BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
28 G
2

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

tionarum non eſt cum parte diviſibili temporis. Ergò pars temporis non poteſt ratione inſtantis exiſtere.

Reſp. diſt. mai. Proportione termini, & vltimi complementi: conc. mai. In eſſe entis: nego mai. Et ſub eadem diſtinctione minoris: neg. conſeq. Quià indiviſibile ex natura ſua habet eſſe principium vnius partis, & terminus alterius. Et conſequentèr in ratione termini, & complementi habet proportionem cum parte diviſibili temporis, licèt non in eſſe entis. Inſtantia eſt in exiſtentia hominis, quæ entitativè indiviſibilis eſt, & homo diviſibilis, & exiſtentia humanitatis Chriſti infinita eſt, & humanitas ipſa finita. Et tamen proportionatur. Eodem ergò modo inſtans indiviſibile, quod vnit vtramque partem diviſibilem, virtualitèr, & vt *quo* eſt diviſibile, & in ratione termini cum parte diviſibile proportionem habet.

Tertio arg. Duæ partes non poſſunt exiſtere per eandem exiſtentiā. Ergò non poſſunt exiſtere per indiviſibile inſtans, quo mediante vna cum altera vnitur.

Reſp. diſt. ant. Vtraque in facto eſſe: conc. antec. Vna in facto eſſe, & altera in fieri: nego ant. & conſ. Quià per inſtans cōtinuativum, quod terminat partē præteritam, & initiat futuram, exiſtit in facto eſſe pars preterita, & futura exiſtit in fieri, quod nullam implicationem involvit. Imò antec. ex terminis eſt falſum. Nam in ente permanenti omnes partes exiſtunt per eandem exiſtentiam.

Quarto arg. Indiviſibile exiſtit ratione partium. Quià indiviſibile eſt modus partium. Et modus in exiſtendo à re modificata dependet. Ergò partes non poſſunt exiſtere ratione indiviſibilis inſtantis.

Reſp. Indiviſibile eſſe modum partium per modum vltimi complementi. Et ideò conſtituere poſſe ipſas partes exiſtentes. Sicut exiſtentia rei permanentis eſt modus ipſius rei. Et tamen illam exiſtentem reddit. Eo quod modus, qui ſe habet tanquam vltimum complementum, non dependet ab ipſa re tanquam à forma exiſtendi; ſed ſolum ab illa tanquàm à ſubiecto dependet.

Quinto arg. Si partes temporis exiſterēt per indiviſibile inſtans exiſterent ſimul. Quia indiviſibile ſimul cōtingit vtramque. Sed partes temporis non poſſunt exiſtere ſimul. Sunt namque præteritum, & futurum, quæ nō poſſunt ſimul eſſe. Ergò non poſſunt exiſtere per indiviſibile inſtans.

Reſp. diſt. mai. Simul ratione inſtantis: conc. mai. Ratione ſui: neg. mai. & ſub eadem diſtinctione minoris: neg. conſeq. Quià inſtans indiviſibile eſt principium vnius partis, & terminus alterius: & ità ratione illius ſimul exi-

Digitized by Google

14. 26. F. 11

PHILOSOPHIA NATVRALIS PER QVÆSTIONES, ET ARTICVLOS DIUISA.

IVXTA MENTEM D.THOM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

AVTHORE.

R.A.P.M.Fr. FROYLANO DIAZ, LEGIONENSI, FILIO Conventus Sancti Pauli Valliſ-Oletani, quondam in Inſigni D. Gregorij Regente, & modo Veſpertinam Cathedram D.Th. Moderante in Vniverſitate Complutenſi, & in Collegio Sancti Thomæ eiuſdem vrbis Regente.

Ex Spolio Laurentii ... de Maria

Anno 1698.

Anno 1777.

Cum Privilegio: Valliſ-Oleti: Ex Typographia Regia IOSEPHI DE RVEDA, in via de Samano.

Digitized by Google

AD R. A. P. M.

Fr. ANTONIVM DE SANJVRXO, celeberrimi Conventus S. Pauli Ualliſ-Oletani Præclariſsimum filium, & inſignis D. Gregorij fœliciſsimum Alumnum, poſt plurimas Theologiæ Cathedras ſua eruditione munitas, & ſapientia decoratas totius Provinciæ Hiſpaniæ Provincialem digniſsimum, & ſupradicti Conventus modo Priorem.

PRÆFVLGET in terra Valliſ-Oleti nomine dicta, Domus Celeberrima Sancti Pauli, amabilis Cœlo, toti clariſsima mundo, ſcientiarum ditata Regnis, quæ cunctis dominatur in oris, inclita porticibus, varijs elata columnijs, figuris decorata pluribus, foribuſque ſuperbis, ad cuius præſentiam, muta fiunt culmina Tharſis, ſilent miracula Memphis. Præfulget quidem, & nullo decore caret, ſed ſemper illa per orbem, nota per Æthiopes, nigros audita per Indos, cuius in Cœlum ſatis tolluntur athenæ, tot Sophiæ fæcunda bonis, tot lucida claris ſcriptorum ingenijs, quæ tanquam ſydera lumen vbique ſpargunt, candoremque novum, & Sol, & Luna mirantur. Præfulget vtique dùm eius incolæ lucent, orationi inſtantes, preceſque diffundunt, Muſica nova, ordine miro, cantuque ſonoro: & cum tot ſint, tantique diverſi, laudes divinas intonant

¶2 *nant*

nant vno terminabiles puncto, vnico numerabiles echo. O veneranda Domus cunctis hilaranda diebus, quæ reſides veri victima ſacra Dei! O quantum ſtirpis tuæ gaude ome, & germinis eſſe! O veneranda domus! Viue, foue, faue, & honora mundum, teque Deus noſter longum conſeruet in Æuum.

In hac igitur domo noſtra pretioſum habemus theſaurum doctrinæ, & abyſſum ſcientiæ, exemplar virtutis, normam veritatis, claritate ſydereum, & vſque ad ſydera clarum, inſignem cœleſti munere virum, Mercurij filium, Palladiſque florentem, cui gloriam dedit Apollo, dedit ore rotundo Minerua loqui: quem omnes vno ore fatentur luminare magnum Guzmanæ gentis, Æmulatorem Iouis, quemquè ingenio ſingulariter eleuatum, per cunctorum vſque hodie ora volitantem conſiderare licet, & admiratione portentum, ſapientia, & eruditione prodigium, & gratiarum omnium cumulum ordinatum, pelagumque profundum, quem quidem Regio Dominicana gaudens peperit, læta protulit: fœlicem dico, & magnum illum de quo ſæpè audiſtis Antonium, ſeu R. A. P. Mag. Fratrem Antonium de Sanjurxo, ſupradicti Conuentus Præclariſſimum Alumnum, aſtrea luce micantem, aurora donante Solem, totius Prouinciæ Hiſpaniæ quondam Prouincialem, in conſilijs altum, in iuſtitia rectum, in præmiando iuſtum, in corrigendo pium, in puniendo ſeuerum, in dirigendo charum, & fama teſtificante, Sede Apoſtolica

dig-

dignum. De præſenti autem eiuſdem Conventus Priorem, & Patrem, Doctorem, & Iudicem, Ducem, & Paſtorem: Priorem exercitio, Ducem exemplo, Paſtorem regimine, Iudicem lege, Patrem cuſtodia, Iudicem vigilantia, Iudicem qui pacem trahit, & reos ad aras, & Ducem qui mollit animos, & temperat iras, Priorem, & Patrem, qui generoſum pectus præceptis format amicis, inſtruit exemplis, prait diſciplinis, ducit ad portum, inopem ſolatur, & ægrum: Priorem tandem, Patrem, Ducem, & Paſtorem, qui fortunam ſuperat, nullo terrore movetur, qui non miratur opes, nullos ſectatur honores, cui nectit edoratas, & Smyrna, & Manthua lauros, nec adhuc poteſt ſcientiæ, & virtutis tantos deſcribere triumphos. Te ergò fulgentiſſimum Iubar, obſervantiæ Polum, Religionis Phebum, & Theologiæ murum, propter tales gratias, & dotes egregias, te ſolum inter omnes, auctor minus maximum optat, & tibi ſoli librum conſecrat, librum dicat, animum toto pectore iactat.

Fr. Froylanus Diaz.

LICENCIA DE N. M. R. P. PROVINCIAL.

EL Maeſtro Fray Domingo Perez Cathedratico de Prima de la Univerſidad de Salamanca, y Prior Provincial de la Provincia de Eſpaña Orden de Predicadores, aviendo remitido à perſonas doctas, y graves de eſta nueſtra Provincia, vn libro, que ſe intitula, *Phyloſophia Naturalis per quæſtiones, & articulos diviſa*, compueſto por el R.P.M. Fr. Froylan Diaz Cathedratico de Uiſperas de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente de nueſtro Colegio de Santo Thomàs, damos licencia al dicho R. P. M. para que le pueda imprimir, guardando los requiſitos, que por eſtatutos Pontificios, y Regios ſe deben guardar en la impreſsion de los libros. En fee de lo qual lo firmè, y mandè ſellar con el ſello menor de nueſtro oficio, y refrendar de nueſtro Secretario, y Compañero. En nueſtro Convento de San Eſtevan de Salamanca, en 1. de Diziembre de 1691.

Fr. Domingo Perez,
Prior Provincial.

Por mandado de ſu P. M. R.
Fr. Franciſco Garcia de Olivares,
Compañero, y Sec.

APPRO-

Digitized by Google

APPROBATIO R. A. P. M. Fr. FRANCISCI DE Lara, Prioris Regalis Conventus Sancti Petri Martyris Toletani, & R. A. P. M. Fr. Bernardi Cano, Catholicæ Maieſtatis Concionatoris eximij.

LIBENTER obtemperantes mandato R. A. P. N. M. Fratris Dominici Perez, Primariæ Cathedræ in Vniverſitate Salmantina Digniſsimi Moderatoris, ac Provinciæ Hiſpaniæ Ordinis Prædicatorum Provincialis, magna mentis attentione luſtravimus, alacrique animo perlegimus commentarios in octo libros Phyſicorum Ariſtotelis, ingenioſiſsimè elaboratos à R. A. ac Sapientiſsimo Patre Magiſtro Fratre Froylano Diaz, Sacræ Theologiæ in Vniverſitate Complutenſi Veſpertino Profeſſore, ac inſignis Collegij Sancti Thomæ Regentis. Opus ſanè prælo, & laude digniſsimum; In quo nihil à Catholica veritate devium, nec bonis moribus adverſum reperimus; ſed omnia menti noſtri Angelici Præceptoris conſona, vtpotè ex ipſius doctrina, magna profunditate, ac ſubtilitate deprompta. Et ſatis demirari non valemus maturum Auctoris ingenium in ſe legendis ſententijs: præclarum iudicium in reijciendis inutilibus: modeſtiam in redarguendo, & impugnando: miram claritatem in explicando tot, tam ingenteſque difficultates, quæ in hoc vaſtiſsimo totius naturæ pelago circa ens mobile ſe offerunt: quæ omnia diſputat, & reſolvit mirabili arte, ita imitante naturam, vt nihil in hoc opere prolixum, aut ſuperfluum reperiatur, quod faſtidiet, nec aliquid neceſſarium, quod deficiat, deſideretur. Quapropter digniſsimum iudicamus, vt ſtatim evulgetur, & in lucem prodeat, in noſtræ Religionis ſplendorem, ſanæ, & Angelicæ doctrinæ præſidium, Auctoris famam, & in communem vtilitatem. Sic cenſemus in Conventu Sancti Petri Martyris Regalis Toletani. Die 1 Januarij, Anno Domini 1692.

Fr. Franciſcus de Lara.
Mag. & Prior.

Fr. Bernardus Cano.
Sacræ Theologiæ Mag.

Digitized by Google

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Doctor Don Juan Caldera, Prothonotario Apoſtolico, Vicario General en la Audiencia, y Corte Arçobiſpal de eſta Ciudad de Alcalà de Henares, y en todo el Arçobiſpado de Toledo, &c. Por la preſente, y por lo que à Nos toca, damos licencia, para que ſe pueda imprimir, è imprima vn libro, eſcrito por el Reverendiſsimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Viſperas de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente en ſu Colegio de Santo Thomàs, que ſe intitula: *Phyloſophia naturalis per quæſtiones, & articulos diviſa.* Atento, que por nueſtro mandado ha ſido viſto, y examinado, y conſta, no aver en èl coſa alguna que ſe oponga à nueſtra Santa Fè Catholica, y buenas coſtumbres. Dada en Alcalà à 5. de Enero de 1692.

Doct. Caldera.

Por ſu mandado,
Cuſtodio Valentin,
Notario.

CEN-

CENSVRA Rmi. P. M. Fr. FRANCISCI A SANCTO THOMA,
in Collegio Complutenſi Carmelitarum Excalceatarum,
ſemel iterumque Rectoris.

GRatiſsimum mihi accepi videndum, ex commiſsione, & mandato D. Doctoris D. Ioannis Caldera, Archiepiſcopatus Toletani in Civitate Complutenſi Generalis Vicarij, librum amplectentem omnia ad octo primos Phyſicorum pertinentia, iuxta mentem Angelici Præceptoris, à RR. P. M. Fr. Froylano Diaz, quondam in inſigni Collegio D Gregorij Valliſ-Oletani Regente, & modò in Vniverſitate Complutenſi Veſpertinę Cathedræ Moderatore percelebri, & Collegij Sancti Thomæ Regente, elaboratum: accuratèque legi, & vidi non ſolum nulla ex parte Catholicæ fidei, aut morum gravitati diſſonum; ſed Scholaſticis omnibus vtiliſsimum fore. Siquidem rationum pondere inſtruit, acumine ingenij elevat, eruditione paſcit, principiorum ſtabilitate delectat, roboratque intellectum, vt avidius phyloſophicis veritatibus iam ditatus, ad altiores capeſſendas ſcientias dirigatur. Materia etenim communis, ſed tanta modi novitate ab Auctore diſcuſa, vt operi tanto inter aptari queat illud Ovidij.

Eſt quoque cunctarum novitas graviſsima rerum. 3. *Pont.*

Gratias igitur Auctori refero, vt qui humilitate ſua, ac modeſtia, diù tantùm opus abſcondit, & ſub ſilentij modio phyloſophicam lucem incluſit (vere Prædicator, & Prædicatorum Familiæ filius, qui præclaram ſapientiam præclarę vniret virtuti) iam ſub modio extingui non eſt paſſus, ſed ſuper candelabrum ponit, vt luceat omnibus, qui in ſcientiarum domo ſunt, aut eſſe totius niſibus ſatagunt. Laborat fructuoſiſsimè iuventuti, dum præclariſsima hæc in octo Phyſicorum libros commentaria iuxta miram Angelici Præceptoris doctrinam, mandare prælo parat, quibus inſtruatur; imò & omnibus etiam doctiſsimis, quibus delectentur. Quapropter licentiam quam ſcholaſtico zelo petit, iudico pro meritis concedendam. In hoc noſtro Carmelitarum Excalceatarum Complutenſi Collegio.

Fr. Franciſcus à Sancto Thoma,
Rector.

SVMA

Digitized by Google

SVMA DEL PRIVILEGIO.

YO Joſeph Franciſco de Aguiriano, Secretario de Camara del Rey nueſtro ſeñor, de los que reſiden en ſu Conſejo: certifico, que por los ſeñores del dicho Real Conſejo ſe ha dado licencia al Rmo. P. M. Fray Froylan Diaz, Cathedratico de Prima de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente en el Colegio de Santo Thomàs, del Orden de Santo Domingo, para que por tiempo de diez años pueda imprimir, y vender el libro que ha compueſto, intitulado, *Phyloſophia naturalis, per quæſtiones, & articulos diviſa*, con que antes, y primero que ſe venda, ſe trayga ante los dichos ſeñores, con fee del Corrector, de eſtàr conforme al original, y guardando en la impreſsion lo diſpueſto por las Leyes, y Pragmaticas de eſtos Reynos, que tratan de la impreſsion de los Libros: y para que conſte, doy el preſente, en Madrid à 25. de Agoſto de 1695.

Joſeph Franciſco de Aguiriano.

APPRO-

Digitized by Google

APPROBATIO R^mi. P.M.Fr.PETRI DE Moura, quondàm Rectoris Regalis Collegij Magni Auguſtini Complutenſis, & Conventus Burgenſis eiuſdem Ordinis Prioris, Diffinitoris Provinciæ Caſtellæ, & Regalis Sancti Philippi Matritenſis, ſemel iterumque Prioris.

VESTRÆ iuſſu celſitudinis volumen *Phyloſophiæ naturalis*, inſcriptum à Sapientiſsimo, & Reverendiſsimo P.M.Fr.Froylano Diaz, præclari Ordinis SS. P.N. Dominici, & in Complutenſi Academia Veſpertino Sacræ Theologiæ Moderatore concinnatum cernuè, iucundèque legi. Gratulor herclè, Veſtrę Celſitudini, quod mihi ante communem lucem, tàm eximium patefecerit opus. Ni ad Lydij cenſuram lapidis, ni ad cenſoriam trutinam ſubeundam, ex veſtra altiſsima remitteretur providentia, ad illud encomijs extollendum mihi miſſum iudicarem. Vtrique me ineptum muneri fateor ingenuè. Si namque cenſor extitero, nil cenſura lima vè dignum reperio, immò approbatione digniſsimum opus omne pronuncio, & vt typis quamtotius ad publicam mandetur vtilitatem ſupplex oro, cum de ipſo, quod in Canticis de lylio eſt elocutus P.N. Ambroſius dignè
aſſeveretur: *Flos ſublimis, immaculatus, innoxius, in quo non ſpinarum* *In Cant.*
offendit aſperitas, ſed gratia circunfuſſa clareſcit. Si me laudatorem *Cant. cap.*
geſſero, vbi mihi valbucienti illa Ciceronis affluentia? Illa *5. & lib.*
Demoſthenis elegantia? Illa Plinij Panegyrica eloquentia? Et *7. in Lu-*
ò quam libentèr hic ego Sapientiſsimi huius viri Dominica- *cam.*
næ Familiæ ſplendoris, Complutenſis Lycœi deliciæ, noſtræ Europæ decoris, Angelici Pręceptoris Aſſeclę, clariſsimi Phyloſophi Expoſitoris in laudes excurrerem, ſi ingeſta in ipſum commendatio verecundum ruborem ad genas non evocaret; patiatur tamen religioſam ipſius modeſtiam, vel paucioribus vulnerari: nil ignorat, qui Auguſtinum non ignorat, Auguſtinum qui ſapit omnes ſapit. Vndè meritò ſanè tanti viri mirabor operis fulgorem, qui

Suſtu-

Digitized by Google

Suſtulit interpres noctem, veterique nigrore,
Detrito, fecit luce nitere nova.

Qui cum ad divina conſurgit, hominem excedit: cum ad humana deſcendit, divinis informat: ſi ſcribit naturæ arcana, reddit publica: ſi retundit mendatia, aperit veritatem: ſi evolvit errores, confundit labyrintos: diſſertiſsimus cum taceat, eloquentiſsimus cum agat. Fulgentiſsimi Eccleſiæ Solis, & divinitatis interpretis, Auguſtini amantiſsimus filius, à quo vt Occeanus exhaurit flumina, & emittit: vt ſpeculum accipit lumen, & refundit: quem Vnum ſi ſapientiſsimorum virorum Dominicana Familia mundo proferret, prodigioſa ſapientiæ fœcunditate vniverſum orbem repleret. Si videtur, miraculum obijcit oculis: ſi auditur, oracula infundit auribus: cum ſemetipſum conſumit, alios roborat, & illuſtrat, laboribus ſuis quietem pariens ſtudioſorum ingenijs. Si ergò novam lucem, non Moyſes, ſed Deus, *quod eſſet bona aſſeruit*; nam ſolus illius conditor eam approbare debebat, ad codicem Auctoris novum, qui totus eſt lux, cenſura mea, obedientiæ, atque admirationis greſsibus debet pervenire. Sic accedit ſe melior ſubijciens cenſuræ. Ita ſentio, & ſubſcribo in hoc Regali S. Philippi Matritenſis Ordinis S. P. Auguſtini Cœnobio, die verò 18. Ianuarij, Anno 1692.

Mag. Fr. Petrus de Moura.

Erra-

Erratas ſic corrige.

PAg.1.inti vita,lege vitæ.Pag.10.col.2.defecto, lege de facto. Pag.12.col.2.vbi ponitur materialitate,lege etiam materiale.Pag.32.col.2.poſsibiles,lege poſsibilis.Pag.46.col.2.l.33. dominari,lege denominari.Pag.47.col.2.l.10.eadem, lege eandem.Pag.49.col.1.l.37.violenta,lege violentia.Pag.54.col.2.l.16.Philoſophiæ,lege Philoſophicæ.Pag.57.col.1.l.14.iure,lege in re. Pag.60.col.2.l.13.obiectum,lege obiectorum.Pag.61.col.1.l.2.flabeat,lege habeat.Pag.63.col.2.l.9.ſubſtantia, lege ſub ſcientia. Pag.252.col.2.poteſt, lege poſt.Pag.254.col.2.applicatæ, lege applicata.Pag.257.col.1.ſimpliciter,lege temporaliter.Pag.281.col.1.aliquid,lege aliquo.Pag.433.col.1.extenſam,lege extenſa.

Lic. D. Simon Joſeph
de Olivares y Balcazar.

TASSA.

YO Don Manuel Negrete y Angulo, Secretario de Camara del Rey nueſtro Señor, de los que en ſu Conſejo reſiden. Certifico, que aviendoſe viſto por los Señores del Real Conſejo vn libro intitulado, *Philoſophia naturalis per quæſtiones, & articulos diviſa*, compueſto por el Reverendiſsimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Viſperas de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente del Colegio de Santo Thomàs, que con licencia de dichos Señores ha ſido impreſſo, taſſaron cada pliego à ſeis maravedis, y el dicho libro parece tiene ſetenta y cinco pliegos, ſin principios, y tablas; y al dicho precio, y no mas, mandaron ſe venda el dicho libro; y que eſta certificacion ſe ponga al principio de cada vno. Y para que conſte doy el preſente en Madrid à 26. de Enero de 1692.

D. Manuel Negrete y Angulo.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

IN Collegio Inſigniſſimo Gregoriano, Athenarum firmamento, & litterarum Olympo, in quo Dominicanę Familiæ proceres aluntur, & iuvenes totius ævi, & gloria ſæculi noſtri, quorum ſapientiam, dùm Ceres inclitata canit, ſydera laude ferit, quorumque nomina marmore premit ardor, pignore tenet ebur. In illo ergò Palladis campo, Lector benevole, vtriuſque Logicæ, & Philoſophiæ doctrinam palàm dictavi fortuna dante fœlix: exindè namque ortus eſt clamor, incepit creſcere rumor, oportere quidèm, quæ voce dixeram, typis mandari, præloque diffundi. Quo tamen tempore, ſi verum fatear, invitabat amor, detinebat timor, inclinabat charitas, ſuſpendebat infirmitas, & quantum poterat communis exhortatio iubare, iuventutis etiam ſufficiebat conſideratio confundere; verum vſque modo vrgent conſilia, plurimorum augentur placita, creſcunt voces, perſeverant pręces, multitudo inſtat, pars bona cuncta rogat: quibus intentus cædit animus, qui fuerat invictus: in libris tamen, quos parare prævenimus, non propria vtilitas, ſed doctrinæ veritas ſola quæritur, ſola diligitur. Nam, vt optimè Plato de leg. dial. 5. *Qui ſe ipſum magis, quam veritatem amat, quid pulchrum, quid iuſtum ſit, male iudicat.* Quid autem, vt loquitur Aug. in procemio confeſſ. *Quid de illis alij ſentiant, ipſi viderint: multis tamen eos multum placuiſſe, & placere ſcio.* His ergò mens auxiliata opus iam exercere connatur, & pagina iudicium docti ſubitura movetur. Ovid lib. 1. faſt. VALE.

PROOE-

Digitized by Google

PROOEMIVM.

NOMEN Græcum Philoſophiæ, ſignificatione attenta, idem valere, quod amor ſcientiæ, & veritatis affectus, communis conceptio docet, Latinus quoque ſermo declarat. Conſuetudo verò Philoſophiam pro ipſa ſcientia vſurpandi, invaſit iam Peritos, & Sapientes obtinet omnes. Singularitèr tamen, in Moralem, Rationalem, & Naturalem partiri vtilitas dividentium inſinuat, & veritas ipſa probat. Moralis, quæ Cœleſtibus digna eſt, conſurgere ſedibus hoſpes, humanos conſiderat actus, mentem fovet, & virtutum agmina cingit. Rationalis autem, horrendas canit ambages, tenebriſque remugit, & obſcuris vera involvens, iuventutem præmit, Palladi minatur, & ipſam inventione loricatam, fortaſsè timet Apollo. Philoſophia naturalis, rationi dulcis, & ſenſuum amica eſt, homini delectabilis valdè: quæ omnia mutabilia ad arcem vocat, & per elementa, & mixta nunquam defeſſa ſatis elevata diſcurrit: lucidum intuetur Solem: fulgentem nitido monſtrat in Æthere circum, & omne movet mobile, ſublime, vel altum: totam denique naturam ambit, Pontumque, Polumque, quidquid terra creat, gignit Mare, parturit aer, quæ freta diffundunt, ſolidum dat corpus in arvis. Hanc ergò prius, ordine mutato, tacita neceſsitate compulſi, veluti ſpecioſam volumus aſcendere Cedrum, ad quam manibus rapidis opus eſt, & arte magiſtra. Inter omnes tamen ramos virentes illius priorem illum, qui cæteros ſua extenſione circundat, mente contingere licet: in quo ratio naturalis per principia tàm intrinſeca, quàm extrinſeca entis mobilis in communi, invicto procedit animo, & per omnes motus, & mutationes ſenſibiles ingeminat voces, hilari reſonabiles Eco. Ille autem, à quo bona cuncta procedunt, labori noſtro, Dominus præſto erit, quid autem opus valeat, melior ſapientia notabit. Modo ſit.

Ay Paulina del ſeñor Nuncio de ſu Santidad, para que ninguna perſona pueda imprimir, ni hazer imprimir eſta Filoſofia ſin licencia del Convento de San Pablo de Valladolid.

I

QVÆS-

Digitized by Google

QVÆSTIO PRIMA.

DE ORDINE COGNITIONIS HVMANÆ.

TANTA eſt humanæ mentis debilitas, vt quæ res minima naturalis ſua valèt materialitate concludere, vnica non poſſit cognitione vtiliter aperire: & ea, quæ vnum individuum in rebus implicat, per plures actus intellectus exponat. Proptereaque neceſſarium eſt, quod prædicatum magis proportionatum primò percipiat quicumque ad perfectam obiecti in intelligentiam anhelat. Scire autem quodnam prædicatum tale ſit, in quæſtione iſta præambula deſideramus: in qua modum, & ordinem humanæ cognitionis inquirimus, auxiliante Sanctiſsimo Præceptore, cuius mirabilem ſanctitatem, & ſapientiam cœli prædicant, Eccleſia reſonat, & mundi machina clamat. De cuius munere ſit

ARTICVLVS I.

Vtrùm primum cognitum ab intellectu noſtro pro ſtatu vitæ præſentis ſit ſpecies ſpecialiſsima?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur negativa concluſio.

AD articuli intelligentiam aliqua ſupponere oportet: quorum primum eſt cognitionem duplicem eſſe, vnam intellectivam, & alteram ſenſitivam. Senſitiva ea eſt, quæ fit à potentia ſenſitiva interiori, vel exteriori: qualis eſt operatio, quæ à potentia imaginativa procedit, & viſio, quæ procedit ab occulo corporali. Cognitio verò intellectiva eſt operatio, quæ ab intellectu producitur, & intellectio appellatur: ex quibus cognitionibus prior eſt ſenſitiva cognitio. Nam iuxta Philoſophicum proberviuum, *omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu.* Et quamvis ea, quæ de cognitione intellecti-

Digitized by Google

va dixerimus, poſsint ſimiliter applicari ſenſitivæ, in præſenti ſolùm de cognitione intellectiva diſputamus.

Secundo notandum eſt etiam, totum eſſe duplex: vnum actuale, quod habet ſuas partes in actu, ſicut homo actualiter conſtat corpore, & anima: metaphyſicè verò actu componitur ex conceptu animalis, & differentia rationalis Aliùd autem eſſe totum potentiale, quod ſuas partes tantùm continet in potentia, ſicut genus continet differentias, & ſpecies individua. Quorum vtrùmque eſt cognoſcibile cognitione cõfuſsa, & cognitione diſtincta. Cognitio confuſa attingit totùm; partes tamen illius ſolùm percipit in cõfuſſo, provt continentur in toto, ſicut quando quis cognoſcit hominem; corpus, & ánimam non cognoſcit clare, & diſtinctè. Cognitio autem diſtincta oppoſito modo ſe habet. Nam totum attingit, & partes illius clarè etiam, & diſtinctè cognoſcit. Et inter has cognitiones confuſſa imperfectior eſt, & naturaliter prior cognitione diſtincta.

3 Supponendum eſt aliquod obiectum poſſe eſſe notius ſecundum ſe, & aliud poſſe eſſe magis notum quoad nos. Illud dicitur notius ſecundum ſe, quod maiorem perfectionem, & immaterialitatem habet, ſupra quã fundatur cognoſcibilitas paſsiva obiecti. In qua conſideratione obiecta ſpiritualia ſunt magis nota. Quia magis actualia. *De quo D. Th. 1. p. q. 14. art. 1. plura.* Illud autem obiectum notius eſt quoad nos, quod cum intellectu noſtro maiorem proportionem habet. Et cum intellectus noſter intelligat per ſpecies abſtractas à phantaſmatibus, & à rebus materialibus: inde eſt obiecta materialia eſſe magis proportionata cum intellectu pro ſtatu vitæ præſentis, & magis nota quoad nos.

4 Supponendum eſt ſingulare non eſſe illud, quod primo intellectus cognoſcit. Quia ſingulare non cognoſcitur directè; ſed tantum reflexè, vt modò ſupponimus ex illis, quæ *in 3. de Anima latè dicuntur à Noſtris.* Sed cognitio reflexa prima non eſt: ſiquidè ſupponit cognitionem directam. Ergo.

Secundò probatur ſuppoſitio noſtra. Quia non datur in intellectu ſpecies per ſe primò repreſentativa rei ſingularis. Ergo ſingulare nequit eſſe primum cognitum. Probatur antecedens. Species in intellectu recepta eſt abſtracta à conditionibus individualibus, & à ſingularitate. Sed ſpecies abſtracta à ſingularitate per ſe primò repreſentat naturam à ſingularitate abſtractam, & ſeparatam; nõ autem ipſam ſingularitatem. Ergo non datur ſpecies per ſe primò repreſentativa rei ſingularis.

Tandem ſupponendum eſt difficultatem præſentem nõ procedere de primò cognito, *vt quo.*

Hoc

Digitized by Google

Hoc enim debet eſſe ratio entis. Quia ens eſt obiectum ſpecificativum intellectus: obiectum autèm ſpecificativum intellectus debet ſaltim, *vt quo*, & tanquam ratio formalis attingi per omnem actum illius. Qua propter ſolum de primo cognito, *vt quod* loquimur in præſenti. Et illud eſſe ſpeciem ſpecialiſsimam defendit Doctor Subtilis in 1. Diſtinct. 3. quem diſcipuli ſequuntur. Negat tamen D. Th. Cum quo ſit noſtra concluſio

§. II.

Species ſpecialiſsima non eſt primum cognitum ab intellectu noſtro pro præſenti ſtatu.

SEntentia iſta probatur primò ratione D.Th. 1. p. q. 85. art. 3. Quia prima cognitio intellectus pro ſtatu vitæ præſentis eſt imperfectiſsima cognitio. Sed cognitio ſpeciei ſpecialiſsimę imperfectiſsima non eſt. Ergo ſpecies ſpecialiſsima non eſt primum cognitum. Minor patet. Quia cognitio entis materialis, & cuiuſcumque prędicati ſuperioris ad ſpeciem ſpecialiſsimam imperfectior eſt. Siquidem eſt magis confuſſa, quam cognitio ſpeciei infimæ. Et conſequenter cognitio ſpeciei ſpecialiſsimę, vel infimæ imperfectiſsima nō eſt. Maior verò, in qua difficultas eſt, probatur. Quia omne agens procedens de potētia ad actum prius pervenit ad actum imperfectum, quàm perfectum. Sed intellectus eſt agens procedens de potentia ad actum. Ergo prima cognitio intellectus pro ſtatu vitæ præſentis imperfectiſsima eſt. Minor cū conſequentia tenet, & probatur maior primo. Agens procedens de potentia ad actum prius pervenit ad actum magis ſibi proportionatum. Sed actus imperfectus magis proportionatus eſt. Ergo prius pervenit ad actum imperfectum. Probatur minor. Actus imperfectus eſt medius inter potentiam, & actum perfectum. Ergo magis proportionatus eſt. Quia cum agente procedente de potentia ad actum maiorem proportionem habet actus medius, quàm vltimus actus. Eo quod vltimus actus magis diſtat ab agente.

Secundo probatur maior ad hominem contra Scotum. Nam in doctrina ipſius priùs pervenit intellectus ad cognitionem confuſſam, quam ad cognitionem claram. Sed hoc ideo eſt: quia agens procedens de potentia ad actum priùs pervenit ad actum imperfectum, quam ad perfectū. Ergo ita contingere debet, quod agens procedens de potentia ad actum priùs debet ad actum imperfectum pervenire. Cui conſonat Axioma commune, *à facilioribus, & imperfectioribus eſt incipiendū.*

Exemplis declaratur maior. Homo generans hominem priùs producit embrionem, quam in-

Digitized by Google

troducat animam rationalem: & ſimiliter quęcumque forma priùs communicat materiæ gradum corporis, quam alios gradus inferiores. Quia gradus corporis imperfectior eſt. Quod etiam contingit in arte. Nam Artifex imperfectus in principio minus perfecta opera ſua facit, vt generaliter conſtat in omnibus incipientibus artem. Ergo agens procedens de potentia ad actum priùs debet ad imperfectum pervenire.

Secundo probatur concluſio noſtra ratione. Quia connaturale nobis eſt à notioribus, & magis proportionatis incipere, vt experientia teſtatur: & Ariſtoteles aſſerit in præſenti. Sed ſpecies ſpecialiſſima notior nobis non eſt. Ergo non eſt primum cognitum. Probatur minor. Illud prædicatum eſt magis notum, quod inter obiecta proportionata eſt magis vniverſale. Sed ſpecies ſpecialiſſima talis non eſt. Quia ſupra illa inveniuntur prædicata magis vniverſalia, videlicèt, ratio corporis, ſubſtantiæ, & animalis, &c. Ergo ſpecies ſpecialiſſima notior non eſt. Probatur maior. Illud prædicatum eſt magis notum, quod inter obiecta proportionata eſt magis confuſſum. Prędicatum namque magis confuſſum eſt minus perfectum. Et conſequenter in principio eſt magis notum. Sed prædicatum magis vniverſale eſt magis confuſſum. Quia plura continet, & involuit, & ea non explicat. Ergo prædicatum magis vniverſale eſt magis notum.

Addimus. Quod totum integrale priùs, quam partes cognoſcimus: quia magis confuſſum eſt: & priùs cognoſcimus diffinitum cognitione confuſſà, quam partes diffinitionis: & priùs hominem, quam hominem ſingularem, v. g. Patrem, vel fratrem. Vndè paſſim experimur parvulos à principio omnes homines vocare Patres, & omnes mulieres Matres. Et hoc idèm à paritate convincimus. Nam in cognitione complexa priùs cognoſcit intellectus principia magis vniverſalia, v. g. *quodlibet eſt, vel non eſt. Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, &c.* Ergo in cognitione ſimplici, & in complexà priùs intellectus cognoſcit vniverſaliora prædicata, quæ magis confuſſa ſunt. Patet conſequentia. Quia intellectus in vtraque cognitione procedit de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum.

§. III.

Duobus argumentis contra rationes occurritur.

ARguitur 1. contra rationem primam. Quia principium, in quo nititur, plures patitur inſtātias. Ergo ratio bona nō eſt. Probatur anteced. Actus circa principia

cipia perfectior eſt, quam actus circa concluſiones. Et tamen intellectus priùs habet actum circa principia, quam circa concluſionem. Nam intellectus ex aſſenſu præmiſſarum procedit, & movetur ad aſſenſum concluſionis.

Secundo. Quia eſſentia perfectior eſt proprietatibus. Et tamen generans priùs producit eſſentiam, quã illius proprietates. Et ſimiliter Sol, dùm primo incipit illuminare, perfectiſsimam illuminationem elicit. Et actus perfectior eſt, quam habitus ſciẽtificus. Nam habitus ſpecificatur ab actu. Et tamen, quando incipimus acquirere ſcientiam, priùs habemus actum, quam habitum, quem per actum potius adquirimus. Ergo principium, in quo nititur ratio D. Th. plures patitur inſtantias.

Confirmatur. Si ratio D. Th. procedit de agente naturali non impedito vera non eſt. Sed intellectus reſpectu primæ cognitionis eſt agens naturale non impeditum. Ergo vera non eſt ratio D. Th. Quia ratio prædicta de intellectu in prima cognitione procedit. Maior probatur. Agens naturale non impiditum, & debitè applicatum priùs elicit actum perfectiſsimum, quem poteſt. Ergo ſi ratio D. Th. de tali agente procedit, Vera non eſt. Probatur ant. Agens naturale non impeditum operatur ſecundum vltimum ſuæ potentiæ. Ergo priùs elicit actum perfectiſsimum, quem poteſt. Aliàs non operaretur ſecundum vltimum ſuæ virtutis, neque ageret in quantum poſſet.

Ad hoc argumentum reſpondetur. Rationem D. Th. intelligendam eſſe quando actus imperfectus non dependet à perfecto. In quo ſenſu nullam patitur inſtantiam. Quia aſſenſus concluſionis eſſentialiter dependet ab aſſenſu præmiſſarum: & proprietates, ſaltim connaturaliter, ab eſſentia dependent. Et ita mirum non eſt, quod priùs non producantur. Sicut priùs elicit voluntas intentionem, quam electionem, quæ minus perfecta eſt. Et generans priùs producit cor, quam alias partes viventis. Et materia priùs recipit formam, quam exiſtentiam, Quia electio ab intentione, & aliæ partes à corde, & exiſtentia à forma dependet. Cognitio verò confuſſa non dependet à cognitione diſtincta: neque cognitio prædicati ſuperioris à cognitione inferioris. Et ita, cum aliunde cognitio confuſſa, & prædicati ſuperioris imperfectiſsima ſit, intellectus procedens de potentia ad actum priùs debet cognitionem confuſſam magis habere.

Ad alteram inſtantiam adductam in ſole, reſpondetur: Rationem factam procedere de agente acquirente ſucceſsivè perfectionem, & habente vtrumque actũ perfectum, & imperfectum; quod quidem non reperitur in ſole: qui

Digitized by Google

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Doctor Don Juan Caldera, Prothonotario Apoſtolico, Vicario General en la Audiencia, y Corte Arçobiſpal de eſta Ciudad de Alcalà de Henares, y en todo el Arçobiſpado de Toledo, &c. Por la preſente, y por lo que à Nos toca, damos licencia, para que ſe pueda imprimir, è imprima vn libro, eſcrito por el Reverendiſsimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Viſperas de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente en ſu Colegio de Santo Thomàs, que ſe intitula: *Phyloſophia naturalis per quæſtiones, & articulos diviſa.* Atento, que por nueſtro mandado ha ſido viſto, y examinado, y conſta, no aver en èl coſa alguna que ſe oponga à nueſtra Santa Fè Catholica, y buenas coſtumbres. Dada en Alcalà à 5. de Enero de 1692.

Doct. Caldera.

Por ſu mandado,
Cuſtodio Valentin,
Notario.

CEN-

Digitized by Google

CENSVRA Rmi. P. M. Fr. FRANCISCI A SANCTO THOMA, in Collegio Complutenſi Carmelitarum Excalceatarum, ſemel iterumque Rectoris.

GRatiſsimum mihi accepi videndum, ex commiſsione, & mandato D. Doctoris D. Ioannis Caldera, Archiepiſcopatus Toletani in Ciuitate Complutenſi Generalis Vicarij, librum amplectentem omnia ad octo primos Phyſicorum pertinentia, iuxta mentem Angelici Præceptoris, à RR. P. M. Fr. Froylano Diaz, quondam in inſigni Collegio D Gregorij Valliſ-Oletani Regente, & modò in Vniuerſitate Complutenſi Veſpertinę Cathedræ Moderatore percelebri, & Collegij Sancti Thomæ Regente, elaboratum: accuratèque legi, & vidi non ſolum nulla ex parte Catholicæ fidei, aut morum grauitati diſſonum; ſed Scholaſticis omnibus vtiliſsimum fore. Siquidem rationum pondere inſtruit, acumine ingenij eleuat, eruditione paſcit, principiorum ſtabilitate delectat, roboratque intellectum, vt auidius phyloſophicis veritatibus iam ditatus, ad altiores capeſſendas ſcientias dirigatur. Materia etenim communis, ſed tanta modi nouitate ab Auctore diſcuſa, vt operi tanto inter aptari queat illud Ouidij.

Eſt quoque cunctarum nouitas grauiſsima rerum. 3. *Pont.*

Gratias igitur Auctori refero, vt qui humilitate ſua, ac modeſtia, diù tantùm opus abſcondit, & ſub ſilentij modio phyloſophicam lucem incluſit (vere Prædicator, & Prædicatorum Familiæ filius, qui præclaram ſapientiam præclarę vniret virtuti) iam ſub modio extingui non eſt paſſus, ſed ſuper candelabrum ponit, vt luceat omnibus, qui in ſcientiarum domo ſunt, aut eſſe totius niſibus ſatagunt. Laborat fructuoſiſsimè iuuentuti, dùm præclariſsima hæc in octo Phyſicorum libros commentaria iuxta miram Angelici Præceptoris doctrinam, mandare prælo parat, quibus inſtruatur; imò & omnibus etiam doctiſsimis, quibus delectentur. Quapropter licentiam quam Scholaſtico zelo petit, iudico pro meritis concedendam. In hoc noſtro Carmelitarum Excalceatarum Complutenſi Collegio.

Fr. Franciſcus à Sancto Thoma,
Rector.

SVMA

Digitized by Google

SVMA DEL PRIVILEGIO.

YO Joſeph Franciſco de Aguiriano, Secretario de Camara del Rey nueſtro ſeñor, de los que reſiden en ſu Conſejo: certifico, que por los ſeñores del dicho Real Conſejo ſe ha dado licencia al R^mo. P. M. Fray Froylan Diaz, Cathedratico de Prima de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente en el Colegio de Santo Thomàs, del Orden de Santo Domingo, para que por tiempo de diez años pueda imprimir, y vender el libro que ha compueſto, intitulado, *Phyloſophia naturalis, per quæſtiones, & articulos diviſa*, con que antes, y primero que ſe venda, ſe trayga ante los dichos ſeñores, con fee del Corrector, de eſtàr conforme al original, y guardando en la impreſsion lo diſpueſto por las Leyes, y Pragmaticas de eſtos Reynos, que tratan de la impreſsion de los Libros: y para que conſte, doy el preſente, en Madrid à 25. de Agoſto de 1695.

Joſeph Franciſco
de Aguiriano.

APPRO-

Digitized by Google

APPROBATIO R^mi. P.M.Fr.PETRI DE Moura, quondàm Rectoris Regalis Collegij Magni Auguſtini Complutenſis, & Conventus Burgenſis eiuſdem Ordinis Prioris, Diffinitoris Provinciæ Caſtellæ, & Regalis Sancti Philippi Matritenſis, ſemel iterumque Prioris.

VESTRÆ iuſſu celſitudinis volumen *Phyloſophia naturalis*, inſcriptum à Sapientiſsimo, & Reverendiſsimo P.M.Fr.Froylano Diaz, præclari Ordinis SS. P.N. Dominici, & in Complutenſi Academia Veſpertino Sacræ Theologiæ Moderatore concinnatum cernuè, iucundèque legi. Gratulor herclè, Veſtrę Celſitudini, quod mihi ante communem lucem, tàm eximium patefecerit opus. Nî adLydij cenſuram lapidis, ni ad cenſoriam trutinam ſubeundam, ex veſtra altiſsima remitteretur providentia, ad illud encomijs extollendum mihi miſſum iudicarem. Vtrique me ineptum muneri fateor ingenuè. Si namque cenſor extitero, nil cenſura lima vè dignum reperio, immò approbatione digniſsimum opus omne pronuncio, & vt typis quamtotius ad publicam mandetur vtilitatem ſupplex oro, cum de ipſo, quod in Canticis de lylio eſt elocutus P.N. Ambroſius dignè aſſeveretur: *Flos ſublimis, immaculatus, innoxius, in quo non ſpinarum offendit aſperitas, ſed gratia circunfuſſa clareſcit.* Si me laudatorem geſſero, vbi mihi valbucienti illa Ciceronis affluentia? Illa Demoſthenis elegantia? Illa Plinij Panegyrica eloquentia? Et ò quam libentèr hic ego Sapientiſsimi huius viri Dominicanæ Familiæ ſplendoris, Complutenſis Lycæi deliciæ, noſtræ Europæ decoris, Angelici Pręceptoris Aſſeclę, clariſsimi Phyloſophi Expoſitoris in laudes excurrerem, ſi ingeſta in ipſum commendatio verecundum ruborem ad genas non evocaret; patiatur tamen religioſam ipſius modeſtiam, vel paucioribus vulnerari: nil ignorat, qui Auguſtinum non ignorat, Auguſtinum qui ſapit omnes ſapit. Vndè meritò ſanè tanti viri mirabor operis fulgorem, qui

In Cant. Cant. cap. 5. & lib. 7. in Lucam.

Suſtu-

Suſtulit interpres noctem, veterique nigrore,
Detrito, fecit luce nitere nova.

Qui cum ad divina conſurgit, hominem excedit: cum ad humana deſcendit, divinis informat; ſi ſcribit naturæ arcana, reddit publica: ſi retundit mendatia, aperit veritatem: ſi evolvit errores, confundit labyrintos: diſſertiſsimus cum taceat, eloquentiſsimus cum agat. Fulgentiſsimi Eccleſiæ Solis, & divinitatis interpretis, Auguſtini amantiſsimus filius, à quo vt Occeanus exhaurit flumina, & emittit: vt ſpeculum accipit lumen, & refundit: quem Vnum ſi ſapientiſsimorum virorum Dominicana Familia mundo proferret, prodigioſa ſapientiæ fœcunditate vniverſum orbem repleret. Si videtur, miraculum obijcit oculis: ſi auditur, oracula infundit auribus: cum ſemetipſum conſumit, alios roborat, & illuſtrat, laboribus ſuis quietem pariens ſtudioſorum ingenijs. Si ergò novam lucem, non Moyſes, ſed Deus, *quod eſſet bona aſſeruit*; nam ſolus illius conditor eam approbare debebat, ad codicem Auctoris novum, qui totus eſt lux, cenſura mea, obedientiæ, atque admirationis greſsibus debet pervenire. Sic accedit ſe melior ſubijciens cenſuræ. Ita ſentio, & ſubſcribo in hoc Regali S. Philippi Matritenſis Ordinis S. P. Auguſtini Cœnobio, die verò 18. Ianuarij, Anno 1692.

Mag. Fr. Petrus de Moura.

Erra-

Erratas ſic corrige.

PAg.1.inti vita,lege vitæ.Pag.10.col.2.defecto, lege de facto. Pag.12.col.2.vbi ponitur materialitate,lege etiam materiale.Pag.32.col.2.poſsibiles,lege poſsibilis.Pag.46.col.2.l.33. dominari,lege denominari.Pag.47.col.2.l.10.eadem, lege eandem.Pag.49.col.1.l.37.violenta,lege violentia.Pag.54.col.2.l.16.Philoſophiæ,lege Philoſophicæ.Pag.57.col.1.l.14.iure,lege in re. Pag.60.col.2.l.13.obiectum,lege obiectorum.Pag.61.col.1.l.2.flabeat,lege habeat.Pag.63.col.2.l.9.ſubſtantia, lege ſub ſcientia. Pag. 252. col. 2. poteſt, lege poſt. Pag.254.col.2.applicatæ, lege applicata.Pag.257.col.1.ſimpliciter,lege temporaliter.Pag.281.col.1.aliquid,lege aliquo.Pag.433.col.1.extenſam,lege extenſa.

Lic. D. Simon Joſeph de Olivares y Balcazar.

TASSA.

YO Don Manuel Negrete y Angulo, Secretario de Camara del Rey nueſtro Señor, de los que en ſu Conſejo reſiden. Certifico, que aviendoſe viſto por los Señores del Real Conſejo vn libro intitulado, *Philoſophia naturalis per quæſtiones, & articulos diviſa*, compueſto por el Reverendiſsimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Viſperas de la Vniverſidad de Alcalà, y Regente del Colegio de Santo Thomàs, que con licencia de dichos Señores ha ſido impreſſo, taſſaron cada pliego à ſeis maravedis, y el dicho libro parece tiene ſetenta y cinco pliegos, ſin principios, y tablas; y al dicho precio, y no mas, mandaron ſe venda el dicho libro; y que eſta certificacion ſe ponga al principio de cada vno. Y para que conſte doy el preſente en Madrid à 26. de Enero de 1692.

D. Manuel Negrete y Angulo.

AD

AD LECTOREM.

IN Collegio Inſigniſsimo Gregoriano , Athenarum firmamento,& litterarum Olympo, in quo Dominicanę Familiæ proceres aluntur,& iuvenes totius ævi,& gloria ſæculi noſtri,quorum ſapientiam,dùm Ceres inclitata canit,ſydera laude ferit , quorumque nomina marmore premit ardor , pignore tenet ebur. In illo ergò Palladis campo, Lector benevole,vtriuſque Logicæ , & Philoſophiæ doctrinam palàm dictavi fortuna dante fœlix : exindè namque ortus eſt clamor, incepit creſcere rumor,oportere quidèm , quæ voce dixeram , typis mandari,præloque diffundi. Quo tamen tempore,ſi verum fatear,invitabat amor,detinebat timor,inclinabat charitas,ſuſpendebat infirmitas,& quantum poterat communis exhortatio iubare ,. iuventutis etiam ſufficiebat conſideratio confundere;verum vſque modo vrgent conſilia,plurimorum augentur placita,creſcunt voces,perſeverant prę-ces,multitudo inſtat,pars bona cuncta rogat:quibus intentus cædit animus,qui fuerat invictus:in libris tamen,quos parare prævenimus , non propria vtilitas,ſed doctrinæ veritas ſola quæritur,ſola diligitur. Nam, vt optimè Plato de leg.dial.5. *Qui ſe ipſum magis, quam veritatem amat, quid pulchrum,quid iuſtum ſit,male iudicat.* Quid autem,vt loquitur Aug. in prooemio confeſſ. *Quid de illis alij ſentiant,ipſi viderint : multis tamen eos multum placuiſſe,& placere ſcio.* His ergò mens auxiliata opus iam. exercere connatur,& pagina iudicium docti ſubitura movetur. Ovid lib.1.faſt. VALE.

PROOE-

PROOEMIVM.

NOMEN Græcum Philoſophiæ, ſignificatione attenta, idem valere, quod amor ſcientiæ, & veritatis affectus, communis conceptio docet, Latinus quoque ſermo declarat. Conſuetudo verò Philoſophiam pro ipſa ſcientia vſurpandi, invaſit iam Peritos, & Sapientes obtinet omnes. Singularitèr tamen, in Moralem, Rationalem, & Naturalem partiri vtilitas dividentium inſinuat, & veritas ipſa probat. Moralis, quæ Cœleſtibus digna eſt, conſurgere ſedibus hoſpes, humanos conſiderat actus, mentem fovet, & virtutum agmina cingit. Rationalis autem, horrendas canit ambages, tenebriſque remugit, & obſcuris vera involvens, iuventutem præmit, Palladi minatur, & ipſam inventione loricatam, fortaſsè timet Apollo. Philoſophia naturalis, rationi dulcis, & ſenſuum amica eſt, homini delectabilis valdè: quæ omnia mutabilia ad arcem vocat, & per elementa, & mixta nunquam defeſſa, ſatis elevata diſcurrit: lucidum intuetur Solem: fulgentem nitido monſtrat in Æthere circum, & omne movet mobile, ſublime, vel altum: totam denique naturam ambit, Pontumque, Polumque, quidquid terra creat, gignit Mare, parturit aer, quæ freta diffundunt, ſolidum dat corpus in arvis. Hanc ergò prius, ordine mutato, tacita neceſsitate compulſi, veluti ſpecioſam volumus aſcendere Cedrum, ad quam manibus rapidis opus eſt, & arte magiſtra. Inter omnes tamen ramos virentes illius priorem illum, qui cæteros ſua extenſione circundat, mente contingere licet: in quo ratio naturalis per principia tàm intrinſeca, quàm extrinſeca entis mobilis in communi, invicto procedit animo, & per omnes motus, & mutationes ſenſibiles ingeminat voces, hilari reſonabiles Eco. Ille autem, à quo bona cuncta procedunt, labori noſtro, Dominus præſto erit, quid autem opus valeat, melior ſapientia notabit. Modo ſit.

Ay Paulina del ſeñor Nuncio de ſu Santidad, para que ninguna perſona pueda imprimir, ni hazer imprimir eſta Filoſofia ſin licencia del Convento de San Pablo de Valladolid.

I QVÆS-

QVÆSTIO PRIMA.

DE ORDINE COGNITIONIS HVMANÆ.

TANTA eſt humanæ mentis debilitas, vt quæ res minima naturalis ſua valèt materialitate concludere, vnica non poſſit cognitione vtiliter aperire: & ea, quæ vnum indiuiduum in rebus implicat, per plures actus intellectus exponat. Proptereaque neceſſarium eſt, quod prædicatum magis proportionatum primò percipiat quicumque ad perfectam obiecti in intelligentiam anhelat. Scire autem quodnam prædicatum tale ſit, in quæſtione iſta præambula deſideramus: in qua modum, & ordinem humanæ cognitionis inquirimus, auxiliante Sanctiſsimo Præceptore, cuius mirabilem ſanctitatem, & ſapientiam cœli prædicant, Eccleſia reſonat, & mundi machina clamat. De cuius munere ſit

ARTICVLVS I.

Vtrùm primum cognitum ab intellectu noſtro pro ſtatu vitæ præſentis ſit ſpecies ſpecialiſsima?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur negatiua concluſio.

AD articuli intelligentiam aliqua ſupponere oportet: quorum primum eſt cognitionem duplicem eſſe, vnam intellectiuam, & alteram ſenſitiuam. Senſitiua ea eſt, quæ fit à potentia ſenſitiua interiori, vel exteriori: qualis eſt operatio, quæ à potentia imaginatiua procedit, & viſio, quæ procedit ab occulo corporali. Cognitio verò intellectiua eſt operatio, quæ ab intellectu producitur, & intellectio appellatur: ex quibus cognitionibus prior eſt ſenſitiua cognitio. Nam iuxta Philoſophicum proberuium, *omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu.* Et quamvis ea, quæ de cognitione intellecti-

Digitized by Google

va dixerimus, poſsint ſimiliter applicari ſenſitivæ, in præſenti ſolùm de cognitione intellectiva diſputamus.

Secundo notandum eſt etiam, totum eſſe duplex: vnum actuale, quod habet ſuas partes in actu, ſicut homo actualiter conſtat corpore, & anima: metaphyſicè verò actu componitur ex conceptu animalis, & differentia rationalis Aliùd autem eſſe totum potentiale, quod ſuas partes tantùm continet in potentia, ſicut genus continet differentias, & ſpecies individua. Quorum vtrùmque eſt cognoſcibile cognitione cõfuſſa, & cognitione diſtincta. Cognitio confuſſa attingit totùm; partes tamen illius ſolùm percipit in cõfuſſo, provt continentur in toto, ſicut quando quis cognoſcit hominem; corpus, & ànimam non cognoſcit clare, & diſtinctè. Cognitio autem diſtincta oppoſito modo ſe habet. Nam totum àttingit, & partes illius clarè etiam, & diſtinctè cognoſcit. Et inter has cognitiones confuſſa imperfectior eſt, & naturaliter prior cognitione diſtincta.

3 Supponendum eſt aliquod obiectum poſſe eſſe notius ſecundum ſe, & aliud poſſe eſſe magis notum quoad nos. Illud dicitur notius ſecundum ſe, quod maiorem perfectionem, & immaterialitatem habet, ſupra quã fundatur cognoſcibilitas paſsiva obiecti. In qua conſideratione obiecta ſpiritualia ſunt magis nota. Quia magis actualia. *De quo D. Th. 1. p. q. 14. art. 1. plura.* Illud autem obiectum notius eſt quoad nos, quod cum intellectu noſtro maiorem proportionem habet. Et cum intellectus noſter intelligat per ſpecies abſtractas à phantaſmatibus, & à rèbus materialibus: inde eſt obiecta materialia eſſe magis proportionata cum intellectu pro ſtatu vitæ præſentis, & magis nota quoad nos.

4 Supponendum eſt ſingulare non eſſe illud, quod primo intellectus cognoſcit. Quia ſingulare non cognoſcitur directè; ſed tantum reflexè, vt modò ſupponimus ex illis, quæ *in* 3. *de Anima latè dicuntur à Noſtris.* Sed cognitio reflexa prima nõ eſt: ſiquidẽ ſupponit cognitionem directam. Ergo.

Secundò probatur ſuppoſitio noſtra. Quia non datur in intellectu ſpecies per ſe primò repreſentativa rei ſingularis. Ergo ſingulare nequit eſſe primum cognitum. Probatur antecedens. Species in intellectu recepta eſt abſtracta à conditionibus individualibus, & à ſingularitate. Sed ſpecies abſtracta à ſingularitate per ſe primò repreſentat naturam à ſingularitate abſtractam, & ſeparatam; nõ autem ipſam ſingularitatem. Ergo non datur ſpecies per ſe primò repreſentativa rei ſingularis.

Tandem ſupponendum eſt difficultatem præſentem nò procedere de primò cognito, *vt quo.*

Hoc

Hoc enim debet eſſe ratio entis. Quia ens eſt obiectum ſpecificativum intellectus: obiectum autèm ſpecificativum intellectus debet ſaltim, *vt quo*, & tanquam ratio formalis attingi per omnem actum illius. Qua propter ſolum de primo cognito, *vt quod* loquimur in præſenti. Et illud eſſe ſpeciem ſpecialiſsimam defendit Doctor Subtilis in 1. Diſtinct. 3. quem diſcipuli ſequuntur. Negat tamen D. Th. Cum quo ſit noſtra concluſio

§. II.

Species ſpecialiſsima non eſt primum cognitum ab intellectu noſtro pro præſenti ſtatu.

SEntentia iſta probatur primò ratione D.Th. 1. p.q. 85. art. 3. Quia prima cognitio intellectus pro ſtatu vitæ præſentis eſt imperfectiſsima cognitio. Sed cognitio ſpeciei ſpecialiſsimę imperfectiſsima non eſt. Ergo ſpecies ſpecialiſsima non eſt primum cognitum. Minor patet. Quia cognitio entis materialis, & cuiuſcumque prędicati ſuperioris ad ſpeciem ſpecialiſsimam imperfectior eſt. Siquidem eſt magis confuſſa, quam cognitio ſpeciei infimæ. Et conſequenter cognitio ſpeciei ſpecialiſsimę, vel infimæ imperfectiſsima nō eſt. Maior verò, in qua difficultas eſt, probatur. Quia omne agens procedens de potētia ad actum prius pervenit ad actum imperfectum, quam perfectum. Sed intellectus eſt agens procedens de potentia ad actum. Ergo prima cognitio intellectus pro ſtatu vitæ præſentis imperfectiſsima eſt. Minor cū conſequentia tenet, & probatur maior primo. Agens procedens de potentia ad actum prius pervenit ad actum magis ſibi proportionatum. Sed actus imperfectus magis proportionatus eſt. Ergo prius pervenit ad actum imperfectum. Probatur minor. Actus imperfectus eſt medius inter potentiam, & actum perfectum. Ergo magis proportionatus eſt. Quia cum agente procedente de potentia ad actum maiorem proportionem habet actus medius, quam vltimus actus. Eo quod vltimus actus magis diſtat ab agente.

Secundo probatur maior ad hominem contra Scotum. Nam in doctrina ipſius prius pervenit intellectus ad cognitionem confuſſam, quam ad cognitionem claram. Sed hoc ideo eſt: quia agens procedens de potentia ad actum prius pervenit ad actum imperfectum, quam ad perfectū. Ergo ita contingere debet, quod agens procedens de potentia ad actum prius debet ad actum imperfectum pervenire. Cui conſonat Axioma commune, *à facilioribus, & imperfectioribus eſt incipiendū.*

Exemplis declaratur maior. Homo generans hominem prius producit embrionem, quam in-

Digitized by Google

troducat animam rationalem: & ſimiliter quęcumque forma priùs communicat materiæ gradum corporis, quam alios gradus inferiores. Quia gradus corporis imperfectior eſt. Quod etiam contingit in arte. Nam Artifex imperfectus in principio minus perfecta opera ſua facit, vt generaliter conſtat in omnibus incipientibus artem. Ergo agens procedens de potentia ad actum priùs debet ad imperfectum pervenire.

Secundo probatur concluſio noſtra ratione. Quia connaturale nobis eſt à notioribus, & magis proportionatis incipere, vt experientia teſtatur: & Ariſtoteles aſſerit in præſenti. Sed ſpecies ſpecialiſsima notior nobis non eſt. Ergo non eſt primum cognitum. Probatur minor. Illud prædicatum eſt magis notum, quod inter obiecta proportionata eſt magis vniverſale. Sed ſpecies ſpecialiſsima talis non eſt. Quia ſupra illa inveniuntur prædicata magis vniverſalia, videlicèt, ratio corporis, ſubſtantiæ, & animalis, &c. Ergo ſpecies ſpecialiſsima notior non eſt. Probatur maior. Illud prædicatum eſt magis notum, quod inter obiecta proportionata eſt magis confuſſum. Prędicatum namque magis confuſſum eſt minus perfectum. Et conſequenter in principio eſt magis notum. Sed prædicatum magis vniverſale eſt magis confuſſum. Quia plura continet, & involuit, & ea non explicat. Ergo prædicatum magis vniverſale eſt magis notum.

Addimus. Quod totum Integrale priùs, quam partes cognoſcimus: quia magis confuſſum eſt: & priùs cognoſcimus diffinitum cognitione confuſſà, quam partes diffinitionis: & priùs hominem, quam hominem ſingularem, v. g. Patrem, vel fratrem. Vndè paſsim experimur parvulos à principio omnes homines vocare Patres, & omnes mulieres Matres. Et hoc idem à paritate convincimus. Nam in cognitione complexa priùs cognoſcit intellectus principia magis vniverſalia, v. g. *quodlibet eſt, vel non eſt. Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, &c.* Ergo in cognitione ſimplici, & in complexa priùs intellectus cognoſcit vniverſaliora prædicata, quæ magis confuſſa ſunt. Patet conſequentia. Quia intellectus in vtraque cognitione procedit de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum.

§. III.

Duobus argumentis contra rationes occurritur.

ARguitur 1. contra rationem primam. Quia principium, in quo nititur, plures patitur inſtãtias. Ergo ratio bona nõ eſt. Probatur anteced. Actus circa principia

cipia perfectior eſt, quam actus circa concluſiones. Et tamen intellectus priùs habet actum circa principia, quam circa concluſionem. Nam intellectus ex aſſenſu præmiſſarum procedit, & movetur ad aſſenſum concluſionis.

Secundo. Quia eſſentia perfectior eſt proprietatibus. Et tamen generans priùs producit eſſentiam, quā illius proprietates. Et ſimiliter Sol, dùm primo incipit illuminare, perfectiſsimam illuminationem elicit. Et actus perfectior eſt, quam habitus ſciētificus. Nam habitus ſpecificatur ab actu. Et tamen, quando incipimus acquirere ſcientiam, priùs habemus actum, quam habitum, quem per actum potius adquirimus. Ergo principium, in quo nititur ratio D. Th. plures patitur inſtantias.

Confirmatur. Si ratio D. Th. procedit de agente naturali non impedito vera non eſt. Sed intellectus reſpectu primæ cognitionis eſt agens naturale non impeditum. Ergo vera non eſt ratio D. Th. Quia ratio prædicta de intellectu in prima cognitione procedit. Maior probatur. Agens naturale non impiditum, & debitè applicatum priùs elicit actum perfectiſsimum, quem poteſt. Ergo ſi ratio D. Th. de tali agente procedit. Vera non eſt. Probatur ant. Agens naturale non impeditum operatur ſecundum vltimum ſuæ potentiæ. Ergo priùs elicit actum perfectiſsimum, quem poteſt. Aliàs non operaretur ſecundum vltimum ſuæ virtutis, neque ageret in quantum poſſet.

Ad hoc argumentum reſpondetur. Rationem D. Th. intelligendam eſſe quando actus imperfectus non dependet à perfecto. In quo ſenſu nullam patitur inſtantiam. Quia aſſenſus concluſionis eſſentialiter dependet ab aſſenſu præmiſſarum: & proprietates, ſaltim connaturaliter, ab eſſentia dependent. Et ita mirum non eſt, quod priùs non producantur. Sicut priùs elicit voluntas intentionem, quam electionem, quæ minus perfecta eſt. Et generans priùs producit cor, quam alias partes viventis. Et materia priùs recipit formam, quam exiſtentiam. Quia electio ab intentione, & aliæ partes à corde, & exiſtentia à forma dependet. Cognitio verò confuſſa non dependet à cognitione diſtincta: neque cognitio prædicati ſuperioris à cognitione inferioris. Et ita, cum aliunde cognitio confuſſa, & prædicati ſuperioris imperfectiſsima ſit, intellectus procedens de potentia ad actum priùs debet cognitionem confuſſam magis habere.

Ad alteram inſtantiam adductam in ſole, reſpondetur. Rationem factam procedere de agente acquirente ſucceſsivè perfectionem, & habente vtrumque actū perfectum, & imperfectum; quod quidem non reperitur in ſole: qui non

Digitized by Google

non habet ſucceſsivè actum perfectum, & imperfectum; ſed vnico, & perfectiſsimo actu illuminat à principio.

Poterat etiam dici: Rationem eſſe intelligendam de actu procedente ab agente per veram elicientiam; non autem de actu procedente per meram emanationem, qualiter plures aſſerunt illuminationem à ſole procedere. Et ratio eſt. Quia quando actus per dimanationem procedit, ſtatim cum omni ſua perfectione ab agente dimanat.

Ad aliàm inſtantiam de actu, & habitu, reſpondent aliqui: Actum productum ab habitu eſſe habitu perfectiorem; non tamen actum productivum habitus. Et ita mirum non eſt, quod actus, pèr quem habitus producitur, ſit prior in intellectu.

Hæc tamen ſolutio vera eſſe non poteſt. Quia ideò actus productus ab habitu perfectior eſt illo: quia eſt magis immaterialis, & maiorem actualitatem importat. Sed hoc idem habet actus productivus habitus. Siquidem etiam eſt exercitium, & actus ſecundus. Et conſequenter magis actualis eſt, quam habitus, & actus primus. Ergo etiam talis actus erit habitu perfectior.

Secundo impugnatur data ſolutio. Quia in Moralibus actus productivus habitus vitioſi maiorem malitiam habet, quam habitus ipſe. Ergo in Phyſicis actus productivus habitus maiorẽ perfectionem importat. In cuius cõfirmationem plura adducere poteramus, quæ modò ommitimus: quia ea alibi adducemus. Vndè tali ſolutione relicta

Aliter iuxta dicta reſpondetur. Habitum connaturalem dependentiam habere ab actu, per quem producitur. Et ideò agens, quamvis procedat de potentia ad actum, priùs debet actum habere.

Ad confirmationem argumenti principalis reſpondetur negando maiorem. Ad probationẽ diſtinguo antecedens. Perfectiſsimum, quem poteſt pro tunc: concedo antecedens. Quem abſolutè poteſt: nego anteced. Et ad probationem ſimiliter diſting. antecedens. Secundum vltimum potentiæ, pro illo tunc: concedo anteced. Secundum vltimum potentiæ abſolutè: neg. antecedens, & conſequentiã. Cognitio namque perfectiſsima, quam intellectus poteſt elicere pro illo tunc, non eſt cognitio ſpeciei infimæ, ſed cognitio entis naturalis, vel entis in communi: quæ eſt magis confuſſa, & magis proportionata. Et ideò intellectus in principio debet priùs talem cognitionem elicere. Inſtantia eſt in contrariorum doctrina. Iuxta quam, priùs elicit intellectus cognitionem cõfuſſam, quam diſtinctam, quæ eſt magis perfecta. Non ergo debet intellectus perfectiorem cognitionem elicere in principio: quamvis

im-

Digitized by Google

impeditus non ſit.

Secundo ad eandem confirmationem reſpondetur. Diſtinguendo minor. Non impeditum ab extrinſeco: concedo minor. Ab intrinſeco: nego minorem. Et conſequentiam. Licèt namq̃ intellectus in prima cognitione nō ſit impeditus ab extrinſeco; eſt tamen ab intrinſeco impeditus. Quia, ſicut forma priùs actuat materiā ſecundum gradum communem, & poſtea ſecundum gradus particulares: ita ſpecies repreſentativa priùs vnitur intellectui quatenùs repreſentat gradū communem, & poſtea ſecundum quod repreſentat gradum particularem. Et ideò intellectus per ſpeciem ſibi intrinſecam impeditur ad cognoſcendum obiectum perfectius, & ad cognitionem perfectiorem habendam.

Secundo arguitur contra ſecundam rationem. Vniverſaliora non ſunt notiora. Ergo ratio ſecunda nititur principio falſo. Probatur antecedens. Vniverſaliora in genere ſcibili, vel in Ordine ad cognitionem ſcientificam non ſunt notiora. Quia obiectum Metaphyſicæ, videlicèt ens, non eſt notius. Aliàs Metaphyſica eſſet prima acquiſitione. Et tamen obiectum Metaphyſicæ eſt vniverſalius. Ergo etiam in ordine ad ſimplicem cognitionem vniverſaliora non debent eſſe notiora. Conſequentia à paritate nota eſt.

Reſpondetur negando vltimam conſequentiam. Quia reſpectu ſcientificæ cognitionis obiectum vniverſalius, videlicèt ens, non eſt magis proportionatū. Eo quod perfectiſsimū eſt inter obiecta ſcientiæ naturalis: & perfectiſsima gaudet abſtractione. Et ita non eſt priùs cognoſcibile in genere ſcibili; ſed priùs ſcibile eſt obiectum minùs perfectum, quale eſt obiectū logicæ. Reſpectu verò cognitionis confuſſæ obiectū magis proportionatū priùs debet attingi. Et argumentum contra adverſarios procedit, loquendo formalitèr, quia ſi obiectū metaphyſicæ non eſt priùs ſcibile: quia eſt magis perfectū; etiā obiectū magis perfectum nō debet priùs cognoſci per cognitionē confuſſam; ſed potiùs obiectum minùs perfectum debet priùs per talem cognitionem attingi.

Sed inſtabis. Inter cognitiones ſcientificas, & diſtinctas non eſt incipiendum à magis diſtincta, & perfecta; qualis eſt cognitio metaphyſicæ. Ergo inter cognitiones confuſſas non eſt incipiendum à magis confuſſa. Conſequenterque prima cognitio non debet obiectum magis vniverſale, & magis confuſſum attingere.

Reſpondetur negando conſequentiam. Quia inter cognitiones diſtinctas illā, quæ eſt magis diſtincta, eſt etiam magis perfecta. Et conſequenter cum intellectu incipiente ſcire eſt minùs proportionata. Et ideò non debet

eſſe prima. Inter autem confuſſas, magis confuſſa eſt minùs perfecta, & magis proportionata, & ſic debet eſſe prima.

Sed replicabis. Cognitio magis confuſſa non eſt magis proportionata. Ergo nulla eſt data ſolutio. Probatur antecedens. Cognitio confuſſa verſatur circa prędicatum magis vniverſale. Sed tale prædicatũ non eſt magis notum. Ergo nec ipſa cognitio eſt magis proportionata. Probatur minor. Prædicatũ magis vniverſale eſt magis confuſſum. Ergo Non eſt magis notum. Quia eſſe notum, & eſſe clarum idem ſunt: claritas verò opponitur cõfuſsioni. Et ideò prædicatum magis cõfuſſum nequit eſſe magis notum.

Reſpondetur ad replicam diſtinguendo vltimum conſequens. non eſt magis notum obiectivè, & in ſe: concedo conſequent. Comparative ad intellectum: nego cõſequentiam. Prædicatũ namque magis vniverſale in ſe ipſo eſt magis confuſſum, & minùs notum: quia plura ſub ſe inferiora continet, & involvit; comparativè tamen ad intellectum eſt magis notum: quia primò offertur intellectui, & ipſum primò repreſentat ſpecies. Neque claritas, quàm habet comparativè ad intellectum, opponitur cum cõfuſsione obiectiva. Eo quod nõ ſe habet reſpectu eiuſdem, & in ordine ad idẽ.

Sed inſtabis. Prædicatum, magis confuſſum ex parte obiecti, eſt minùs in actu, minùs perfectum, & magis potentiale. Ergo non eſt magis notum comparativè ad intellectum. Quia vnumquodque eſt cognoſcibile ab intellectu, in quantum eſt ens, & ſecundum quod eſt in actu. Conſequenterque quod eſt minùs in actu, non erit magis cognoſcibile, & notum in ordine ad intellectum.

Reſpondetur diſtinguendo conſequens. Magis notum ſecundum ſe: concedo conſequentiam. Quoad nos: nego conſequentiam. Cognoſcibilitas namque conveniens obiecto ſecundum ſe fundatur ſuper actualitatẽ. Et ita quod eſt minùs actuale, eſt etiam minùs cognoſcibile ſecundùm ſe. Eſſe verò magis notum, & cognoſcibile quoad nos, provenit à maiori proportione cum intellectu incipiente cognoſcere: quæ proportio ſupra vniverſalitatem, & potentialitatem fundatur; quatenùs vniverſalitas iſta ſpecialem modum immaterialitatis, & cognoſcibilitatis importat. Vndè prædicatum magis vniverſale, & confuſſum debet eſſe priùs cognitum. Siquidem cum intellectu in principio eſt magis proportionatum.

Sed inſtabis. Prædicatum magis confuſſum, & magis vniverſale eſt etiam minùs notum quoad nos. Ergo nulla eſt data ſolutio. Probatur antecedens. Prædicatum magis vniverſale eſt magis perfectum, quia minùs accedit ad materiam, & individuationem.

nem. Et quod magis diſtat à materia, maiorem perfectionem importat. Ergo tale prædicatum eſt minùs notum quoad nos. Nam intellectus noſter non à perfectioribus; ſe dab imperfectioribus incipit.

Reſpondetur negando antecedens, & ad probationem dicimus: quod prædicatum magis vniverſale non eſt magis perfectum. Quia licèt minùs accedat ad materiam: non tamen hoc habet propter ſui perfectionem, & actualitatem, ſed potiùs propter potentialitatem ſuam, & conditionem accidentalem præciſsionis intellectus imperfecte intelligentis: vel quia intellectus ipſe non attingit comprehenſivè prædicatum cum conditionibus, & differentijs, quibus invenitur in re, ſed præſcindit ab illis: & tantum prædicatum contrahibile cognoſcit.

§. IIII.

Cæteris argumentis occurritur.

Tertio arguitur contra noſtram concluſionem. Prius cognoſcitur cognitione cōfuſa totum, quàm illiùs partes. Sed quilibet gradus ſuperior ad ſpeciē ſpecialiſsimam eſt pars illiùs. Ergo priùs debet cognoſci ſpecies ſpecialiſsima, quàm gradus ſuperiores ad ipſam, ex quibus tanquam ex partibus componitur.

Facilè tamen reſpondetur. Quod ſi partes conſiderentur, vt partes non poſſunt priùs, quàm totum cognoſci, ſed priùs totum cognoſcitur cognitione confuſa. Sicut à longe ſtantes priùs cognoſcimus Dæmum, quàm partes ipſam componentes: & priùs cognoſcimus corpus, quod videmus moveri, eſſe corpus, quàm eſſe ſenſibile rationale: ſi tamen partes abſolutè conſiderētur, poſſunt priùs cognoſci. Et hoc modo aſſerimus primum cognitum non eſſe ſpeciem ſpecialiſsimam, ſed aliquàm partem metaphyſicam illius, & ſuperiorem ad ipſam analogicè, vel vnivocè; non quidem vt partem, ſed ſecundùm ſe, & abſolutè, qua ratione eſt magis proportionata. Doctrina eſt D. Th. 1. *p. q.* 85. *art.* 3. *ad* 3.

Quarto arguitur. Illùd priùs cognoſcitur, cuius ſpecies faciliùs abſtrahitur à ſingularibus. Nam intellectus intelligit per ſpecies abſtractas à ſingularibus. Et conſequenter illùd obiectum priùs intelligit, cuius ſpeciem faciliùs abſtrahit. Sed ſpecies repreſentativa ſpeciei ſpecialiſsimæ faciliùs abſtrahitur. Ergo ſpecies iſta priùs cognoſcitur. Probatur minor. Abſtractio ſpecierum faciliùs fit ab illis, quæ maiorem ſimilitudinem habent. Sed ſingularia ſpeciei ſpecialiſsimæ maiorem ſimilitudinem habent. Siquidem ſolo numero differunt. Ergo ſpecies repreſentativa ſpeciei ſpecialiſsimæ faciliùs abſtrahitur.

Reſpondetur diſtinguendo mi-

minorem. Faciliùs abſtractione poſitiva: concedo minorem. Abſtractione negativa: nego minorē, & conſequentiam. Ratio namque communis abſtrahitur abſtractione poſitiva, quando intellectus ex vi convenientiæ plurium inferiorum in aliqua ratione communi abſtrahit ab illis talem rationem communem, in qua inferiora cōveniunt. Talis enim abſtractio cōparativa eſt inferiorum interſe: & ab illis, vt ſic convenientibus, abſtrahit naturam communem. Et ita abſtractio hæc facilius fit ab illis, quæ maiorem ſimilitudinem habent. Et conſequenter abſtractione iſta facilius abſtrahitur ſpecies, quæ ſpeciem infimam repreſentat. Alia autem eſt abſtractio, quæ dicitur negativa, quando videlicèt cognoſcitur natura, non cognitis ſingularibus, quæ in natura conveniunt: & abſtractio iſta æqualiter fit à quibuſcumque ſingularibus, ſivè entis, ſivè corporis, ſivè hominis, vel alterius ſpeciei: imò faciliùs fit prædicati ſuperioris, quòd primò offertur intellectui, & per ſpeciem priùs etiam repreſentatur: & hæc abſtractio ſola requiritur ad cognitionem confuſſam.

Vltimo arguitur. Illud priùs cognoſcitur, cuius ſingulare fortius movet ſenſum. Nam omnis noſtra cognitio ortum habet à ſēſu. Sed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius movet ſenſum. Ergo ſpecies ſpecialiſsima priùs cognoſcitur. Probatur minor. Singulare in quantum ſingulare movet ſenſum. Sed ſingulare ſpeciei ſpecialiſsimæ eſt magis ſingulare. Ergo fortius movet ſenſum. Patet conſequentia. Quia ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter: ita ſe habet magis ad magis. Vndè quia album in quantum tale diſgregat viſſum, magis album diſgregat magis. Conſequenterque, ſi ſingulare in quantum tale movet ſenſum: & ſingulare ſpeciei ſpecialiſsimæ eſt magis ſingulare, fortius, & magis movebit.

Ad hoc argumentum poterat reſponderi. Singulare in quantum tale movere ſenſum, ita vt ſingularitas ſit ratio formalis movendi. Ex quo ſolum habetur magis ſingulare ſecundùm ſe fortius poſſe movere ſenſum: non tamen defecto fortius, & magis movere ſenſum primò incipientem ſētire. Quia ſenſus in principio debilis, & imperfectus eſt, minuſque proportionatus cum ſingulari perfectiori. Et ideò faciliùs à ſingulari minùs perfecto movetur. Sicut potentia viſsiva debilis, & imperfecta ſuſtinere non poteſt lucem perfectiorem, vt contingit in Veſpertilione, & Noctua; ſed faciliùs talis potentia à luce imperfecta movetur.

Secundo tamen probabilius reſpondemus. Singularitatem non eſſe rationem formalem movendi ſenſum; ſed ſolum eſſe conditio-

tio-

tionem movendi. Quia ſenſus eſt potentia materialis, quæ attingere non poteſt niſi obiectum contractum, & ſingulare. Vndè maior ſecundi ſilogiſmi diſtinguenda eſt. Etſi ly in quantum dicat conditionem movendi: eſt concedenda. Si autem ly in quantum reduplicet rationem formalem: neganda eſt. Ex quo non ſequitur, magis ſingulare fortius movere ſenſum. Vndè experientia cognoſcimus, quòd ſingulare entis materialis fortius movet, quam ſingulare hominis. Nam ſingulare entis materialis magis diſtans, percipitur à ſenſu. Priùs namque percipimus de obiecto, quod videmus à longe, eſſe aliquod ſingulare materiale, quam eſſe Petrum, vel Paulum. Et tamen ſingulare entis materialis minus perfectum eſt, & non ita ſingulare.

Sed inſtabis. Quamvis ſingularitas ſit ſolùm conditio, magis ſingulare debet movere fortius. Ergo ſingulare ſpeciei ſpecialiſsimæ fortius movebit ſenſum. Probatur antecedens. Magis vniverſale magis movet intellectum, vt concedimus. Et tamen vniverſalitas ſolum eſt conditio in ordine ad intellectum. Quia ſi eſſet ratio formalis, nõ poſſet intellectus, etiam per reflexionem, attingere ſingularia. Eo quod nulla potentia poteſt excedere limites ſuæ rationis formalis. Ergo quamvis ſingularitas ſit tantum conditio movendi, comparativè ad ſenſum quod eſt magis ſingulare, fortius movere debet.

Reſp. tamen negando conſequentiam. Et ratio diſparitatis ea eſt. Quia quamvis vniverſalitas ſit ſolum conditio in ordine ad intellectum, prædicatum tamẽ magis vniverſale eſt magis confuſsũ, & minùs perfectũ. Et ita magis eſt proportionatũ cum intellectu incipiente: & propterea priùs debet ab illo cognoſci. Singulare verò quod eſt magis ſingulare, eſt magis perfectum: & ita minus eſt proportionatum cum potentia ſenſitiva in principio. Conſequenterque non debet priùs illam movere, nec ab illa ſic incipiente cognoſci.

§. *Vltimus.*

Corollaria ex dictis.

Ex dictis ergo in articuli diſcurſu colligitur primò. Quod quando dixit Ariſtoteles, *quod nobis notiora ſunt, quæ ſunt propinquiora ſenſui*, intelligendus eſt de notitia sẽſitiva. Quia, cũ ſingularia ſint ſenſibus propinquiora, ſunt etiam magis nota reſpectu ſenſitivæ potentiæ. Propter quod alibi Ariſtoteles affirmavit: *quod vniverſale notius eſt ratione, ſingulare vero ſenſu.*

Secundo infertur ex dictis, quod dum ipſe Ariſtoteles affirmat: *quod ſimpliciter notiora ſunt, quæ ſunt magis remota ſenſibus, & hæc eſſe vniverſaliora*, intelligendus eſt, de vniverſalioribus in cauſando, & cognoſcendo, videlicet de ſubſtan-

tan-

tantijs ſeparatis, quæ à ſenſibus remotiſsimæ ſunt propter ſuam perfectionem: propterquam ſunt etiam notiores ſimpliciter, & ſecundum ſe; non tamen intelligēdus eſt, de vniverſalioribus in eſſendo, & prædicando, quæ licèt magis ſeparentur à ſenſibus; non tamen ſunt ſimpliciter, & ſecundum ſe notiora, quam ipſa ſingularia; ſed dumtaxat quoad nos.

Tertio colligitur. Intellectum procedentem de potentia ad actū poſtquam cognovit prædicatum entis, vel entis materialis, nō poſſe immediatè tranſire ad cognoſcendam ſpeciem infimā, ſed priùs debere prędicata inter media cognoſcere. Quia agens procedens de potentia ad actum priùs debet elicere cognitionē magis ſibi proportionatā: cumque cognitio prædicati intermedij minus perfecta ſit, & conſequenter magis proportionata, priùs debet intellectus talem cognitionem elicere.

Vltimo infertur. Quod quamvis ſpecies à phantaſmatibus abſtracta repræſentet omnia prædicata, quæ in obiecto reperiuntur; intellectus tamen propter ſui imperfectionem non omnia ſimul, clarè, & diſtinctè cognoſcit; ſed potiùs ad illa diſtinctè cognoſcenda ſucceſsionem temporis requirit. Et hęc de articulo iſto, ad Philoſophum applicanda in 1. phyſicorum textu 3. ad illa verba *ſunt autem primum nobis manifeſta, &c.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm primum cognitum ſit ens materiale formaliter?

§. I.

Status difficultatis aperitur, & ſententiæ referuntur.

IN Præſenti difficultate vnum ſupponimus, & aliud inquirimus. Supponimus quidem ens vniverſaliſsime acceptum eſſe obiectum ſpecificativum intellectus. Et inquirimus, vtrùm illud ipſum ſit obiectum magis proportionatum cum intellectu noſtro pro vitæ præſentis ſtatu, & primum cognitum ab ipſo: vel hoc ſolum competat enti materiali, vel alteri prædicato ab ente diſtincto. In qua parte.

Aliqui aſſerunt: Primum cognitum ab intellectu noſtro pro ſtatu vitæ præſentis eſſe ens abſtrahens à materiali, & ſpirituali. Ita Mag. Soto, quem plurimi Thomiſtæ ſequuntur. Alij autem affirmant: Primum cognitum eſſe ens connotans materialitatem, vt exercitam à parte rei, & in phātaſmatibus, à quibus ſpecies abſtrahitur. Illam defendit in manuſcriptis Illuſt. Godoy, Mag. Ioannes à Sancto Thoma, & alij eadem via incedentes. Alij tandem aſſerunt. Primum cognitum ab intellectu noſtro eſſe ens materialitate ingrediente tanquam ratio,

tio, quæ cognita, explicitè, & formaliter ex parte obiecti. Huius princeps Caiet. in proœmio de ente, & eſſentia, q. 1. & in 1. p. q. 85. ſuper art. 3. cui etiam adhærent plures Thomiſtæ. Quid autem verum ſit, triplici concluſione declaramus.

§. II.

PRIMA CONCLVSIO.

Primum Cognitum à noſtro intellectu non eſt ens in communi.

Concluſionem iſtam efficacitèr ſuademus, ratione deſumpta ex doctrina Sāctiſſimi Præceptoris in 1. p. à quæſt. 84. vſque ad 87. vbi ſæpè repetit illam. Quia ens in communi non poteſt eſſe obiectum proportionatum intellectus pro ſtatu vitæ præſentis Ergo non poteſt eſſe primum cognitū ab intellectu. Prob. Ant. Nam obiectum ſpecificativum eſſentialitèr debet eſſe diſtinctum ab obiecto proprotionato intellectus pro ſtatu vitæ præſentis. Sed ens, vt ſic, eſt obiectum ſpecificativum intellectus. Ergo non poteſt eſſe obiectū proportionatum. Minor cum conſequentia tenet; & maior probatur à paritate, & ratione. Paritate quidem. Quia in Angelis, & Anima ſeparata obiectum ſpecificativum eſſentialitèr diverſum eſt ab obiecto proportionato. Siquidem obiectum ſpecificativum tàm Angeli, quàm Animæ ſeparatæ eſt ens, vt ſic: obiectum verò proportionatum vtriuſque eſt propria ſubſtantia. Et ita Angelus, & Anima ſeparata ante omnia alia obiecta ſuam ſubſtantiam cognoſcunt. Ergò obiectum ſpecificativum eſſentialitèr debet eſſe diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus etiā noſtri pro ſtatu vitæ præſentis. Conſequentia hæc à paritate nota eſt. Ant. verò, eſſe expræſſum D. Th. ipſi adverſarij fatentur.

Ratione autem probatur maior. Obiectum proportionatum intellectus ſecundum ſe eſſentialitèr debet eſſe diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus pro vitæ præſentis ſtatu. Sed obiectum ſpecificativum intellectus eſt obiectum proportionatum intellectus ſecundum ſe, & quatenus ab hoc ſtatu, & à ſtatu ſeparationis præſcindit. Ergò obiectum ſpecificativum intellectus eſſentialitèr debet eſſe diverſum ab obiecto proportionato illius pro ſtatu vitæ præſentis. Mai. prob. Vbi eſt diverſus modus cognoſcendi, debet eſſe diverſum obiectum proportionatum. Nam D. Tho ex diverſo modò cognoſcendi intellectus noſtri pro hoc ſtatu, & Animæ ſeparatæ probat q. 85. artic. 1. obiectum proportionatum vtriuſque eſſe diverſum. Sed intellectus in hoc ſtatu habet ſpecialē modum cognoſcendi non convenientē intellectui ſecundum ſe, &

vt præſcindentem ab hoc, & altero ſtatu. Ergò obiectum proportionatum intellectus ſecundum ſe eſſentialitèr debet eſſe diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus pro hoc ſtatu.

Reſpondent contrarij. Obiectum proportionatum adæquatum intellectus pro ſtatu vitæ præſentis debere eſſe diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus ſecundum ſe. Quia obiectum proportionatum intellectus in hoc ſtatu includit etiam entia materialia, quæ non ſunt obiecta proportionata intellectus ſecundum ſe: non tamen eſt neceſſarium quod obiectum proportionatum intellectus in hoc ſtatu inadæquatè ſumptum, videlicèt pro ente in communi ſit eſſentialitèr diverſum ab obiecto proportionato intellectus ſecundum ſe.

Sed contra eſt. Obiectum proportionatum intellectus pro hoc ſtatu inadæquatè acceptum, pro obiecto adæquatè acceptum, pro obiecto videlicèt primò cognito debet eſſet eſſentialitèr diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus ſecundum ſe. Sed obiectum ſpecificativum intellectus eſt etiam obiectum proportionatum illius ſecundum ſe. Ergo non poteſt eſſe obiectum proportionatū in prima cognitione pro ſtatu vitæ præſentis. Prob. mai. Vbi eſt diverſus modus cognoſcendi, debet eſſe diverſum obiectum proportionatum. Sed modus cognoſcendi, quem intellectus habet in prima cognitione huius ſtatus, non competit intellectui ſecundum ſe. Ergo obiectum proportionatum intellectus pro hoc ſtatu inadæquatè acceptum pro obiecto per primam operationem attacto eſſentialitèr debet eſſe diſtinctum ab obiecto proportionato intellectus ſecundum ſe.

Secundo probatur concluſio noſtra ratione. Obiectum proportionatum non poteſt eſſe commune obiecto proportionato, & obiecto improportionato. Nam eſſe obiectum proportionatum eſſentialiter debet repugnare obiecto improportionato. Sed ens, vt ſic, eſt commune obiecto proportionato, & improportionato; enti videlicèt materiali, & enti ſpirituali, quod cum intellectu pro hoc ſtatu proportionem non habet. Ergo ens vt ſic non poteſt eſſe obiectum proportionatum. Et conſequenter nequit eſſe primum cognitum.

Reſpondebis. Obiectum proportionatum in eſſe obiecti non poſſe eſſe commune obiecto proportionato, & improportionato; poſſe tamen eſſe commune in eſſe rei: & quamvis ens, vt ſic, ſit commune in eſſe rei; non tamen in eſſe obiecti. Et ideò poteſt eſſe obiectum proportionatum.

Sed contra eſt. Ens vt ſic eſt commune in eſſe obiecti obiecto porportionato, & improportionato. Ergo non poteſt eſſe obiectum

tum proportionatum. Prob. ant. Ens vt ſic, cõſtituitur in eſſe obiecti per rationem communem entis negatiuè abſtractam ab inferioribus ſuis. Sed talis ratio communis eſt omni obiecto proportionato, & improportionato, & de omnibus prædicatur. Ergo ens vt ſic eſt commune in eſſe obiecti.

Reſpondebis: ens vt ſic, non conſtitui in eſſe obiecti per ipſam rationem entis abſtractam ab inferioribus ſpecificatiuè ſumptam: qua ratione communis eſt: ſed conſtitui per illam reduplicatiuè vt abſtractam, & vt non explicantem inferiora, ſecundum quam rationem communis non eſt. Quia in inferioribus non inuenitur formaliter, vt abſtracta.

Sed contra eſt. Quia, ſi vera eſt data ſolutio, differentia conſtitutiua entis in ratione obiecti proportionati non erit communis ad omnia obiecta proportionata. Ergo non erit conſtitutiua entis in ratione obiecti proportionati. Conſequentia bona eſt. Quia differentia conſtitutiua obiecti proportionati debet eſſe communis ad omnia proportionata. Ant. verò prob. Ratio entis reduplicatiuè vt abſtracta, & non explicans inferiora non inuenitur in omnibus obiectis proportionatis intellectus, & alijs inferioribus ſuis; ſed potius in illis contracta, & determinata inuenitur. Ergo ſi vera eſt data ſolutio, differẽtia conſtitutiua entis in ratione obiecti proportionati non erit communis ad alia proportionata.

Explicatur impugnatio. Neceſſario aſsignanda eſt aliqua differentia conſtitutiua obiecti proportionati, in qua omnia obiecta proportionata conueniant. Sed in ratione entis reduplicatiuè vt abſtracta non conueniunt omnia obiecta proportionata, omnia videlicèt entia materialia, quæ pro ſtatu vitæ præſentis obiecta proportionata ſunt. Ergo ratio entis reduplicatiuè vt abſtracta non poteſt eſſe differentia conſtitutiua obiecti proportionati; ſed alia differentia aſsignanda eſt, in quo omnia proportionata conueniant: quæ quidem erit ratio formalis omnia proportionandi, & per primum actum attacta.

Tandèm impugnatur data ſolutio. Obiectum proportionatum, & obiectum ſpecificatiuum intellectus noſtri debent eſſe diſtincta, diſtinctione gradus ad gradum. Sed ens vt ſic, quod eſt obiectum ſpecificatiuum intellectus, & ipſum ens reduplicatiue, vt abſtractum non differunt diſtinctione gradus ad gradum; ſed potiùs ſunt formalitèr idem gradus, ſuperaddita tantum reduplicatione abſtractionis. Ergo ens reduplicatiuè vt abſtractum non poteſt eſſe obiectum proportionatum. Min. cum conſeq. tenet. & prob. mai. Obiectum ſpecificatiuum Angeli, & Animæ ſeparatæ differunt diſtinctione gradus ad gradum, Quia ens

ens vt ſic, quod eſt obiectum ſpecificativum illorum, gradus diverſus eſt à propria illorum ſubſtantia, quæ eſt obiectum proportionatum. Ergo inter obiectum ſpecificativum, & obiectum proportionatum intellectus pro hoc ſtatu eadem differentia conſtituenda eſt.

§. III.

Secunda Concluſio.

Ens connotans materiam nequit eſſe primum cognitum.

PRobatur concluſio iſta. Primū cognitum non eſt ens commune ad ens materiale, & ens ſpirituale. Sed ens connotans materiam eſt ad vtrumque commune. Ergo non eſt primum cognitum. Prob. min. Ens analogum ad materiale, & ſpirituale eſt ad vtrumque commune. Sed ens connotans materiam eſt analogum ad materiale, & ſpirituale. Quia illam implicite continet, & nullum illorum explicat. Ergo ad vtrumque commune eſt.

Reſpondent contrarij. Ens connotans materiam non continere implicite entia ſpiritualia. Quia ratio entis connotantis materiam ſolum eſt abſtracta ab ente materiali, non tamen ab ente ſpirituali. Et ideò hoc ſecundum nec continet implicite, neque ad ipſum analoga eſt.

Contra tamen eſt. Quia ratio analoga ab aliquo in inferiori ſemel abſtracta continet implicite omnia inferiora, & ad illa manet analoga: vt communiter Logici dicunt. Ergo ſi ratio entis connotantis abſtracta eſt ab ente materiali, continebit implicite ens ſpirituale: & erit ad vtrumque communis.

Secundo impugnatur iſta ſolutio. Ratio analoga ab vno inferiori ſemel abſtracta manet indifferens pro explicito ad omnia inferiora. Ergo implicite continet illa, & manet ad omnia communis. Prob. ant. Ratio analoga ab vno inferiori abſtracta manet indifferens. Siquidē ſic abſtracta ſeparata manet à ſingularitate determinante. Sed indifferens in quantum tale æqualiter ſe habet ad omnia inferiora. Ergo ratio analoga ſemel abſtracta ab vno inferiori manet indifferens pro explicito ad omnia inferiora.

Tertio impugnatur ſolutio. Ratio vnivoca ab vno inferiori ſemel abſtracta ad omnia manet indifferens. Vndè ratio animalis abſtracta ab homine manet indifferens ad hominem, & equum, & ad omnia animalia communis. Et in opinione probabili Thomiſtarum, quam nos etiam in Logica habemus, natura Angelica ſemel abſtracta ab vnico individuo, quod habet, manet ex conceptu naturæ indifferens ad plura individua. Ergo idem de ratione analoga dicendum.

Secundo reſpondent alij. Rationem entis abſtractā ab ente materiali,

Digitized by Google

riali eſſe quidem communem ad ipſum, & ad ens ſpirituale. Non tamen ex parte rei, ſed ſolum ex parte modi: quatenus non explicat ens materiale, neque ens ſpirituale: ſicut logici dicunt, iſtam propoſitionem, ſubſtantia eſt ens, non eſſe ſuperioris de inferiori ex parte rei conceptæ, ſed ſolùm ex parte modi. Quia ens ſolum quantum ad explicitum à ſubſtantia præſcindit.

Sed contra eſt. Quià nullum analogum præſcindit ab analogatis niſi quantum ad explicitum: vel ſaltim plura analoga aliam præciſsionem non habent. Et tamen ratio analoga, ſemel abſtracta, verè, & propriè communis eſt. Ergo licèt ratio entis ſolum quantum ad explicitum præſcindat ab ente materiali, & ſpirituali, ſemel tamen abſtracta, verè, & propriè erit ad vtrumque communis. Alia autem circa concluſionem iſtam dabimus infra.

§. IV.

Tertia concluſio reſponſiva quæſito.

Primum cognitum ab intellectu noſtro eſt ens formalitèr materiale.

CONcluſio iſta eſt ſententia D. Thom. 1. p. à q. 84. vſque ad 88. vbi paſsim affirmat, ens materiale eſſe ſolum obiectum proportionatum, & primò cognitum ab intellectu noſtro, pro ſtatu vitæ præſentis. Et in vltima q. citata art. 3. adducit verba ſequentia: *Primum cognitum, quod intelligitur à nobis ſecundum ſtatum præſentis vitæ, eſt quidditas rei materialis, quæ eſt noſtri intellectus obiectum.* In quibus procedit Angelicus Doctor de obiecto proportionato: ſiquidem articuli interrogatio fit de primo cognito, quod idem eſt, ac interrogare de obiecto proportionato.

Reſpondent contrarij. D. Th. ibi loqui de quidditate rei materialis inadæquatè ſumpta ſecundùm aliquod prædicatum quidditativum ipſius, videlicèt ſecundùm rationem entis, quæ eſt de quidditatè cuiuſcumque rei materialis. Et ideò ex littera D. Thom. non infertur ens materiale, ſecundum differentiam materialis eſſe obiectum magis proportionatum intellectus, & priùs ab intellectu conceptum. Quam explicationem veram eſſe perſuadere connantur alijs locis D. Th. de quibus in argumentorum ſolutione dicemus. Modo autem

Explicatio prædicta reijcitur. D. Th. abſolutè aſſerit, quidditatem rei materialis eſſe primum cognitum ab intellectu noſtro, pro ſtatu vitæ præſentis. Sed in doctrina D. Th. quidditas inadæquatè ſumpta, vel pars quidditatis non poteſt abſolutè quidditas nominari. Ergo non loquitur

Digitized by Google

D.Th. de quidditate inadæquatè ſumpta, & ſecundùm aliquam partem; ſed de illa adæquatè conſiderata. Maior cum conſequentia tenet. & prob. min. D. Tho. q.75.art.4. probat hanc propoſitionem, Anima eſt homo, eſſe falſam: quia anima non eſt tota quidditas hominis, ſed pars quidditatis: & ibidem etiam in corpore affirmat, quod quidditas ſignificat id, quod diffinitio. Diffinitio autem totam quidditatem ſignificat, & non partem quidditatis. Ergo in doctrina D. Th. pars quidditis non poteſt abſolutè quidditas nominari. Sicut ſola materia non dicitur abſolutè quidditas hominis, nec ſola forma. Conſequenterque dùm D. Tho. affirmat, quidditatem rei materialis eſſe primum cognitum, & obiectum proportionatum, de quidditatè rei materialis adæquatè ſumpta, etiam ſecundùm propriam differentiam, intelligendus eſt. Nec amplius immorari opportet in doctrina D. Th. quæ pro noſtra, & oppoſita ſententia non difficilè explicatur.

Ratione autem concluſionem noſtram probant aliqui Thomiſtæ. Illud, quod in omni actu intellectus noſtri pro vitæ præſentis ſtatu ingreditur in obliquo, debet in recto attingi per primum actum tanquam ratio quæ ſignatè, & expreſsè cognita. Sed materialitas in omni actu intellectus noſtri attingitur in obliquo. Nam quidquid intellectus cognoſcit ipſum attingit admodùm rei materialis. Ergo ens materiale debet eſſe primum cognitum, & attactum per primum actum in recto. Minor cum conſequentia tenet, & mai. prob. Nam, quia Deus in dilectione charitatis, qua diligimus creaturas, ſemper attingitur in obliquo, per primum actum charitatis attingitur ſemper in recto. Et idem de primo actu fidei, & ſpei, qui Deum attingunt in recto: quia in omni alio actu fidei, & ſpei, debet Deus ſaltim in obliquo attingi. Sicut etiam intellectus cognitione abſoluta priùs attingit ens reale quàm ens rationis. Quia omnis cognitio abſoluta entis rationis ad ens reale in obliquo terminatur. Ergo etiam quod in omni actu intellectus noſtri attingitur in obliquo per primum actum in recto debet attingi.

Hæc tamen ratio manifeſtè inſtatur. Quia malum ingreditur in obliquo in quocumque actu doni timoris. Et tamen per primum actum non attingitur in recto. Eo quod nullus actus doni, vel virtutis poteſt attingere malum in recto. Alias bonus, & virtuoſus non eſſet. Ergo quamvis materialitas in omni actu noſtri intellectus ingrediatur in obliquo, non inde infertur, quod per primum actum attingatur in recto.

Inſuper etiam ad rationem præ-

prædictam facile reſpondebunt contrarij: Illud eſſe intelligendum, quando obiectum attactum per alios actus in obliquo habet proportionem cum primo actu: ſicut illam habet Deus cum primo actu fidei charitatis, & ſpei, & ens reale cum primo actu intellectus. Et talem proportionem non habere ens materiale in ordine ad primum actum. Et ideò aliter.

Probatur concluſio noſtra ex doctrina D. Tho. contenta in locis antecedenter relatis. Nam illud primo pro præſenti ſtatu ab Intellectu cognoſcitur, quod per ſe primo repræſentatur per ſpeciem à phantaſmatibus abſtractam. Quia per talem ſpeciem cognoſcit intellectus obiectum. Et ita illud primo debet cognoſcere, quod primo repræſentat ſpecies. Sed ſpecies à phantaſmatibus abſtracta per ſe primo, & explicitè repræſentat ens materiale. Ergo ens materiale pro præſenti ſtatu primo ab intellectu cognoſcitur. Prob. min. in qua difficultas eſt. Illud primò, & per ſe repræſentat ſpecies abſtracta, cuius ſingulare primò, & per ſe repræſentatur in phantaſmate. Eo quod iuxta doctrina D. Tho. q. 85. art. 3. in corpor. Idem ordo cognitionis in ſenſu, & in intellectu ſervari debet. Sed in phantaſmate non repræſentatur niſi ſingulare entis materialis formaliter. Ergo quod per ſe primò repræſentat ſpecies abſtracta à phantaſmate debet eſſe ens materiale formaliter. Minor prob. Phantaſma in eſſe repræſentativo eſt intrinſicè, & formalitèr materiale: vt omnes fatentur. Ergo in phantaſmate non repræſentatur niſi ſingulare entis materialis formaliter. Conſequentia bona eſt. Et ans etiam conſtat. Quia ſpecies in eſſe repræſentativo non poteſt propriam potentiam, & illius immaterialitatem excedere. Sed phantaſia eſt potentia eſſentialiter, & intrinſice materialis. Ergo phantaſma, quod eſt ſpecies phantaſiæ, debet in eſſe repræſentativo eſſe materiale formaliter. Quod etiam eo conſtat. Quia phantaſia ſolum cognoſcit ens explicitè materiale in individuo: hoc autem ſignum eſt in phantaſmate ſolum repræſentari ens materiale formaliter. Si namque aliud repræſentaret, illud etiam phantaſia cognoſceret.

Ad rationem iſtam reſpondent contrarij. Speciem à phantaſmatibus abſtractam repræſentare omnes gradus, & prædicata omnia, quæ in obiecto reperiuntur: cumque inter omnia prædicata ratio entis ſit magis confuſa, & magis vniverſalis, conſequens ſit ſpeciem per ſe primò debere repræſentare rationem entis: & intellectum illam cognoſcere.

Digitized by Google

Hæc tamen ſolutio nititur principio falſo. Quia ſpecies à phantaſmate abſtracta ſolum repræſentat explicitè omnes gradus materiales. Sed inter omnes illos ratio communis entis materialis magis confuſſa, & vniverſalis eſt. Ergo illam primò reprçſentat ſpecies. Prob. mai. Species illa ſecundum repræſentationem adæquatam eſt intrinſicè materialis. Ergo ſolum repræſentat explicitè omnes gradus materiales. Prob. ant. Nihil repræſentat ſpecies illa niſi quod prius in ſingulari repræſentatur per phantaſma. Sed phantaſma eſt intrinſicè materiale ſecundum repræſentationem adæquatam. Ergo ſpecies illa ſecundum adæquatam repræſentationem intrinſicè materialis eſt. Min. cum conſequent. tenet. & mai. ſimiliter conſtat. Quia ſpecies intellectus, & phantaſma tantum diſtinguntur in eo, quod ſpecies repræſentat in communi, quod phantaſma in ſingulari repræſentat. Et conſequenter nihil repræſentat ſpecies, quod priùs in ſingulari phantaſma non repræſentet.

Reſpondent contrarij. Quod ſingulare entis implicitè repræſentatur in phantaſmate. Et conſequenter ſpecies à phantaſmatibus abſtracta repræſentare debet rationem communem entis. Cum que aliàs ratio entis ſit magis confuſſa, magis etiam debet eſſe proportionata, & primò etiam ab intellectu cognita.

Contra tamen eſt. Quamvis ſingulare entis implicitè repræſentetur in phantaſmate; hæc tamen repræſentatio purè materialis eſt. Ergo ſufficit, vt à phantaſmatibus poſsit abſtrahi ſpecies repræſentativa entis. Prob. ant. Phantaſma nec implicitè, nec explicitè poteſt repræſentare formalitèr, niſi illud quod eſt formalitèr materiale. Sed ſingulare entis non eſt formalitèr materiale. Alias eſſet ſingulare; non quidem entis, ſed entis materialis. Ergo repræſentatio illius implicita in phantaſmate purè materialis eſt. Probo mai. Nihil poteſt formalitèr repræſentare phantaſma, niſi ſub ratione ſui obiecti. Sed obiectum phantaſmatis eſt formalitèr, & intrinſicè materiale; ſicut, & obiectum phantaſiæ. Eo quod ſpecies extendi non poteſt vltra obiectum ſuæ potentiæ. Ergo phantaſma nec implicitè, nec explicitè, poteſt reprçſentare formalitèr, niſi quod formalitèr materiale eſt.

Secundo impugnatur ſolutio data. Eo modo per ſpeciem intellectus poteſt repræſentari ens in communi, quo ſingulare entis per phantaſma repræſentatur. Sed ſingulare entis tantum implicitè materialitèr per phantaſma repræſentatur. Ergo ſpecies abſtracta à phantaſmate ſolum implicitè materialiter poteſt repræ-

præ-

præſentare rationem entis.

Explicatur impugnatio. Ita proportionabilitèr repræſentat ſpecies intellectus rationem communem ſicut phantaſma repræſentat ſingulare. Sed phantaſma non repręſentat ſingulare entis, vt hoc ens, ſed vt hoc ens formaliter materiale. Ergo ſpecies intellectus non repręſentat ens, formalitèr vt ens, ſed potius vt ens formalitèr materiale. Min. probatur. Quia ſingulare entis tantũ repræſentatur in phantaſmate propter identitatem, quam habet cum ſingulari entis materialis. Ergo non repręſentatur, vt hoc ens, ſed vt hoc ens materiale. Sicut ſpecies potentiæ viſivæ non repręſentat formalitèr ens. Quia in obiecto potentiæ viſivę ſolum reperitur ens materialitèr, & per identitatem cum colore formalitèr terminante viſionem.

Secundo probatur ratione concluſio noſtra. Abſoluta cognitio entis debet neceſſariò præſupponere cognitionem entis materialis. Ergo ens materiale debet eſſe primum cognitum. Prob. antec. Omnis cognitio entis abſoluta debet eſſe connotativa, & ad modum rei materialis. Ergo debet neceſſariò pręſuppònere cognitionem entis materialis. Quià propterea Deum, & Angelos non primo cognoſcimus: quia ſemper Deum, & Angelos connotativè attingimus ad modum rei materialis. Ant. verò ſolùm contra manifeſtam experientiam poterit negari. Omnes namque experimur nihil nos cognoſcere, niſi ad modum rei materialis: & ipſum prædicatum entis non alitèr apprehendimus niſi ad modum alicuius materialis. Et ſi ſemel prædicatum entis poſſemus cognoſcere, & non ad modum rei materialis, etiam, Deum, & Angelos eodem modo poſſemus attingere. Ergo omnis cognitio entis abſoluta debet eſſe connotativa, & ad modum rei materialis.

Confirmatur, & vrgetur ratio prędicta. Materialitas eſt ratio formalis conſtituendi obiectum proportionatum. Ergo ſolum ens materiale poteſt eſſe obiectum proportionatum, & primum ab intellectu cognitum. Prob. antec. Ea eſt ratio formalis proportionandi, vel conſtituendi obiectum proportionatum, quæ ſe ipſa proportionata eſt. Sicut patet in luce, quæ eſt ratio formalis videndi alia, & ſe ipſa viſibilis eſt. Et vniverſaliter ratio formalis reſpectu aliorum eſt etiam ratio formalis ad ſe ipſam. Sed materialitas per ſe ipſam proportionata eſt. Siquidem illam attingimus per ſpeciem propriam quidditativè; & non ad modum alterius. Ergo materialitas eſt ratio formalis proportionandi, vel conſtituendi obiectum proportionatum.

Secundo prob. antec. Non in-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO

intellecta materialitate ſolum remanet obiectum ſpecificativum intellectus. Ipſa namque non intellecta ſolum remanet ens ad materiale, & ſpirituale commune. Sicut non intellecta rationalitate in homine tantum remanet animal commune ad hominem, & ad equum. Ergo materialitas eſt ratio formalis conſtituendi obiectum proportionatum.

Tertio prob. antec. Immaterialitas eſt differentia conſtitutiva conſtituendi obiectum proportionatum intellectus Angelici. Ergò materialitas eſt ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani pro ſtatu vitæ præſentis.

Reſpondebis: Secluſa materialitate, vel illa non intellecta remanere ens connotans materialitatem: & prædictam connotationem materiæ eſſe rationem formalem conſtituendi obiectum proportionatum.

Sed contra eſt. Ea eſt ratio formalis conſtituendi obiectum proportionatum, quæ per ſe ipſam proportionata eſt. Sed materialitas per ſe ipſam proportionata eſt: vt probavimus. Ergo materialitas ipſa, non autem connotatio materiæ, erit ratio formalis conſtituendi obiectum proportionatum.

Secundo impugnatur data ſolutio. Immaterialitas; non autem connotatio immaterialitatis: eſt ratio formalis proportionandi obiectum intellectus Angeli. Ergò ab oppoſito materialitas erit ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani. Et quidem, ens materiale non redditur obiectum proportionatum per connotationem materiæ; ſed per ipſam materiam, quam formalitèr importat. Ergò connotatio materiæ non eſt ratio formalis proportionandi, vel conſtituendi obiectũ proportionatum. Et certè mirum eſt, quod connotatio materiæ conſtituat obiectum proportionatum, & quod ipſa materia per ſe ipſam proportionata non ſit: neque conſtituere poſsit obiectum proportionatum.

§. V.

Argumentis primæ ſententiæ reſpondetur.

IN favorem primæ ſententiæ. Arguitur primo authoritate Sanctiſsimi Præceptoris in proœmio de ente, & eſſentia. Et 1. 2. q. 94. art. 2. in corpor. In quibus locis expreſse aſſerit: ipſum ens eſſe, quod primo concipit intellectus, & quod primo cadit in intellectus appræhenſione. Ergò ens eſt primum cognitum ab intellectu pro ſtatu præſentis vitæ.

Reſpondent aliqui: D. Tho. in locis relatis loqui de obiecto pro-

proportionato intellectus ſecundúm ſe, quod quidem eſt ens in communi; non tamen loqui de obiecto proportionato pro ſtatu vitæ præſentis.

Hæc tamen ſolutio expreſſa eſt contra mentem D. Thom. Ipſe namque loquitur de obiecto, quod intellectus cognoſcit in actu ſecundo. Siquidem loquitur de obiecto, quod primò cadit in appræhenſione intellectus: & ſolum apprehendit, quod cognoſcitur. Sed intellectus ſecundũ ſe non intelligit in actu ſecundo. Quia intellectus ſecundum ſe non operatur; ſed ſolùm importat prædicata eſſentialia, & habitudinem ad obiectum ſpecificativum, quod comparativè ad intellectum prvt ſic, eſt etiam proportionatum. Ergo non loquitur D.Thom. de obiecto proportionato intellectus ſecundum ſe. Et ideò hac ſolutione relicta

Reſpondetur, D.Thom. loqui de ente; non tamen ſecundum expræſſionem entis, ſed ſolùm ſecundum expreſſionem entis materialis. Cuius ea eſt ratio. Nam quando Angelicus Præceptor de eadem re in pluribus locis ſermonem facit, verba, quæ adducit in locis extraneis intelligenda ſunt iuxta ea, quæ habet in proprio loco, in quo rem ex profeſſo diſputat. Sed in proprio loco, videlicèt in 1. p. à q. 84. vſquè ad 88. ſemper aſſignat pro obiecto proportionato quidditatem rei materialis. Ergo verba quę alibi habet in hoc ſenſu intelligenda ſunt. Et maximè quia in quæſt. 87. art. 3. explicans, quodnam ſit obiectum proportionatum, & quid ſit quidditas rei materialis, aſſerit: quod eſt *natura materialis*. Quibus verbis, & non alijs clarioribus, poſſumus nos mentem noſtram declarare. Rurſus etiam ad primum in eodem articulo reſpondet: *Quod obiectum intellectus eſt commune quoddam ens, & verum, ſub quo comprahenditur etiam ipſe actus intelligendi. Vndè intellectus poteſt ſuum actum intelligere, ſed non primo. Quia neque primum obiectum noſtri intellectus ſecundum præſentem ſtatum eſt quodlibet ens, & verùm, ſed ens, & verum conſideratum in rebus materialibus.* Iuxta quam doctrinam alia loca D.Thom. intelligenda ſunt.

Secundo arg. à ratione. Prima cognitio intellectus noſtri pro ſtatu vitæ præſentis eſt cognitio imperfectiſsima omnium. Sed cognitio entis materialis imperfectiſsima non eſt. Siquidem imperfectior eſt cognitio entis in communi. Ergo ens materiale primum cognitum non eſt. Minor cum conſeq. tenet. & prob. maior. Quia agens procedens de potentia ad actum priùs elicit actum imperfectiſsimum. Sed intellectus eſt agens procedens de potentia ad actum. Ergo prima cognitio illius imperfectiſsima eſt.

Reſpondetur diſting. min. Non eſt imperfectiſsima abſolutè: conced. min. Imperfectiſsima circa obiectum proportionatum: nego min. & conſeq. Intellectus namque procedens de potentia ad actum non debet prius elicere cognitionem imperfectiſsimā abſolutè; ſed illam quæ imperfectiſsima eſt circa obiectum proportionatum: & cum talis ſit cognitio entis materialis,(vt iam vidimus) illa debet eſſe prima.

Sed inſtabis. Cognitio entis, vt ſic, eſt etiam circa obiectum proportionatum. Sed hæc imperfectior eſt cognitione entis materialis. Ergo cognitio entis materialis imperfectiſsima non eſt circa obiectum proportionatum. Prob. maior. Ens, vt ſic, quidditativè cognoſcitur à nobis pro ſtatu vitæ præſentis. Ergo eſt obiectum proportionatum. Alias non poſſet quidditativè cognoſci; ſed ſolùm connotativè,& admodum obiecti proportionati. Conſequenterque cognitio entis vt ſic circa obiectum proportionatum verſatur. Prob. ant. Ens materiale cognoſcitur à nobis quidditativè pro ſtatu vitæ præſentis. Sed non poteſt quidditativè cognoſci, quin ens vt ſic quidditativè attingatur. Ergo ens vt ſic quidditativè cognoſcitur.

Min. ſyllogiſmi, in qua difficultas eſt, prob. 1. Ens materiale conſtat ex ratione entis, & ratione materialis. Ergo non poteſt quidditativè cognoſci, niſi ratio entis quidditativè attingatur. Prob. conſequentia. Non poteſt res aliqua quidditativè cognoſci, niſi prædicata quidditativa, & eſſentialia ipſius quidditativè attingantur. Cognitio namque quidditativa eſt cognitio clara, & diſtincta: & non poteſt eſſe diſtincta, niſi prædicata conſtitutiva rei quidditativè cognoſcat. Ergo, ſi ens materiale conſtat eſſentialiter ex ratione entis,& ratione materialis, non poterit quidditativè cognoſci, niſi ratio entis quidditativè attingatur.

Secundo prob. min. Quia animal eſt prædicatum eſſentiale hominis, non poteſt homo quidditativè cognoſci, quin etiam animal quidditativè attingatur. Ergo non poteſt res aliqua cognoſci quidditativè, quin etiam prædicata conſtitutiva illius quidditativè attingantur.

Reſpondetur, neg. mai. ad probationem nego antec. & ad probationem, diſtinguo minor. Quidditativè attingatur exercitè,& inconcreto: conced. min. In ſua communitate: neg. min. & ſub eadem diſtinctione negat. conſeq. Vt enim aliqua res quidditativè cognoſcatur, neceſſarium non eſt, quod prædicata eſſentialia,& conſtitutiva ipſius quidditativè cognoſcantur in ſua communitate, & amplitudine; ſed ſatis eſt, quod inconcreto, vel vt

vt contracta cognoſcantur quidditativè: quo modo, quando ens materiale quidditativè cognoſcitur, etiam ratio entis cognoſcitur quidditativè, vt contracta videlicèt, & determinata per materiam contrahentem. Per quod patet ad ſecundam probationem minoris principalis. Cuius etiam plures habemus inſtantias.

Prima inſtantia reperitur in Angelo, qui propriam ſubſtantiam cognoſcit quidditativè per primam operationem. Et tamen rationem entis in communi non cognoſcit quidditativè in ſua communitate. Nam omnis cognitio Angeli circa naturalia inferiora, vel æqualia compræhenſiva eſt, & ad rem in ſingulari terminatur. Et etiam anima ſeparata per primam operationem ſe ipſam attingit quidditativè: & non attingit ens in ſua communitate. Alias cognitio ſui ipſiùs non eſſet prima cognitio.

Secunda inſtantia invenitur in communi Dialecticorum doctrina aſſerente: primam cognitionem quidditativam Dialectici eſſe circa terminum: & tamen non ſupponitur quidditativè cognita antecedenter ſecunda intentio in communi, quæ pertinet ad Metaphyſicam. Et in ſententia contrariorum ipſum ens in communi quidditativè cognoſcitur. Et tamen ens ſpirituale, quod eſt de eſſentia entis pro implicito, non attingitur quidditativè.

Sed inſtabis 1. Implicat aliquid ſcientificè cognoſci, niſi etiam quidditativè attingatur. Sed ens in ſua communitate ſcientificè cognoſcimus. Siquidem paſſiones illiùs verè in Metaphyſica demonſtramus. Ergo ens vt ſic quidditativè cognoſcimus. Prob. maior. Ante aſſenſum ſcientificum debet de obiecto ſcibili præcognoſci, *an ſit, & quid ſit*. Nam *quod quid* eſt ſubiecti eſt vnum ex præcognitis ad ipſam demonſtrationem: vt Ariſtoteles docet. Sed cognoſcere de obiecto quid ſit, eſt ipſum quidditativè cognoſcere. Ergo implicat aliquid ſcientificè cognoſci, niſi etiam quidditativè attingitur. Quibus addimus demonſtrationem fieri per diffinitionem ſubiecti. Diffinitio autem, & quidditas idem ſunt. Et conſequenter non poterit aliquid ſcientificè cognoſci, niſi etiam quidditativè cognoſcatur.

Secundo inſtabis. Conceptus formalis repræſentans ens in communi vt imperfectè præciſſum ab inferioribus ſuis, repræſentat ipſum quidditativè; & non admodum alterius. Ergo ens in communi quidditativè cognoſcitur.

Tertio inſtabis. Ita nominamus, ſicut concipimus, vt aſſerit D. Sanctus 1. p. q. 13. artic. 9. Sed nominamus ens per nomen abſo-

abſolutum, & quidditativam ipſiùs. Ergo ipſum quidditativè cognoſcimus.

Quarto inſtabis. Ens eſt repreſentabile per ſpeciem propriã. Ergo poteſt quidditativè cognoſci. Probatur ant. Species, qua ens per cognitionem metaphyſicæ attingitur, eſt propria entis. Ergo ens eſt repreſentabile per ſpeciem propriam. Probatur ant. Species, qua Metaphyſica vtitur, repreſentat ens ſecundum expreſſum entis, & nullo modo materiam. Ergo ſpecies illa eſt propria entis. Probatur ant. Eo modo ſpecies repreſentat ens, quo Metaphyſica ipſum attingit. Sed Metaphyſica attingit ens ſecundum expreſſum entis; non verò attingit materiam. Quia Metaphyſica abſtrahit ab omni materia. Ergo ſpecies, qua Metaphyſica vtitur, repreſentat ens ſecundùm expreſſum entis, & nullo modo materiam.

Reſpondetur tamen ad primam inſtantiam. Negando maiorem. Et ad eius probationem diſtinguo mai. *An ſit, & quid ſit*, per propriam vel alienam ſpeciem: concedo mai. Per propriam ſemper: neg. mai. Et diſtinguo min. *Quid ſit*, per propriam ſpeciem: concedo min. Per alienam: neg. min. & conſeq. Licèt namque, vt obiectum ſcientifice cognoſcatur, debeat cognoſci de illo quid ſit, vel quidditas, & ipſius diffinitio; non tamen requiritur quidditatem per propriam ſpeciem cognoſci, vel aliam rei ſuperioris, quod eſt neceſſarium, vt obiectũ quidditativè attingatur; ſed ſatis eſt quidditatem cognoſci per ſpeciem alienam. Quia hoc ſufficit, vt intellectus de tali obiecto proprietates demonſtret. Doctrina eſt D. Th. 1. p. q. 88. art. 2. Inſtantia clara invenitur in Deo, & Angelis, & in anima ſeparata: quorum in hac via veràm ſcientiam habemus. Et tamen nullum illorum per propriam ſpeciem, & quidditativè cognoſcimus.

Ad ſecundam inſt. Reſpondemus. Conceptum formalem entis non repreſentare ens quidditativè, ſed ſolùm connotativè, & admodum rei materialis.

Dices: quod ens in communi eſt diffinibile, & de facto diffinitur. Ergo quidditativè cognoſcitur.

Reſpondetur diſtinguendo conſeq. Quidditativè ex parte rei cognitæ: concedo conſeq. Ex parte modi: neg. conſeq. Vt enim res diffiniri poſsit, neceſſum non eſt cognoſcere illam quidditativè, & per propriam ſpeciem: ſed ſatis eſt quidditatem illiùs, quamvis per alienam ſpeciem attingere, ſicut conſtat in Angelis, & Anima ſeparata.

Ad tertiam inſtantiam, neg. min. Ad quid enim tale nomen ſi non poſſumus ipſum ens cognoſcere quidditativè? Vndè nomen ens ſolùm ſignificat quiddita-

ta-

Digitized by Google

tatem entis ex parte rei, non tamen ex parte modi ſignificandi. Sicut namq́ ipſum connotativè concipimus, ita ipſum connotativè nominamus. Et ita vniverſaliter verum eſt, quod ſicut concipimus, ita nominamus. Et entis, Dei, & Angelorum, ſicut nec ſpecies, ita nomina quidditativa non habemus.

Ad quartam reſpondetur, negando duo antecedentia prima, & ad probationem, diſt. ant. Secundum expreſſum entis ex parte rei repræſentate: concedo ant. Ex parte modi repręſentandi: nego ant. & conſeq. Species namque, qua Metaphyſica vtitur, eſt abſtracta à phantaſmatibus. Et ideò non repræſentat ens niſi admodum rei materialis; quamvis ex parte rei repræſentet expreſſum entis. Et quando dicitur, Metaphyſicā abſtrahere ab omni materia: de rebus ex parte rei cognitæ intelligendum eſt; non tamen ex parte modi attingendi propter ſpeciem ipſam, qua vtitur: quæ quidem ſolum eſt propria rerum terminativè, non tamen motivè, ſed potiùs ab ente materiali producitur, & ab eodem Metaphyſica movetur. Sicut etiam per Theologiam non attingimus Deum niſi modo materiali motivè. Et tamen Theologia abſtrahit ab omni materia. Et idem de Logica dicendum.

Quod alijs terminis poterat dici Metaphyſicam videlicèt attingere ens ſecundum expreſſum entis in recto; non tamen in obliquo. Quia licèt ens attingat ſecundum conceptum entis; ipſum tamen attingit admodum rei materialis. Eo quod ſpecies entis ab ente materiali producitur, & ita repreſentat cum connotatione ad ipſum quidquid ipſa ræpreſentat.

Tertio arguitur. Obiectum ſpecificativum intellectus neceſſario debet attingi per primum actum illius. Sed ens vt ſic eſt obiectum ſpecificativum intellectus. Ergo debet primò attingi.

Reſpondent aliqui. Obiectum ſpecificativum intellectus pro hoc ſtatu non eſſe ens vt ſic; ſed ſolum ens materiale. Et ideò ſolum hoc debet eſſe primum cognitum.

Hæc tamen ſolutio falſiſſima eſt. Nam ſi obiectum ſpecificativum intellectus pro hoc ſtatu non eſſet ens vt ſic; ſed ſolum ens materiale, intellectus pro hoc ſtatu eſſet potentia eſſentialiter diſtincta ab intellectu ſecundum ſe, cuius ſpecificativum eſt ens vt ſic. Eo quod per ſpecificativa formaliter diſtincta potentiæ etiam diſtinguuntur formaliter. Sed talis diverſitas eſſentialis in intellectu non eſt admittenda. Ergo ſolutio admittenda non eſt. Et ideò aliter

Reſpondetur. Diſt. mai. Debet attingi, *vt quo*: concedo mai. *Vt quod*: nego maior. & conceſſa min.

min. nego conſeq. Quia obiectum ſpecificativum potentię debet attingi, *vt quo*, & vt ratio formalis attingendi per actum primum illius; non tamen eſt neceſſarium, quod attingatur, *vt quod*. Inſtantia eſt in potentia viſiva, cuius obiectum eſt coloratum in communi, vel communiter, quod in omni colorato reperitur. Et tamen coloratum, provt ſic, non attingitur per primum actum potentiæ prędictæ.

Sed inſtabis. Obiectum ſpecificativum intellectus eſt proportionatum cum intellectu proportione accidentali. Ergo per primum actum debet attingi, *vt quod*. Probatur antec. Eſt magis confuſſum inter omnia prædicata. Quia eſt vniverſalius. Ergo eſt proportionatum proportione accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probatur conſeq. Cum intellectu procedente de potentia ad actum prædicatum magis confuſſum eſt proportionatum proportione accidentali, & maiori proportione, quam alia prædicata. Ergo ſi obiectum ſpecificativum intellectus eſt magis confuſium, erit proportionatum proportione accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probatur antec. Cum materia procedente de potentia ad actum gradus magis confuſius eſt etiam proportionatus proportione accidentali, & magis proportionatus. Et ideò materia prius recipit gradum corporis, quàm viventis. Ergo idem de prædicato magis confuſſo in ordine ad intellectum dicendum eſt.

Reſpondetur negando vltimam conſequentiam. Et ratio diſcriminis eſt. Quia materia ratione ſui recipit gradus provenientes à forma: & cum ratione ſui, & in ſe ipſa ſit pura potentia maiorem proportionem habet cum gradu, qui eſt magis potentialis, qualis eſt gradus magis confuſius. Et ideò ante alios illum recipere debet: intellectus verò proportionatur cum obiecto media ſpecie. Et ideò quod per ſpeciem non repreſentatur primò, non eſt proportionatum cum intellectu in prima cognitione proportione accidentali, nec magis proportionatum: & tale eſt prædicatum confuſiſsimum entis. Nam ſpecies à phantaſmate abſtracta ſolum poteſt per ſe primò repręſentare entia materialia; non tamen ens ſecundum rationem entis. Inſtantia eſt in ſententia plurium contrariorum aſſerentium: obiectum magis proportionatum, & primum cognitum eſſe ſolum ens commune ad omnia entia realia; nō verò ens commune ad ens reale, & rationis, quamvis vniverſaliſsimum ſit. Eo quod tale ens non ſpecificat intellectum. Ergo proportio accidentalis, & maior proportio ex maiori vniverſalitate deſumenda nō eſt.

Quar-

Quarto arguitur. Ex immerſione intellectus in materia non infertur primum cognitum non eſſe ens ad materiale, & ſpirituale commune. Ergo tale ens poteſt eſſe primum cognitum. Prob. antec. Voluntas noſtra eſt immerſa in materia. Et tamẽ primum volitum voluntatis eſt bonum, vt ſic, ad materiale, & ſpirituale commune. Ergo ex immerſione intellectus in materia nõ infertur primum cognitum non eſſe ens ad materiale, & ſpirituale commune.

Reſp. neg. ant. & ad probationem diſt. mai. Immerſa in materia in eſſe entis: concedo mai. In ratione principij volitionis: neg. mai. & conceſſa min. neg. conſeq. Intellectus namque eſt immerſus in materia formalitèr in ratione principij intellectivi. Eo quod in ratione talis conſtituitur per ſpeciem abſtractam à phantaſmatibus, quæ quidem in eſſe repræſentativo adæquatè materialis eſt. Voluntas verò, licèt cognitionem, & ſpeciem abſtractam à phantaſmatibus præſupponat; nõ tamen per talem ſpeciem conſtituitur in ratione principij. Quia voluntas non eſt potentia apprehenſiva, quæ trahit res ad ſe. Et ita in ratione principij præſupponit ſpecies; per illas tamen non conſtituitur.

Et aliter, & aliter eſſe immerſum intellectum in materia, & potentiam voluntatis debent adverſarij concedere. Siquidem intellectus Deum, & alia ſpiritualia cognoſcit per fidem admodum rei materialis, & cum connotatione ad phantaſmata. Voluntas verò per charitatem amat prædicta obiecta ſine tali connotatione, & tendit in Deum provt in ſe ipſo eſt.

Sed inſtabis. Si ex immerſione provenit primum cognitum intellectus nõ eſſe ens ad materiale, & ſpirituale commune, etiam primum volitum voluntatis non erit bonum commune ad materiale, & ſpirituale.. Sed hoc negamus. Ergo ex immerſione intellectus non poterit provenire obiectum primò cognitum ab illo non eſſe ens ad materiale, & ſpirituale commune. Minor cum conſequentia tenet. Et mai ſimilitèr conſtat. Quia voluntas nihil poteſt amare, niſi quod intellectus proponit, & cognovit iuxta commune proverbium: *nihil volitum quin præcognitum.* Ergo ſi ex immerſione intellectus infertur benè primum cognitum ab intellectu non eſſe ens in communi: inferetur etiam primum voluntatis volitum non eſſe bonum ad materiale, & ſpirituale commune.

Reſpondetur facile. Voluntatem amare non poſſe, niſi quod fuerit ab intellectu cognitum: cæterum prima operatio voluntatis non ſequitur ad primam operationem intellectus, ſed ad ſecundam, vel tertiam. Nam operatio

ratio voluntatis ſequitur ad operationem practicam intellectus, quę quidem operatio non eſt prima in intellectu. Quapropter, ex quo voluntas per primam operationem attingat bonum in communi, non infertur, quod ipſum primò cognoverit intellectus; ſed quod cognoverit ipſum. Quod in re ita eſt. Nam licèt intellectus primò cognoſcat ens materiale, poſtea tamen admodum rei materialis intelligit ens,& bonum in communi, & ipſum voluntati proponit.

Quinto poterat argui. Primum cognitum in cognitione complexa eſt principium vniverſaliſsimum,videlicèt *quodlibet eſt, vel non eſt*. Ergo primum cognitum per ſimplicem cognitionem erit gradus communiſsimus entis. Quia cognitio complexa ſequitur ordinem ſimplicis cognitionis: & ſecunda operatio, quæ eſt compoſitiva,immitatur ordinem primę operationis,quę eſt apprehenſiva ſimplicium.

Reſpondetur diſt. ant. Vniverſaliſsimum inter proportionata: concedo antec. Vniverſaliſsimum abſolutè: neg. ant. & conſeq. Prima namque cognitio complexa non attingit principium illud *quodlibet eſt, vel non eſt*, in ſumma vniverſalitate,quatenùs componitur ex ente, & illiùs negatione; ſed ſolùm attingit illud principium ſecundum expreſsionem entis materialis, & ſecundum quod componitur ex ente materiali,& illius negatione. Eo quod ſolum ens materiale repræſentatur per ſe primò per ſpeciem intellectus. Inſtantia eſt in eodem principio, *quodlibet eſt, vel non eſt*, quod vniverſaliſsimum eſt, quatenùs componitur ex ente abſtrahente à reali, & rationis. Tamen provt ſic, non eſt primum cognitum in cognitione complexa in ſententia aliquorum ex contrarijs.

Sexto poterat argui. Intellectus ad attingendum obiectum accidentaliter non proportionatum indiget elevatione. Et ideò Deus clarè viſus non poteſt attingi ab intellectu non elevato. Quia Deus clarè viſus non eſt obiectum proportionatum. Sed intellectus ad attingendum ens vt ſic elevatione non indiget: nec vllus talem elevationem neceſſariam eſſe concedit. Ergo ens vt ſic obiectum proportionatum eſt reſpectu intellectus.

Reſpondetur etiam facile. Intellectum ad attingendum ens, vt ſic, non indigere formaliter elevatione ſubiectiva conferente virtutem:quia ens,vt ſic,formaliter ſupernaturale non eſt; ſed ſolum dicit conceptum entis ad naturale, & ſupernaturale communem; indigere tamen intellectum elevatione obiectiva ad cognoſcendum,ens vt ſic: quod quidem non eſt improportionatum defectu virtutis intellectiva; ſed ſolum

ſum defectu ſpeciei repræſentativæ illius,qua indiget vt ab intellectu cognoſcatur. Eo qnod ſpecies,quæ de facto reperitur,eſt abſtracta à phantaſmatibus. Et conſequenter ſolum entia materialia formaliter repræſentat,& alia ſolum ad modum rei materialis.Inſtantia eſt in anima rationali,quę proportionata non eſt cum intellectu noſtro proporrione accidentali. Et tamen licèt intellectus ad illam cognoſcendam indigeat ſpecie ſuperaddita,defectu cuius proportionata non eſt; non tamen indiget ſuperaddita virtute: & ita in ſtatu ſeparationis, vbi intellectus vtitur ſpeciebus non abſtractis à phantaſmatibus, ſine virtute ſupperaddita animam rationalem quidditativè cognoſci

§. VI.

Argumentis ſecundæ ſententiæ occurritur.

IN favorem ſecundæ ſententiæ arguitur fundamēto,quo vtūtur in illius Patroni. Ens connotans materlalitatem eſt magis proportionatum. Ergò primum cognitum eſt. Prob. ant Ens connotans materiam convenit cum intellectu noſtro in modo eſſendi: & aliundè eſt magis confuſum, quàm ens materiale.Ergò eſt magis proportionatum. Prob. mai. Intellectus noſter non eſt intrinſicè materialis; ſed ſolùm connotat materiam tanquàm ſubiectum immediatè receptivum animæ,& mediatè intellectus,& tanquàm terminum à quo abſtrahuntur ſpecies intelligibiles. Ergo ens connotans materiam convenit cum intellectu noſtro in modo eſſendi.

Hoc argumentum,ſi convinceret, probaret primum cognitum eſſe ens ſpirituale entitativè connotando materiam.Quia intellectus noſter entitativè ſpiritualis eſt: probaret etiam accidens ſpirituale,vt ſic,eſſe primum cognitum. Quia magis convenit cum intellectu in modo eſſendi. Nam intellectus etiā eſt accidens. Et probaret ens explicitè materiale non eſſe obiectum proportionatum: quia intellectus entitativè non eſt materialis formaliter.

Reſpondetur tamen, quod licèt intellectus noſter non ſit intrinſicè materialis in eſſe entis;eſt tamen intrinſicè materialis in ratione principij operativi,& provt ſic etiam maiorem proportionem habet cum ente materiali.

Dices: quod operari ſequitur ad eſſe.Ergo ſi intellectus eſt immaterialis in eſſe entis,erit etiam immaterialis in eſſe principij operativi.

Reſpondetur tamen. Quod operari ſequitur ad eſſe formæ, & non ad partem materialiter ſumptam: cumque intellectus conſtituatur tanquam per formam

mam per ſpeciem abſtractam à phantaſmatibus, quæ in eſſe repræſentativo materialis eſt. Inde fit, quod intellectus in eſſe operativo eſt formaliter materialis, & cum ente materiali proportionem maiorem habet.

Sed inſtabis. Species, qua intellectus conſtituitur, non eſt materialis in eſſe repræſentativo. Ergo intellectus in eſſe operativo materialis non eſt. Probatur ant. Repræſentatio ſpeciei debet proportionari cum intellectu, in quo recipitur. Quia vnumquodque recipitur ad modum recipientis. Sed intellectus, quamvis in re ſit coniunctus cum materia; intrinſecè tamen materialis non eſt. Ergo ſpecies in eſſe repræſentativo materialis non erit.

Reſpondetur tamen negando ant. ad probationem, diſt. mai. Proportionari cũ intellectu tantum: neg. mai. Cum intellectu, & phantaſmatibus ſimul: concedo mai. & diſt. min. Intellectus ſolus: concedo min. Simul cum phantaſmatibus: neg. min. & conſeq. Illa namque ſpecies recipitur in intellectu; producitur tamen ſecundum determinationem phantaſmatum, & cum ipſis proportionari debet: cumque phantaſmata materialia ſint; etiam ſpecies in eſſe repræſentativo debet eſſe materialis.

Angelicus D. q. 10. de veritat. art. 6. ita ad ſimile argumẽtũ reſpondet ad 7. per hæc verba: *In receptione, qua intellectus poſsibilis ſpecies rerum accipit à phantaſmatibus, phantaſmata ſe habent, vt agens inſtrumentale: intellectus verò vt agens principale, & primum. Et ideò actionis effectus relinquitur in intellectu poſsibili ſecundum conditionem vtriuſque, & non ſecundum conditionem alterius tantum. Et ideò intellectus poſsibilis recipit formas vt intelligibiles actu ex virtute intellectus agentis; ſed vt ſimilitudines determinatarum rerum ex cognitione phantaſmatum.* In quibus clariſsimè docet D. Th. ſpeciem in eſſe repręſentativo debere proportionari cum phantaſmatibus, & repræſentare naturam materialem in communi, quam phantaſma in ſingulari repræſentat.

Sed inſtabis: Species non debet proportionari cum phantaſmatibus. Ergo ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Species in eſſe repręſentativo poteſt eſſe ſpiritualis; quãvis phantaſmata in eſſe repræſentativo materialia ſint. Ergo non debet proportionari cũ illis. Prob. ant. 1. Species in eſſe entis ſpiritualis eſt. Et phantaſma materialia ſunt. Ergo poterit eſſe ſpiritualis in eſſe repræſentativo, quamvis phantaſmata in repræſentando materialia ſint.

Secundo probatur ant. Phantaſmata in repræſentando ſingularia ſunt. Et tamen ſpecies in repræſentando eſt vniverſalis. Ergo poterit eſſe ſpiritualis in repręſentando, quamvis phantaſmata in

in reprę́ſentando materialia ſint.

Reſpondetur negando duo antecedentia prima. Et ad primã probationem negatur conſeq. Quia entitas ſpeciei provenit ab intellectu agente, vt à cauſa principali: & cum intellectus agens, ſit ſpiritualis in eſſe entis: etiam ſpecies in eſſe entis debet eſſe ſpiritualis. Repræſentatio verò non provenit ab intellectu ſolum, ſed ab illo ex determinatione phantaſmatum. Cumque phantaſmata in repræſentando materialia ſint, etiam ſpecies hoc debet habere.

Reſpondetur ſecundò præbendo aliam diſparitatem conſiſtentem in eo. Quod phantaſma eſt cauſa principalis reprę́ſentationis ſpeciei, cuius ſignum eſt, quod ſpecies in repræſentando aſsimilatur phantaſmati. Vndè ſi phantaſmata in repræſentando materialia ſunt, talis etiam erit ſpecies. Cæterũ phantaſma nõ eſt cauſa principalis entitatis ſpeciei, ſed ſolus intellectus, in quo etiam recipitur. Et ita in eſſe entis debet eſſe ſpiritualis, & aſsimilari cum intellectu, à quo producitur, & in quo etiam recipitur: & debet habere eſſe iuxta modum recipientis.

Addimus: paritatem de genere entis ad genus repræſentativum rectam non eſſe. Quia ſpecies in eſſe entis eſt accidens, & ens reale; & in eſſe repræſentativo poteſt eſſe ſubſtantia, & ens rationis. Species inſuper in eſſe repræſentativo non eſt ſpiritualis intrinſicè. Siquidem rem ſpiritualem per ſe primo non repræſentat. Et tamen in eſſe entis intrinſicè ſpiritualis eſt. Habet ergo ſpecies in eſſe repræſentativo maiorem convenientiam cum phantaſmate, quam in eſſe entis.

Ad ſecundam probationem antecedentis principalis neg. conſeq. Et ratio diſparitatis eſt. Quia ſpecies debet proportionari cum phantaſmate modo poſsibili: impoſsibile autem eſt proportionari cum illo in repræſentando primò, & per ſe ſingulare. Eo quod ſingulare non eſt intelligibile in actu, ſed potiùs intellectus abſtrahit naturam à ſingularitate, & alijs conditionibus individuantibus, vt intelligat: non tamen abſtrahit à materia communi. Quia ſpecies abſtracta à phantaſmatibus repræſentat naturam materialem, quam phãtaſma in ſingulari reprę́ſentat. Et ita quantum ad hoc poſſunt proportionem habere.

§. VII.

Difficile argumentum ſolvitur.

TAndem arguitur, in favorem eiuſdem ſententiæ. Quidquid ſpecies à phantaſmatibus abſtracta reprę́ſentat, eſt obiectum cum intellectu pro-

Digitized by Google

portionatum. Sed ſpecies repræſentat gradum entis, vt connotantis materiam. Ergo ens connotans materialitatem eſt obiectum proportionatum. Probat. min. Illum gradum repræſentat ſpecies, cuius ſingulare phantaſma repræſentat. Sed phantaſma repræſentat ſingulare entis. Ergo ſpecies abſtracta gradum entis repræſentat. Probatur min. Phantaſma non ſolum repræſentat hoc ens materiale; ſed etiam repræſentat hoc ens. Quia hoc ens includitur in hoc ente materiali, & de illo prædicatur. Ergo phantaſma etiam ſingulare entis repræſentat.

1. Reſp. neg. 1. & 2. min. & ad prob. diſt. ant. Hoc ens identice, & materialiter: conc. antec. Formaliter: nego anteced. & conſequent. Quia phantaſma eſt adæquatè materiale. Et ita repræſentare non poteſt niſi obiectum, vt materiale formaliter: cumque ſingulare entis non ſit formaliter materiale. Aliàs non eſſet ſingulare entis; ſed eſſet ſingulare entis materialis formaliter. Inde eſt non poſſe ſingulare entis repræſentari formaliter in phantaſmatè, ſed ſolùm materialiter, & identicè: quatenùs ſingulare entis in obiecto phantaſmatis, in eſſe rei, & identicè continetur.

Sed inſtabis. Vt poſsit à phantaſmatibus abſtrahi ſpecies repræſentativa entis, neceſſarium non eſt, quod ens in phantaſmatè repræſentetur formaliter. Ergo quãvis ſingulare entis formaliter; & explicitè in phantaſmatè non ſit, poterit abſtrahi ſpecies repræſentativa entis. Prob. ant. 1. Singulare ſubſtantiæ non repræſentatur formaliter in phantaſmatè: quia phantaſma eſt adæquatè materiale, & ſenſibile, & ita ſolùm poteſt repræſentare formaliter ſingulare ſenſibile accidentis, nõ tamen ſingulare ſubſtantiæ. Eo quod ſubſtantia ratione ſui non eſt ſenſibilis. Et tamen à phantaſmatibus abſtrahitur ſpecies repræſentativa ſubſtantiæ. Ergo poterit etiam abſtrahi ſpecies repræſentativa entis, quamvis ſingulare entis non repræſentetur in phantaſmatè formaliter.

2. Prob. ant. Per ſpeciem ſenſus Ovis non repræſentatur inimicitia lupi. Et tamen per ſpeciem æſtimativæ, quæ potentia ſuperior eſt, repræſentatur inimicitia prædicta. Ergo, vt poſsit à phantaſmatibus abſtrahi ſpecies repræſentativa entis, neceſſarium non eſt, quod ſingulare entis repræſentetur in phantaſmatè formaliter.

Illuſtriſ. Herrera in manuſcripto brevi ad artic. iſtum reſp. ſingulare ſubſtantiæ explicitè in phantaſmatè repræſentari, & formaliter à phantaſia cognoſci. Quia licèt phantaſia ratione ſui no poſsit formaliter, & explicitè,

cog-

cognoſcere ſingulare ſubſtantiæ; poteſt tamen phantaſia, vt ſubordinata intellectui, ad talem cognitionem pertingere.

Hęc tamen ſolutio argumentum inſolutum relinquit. Quia ſi phantaſia, vt ſubordinata intellectui, poteſt cognoſcere formaliter ſingulare ſubſtantiæ, cum eadem ſubordinatione poterit formaliter cognoſcere ſingulare entis. Conſequenterque aſsignata diſparitas nulla erit.

Inſuper etiam ſolutio vera non eſt. Quia phantaſia, etiam vt ſubordinata intellectui, non poteſt formaliter attingere quod non continetur intra eius obiectum ſpecificativum, vt latè probamus in 2. Logicæ lib. Sed obiectum ſpecificativum phantaſię eſt materiale ſenſibile. Ergo phantaſia, etiam vt ſubordinata intellectui, non poteſt cognoſcere formaliter niſi ſenſibile ſingulare, quod non habet ſingulare ſubſtantiæ formaliter. Et ideò aliter.

Reſp. diſt. antec. Ens, vel virtus illius: neg. antec. Ens præciſſe: concedo antec. Et ad primam prob. diſting. mai. Singulare ſubſtantiæ in ſe: conc. mai. In ſui virtute: nego mai. & conceſſa min. neg. conſeq. Licèt namque ſingulare ſubſtantiæ explicitè, & formaliter non repræſentetur in phantaſmate; repræſentatur tamen formaliter in phantaſmate accidens ſenſibile, quod quidem eſt virtus ſubſtantiæ, & entis materialis, non verò entis. Quia accidentia ſenſibilia non ſunt virtutes entis, ſecundum quod ens. Alias eſſent virtutes cuiuſcumque entis; ſed tantum ſunt virtutes ſubſtantiæ, & entis materialis. Et ideò ſicut accidens in virtute ſubſtantię poteſt producere ſubſtantiam, ita accidens ſenſibile, quod eſt virtus ſubſtantiæ, & entis materialis ſpeciem repręſentativam vtriuſque producere poteſt.

Ad 2. prob. ant. Nego mai. quamvis namque ſenſus Ovis proptèr ſui materialitatem non percipiat inimicitiam lupi; revera tamen inimicitia illa repręſentatur per ſpeciem ſenſus exterioris, ſaltim virtualitèr in accidentibus ſenſibilibus lupi, in quibus talis inimicitia continetur. Et ideò æſtimativa, quæ perfectior eſt, talem inimicitiam cognoſcit.

Addimus tamen æſtimativam poſſe formare tertiam ſpeciem repræſentantem inimicitiã lupi. Quia non cognoſcit inimicitiã illam ſtatim, & in prima cognitione; ſed in ſecunda, vel tertia. Ex quo ſolùm ſequitur, quod ens poſsit cognoſci in ſecunda, vel in tertia cognitione, media ſpecie ab intellectu formata repræſentante ens ad modũ rei materialis.

Sed inſtabis. Accidens in eſſe repræſentativo non eſt virtus ſubſtantiæ. Ergo à ſingulari accidentis non poterit abſtrahi ſpecies

cies repræſentativa ſubſtantię,vel poterit etiam abſtrahi ſpecies repræſentativa entis. Prob. antec. Accidens non repræſentatur vt virtus ſubſtantiæ. Ergo non eſt virtus ſubſtantiæ in eſſe repræſentativo. Probatur anteced. Non repræſentatur vt ſimile ſubſtantiæ.Ergo nec vt virtus illius.Conſequent.videtur bona.Et ant.probat. Potentia, cui repræſentatur vnum, vt alteri ſimile, poteſt vtrumque cognoſcere: cum ſimilitudo ſit quædam comparatio,& connexio,quę non poteſt cognoſci,quin vtrumque extremum attingatur. Sed phantaſia non poteſt ſubſtantiam cognoſcere. Ergo in ſpecie illius non poteſt accidens, vt ſimile ſubſtantiæ, repræſentari.

Secundo vrgebis.Quia in ſolutione data, videtur admitti, phantaſmata inſtrumentaliter cõcurrere ad ſpeciem intellectus,ſecundum eſſe repræſentativum. Sed hoc ipſo poſſunt producere ſpeciem, quæ in eſſe repræſentativo intrinſicè materialis non ſit. Ergo poterunt producere ſpeciem repræſentantem gradum entis, vt connotantis materiam. Probatur min. Quia phantaſmata inſtrumentaliter concurrunt ad ſpeciem in eſſe entis,poſſunt producere ſpeciem, quæ in eſſe entis materialis non ſit. Ergo propter ſimilem concurſum ad ſpeciem ſecundum eſſe repræſentativum poterunt producere ſpeciem,quæ in repræſentando intrinſicè materialis non ſit.

Tertio replicabis.In phantaſmatè reperiuntur accidentia materialia,quæ ſunt virtutes rei ſpiritualis. Ergo poterit ab illis abſtrahi ſpecies repræſentativa entis, quod formaliter materiale non ſit;ſed ſolum materiam connotet.Probatur anteced.In phantaſmatè repræſentantur ſenſus externi, & potentiæ materiales, quæ ſunt virtutes animæ rationalis, medijs quibus ipſa operatur. Ergo verum eſt antecedens.

Reſp. tamen neg. antec. ad prob.diſt.ant. Vt virtus ſubſtantiæ ſignatè:conc.antec. Exercitè: nego ant.ad prob. diſt. ant. Vt ſimile ſignate: conc.ant. Exercitè: nego ant.Et ad prob. ſub eadem diſtinctione neg. mai. Potentia namque,cui repræſentatur vnum vt ſimile alteri exercitè, neceſſarium non eſt, quod vtrumque formaliter attingat; ſed ſatis eſt, quod attingat exercitè extremũ ſimilitudinis, qualiter phantaſia attingit ſubſtantiam.Eo quod attingit ipſum accidens in concreto,& in ſubſtantia. Et ideò exercitè attingit formaliter ipſam rationem virtutis in accidenti:quãvis non attingat ſignatè accidens, ſecundum rationem virtutis; ſed ſolum ſecundum rationem ſenſibilis. Sicut notitia attingens obiectum vt præſens, quamvis non attingat ſignate præſentiam vt

vt plures affirmant, ſemper tamen illam attingit exercitè.

Ad 2. replicam, admiſſa mai. vt conformi doctrinæ D. Thom. nego min. & ad prob. neg. cauſalem. Quia non ideò præciſè illud contingit, ſed inſuper quia phantaſma ad ſpeciem in eſſe entis concurrit iuxta diſpoſitionem, & capacitatem intellectus, in quo ſpecies accipitur. Cumque vnumquodque recipiatur ad modum recipientis: & intellectus ſpiritualis ſit: inde fit, quod ſpecies producta ſpiritualis debet eſſe. Ad ſpeciem verò in eſſe repræſentativo concurrit phantaſma ſecundum repræſentationem propriam determinando intellectum: & cum repræſentatio phantaſmatis materialis ſit, etiam ſpecies producta debet eſſe in repræſentando materialis.

2. Reſp. neg. mai. Quia nos non admittimus phantaſma inſtrumentaliter concurrere ad ſpeciem in eſſe repræſentativo, ſed potius ſatis probabiliter dicimus concurrere tanquam cauſam principalem. Sicut namque ſpecies in eſſe entis minùs perfecta quàm obiectum poteſt ipſum adæquare in eſſe repræſentativo, ſicut patet in ſpecie ſubſtantiam repræſentante: ita ſimiliter accidens, quod eſt virtus inſtrumentaria ſubſtantiæ in eſſe entis, poteſt in eſſe repræſentativo eſſe virtus principalis, & ſpeciem ſubſtantiæ principaliter producere.

Ad 3. replicam, neg. antec. Quia ſenſus, & omnes potentiæ materiales non dimanant ab Anima vt ſpiritualis eſt; ſed ſecundum gradum corporis formis corporeis communem. Et ideò non ſunt virtutes entis ſpiritualis formaliter.

Sed inſtabis. In phantaſmate reperitur virtus entis ſpiritualis formaliter, vt talis. Ergo poterit ab illo abſtrahi ſpecies repræſentativa entis ſpiritualis, vel non materialis formaliter vt connotantis materiam. Prob. ant. Sententia probabilis eſt intellectum agentem illuminare phantaſmata communicando illis virtutem ſpiritualem intrinſecam, qua redduntur illuſtrata, vt poſsint producere ſpeciem. Ergo in phantaſmate reperitur virtus entis ſpiritualis formaliter vt talis.

Reſpond. diſt. ant. Reperitur ſubiectivè: conc. ant. Obiectivè: neg. ant. & conſeq. Quamvis namque in phantaſmate reperiatur ſubiectivè virtus ab intellectu agente producta; non tamen ibi eſt per modum obiecti repræſentati: ſicut accidens ſenſibile, quod eſt virtus ſubſtantiæ, repræſentatur in phantaſmate, & hoc erat neceſſarium, vt à tali virtute poſſet abſtrahi ſpecies repræſentativa entis non materialis formaliter. Quia phantaſma ad abſtractionem ſpecierum intellectum determinat ſecundum repræſentationem, quam in ſe ipſo habet.

Et replica iſta, ſi probaret, convinceret etiam poſſe abſtrahi à virtute prædicta ſpeciem propriam repræſentativam Angeli, & alteriùs rei ſpiritualis, licèt connotando materiam.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli diſcurſu, infertur primo, quod licèt intellectus noſter ſemper intelligat per ſpeciem abſtractam à phantaſmatibus, quæ primò, & per ſe repræſentat ens materiale; hoc tamen non obſtante, in cognitionibus quæ ſequuntur ad primam, poteſt attingere res ſpirituales admodum rei materialis, per cognitionem, quæ non abſoluta, ſed connotativa eſt.

Secundo infertur, quod ens connotans materiam, quamvis conveniat cum intellectu noſtro in eodem gradu generico immaterialitatis, non poteſt ab illo quidditativè cognoſci. Quia ad cognitionem quidditativam requiritur vltra convenientia in modo eſſendi.

Sed inſtabis. Ideò Angelus inferior poteſt Angelum ſuperiorem quidditativè cognoſcere; imò, & attingere comprehenſivè, in probabili ſententia, quia convenit cum illo in gradu generico immaterialitatis. Ergo idem in noſtro caſu dicendum.

Reſp. neg. cauſalem ant. vt adæquatam, ſed vltra cauſam aſſignatam requiritur convenientia in modo eſſendi, quàm habent omnes Angeli vnivocè convenientes in abſtractione à materia phyſica, & quorum intellectus per ſpeciem ſpiritualem formaliter conſtituitur in ratione principij ad propriam intellectionem.

Tertio colligitur ex dictis, materiam communem non eſſe rationem formalem proportionandi obiectum, niſi ſecundum modum aliquem immaterialitatis, quem importat; quatenùs videlicèt abſtrahit à materia ſingulari.

Dices, ex hoc ſequi, prædicatum magis vniverſale magis etiam eſſe proportionatum. Quia magis abſtrahit à materia ſingulari.

Sed facile Reſp. Rationem formalem proportionandi eſſe abſtractionem à materia ſingulari ſecundum propriam rationem, in qua omnia ſic abſtrahentia conveniunt; maiorem autem, vel minorem abſtractionem de materiali tantum ſe habere. Sicut ratio formalis proportionandi Angelos ſuperiores cũ intellectu inferioris ad cognitionem quidditativam, eſt abſtractio ab omni materia phyſica, intra quam maior, vel minor elongatio à materia de materiali ſe habet, & hęc de articulo iſto ad Philoſophum, vbi articulus præcedens applicanda.

QVÆS-

QVÆSTIO SECVNDA.

De Obiecto, & vnitate Phyloſophiæ.

NATVRALIS Phyloſophia, diffuſsione variegata, & varietate diffuſſa, mira pulchritudine lata, latitudine mirabili pulchra, ſinum vaſtiſsimum periculoſa intrat, quando rerum exercitum, quem natura format, intrepida calcat. Quæ tamen, dum totum Orbem per ambulare cernitur, quaſi lux emiſſa procul diffunditur. Cum omni generabili, & corruptibili, cum Cœlo, mundo, cum plantis, & animalibus officioſa laborat: & omnia candida luſtrat. Quorum Doctrina, ſenſum demu licet, Animam paſcit. Quia tamen tam diverſis obiectis delectata conſpicitur, meritò quæritur. Quodnam ex illis primarium ſit? Et an ſcientia, quæ fertur ad tanta, perſeveret vna? Ad quod dirigitur quæſtio iſta. Adiuvet ergo nos Angelicus Doct. totius vniverſi Magiſter, quem laudare nequit quiſque, quamvis illi linguæ centum ſint, oraque centum: quia Cœlo affinis, & famam terminat Aſtris. De cuius luce ſit

ARTICVLVS I.

Vtrùm ens mobile ſubſtantiale ſit obiectum primarium quod adæquatum Phyloſophiæ?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur noſtra concluſio.

AD intelligentiam iſtius difficultatis, quæ levis non eſt, quædam ſupponenda ſunt. Quorum primum eſt, nos in præſenti non diſputare de ratione formali, ſub *qua*, vel de obiecto formali *quo*. Nam de hoc articulo ſequenti dicemus; ſed ſolum de obiecto formali *quod* inquirimus in præſenti.

Secundo notandum eſt, quod propriè, & in rigore loquendo, non eſt idem obiectum ſcientiæ, atque ſubiectum illius. Quia ſcientia, vt diſtinguitur ab habitu principiorum, habet pro obiecto veritates mediatas: habitus autem primorum principiorum pro obiecto reſpicit immediatas veritates: ſubiectum verò ſcientiæ illud eſt, quod radicat paſsiones, & proprietates, quæ in ſcientia demonſtrantur, & hoc ſubiectum, cuius proprietates ſcientia demonſtrat, cuiuſque perfectam

cognitionem intendit, communiter Phyloſophi obiectum appellant, & quodnam tale obiectum ſit? articulus noſter inquirit.

Tertio ſupponendum eſt, obiectum Phyloſophiæ eſſe ens mobile motu ſenſibili. Qua propter Deus, & Angeli non per ſe pertinent ad Phyloſophiam, ſed tantum per accidens, & ſecundariò: quatenùs Deus eſt prima cauſa omnium motuum ſenſibilium: & Angeli movent Cœlum, cuius motus etiam ſenſibilis eſt.

Quarto ſupponendum eſt, ſcientiam Phyloſophię eſſe ſcientiam naturalem: & conſequenter obiectum illius eſſe etiam ens mobile motu naturali. Vndè motus violentus, & præter naturalis, & alij motus ſenſib'les tantum ſecundariò attinguntur à Phyloſophia. Eo quod conducunt vt ipſa melius proprium obiectum intelligat.

Tandem ſupponendum eſt, duplex dari ens mobile naturale: vnum quidem ſubſtantiale, & accidentale aliud Subſtantiale, illud eſt, quod componitur ex partibus ſubſtantialibus: ſicut homo componitur ex materia, & forma, quarum quælibet eſt ſubſtantia. Accidentale verò eſt illud, cuius aliqua pars accidentalis eſt: ſicut album, cujus forma eſt accidens, licèt habeat pro materia ſubſtantiam; & vtrumque horum dividitur in ens mobile ſubiectivum, quod eſt proximè, vel remotè receptivum motus, & ens mobile terminativum ad quod motus terminatur.

His igitur præſuppoſitis, difficultas eſt, an ſolum mobile ſubſtantiale, & accidentale ſimul ſit obiectum primarium, quod adæquatum Phyloſophiæ? Prima namque ſententia aſſerit vtrùmque mobile primariò ad Phyloſophiam pertinere. Huius Princeps Caietanus in opuſculo de obiecto Phyſicæ. Quem etiam ſequuntur Ferrara, 1. phyſicorum q. 2. Iavellus; Prado, RR. Mag. Sancto Thoma, & noſter SS. Lince: & plures in manuſcriptis. Secunda ſententia affirmat: ſolum ens mobile ſubſtantiale ad obiectum primarium pertinere. Ita Magiſter Soto. Venerandi Patres Carmelitæ Complutenſes, Hortiz, Parra, Lerma, & noſtrum, ſemper inſigne Collegium Complutenſe, quod pro millibus poterat computari. Cum quibus ſit

§. II.

Noſtra Concluſio.

Solum ens mobile ſubſtantiale eſt obiectum primarium Phyloſophiæ.

SEntentiam iſtam docet expreſſe D. Th. libro de Cęlo ad cap. 1. textu 1. & 6. Metaphyſicæ, textu 1. vbi quædam verba Phyloſophi exponit, per ea quæ ſequuntur: Dicit ergo, *quod ſcientia*

Digitized by Google

tia naturalis non eſt circa ens ſimpliciter; ſed circa quoddam genus entis, ſcilicèt circa ſubſtantiam naturalem, quæ habet in ſe principium motus, & quietis. Quæ verba ponderatione non indigent.

Ratione verò prob. concluſio noſtra. Quia obiectū Philoſophiæ eſt ens mobile. Sed ſolū ens mobile ſubſtantiale eſt ens naturale. Ergo ſolum hoc eſt obiectum Philoſophiæ. Mai. cum conſeq. tenet. Et prob. min. Ens naturale illud eſt, quod ex principijs naturalibus conſtat. Sed ſolum ens mobile ſubſtantiale ex principijs naturalibus conſtat. Ergo ſolum mobile ſubſtantiale eſt ens naturale. Prob. min. Principia naturalia ſunt primum, & radicale principium motus, & quietis. Sed ſolum principia entis mobilis ſubſtantialis ſunt prima, & radicalia principia. Ergo ſolum ens mobil ſubſtantiale ex principijs naturalibus conſtat. Prob. min. Principia entis mobilis non ſunt prima, & radicalia. Ergo ſolum principia entis mobilis ſubſtantialis ſunt prima, & radicalia principia. Prob. ant. Principia entis mobilis accidentalis ſupponunt alia priora. Siquidem ſupponunt principia entis mobilis ſubſtantialis. Ergo non ſunt prima, & radicalia principia. Quia principium ſupponens aliùd priùs, nequit eſſe primum. Iuxta regulam namque Dialecticorum, hæc propoſitio, *hoc eſt primum principium*, ſic exponenda eſt, *hoc eſt principium, & non eſt aliud ante ipſum*. Sicut Adam eſt primus homo, exponitur per iſtam, Adam eſt homo, & non eſt alius ante ipſum. Et hæc, Deus eſt prima cauſa determinans, idem eſt ac dicere, Deus determinat, & nullus determinat ante Deum.

Reſpondent contrarij. Principia entis mobilis accidentalis ſupponere alia priora in eſſe entis; non tamen formaliter, & in ratione principij. Quia materia entis mobilis accidentalis, videlicèt totum ſubſtantiale in ratione totius compoſiti ex partibus ſubſtantialibus, ipſas quidem præſupponit; in ratione tamen ſubiecti receptivi formæ accidentalis primum principium eſt. Eo quod nō ſupponit aliud priùs, in quo forma accidentalis recipi poſsit. Et idem de forma accidentali diſcurrunt, quæ abſolutè formam ſubſtantialem ſupponit; in ratione tamen conſtituentis compoſitum accidentale non ſupponit alteram formam. Et ideò in hac linea primum principium eſt.

Hæc ſolutio turris Davidica eſt, ex qua contrariorum Clypei pendent; non tamen ita firma, vt exiſtimant adverſarij: quin potius ſuprà arenam facile mobilem fabricata conſiſtit. Vndè reijcitur primò. Quia principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, ſupponunt principia ſubſtantialia. Ergo ſolutio nulla eſt. Probatur ant.

ant. Naturalitas, vel violentia motus non ſumitur per ordinem, & conformitatem ad accidens; ſed ſolum ad principia ſubſtantialia. Ergo principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, ſupponunt ſubſtantialia principia. Ant. probatur primò. Ideo motus deorſum in lapide naturalis eſt: quia conformis eſt ſubſtantiæ lapidis, quæ in centro exigit conſervari. Et ideò motus ſurſum violentus eſt: quia eſt contra ſubſtantiam lapidis oppoſitum exigentem. Ergo ant. verum eſt.

2. Prob. ant. Ideò intenſio caloris in igne naturalis eſt, non verò in aqua: quia eſt conformis ſubſtãtię ignis, nõ verò aquę, quę paulatim per calorem ad propriam corruptionem diſponitur. Et ſimiliter, ſi Cœlum moveretur motu augmentationis, vel alterationis, talis motus non eſſet violentus: quia oppoſitus quantitati, vel qualitati cœli: ſed quia ſubſtantiæ opponeretur. Quia quantitas ex ſe augmentabilis eſt vſque in infinitum: & quæcumque qualitas ex propria ratione ſemper intenſibilis eſt. Ergo idem quod priùs.

2. Reijcitur data ſolutio. Nam intellectus eſt primum principium in linea accidentali reſpectu intellectionis, & voluntas reſpectu volitionis. Et tamen quia ſupponunt aliud priùs in linea ſubſtantiali, non dicitur intellectus primum, & radicale principium intellectionis, nec voluntas volitionis. Ergo, ſi principia mobilis accidentalis ſupponunt alia priora, quamvis in linea accidentali prima ſint; non dicentur abſolutè prima, & radicalia principia.

3. Impugnatur. Quamvis accidens ſit ſeparatum a ſubſtantia, ſicut contingit in Sacramento Euchariſtiæ, ſemper tamen eſt principium motus naturalis dependenter à ſubſtantia. Ergo in ratione principij ſemper ſupponit ſubſtantiam. Prob. ant. Motus deorſum in accidentibus Euchariſtiæ eſt naturalis: quia conformis ſubſtantiæ panis, vel vini. Ergo accidens, etiam ſeparatum, eſt principium motus naturalis dependenter à ſubſtantia.

4. Impugnatur. Quia in deffinitione naturæ abſolutè, & ſine addito dicitur, quod ſit primũ principium motus, & quietis. Et conſequenter ly *primum* de primo abſolutè intelligendum eſt. Sed principia mobilis accidentalis non ſunt abſolutè prima. Siquidem ſupponunt principia ſubſtantialia. Linea autem ſubſtantialis abſolutè dicitur prima. Ergo principia mobilis accidentalis, principia naturalia non ſunt.

5. Impugnatur. Vt principia mobilis accidentalis non ſint prima, & radicalia ſatis eſt, quod in eodem genere cauſæ ſupponant alia priora. Sed ita de facto contingit. Ergo prima, & radicalia non ſunt. Patet minor. compoſ-

Digitized by Google

poſsitum ſubſtantiale in genere cauſæ materialis, & receptivæ ſupponit materiam primam, quæ eſt primum ſubiectum: & forma accidentalis in genere cauſæ formalis formam ſubſtantialem, quæ eſt prima cauſa formalis. Ergo principia accidentalia ſupponunt alia in eodem genere cauſæ.

Reſpondebis fortaſsè. Talia principia ſupponere alia in eodem genere cauſæ ſubalterno diviſibili per varios modos cauſandi; non tamen ſupponere alia in eodem genere cauſæ infimo. Et hoc erat neceſſarium, vt prima, & radicalia non eſſent.

Sed contra eſt. Quia intellectus tantum ſupponit aliud principium intellectionis in eodem genere cauſæ ſubalterno. Eo quod ſupponit animam, quæ eſt principium radicale, non verò proximum ſicut intellectus eſt. Et tamen intellectus non dicitur primum, & radicale principium intelligendi. Ergo idem in præſenti dicendum.

Secundo reſpondent alij. Quod, vt aliquid habeat rationem naturæ, ſufficit eſſe primum principium paſsivum motus: forma autem accidentalis licèt non ſit primum principium activum: eſt tamen primum paſsivum: quatenùs eſt ratio formalis, vt compoſitum ſubſtantiale recipiat motum intenſionis, & remiſsionis. Et ideò forma accidentalis eſt naturale principium.

Contra tamen eſt. Quia quamvis, vt aliquid ſit natura, ſufficiat eſſe primum principium paſsivum; non tamen forma accidentalis poteſt hoc habere. Ergo ſolutio nititur principio falſo. Prob. antec. Ideò iuxta ſolutionem iſtam forma accidentalis poteſt eſſe primum principium activum: quia ſupponit formam ſubſtantialem, quæ in linea activa eſt primum principium. Sed etiam ſupponit materiam primam, quæ in linea paſsiva eſt primum principium. Ergo forma accidentalis nequit eſſe primum principium paſsivum.

2. Impugnatur. Licèt forma accidentalis ſit ratio proxima recipiendi motum intenſionis. Ratio tamen prima, & radicalis eſt ſola materia. Ergo forma accidentalis, in linea paſsiva, prima non eſt. Prob. ant. Ratio prima, & radicalis recipiendi eſt prima potentia, à qua oritur omnis mutabilitas. Sed ſola materia eſt prima potentia. Ergo ratio prima, & radicalis recipiendi eſt ſola materia.

Addimus: Quod ſi accidens eſſet primum principium paſsivum, Phyſica demonſtraret motum naturalem de ipſo accidenti ſecluſo reſpectu ad ſubſtantiam, & independenter ab illa. Et conſequenter non differret à Metaphyſica, quæ accidentia omnia, & illorum propria demonſtrat independenter à ſubſtantia formaliter.

VI.

Vltimo reſpondent, alij. Quod naturalitas motus non ſolum à ſubiecto; ſed etiam à termino de ſumenda eſt. Et accidens ratione ſui, & independenter à ſubſtantia habet terminare motum. Quantitas namque ratione ſui terminat augmentationem, & qualitas alterationem. Et ita ad obiectum primarium Phyſicæ pertinere debent.

Contra tamen eſt. Quia D. Th. q. 6. de potent. art. 8. incorp. ait: quod actio propriè ſpeciem habet à termino, à principio autem propriè habet, quod ſit naturalis. Motus namque naturalis dicitur à principio intrinſeco; Ergo naturalitas motus non ſumitur à termino.

2. Impugnatur. Si naturalitas motus à termino ſumeretur, augmentatio hominis vſque ad Cœlum eſſet naturalis. Siquidem eſſet conformis termino, videlicèt quantitati, quæ ex propria ratione vſque in infinitum ſincathegorematicè augmentabilis eſt. Et intenſio caloris in aqua eſſet naturalis, ſicut eſt in igne. Quia terminus ſcilicèt calor idem terminat vtrumque motum. Ergo naturalitas motus à termino deſumenda non eſt.

§. III.

Argumentis contrariorum reſpondetur.

Contra concluſionem noſtram, arguitur primo ex D. Thom. 1. & 3. Metaphyſicæ, lect. 6. & lib. 4. lect. 5. & in 6. lect. 1. aſſerente: quod, ſi non eſſet aliqua alia ſubſtantia præter eas, quæ conſiſtunt ſecundum naturam, de quibus eſt Phyſica, Phyſica eſſet prima ſcientia: & ſi non eſſent ſubſtantiæ ſpirituales, ſcientia naturalis eſſet Phyloſophia prima. Sed ſi obiectum Phyloſophiæ eſſet ens mobile ſubſtantiale, quamvis non darentur ſubſtantiæ ſpirituales, adhuc tamen Phyſica naturalis non eſſet Philoſophia prima. Ergo obiectum Philoſophiæ. Non eſt tantum ens mobile ſubſtantiale. Prob. minor. Si obiectum Philoſophiæ eſſet ſolum ens mobile ſubſtantiale, quāvis non eſſent ſubſtantiæ ſpirituales, daretur alia ſcientia, quæ per ſe primo ageret de ente mobili abſtrahente à mobili ſubſtantiali, & accidentali. Ergo adhuc Phyſica naturalis prima non eſſet.

Hoc tamen argumentum à contrarijs ſolvendum eſt. Quia ſi aliquid probaret, convinceret etiam Philoſophiam non fore primam ſcientiam, quamvis obiectum illius eſſet ens mobile prout abſtrahit à ſubſtantiali, & accidentali. Eo quod adhuc poſſet dari altera ſcientia prior, quæ ageret de mobili abſtrahente à mobili motu naturali, & mobili motu præternaturali, & violento. Quod ergo ipſi adhoc reſpondere debent, nos etiam ad eorum argumentum reſpondemus: & aliquid ſequi contra noſtram ſentētiam,

tiam,

tiam ex authoritate D. Thom. negamus, & pro omnibus

Reſp. neg. min. Quia licèt ſubſtantiæ ſpirituales deficerent, non eſſet neceſſaria ſcientia, quæ primario ageret de ente mobili abſtrahente à ſubſtantiali, & accidentali. Eo quòd Philoſophia per ſe primò agit de ente mobili ſubſtantiali, ſecundario verò, & ex conſequenti agit de mobili accidentali, & de mobili abſtrahente, tanquam de ratione communi, & quaddam parte metaphiſica, ex qua componitur ens mobile ſubſtantiale, quod per ſe primo conſiderat Philoſophia.

Sed inſtabis. Ex quo mobile accidentale ſecundario conſideretur à Phyſica, non infertur, quod non poſsit ab alia ſcientia primario conſiderari. Sed illa ſcientia eſſet prior Philoſophia. Ergo Philoſophia naturalis in illo caſu prima ſcientia non eſſet. Prob. mai. 1. Ens rationis ſecundario à Metaphyſica attingitur. Et tamen primario conſideratur à Logica. Ergo quamvis ens mobile accidentale ſecundario conſideretur à Phyſica, non infertur, quod non poſsit ab alia ſcientia primario conſiderari.

2. Prob. mai. Theologia ſecundario attingit creaturas. Nam obiectum primarium Theologiæ eſt ſolus Deus ſub ratione Deitatis. Et tamen creaturæ primario per Metaphyſicam attinguntur. Ergo idem quod priùs.

Reſp. tamen ad primam prob. mai. neg. conſeq. & ratio diſcriminis eſt. Quia enti rationis correſpondet ſpecialis abſtractio, ſub qua à Logica attingitur formaliter diſtincta ab ea, per quam attingitur à Metaphyſica. Et ideò licèt ſecundario à Metaphyſica conſideretur; poteſt tamen à Logica primario conſiderari. Cæterum ens mobile, provt abſtrahit, non poteſt ſpecialem abſtractionem habere, ſub qua ab aliqua ſcientia attingeretur primario. Si namque aliquam habere poſſet, maximè abſtractionem à materia ſingulari, quę eſt propria entis naturalis: quæ tamen abſtractio eſſentialitèr illi repugnat. Siquidem ens mobile accidentale convenire non poteſt cum mobili ſubſtantiali in radicando motum naturalem. (Vt probabimus.) Et conſequenter non poteſt cum illo in ratione entis naturalis formaliter convenire.

Ad 2. Prob. mai. ſimilitèr reſp. Creaturas per Theologiam attingi lumine divinæ revelationis, & per principia fidei: per Metaphyſicam verò attinguntur ſub alia ratione formali, abſtractione, videlicèt, ab omni materia, cuius creaturæ ſunt capaces. Et ideò diſpar eſt ratio. Solutio eſt D. Thom. 1. p. q. 1. art. 1. ad 2. & 3. & art. 3. ad 2. vbi ſimile argumentum proponit.

2. Arguitur. Accidens eſt primum, & radicale principium mo-

motus naturalis. Ergo ens mobile accidentale intrat obiectum primarium Philoſophiæ. Prob. ant: Motus intenſionis radicatur in qualitate. Ergò accidens eſt principium radicale motus naturalis. Prob. antec. In illo principio radicatur motus naturalis, quod denominatur intenſibile, & remiſsibile. Sed qualitas, & non ſubſtantia, intenſibilis, & remiſsibiles eſt. Ergò motus naturalis radicatur in qualitate. Prob. min. Forma intenſibilis, & remiſsibilis debet habere latitudinem gradualem, & ſuſcipere magis, & minus. Sed ſola qualitas habet latitudinem gradualem, non verò ſubſtantia, quæ non ſuſcipit magis, & minus. Ergo ſola qualitas intenſibilis, & remiſsibilis eſt.

Reſp. neg. duo antec. prima, & ad prob. diſt. maï. Quod eſt intenſibile, & remiſsibile radicaliter: conc. maï. Proximè: neg. maï, & diſt. m. in. Intenſibilis, & remiſsibilis proximè: conc. min. Radicaliter: neg. min. & conſeq. Licèt namque qualitas ſit intenſibilis, & remiſsibilis proximè, non tamen radicalitèr; ſed hoc ſolum competit ſubſtantiæ, in qua motus radicatur. Nec adhoc neceſſaria eſt latitudo gradualis, ſed tantum requiritur in ea forma, quæ proximè intenſibilis eſt: principium verò radicale ſolum radicaliter importat latitudinem gradualem, & eodem modo ſuſcipit magis, & minus.

Sed inſtabis 1. Si ſubſtantia radicaret intenſionem, & remiſsionem, diceretur abſolutè intenſibilis, & remiſsibilis. Sed ſubſtantia non dicitur abſolutè intenſibilis, & remiſsibilis. Ergo non radicat intenſionem. Prob. maï. Quia anima rationalis radicat intellectionem, dicitur abſolutè intellectiva. Ergo ſi ſubſtantia radicaret intenſionem, diceretur abſolutè intenſibis, & remiſsibilis.

2. Inſtabis. Intendi, & remitti eſt proprium quarto modo qualitatis, ſicut conſtat ex his, quę dicuntur in prædicamento ipſius. Sed proprietas radicatur in eſſentia cuius eſt. Ergo intenſio radicatur in qualitate.

Reſp. ad primam inſtantiam, neg. maï. & ad prob. neg. conſeq. Ratioque diſcriminis eſt. Quia ſicut intelligibile, & amabile non ſignificant principium intelligendi, & amandi; ſed potiùs terminum intellectionis, & amoris: Ita intenſibile, & remiſsibile non denotant principium intenſionis, & remiſsionis; ſed illius terminum. Cumque terminus intenſionis, & remiſsionis non ſit ſubſtantia, ſed qualitas, Inde fit ſolam qualitatem intenſibilem, & remiſsibilem abſolutè dominari. Intellectivum verò ſignificat principium intelligendi. Et cum anima ſit principium primum, & radicale intelligendi, debet denominari abſolutè intellectiva.

Alia eſt etiam ratio diſcrimi-

mi-

Digitized by Google

minis. Quia forma, quæ in ſe habet denominationem oppoſitã, non debet denominari ab eo, quod radicat. Sicut Anima rationalis, quæ eſt intrinſicè ſpiritualis, non denominatur corporea, quamvis corporeitatem radicet, nec appellatur quanta, & extenſa, licèt ſit radix extenſionis, & quantitatis. Habet autem Anima denominationem oppoſitam cũ denominatione intenſibilis. Eo quod Anima indiviſibilis eſt, & ita non poteſt abſolutè, intenſibilis denominari: cum denominatione verò intellectivæ nihil oppoſitum habet. Et ideò poteſt dici abſolutè intellectiva.

Adeſt etiam alia diſparitas. Quia non opportet cauſam equivocam denominari ab eo, quod cauſat. Sicut ſol non denominatur formaliter calidus, quamvis ſit cauſa æquivoca caloris. Subſtantia verò cauſa æquivoca eſt reſpectu intenſionis, & remiſsionis. Et ita neceſſarium non eſt intenſibilem abſolutè denominari.

Ad 2. inſt. reſp. diſt. conſeq. Motus intenſionis, quatenùs phyſicè naturalis eſt: neg. conſeq. Abſolutè, & metaphyſicè ſumptus: conc. conſeq. Licèt namque motus intenſionis abſolutè, & metaphyſicè conſideratus, ſit proprietas qualitatis; Philoſophicè tamen, & vt naturalis eſt, non radicatur in illa; ſed in ipſa ſubſtantia, per ordinem ad quam motus dicitur naturalis.

Sed inſtabis 1. Ratio motus, & ratio naturalis realiter identificantur in motu naturali intenſionis. Ergo, ſi quatenùs motus eſt, radicatur in qualitatè, etiam radicabitur in illa quatenùs naturalis eſt. Prob. conſeq. Quando duo prędicata identificantur realiter, vtrumque reducitur in idem principium, & in eadem cauſam. Vnde: quia in viſione beata ratio vitalitatis, & ſupernaturalitatis realiter identificantur, vtraque reducitur in idem lumen gloriæ: & quia intellectus non poteſt ſupernaturalitatem producere, nequit etiam propria virtute producere vitalitatem. Ergo, ſi ratio motus, & formalitas naturalis identificantur in motu intenſionis: ſi intenſio, quatenùs motus eſt, radicatur in qualitate, etiam quatenùs naturalis radicabitur in illa.

2. Inſt. Quando duo identificantur realiter, ex independentia vnius ab aliquo principio, benè infertur alterius independentia. Et ita, quia in anima rationali gradus vegetativus, & ſenſitivus identificantur cum gradu rationali: & anima, quatenùs rationalis non dependet à materia, etiam quatenùs vegetativa, & sẽſitiva à materia non dependet. Sed ratio motus, & formalitas naturalis identificantur realiter in motu intenſionis. Ergo ſi intenſio, quatenùs motus eſt, non dependet formaliter à ſubſtantia,

nec

Digitized by Google

nec radicatur in illa: etiam quatenùs naturalis eſt non radicabitur in ſubſtantia, nec ab illa formaliter dependebit.

Ad vtramque impugnationem eadem doctrina reſp. Quod ea quæ realiter identificantur, licèt non poſsint in eſſe entis reduci in principia radicalia diverſa: quia rádicatio rei in eſſe entis tendit ad illius entitatem, quæ nõ poteſt in diverſis principijs radicaliter contineri; poſſunt tamen prędicata realiter identificata reduci in eſſe ſcibilis, ad principia radicalia diverſa. Sicut hæc concluſio, *terra eſt rotunda*, radicatur in principijs diverſarum ſciẽtiarum, à quibus attingitur, propoſitio prædicta. Et veritas accidentis, & illius bonitas in eſſe ſcibilis à Metaphyſica radicatur in accidenti, quamvis in eſſe rei, radicetur in ſubſtantia. Quod, & vniverſalitèr contingit. Et ideò motus intenſionis in eſſe ſcibilis poteſt ſecundum diverſas conſiderationes in qualitate, & in ſubſtantia radicari.

2. Reſp. Alij. Quod in viſione beata vitalitas trahitur ad eſſe ſupernaturalitatis: & ſimilitèr omnes gradus in anima trahuntur ad eſſe gradus rationalis. Et ita in quocumque principio continetur vnus gradus, debet alter contineri. Secus autem contingit in ratione motus, quæ non trahitur formaliter ad eſſe naturalis in motus intenſionis.

Sed contra eſt. Ideò in viſione beata trahitur vitalitas ad eſſe ſupernaturalis: & omnes gradus in anima ad eſſe gradus rationalis: quià identificantur realitèr. Sed etiam in motu intenſionis prædicata ſupradicta, & motus, & naturalis identificatur realiter. Ergò idem in vtroque caſu dicendum. Et conſequentèr diſparitas nulla erit.

Reſp. Tamen ſolutionem traditam ad mentem noſtram explicando: quia doctrina illius deſervit ad plurima. Et intelligẽtia doctrinæ conſiſtit in eo, quod prædicata aliqua poſſunt identificari quantum ad ſubſtantiam, & modum: quandò videlicèt vnũ prædicatum ſubinduit modum alterius; & quæ ſic identificatur ad idem principium reducuntur. Sic autem identificatur prædicata, quæ in inſtantijs adducuntur. Quia vitalitas fit formalitèr ſupernaturalis, & omnes gradus animæ ſubinduunt etiam modum gradus rationalis. Omnes namque fiunt per ſe ſubſiſtentes.

Aliquandò verò prædicata ſolum identificantur quantùm ad ſubſtantiam vel in eſſe rei; non verò quantũ admodum: & tunc poſſunt benè ad diverſa principia reduci. Sicut entitas peccati identificata cum malitia reducitur in Deum, in quem malitia non reducitur: quia entitas non ſubinduit modum deformitatis. Et Pater Divinus producit realitèr filiatio-

Digitized by Google

tionem; non tamen naturam divinam. Quia natura non ſubinduit modum relativum filiationis. Et quia gradus corporis in homine nõ fit formalitèr vivens, vel non ſubinduit modum viventis poteſt Cœlum producere rationem corporis: quin rationem viventis formalitèr producat. Talem igitur identitatem habent ratio motus in intenſione, & formalitas naturalis. Quia ratio motus non fit formalitèr naturalis, adhuc identificata cum motu. Et ideò mirum non eſt, quod ad principia diverſa, videlicèt ad ſubſtantiam, & accidens, poſsint reduci, & in diverſis radicari.

Cæterum, quamvis hęc omnia ſatis probabilia ſint, placet tamen aliter reſpondere negando rationem motus identificari realiter cum ratione naturalis. Qua ſolutione adhibita, vim non habent replicę factæ. Ratio verò ſolutionis ea eſt. Quia diviſio motus in naturalem, & violentum, eſt diviſio ſubiecti in accidentia; non tamen eſt eſſentialis diviſio. Eo quod diviſio eſſentialis fit per intranea, & eſſentialia diviſi. Cũque motus habeat à termino ſpeciem, & eſſentiam: fit inde, quod eſsẽtialis diviſio motus ſolum poteſt fieri penès ordines diverſos, & ad terminos diſtinctos. Naturalitas autem, & violenta motus non à termino, ſed à ſubiecto ſumuntur. Et conſequentèr diviſio motus in naturalem, & violentum, accidentalis eſt, & ratio motus realitèr à naturalitate diſtincta. Sicut ſubiectum realitèr à ſuo accidenti diſtinguitur.

Sed inſtabis. Diviſio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Ergo diviſio eſſentialis eſt. Prob. ant. Naturalitas motus, vt motus eſt, ſumitur à termino. Ergo diviſio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Prob. ant. Naturalitas motus, vt actio eſt, ſumitur à principio. Ergo naturalitas illius, vt motus eſt, ſumitur à termino. Prob. conſeq. Ideò primum contingit: quia actio, vt actio, ſpecificatur à principio. Sed vt motus ſpecificatur à termino. Ergo habet ab illo naturalitatem, ſicut actio à principio.

Reſp. diſt. mai. A principio intrinſeco: conc. mai. A principio, tanquam ab aliquo extrinſeco: neg. mi. Et diſt. min. A termino extrinſeco: conc. min. Tanquam ab aliquo intrinſeco: neg. min. & conſeq. Motus namque, licèt habeat ſpeciem eſſentialem à termino; non tamen habet naturalitatem. Hanc enim non debet habere à termino extrinſeco, à quo habet ſpeciem; ſed à principio intrinſeco in ipſum motum inclinante. Motus autem, vt actio, reſpicit principium tanquam quid intrinſecum, à quo intrinſicè procedit. Et ita mirum non eſt, quod à principio habeat naturalitatem.

Et quidem, ſi motus haberet naturalitatem à termino, nullus motus eſſet violentus. Siquidem omnis motus eſt via ad terminū extrinſecum, cui non poteſt non eſſe conformis, quando quidem eſſentialiter ordinatur ad ipſum.

Sed inſt. Generatio ſubſtantialis non ſolum eſt naturalis ratione materiæ; ſed etiam ratione formæ ſubſtantialis: & motus lapidis ad centrum ideò naturalis eſt: quia in centro reperiuntur aliquæ qualitates conſervativę ipſius lapidis. Ergo naturalitas motus etiam à termino ſumitur.

Reſp. diſt. ant. Ratione termini conſiderari abſolutè: neg. ant. Ratione termini vt conformis eſt inclinationi ſubiecti: conc. ant. & neg. conſeq. Licèt namque motus ſit naturalis ratione termini generationis; non tamen eſt naturalis ratione illius abſolutè, ſed ſolum ratione illius, quatenùs conformis eſt ſubiecto generationis, ſcilicèt materiæ inclinatæ ad novam formam. Et ſimilitèr motus lapidis naturalis eſt ratione qualitatum ſenſibilium, quatenùs tales qualitates ſunt conformes ſubſtantiæ lapidis, & eius inclinationi. Et ideò naturalitas motus per ſe, & radicalitèr deſumitur à ſubiecto.

3. arg. Accidens in eſſe ſcibilis à Philoſophia nō dependet à ſubſtantia. Ergo intrat obiectum primarium Philoſophiæ. Prob. ant. Accidens in eſſe ſcibilis à Methaphyſica non dependet à ſubſtantia. Ergo in eſſe ſcibilis à Philoſophia à ſubſtantia non dependet.

Reſp. neg. conſeq. Quia Metaphyſica eſt vniverſaliſsima ſciētia, & agit de rebus ſecūdum vniverſaliſsimam rationem entis, vt radicātem vnitatem, bonitatem, & veritatem: in ratione autèm entis radicantis paſsiones prædictas accidens non dependet à ſubſtātia: quia, ſi per impoſsibile ſubſtantia ipſa redderetur impoſsibilis, adhuc accidens paſsiones aſsignatas radicaret. Et ideò accidens in eſſe ſcibilis à Metaphyſica non dependet à ſubſtantia. In radicando verò motum naturalem à ſubſtantia dependet, vt vidimus. Et propterea in eſſe ſcibilis per Phyloſophiam dependet à ſubſtantia.

Sed inſt. 1. Accidens dependet à ſubſtantia in eſſe entis, quod eſt obiectum Metaphyſicę. Et tamen in eſſe ſcibilis à Metaphyſica non pendet à ſubſtantia. Ergo, quamvis accidens in ratione radicis motus naturalis, quæ ſpecificat Phyloſophiam, dependeat à ſubſtantia, poterit in eſſe ſcibilis à ſubſtantia non dependere.

2. inſt. Etiam accidens in radicando motum philoſophicum non dependet à ſubſtantia. Ergo diſparitas nulla eſt. Prob. antec. Motus ſenſibilis abſolutè conſideratus radicatur in quantitate, ſicut antecedenter conceſsimus. Sed motus iſte pertinet ad Phyloſophiam. Ergo accidens in

in radicãdo motum philoſophicum non dependet à ſubſtantia. prob. min. Philoſophia demonſtrat augmentationem de quantitate, & probat illi cõvenire: quia quãtitas eſt accidẽs materiale habẽs partes diviſibiles, quod totum concernit materiã ſenſibilem. Et conſequentèr continetur ſub abſtractione Philoſophię. Ergo motus iſte pertinet ad Philoſophiã.

3. inſt. Motus naturalis Cœli reducitur vltimò in privationem accidentalem, *vbi*, vel *loci*: Ergo accidens habet radicare motum naturalẽ independentèr à ſubſtantia. Prob. ant. Motus localis Cœli non reducitur in privationem ſubſtantialem, quæ in Cœlo non poteſt reperiri: cum Cœli materia nunquam fuerit ſine forma. Ergo ſolum vltimò reducitur in accidẽtalẽ privationẽ.

Reſp. diſt. mai. In eſſe entis pro implicito: conc. mai. In eſſe entis pro expreſſo, & ſecundùm rationem radicis proprietatum: neg. mai. Et conc. min. neg. conſeq. Licèt namque accidens in ratione entis, pro implicito conſiderata, dependeat à ſubſtantia, ſicut ens in alio ab ente per ſe, in ratione tamen explicita entis nõ explicatur dependentia iſta; ſed ſolũ exprimitur conceptus eſſendi, & radicis veritatis, & bonitatis, in quo accidens à ſubſtantia non dependet, ſed implicita dependentia purè de materiali ſe habet. Secùs autem depẽdentia accidentis à ſubſtantia in ratione ſcibilis per Philoſophiã. Quia dependẽtia accidẽtis à ſubſtantia exprimitur in ipſa ratione radicis motus naturalis formalitèr. Inſtãtia eſt in depẽdẽtia, quã creatura habet à Deo in ratione entis: quę tamẽ, quia nõ exprimitur in ratione entis, nõ tollit creaturã ſimul cum Deo pertinere ad obiectũ Metaphyſicæ primariũ.

Ad 2. inſt. reſp. Motum augmentationis abſolutè conſideratum pertinere ad Metaphyſicam, quæ licèt primariò non poſſit agere de rebus concernentibus materiam ſenſibilem; ſecundariò tamen propter vniverſalitatem ſuam poteſt agere de illis per ordinem ad ſuum obiectum primarium, quod abſtrahit ab omni materia poſitivè. Sicut ſecundariò agit de ente rationis, quod non poteſt abſtrahere ab omni materia poſitivè: quia Metaphyſica ipſum conſiderat per ordinem ad ens reale, quod poſitivè abſtrahit ab omni materia.

Etſi dicas. Quod concernit materiam ſenſibilem, & non abſtrahit ab omni materia, non cõtinetur ſub abſtractione Metaphyſicæ: Ergo non poteſt ab illa etiã ſecũdariò attingi. Quia nulla ſcientia etiem ſecundariò poteſt excedere ſuam rationẽ formalẽ.

Reſp. diſt. ant. Non continetur ſubiectivè: conc. ant. Terminativè, neg. ant. & conſeq. Licèt namque obiectum, quod nõ abſtrahit

tráſit ab omni materia poſitivè, non continetur ſubiectivè ſub abſtractione Metaphyſicæ, poteſt tamen ordinem dicere ad ipſam. Et hoc ſatis eſt, vt per Metaphyſicam attingatur. Sicut attingitur ens rationis à Metaphyſica per ordinem ad ens reale, quamvis ens rationis non poſsit abſtrahere poſitivè ab omni materia.

2. reſp. ad 2. replicam principalem. Motum augmentationis ſecũdum rationem communem motus ſenſibilis in quantitate radicari per ſe primò, & independentèr a ſubſtantia formalitèr ſubiectivè: & ſimul etiam pertinere ad Philoſophiam; non tamen per ſe primò, ſed ſolùm ex conſequenti, & ſecundario: quatenùs illius cognitiò conducit ad perfectam intelligentiam obiecti primarij, entis videlicèt ſubſtantialis, & illius proprietatis, ſcilicèt motus naturalis, qui formalitèr, vt naturalis ſolum in ſubſtantia radicatur. Nec doctrina nova eſt. Scientia namque, quæ agit de ratione particulari, poteſt agere de ratione communi conducente ad perfectã intelligentiã rationis particularis, quã per ſe primò reſpicit ſciẽtia. Sicut Logica primariò reſpicit modũ ſciẽdi, & ſecundariò etiã attingit rationẽ communẽ entis rationis, cuius cognitio cõducit ad modũ intelligendũ perfectè: ita phyſica primariò agit de motu sẽſibili, vt naturali, & ſecũdariò attingit rationẽ communẽ motus ſenſibilis, cuius notitia ad perfectam cognitionẽ motus naturalis requiritur.

Ad 3. inſt. reſp. Motũ non dici naturalẽ, vel violentum per ordinem ad privationẽ, quæ extrinſicè tantũ comparatur ad motum; ſed ſolum dici motum naturalẽ, vel violentũ per ordinẽ ad principia intrinſeca in motũ poſitivè influentia. Et ideò, ex quo in Cœlo ſolũ detur privatio accidẽtalis, non infertur naturalitatẽ motus in principium accidentale reduci. Siquidem in privationem non reducitur naturalitas motus.

Poterat etiam dici ad veram privationem non requiri prioritatem temporis; ſed ſufficere præcedentiam naturæ: quæ præcedentia fuit de facto in materia Cœli reſpectu formæ ſubſtantialis. Et ita fuit privatio ſubſtantialis, in quam reducitur motus.

4. arg. Motus localis vltimo reducitur in quãtitatẽ. Ergo accidẽs eſt principium radicale motus. Et conſequẽtèr pertinet ad obiectũ primariũ. Prob. ant. Ideò corpus poteſt moveri localitèr: quia eſt diviſibile, & extenſũ in ordine ad locũ. Sed diviſibilitas, & extenſio in ordine ad locũ reducitur vltimò ad quãtitatẽ. Ergo etiã motus localis vltimo in quãtitatẽ reducitur. Mi. cũ conſ. cõſtat, & prob. mai. Ideò corpus poteſt moveri localitèr: quià poteſt mutare locũ: Et ideò locũ mutare poteſt: quià poteſt etiã eſſe partim in termino à

quo

Digitized by Google

quo; & partim in termino a d quem. Et ideò hoc vltimum poteſt habere: quia eſt diviſibile, & extenſum in ordine ad locum. Ergo ideò poteſt moveri localitèr: quia eſt diviſibile, & extenſum.

Reſp. ſicut ad alia argumenta. Motum localem vt diviſibilem, & ſenſibilem in quantitatem reduci; non tamen vt naturalem.

Sed contra. Motus localis deorsùm in Hoſtia Conſecrata naturalis eſt. Sed talis motus vt naturalis non reducitur in ſubſtantiam, quę in Hoſtia Conſecrata non eſt, ſed potiùs converſa eſt in ſubſtantiam Corporis Chriſti. Ergo ille motus vt naturalis, vltimo in quantitatem reducitur.

2. inſt. Si Deus anferret gravitatem à lapide, ipſamque poneret in igne, motus deorsùm in igne eſſet naturalis. Sed illa naturalitas non reduceretur in ſubſtantiam ignis. Siquidem ille motus eſſet oppoſitus cum ignis ſubſtantia. Ergo idem quod priùs.

3. inſt. Calefactio in aqua eſt naturalis. Sed naturalitas iſta non reducitur in ſubſtantiam aquę, ſed potius tendit calefactio iſta ad deſtructionem aquæ. Ergo idem.

Ad 1. reſp. Motum naturalem deorsùm in Hoſtia Conſecrata vltimò reduci in ſubſtantiam panis, quæ licèt ibi non ſit formalitèr, eſt tamen virtualitèr ibi: quatenùs ibi remanent accidentia, quæ ſunt virtutes ſubſtantię: ſicut, quando ſemine deciſſo moritur generans, proles ſequuta attribuitur generanti, quod quamvis formaliter iam non ſit, in ſemine tamen deciſſo virtualitèr perſeverat.

Ad 2. reſp. Ignem in illo caſu non fore movendum motu naturali deorſum. Quia motus iſte eſſet verè contra naturam ignis.

Poſſet etiam dici probabilitèr: motum illum fore naturalem; non per ordinem ad ſubſtantiam ignis, ſed per ordinem ad ſubſtantiam lapidis virtualitèr exiſtentem in ipſa gravitate, quæ in illo caſu eſſet igni communicata. Melior tamē eſt prima ſolutio.

Ad 3. reſp. Quod, ſi calefactio non producit calorem vt octo, eſt quidem violenta aquæ. Quia tendit ad illius deſtructionem, cui aqua per ſuam formam reſiſtit: ſi verò calefactio calorem vt octo producit, erit naturalis aquæ, propter conformitatem ad materiam, quæ vltimò per illam calefactionem diſponitur ad habendam formam novam, quam materia naturalitèr appetit.

Sed inſt. Si conformitas cum materia ſufficit ad naturalitatem motus, quilibet motus diſponens ad introductionem novæ formæ, erit motus naturalis. Siquidem eſt conformis materiæ, quæ ſemper appetit novam formam. Sed hoc eſt contra experientiam manifeſtantem aquam pati violentiam, quando incipit calefieri. Ergo conformitas cum materia non

non ſufficit, vt motus ſit naturalis.

Hæc replica ſolvenda eſt à contrarijs. Ipſi namque aſſerunt, motum augmentationis eſſe naturalem per ordinem ad quantitatem. Sed omnis augmentatio eſt conformis quantitati. Ergo omnis eſt naturalis. Quam conſequentiam concedere non poſſunt. Et conſequenter tenentur ad replicam reſpondere in ſimili forma.

Pro omnibus tamen dicimus. Motum alterationis diſponentem ad novam formam in principio eſſe violentum. Quia prædominatur inclinatio formæ, quę eſt pars principalis in compoſito, & naturaliter appetit propriam conſervationem, & in materia perſeverare. Quando verò alteratio plures diſpoſitiones introducit, vel ſaltim vltimam diſpoſitionem eſt calefactio naturalis. Quia non eſt contra inclinationem materiæ, quæ iam prædominatur. Eo quod forma in via corruptionis exiſtit.

§. IV.

Vltimum argumentum ſolvitur.

TAndem arg. Ens mobile accidentale eſt ens naturale. Ergo pertinet ad obiectum primarium Philoſophiæ. Prob. ant. Ens naturale illud eſt, quod ex principijs naturalibus conſtat, videlicèt materia, forma, & privatione. Sed mobile accidentale habet hæc tria. Ergo eſt ens naturale.

Reſp. Quod principia naturalia ſunt materia, forma, & privatio non reducibilia in alia priora: & talia ſunt materia, forma, & privatio de linea ſubſtantiæ; non autem illa, ex quibus mobile accidentale componitur.

Contra eſt 1. Forma conſtitutiva mobilis accidentalis, v. g. albedo, qua conſtituitur album, & frigiditas, qua conſtituitur frigidum, in ratione radicis alicuius proprietatis Philoſophię non ſupponit aliam priorem: & idem de materia talis compoſiti dicendum. Ergo verè conſtituit ens mobile accidentale in ratione entis naturalis. Prob. ant. Proxima intenſibilitas naturalis frigiditatis non eſt proprietas ſubſtantiæ. Et conſequentèr non radicatur in illa, ſed in ſola frigiditate. Ergo forma iſta conſtitutiva mobilis accidentalis in ratione radicis proprietatis philoſophicæ non ſupponit aliam priorem. Prob. ant. Proprietas prędicatur de ſubiecto, & de eſſentia cuius eſt. Sed proxima intenſibilitas naturalis ſumpta complexivè non prædicatur de ſubſtantia. Quia hæc propoſitio eſt falſa, *ſubſtantia eſt proximè intenſibilis naturalitèr*. Ergo proxima intenſibilitas naturalis, ſumpta completivè formalitèr, non eſt proprietas ſubſtantiæ.

2. Inſt.

2. inſt. Vt principia aliqua naturalia ſint, ſufficit eſſe prima in ſua linea. Sed principia mobilis accidentalis hoc habent. Ergò naturalia ſunt. Min. patet. Quia compoſitum ſubſtantiale in ratione ſubiecti proximè receptivi accidentium non ſupponit aliud. Siquidem ante ipſum non datur aliud proximè receptivum accidentium. Et forma accidentalis in linea accidentali eſt prima forma. Mai. verò prob. Sicut natura diffinitur per eſſe primum principium motus: ità cauſa efficiens diffinitur, *eſſe id, à quo primò incipit motus*. Sed ly *primò* in diffinitione cauſæ efficientis intelligitur de primo in ſua linea. Siquidem principium proximũ, quod non eſt primum abſolutè, eſt vera cauſa efficiens. Ergo eodem modo intelligendum eſt ly *primum* in diffinitione naturæ. Et conſequentèr, vt aliqua principia ſint vere naturalia, ſufficit eſſe prima in ſua linea.

Reſp. ad 1. replic. neg. duo ant. & ad prob. diſt. mai: Proprietas, quæ non reduplicat pro ſubſtracto, quod eſt proprium principij proximi, vel alterius ab eſſentia diverſi: conc. mai. Si talem reduplicationem involvat: neg. mai. & conc. mi. neg. conſeq. Proxima namque intenſibilitas naturalis reduplicat pro ſubſtracto naturalitatis rationẽ proximæ. Et ideò quamvis in ſubſtantia radicetur, non poteſt prędicari de illa. Sicut riſibilitas eſt proprietas naturæ humanæ. Et tamen riſibilitas proxima non poteſt prædicari de natura. Quia reduplicat pro ſubiecto aliquid, quod eſt proprium principij proximi ridendi.

Ad 2. inſt. neg. mai. & ad prob. neg conſeq. Ratioque diſcriminis eſt. Quia diffinitionum intelligentia ex Antiquorum explicatione deſumenda eſt: & omnes ly *primum* in diffinitione naturæ intelligunt de primo, quod eſt abſolutè primum, nec vllus principium proximum, vt tale radicale principium appellavit. Econtra verò ly *primum* in diffinitione cauſæ efficientis omnes intelligunt de principio, quod eſt primum comparativè ad alias cauſas, à cauſa efficienti diſtinctas, hoc autem convenit tàm proximo, quàm radicali principio efficienter influenti.

Sed inſtabis 1. Quamvis principium accidentale ſupponat aliud priùs, poteſt eſſe primum, & radicale principium. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. antec. primò. Principia ſcientię ſubalternatæ ſupponunt principia ſcientiæ ſubalternantis. Et tamen ſunt prima, & radicalia principia reſpectu cõcluſionum, quas ſcientia ſubalternata demonſtrat. Ergo pariter, quamvis principium accidentale ſupponat aliud priùs, poteſt eſſe pri-

primum, & radicale principium.

2. prob. ant. Veritas prima in dicendo ſupponit naturam diuinam, & in illa radicatur. Et tamen eſt prima, & radicalis ratio credendi, in quam vltimò reſolvitur aſſenſus fidei. Ergo idem, quod priùs.

3. prob. ant. Forma totalis v. g. humanitas habet rationem naturæ, in probabili ſententia. Et tamen ſupponit alia principia priora, videlicèt materiam, & formam, ex quibus componitur. Ergo idem quod antè.

2. inſt. Vt compoſitum accidentale ſit ens naturale, ſufficit habere vnam partem, quæ ſit radicale principium motus. Siquidem Cœlum eſt ens naturale. Et tamen motus Cœli ſolū in materia radicatur, vt videbimus infra. Sed compoſitum accidentale habet vnā partem redicantem motum, videlicèt compoſitum ſubſtantiale, in quo omnis motus radicalitèr continetur. Ergo mobile accidentale eſt ens naturale.

Reſp. ad 1. repl. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. mai. Supponūt materialitèr, & in eſſe rei: conc. mai. Formalitèr in ratione radicis, vel principij concluſionū ſciētię ſubalternatę: neg. mai. & conc. min. neg. conſeq. Principia nāq; ſcientiæ ſubalternatæ, in eſſe rei, ſupponunt principia ſcientiæ ſubalternantis: formalitèr tamē, vt ſtāt ſub abſtractione ſciētię ſubalternatæ, ſunt prima, & radicalia: & ſub hac ratione non ſupponunt alia formalitèr. Eo quod principia ſubalternantis non continentur ſub abſtractione ſcientiæ ſubalternatæ, ſed ſub alia formaliſsimè diverſa: ſicut & ipſæ ſcientiæ formaliter diverſæ ſunt.

Ad 2. ſimilitèr reſp. Veritatem in eſſe rei adnaturā divinā reduci; non tamē in ratione moventis ad aſſenſum infallibilē fidei, ad quē ſufficit cognoſcere Deū eſſe Summè veracē, & primā veritatē in dicendo, vndecūq; hoc illi cōpetat.

Ad 3. reſp. Humanitatem, vel formam totalem verè, & propriè fieri ex alijs, nempè ex materia, & forma: & ita falsū eſt, quod habeat rationē naturæ. Admiſſa tamē probabilitate ſententiæ, reſp. formam totalem ſupponere alia materialiter; non tamen formalitèr, & in ratione principij. Quia humanitas, v. g. radicat aliquas proprietates, & operationes non potentes convenire materiæ, vel formæ, ſicut ridere, & flere; & alias huiuſmodi. Accidēs verò in ratione principij motus naturalis ſupponit ſubſtantiā, & ab illa dependet formalitèr, vt probatū relinquimus. Et ita diſpar eſt ratio.

Ad 2. repl. reſp. Mobile accidentale non habere aliquam partem verè, & propriè radicantem. Quia compoſitum ſubſtantiale, quatenùs componit accidētale, non radicat ratione ſui, & vt pars compoſiti accidentalis; ſed tan-

tantum radicat ratione materiæ, vel formę ſubſtantialis, ex quibus ipſum componitur. Materia verò Cœli ratione ſui exigit motum, vt in proprio loco dicemus. Et ideò mirum non eſt, quod Cœlum ex tali materia compoſitum ſit ens naturale.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX his, quę in art. diſcurſu dicuntur, colligitur 1. quod mobile ſubſtantiale idem eſt iure, quod corpus mobile, ſubſtantia mobilis, & ens naturale. Quia mobile ſubſtantiale illud eſt, quod habet in ſe principium radicale motus; & hoc idem eſt corpus mobile, ſubſtantia mobilis, & ens naturale, vt per ſe manifeſtum eſt. Vndè licèt omnia iſta differant in modo ſignificandi, in re tamen ſignificata conueniunt, & ſupponunt pro eodem.

2. Infertur. Obiectum Philoſophiæ melius explicari, per hoc complexum, *ens mobile*, quam per quodlibet aliùd. Quia illud nomen convenientius explicat obiectum Philoſop. de quo omnes vnanimiter aſſerunt, eſſe Philoſophię obiectū. Sed omnes vnanimiter affirmant, ens mobile eſſe obiectum Philoſophiæ: aliqui tamen negant ſolam ſubſtantiam mobile eſſe obiectū, aſſerētes, obiectum Philoſophiæ abſtrahere ab ente ſubſtantiali, & accidentali: & alij etiam dicunt: obiectum Philoſophiæ non eſſe determinatè corpus mobile; ſed etiam ſubſtantias incorporeas, & ſpirituales eſſe obiectum primarium Philoſophiæ. Ergo obiectū Philoſophiæ melius explicatur per hoc complexum, *ens mobile*, quam per quodcumque aliùd.

Prob. inſuper. Quia nulla ſcientia probat ex proprijs dari ſuum obiectum. Nam ſubiectū, vel obiectum ſcientię eſt pręcognitum ad demonſtrationem ſciētiæ neceſſarium, vt habemus in poſterioribus Logicę. Sed Philoſophia probat ex proprijs omne mobile eſſe corpus; non tamen omne mobile eſſe ens. Nam in 6. phyſicorum prob. omne mobile debere eſſe partim in termino à quo, & partim in termino ad quem. Et conſequenter eſſe diviſibile, & corpus. Ergo obiectum Philoſophiæ melius explicatur per nomen aſsignatum, quam per aliud quodcumque.

Deinde prob. Illud explicat melius ſubiectum, vel obiectum Philoſophiæ, quod ponitur in diffinitione primæ paſsionis, quam Philoſophia demonſtrat. Sed in diffinitione primæ paſsionis, quā Philoſophia demonſtrat, ponitur ens; non verò corpus, ſubſtantia, vel aliud. Ergo obiectum Philoſophiæ melius explicatur per ens mobile: prob. min. Prima paſ-

paſsio, quam phyſica demonſtrat, eſt mobilitas, vel motus. Sed motus diffinitur, *actus entis in potentia, ſecundum quod in potentia*; non verò diffinitur actus corporis, vel alterius. Ergo in diffinitione primæ proprietatis, quam Philoſophia demonſtrat, ponitur ens, nō verò corpus, ſubſtantia, vel aliud. Addimus Præcep. Ang. quoties loquitur de obiecto Philoſophiæ, illud ſignificare per aſsignatum nomen, quod ſignum eſt per tale nomen congruentius explicari.

Dices. Illud eſt obiectum Philoſophiæ, quod eſt radix omnium paſsionum, quæ in ea demonſtrantur. Sed ens mobile non eſt radix omnium paſsionum, quę demonſtrantur in Phyſica. Nam quieſcibile in Phyſica demonſtratur. Et ens mobile non dicit radicem quietis; ſed motus: ens verò naturale importat vtrumque. Ergo melius explicatur obiectum Philoſophiæ per ens naturale, quam per ens mobile, vel quocumque aliud.

Reſp. neg. min. Quia motus tendit ad quietem; & ita ens mobile, quod importat radicem motus, ſufficienter etiam explicat radicem quietis. Et conſequēter ex impugnatione non probatur, melius per ens naturale ſignificari obiectum Philoſophiæ.

Dices 2. illud nomen melius explicare obiectum Philoſophię, quod exprimit ſubiectum, cui per ſe primo competit motus philoſophicus. Sed ſubiectum cui per ſe primò competit motus philoſophicus eſt corpus; non verò ens. Quia ens movetur motu phyſico, non quia ens, ſed quia corpus. Ergo melius explicatur obiectum per corpus mobile, quam per aliud.

Reſp. diſt. mai. Si illi per ſe primo convenire apud omnes ſupponatur, & in ſcientia non probetur: conc. mai. Si talis convenientia in ſcientia probatur: neg. mai. & diſt. min. Conveniētia ſuppoſita: neg. min. Convenientia probata: conc. min. & neg. conſeq. Obiectum namque ſcientiæ non debet in ſcientia ex proprijs probari, ſed ad ſcientiam præſupponi. Motum verò corpori convenire probat, vt vidimus, Phyloſophia. Et ideò licèt motus phyloſophicus per ſe primò competat corpori, obiectum Philoſophiæ melius explicatur per ens mobile, cui motum philoſophicum convenire non probatur in Philoſophia, ſed ſupponitur ad ipſam. Et hæc de articulo iſto, ad Philoſophum applicanda 1. phyſic. capit. 1. ad illa verba: *Manifeſtum quidem eſt, quod quæ ſunt circa principia ſcientiæ, quæ de natura eſt, priùs determinare tentandum.*

ART.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Phyloſophia ſit vna ſecundum ſpeciem athomam?

§. I.

Referuntur ſententiæ, & aliqua ſupponuntur.

ANte concluſionem noſtram breviter notandum eſt contra Heraclium, & Cratillum Phyloſophiam eſſe verè, & propriè ſcientiam. Quia ſcientia eſt habitus certus, & evidens, per demonſtrationem acquiſitus. In Phyſica autem plures fiunt demonſtrationes, ſicut mixtum eſſe corruptibile: quia componitur ex qualitatibus contrarijs. Viventia à ſe moveri: quia habent animam, & conſtant partibus æthereogenijs, quarum vna poteſt eſſe principium movendi aliam: & omnia naturalia moveri: quia in ſe habent naturam, quæ eſt primum principium motus. Per quas demonſtrationes aliquis habitus generari debet, qui aliùs eſſe non poteſt, niſi habitus Phyloſophiæ. Contra quam doctrinam, quæ poterant opponi, ex his, quæ in Logica dicuntur, ſolutionem facilem habent.

2. Not. eſt. Phyloſophiam eſſe verè ſpeculativam. Quia non ordinatur ad res naturales efficiendas, ſed ad illas contemplandas. Et ordinari, non ad opus, ſed ad contemplationem veritatis ſolum poteſt competere ſcientiæ, quæ verè ſpeculativa eſt. Si tamen aliquando rerum naturalium cognitio excitat ad opus aliquod bonum, vel ad amorem Dei, hoc non habet talis cognitio per ſe. Siquidem Phyloſophia non tradit regulas, & præcepta ad agendum quod erat neceſſarium, vt per ſe ordinaretur ad opus; ſed illa motio, & excitatio ad amorem, vel aliud opus provenit à cognitione philoſophica occaſſionaliter, & per accidens: quatenùs ex illa originatur cognitio practica, quæ proponit Deum vt amandum, vel aliquod opus faciendum.

His breviter prelibatis, duplex in puncto difficultatis, ſententia reperitur 1. quidem aſſerit: Phyloſophiam, quatenùs extenditur ad omnes libros, & ad omnes partes, eſſe tantum genericè vnam. Quam defendit Caietanus in 1. phyſicorum q. 2. quamvis etiam aſſerat, oppoſitum eſſe probabile, eandem ſequuntur Capreolus, & Ferrara, quorum authoritas ſententiæ probabilitatem oſtendit.

2. Affirmat: Phyloſophiam eſſe vnam in ſpecie athoma. Quam defendunt Mag. Soto, R R. Sancto Thoma, Venerandi PP. Carmelitæ, & Thomiſtæ recentiores communiter.

Cum quibus ſit

§. II.

Noſtra concluſio.

Phyloſophia eſt vnica ſcientia ſpecie.

CONcluſio iſta breviter ratione prob. Quia vnitas ſcientiæ ſumitur ab vnitate obiecti; non quidem in eſſe entis, ſed formaliter in eſſe obiecti. Sed obiectum Philoſophiæ, quatenus extenditur ad omnia obiecta, quæ per Philoſophiam attinguntur, eſt idem formaliter in eſſe obiecti. Ergo etiam Phyloſophia, vt ad omnes partes extenditur, eſt vna in ſpecie athoma. Prob. min. Ratio formalis ſub qua conſtitutiva obiecti Phyloſophiæ in eſſe talis, videlicèt abſtractio à materia ſingulari cum concernentia materiæ ſenſibilis eſt eadem formaliſsimè. Ergo ipſum obiectum eſt idem formaliter in eſſe obiecti. patet conſeq. Quia vnitas obiecti formaliter in eſſe talis ſumitur à differentia illius conſtitutiva. Cõſequenterque, ſi talis differentia eadem eſt, etiam obiectum erit idem formaliter. Ant. verò prob. Illa abſtractio eſt eadem formaliter, quæ determinatur per eadem principia formaliter. Sed abſtractio ab omni materia ſigulari cum concernentia ſenſibilis determinatur per eadem principia formaliter, videlicèt, per principia entis mobilis naturalis, quæ ſunt formaliter eadem in omni obiecto Philoſophiæ. Ergo differentia conſtitutiva obiecti Philoſophiæ, quę eſt abſtractio à materia ſingulari cum concernentia ſenſibilis eſt eadem formaliſsimè.

Reſp. Principia entis mobilis naturalis in omni obiecto Philoſophiæ non eſſe formalitèr eadem. Quia inter obiecta Philoſophiæ non invenitur eadem immaterialitas; ſed maior, vel minor ſecundum obiectum diverſitatem.

Sed contra eſt. Ea principia ſunt eadem formalitèr, quorum vnum derivatur ex alio, vel vtrũque ex vno tertio, ſicut docet Angel. Præc. 1. poſt. cap. 13. lect. 41. & ratio etiam ſuadet. Quia ſi vnum derivatur ex alio, vel vtrumque ex vno tertio habent ordinem ad invincem, & vnitatem in eſſe ſcibilis. Et conſequenter non poſſunt eſſe diverſa formalitèr. Sed principia naturalia derivantur ex vno tertio, videlicèt ex conceptu communi naturæ, qui omnibus communis eſt. Siquidem omnia hæc principia attinguntur per Philoſophiam, quatenùs conveniunt in ratione communi naturæ, & in ratione radicis motus, & mobilitatis naturalis, quas proprietates Philoſophia demonſtrat. Ergo principia entis mobilis naturalis, & totius Philoſophiæ ſunt formaliſsimè eadem: ita vt maior, vel minor abſtractio, & maior, vel minor concernentia ma-

materiæ ſenſibilis de materiali ſe ſlabeat. Certè namque ſi maior, vel minor concernentia materiæ ſenſibilis de formali ſe haberet, plures darentur habitus Philoſophiæ ſpecificè diſtincti quàm contrarij recognoſcunt. Nam in quocumque particulari tractatu maior, vel minor concernentia materiæ ſenſibilis reperitur V. C. in octo lib. Phyſ. partes compoſiti ſubſtantialis concernunt aliquam materiam ſenſibilem, à qua abſtrahit motus localis Cœli. Et in tract. de Anima magis concernit de materia ſenſibili, Anima vegetativa, quam anima ſenſitiva: & hæc, etiam magis, quam anima rationalis.

Reſpondebis. Conceptum communem naturæ, vel radicis, non eſſe vnivocum, ſed tantum analogicè communem ad principium activum, & principium paſsivum, ſcilicèt ad materiam, & formam. Quia, ſi eſſet vnivocus, eſſet quidem per modum generis, vel per modum ſpeciei. Conſequenterque materia eſſet verè compoſita ex genere, & differentia, haberetque verum actum metaphyſicum, quod negat ſententia inter Thomiſtas communior. Et ideò principia naturalia non habent convenientiam vnivocam in aliquo tertio communi, neque illi ſubordinantur formaliter. Et conſequenter principia entis mobilis naturalis non ſunt eadem principia formaliter.

Sed contra eſt. Admiſſo rationem naturæ, & radicis eſſe prædicatum analogum, quod infra negabimus; in conceptu tamen expreſſo radicis, & naturæ, nulla explicatur diverſitas. Sed Philoſophia motum, & mobilitatem naturalem demonſtrat per principia naturalia ſecundum conceptum explicitum radicis, & naturæ. Ergo talia principia comparativè ad habitũ Philoſophiæ diverſitatem non explicant. Cõſequenterque licet ratio communis naturæ in eſſe rei ſit analoga; in ſpecificando tamen Philoſophiam vnivoca eſt. Sicut ratio entis in eſſe rei eſt analoga ad inferiora, & in ſpecificando Metaphyſicam vnivoca eſt. Quia in conceptu explicito entis radicantis veritatem, & bonitatem, quem reſpicit Metaphyſica, nulla explicatur diverſitas.

Conf. concluſionis noſtræ doctrina. Eadem ſpecificè ſcientia, quæ agit de ratione communi, agit etiam de ratione inferiori, & ſpeciebus ſub illa contentis, quando vtrùmque continetur ſub eadem abſtractione: & attingitur per eadem principia. Sicut eadem ſpecificè logica, quæ agit de modo ſciẽdi in communi, agit etiam de diffinitione, diviſione, & argumentatione, quæ ſunt ſpecies illius. Sed ens mobile naturale, & omnes ſpecies eius continentur ſub eadẽ abſtractione

Digitized by Google

ne à materia ſingulari; & attinguntur per eadem principia naturalia. Ergo eadem ſpecificè Philoſophia agit de omnibus illis.

Explicatur confirmatio prędicta. Quando aliqua ſcientia attingit rationem communem ſecundum conceptum radicis alicuius proprietatis, attingit omnia illa, in quibus invenitur eandem proprietatem radicare. Sicut eadem Logica, quæ attingit rationem communē modi ſciendi, vt oſtenſivam veritatis, attingit etiam diffinitionem, Diviſionem, & Argumentationem, quæ modo peculiari veritatem oſtendunt. Et eadem Metaphyſica, quę attingit rationem entis, vt radicem veritatis, attingit etiam omnia entia particularia, vt conveniunt in radicando veritatem. Sed Philoſophia attingit ens mobile naturale ſecundum quod in ſe habet radicem motus naturalis. Ergo eadem ſpecificè Philoſophia attingere debet omnia entia naturalia, vt conveniunt in habendo radicem motus, & mobilitatis naturalis. Et conſequenter Philoſophia, vt extenditur ad omnia entia naturalia, erit ſpecificè vna, & formaliter diſtincta.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra conclu. noſt. arg. 1. auth. SS. Præc. in 1. poſt. lect. 41. vbi loquendo de corpore naturali, & mathematico ait: *Aliud genus ſcibilium eſt corpus naturale, & corpus mathematicum: & vtrùmque horum generum dividitur in diverſas ſpecies ſcibilium.* Sed corpus naturale eſt obiectum Philoſophiæ naturalis. Ergo obiectum Philoſophiæ dividitur in diverſas ſpecies ſcibilium, & conſequenter Philoſophia non eſt vna ſcientia ſpecie.

Scio aliquos reſpondere corpus naturale non dividi in diverſas ſpecies ſcibilium formaliter, ſed ſolum materialiter diſtinctas, & hoc ſolum intendere D. Tho. Sed hanc ſolutionem non approbo. Quia tàm de corpore naturali, quam de corpore mathematico affirmat D. Thom. dividi in ſpecies diverſas ſcibilium. Sed diviſio corporis mathematici fit in ſpecies ſcibilium diſtinctas formaliter. Ergo hoc idem ſentit D. Th. de corpore naturali. Et ideò aliter.

Reſp. ad arg. D. Th. loqui de corpore naturali in eſſe rei, & materialiter ſumpto; non tamen loqui de corpore naturali formaliter accepto.

Contra tamen eſt. D. Tho. loquitur de corpore naturali formaliter ſumpto. Ergo nulla eſt ſolutio: prob. ant. In eadem acceptione loquitur de corpore naturali, & de corpore mathematico. Sed loquitur de corpore mathematico formaliter ſumpto. Ergo etiam

etiam loquitur de corpore naturali formaliter accepto.

Reſp. tamen, diſt. ant. De corpore naturali formaliter, ſub illis terminis, quibus ibi ponitur: conc. ant. De illo formaliter in ratione mobilis naturalis: neg. antec. & conſeq. Corpus namque naturale, ſub his terminis, *Corpus naturale* eſt indifferens ad corpus naturale ſanabile per artem, quod eſt obiectum Medicinæ, & ad corpus mobile motu phyſico naturali, quod eſt obiectum Phyloſophiæ. Et ſicut Phyloſophia, & Medicina differunt ſpecie: ita corpus naturale formaliter ſub his terminis eſt diviſibile in diverſa ſcibilia formaliter, & de illo ſub hac ratione ſumpto formaliter, loquitur D. Th. non tamen de illo formaliter accepto in ratione mobilis motu naturali, ſub quibus terminis non ponitur ibi.

Poteramus etiam dicere, quod inter Phyloſophiam, & Mathematicas inveniuntur quædam ſcientiæ inter mediæ participantes aliquid ab extremis, qualis eſt Muſica, quę participat à Phyloſophia aliquid ſenſibile, ſcilicèt, rationem ſonori, & ab alia participat partem obiecti, videlicèt numerum. Et perſpectiva participat ab obiecto Phyloſophiæ aliquid ſenſibile, ſcilicèt rationem viſualis, & ab alia partem obiecti, ſcilicèt lineam: & ideò corpus naturale ſecundum quod commune eſt ad obiecta harum ſcientiarum dividitur in diverſa ſcibilia formaliter, & de illo provt ſic ſine vllo inconvenienti poterat explicari D. Th.

2. Arg. auth. etiam D. Th. in eodem lib. lect. 25. aſſerentis: *Quod animal eſt ſpecies corporis naturalis. Et ideò ſcientia de animalibus eſt ſubſtantia naturali.* Sed hoc ſalvari non poteſt, niſi ſcientia de animalibus, ſit ſpecies ſcientiæ naturalis: ſicut animal eſt ſpecies corporis naturalis. Ergo Phyloſophia naturalis diverſas ſpecies habet.

Reſp. explicando cauſalem, ly *ideò* dicente continentiam trãctatus particularis ſub tractatu communi: conc. cauſalem. Dicente continentiam ſpeciei ſub genere ſuo: nego cauſalem mai. min. & conſeq. Ad eandem namque ſcientiam Phyloſophiæ, ad quam pertinet agere de ratione communi entis mobilis naturalis, pertinet etiam agere de particularibus ſub illa contentis. Et ſicut mobilia particularia continentur ſub mobili naturali in communi: ita tractatus de mobili particulari continetur ſub tractatu de mobili in communi: non quidem vt ſpecies diverſa; ſed vt tractatus particularis, & de obiecto particulari intra eandem rationem formalem, qua tractatur de ratione communi. Et hoc, & non aliud D. Th. intendit.

Sed contra. Quia D. Th. ideò probat ſcientiam de animalibus con-

contineri ſub ſcientia naturali: quia animal eſt ſpecies corporis naturalis. Sed animal eſt vera ſpecies corporis naturalis. Ergo ſcientia de animalibus eſt vera ſpecies ſcientiæ naturalis.

Reſp. neg. conſeq. Nam ex quo animal ſit ſpecies corporis naturalis ſolum intendit D. Th. inferre in Philoſophia debere dari tractatum particularem de animalibus; non tamen tractatum ſpecificè diſtinctum. Eo quod ad eandem ſpecificè ſcientiam pertinet agere de ratione communi, & de ſpeciebus illius. Et quidem ſi diverſitatem ſpecificam tractatus intenderet D. Th. conſequentia ipſius bona non eſſet. Quod non eſt aſſerendum. Conſequentiam autem non fore bonam patet. Quia ſubſtantia continetur ſub ente, tanquam ſub ratione analoga. Ergo tractatus de ſubſtantia in Metaphyſica analogicè continetur ſub tractatu de ente in communi. Non eſt bona conſequentia. Et etiam iuxta adverſarios Anima vegetativa continetur tanquam vera ſpecies ſub anima in communi. Ergo tractatus de Anima vegetativa eodem modo continetur ſub tractatu de Anima in communi. Bona conſequentia non eſt. Siquidem ipſi negant tractatum de anima eſſe tantum genericè vnum.

3. Arg. Phyſica agit de corpore corruptibili, & etiam de cœlo, quod incorruptibile eſt. Sed corruptibile, & incorruptibile non habent vnivocam convenientiam, teſte Ariſt. 1. Metaph. in vltimo textu. Ergo obiecta Phyloſophiæ non habent vnivocam convenientiam. Conſequenterque phyſica ſpecificè vna non eſt.

Conf. Motus Cœli terminatur ad vbi: alij verò motus terminantur ad alias qualitates ſenſibiles, ſicut motus alterationis. Sed motus ſpecificè diſtinguuntur per terminos ſpeciediſtinctos. Ergo mobile motu locali, & mobile motu alterationis ſpecificè differunt. Et conſequenter phyſica, quæ de illis diſputat vna non eſt.

Reſp. diſt. min. Vnivocam in eſſe phyſico: conc. min. In eſſe ſcibilis: neg. min. & conſeq. Quæ namque in genere entis vnivocè non conveniunt, poſſunt in alio genere vnivocè convenire. Sicut ſubſtantia, & accidens in eſſe ſcibilis à Metaphyſica conveniunt vnivocè, & in eſſe entis tantum habent analogam convenientiam. Et eodem modo corruptibile, & incorruptibile conveniunt vnivocè in eſſe ſcibilis à Philoſophia, licèt in eſſe entis analogicè conveniant. Addimus tamen, quod ſecundum rationem corruptibilis, & incorruptibilis conveniunt analogicè; in ratione tamen corporis, & ſubſtantiæ, & mobilis naturalis habent vnivocam convenientiam.

Ad conf. reſp. obiectum Philoſophiæ eſſe ens mobile motu

ſen-

Digitized by Google

ſenſibili naturali; in quo conveniunt vnivocè mobile motu locali, & mobile motu alterationis: quod autem talis motus terminetur ad vbi, & alius ad qualitates ſenſibiles de materiali ſe habet comparativè ad habitum Philoſophiæ, quamvis tales motus inter ſe ſpecificè diſtinguantur. Sicut diffinitio, diviſio, & argumentatio diſtinguntur ſpecificè inter ſe; & tamen comparativè ad habitum Logicæ habent convenientiam vnivocam.

4. Arg. Obiecta Philoſophiæ habent inæqualem abſtractionem à materia. Ergo ſpecie diſtinguuntur. Quia diverſa abſtractio conſtituit obiecta ſpecificè diverſa. Ant. prob. Anima rationalis magis abſtrahit à materia, quam obiecta ſenſibilia. Siquidem Anima rationalis ſpiritualis eſt. Ergo obiecta Philoſophiæ habent inæqualem abſtractionem.

Reſp. diſt. 2. ant. Magis abſtrahit exceſſu materialiter ſe habente: conc. ant. Formaliter ſe habente: neg. ant. Quia illa maior abſtractio competit Animæ materialiter, & in eſſe entis? formaliter tamen provt à Philoſophia conſideratur etiam concernit materiam ſenſibilem. Philoſophia namque conſiderat Animã rationalem, quatenùs informat corpus, & a ſenſibus in intelligẽdo dependet: & quamvis in conſideratione illa magis abſtrahat, & minus concernat de materia ſenſibili; hæc tamen abſtractio determinatur per eadem principia formaliter propria aliorum obiectorum. Et ita comparative ad philoſophiam de materiali ſe habet.

Dices. Phyſica agit de Anima rationali, vt intellectiva eſt. Eo quod agit de illa, quatenùs eſt forma, *qua vivimus, ſentimus, loco movemur, & intelligimus*. Sed anima rationalis, vt intellectiva eſt, non concernit materiã ſenſibilem; ſed potius abſtrahit ab omni materia, & ſupra omnia ſenſibilia elevatur. Ergo illius abſtractio de formali ſe habet comparativè ad habitũ Philoſophiæ.

Reſp. diſt. mai. Vt intellectiva eſt dependenter à ſenſibus: conc. mai. Vt intellectiva abſolutè: neg. mai. & diſt. min. Vt intellectiva abſolutè: conc. min. Vt intellectiva dependentèr à ſenſibus: neg. min. & conſeq. Quia Anima rationalis intelligit depẽdenter à ſenſibus. Et ita concernit maturiam ſenſibilem formaliter præſuppoſitivè, ſecundum quàm cõſiderationem attingitur à Philoſophia: quamvis etiam attingatur à Philoſophia formaliter, quatenùs eſt radix aliorũ motuum naturalium vitalium, qui in homine reperiuntur. Et hęc replica ſolvenda eſt à contrarijs aſſerentibus, animam rationalem contineri ſub abſtractione generica Philoſophię. Et tamen in eorum ſententia abſtractio generica

nerica Philoſophiæ eſt à materia ſingulari cum concernentia materiæ ſenſibilis. Ergo anima rationalis materiam ſenſibilem concernere debet.

5. Arg. Ad diverſam ſcientiam pertinet agere de quantitate in communi, & de illa in particulari. Siquidem quantitas in communi pertinet ad Metaphiſicam, & quantitas in particulari pertinet ad Mathematicas. Ergò etiam ens mobile in communi, & mobile particulare pertinet ad ſcientias ſpecificè diverſas. Conſequentia à paritate nota eſt.

Confirmatur primo. Ens in communi ſpecificat habitum Metaphyſicæ: & entia particularia ſpecificant aliàs ſcientias. Ergo idem de mobili in communi, & in particulari dicendum.

Confirmatur ſecundò. Senſibile commune ſpecificat potentiam diverſam ab ea, quam ſpecificat ſenſibile particulare. Nam ſenſibile commune ſpecificat ſenſum communem: alia verò ſenſibilia pertinent ad ſenſus particulares. Ergo idem quod priùs.

Reſpondetur ad argumentum negando conſeq. Ratioque diſcriminis ea eſt. Quod ratio communis, & particularis pertinent ad eanden ſcientiam, quando continentur ſub eadem abſtractione formali: ſicut ens mobile in communi, & ens mobile in particulari continentur ſub eadem abſtractione Philoſophię, ſub abſtractione, videlicèt, à materia ſingulari cum concernentia ſenſibilis. Et ideò pertinent ad eandem ſpecificè Philoſophiam. Quantitas verò particularis, & communis important abſtractiones diverſas, vt §. ſeq. dicemus. Et etiam ens in communi, & entia particularia habent formaliter abſtractiones diſtinctas. Et ita ad diverſas pertinent ſcientias. Per quæ patet ad 1. confir.

Ad 2. confir. neg. conſeq. Et diſparitas eſt. Quod ſenſibile commune, & ſenſibile particulare habent diverſas rationes formales, & diſtinctam abſtractionem à materia. Nam ſenſibile cõmune perfectius eſt, & modo perfectiori habet immutare potentiam ſenſitivam. Et ideò mirum non eſt, quod ſpecificet potentiã diſtinctam formaliter. Oppoſitum autem in ente mobili in communi, & in particulari reperiri probavimus.

§. IIII.

Fundamentum principale contrariorum diluitur.

TAndẽ arg. Tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione ſpecificè diſtinguuntur. Ergo phyſica, vt ad omnes partes extenditur, ſpecificè vna non eſt. Prob. ant. In obiectis horum tractatũ reperitur abſtractio di-

diverſa. Siquidem tractatus de Generatione plures cocernit qualitates ſenſibiles, àquibus abſtrait tractatus de Cœlo. Quia ens generabile reſpicit qualitates ſenſibiles alterantes, & corrumpentes, quas non habet Cœlum, quod eſt incorruptibile. Ergo tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione ſpecificè diſtinguuntur.

Reſp. abſtractiones illas Cœli, & entis generabilis, & aliorum obiectorum ad Phyſicam pertinentium non eſſe diſtinctas formaliter; ſed tantum eſſe materialiter diverſas.

Contra tamen eſt. Ideo talis abſtractio non eſſet diverſa formaliter: quia continetur intra abſtractionem à materia ſingulari, quę eſt ratio ſub qua Philoſophię. Sed hoc non tollit diverſitatem formalem. Ergo talis abſtractio formaliter diverſa eſt. Probatur minor. Intra eandem abſtractionem à materia ſingulari eſt dabilis abſtractio diſtincta formaliter. Ergo continentia prædicta non tollit diverſitatem formalem. Probatur anteced. Intra eandē abſtractionem à materia ſenſibili datur abſtractiò formaliter diſtincta, videlicèt abſtractio Geometriæ, & Ariſmethicæ, quarum vtraque abſtrahit à materia ſenſibili, & vtriuſque abſtractio eſt diſtincta formaliter: ſicut etiam iſtæ ſcientiæ formaliter diſtinguntur. Ergo etiam erit dabilis abſtractiò formaliter diverſa intra eandem abſtractionem à materia ſingulari.

Solutionem tamen huius argumenti, & diſcrimen paritatis aſsignavit Angel. Doct. 1. poſter. lect. 4. vbi loquens de ſcientiarum diverſitate, hæc verba ſubiungit: *ſicut autem formalis ratio viſibilis ſumitur ex lumine, per quod color videtur, ita ratio formalis ſcibilis accipitur ſecundum principia ex quibus aliquid ſcitur. Et ideò quamvis ſint aliqua diverſa ſcibilia per ſuam naturam, dummodo per eadem principia ſciantur, pertinent ad vnam ſcientiam. Quia non erunt iam diverſa, in quantum ſunt ſcibilia. Sunt enim per ſua principia ſcibilia.* Et paulo infra addit: *ſi vero aliqua ſint eadem ſecundum naturam, & tamen per diverſa principia ſciantur, manifeſtum eſt quod ad diverſas pertinent ſcientias.* Ex quibus conſtat abſtractiones, & obiecta eſſe diſtincta formaliter, quando determinantur per diverſa principia; ſecus autem quando per eadem principia determinantur. Cumque abſtractiones Geometriæ, & Ariſmethicæ determinentur per diverſa principia; non autem abſtractiones obiectorum Philoſophiæ. Conſequens fit illas abtractiones eſſe diverſas formaliter; non tamen in Philoſophia.

Sed inſtabis. Abſtractio non poteſt determinari per principia. Ergo nulla eſt ſolutio. Probatur antec. Abſtractio eſt ratio formalis ſpecificativa ſcientiæ,

Digitized by Google

& conſtitutiva obiecti. Sed vna ratio formalis non determinatur per aliam. Ergo abſtractio non determinatur per principia.

2. Inſt. Etiam in Philoſophia dantur principia diſtincta formaliter. Ergo abſtractiones in obiectis Philoſophiæ erunt diſtinctæ formaliter, ſi ſolutio data vera eſt. Prob. ant. 1. Diffinitiones ſunt media, & principia demonſtrandi proprietates. Sed in Philoſophia dantur definitiones formaliter diſtinctæ. Nam definitio materiæ, ſicut, & ipſa materia eſſentialiter diſtinguitur à forma, & eius diffinitione. Et idem in pluribus alijs obiectis. Ergo dantur in Philoſophia principia diſtincta formaliter.

2. prob. antec. Intra eandem abſtractionem à materia ſenſibili dantur principia diſtincta formaliter. Ergo etiam in Philoſophia intra eandem à materia ſingulari poterunt dari principia formaliter diverſa.

Reſp. ad 1. repl. diſt. antec. Determinari formaliter, & quantum ad rem, ſicut per formam diverſam: conc. ant. Quantum ad explicari: nego antec. & conſeq. Abſtractio namque ſpecificativa ſcientiæ eſt ipſa immaterialitas principiorum, & non eſt forma diverſa. Aliàs (vt benè probat argumentum) non poſſet per principia determinari. Quia vna ratio formalis per aliam determinari non poteſt. De hac tamē abſtractione, vel immaterialitate principiorum aſſerimus per principia determinari quantum ad explicari, & quoad nos. Nam talem immaterialitatem eſſe vnam cognoſcimus ex eo, quod principia eadem ſint. Quando autem principia eadem ſunt, ſtatim infra dicemus.

Ad 2. repl. reſp. Diffinitiones dictorū Philoſophię eſſe tantum materialiter diverſas; non tamen formaliter in ratione principij inferendi concluſiones. Quia omnia iſta principia non inferunt, niſi quatenùs derivantur ex vno tertio, videlicèt principio communi naturæ, cui ſubordinantur, & in quo conveniunt ad inferendas concluſiones Philoſophiæ.

Dices. Non eſſe dabile tertium, ex quo proprietas materiæ, & formæ ſimul inferantur. Quia non eſt dabile tertium, in quo omnes proprietates iſtæ radicentur. Aliàs proprietates formæ poſſent in materia: & proprietates temporis poſſent radicari in eſſentia loci. Ergo non eſt dabile tertium, ex quo principia demonſtrandi proprietates deriventur, & in quo conveniant formaliter. Præterquamquod diffinitiones ſunt veritates immediatæ. Ergo non ſubordinantur alicui tertio communi. Aliàs veritas immediata poſſe probari per aliùd. Et conſequenter immediata non eſſet.

Reſp. tamen facilè, diſting. ant.

antec. Ex quo inferantur: *vt quod:* conc. antec. *Vt quo*: neg. antec. & conſeq. Licèt namque non ſit dabile aliquod tertium, quod ſit tertium continentiæ, & radicet, *vt quod* proprietates cuiuſcumque obiecti Philoſophiæ, nec diffinitiones peculiares ſubordinentur tali tertio: aliàs non eſſent veritates immediatæ; eſt tamen dabile tertium convenientiç, & quod inferat *vt quo*, vel ſit ratio formalis, in quá diffinitiones inferentes convenientiam habent. Quia diffinitiones peculiares non inferunt peculiares proprietates, niſi quatenùs conveniunt in ratione communi naturæ, & radicis, quæ formalitas per ſe primò inſpicitur à Philoſophia, & tollit diverſitatem formalem obiectorum comparativè ad habitum, licèt inter ſe formalitèr diverſa ſint. Et quidèm ſi replica convinceret, in quocumque tractatu particulari darentur plura principia diſtincta formalitèr, & habitus etiàm diverſi. Siquidem in quocumque tractatu dantur plura obiecta, & plures diffinitiones, quæ non ſubordinantur alicui tertio, ex quo proprietates diverſorum obiectorum inferantur.

Ad 2. prob. ant. repl. principalis; neg. conſeq. Nam principia ſunt formalitèr diverſa, quando vnum non derivatur ex alio, nec vtrumque ex vno tertio: & hoc contingit intra abſtractionem à materia ſenſibili, reſpectu Ariſmethicæ, & Geometriæ; non tamen intra abſtractionem à materia ſingulari, quæ eſt propria Philoſophiæ. Et ideò intra primam abſtractionem dantur principia diſtincta formalitèr; non tamen intra ſecundam.

Sed inſt. Principia Ariſmeticæ, & Geometriæ derivantur ex vno tertio, & in ipſo conveniunt. Et tamen ſunt diſtincta formalitèr. Ergò quamvis principia contenta intra abſtractionem à materia ſingulari propria Philoſophiæ deriventur ex vno tertio, poterunt diſtingui formalitèr. Maſ. prob. 1. Nàm quantitas continua, & diſcreta, quæ ſunt obiecta Ariſmethicæ, & Geometriæ ſubordinantur quātitati in communi, & ex illa derivantur. Ergò principia Ariſmethicæ, & Geometriæ derivantur ex vno tertio.

2. prob. mai. Hoc principium, *ſi ab æqualibus æqualia demas, quæ remanet, ſunt æqualia*. Eſt principium commune Ariſmethicæ, & Geometriæ. Ergò principia vtriuſque ſcientiæ derivantur ex vno tertio, & in ipſo conveniúnt.

Reſp. neg. mai. & ad 1. prob. diſt. ant. Quantitati in communi materialitèr, & in eſſe entis: conc. ant. Formalitèr: nego ant. & conſeq. Quià quantitas continua, & diſcreta non conſiderantur ab Ariſmethica, & Geometria materialitèr ſecundùm rationem extenſionis, ſecundū quam cōſiderationē ſubordinantur quantitati in

Digitized by Google

in communi, & ipſa eſt communis ad vtramque; ſed potiùs conſiderantur ab Ariſmethica, & Geometria ſecundum rationem menſuræ continuæ, & diſcretæ: in qua ratione formalitèr diſtinguntur, & reducuntur ad prima principia diverſa. Eo quod primum principium menſurans diſcrete eſt vnitas, quæ eſt principium numeri: primum verò principium menſurandi continuè eſt punctum, quod eſt primum principium in quantitate continua: quæ principia ſecundum rationem iſtam menſurandi continuè, & diſcretè prima ſunt. Secus autem principia Philoſophię, quę conſiderantur ab illa ſecundum rationem naturæ, in qua omnia principia naturalia habent convenientiam formalem.

Ad 2. prob. maior. reſp. diſt. ant. Commune remotum: conc. ant. Commune proximum, & in quod fit reſolutio intra genus particulare ſcibilis: nego ant. & conſeq. Licèt namque prædictum principium ſit commune Ariſmethicæ, & Geometriæ; eſt tamen valdè remotum: prima verò principia intra genus particulare ſcibilis per ſcientias prædictas ſunt vnitas, & punctum, & alia ex his derivantur. Vndè principia Ariſmethicæ, & Geometriæ non derivantur ex aliquo principio proximo reſpectu vtriuſque ſcientiæ, ſed tantùm ex aliquo principio remoto, à quo vnitas, vel diverſitas ſcientiæ non ſumitur. Aliàs omnes ſcientiæ eſſent eiuſdem ſpeciei. Siquidem ad omnem ſcientiam dantur principia communia remota, *vt quæ ſunt eadem vni tertio, &c. & quodlibet eſt, vel non eſt.* Et hæc de articulo iſto, & de Procemialib. Philoſophiæ, vbi articulus præcedens ad Philoſophum applicanda.

LIBER PRIMVS.

PHYSICORVM.

ANTIQVIORES Philoſophi, quibus propter excellentiam ingenij orbis revelavit occulta, apperta ſunt ſecretiora, quibuſque vniverſi conditor dedit myſteriorum intellectum, & non negavit ipſa natura tributum, plura dixerunt circa principia naturæ ſine ordine doctrinæ. Ariſtoteles verò illorum Princeps primus omnium modum procedendi ordinavit, & ordinem ab

ab omnibus obſervandum aſſumpſit. Nam in hoc primo libro per novem capita de principijs entis naturalis in communi, & poſtmodùm in particulari, de materia videlicèt, forma, & ipſius privatione latiſsimè diſputavit, & Philoſophiæ naturali initium fœliciſsimum dedit: quem modum ſcribendi obſervare intendimus, dùm nos ad ingreſſum Philoſophiæ præparamus. Quia notitiam rerum in communi præmitendam eſſe cognoſcimus, antequam de particularibus diſſeramus. Horum namque intelligentiam neceſſariam eſſe ad cognitionem claram, & diſtinctam entis mobilis ſufficientèr ſcimus. Per partes enim obſcuritas in lucem tranſit, & lux obſcuritatem excludit: itaque vmbrarum terminum ſupergreſsi dictabimus claritate præcincti. Si tamen non deſsit Thomas, cuius lux alma Eccleſiam cingit, tenebraſque reſolvit: ad cuius præſentiam Hæreticorum ingemiſcunt ſilvæ, tremunt toto pulvere campi, qui ſemper inter ſapientes canit victorias, & fert ad ſydera palmas. De cuius fortitudine ſit

QVÆSTIO VNICA.

De Principijs in communi.

ARTICVLVS I.

Vtrùm principia entis naturalis ſint plura quàm tria?

§. I.

Aliquibus ſuppoſitis ſtatuitur negativa concluſio.

IN art. præſenti ante omnia præmittenda eſt differentia inter principium, & cauſam, & elementum. Nam principium eſt illud, à quo aliquid procedit. Sicut Pater in divinis eſt principium reſpectu filij procedentis ab ipſo, de quo D. Tho. 1. p. q. 33. Cauſa verò ſupra rationem principij addit veram dependentiã. Et ideò Pater in divinis cauſa non eſt reſpectu filij. Quià filius non verè dependet à Patre. Elementum autẽ ſuprà vtrumque ſuperaddit eſſe aliquid intrinſecũ. Vndè elementum eſt intrinſecũ principium, & intrinſeca cauſa. Ex his conſtat latius patere principium, quàm cauſam: & cauſam, quàm elementum. Quià plùs ad cauſam, quàm ad principium, & plùs ad elementum, quàm ad vtrùmque requiritur. Privatio namque eſt principium entis naturalis; non tamen cauſa. Et finis, & cauſa efficiens ſunt verè cauſæ; non tamen ſunt elementa. Eo quod non intrinſicè, tantum comparantur ad effectum. Modo autem ſolùm loquimur de principio, in quadam determinata acceptione, & quatenùs ex illo fit ens naturale. Et in hoc ſenſu principia

Ariſtoteles diffinivit, eſſe illa: *Quæ non fiunt ex alijs, neque ex alterutris, ſed omnia fiunt ex ipſis.*

2. not. eſt, diffinitionem prædictam eſſe bonam. Quod ſuadet authoritas Ariſtotelis 1. Phyſicor. textu 24. talem diffinitionem aſsignantis.

Prob. tamen particulas explicando. Per primam namque particulam, *quæ non fiunt ex alijs*, denotatur talia principia eſſe prima. Quià ſi fierent ex alijs prima non eſſent. Sicut omnia compoſita non ſunt prima principia: quià ſemper ex alijs fiunt. Per alteram particulam, *neque ex alterutris*, ſignificatur vnum principium ex alio fieri non poſſe, ad diſtinctionem aliorum, quæ ex alijs componuntur. Per vltimam denique particulam, *ſed omnia fiunt ex ipſis*, indicatur omnia entia naturalia fieri ex prædictis principijs. Ex qua quidèm explicatione conſtat eſſe bonam diffinitionem traditam principiorum.

Dices 1. Diffinitionem iſtam competere Deo, qui tamen non eſt principium entis naturalis. Ergò competit alijs à definito. Et conſequentèr bona non eſt. Prob. ant. Deus ex nullo fit, & omnia fiunt ex Deo. Ergò convenit illi diffinitiò.

Reſp. tamen facilè. Omnia fieri ex Deo tanquã à quo. Quoniam ex ipſo ſunt omnia; non tamen ex ipſo tanquàm ex quo, vel ex parte componente, aut termino à quo fieri, aut mutationis ipſorum. In quo ſenſu intelligitur illa particula *ex* in diffinitione poſita. Et ita Deo non competit aſsignata diffinitio.

Dices 2. Forma materialis eſt principium entis naturalis. Et tamen fit ex materia. Quià ex illa educitur, & in ipſa recipitur. Ergò illa particula *neque ex alterutris* non competit omni definito. Ac proindè diffinitio bona non erit.

Rurſus etiam forma fit ex privatione. Nam vnumquodque fit ex non tali, ſicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis. Sed privatiò etiam eſt principium. Ergo vnum principium ex altero fit. Et conſequenter non benè ponitur prædicta particula.

Reſp. tamen formam fieri ex materia, tanquam ex ſubiectò, in quo recipitur, & ex quo educitur; non tamen fit ex materia, tanquam ex parte intrinſeca componente: in quo ſenſu intelligitur aſsignata particula. Similitèr etiam forma fit ex privatione tanquàm ex termino à quo; non tamen tanquàm ex parte intrinſeca componente. Et ita numquam fit ex alio eo modo, quo fieri ex alijs per diffinitionem principiorum excluditur.

2. reſp. Ad vtramque. Quod forma propriè loquendo non fit. Nam fieri ordinatur ad eſſe. Et ideò ſicut forma propriè non habet eſſe: ita propriè loquendo non

Digitized by Google

non ſit; ſed ſolùm conſtituit compoſitum factum. Et propterea fieri ex aliis propriè, quomodo intelligitur in diffinitione principiorum, non competit formæ in ordine ad privationem, vel in ordine ad materiam. His ergo præſuppoſitis.

§. II.

Statuitur noſtra Concluſio.

Principia entis naturalis in fieri non ſunt plura quam tria.

Concluſionem iſtam probamus. Quia ad generationem entis naturalis ſufficit terminùs à *quo*, & terminus ad *quem*, & *ſubiectum* vtriuſque. Ergo ad fieri entis naturalis non concurrunt plura principia, quam hæc tria, privatio videlicèt, quæ eſt terminùs à *quo*, & forma, quæ eſt terminùs ad *quem*, & materia, quæ eſt vtriuſque *ſubiectum*. Antec. probatur. Ad quamcumque mutationem ſufficiunt terminùs à quo, & terminus ad quē, & ſubiectum vtriuſque. Nam hęc tria ſufficiunt, vt ſubiectum mutabile verè tranſeat de non eſſe, vel de privatione formæ ad formam habendam. Ergo etiam ad generationem entis naturalis ſufficiunt terminus à *quo*, & terminus ad *quem*, & *ſubiectum* vtriuſque, quod verè per generationem mutatur.

Reſpondebis. Generationem non eſſe per ſe mutationem. Quia plures aſſerunt eductionem formæ elementorum, quæ potuit contingere in prima eorum productione, futuram eſſe generationem; non tamen futuram eſſe veram mutationem. Eo quod ibi nō intercederet vera privatio. Et conſequenter, ex quo ad omnem mutationem ſufficiant tria principia aſsignata, non infertur eadē ſufficere ad generationem, quæ ſolum per accidens mutatio eſt.

Contra tamen eſt. Quia licèt iuxta ſententiam admiſſam generatio ex conceptu communi ſit per accidens mutatio; generatio tamen, quæ fit virtute naturalis agentis, eſt mutatio per ſe. Ergo tria principia, quæ ſufficiunt ad mutationem, etiam ſufficient ad generationem, quę fit virtute agē tis naturalis, de qua tantum loquimur in præſenti. Probatur antec. Generatio, quæ fit virtute naturalis agentis per ſe connectitur cum alteratione. Sed per alterationem diſponitur materia ad receptionem vnius formæ præ alia. Et conſequenter in ipſa materia pro priori ad generationem ſubſequtam invenitur vera privatio. Ac proinde vera reperitur mutio in ipſa materia, dùm per generationem tranſit de tali privatione ad formam habendam. Ergo generatio, quæ fit virtute naturalis agentis, per ſe, & eſſentialiter eſt mutatio.

§. III.

Argumentis contra concluſionem iſtam occurritur.

ARg. 1. Alia principia præter aſsignata requiruntur ad fieri entis naturalis. Ergo principia entis naturalis in fieri ſunt plura quam tria. Probatur ant. primò. Ad fieri entis naturalis requiritur ex parte termini ad quē privatio formæ corruptæ: & etiam vt fiat ens naturale, requiritur generatio. Sed hæc non aſſignantur inter principia. Ergo alia prçter aſsignata requirūtur.

2. Prob. ant. Partes ex quibus materia componitur, in probabili ſententia, requiruntur ad fieri entis naturalis, & in ipſo iam facto permanet: & rurſus modus vnionis, qui requiritur in ſententia probabili, vt vniantur forma, & materia, per ſe etiam ingreditur ad fieri entis naturalis. Deinde in ſententia etiam probabili, forma totalis habet rationem naturæ. Et conſequenter eſt verè principium. Ergo alia principia vltra aſsignata requiruntur.

Reſp. ad arg. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: quod ſicut eſt peraccidens, quod in materia præceſſerit forma; ita privatio formæ corruptæ ſe habet peraccidens exparte termini ad quem. Et ideò per ſe nec ad mutationē, nec ad generationem requiritur. De generatione autem concedimus neceſſariam eſſe, ſed ſolum ſe habet vt motus, & via vt medium neceſſarium, vt vniantur, & cauſent materia, & forma: illud autem quod tantum ſe habet vt motus, & via non eſt verè principium entis naturalis.

Ad 2. prob. ant. reſp. Partes materiæ eſſe eiuſdem ſpeciei conſtituentes vnam, & eandem materiam per modum vnius receptivam formæ, & materiam per ipſas non conſtitui in ratione mobilis. Et ita tales partes rationem principij non habent. De modo etiam vnionis aſſerimus eſſe medium, & nexum, vt vniantur partes, & principia; non tamen eſſe partem. Et ideò non eſſe principium.

In tertio exemplo maior eſt difficultas. Quia forma totalis verè fit ex alijs, quod eſt contra rationem principij: & inſuper eſt quid diſtinctum realiter tàm à materia, quàm à forma diviſivè. Conſequenter ſi pro principio aſſignatur, videntur plura quam tria. Quia tamen ſententia ſaltim extrinſicè probabilis eſt.

Reſpondetur, Formam totalem non ponere innumero cum principijs aſsignatis. Quia tantum importat materiam, & formam vnitas, & ab illis ſimul ſumptis realiter diſtincta non eſt. Si autē comparetur ad illas diviſivè, realiter ab illis diſtinguitur: ſedà forma diſtinguitur ratione materiæ,

riæ, & à materia ratione formæ. Qua propter ab vno principio ſolum differt ratione alterius. Et propterea non ponit in numero cum principijs aſsignatis.

Secundo, & facilius poterat reſponderi, nos in præſenti non determinare omnia principia, quæ habent rationem naturæ, inter quæ admiſſa ſententia numerat formam totalem: ſed ſolum determinare principia illa, quæ per ſe requiruntur ad fieri, & ex quibus reſultat ens naturale, tanquam ex partibus intrinſicè componentibus, & vt ex termino à quo mutationis, & fieri. Cumque forma totalis nec ſit pars reſpectu ſui ipſius, nec terminus à quo mutationis. Inde fit principia entis naturalis, de quibus loquimur, non eſſe plura quam tria.

2. arg. Ad fieri entis naturalis per ſe requiruntur diſpoſitiones ad formam introducendam: per ſe etiam requiritur ex parte termini à quo forma corrupta; eo quod generatio vnius eſt corruptio alterius. Ergo alia principia præter aſsignata requiruntur.

Reſpondent aliqui. Diſpoſitiones non ponere in numero cum materia. Quia ex parte materiæ ſe habent illam preparantes ad nouam formam. Et ita licèt diſpoſitiones habeant rationem principij, non inde infertur, quod dentur plura quam tria.

Hæc tamen ſolutio, quamuis ſufficienter argumento ſatiſfaciat; vera tamen non eſt. Quia principia entis naturalis tantum ſunt forma, & priuatio, & ſubiectum vtriuſque. Sed diſpoſitiones non ſunt forma, vel priuatio, nec ſubiectum vtriuſque. Nam in diſpoſitionibus nec forma, nec priuatio recipitur. Ergo diſpoſitiones rationem principij non habent.

2. Doctrinæ falſitas ſuadetur. Quia diſpoſitiones præparantes ad formam ignis v.g. ſunt verè, & propriè accidentia. Sed forma accidentalis non poteſt eſſe principium. Quia non habet rationem naturæ. Ergo idem quod prius. Vndè tali ſolutione relicta

Reſp. Diſpoſitiones neceſſario requiri ad fieri entis naturalis; ſolum tamen requiruntur tanquam conditiones ad fieri: & vt materia determinetur potius ad hanc formam, quam ad alteram habendam; non tamen ex illis fit ens naturale tanquam ex partibus, vel termino à quo. Et ita non debent inter principia numerari. Sicut ex parte cauſę efficientis requiritur applicatio ad agendum; non tamen verè, & propriè numeratur inter cauſas efficientes effectus.

Ad aliam autem prob. imbibitam in principali arg. reſp. Corruptionem non eſſe per ſe intentam à natura. Et quod ignis generetur ex ligno, vel palea eſſe

per

per accidens. Nam ignis per ſe ſolum petit fieri ex non igne. Et ideò forma corrumpta per accidens ſe habet ad mutationem. Et conſequenter inter principia numeranda non eſt. Si enim per impoſsibile daretur generatio abſque corruptione, adhuc eſſet vera mutatio, & principia veræ mutationis haberet.

Sed inſt. Datur generatio, quæ per ſe, & formaliter ſupponat corruptionem alterius formæ; Ergo forma corrupta per ſe ad fieri entis naturalis requiritur. prob. antec. Generatio cadaveris per ſe ſupponit corruptionem viventis: & generatio aceti per ſe ſupponit corruptionem vini. Ergo antec. verum eſt.

Reſp. tamen facile negan. vtrumque ant. Quia forma cadaveris per ſe ſolum fit ex non cadavere: & acetum per ſe ſolum fit ex non aceto, Ariſtotele dicente: quod vnumquodque fit ex non tali. Quapropter generatio aceti, & cadaveris ſolum ex conceptu individuali, & materiali ſupponit formam vini, vel viventis, & non ex conceptu individuali per ſe (vt occurramus replicæ, quæ poterat fieri, ſed ex conceptu individuali præſuppoſitivè, & vt quid antecedenter requiſitum. Hic autem ſolum aſsignamus principia, quæ per ſe, & formaliter requiruntur. Et ideò formam corruptam inter principia non ponimus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm principia entis naturalis in fieri ſint tria?

§. I.

Statuitur affirmativa concluſio.

PRincipia entis naturalis in fieri eſſe tria Materiam videlicèt, & Formã, & ipſius Privationem docuit Ariſt. in præſenti capit. 6. & Angelicus Præceptor ibidem lect. 13. & hoc idem nos.

Ratione ſequenti probamus. Ea ſunt principia entis naturalis in fieri, quæ per ſe, & formaliter requiruntur ad quacumque verã mutationem. Sed ad veram mutationem tria principia aſsignata requiruntur. Ergo tria ſunt principia entis naturalis in fieri. Prob. mi. Vera mutatio eſt verus tranſitus de non eſſe formæ ad formã. Sed in tali tranſitu verè importatur non eſſe formę, vel privatio illius, & ſubiectum, quod mutatur: quod quidem eſt materia: & etiam ipſa forma, quæ antecedenter in materia non erat. Ergo ad veram mutationem tria principia aſsignata requiruntur.

Conf. Ad fieri entis naturalis ſecundum doctrinam Philoſophi requiruntur principia contraria, qualia ſunt forma, & illius privatio, quę ſimul eſſe non poſſunt. Sed contraria hæc debent habere

Digitized by Google

bere aliquod ſubiectum commune, à quo ſe expellere poſsint. Ergò ad fieri entis naturalis requiruntur tria principia, forma videlicèt, & privatio formę, & ſubiectum, vel materia, in qua forma, & privatio recipiuntur.

Reſpondebis. Principia entis naturalis eſſe in linea ſubſtantiæ. Et conſequenter non poſſe eſſe contraria. Quia ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, ſicut dicitur in eius prædicamento.

Reſpondebis. 2. Aliqua non fieri ex ſuo contrario; ſed potius ex ſuo ſimili: ſicut quando ex homine pallido generatur cadaver pallidum, & ex alimento nigro corpus nigrum excrementi generatur, & huiuſmodi alia. Sed tali principio probat Ariſtoteles principia eſſe contraria: quia videlicet vnumquodque fit ex non tali, vel ex ſuo contrario. Ergo principia entis naturalis contraria non ſunt.

Vtraque tamen ſolutio ineſficax eſt. Quia contrarietas in pręſenti non accipitur ſtrictè, in quo ſenſu ſubſtantiæ nihil eſt contrarium; ſed accipitur latè, pro incompatibilitate rerum. Sed principia ſubſtantialia in hoc ſenſu ſunt contraria. Quia forma, & eius privatio incompatibiles ſunt. Ergo principia entis naturalis in ſenſu, quem intendimus, ſunt contraria.

2. Etiam ſolutio reijcitur. Quia illud principium. *Vnumquodque fit ex non tali, vel ex ſuo contrario*, intelligendum eſt de eo, quod primario fit; non autem de illo quod ſolum fit ſecundario. Sed forma ſubſtantialis, quæ primario fit, ſemper producitur ex privatione contraria. Ergo ex illo principio benè infertur principia eſſe contraria.

Addimus. Quod accidentia licèt ſecundariò producantur ad productionem ſubſtantiæ, etiam per ſe fiunt ex non tali. Quia ſicut forma ſubſtantialis per ſe fit ex privatione, & ſolum materialiter, & præſuppoſitivè ſupponit formam corruptam: ita accidentia quandoque ſupponunt accidentia ſibi ſimilia; per ſe tamen, & formaliter ſolum privationem propriam requirunt. Ideò ſicut forma cadaveris ſolum materialiter ſupponit formam corruptã: ita pallidum ſolum materialiter fit ex pallido: & rubrum de rubro, idemque in omnibus alijs.

§. II.

Solvuntur Argumenta contra concluſionem iſtam.

ARg. 1. Ariſt. numerat privationem inter principia per accidens. Ergo privatio nõ eſt principiũ per ſe requiſitum ad fieri entis naturalis. Rurſus etiã, in fieri cœlorum, & elementorũ fuit ſimul creata materia cũ forma. Quia vtraque fuit per eandẽ, actio-

actionem producta. Ergo ibi non fuit vera privatio, ad quam requiritur materiam præcedere formam. Conſequenterque privatio non requiritur ad fieri omnis entis naturalis.

Reſp. Privationem vocari ab Ariſtotele principium per accidens comparativè ad ens naturale in facto eſſe, ad quod privatio non intrat; non tamen eſſe principium per accidens comparativè ad ipſum in fieri, vel ad eius mutationem, quæ per ſe, & formaliter eſt tranſitus de non eſſe, vel de privatione formæ ad formam habendam.

Ad alteram prob. ibi inductam reſp. Nos in præſenti ſolum aſsignare principia, quæ per ſe requiruntur ad fieri entis naturalis, quod per generationem producitur; non autem entis naturalis, quod per creationem fit, qualia fuerunt Cœlum, & Elementa in prima ſui productione. Et ratio eſt: Quia creatio eſt productio entis ex nihilo. Et ideò non fit ex præſuppoſito ſubiecto, in quo privatio reperiri poſsit.

Sed inſt. Dabile eſt ens, quod per creationem non fiat. Et tamē in ſui fieri privationem non habeat. Ergo ad fieri entis, etiam per creationem non facti, nō requiritur per ſe privatio. Probatur anteced. Si ex materia non diſpoſita educeretur virtute divina forma, compoſitum reſultans non eſſet per creationem productum. Quia non eſſet de nihilo factum. Et ideò Adamus creatus non fuit: quia de limo terræ formatus. Et tamen in materia illius entis ita producti non daretur vera privatio. Eo quod materia non præceſſiſſet cum carentia privativa formæ. Siquidem antecedenter, quo tempore poterat eſſe privatio, non erat materia diſpoſita ad talem formam habendā. Ergo dabile eſt ens etiam per creationem non factum, ad cuius fieri privatio requiſita non ſit.

Reſp. tamen facile. Nos in præſenti ſolum loqui de ente producto, non virtute divina; ſed virtute naturalis agentis: illud autē ens, de quo replica procedit, non eſſet factum virtute agentis naturalis. Nam agens naturale ſolum de materia antecedenter diſpoſita poteſt educere formam.

2. Arg. Forma ſubſtantialis non eſt principium entis naturalis in fieri. Ergo non requiruntur tria principia aſsignata: Prob. ant. Forma ſubſtantialis eſt terminus ad quem generationis. Ergo non eſt principium entis naturalis in fieri: Nam ideò compoſitum principiū non eſt: quia eſt terminus ad quem generationis. Et conſequenter, ſi hoc idem habet forma, non erit principium.

Reſp. Compoſitum eſſe terminum ad quem, non quidē ſimplicem ſicut forma; ſed compoſitum ex alijs tanquam ex partibus: quod forma non habet. Et ideò,

Digitized by Google

ideò excluditur à ratione principij, non verò forma.

3. Arg. Privatio eſt aliquid rationis. Sed ens rationis non poteſt eſſe principium entis realis, qualis eſt generatio ſubſtantialis, vel compoſitum in fieri. Ergò privatio principium generationis non eſt.

Reſp. diſt. mai. Privatio ſumpta formalitèr: conc. mai. fundamentalitèr ſumpta: nego mai. & conc. min. neg. conſeq. ſub diſt. mai. Licèt namque privatio formalitèr ſumpta ſit ens rationis, & ideò provt ſic non poſsit eſſe principium; fundamẽtalitèr tamen ſumpta privatio eſt carentia realis formæ in ſubiecto apto ad illam habendam: & ſecũdùm iſtam rationem eſt principium entis naturalis in fieri.

Sed inſt. Privatio fundamentalitèr ſumpta non ponit in numero cum materia. Ergò ſi provt ſic eſt principium, non erunt tria principia. Prob. ant. Materia eſt principium generationis, vt excludit omnem formam. Quia provt ſic eſt proximè capax novę formæ. Sed materia, vt excludit omnem formam non ponit in numero cum privatione formæ fundamentalitèr ſumpta, nequeècontra. Ergò privatio fundamentalitèr ſumpta non ponit in numero cum materia.

Reſp. neg. ant. Ad prob. diſt. mai. Excluſione connotata neceſſario: conc. mai. Excluſione conſtituente materiam in ratione principij: neg. mai. & ſub eadem diſt. min. neg. conſ. Licèt namque materia non ſit principium generationis, niſi quatenùs excludit omnem formam; excluſio tamen formę ſolum de connotato requiritur, vt materia ſit principium: quatenùs vnum principium eſſentialiter connotat aliud: ipſa verò materia per ſuam ſolam entitatem tanquam per rationem formalem conſtituitur in ratione principij. Inſtantia eſt in ipſa forma; quæ non eſt principium, niſi quatenùs connotat privationem ex qua fit; & tamen eſt principium à privatione diverſum.

4. Arg. Privatio opponitur cum generatione. Ergo non eſt principium ipſius generationis. Quia principium nequit opponi cum eo, cuius eſt principium. Sicut punctum indiviſibile, quod eſt principium lineę, non opponitur cum ipſa. Prob. ant. Privatio deſtruit generationem. Ergo opponitur cum illa. Prob. ant. Privatio deſtruit formam conſtituentem inadęquatè generationẽ in ratione mutationis. Nam mutatio eſſentialiter conſtituitur per formam, tanquam terminum ad quem. Ergo deſtruit generationem. Quia deſtruens conſtitutivum deſtruit etiam conſtitutum.

Conf. Motus non dicitur naturalis per ordinem ad privationem. Ergo privatio non eſt principium

cipiū entis naturalis. Aliàs motus diceretur naturalis per ordinē ad ipſam. Eo quod motus in tantum eſt naturalis, in quantum conformis eſt ſuo naturali principio.

Conf. 2. & præcedens doctrina explicatur. Quia principium debet eſſe in eodem inſtanti cum principiato. Sed privatio in inſtanti generationis non eſt. Ergò non poteſt eſſe principium illius. Prob. min. In inſtanti, in quo eſt generatio, eſt etiā forma ſubſtantialis. Sed privatio, & forma non poſſunt eſſe ſimul. Ergo privatio in inſtanti generationis non eſt.

Reſp. diſt. Ant. Cum generatione quantum ad ſimultatem eſſendi: conc. ant. Quantum ad eſſendi neceſsitatem: neg. ant. & conſeq. Privatio namque, cum ſit terminus à quo per generationē de relictus, & excluſus, non poteſt eſſe ſimul cum ipſa generatione; ſed opponitur cum illa quantum ad ſimultatem eſſendi; neceſſario tamen requiritur privatio, vt ipſa generatio exiſtat. Et ideò quantum ad neceſsitatem eſſendi non opponitur cum illa.

Ad prob. Verò eodem modo reſp. Privationem deſtruere generationem, & formam quantum ad ſimultatem eſſendi: quia ſimul eſſe non poſſunt; non tamen illas deſtruere quantum ad neceſsitat meſſendi, ſed potius, vt exiſtat generatio, & producatur forma per veram mutationem, privatio neceſſaria eſt.

Dices. Si ſemel privatio deſtruit generationem quantum ad ſimultatem eſſendi, principium verè deſtruit principiatum. Sed principium verè deſtruere principiatum eſt principium non eſſe principium, & initium ſed deſtructionem, & finem. Ergò privatio non erit principium ipſius generationis.

Reſp. Principium pro inſtanti in quo principij: conc. mai. Pro duratione ſequenti: neg. ma. & diſt. min. Non eſſe principium rei exituræ pro eodem inſtanti: conc. min. Pro duratione ſequēti: neg. min. & conſeq. Licèt namque principium intrinſecum non poſsit deſtruere principiatum: aliàs ſe ipſum deſtrueret; principium tamen extrinſecum, quod quidē principiat per modū termini neceſſario de relicti, deſtruit principiatū, ipſumque tollit pro tempore vel inſtanti principij; non tamen pro duratione ſequenti: ſed potius principiū ipſum requiritur, vt pro duratione ſequenti exiſtat principiatū. Cumque privatio ſit principium extrinſecum per modum termini de relicti conſequens fit modo prædicto poſſe deſtruere generationem, & ſimul ipſam principiare.

Ad 1. Conf. Facilè reſp. Motum ſolum dici naturalem per ordinem ad principia intrinſeca; non verò per ordinem ad extrinſeca. Et ideò mirum non eſt, quod non dicatur naturalis per ordi-

Digitized by Google

ordinem ad privationem, quam non aſſerimus eſſe principium intrinſecum, ſed solùm eſſe extrinſecum principium.

Ad 2. conf. reſp. neg. mai. vniverſalitèr intellectam. Quià principium; quod eſt tale per modum termini à quo de relicti, nō debet eſſe ſimul pro aliquo inſtanti cum ipſo principiato; ſed ſatis eſt, quod immediatè anteà præceſſerit: & huius generis eſt privatio, quæ ſe habet tanquàm terminus à quo derelictus per ipſam generationem. Et ideò non debet eſſe ſimul cum ipſa, neque cum forma producta in inſtanti generationis; ſed vtramque præcedit, & ad vtramque requiritur.

2. reſp. Principium per modum termini à quo derelicti per ipſam generationem non poſſe eſſe ſimul cum ipſa, & cum forma producta per modum afficientis ſubiectum. Aliàs privatio, & forma eſſent ſimul afficientes ſubiectum, & præſtantes illi proprium effectum formalē vtriuſque. Quod implicat: Sicut implicat ſubiectū, vel corpus aliquod eſſe ſimul lucidum, & tenebroſū. Poteſt tamen privatio in expelli eſſe ſimul cum ipſa generatione, & forma producta. Quià forma non præſtat effectum formalem expellendi privationē, niſi dum eſt. Et conſequentèr in inſtanti, in quo eſt forma, expellit privationem: ſi autem forma expellit, ipſa etiam privatio expellitur. Quà proptèr privatio, quæ entitativè, & in genere cauſæ materialis iam non eſt, expellitur modo formalitèr. Quia antecedentèr adhuc forma non præſtaverat effectum formalem expellendi. Sicut forma de novo introducta expellit etiam formam præcedentem, quæ licèt iam entitativè non ſit; modo tamen terminat expulſionem formalē novæ formæ: & ità modo eſt in expelli. Et eodem modo peccatum, vt ſæpè aſſerit D. Th. expellit gratiam, quæ fuit, non gratiam, quæ eſt. Quod intelligendum eſt de gratia ſumpta entitativè. Nam de gratia ſumpta quantum ad expelli formalitèr, affirmare modò non eſſe nihil aliud eſt, quàm aſſerere modo de præſenti non expelli, quod expellitur de præſenti. Quam ſolutionem eandem cum præcedenti, licèt non ità claram, iudicamus. Ex quo conſtat, quàm ſine fundamento ſolutio iſta à pluribus impugnatur.

§. III.

Argumentum difficile ſolvitur.

TAndèm arg. Quià, quando vermis generatur ex ſpeciebus Sacramentalibus, nō intervenit aliqua privatio. Ergo datur ens per generationē productum, ad cuius fieri non concurrat privatio. Prob. ant. In tali generatione non datur aliquod inſtans, in quo materia vermis

Digitized by Google

non fuerit ſub eius forma. Ergò in illa generatione privatio non eſt. Prob. antec. Quando forma vermis producitur, vel in illo eodem inſtanti creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur. Ergò non datur aliquod inſtans, in quo materia vermis non fuerit ſub eius forma. Quia ſi materia creatur, in eodem inſtanti, quo creatur, recipit formam. Et ſi quantitas in materiam convertitur, in eodem etiam inſtanti converſionis recipit formam. Et conſequentèr non datur inſtans, in quo materia vermis non fuerit ſub eius forma.

Reſpondent aliqui Thomiſtæ, quod quando vermis generatur ex ſpeciebus Sacramentalibus creatur de novo materia ſubſtantialis, quæ pro aliquo priori præcedit formam, pro quo priori intelligitur formæ carentia, quæ tamen eſt aliqua privatio; licèt non ità ſtricta, ſicut ea, quæ tempore præcedit formam. Et ità nunquàm verificatur, dari generationem naturalitèr factam non involventem aliquam privationem

Quid autem ſentiamus circa veritatem privationis aſsignatæ, infra dicemus, de formis Cœlorum, & elementorum diſputantes. Modò verò ſolùm intendimus perſuadere ſolutionem iſtam eſſe expreſſam contra doctrinam D. Th. Quia 3. p. q. 77. art. 5. in corp. propè finem refert. Ang. Doct. opinionem aliquorum aſſerentium: Quod quando vermis generatur, creatur de novo materia; & talem opinionem ſequentibus verbis impugnat: *Verum quià non rationabilitèr videtur dici, quod miraculosè aliquid accidat in hoc Sacramento, niſi ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt, quod materia recreetur, vel redeat, melius videtur dicendum. Quod in ipſa conſecratione miraculosè datur quantitati dimenſivæ panis, & vini, quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum, hoc autem eſt proprium materiæ. Et ideò ex conſequenti datur prædictæ quantitati dimenſivæ, omne illud, quod ad materiam pertinet. Et ideò quidquid poſſet generari ex materia panis vel vini ſi adeſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiva panis, vel vini; non quidem novo miraculo, ſed ex vi miraculi priùs facti.* Quibus verbis, & materiam non creari, & ſimul quantitatem recipere formam vermis geniti de novo apertiſsimè docet D. Thom.

Reſp. adverſarij, D. Th. ſolum intendere non creari eandem materiam, quo priùs erat materia panis, & vini; non tamen negare, quod alia materia creetur.

Sed contra eſt. Quod ratio qua D. Th. ſuadet, materiā panis, vel vini non creari, excludit etiam creationē cuiuſcumque materię, vt verba, & articulū conſideranti

conſ-

conſtabit. Nè tamen hæc via maneat adverſarijs fugiendi, audiant modò Ang. Præcep.

Ipſe namque quodl. 9. art. 5. ad 3. prædictã ſolutionem attingens, & illam eſſe probabilem dicens, hæc verba ſubiungit: *Vnde ſi debet iſta opinio ſuſtineri, intelligenda eſt per ſubſtantiam panis materia panis; non quod redeat, quæ prius erat; ſed quod destructis ſpeciebus, aliqua materia à Deo ibi provideatur, vel per creationem, vel quocumque alio modo, ex qua poſsint huius modi corpora generari. Alia verò opinio eſt planior, vt dicatur, quod illis accidentibus, ſicut datum eſt per ſe ſubſiſtere divina virtute, ſimiliter datum eſt, vt agant, & ex eis fiat quidquid fieret ex ſubſtantia panis, vel quidquid ageret ſi maneret; & hac virtute nutriunt, & vermes, vel cineres exindè generantur.* In quibus manifeſtè explicat ſe ipſum ſentire nullam materiam, nec panis, vel vini, nec alteram de novo creari.

2. reſp. alij, materiam de novo non creari, vt docet D. Th. ſed ipſam quantitatẽ panis, vel vini, in materim converti, & ità converſam recipere formam vermis.

Sed hæc ſolutiò eadẽ via impug. Quià D. Th. aſſerit rationabilitèr nõ dici, quod aliquid accidat miraculosè in hoc Sacramento præter id, quod eſt ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt, quod materia creetur. Sed etiam ex ipſa conſecratione non eſt, quod quantitas in materiam convertatur. Ergò quantitas non convertitur in materiam.

Inſupèr etiam Ang. Præc. in auth. 2. cit. impugnat ſententiam aſſerentẽ, materiam ibi provideri, vel per creationem, vel quocũque alio modo. Sed pro videri materiam ibi per converſionem quantitatis in materiam, eſt materiam de novo provideri aliquò modo, Ergò D. Th. impugnat converſionem quantitatis in materiam. Et conſequentèr hanc ſecundam ſolutionem impugnat.

Ex quibus, quia clariſsima ſunt conſtat, quod quãdo D. Th. affirmat quantitatẽ in materiam converti, intelligendus eſt, de cõverſione quantũ ad effectum, & modum: quatenùs quantitas ex vi præcedentis miraculi recipit formam ſubſtantialem de novo advenientem, & facit quidquid materia faceret, ſi adeſſet.

Et ſimiliter ex his manifeſta eſt noſtra ſolutio: videlicèt in generatione vermis ex ſpeciebus Sacramentalibus, neque materiam creari, neque quantitatẽ in materiam converti, ſed ipſã quantitatẽ gerere vices ſubſtantiæ, & eſſe ſubſtantiam in munere, & recipere formam ſubſtantialem, ſicut illam materia panis reciperet, & in ipſa quantitate tempore antecedenti generationem eſſe etiam privationẽ formę ſubſtantialis introducendæ, ſicut eſſet in quacũque materia, ſi ibi materia inveniretur. Per quæ argumentũ factum

tum nullam difficultatẽ conſervat. Et quamvis doctrina imaginationem non tranſcendentibus, difficillima ſit, eſt tamen ſuſtinẽda, quià traditur expreſsè ab Angelico Magiſtro, cuius intelligentia, in omnibus, & maximè in ſimilibus difficultatibus, imbecillitati noſtræ præferenda eſt.

§. IV.

Solvuntur plura, quæ contra ſolutionem noſtram opponuntur.

Contra doctrinam iſtam, tàm D. Thomæ, quàm noſtram, arguunt adverſarij 1. Quià nullum agens naturale poteſt educere formam ſubſtantialem de potentia quantitatis. Ergo quando vermis naturalitèr generatùr ex ſpeciebus Sacramentalibus, forma vermis non in quātitate recipitur. Prob. ant. Agens naturale non poteſt educere formam de potentia ſuiecti, niſi talis potentia ſit naturalis. Eo quod ſola potentia naturalis ſubijcitur virtuti naturalis agentis. Sed potentia quantitatis ad formam ſubſtantialem naturalis non eſt, ſed tantum obediẽtialis, & ſoli ſubdita Deo. Ergò nullum agens naturale poteſt educere formam ſubſtantialem de potentia quantitatis.

Reſp. ad arg. neg. ant. ad prob. diſt. min. Naturalis non eſt in quantitate ſecundùm ſe: conc. min. In quantitate per ſe ſubſiſtente, & ex ſuppoſitione miraculi: neg. min. & conſeq. Licèt namque potentia ad formam ſubſtantialem non ſit naturalis in quantitate ſecundùm ſe; eſt tamen naturalis quantitati, ſuppoſita conſecratione, ex qua habet quantitas, quod gerat vices materiæ, & faciat quidquid materia faceret, ſi ibi eſſet. Et ideò agens naturale, ſuppoſito miraculo præcedenti, poteſt educere formam ſubſtantialem de potentia quantitatis.

Dices. Etiam ſuppoſito miraculo præcedenti quantitatem eſſe verum accidens. Ergò nequit recipere formam ſubſtantialem. Quià forma ſubſtantialis non poteſt in accidenti recipi, neque ex illo educi.

Reſp. tamen. Quantitatem ſuppoſito miraculo præcedenti eſſe de linea accidentis materialitèr, & entitativè; formalitèr tamen, & in munere eſſe materiam ſubſtantialem. Et ideò poteſt formam ſubſtantialem recipere.

Sed inſt. Quantitas non poteſt eſſe in munere primum ſubiectum receptivum formæ ſubſtantialis. Ergò non poteſt eſſe in munere materia. Probatur ant. Eſſe primum ſubiectum receptivum formæ ſubſtantialis eſt de eſſentia materiæ. Ergò quantitas non poteſt eſſe in munere pri-

Digitized by Google

primum ſubiectum receptivum formæ ſubſtantialis. Quia quod eſt de eſſentia materiæ nullo modo poteſt quantitati convenire.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Primum ſubiectum connaturalitèr, & ex natura rei receptivum formæ: conc. ant. Primum ſubiectum, tàm ex natura rei, quàm in munere, vel alio modo: neg. ant. & conſeq. Quià de eſſentia materię eſt eſſe primum ſubiectum connaturalitèr, & ex natura rei receptivum formæ ſubſtantialis, & ad talem finem ordinatum à natura. Et ideò eſſe ſubiectum tali modo nullatenùs poteſt quantitati convenire. Non tamen eſt de eſſentia materię eſſe ſubiectum primum ſubſtitutivè, & in munere, & ex vi alicuius miraculi præſuppoſiti. Et ita eſſe ſubiectum hoc modo poteſt competere quantitati.

Sed inſt. Eſſe ſubiectum primum ex natura rei, & connaturalitèr receptivum eſt de eſſentia materię. Ergò quantitas nec in munere poteſt eſſe primum ſubiectum. Prob. conſ. Quià eſſe primum actum ex natura ſua eſt de eſſentia formæ ſubſtantialis non poteſt aliqua forma accidentalis etiam in munere eſſe primus actus. Ergò ſi eſſe primum ſubiectum connaturalitèr receptivum eſt de eſſentia materiæ, non poterit quantitas eſſe primum ſubiectum etiam in munere.

Reſp. neg. ant. & ad prob. neg. cauſalem vt adæquatam. Quià non ideò pręcisè forma accidentalis non poteſt eſſe in munere primus actus. Quia eſſe primum actum ex natura ſua ſit de eſſentia formæ ſubſtantialis; ſed inſuper: quia primus actus dat eſſe ſimplicitèr ſubſtantiale, & ſpeciem eſſentialem compoſito ſubſtantiali, quod tamen formæ accidentali convenire non poteſt.

Dices. Formæ accidentali convenire non poteſt dare primum eſſe ſimplicitèr. Ergò quantitati accidentali convenire non poterit recipere primum eſſe ſimplicitèr ſubſtantiale. Quià in vtroque eadem repugnantia videtur.

Reſp. neg. conſeq. Et ratio diſcriminis eſt. Quià eſſe ſubiectivum receptivum formæ ſubſtantialis eſt prædicatum imperfectum in linea ſubſtantiæ. Eo quod eſt prædicatum magis potentiale inter omnia ſubſtantialia. Et ideò poteſt competere quantitati, quæ in linea accidentis eſt perfectiſsimum prædicatū: & ſupremum infimi, poteſt attingere infimum ſupremi. Eſſe verò primum actum eſt perfectiſsimum in linea ſubſtantiæ. Et ideò non poteſt competere alicui accidenti. Quia ſupremum ſupremi nullum prædicatum ex inferioribus poteſt attingere.

2. arg. Si forma ſubſtantialis in quantitate reciperetur, illud cō-

Digitized by Google

poſitum non eſſet vnum numero. Quia in rebus materialibus ſola materia eſt principium individuationis. Et conſequenter, ſi ibi non eſſet materia, ſed ſola quantitas, compoſitum illud non poſſet habere numericam vnitatem. Sed hoc admittendum non eſt. Ergo forma vermis non recipitur in quantitate.

Conf. Si forma vermis reciperetur in quantitate, non poſſet à tali forma dimanare aliqua quantitas. Quia in præſentia primæ recipientis formam, ſecunda ſuperflua eſt. Sed hoc etiam non eſt dicendum. Quia accidentia ſequuntur ad formam: & inter ea primariò ſequitur quantitas. Et proptereà in viventibus quantitas ſemper eſt determinata: quià ſequitur ad formam determinatam. Ergo forma vermis in quantitate recipi non poteſt.

Reſp. tamen neg. mai. Quia in rebus materialibus principium individuationis, quod eſt tale ex natura ſua, eſt ſola materia; ex ſuppoſitione tamen alicuius miraculi præcedentis, ſicut quantitas gerit vices materiæ ad recipiendas diſpoſitiones præparantes ad novam formam, & per eas ſigillatur: ita etiam determinata, & ſigillata per illas, eſt principium individuationis. Et ideò illud compoſitum erit vnum numericè, quamvis forma in quantitate recipiatur.

Ad conf. etiam neg. mai. Quia illa quantitas ſecundùm rationem propriam quantitatis purè de materiali ſe habet, & ſolum habet de formali genere vices materiæ. Et ideò non communicat compoſito extenſionẽ, quam habet: ſed vltra illam propria quantitas à forma dimanat, per quam tota ſubſtantia vermis extenditur; non tamen totaliter. Quia quantitas receptiva formæ per ſe ipſam extenſa eſt. Et conſequentèr alia extenſione non indiget; ſed tantum indiget illa totum, & alia, ad quæ quantitas formalitèr non comparatur vt extenſa, ſed ſolum vt materia comparatur.

Dices. Si vera eſt data doctrina, erunt duæ quantitates in eodem compoſito. Et conſequentèr erunt in eodem compoſito, Duo accidentia ſolo numero diſtincta. Quod Thomiſtæ nunquàm admittimus. Ergo ſolutio admittenda non eſt.

Reſp. tamen. Illa accidentia materialiter, & in eſſe entis ſolo numero diſtingui; formaliter tamen ſpecificè diſtinguntur. Quia quantitas receptiva formæ in munere, & formaliter eſt ſubſtantia, vel materia. Et ideò formaliter diverſa eſt à quantitate conſequta ad formam ſubſtantialem, quæ formaliter conſiderata intra lineam accidentis exiſtit.

3. arg. Vermis genitus ex ſpeciebus Sacramentalibus eſt totũ ſubſ-

Digitized by Google

ſubſtantiale formalitèr. Sed partes compoſiti ſubſtantialis debēt eſſe de linea ſubſtantiæ. Ergo ſubiectum receptivū formæ ſubſtantialis non poteſt eſſe quantitas, quæ eſt de linea accidentis. Prob. min. 1. Compoſitum ſubſtantiale eſt totum per ſe. Sed ex accidenti, & ſubſtantia non poteſt reſultare vnum ens per ſe. Quia ſubſtantia, & accidens pertinent ad diverſa prædicamenta: & ex rebus pertinentibus ad diverſa prædicamenta vnum ens per ſe reſultare non poteſt. Ergo ambæ partes cōpoſiti ſubſtantialis debent eſſe de linea ſubſtantię.

2. prob. min. Totum, cuius vna pars non eſt ſubſtantia, nequit eſſe ſubſtantiale. Ergo ambæ partes compoſiti ſubſtantialis debent eſſe de linea ſubſtantiæ. Probatur antec. Eſſe ſubſtantiale eſt de genere boni. Sed bonū debet eſſe ex integra cauſa. Ergo totū, cuius vna pars non eſt ſubſtantia, nequit eſſe ſubſtantiale.

Reſp. neg. min. Quia ſecundùm doctrinam Ariſt. & D. Th. *Ab optimo in quocumque venit denominatiò.* Cùmque forma in compoſito ſubſtantiali pars perfectiſsima ſit: vt ipſum compoſitum ſit ſubſtantiale, ſufficit formam eſſe de linea ſubſtantiæ. Sicut propoſitio, cuius copula formalis eſt, dicitur propoſitio formalis. Quia copula eſt pars principalis in ipſa propoſitione.

Ad 1. verò prob. dicimus: quantitatem formaliter, & in munere non pertinere ad prædicamentum accidentis; ſed eſſe de linea ſubſtantiæ. Et ideò ex illa, & forma poteſt reſultare vnum per ſe ſubſtantiale.

Ad 2. probat. min. eodem modo reſp. Quantitatem formaliter, & in munere eſſe de genere boni, & de linea ſubſtantiæ. Et ideò ex forma ſubſtantiali, & ex tali quantitate poteſt totum de genere boni, vel totum ſubſtantiale reſultare.

Ex doctrina tamen antecedenter explicata, & tradita ad vtramque prob. manifeſtum fit quantitatē futuram eſſe ſubiectum ſubſequentium formarū vſque ad finem mundi: & quod ſi homo lōgo tempore ſolis ſpeciebus Sacramentalibus nutriretur, decurſu temporis tota materia, vel maxima pars illius eſſet ipſa quantitas, in qua anima rationalis, ſicut in propria materia inveniretur: & cum qua etiam ſuperaddita materiæ propriæ, in qua homo fuit genitus ab initio reſurget in die Iudicij. Quod quidem incredibile non eſt, & maximè nobis, qui cum D. Th. credimus: & quem alloquentes vſurpamus illud Tertuliani affatum: *Domine ſi error eſt, quod credimus, à te decepti ſumus.*

Sed contra doctrinam datam vlterius inſtabis. Actus, & potentia per ſe ad actum ordinata debent eſſe entitativè in eodem genere. Qua ratione probant Thomiſtæ,

miſtæ ſubſtantiam etiam ex ſuppoſitione miraculi, & de potentia abſoluta non poſſe eſſe immediatè operativā. Sed primum ſubiectum receptivum formæ ſubſtantialis eſt potentia per ſe ad formam ſubſtantialem ordinata: & ſpecificatur ab ea. Ergò non ſolùm in munere, ſed etiam entitativè debet eſſe in genere ſubſtantiæ, in quo eſt ipſa forma ſubſtantialis. Et conſequentèr quantitas manendo entitativè in linea accidentis non poterit eſſe in munere materia, & ad formam ſubſtantialē recipiendā ordinari.

Reſp diſt. mai. In eodem, vel in genere inferiori: conc. ma. In eodem determinatè: neg. mai. & conc. min. nego conſ. Potentia namque per ſe ad actum ordinata debet eſſe in eodem genere cū actu, vel genere inferiori. Nā ſi in genere inferiori reperitur, abſque vllo inconvenienti poteſt ſpecificari ab actu, & ad ipsū ordinari. Et ſic intelligenda eſt ratio, & doctrina Thomiſtarum. Et efficacitèr probat intētum. Quià ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, eſſet in eodem genere accidentis cum operatione, vel in genere inferiori. Et ita iam in genere ſubſtantiæ nō eſſet. Cumque quantitas, licèt non ſit entitativè ſubſtantia; ſit tamen in genere inferiori, videlicèt accidentis; conſequens fit quantitatem poſſe in munere eſſe ſubſtantiam, vel materiam, & ad formam ſubſtantialem recipiendam ordinari.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX his, quę diximus in art. diſcurſu, colligitur 1. Principia entis naturalis in fieri eſſe tantum tria, cuius propoſitionis vtramque exponentem iam probatam relinquimus, videlicèt eſſe tria, & non eſſe plura quàm tria.

2. infertur ex dictis. Principia entis naturalis in fieri eſſe prima contraria, contrarietate latè accepta pro ipſorum incompatibilitate. Quia talia principia non ſupponunt alia priora. Et incompatibilitas ipſorum eſt prima in genere ſubſtantiæ. Ergò contrarietas illorum prima eſt. Nam omnis alia, vel non eſt prima in genere ſubſtantiæ, vel eſt in genere accidentis, quod genus ſubſtantiale ſupponit.

Dices. Antecedentèr ad aſſignata principia dantur alia priora contraria, ſcilicet forma communis abſtrahens à ſubſtantiali, & accidentali, & privatio oppoſita cum forma prædicta. Ergo principia aſſignata prima contraria non ſunt.

Reſp. Formam communem ad ſubſtantialem, & accidentalē eſſe priorem in prædicando. Quià de forma tàm ſubſtantiali, quàm acci-

accidenta ſupradicatur; non tamen eſſe priorem in cauſando, & in eſſendo. Nam in rerum natura prior eſt forma ſubſtantialis, & prius cauſet, quam accidentalis forma. Nos autem in præſenti ſolum loquimur de principijs in eſſendo, & ſecundum ordinem, quem in rerum natura habent, in qua conſideratione principia ſubſtantialia ſunt priora, & prima contraria ſunt.

3. Colligitur ex dictis. Principia entis naturalis in facto eſſe ſolum duo. Quia illa ſunt principia entis naturalis in facto eſſe, quæ in ipſo iam facto perſeverant per modum partis. Sed in ipſo iam facto perſeverant materia, & forma tamquam partes componentes, non verò aliud. Ergo principia illius in facto eſſe tantum ſunt duo.

Reſp. In compoſito etiam perſeverare elementa, & ex illis ens naturale componi. Et conſequenter eſſe plura principia.

Contra tamen eſt. Quia Elementa ſunt compoſita ex alijs. Ergo non poſſunt eſſe principia, quamvis in compoſito maneant. Quia principia debent eſſe ſimplicia, & non ex alijs compoſita.

2. Impug. data ſolutio. Quia elementa remanent in mixto præcisè ratione ſuarum qualitatum, ex quibus reſultat temperamentum. Sed qualitas non eſt principium, nec pars compoſiti ſubſtantialis, ſed illud conſtitutum ſupponit, ſicut ſubſiſtentia, & exiſtentia, quæ propterea rationem principij non habent. Ergo ex modo quo elementa manent in mixto, non infertur in ipſo manere plura quam duo principia.

Sed inſt. Modus vnionis, in ſententia illum admittente, permanet in compoſito. Sed etiam illud conſtituit per modum partis. Ergo manent plura, quam duo principia. Prob. minor. Copula vnionis inter prædicatum, & ſubiectum conſtituit propoſitionem per modum partis. Ergo modus, qui vnit materiam, & formam, ipſum compoſitum conſtituere debet.

Reſp. neg. conſ. Quia copula eſt terminus a ſubiecto, & prædicato diſtinctus, & ita habet ſignificationem partialē diverſam, ratione cuius componit per modum partis ſignum totale, vel ipſam propoſitionē. Inſuper etiam dat ſpeciem propoſitioni, & illā conſtituit in ratione enuntiativę, & ideò debet eſſe pars, & principalior inter partes. Modus verò vnionis non dat eſſe compoſito; ſed eſt pura applicatio partis materialis, & formalis, & purè nexus inter vtramque, & ita diſpar eſt ratio. Et hæc de articulo iſto à capite primò vſque ad nonum, vbi pluries materiam iſtam repetit ad Philoſophum applicanda.

QVÆSTIO SECVNDA.

De materia Prima.

ARTICVLVS I.

Vtrùm detur à parte rei Materia prima realiter à forma diſtincta?

§. PRIMVS.

Senſus difficultatis aperitur, & aſſignatur Concluſio.

PEr Materiam primam intelligimus in præſenti quandã entitatem ſubſtantialem purè potentiam, ex qua ſimul cum forma compoſitum ſubſtantiale reſultat: De qua quidem entitate inquirimus, an in rerum natura detur?

Talem igitur entitatem Ariſtoteles textu 82. per hæc verba diffinivit: *Materia eſt primum ſubiectum, ex quo aliquid fit, cũ inſit non ſecundùm accidens.* Quæ diffinitio per particulas explicatur. *Subiectum* namque ponitur loco generis, in quo conveniunt materia prima, & compoſitum ſubſtãtiale, quod dicitur materia ſecunda receptiva accidentium. Particula *primum* diſtinguit materiam à ſubiecto accidentium, quod quidem primum non eſt. *Ex quo aliquid fit*, excludit cauſam efficientẽ, à quo fit effectus, non tamen ex illa: & ſimiliter cauſam finalem propter quam effectus fit: & formalem, qua conſtituitur effectus. *Cum inſit* excludit privationem, quę non manet in compoſito ſicut materia. Et propter eandem rationem excludit formam corruptam, & etiam ipſa elementa, quæ non manet in mixto formaliter, ſed ſolũ virtualiter, & ratione qualitatum. *Non ſecundum accidens* denotat compoſitum, in quo materia perſeverat, eſſe vnum per ſe, ex forma, & materia conſtitutum. In qua diffinitione aliquæ particulæ ponuntur ſolum ad maiorem explicationem; vt entitas ita imperfecta, qualis eſt materia clarius nobis innoteſcat.

Sed inſtabis. Quia diffinitio iſta non convenit materiæ hominis. Ergo non convenit omni diffinito: Et conſequenter bona non eſt. Prob. ant. Ex materia hominis nihil fit. Ergo illi non convenit diffinitio. Prob. ant. Ex materia hominis nõ fit anima rationalis, quę non educitur ex potentia materię. Deinde non fit compoſitum. Quia nihil aliud eſt quã materia, & forma ſimul vnitæ. Et conſequenter, ſi forma non fit, non poteſt fieri compoſitum. Ergo ex materia hominis nihil fit.

Reſp. Quod licèt anima rationalis non fiat ex materia tamquam ex ſubiecto eductionis: quia nõ educitur de potentia materiæ: fit tamen ex materia tamquam ex ſubiecto receptionis. Eo quod verè in materia recipitur.

2. Reſp.

Digitized by Google

2. Reſp. Quod licèt concederemus Animam rationalem non fieri ex materia, ſemper tamen compoſitum ex materia fit. Quia licèt compoſitum nihil aliud ſit quam materia, & forma ſimul vnitæ; ipſa tamen materia eſt vera pars, compoſitumque ex illa verè fit tamquam ex parte.

Sed inſt. Si compoſitum fieret ex materia eſſet incorruptibile. Sed hoc non eſt concedendum. Ergo ex materia non fit. Prob. mai. Compoſitum cuius vna pars eſt incorruptibilis, eſt etiam incorruptibile. Sicut compoſitum, cuius vna pars eſt materialis, dicitur abſolutè materiale, vt patet in homine, qui materialis eſt propter materiam ipſam, quamvis forma ſpiritualis ſit. Sed materia eſt incorruptibilis. Ergo, ſi compoſitum ex illa fieret tamquam ex parte, eſſet etiam incorruptibile.

Reſp. facile. Quod corruptibile, & materiale ſunt de genere mali: malum autem ex quocũque defectu. Et ita ſufficit vna pars, vt compoſitum ſit abſolute corruptibile, & materiale. Denominatio verò incorruptibilis eſt de genere boni: bonum autem debet eſſe ex integra cauſa. Et ideò vt compoſitum incorruptibile ſit, requiritur omnes partes eſſe incorruptibiles, & incorruptibiliter, vel inamiſſibiliter vniri. Statuta igitur, & explicata diffinitione materiæ, de exiſtentia illius, & diſtinctione à forma manet difficultas diſcutienda. Pro qua ſit

§. II.

Nonſtra concluſio.

Datur à parte rei materia realiter à forma diſtincta.

Dvplicem partem in volvit concluſio iſta, videlicèt dari in rerum natura materiam: & ipſam realiter à forma diſtingui. Et primam partẽ probamus. Quia à parte rei datur generatio ſubſtantialis. Nam homo producens hominẽ non producit ipſum per creationẽ, nec per converſionem alterius in ipſum. Eo quod creatio eſt actio propria Dei: & ſimiliter converſio vnius in aliud eſt actio miraculoſa, & virtutem infinitam requirit. Et conſequenter homo, qui alium hominem producit, ſolum per generationem poteſt producere ipſum. Nam vltra actiones enumeratas alia actio præter generationem in homine aſſignabilis non eſt. Sed generatio ſine materia dari non poteſt. Ergo datur in rerum natura materia. Prob. min. 1. Per generationem tranſit ſubiectum de non eſſe ſub forma ad eſſendum ſub illa. Sed ſubiectum, quod ita tranſit, eſt verè materia. Nam ſubiectum, quod ita tranſit, eſt ſubiectum in quo forma

forma ſubſtãtialis recipitur. Quod quidem, & non aliud per materiam intelligimus. Ergo generatio ſine materia dari non poteſt.

2. Prob. min. Si generatio fieret ſine materia, non eſſet generatio, ſed creatio. Ergo generatio ſine materia dari non poteſt. Prob. ant. Creatio eſt productio entis ex nihilo. Sed ſi generatio fieret ſine materia, eſſet productio entis ex nihilo. Nam eſſet productio ex nullo præſuppoſito ſubiecto. Siquidem ante formam non poteſt alterum ſubiectum præſupponi quam materia. Ergo ſi generatio fieret ſine materia, non eſſet generatio, ſed creatio.

2. Partem concluſionis efficaciter etiam probamus. Quia quæ realiter ſeparantur, realiter diſtinguuntur, vt per ſe manifeſtum eſt. Quia vnum, & idem non poteſt à ſe ipſo ſeparari. Aliàs eſſet idem, & non eſſet idem, ſed à ſe ipſo diverſum: ſiquidem eſſet à ſe ipſo ſeparatum. Sed materia realiter ſeparatur à forma. Ergo realiter à forma diſtinguitur. Prob. min. Quando moritur canis, deſinit eſſe forma illius. Quia forma Canis eſt corruptibilis. Et ideò compoſito pereunte non manet. Sed in illo eventu materia non deſinit eſſe. Ergo materia realiter ſeparatur à forma. Prob. min. Si deſineret eſſe materia, corruptio canis eſſet à nihilatio. Quia deſinerent ſimul eſſe materia, & forma. Et conſequenter in nihilo canis maneret. Ac pro inde corruptio canis eſſet à nihilatio. Nam deſitio totius entis in nihilum vera à nihilatio eſt. Sed hoc non eſt admitendum. Ergo quando moritur canis, non deſinit eſſe materia.

Conf. Quando moritur homo, anima rationalis tranſit in Purgatorium, in Cœlum, vel in Infernũ. Sed materia, quæ erat ſub illa, tranſit ad formam cadaveris. Ergo anima rationalis realiter à materia ſeparatur, & realiter ab ea diſtinguitur. Cumque de materia, & forma rationali, & de quacumque alia materia eadem ratio ſit, idem etiam eſt de quacumque materia, & forma dicendum.

Vrgetur iſta doctrina. Nam in reſurrectione forma vnietur iterum cum materia, vt fides docet. Sed quę realiter non ſunt ſeparata, reuniri non poſſunt. Nam reunio eſt reconiunctio duorum. Ergo idem quod antea. Et eandem doctrinam in alijs rebus experientia ſuadet, qua cognoſcimus ex aere generari ignem, & ex alimento nutriri hominem, & vermes ex terra putrefacta generari. Quod quidem eſſe non poteſt, niſi forma ignis introducatur in materia aeris: & in materia alimenti forma hominis. Et conſequenter materia eſt ſubiectum commune, quod de vna forma tranſit in aliam. Quod eſſe non valet, niſi realiter ſit ab omni forma diſtinctum.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Argumentis contra primam, & ſecundam partem occurritur.

ARg. 1. contra 1. partem concluſ. In equo, leone, & alijs nulla invenitur materia. Ergo nulla datur materia in rerum natura. Prob. ant. Si in equo, & alijs reperiretur materia, pars nobilior in illis non eſſet forma, ſed potiùs eorum materia. Quia forma eorum corruptibilis eſt, materia verò, ſi datur, eſt incorruptibilis. Et res incorruptibilis rem corruptibilem excedit. Sed hoc non eſt aſſerendum. Ergo in equo, & alijs nulla materia reperitur.

Reſp. facilè. Quod incorruptibile ex conceptu communi perfectius eſt corruptibili; ex conceptu tamen ſpecifico poteſt ab illo ſuperari. Nam homo Cœlum excedit in perfectione ſpecifica: & ex eadem, forma etiam equi ſuperat materiam. Et ita nobilior pars ſemper eſt forma.

2. Poterat argui. Quia materia eſt ingenerabilis: & inſuper non poteſt per creationem produci. Eo quod creatio per ſe terminatur ad totum: & materia totum non eſt. Ergo non poteſt per generationem, vel creationem produci. Conſequenterque in rerum natura non erit.

Reſp. tamen facilè. Quod creatio per ſe primò terminatur ad totum; ex conſequenti verò, & ratione totiùs terminatur ad partes. Et ita materia ex conſequenti per creationem producitur. Et propterea magis dicitur concreata, quam creata. Sicut 1. p. q. 7. art. 2. aſſerit Ang. Doct.

Ex his intelliges, quod quando in Sacra Scriptura homo appellatur Spiritus, & anima, per ea verba non excluditur materia; ſed intelliguntur verba per figuram ſynedochem, ſecundum quam pars accipitur pro toto; ſicut etiã eodem modo intelliguntur alia verba Scripturæ, quibus aliquando homo caro nominatur.

Contra 2. partem arg. Homo componitur ex corpore, & anima tanquam ex materia, & forma. Sed hæc duo ſunt idem entitativè. Ergo materia non eſt realitèr à forma diſtincta. Prob. min. Ratio corporeitatis eſt effectus formalis, & intrinſecus animæ, à qua proveniunt omnes gradus à ratione corporis vſque ad vltimam differentiam. Sed effectus formalis, & intrinſecus formę non eſt à forma entitativè diverſus, ſed eſt ipſa forma ſubiecto communicata. Ergo illa duo ſunt idem entitativè.

Conf. Si materia, & forma realiter eſſent diſtinctæ, totum reſultaret ex ipſis ſimul ſumptis, & vnitis. Sed compoſitum ex partibus vnitis non eſt vnum ſimplicitèr, ſed plura licèt vnita. Ergo com-

compoſitum ſubſtantiale non eſſet vnum ſimpliciter, ſi daretur materia realiter à forma diſtincta. Quod cum non ſit admittendum, non erit etiam admmittenda materia realiter diſtincta à forma.

Reſp. Quod homo non componitur phyſicè ex anima, & ex corpore, quod eſt gradus. Nam gradus corporis non eſt realiter à forma diſtinctus; ſed componitur homo phyſicè ex corpore, quod non eſt gradus ſed quædã ſubſtantia purè potentialis realiter receptiva formæ: quidẽ ſubſtantia nihil eſt aliud, quam materia realiter à forma diſtincta.

Ad conf. verò reſpondetur, negando minor. Quia partes ſubſtantiales vt vnitæ, & ordinatæ ad totum componendum, licèt non faciant vnum ſimpliciter vnitate ſimplicitatis; faciunt tamen vnum ſimpliciter vnitate compoſitionis. Sicut natura humana, & Perſonalitas divina conſtituunt in Chriſto vnum ſimpliciter vnitate perſonæ. Et hæc ſufficiant in materia levi in hoc textu 82. ad Phyloſophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Vtrùm materia prima habeat actum metaphyſicum?

§. Primus.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur affirmativa concluſio.

AD intelligentiã difficultatis primò ſupponendũ eſt materiam primam eſſentialiter importare ordinem tranſcendentalem ad formam tanquam ad actum proprium, ad quem per ſe, & ex natura ſua ordinatur, & à quo habet ſpeciem. Et ideò intelligi non poſſe niſi ex parte termini forma etiam intelligatur. Et propterea non inquirimus in præſenti, an materia habeat verum actum metaphyſicum independenter ab ordine ad formam? Sed ſolum quærimus, an pro priori ad formam, ante quam illam recipiat, habeat aliquem actum verum? In quo puncto ſatis Thomiſtæ dividuntur, pluribus aſſentientibus talem actum non habere: & paucioribus affirmantibus habet talem actum.

2. not. eſt materiam primam, antequam recipiat formã, nullum habere actum phyſicum. quod convincit ratio communis. Quia materia eſt primum ſubiectum receptivum actus primi, qui eſt forma ſubſtantialis: vt conſtat ex eius diffinitione. Sed ante primum actum phyſicum non ſupponitur alius actus in genere phyſico. Quia hæc propoſitio, *forma ſubſtantialis, eſt primus actus*, exponitur ſic: *forma eſt actus, & non eſt alius actus ante formam.* Sicut dicitur de alia Adam eſt primus homo. Ergo materia ante formam nullum habet phyſicum actum.

Eadem doctrina explicatur. Pura potentia in genere phyſico non

nō poteſt habere phyſicum actū. Quia potentia pura in aliquo genere non habet admixtionem in eodem genere alicuius actus. Aliàs non eſſet pura potentia. Sicut ab oppoſito, Deus non eſſet actus purus, ſi haberet admixtionem potentiæ. Sed materia in genere phyſico eſt pura potētia. Siquidem eſt potentia receptiva primi actus: & potentia receptiva primi actus immediatè proportionata cum illo debet eſſe pura. Aliàs non eſſet immediatè proportionata, ſed mediante alio, videlicèt mediante proprio actu, ſi ſemel illum importat. Ergo materia ante formam nullum habet phyſicum actum.

Contra ſuppoſitionem iſtam plura poterant opponi, quæ probant materiam habere propriā, & partialem exiſtentiam: ſed de his infra dicemus de partiali exiſtentia diſputantes. Modo tamen arguitur. Quia ſecundum D.Th. q.3. de veritate art.5. ad 1. Materia prima aſſimilatur Deo. Sed Deo aſsimilari non poteſt, niſi ratione alicuius actus Ergo habet aliquem actum phyſicum. Prob. mi. Deo aſſimilari non poteſt, niſi habeat aliquam cōvenientiam cum ipſo. Sed non poteſt cum Deo convenire niſi ratione alicuius actus. Siquidem in Deo nulla invenitur potentia, qua cum materia conveniat; ſed quidquid reperitur, eſt actus. Ergo materia prima non poteſt Deo aſſimilari niſi ratione alicuius actus.

Expli. argumenti doctrina. Vt duo homines habeant convenientiam in aliquo prædicato, debet tale prædicatum in vtroque reperiri: & idem de omnibus extremis in aliquo convenientibus dicendum eſt. Ergo, vt materia cum Deo habeat aliquam convenientiam, neceſſarium eſt aliquod prædicatum, quod in Deo ſimul, & materia reperiatur: quod prædicatum, cum non poſſit eſſe aliqua potentia, quæ in Deo non eſt, debet eſſe aliquis actus. Et conſequenter materia aliquem actum habebit.

Eandem doctrinam conf. Ex eo quod materia prima eſt actu bona. Et conſequenter eſt actu ens. Quia bonitas eſt paſsio entis. Et aliunde bonitas eſt actualitas, & perfectio: ac proinde, ſi materia eſt actu bona, habebit aliquem actum.

Reſp. 1. Materiam primam aſſimilari Deo ratione actus metaphyſici. Quia Deus phyſicè, & metaphyſicè eſt purus actus.

2 Reſp. Materiam primam Deo aſſimilari propter rationem entis, in quo actus purus, & pura potentia analogicè conveniunt. Quæ quidem ratio entis in Deo, licèt implicitè ſit actus purus; pro expræſſo tamen ſolum dicit eſſe, in quo Deus, & creatura conveniunt.

3. Reſp. Quod ſicut materia prima non eſt cognoſcibilis per

per propriam ideam, ſed per ideam totius; ita ratione totius aſsimilatur Deo.

Ex his conſtat, materiam primam ratione ſui eſſe bonam bonitate tránſcendentali, quæ conſiſtit in integritate prædicatorum eſſentialium, & non conſequitur ſolum ad entitatem actualem; ſed etiam conſequitur ad entitatem potentialem materiæ: quæ etiam habet propriam eſſentiam diſtinctam ab eſſentia formæ. Quamvis etiam poſſet dici materiam primam eſſe bonam ſolum ratione totius.

Dices. Si ſemel materia ratione totius eſt ſimilis Deo, erit materia prima pars totius verè, & propriè. Sed pars totius debet habere aliquem actum. Ergo materia habebit aliquem actum. Prob. min. Pars totius componit ipſum totum actuale. Sed totum actuale ex partibus actualibus conſtat. Ergo pars totius aliquem actum habebit.

Facile reſp. Totum actuale habere partes actuales actualitate compoſitionis, id eſt, actualiter componentes; non tamen neceſſarium eſt quod totum actuale habeat partes actuales ſecundum ſuas entitates. Imò totum per ſe ſubſtantiale neceſſario requirit vnam partem eſſe potentiam. Eo quod totum per ſe ſubſtantiale ex actu, & potentia reſultare debet. Quibus ſuppoſitis ad actum metaphyſicum deveniendo.

§. II.

Statuitur noſtra concluſio.

Materia ante formam verè, & propriè habet metaphyſicum actum.

Concluſ. iſtam probant aliqui Thomiſtę. Quia in materia prima reperitur ratio ſubſtantiæ, in qua convenit cum forma: & ratio potentiæ, vel ſubſtantiæ potentialis per quam à forma diſtinguitur. Sed illa differentia puræ potentiæ, per quam à forma diſtinguitur, eſt verè actus metaphyſicus. Ergo materia prima actum metaphyſicū habet. Prob. min. Illa differentia diſtinctiva materiæ à forma determinat rationem communem. Sed forma, quæ metaphyſicè determinat rationem communem eſt actus metaphyſicus. Quia determinare eſt proprium actus. Et conſequenter quod metaphyſicè determinat, erit actus metaphyſicus. Ergo illa differentia puræ potentiæ, per quam materia diſtinguitur à forma, actus metaphyſicus eſt.

Sed rationem iſtam non poſſumus approbare, & Authores illa vtentes maxima æquivocatione laborant. Quia per actum metaphyſicum intelligere videntur omnem differentiam eſſentialiter diſtinctivam, in quo ſenſu nullus negare poteſt materiam habere actum metaphyſicum, niſi negando

Digitized by Google

do ipſam habere prædicata eſſentialia, & eſſentialem differentiam, per quam ab omnibus alijs rebus, & ab ipſa forma diſtinguitur: & in hoc æquivocationem patiuntur. Nam actus metaphyſicus verè talis eſt illa differentia ſolum, quæ contrahit veram potentiam metaphyſicam, & cum ea facit compoſitionem metaphyſicam veram ex pluribus diſtinctis penes includens, & excluſum; quod cum ſolum habeat differentia contractiva prędicati ſuperioris vnivoci, ſola hæc erit actus metaphyſicus verus. Si tamen aliquis actum metaphyſicũ prolibito ſuo appellare vellit omnem differentiam eſſentialiter diſtinctivam, de ſola vocis differentia diſputabit.

Rurſus rationem iſtam non eſſe veram exempla vrgentiſsima probant. Quia in Deo invenitur ratio ſubſtantiæ, in qua convenit cum creatura: & ratio ſubſtantiæ divinæ, per quam à creatura diſtinguitur. Et tamen in Deo non invenitur vera potentia metaphyſica, neque verus actus metaphyſicus. Aliàs Deus haberet compoſitionem metaphyſicam verè talem. Ergo licèt in materia detur ratio ſubſtantiæ, in qua convenit cum forma: & ratio puræ potentiæ, vel talis ſubſtantiæ per quam à forma diſtinguitur, non inde infertur materiam verum actum metaphyſicum habere.

Deinde. In ſupremo genere ſubſtantiæ invenitur ratio entis, in quo convenit cum alijs: & ratio entis ſubſtantialis per quam eſſentialiter ab alijs diſtinguitur: & in ſupremo genere quantitatis ratio communis accidentis, & differentialis talis accidentis. Sicut, & in genere ſupremo relationis ratio accidentis, & differentia accidentis relativi. Et tamen hæc omnia genera ſimplicisſima ſunt, & compoſitionem metaphyſicam non habent, nec actum metaphyſicum verum. Ergo idem quod priùs. Qua propter ſola differentia eſſentialis, quæ obiectivè pręſcindit à ratione communi, vel quæ verè contrahit rationem vnivocam verus actus metaphyſicus eſt, & talem actum, vel differentiam habere materiam defendimus, & in hoc ſenſu.

Concl. noſtra efficaciter prob. Quotieſcumque in aliquo reperitur differentia contractiva, & eſſentialiter diviſiva prędicati ſuperioris vnivoci, reperitur etiam in eo verus actus metaphyſicus. Nã talis differentia verè determinat rationem communem potentialem metaphyſicè, & obiectivè à differentia præſcindentem. Et ita ex illa, & differentia reſultat compoſitio metaphyſica vera. Et conſequenter differentia contrahens verus actus metaphyſicus eſt. Sed in materia reperitur differentia contractiva, & eſſentialiter diviſiva

ſiva prædicati ſuperioris vnivoci. Ergo materia verum actum metaphyſicum habet. Min. in qua difficultas eſt, prob. 1. Ratio partis potentialis eſt differentia eſſentialis, per quam materia eſſentialiter à forma diſtinguitur. Sed ratio partis potentialis contrahit rationem vnivocè communem ad materiam, & ad formam. Ergo in materia reperitur differentia cõtractiva prædicati ſuperioris vnivoci: prob. min. Ratio partis potentialis contrahit rationem partis communem. Sed ratio partis vnivoca eſt ad materiam, & ad formam. Ergo ratio partis potentialis contrahit rationem vnivocè communem ad materiam, & ad formam. Probatur min. Ratio partis ſimpliciter, & ęqualiter participatur à materia, & forma. Quia materia eſt pars ſimplicitèr compoſiti ſubſtantialis. Ergo ratio partis vnivoca eſt ad materiam, & formam.

Reſpondebunt fortaſſe adverſarij materiam non eſſe partem ſimplicitèr, ſed ſolum ſecundum quid compoſiti ſubſtantialis. Et ideò rationem partis non vnivocè participari, & ęqualiter à materia cum forma.

Hæc tamen ſolutio ad monſtrum in metaphyſica confugit. Quia nullus ſine metaphyſica determinatè affirmare poterit materiam non eſſe partem ſimpliciter compoſiti ſubſtantialis.

Deinde ſolutio data impug. Compoſitum reſultans ex materia, & forma eſt tale ſimpliciter. Sed totum ſimpliciter debet reſultare ex partibus, quę ſint ſimpliciter partes. Ergo materia erit pars ſimpliciter compoſiti ſubſtantialis. Prob. min. Totum eſſentiale ſimplicitèr eſt de genere boni. Sed bonum eſt ex integra cauſa. Ergo totum ſimplicitèr debet reſultare ex partibus, quæ ſint ſimplicitèr partes: & ſi aliqua fuerit pars ſecundum quid, totum non erit tale ſimplicitèr. Sicut ſi aliqua pars compoſiti eſt materialis, totum non eſt ſpirituale ſimpliciter, vt in homine conſtat.

2. impug. ſolutio. Nam ita ſe habet materia in genere phyſico, ſicut terminus in genere logico vel dialectico. Quia materia eſt primum principium, in quod fit vltima reſolutio in genere phyſico, ſicut terminus eſt primum principium, in quod omnia reſolvuntur in dialectica ſed terminus eſt pars ſimplicitèr totius dialectici. Ergo materia eſt ſimplicitèr pars totius phyſici.

3. In compoſito accidentali v. g. in albo, materia eſt pars ſimplicitèr, & etiam ipſa albedo, quæ eſt forma accidentalis, eſt ſimplicitèr pars. Ergo etiam in compoſito ſubſtantiali vtraque pars materia videlicèt, & forma erunt ſimpliciter tales. Non enim videtur negãda

Digitized by Google

ganda materiæ ratio partis ſimpliciter; quæ formæ accidentali, & materiæ compoſiti accidentalis conceditur.

Aliter etiam reſp. poterunt adverſarij. Rationem partis non eſſe vnivocam ad materiam, & formam; non quia inęqualiter ab illis participetur, ſed quia tranſcendit vſque ad vltimas differentias. Nam differentia conſtitutiva materiæ eſt verè pars.

Sed contra eſt. Quia ſi ratio partis tranſcenderet vſque ad vltimas differentias, ratio puræ potentiæ, quę determinat rationem partis vt ſic, eſſet etiam pars vt *quod*. Sicut, quia ratio entis tranſcendit vſque ad vltimas differentias rerum, quæcumque differentia eſt ens vt *quod*. Sed differentia conſtitutiva materiæ non eſt pars vt *quod*. Ergo ratio partis vt ſic, non tranſcendit vltimam differentiam materiæ. Prob. min. Vltima differentia materiæ non componit vt *quod* compoſitum, ſed ſolum habet conſtituere materiam: & ipſa materia conſtituta componit vt *quod*: & idem de formæ differentia dicēdum. Aliàs materia componeret vt *quod*, & etiam differentia materiæ. Et ita darentur quatuor componentia, vt *quod* compoſitum ſubſtantiale. Ergo differentia conſtitutiva materiæ non eſt pars vt *quod*.

Secundò probatur concluſio. Quia materia verè componitur ex genere, & differentia. Ergo actum metaphyſicum habet. Prob. ant. Ratio principij naturalis per modum generis prædicatur de materia, & forma. Ergo materia verè componitur ex genere, & differentia. Prob. ant. Ratio principij naturalis prædicatur de materia, & forma tanquam de pluribus differentibus ſpecie. Nā materia eſt principium paſsivum, & forma eſſentialitèr eſt principium activum. Et principium activum, & paſsivum ſpecificè diſtinguuntur. Sed aliundè prædicatur vnivocè. Ergo per modum generis prædicatur. Prob. min. Ratio principij naturalis ſimpliciter, & æqualiter participatur à materia, & forma. Ergo de illis vnivocè prædicatur. Antec. conſtat. Quia principium paſsivum eſt ſimpliciter principium entis naturalis. Et ideò motus alterationis, quo producitur calor vt octò, eſt motus naturalis ſimpliciter, quamvis ſit ſolum conformis materię, cuius inclinatio tunc prædominatur. Proptereaque dū Ariſtoteles aſsignavit principia entis naturalis, materiam, & formam æqualitèr enumeravit. Ergo ratio principij ſimpliciter, & æqualiter participatur à materia cum forma. Et certè contra veram metaphyſicam videtur aſſerere rationem naturæ non eſſe vnivocam ad materiam, & formam.

Tertio probatur concluſio. Materia Cœleſtis, & mate-

ria ſublunaris ſpecificè diſtinguũtur ſecundum differentias particulares, & per ordinem ad formas eſſentialiter diverſas. Et aliundè conveniunt vnivocè in ratione communi materię. Ergò quęcumque ex illis componitur ex genere, & differentia. Et conſequenter actum metaphiſicum habet.

Ex prædictis rationibus ſolum vltima attingit noſtrum Collegium Complutenſe, & reſpondet ad illam. Quod materia cœleſtis, & ſublunaris non conveniunt vnivocè, ſed analogicè in ratione communi materiæ. Habent quippè convenientiam proportionalem conſiſtentem in eo quod, ſicut materia ſublunaris recipit formas amiſsibiliter, ita cœleſtis formas innamiſsibiliter recipit.

Sed contra eſt. Quia ratio communis materiæ ſimpliciter, & ęqualiter participatur à materia ſublunari, & à materia cœleſti. Nam materia ſublunaris eſt materia ſimpliciter, & primum ſubiectum ſimpliciter, & ſicut materia cœleſtis. Ergò materia ſublunaris, & cœleſtis in ratione communi materiæ habent vnivocam convenientiam.

Fortaſsè poterat reſponderi rationem communem materiæ ſimpliciter participari; eſſe tamen rationem tranſcendentem imbibitam in vltimis differentijs tã materię cœleſtis, quam materiæ ſublunaris, & propterea eſſe analogam ad vtramque.

Contra tamen eſt. Quia ſi ratio materiæ communis, & ratio primi ſubiecti tranſcenderet vltimam differentiam materiæ, iam vltima differentia materiæ eſſet materia vt *quod*. Et conſequenter ipſa vltima differentia non ſolum conſtitueret primum ſubiectum vt *quod* receptivum formæ; ſed etiam ipſa vltima differentia eſſet ſubiectum receptivum vt *quod*. Sicut vltima differentia cuiuſcumque entis eſt ens vt *quod*. Quia ens tranſcendit vſque ad vltimas differentias. Quod tamen admittendum non eſt.

2. impug. eadem ſolutio. Quia differentia conſtitutiva formæ ſubſtantialis ſublunaris in ſpecie determinata non eſt actus primus vt *quod*: neque imbibit rationem communem formæ. Aliàs etiam forma ſubſtantialis non prędicaretur vnivocè de quacumque forma quod eſt falſum. Ergò etiam differentia conſtitutiva primi ſubiecti ſublunaris in ſpecie determinata non eſt primum ſubiectum vt *quod*, nec imbibit rationem communem ſubiecti, ſed potius ab illa præſcindit. Quia quantum adhoc de differentia materiæ, & de differentia formæ eadem ratio videtur.

§. III.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

CОntra concl. iſtam arg. 1. ex doctrina D. Thom. 1. part. q. 105. artic. 1. ad 2. aſſerentis, materiam primam eſſe puram potentiam, ſicut Deus eſt actus purus. Sed Deus ità eſt actus purus, vt nullam habeat potentiam metaphyſicam. Ergò materia ità eſt pura potentia, vt actum metaphyſicum non habeat.

Conf. doctrina D. Auguſt. q. 54. in libro 83. quæſt. aſſerentis etiam: Quod materia, ex qua fiunt corpora, dicitur nihil: quià omni ſpecie caret. Sed quod caret omni ſpecie, nõ habet actum metaphyſicum: vel differentia conſtituit ſpeciem. Ergò materia non habet actum metaphyſicum. Cui doctrinæ aliam etiam ſimilem tradit 12. conf. cap. 7. vbi dicit: *Duo feciſti Domine, vnum propè te*; ſcilicèt naturas Angelicas. *Aliud propè nihil*, ſcilicèt materiam, quæ ideò vocatur *nihil*: quià nihil eſt in actu, ſed ſolùm eſt in potentia. Proptèrquam cauſam antiqui Poetæ materiam primam chaos, & tenebras vocant: quià perfectionem, & actualitatem non habet.

Reſp. diſt. vel explic. maí. Ità parificante in genere phyſico: conc. mai. In genere metaphyſico: neg. mai. & conc. min. neg. conſeq. Sicut enim Deus in genere phyſico eſt actus purus, ità etiam materia in genere phyſico eſt pura potentia, & non eſt in actu, neque perfectionem, & actualitatem habet, vt aſſerit Auguſtinus: in genere verò metaphyſico, licèt Deus non habeat potentiam metaphyſicam; materia tamen habet metaphyſicum actum propter dicta antecedentèr. Et ideò D. Th. in tali genere non parificat materiam cum Deo.

Ad conf. ex D. Auguſt. ſumptam, reſp. Materiam ex ſe carere ſpecie extrinſeca, quam non habet niſi per formam; habere tamen intrinſecam ſpeciem per propriam, & intrinſecam differentiam, qua conſtituitur in ſpecie partis potentialis, & principij paſsivi, & determinatæ naturæ. Vndè primam ſpeciem, & non ſecundam Auguſtinus in verbis ſuis excluſit.

Dices: Quando materia recipit formam, trahitur ad ſpeciem formæ. Ergò ex ſe nullam habet ſpeciem etiam intrinſecam. Aliàs eſſet in duplici ſpecie in vna intrinſeca, & propria, & alia extrinſeca, quam habet à forma.

Reſp. materiam in ſe ipſa habere ſpeciem intrinſecam, quæ ſpecies tamen eſt incompleta.

Quià eſt ſpecies entis potentialis phyſicè, & per modum partis ordinati ad totum ſubſtantiale componendum. Habet inſuper materia aliam ſpeciem extrinſecam à forma, quam recipit. Et ideò m[illegible]ria in compoſito habet duplicem ſpeciem: vnam quidem intrinſecam propriam, per quam à forma eſſentialitèr diſtinguitur: & aliam extrinſecam à forma deſumptam, à qua etiam accipit extrinſecam vnitatem. Qua proptèr quando D.Th. 1.p.q.16.art.7.ad 2. afferit materiam eſſe vnam negativè, loquitur de vnitate extrinſeca, quam materia ex ſe negativè habet, quatenùs illam non excludit, & ſolùm poſitivè eam habet per formam.

2.arg. Materia prima eſſentialitèr eſt pura potentia, ſicut conſtat ex eius diffinitione. Sed pura potentia eſſentialitèr excludit omnem actum. Ergò materia actum metaphyſicum nō habet.

Conf. In materia prima non eſt dabile prædicatum magis potentiale, quam ratio puræ potentiæ. Sed actus metaphyſicus non eſt prędicatum magis potentiale, quàm potentia metaphyſica, quæ contrahitur per illum. Ergò ratio puræ potentiæ non ſe habet vt actus metaphyſicus comparativè ad aliquam rationem communem in materia repertam. Aliàs prædicatum magis potentiale non eſſet.

Reſp. ad argum. Materiam primam eſſentialitèr eſſe puram potentiam in genere phyſico, in quo genere nullum actum includit; non tamen eſt pura potentia in genere metaphyſico: ſed potiùs ex vera potentia metaphyſica, & actu metaphyſico componitur, vt probavimus.

Per hæc patet ad conf. argum. Quià phyſicè loquendo nō eſt dabile prædicatum magis potentiale, quàm ratio puræ potentiæ, & primi principij paſsivi: Metaphyſicè tamen magis potētialis eſt ratio communis partis abſtrahentis à materia, & forma, & ratio principij communis ad activum, & paſsivum, & per vtrūque metaphyſicè contracta.

Sed inſt. Si ſemel materia eſt pura potentia in genere phyſico, in tali genere compoſita non eſt. Ergò non poteſt eſſe compoſita in genere metaphyſico. Patet conſeq. Quià compoſitio metaphyſica phyſicam compoſitionem ſupponit, & ſupra illam fundatur. Et proptereà Deus in doctrina D.Th. 1.p.q.3. art. 5. non eſt compoſitus in genere metaphyſico: quià in genere phyſico nullam habet compoſitionem.

Reſp. diſt. ant. Compoſita *vt quod*: conc. ant. *Vt quo*: neg. ant. & conſ. Materia namque in genere phyſico eſt pura potentia, & ità non eſt compoſita *vt quod*; eſt tamen compoſita *vt quo*. Quià eſt pars phyſica compoſiti

ſubſ-

Digitized by Google

ſubſtantialis,& ad ipſum componendum ordinatur. Et ideò actum metaphyſicum habere poteſt. Eo quod ad compoſitionem metaphyſicam ſatis eſt materiam eſſe phyſicè compoſitam vt *quo*: Deus autem in genere phyſico nec vt *quod*,nec vt *quo* compoſitionem habet. Non enim ordinatur per ſe ad aliquod totum phyſicè componendum. Et ita mirum non eſt, quod compoſitionem metaphyſicam non habeat.

Inſtantia arg. eſt in anima rationali,quæ non eſt compoſita vt *quod* in genere phyſico ; & tamen metaphyſicè compoſita eſt: quia eſt pars phyſicè compoſitionis. Et in forma Angeli, quæ non eſt compoſita vt *quod* in genere phyſico, ſed ſolum vt *quo*, quatenùs recipit ſubſiſtentiam, & cum illa phyſicè componit, & tamen metaphyſicè compoſita eſt.

3. arg. Materia, ſine forma non eſt in aliqua ſpecie determinata,vt aſſerit D.Th. q.4. de Potent.art.1.vbi probat,quod ſi materia exiſteret ſine forma,eſſet ſub determinato aliquo genere : & non eſſet ſub ſpecie determinata. Quod implicat. Et rurſus materia ſpecificatur à forma. Et conſequenter materia ſine forma non eſt in aliqua ſpecie. Ergo actũ metaphyſicum nõ habet. Quia actus metaphyſicus conſtituit ſpeciem.

Reſp.tamen: Materiam ſine forma non eſſe in aliqua ſpecie phyſica,& completa, & extrinſeca, quam habet ſolum per formam; eſſe tamen in ſpecie metaphyſica,& intrinſeca,quam habet antecedenter ad formam. Vnde ſi materia exiſteret ſine forma,eſſet ſub determinato genere,& nõ eſſet ſub aliqua ſpecie phyſica, & completa. Quod implicat. Quia repugnat aliquid exiſtere phyſicè ſub genere determinato, & non eſſe in aliqua ſpecie phyſica, & in aliquo individuo conſtituto per phyſicam formam. In quo ſenſu D.Th. intelligendus eſt.

Sed inſt. Materia ex ſe,& antecedentèr ad formam nullam habet ſpeciem etiam intrinſecam, Ergo actum metaphyſicum non habet. Prob. antec. Nulla ſpecies poteſt in materia reperiri niſi per ordinem ad formam, à qua materia ſpecificatur. Ergo ex ſe, & antecedentèr ad formam nullam habet ſpeciem etiam intrinſecam.

Reſp. diſt. ant. Nullam habet ſpeciem independentèr à forma tanquam à ſpecificativo extrinſeco: concedo antec. Tanquam ab intrinſeco ſpecificativo: nego antec. Sic namque potentia ſpecificatur à forma. Et ideò materia non habet ſpeciem intrinſecam niſi per ordinem ad formam,vt terminantem habitudinem, & relationem tranſcendentalem materiæ. Eſt tamen illa ſpecies in ipſa materia antequam recipiat formam, Eo quod

quod forma non eſt intrinſecum ſpecificativum, ſed ſolum extrinſecum reſpectu materiæ. Et ideò vt materia habeat ſpeciem, ſufficit formam reſpicere; non tamen requiritur formam actualitèr habere. In quo quidem apparet æquivocatio aliquorum exiſtimantium nos ponere actum metaphyſicum, & ſpeciem intrinſecam metaphyſicam in materia, non ſolum ante formam, ſed etiam independenter ab illa tanquam à termino extrinſeco: nos autem ſolum primum concedimus, ſecundum verò negamus.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſcurſu colligitur 1. Materiam habere vnitatam ſpecificam licèt incompletam antecedentèr ad formam. Siquidem habet actum metaphyſicum, & actus metaphyſicus conſtituit ſpeciem.

2. infertur, materiam ex proprijs ſolum habere vnitatem numericam negativè, quatenùs materia ex proprijs plures non eſt, & illi non repugnat fieri vnam numero poſitivè per ipſam formam; non tamen habet materia ante formam numericam vnitatem poſitivè. Quia principium individuationis eſt materia ſignata per quantitatem radicalitèr, antecedentèr præhabitam; & materia ante formam ſolum inchoativè; non verò formalitèr, & complete radicat quantitatem determinatam. Conſequenterque ante formam non eſt vna numero poſitivè. Et propterea dicitur etiam gradum individualem provenire à forma tanquam à cauſa formali, & non eſſe ab alijs gradibus metaphyſicis realiter entitativè diſtinctum.

3. colligitur ex dictis contra aliquos, & Durãdum in 2. diſt. 12. Materiam cœleſtem, & ſublunarem ſpecificè diſtingui. Ratio autem ea eſt. Quia materia ſpecificatur à forma ſecundum eam rationem, qua reſpicit ipſam tanquam actum adæquatum: & per eam ſic inſpectam debet à materia diſtingui. Sed forma cœleſtis, quæ eſt actus adæquatus materiæ cœleſtis, & forma ſublunaris, quę actus eſt adæquatus materiæ ſublunaris ſpecificè diſtiuguntur. Ergo materia ſublunaris, & cœleſtis etiam ſpecificè differunt.

Dices. Quod etiam formæ ſublunares diſtinguntur ſpecie. Ergo etiam materiæ ſublunares, ſpecificè diſtinguntur, ſi ratio facta aliquid probat.

Reſp. Formas ſublunares ſpecificè differre ſecundum rationes particulares, & inter ſe; non tamen comparativè ad materiam, quæ reſpicit omnem formam ſublunarem ſecundum conceptum communem formæ ammiſsibilitèr informantis. Et ita om-

Digitized by Google

omnem formam ſublunarem reſpicit tanquam actum adæquatum. Quia omnem poteſt habere. Et ideò alia diverſitas de materiali ſe habet. Materia verò cœleſtis ſatiatur per formam quam habet ſecundum rationem particularem. Et ita reſpicit illam ſolam tanquam actum adæquatum, & per eam à materia ſublunari diſtinguitur.

Ex hac eadem doctrina colligitur materias cæleſtes eſſe etiam inter ſe ſpecificè diſtinctas. Nam materia Cœli Lunæ, v. g. reſpicit ſuam formam tanquam actum adæquatum, quem ſolum poteſt habere: quia per illum ſatiatur. Et ideò ſpecificè diſtinguitur à materia Cœli Solaris; quæ etiam reſpicit propriam formam tanquam actum adæquatum ſecundum rationem particularem: non verò reſpicit ipſam ſecundum rationem communem ad omnem formam cœleſtem. Aliàs poſſet materia Solis recipere formam Lunæ, & alias formas cœleſtes. Conſequenterque Cœlum incorruptibile non eſſet. Et hæc de articulo iſto ad Phyloſophum cum articulo præcedenti applicanda.

QVÆSTIO TERTIA.

De exiſtentia Materiæ primæ.

ARTICVLVS I.

Vtrùm exiſtentia creata realiter diſtinguatur ab eſſentia?

§. I.

Aliquibus ſuppoſitis ſententiæ referuntur.

Graviſſima eſt in præſenti; & inter omnes Phyloſophos controverſa difficultas de diſtinctione exiſtentiæ ab eſſentia creata. Ad cuius intelligentiam, & aliarum, quæ ſequuntur 1. ſuppon. eſt. Quod ſicut in quacumque linea, ita etiam in linea entis datur aliquis vltimus actus: qui tamen alius eſſe non poteſt, quàm exiſtentia. Eo quod exiſtentia eſt actus ſecundus in linea entis. Sed actus ſecundus cuiuſque lineæ in eadem linea vltimus eſt. Sicut operatio eſt vltimus actus in linea operativa, in qua eſt actus. Et hoc idem in quacumque linea cernere licet. Ergo exiſtentia in linea entis vltimus actus eſt.

2. not. eſt. Effectum formalem exiſtentiæ eſſe conſtituere rem extra omnes ſuas cauſas. Nam exiſtere ſecundum nominis ethimologiam idem eſt, quod extra cauſas ſiſtere. Vnde exiſ-

Digitized by Google

exiſtentia ſic accepta diffiniri poteſt, *Actus vltimus entis, quo res complete ponitur extra cauſas*. In qua diffinitione particula *actus* ponitur loco generis. Quia in ratione actus convenit exiſtentia cum ſubſiſtentia, & cum ſubſtantiali forma, quæ habent rationem actus. Per particulam verò *vltimus* diſtinguitur exiſtentia à forma ſubſtantiali, quæ eſt actus primus. Per particulam autem *entis* diſtinguitur à ſubſiſtentia, quæ quamvis ſit vltimus actus; non tamen vltimus eſt in linea entis, ſed ſolum in linea ſubſtantiæ, ſicut in fine articuli dicemus.

3. ſup. eſt. Quod eſſentia, cuius exiſtentia eſt vltimus actus, eſt illud, quod primò intelligitur in quacumque re, & per eius diffinitionem quidditativam phyſicam, vel metaphyſicam explicatur. Quæ quidem eſſentia in duplici ſtatu conſiderari poteſt. Primo in ſtatu poſsibilitatis, in quo ſtatu eſſentia eſt in potentia ad habendam exiſtentiam, & non eſt aliquid actu actualitate exiſtentiæ, licèt aliquid actu actualitate eſſentiæ. Secundo poteſt eſſentia conſiderari in ſtatu exiſtentiæ, quatenus videlicèt exiſtit exercitè extra omnes ſuas cauſas.

4. ſup. Quod exiſtentia à parte rei exercita diſtinguitur ab eſſentia intra ſtatum poſsibilitatis conſiderata, tanquam ens participaliter ab ente nominaliter ſumpto. An verò ab eſſentia extra cauſas conſtituta diſtinguatur realiter exiſtentia in præſenti dubitatur. In qua parte, prima ſententia negat, quam communiter defendunt Authores extra ſcholam D. Thom. Alia quidem ſententia affirmat, quam tenent omnes Thomiſtæ, cum Angel. Doct. Cum quibus ſit

§. II.

Noſtra Concluſio.

Exiſtentia realiter ab eſſentia diſtinguitur.

Concluſionem iſtam eſſe mentem expreſſam Sanct. Præcept. ſolum ille poteſt dubitare, qui poteſt in meridie cœcutire; & ideò authoritatibus omiſsis, efficaci ratione concluſio noſtra prob.

Inter recipiens namque realiter, & realiter receptum neceſſario cõcedenda eſt diſtinctio realis. Quia idem realiter non poteſt realiter recipere ſemet ipſum. Aliàs eſſet idem realiter, & non eſſet: ſicut adverſarij fatentur. Sed exiſtentia eſt actus realiter in eſſentia receptus. Ergo realiter ab eſſentia diſtinguitur. Prob. min. quæ negatur à contrarijs. Si exiſtentia nõ eſſet actus realiter in eſſẽtia receptus, eſſet actus ſimpliciter infinitus. Sed implicat aliquid creatum eſſe ſimpliciter infinitũ. Ergo exiſtẽtia eſt actus realiter in eſ-

Digitized by Google

eſſentia receptus. Prob. mai. Si exiſtentia non eſſet actus realiter in eſſentia receptus, eſſet ſimpliciter actus purus. Ergo eſſet actus ſimpliciter infinitus. Prob. antec. Careret exiſtentia potentialitate. Ergo eſſet ſimpliciter actus purus. Nam ſolus actus purus omnem potentialitatem excludit. Prob. ant. Omnis potentialitas provenit ex eo quod forma receptiva eſt alicuius, vel in altero recepta. Aliud namque principium potẽtialitatis excogitabile non eſt. Sed exiſtentia non poteſt eſſe alicuius receptiva. Ergo ſi non eſſet etiam in altero receptibilis, vel recepta, omni potẽtialitate careret. Prob. min. Vltima actualitas rei non poteſt eſſe alicuius receptiva. Aliàs non eſſet vltima actualitas, ſed vlterius actuabilis per aliam, quam reciperet. Sed exiſtentia vltima actualitas eſt. Ergo non poteſt eſſe alicuius receptiva. De quo iterum artic. ſeq. dicemus. Et hac ratione probat D. Th. 1. p. q. 3. art. 6. Deum non poſſe recipere aliqua accidentia: quia Deus eſt ſuum eſſe, & ipſum eſſe nihil adiunctum habere poteſt.

Hæc eſt ratio, qua Thomiſtarum Acies armata, & invincibiliter ordinata procedit: cui tamen contrarij plures ſolutiones adhibere connantur. Primo namque reſpondent aliqui, quod quãvis exiſtentia non ſit alicuius receptiva, nec in altero recepta, ad huc tamẽ poteſt eſſe limitata per ordinem ad cauſam efficientem, à qua producitur. Nam omne quod habet cauſam efficientem, finitum, & limitatum eſt.

Hæc tamen ſolutio in efficacisſima eſt. Quia ſi exiſtentia non recipitur in eſſentia, nec eſt potẽtia alicuius receptiva, non poterit vllo modo per cauſam efficientem produci. Ergo ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Implicat eſſentialiter actum purum per cauſam efficientem produci. Sed ſi exiſtentia non recipitur in eſſentia, nec eſt potentia alicuius receptiva, eſt formaliter actus purus, & caret omni potentialitatè. Eo quod omnis potentialitas provenit in re ex quo receptibilis eſt, vel alterius receptiva. Ergo ſi exiſtentia non recipitur in eſſentia, nec eſt potentia alicuius receptiva, non poterit vllo modo per cauſam efficientem produci.

2. impug. data ſolutio, Nam ideò effectus à cauſa efficiẽte producitur: quia ex ſe, & ab intrinſeco limitatus eſt. Ergo exiſtentia ante cauſam efficiẽtem intelligitur limitata. Et conſequenter non ideò, ſaltim à priori, limitata eſt: quia cauſam efficientem habet. Prob. antec. 1. à paritate. Nam homo v.g. ideò producitur per cauſam efficientem compoſitus ex materia, & fo ma: quia ex natura ſua homo talem exigit compoſitionem. Et ideò Angelus ſimplex producitur per cauſã efficientem: Quia ex natura ſua

ſim-

Digitized by Google

ſimplicitatem requirit. Ergò ideò effectus per cauſam efficientem producitur:quia ex ſe, & ab intrinſeco limitatus eſt.

2. Prob. ant. Ratione. Ideò effectus producibilis eſt per causā efficientem. Quia eius eſſe eſt dependens à cauſa efficiēti. Sed ideò eſt dependens: quia eſt limitatum. Ergò ideò effectus eſt producibilis per cauſam efficientem: quia eſt ab intrinſeco limitatus. Prob. min. Dependentia à cauſa efficiente fundatur ſupra eſſe limitatum, potentiale, & diminutum. Ergò ideò eſſe à cauſa efficienti dependet: quia limitatum eſt. Prob. ant. Quia independētia à cauſa efficienti fundatur ſuprà eſſe illimitatum, & purum. Et ità Deus, qui eſt actus purus, & eſſentialiter immutabilis non poteſt ab aliquo dependere tāquam à cauſa efficiente. Ergò ab oppoſito dependentia à cauſa efficiente fundatur ſuprà eſſe limitatum, potentiale, & diminutum.

3. impug. ſolutio. Eſſe limitatum, & finitum eſt prædicatum tranſcendens, & imbibitum in quacumque re creata. Sicut ratio entis infiniti eſt prædicatum tranſcendens ad omnia prædicata divina. Sed prædicata tranſcēdentia intelliguntur in creatura ante cauſam efficientem. Sicut ratio entis, ratio veri, & boni tranſcendentalis intelliguntur ante cauſam efficientem: quià ſunt prædicata tranſcendentia. Ergò eſſe finitum, & limitatum intelligitur in quacumque creatura ante cauſam efficientem.

Explicatur eadem doctrina. Limitatio eſt prædicatum intrinſecum cuiuſcumque creaturæ, vt per ſe manifeſtum eſt. Sed cauſa efficiens, cum intrinſeca ſit, non poteſt intrinſecam limitationem præbere. Ergò ante cauſam efficientem intelligitur in creaturis intrinſeca limitatio. Et conſequentèr exiſtentia creata eſt limitata formaliter antè cauſam efficientem.

Reſpondebunt contrarij. Exiſtentiam ante cauſam efficiētem intelligi limitatam, & finitam ab intrinſeco: non tamen hoc habere, quià recipitur in eſſentia; ſed quià componitur ex genere, & differentia.

Hæc tamen ſolutio impug. 1. ad hominem contra Vazquez, qui concedit Deo compoſitionē ex genere, & differentia, ob idque aſſerit Deum in prædicamento ſubſtantiæ collocari. Et tamen ratione huius compoſitionis Deus limitatus non eſt. Ergò ex vi ſolius compoſitionis generis, & differentiæ exiſtentia creata non poterit ab intrinſeco limitari.

2. impug. ſolutio ad hominem contra Suarez. Quià ſi eſſet identitas inter intellectum, & intellectionem Angeli repugnaret illi compoſitio ex genere, & differentia in ſententia huius authoris. Ergò data identitate inter eſſen-

ſentiam, & exiſtentiam repugnabit exiſtentiæ compoſitio ex genere, & differentia.

3. impug. ſolutio. Quià vbi non eſt compoſitio ex eſſe, & eſſentia, compoſitio ex genere, & differentia non habebit fundamentum in re, & conſequentèr erit chimerica. Et propterea in via D.Th. 1.p.q.3.art.5. quià in Deo non datur compoſitio ex eſſentia, & exiſtentia: ſed quia Deus eſt ſuum eſſe, non poteſt in Deo dari compoſitio ex genere, & differentia. Ergò ſi ſemel exiſtentia non diſtinguitur realitèr ab eſſentia, non poterit ex genere, & differentia componi.

2. reſpondent alij ad rationem principalem. Quod licèt exiſtentia non recipiatur in eſſentia; eſt tamen ipſa receptiva ſubſiſtentiæ. Et ideò limitata, & finita eſt.

Hæc tamen ſolutio etiam inefficax eſt. Quià repugnat eſſentialitèr vltimum actum per alterum actuari, ſicut articulo ſequenti dicemus. Sed exiſtentia eſt vltimus actus, vt ibidem probabimus. Ergò exiſtentia non poteſt recipere ſubſiſtentiam, & ex tali capite limitari.

2. impug. data ſolutio. Nam prædicatum, quod eſt poſterius, nequit recipere quod eſt priùs, ſedècontra cōtingere debet. Sed exiſtentia ſupponit ſubſiſtentiam. Nam per ſubſiſtentiam redditur natura vltimò capax recipiendi exiſtentiam: & exiſtere non eſt niſi rei ſubſiſtentis. Ergò exiſtentia nequit recipere ſubſiſtentiam.

Ex eadem ferè doctrina impugnata manet ſolutio aliorum aſſerentium, quod licèt eſſentia identificet exiſtentiam, recipit tamen ſubſiſtentiam, & ex hoc capite limitatur. Manet inquam impugnata. Quià implicat eſſentiam identificare vltimam actualitatem abſque identitate cum actualitate inter media, quæ minùs ab eſſentia diſtat, & minus debet diſtingui. Sed exiſtentia eſt vltimus actus; ſubſiſtentia verò eſt actualitas intermedia. Ergò implicat eſſentiam identificare exiſtentiam, & ſimul ſubſiſtentiam recipere.

3. reſp. alij ad rationem noſtram. Exiſtentiam formæ v. g. limitari: quia recipitur in materia: & exiſtentiam materiæ limitari; quià recipit formam, ſicut, & ipſa materia: & exiſtentiam compoſiti limitari, quià dependet à partibus, & exiſtentiam accidentis, quia recipitur in eodem ſubiecto accidentis receptivo.

Hæc tamen ſolutio ad impoſsibilia recurrit, & implicationem involvit; omnia videlicèt ſuprà dicta eſſe ſuum eſſe, & identificare exiſtentiam, & aliũdè limitari. Nàm ideò Deus non poteſt aliquid recipere, nec in alio recipi, nec à partibus dependere: quià in Deo idẽ eſt eſſe, & eſſentia

tia. Ergò ſi ſupra dicta identificant exiſtentiam, nec materia poterit recipere, nec forma recipi: & idem de accidenti dicendum: nec poterit compoſitum à partibus dependere.

2. impug. data ſolutio. Primum limitativum exiſtentiæ eſt ipſa eſſentia. Quià exiſtentia eſt actus proprius eſſentiæ, & hæc ſe habet tamquam prima potentia in ordine ad exiſtentiam. Prima verò potentia eſt primum limitativum in ordine ad proprium actum. Ergò ſi ſemel conceditur omnia ſupra dicta identificare exiſtentiam, non poterunt ex alio capite limitari. Quià deficiente primo limitativo omnis alia limitatio deficere debet.

2 prob. concluſio. Quæ realitèr ſeparantur, realiter diſtinguuntur. Sed exiſtentia creata realiter ab eſſentia ſeparatur. Ergò realiter ab eſſentia diſtinguitur. Prob. min. Nàm in via D. Th. 3. p. q. 17. art. 2. Humanitas Chriſti Domini caret exiſtentia creata, & per exiſtentiam increatam verbi tantùm exiſtit. Ergò minor verà eſt.

Conf. Si eſſentia identificaret exiſtentiam, eſſet ſimplicitèr infinita. Ergò eſſentia creata exiſtentiam identificare non poteſt. Prob. ant. Quià intellectio eſt vltima actualitas in linea intellectiva, & perfectio ſimplicitèr ſimplex, ſi ſemel intellectus identificaret intellectionē, eſſet ſimplicitèr infinitus. Sed exiſtentia eſt vltimus actus in linea entis, & perfectio ſimplicitèr ſimplex. Siquidē formalitèr reperitur in Deo. Ergò ſi eſſentia identificaret exiſtentiā, eſſet ſimpliciter infinita.

Addimus. Quod ſi eſſentia identificaret exiſtentiam, identificaret etiam omnem actum de linea entis. Quià exiſtentia eſt vltimus actus de linea entis: & quod identificat vltimum actum in aliqua linea, omnem alium actum identificare debet. Et conſequenter eſſentia eſſet infinita in linea entis. Siquidem intra talem lineam tota eſſet actus. Quod autem in linea entis eſt infinitum, ſimplicitèr infinitum eſt.

3. prob. concl. ratione D. Th. quod l. 2. art. 3. & 4. Quià quidquid de aliquo in ſingulari accidentaliter prædicatur, realitèr ab eo diſtinguitur. Ex quo enim albedo accidentaliter prædicatur de homine in ſingulari benè infertur, quod realiter diſtinguatur ab illo. Et idem contingit in omnibus prædicatis, quæ dicūtur accidentaliter de ſubiecto. Sed exiſtentia accidentaliter prædicatur de eſſentia in ſingulari; Ergò realiter ab ea diſtinguitur. Prob. min. Hæc propoſitio Petrus exiſtit, eſt accidentalis, & quinti prędicabilis, vt logici communitèr dicunt. Rurſus exiſtentia non ingreditur in diffinitione phyſica, nec metaphyſica Petri; & conſequenter accidentalitèr advenit illi.

Digitized by Google

illi. Et tandem ſolus Deus eſt ſuum eſſe, iuxta illud, ego ſum qui ſum. Creaturis autem contingenter advenit exiſtentia. Ergò exiſtentia de eſſentia in ſingulari accidentaliter prædicatur.

§. III.

Solvitur argumentum contra vltimam rationem.

Contra vltimam rationem probativam concluſionis arg. Stat aliquid accidentaliter prædicari de aliquo, à quo realiter non diſtinguitur. Ergò ratio vltima nititur principio falſo. Prob. ant. 1. Vnio materiæ, & formæ accidentalitèr prædicatur de illis. Quià materia, & forma contingenter vniuntur. Et tamen vnio non diſtinguitur realiter ab illis in ſententia probabili negante modum vnionis realiter à materia, & forma diſtinctum. Ergò antecedens verum eſt.

2. Repræſentatio intuitiva accidentaliter prędicatur de ſpecie Angeli, quæ modò intuitivè repræſentat obiectum præſens, quod anteà intuitivè non repræſentabat, quando obiectum erat futurum. Et tamen intuitiva repræſentatio non diſtinguitur ab ſpecie realitèr. Ergò idem quod priùs.

3. Eſſe actuale exercitum eſſentiæ accidentalitèr prædicatur de eſſentia. Nam tale eſſe competit eſſentiæ per hoc quod terminat actionem agentis, quæ terminatio eſt accidentalis eſſentiæ. Et tamen illud eſſe non diſtinguitur realitèr ab eſſentia. Ergò.

4. Hæc propoſitio, Anullus eſt aureus, eſt accidentalis. Et tamen inter prædicatum, & ſubiectum non eſt diſtinctio realis. Ergò.

5. Hæc propoſitio, àctio eſt paſsio, eſt accidentalis. Et tamen actio, & paſsio non diſtinguuntur realitèr. Ergò.

6. Hæc propoſitio, animal eſt rationale, eſt accidentalis. Et tamen non diſtinguntur realiter. Ergò idem.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui reſp. Vnionē ſumptam exercitè eſſe accidentalem reſpectu materiæ, & formæ; non tamen vnionem conſideratam ſignatè. Sic enim eſſentialis eſt tàm materiæ, quàm formæ, & de vtraque non accidentalitèr, ſed eſſentialitèr prædicatur.

Hæc tamen ſolutio principium quærit niſi meliùs explicetur. Et ideò pro intelligentia ipſius, & aliarum huiuſmodi, notádum eſt. Quod prædicata contingentia poſſunt eſſe in duplici differentia. Aliqua enim ſunt, quæ in ſuo conceptu formali nō connotant aliquid extrinſecum: ſicut quantitas, & albedo, & huiuſmodi alia ſimul cum exiſtentia creata, quæ licèt ex ratione generali formæ creatæ connotet actionem creantis; talē tamē connota-

notationem in conceptu formali non explicat. Alia prędicata ſunt, quæ in formali conceptu connotant aliquid extrinſecum: ſicut vnio, quæ intelligi non valet abſque extremis, & agente per cuius actionem vniuntur. Inter hæc autem prædicata talis differentia eſt, quod prędicata primi generis, ſi ſemel accidentalitèr prædicantur, ſignum eſt, quod à ſubiecto realitèr diſtinguuntur. Quia talia prædicata ratione ſui conveniunt contingenter, & non ratione alicuius connotati: & ita accidit in exiſtentia creata. Vndè neceſſum eſt, quod ab eſſentia realiter diſtinguatur. Prædicata verò ſecundi generis poſſunt ratione connotati accidentalitèr convenire. Et ideò vt accidentalitèr prædicentur, ſufficit, quod connotatum diſtinguatur realiter à ſubiecto: & neceſſarium non eſt, quod ipſa prædicata in ſe ipſis, & ratione ſui à ſubiecto diſtinguantur.

Iuxta hanc ergo doct. ad argum. nego antec. & ad 1. prob. conc. mai. & min. Diſtin. conſ. Si tale prędicatum in conceptu formali connotativum ſit: conc. conſ. Si ſit abſolutum: neg. conſeq. per quæ patet ad primam probationem clariſsimè. Quia vnio eſt prædicatum connotativum in conceptu formali. Patet etiam ad 2. & 3. prob. Quia repræſentatio intuitiva ſecundum cōceptum formalem connotat extrinſecum, ſcilicèt præſentiam obiecti. Et ſimiliter eſſe actuale, & exercitū eſſentiæ connotat actionem agentis, per quam eſſentia extrahitur à ſtatu poſsibilitatis, & tendit ad exiſtentiam.

Ad 4. prob. reſp. Quod eſſe aureum accidentalitèr prędicatur de annulo ratione figuræ. Eo quod annulus eſt artefactum conſtans ex ſubiecto, & forma artificiali. Cumque forma artificialis realitèr diſtinguatur à ſubſtantia anuuli: fit inde quod prædicatum etiam realiter à ſubiecto diſtinguitur ratione figuræ.

Ad 5. reſp. aliqui. Quod actio, & paſsio, quamvis accidentaliter prædicentur inter ſe; eſſentialiter tamen prædicantur de aliquo tertio, ſcilicèt de motu cum quo vtraque identificatur realitèr. Et ideò mirum non eſt, quod inter ſe non diſtinguatur realitèr. Exiſtentia verò accidentaliter prædicatur de eſſentia: nec tamen vtraque eſſentialitèr prædicatur de aliquo tertio. Et ita realitèr diſtinguuntur. Quæ ſolutio ſatis probabilis eſt.

Melius tamen reſp. Quod hæc propoſitio actio eſt paſsio, eſt propoſitio eſſentialis propter realem identitatem vtriuſque. Sicut hæc propoſitio, iuſtitia eſt miſericordia eſt eſſentialis in Deo propter realem identitatem miſericordiæ, & iuſtitiæ.

Ad 6. prob. reſp. Rationale accidentaliter prædicari de animali ſumpto logicè, & in cōmuni;

Digitized by Google

ni; non tamen de animali phyſicè, & in ſingulari. Nam animal in ſingulari neceſſario determinatum eſt, & conſtitutum per aliquam differentiam. Noſtra autem ratio de illis, quæ accidentalitèr prædicantur de aliquo in ſingulari, intelligenda eſt.

Poterat etiam reſp. Quod animal, & rationale eſſentialitèr prædicantur de aliquo tertio, videlicèt de homine. Et ita neceſſum non eſt, quod realitèr diſtinguatur.

Alitèr etiam poterat dici: Rationalem eſſe prædicatum inadæquatum reſpectu animalis, ſicut individuum reſpectu ſpeciei: ſicut hæc propoſitio, homo eſt Petrus, eſt accidentalis: ita etiam altera, animal eſt rationale. Exiſtentia verò eſt prædicatum adæquatum eſſentiæ, & ita diſpar eſt ratio.

§. III.

Cæteris argumentis occurritur.

SEcundo arg. contra noſt. concluſ. Fundamento principali, in quo ſententia contraria maximè fidit. Quia exiſtentia non recipitur realitèr in eſſentia. Ergo realitèr ab eſſentia diſtincta non eſt. Prob. ant. Eſſentia nec vt eſt intra cauſas, nec vt extra cauſas eſt poteſt recipere exiſtentiam. Ergo exiſtentia non recipitur realitèr in eſſentia, ant. quantum ad 1. partem conſtat. Quia eſſentia intra ſtatum poſsibilitatis nequit facere compoſitionem cum exiſtentia. Exiſtentia namque ſtatum poſsibilitatis eſſentialitèr excludit. Ergo eſſentia intra ſtatum puræ poſsibilitatis nequit exiſtentiam recipere. Quantum ad 2. verò partem prob. ant. Eſſentia quando eſt extra cauſas intelligitur cum effectu exiſtentiæ. Ergo vt eſt extra cauſas nequit exiſtentiam recipere. Prob. ant. Quando eſſentia eſt extra cauſas, intelligitur cum effectu exiſtentiæ. Quia effectus exiſtentiæ eſt conſtituere rem extra cauſas. Ergò eſſentia quando eſt extra cauſas, cum exiſtentia intelligitur.

Reſp. ad argum. neg. duo antec. 1. Et ad prob. diſt. ant. Quoad ſecundam partem. Quando eſt extra cauſas complete, & in facto eſſe: conc. antec. Incompletè, vitialitèr, & in fieri: nego ant. & conſeq. Eſſentia namque poteſt conſiderari extra omnes ſuas cauſas complete, & in facto eſſe: & prout ſic nequit exiſtentiam recipere; ſed potiùs iam intelligitur cum illa. Siquidem intelligitur iam cum effectu exiſtentiæ, qui eſt conſtituere rem completè, & in facto eſſe extra omnes ſuas cauſas. Poteſt inſuper eſſentia conſiderari extra cauſas incompletè, vialitèr, & in fieri: quando videlicèt eſſentia incipit paſ-

ſive moveri per actionem cauſæ efficientis,& illius influxum incipit terminare:in quo ſtatu ſolum eſt in via ad habendam exiſtentiam, & non dum intelligitur cum illa. Conſequenterque in hoc ſtatu medio exiſtentiam recipere poteſt.

Inſtantia argum. Invenitur in ſubſiſtentia creata,quæ in ſententia contrariorum non recipitur in ſubſtantia, provt eſt intra ſtatum poſsibilitatis, nec provt eſt extra cauſas completè, & in facto eſſe. Et tamen in ſubſtantia recipitur, quando ſubſtantia incipit paſsivè moveri, & ponitur extra cauſas incompletè, vialitèr,& in fieri.

Sed inſt.Eſſentia in illo ſtatu medio,& pro illo priori, quo ponitur in via ad habendam exiſtentiam,intelligitur iam cum aliqua exiſtentia.Ergo provt ſic non poteſt exiſtentiam recipere.Prob. antec.1. Eſſentia dum eſt in via ad eſſendum extra cauſas, exiſtit ſaltim incompletè,vialitèr, & in fieri. Ergo intelligitur cum aliqua exiſtentia. Prob. conſeq. Benè valet, eſſentia pro illo priori exiſtit vialitèr. Ergo exiſtit. Sed exiſtere eſt effectus exiſtentiæ. Ergo ſi pro illo priori ſaltim vialitèr exiſtit, pro eodem priori intelligitur cum exiſtentia.

2.prob.ant. Eſſentia pro illo priori intelligitur cum aliquo eſſe actuali exercitè.Ergo cum aliqua exiſtentia intelligitur. Prob. conſ.Quia eſſentiam eſſe conſtitutam in actu exercito eſt effectus exiſtentiæ. Ergo ſi pro illo priori intelligitur eſſentia cum aliquo eſſe actuali exercitè,etiam cum exiſtentia intelligitur.

Reſp.neg.ant. & ad 1.prob. neg.conſ. Quia exiſtere vialitèr, nihil aliud eſt,quam eſſe in via ad habendam exiſtentiam. Et ideò quod exiſtit vialitèr non dum exiſtit. Vndè conſequentia in argumento illata bona non eſt. Nam vt ait D. Th. opuſc. 39. de fallacijs ſyllogiſm.cap.10. in illa conſequentia arguitur à ſecundum quid ad ſimplicitèr. Eo quod arguitur ab exiſtere vialiter ad exiſtere abſolutè, & ſimplicitèr. Vndè procedit ab antecedenti cum addito,ad conſequens abſolutè, & ſimplicitèr: qui modus arguendi, bona conſequentia non eſt.

Dices. Hæc eſt bona conſequentia, homo velocitèr currit. Ergo homo currit. Et tamen arguitur ab antecedenti cum addito.Ergo etiam altera conſequentia bona erit.

Reſp.diſt.min.Cum addito nõ diminuẽte:cõc.mi.Cũ addito diminuẽte:neg.mi.& cõſ.Quãdoq; namque additum nõ diminuit de ratione illius cui additur,ſicut in conſequentia facta. Eo quod velocitas non diminuit de ratione curſus, & tunc conſequentia bona eſt. Quandoque verò addi-

additum diminuit de ratione eius cui additur: ſicut in his, Cesſar eſt in memoria hominum. Ergò Ceſſar eſt. Petrus eſt bonus latro. Ergò eſt bonus. Eſſentia pro priori ad exiſtentiam exiſtit vialitèr. Ergò exiſtit: in quibus omnibus bona conſequentia non fit.

Ad 2. prob. ant. reſp. diſt. ant. Cum aliquo eſſe actuali, actualitate exercita eſſentię: concedo ant. Actualitate exiſtentiæ: neg. ant. & conſ. Quando namque eſſentia incipit terminare actionem agentis habet aliquam actualitatem exercitam eſſentię: Quia hoc quod eſt terminare actu actionem cauſæ efficientis aliqua actualitas eſt, quam quidem eſſentia non habebat intra ſtatum poſsibilitatis, in quo ſtatu non terminabat eſſentia actionem cauſæ efficientis. Hęc tamen actualitas non eſt exiſtentia; ſed eſt ipſa eſſentia vt terminat actionem agentis. Et ideò pro illo priori nondùm habet exiſtentiam, cuius effectus eſt tribuere eſſe actuale completum, & vltimatum.

Sed inſt. Illud eſt eſſe exiſtentiæ, per quod eſſentia diſtinguitur à ſuis cauſis. Sed per illud eſſe, quod habet eſſentia, dùm incipit terminare actionem agentis, differt eſſentia à ſuis cauſis. Ergò illud eſſe eſt eſſe exiſtentiæ.

Reſp. diſt. mai. Diſtinguitur completè, & in facto eſſe: conc. mai. Vialitèr, & incompletè: neg. mai. & ſecundùm eandem diſt. min. neg. conſ. Eo namque modo, quo eſſentia eſt extra cauſas, à ſuis etiam cauſis diſtinguitur. Cumque per illud eſſe aſsignatum ſolùm eſſentia ſit extra cauſas vialitèr, & incompletè, ſolum etiam incompletè à ſuis diſtinguitur. Inſtantia eſt in doctrina Suarez diſtinguentis virtualiter eſſentiam ab exiſtentia, in qua doctrina eſſentia pro priori virtuali ab exiſtentia differt à ſuis cauſis. Et tamen non differt ab illis per eſſe exiſtentiæ, & completè. Ergò idem in noſtro caſu dicendum.

Poterat 2. alijs terminis reſponderi. Eſſentiam videlicèt intra ſtatum poſsibilitatis eſſe in potentia ad duplex eſſe actuale exercitium: vnum quidem eſſentiæ, & alterum exiſtentiæ, per quorum primum tollitur eius potentialitas ſolum quantum ad vnam partem. Et ità tantum inadæquatè; & quantum ad illam partem per illud eſſe à ſuis cauſis diſtinguitur. Vt tamen adæquatè diſtinguatur à cauſis, Vtrumque eſſe, tam eſſentiæ, quam exiſtentiæ debet habere.

Sed inſt. Eſſentia per illud eſſe aſſignatum fit ens participialitèr ſumptum. Sed eſſe ens participialitèr ſumptum eſt effectus exiſtentiæ. Ergò illud eſſe eſt eſſe exiſtentiæ.

Reſp. diſt. mai. Ens participia-

cipialitèr incompletè,& vialitèr: conc.mai.Completè,& in facto eſſe:neg.mai.& ſub eadem diſt. min.neg.conſ. Sicut namque eſſentia pro illo priori eſt in via ad habendam exiſtẽtiam,ita etiam eſt ens participialitèr vialitèr, & incompletè; non tamen eſt ens participialitèr completè,& in facto eſſe: hoc enim ſolum ab exiſtentia præſtatur.

3.arg. Eſſentia creata per ſe ipſam terminat actionẽ agentis. Ergò per ſe ipſam exiſtit. Quià actio cauſæ efficientis terminatur ad exiſtentiam. Et ideò ſi eſſentia creata per ſe ipſam terminat actionem agentis, per ſe ipſam debet exiſtere.

Reſp.diſt.antec. Terminat incompletè,& inadęquatè:conc. ant.Completè, & adęquatè: nego ant. & conſ. Quià eſſentia creata per ſe ipſam ſolum inadęquatè terminat actionem agentis.Eo quod actio cauſæ efficientis non ſolum tendit ad eſſentiã; ſed etiam ad exiſtentiam communicandam. Et ita vſque quo exiſtentiam producat,actio completa non eſt.

Sed inſt. Eſſentia vt terminat actionem agentis per ſe ipſam habet quidquid requiritur, vt ſit à parte rei. Ergò per ſe ipſam completè, & adæquatè terminat actionem agentis. Prob. ant. Eſſentia vt terminat actionẽ agentis per ſe ipſam habet eſſe temporale, quod eſt novum, & non erat ab æterno. Ergò per ſe ipſam habet quidquid requiritur, vt ſit à parte rei.

Reſpondebis.Eſſentiam provt ſic habere eſſe temporale incompletè,& vialitèr; non tamen in facto eſſe,& completè.

Contra tamen eſt. Eſſentia creata, vt per ſe ipſam terminat actionem agentis, eſt completè, & in facto eſſe extra cauſas. Ergò habet eſſe temporale completè, & in facto eſſe. Prob. ant. Eſſentia,cum indiviſibilis ſit,vel totalitèr eſt intra cauſas,vel totalitèr eſt extra illas. Nam indiviſibile, ſicut vel totum attingitur,vel nihil illius attingitur,ita totum eſt intra cauſas,vel totalitèr eſt extra illas.Sed eſſentia,vt terminat actionem agentis,non eſt totalitèr intra cauſas. Ergò totalitèr eſt extra ſuas cauſas.

Reſp.neg.ant.ad prob. diſt. mai.Quantum ad eſſe eſſentiæ,& ex parte rei:conc.mai.Quantum ad vltimum eſſe exiſtentiæ: nego mai.& conceſ.min.neg.conſ.ſub diſt.mai. Eſſentia namque indiviſibilis eſt ſecundùm prædicata eſſentialia, & quantum ad eſſe eſſentiæ. Et ideò pro illo priori, quo terminat actionẽ agentis,eſt totalitèr extra cauſas quantũ ad eſſe eſſentiæ,& ex parte ſui: non tamen eſt totalitèr extra cauſas, quantũ ad eſſe vltimum exiſtentiæ.Eo quod nondũ habet in facto eſſe exiſtentiam, quamvis ſit in via ad exiſtentiam habendam.

4.ar-

Digitized by Google

4.arg. Ex identitate exiſtentiæ cum eſſentia nulla ſequitur infinitas. Ergò quamvis exiſtentia cum eſſentia identificetur, infinita non erit. Prob. antec. 1. Exiſtentia, & eſſentia creata ſunt aliquid limitatum, & finitum. Sed finitum additum finito non facit infinitum. Ergo ex identitate exiſtentiæ cum eſſentia creata nulla ſequitur infinitas. Prob. min. indiviſibile additu alteri indiviſibili non facit diviſibile, & extenſum. Ergo finitum additum finito non facit infinitum. Conſ. à parit. bona eſt.

2. Exiſtentia creata realitèr eadem eſt cum ſua eſſentia. Nam ipſa exiſtentia creata habet etiam ſua prædicata eſſentialia realitèr ab ipſa indiſtincta. Et tamen exiſtentia creata infinita non eſt. Ergo idem, quod priùs.

3. Ex identitate eſſentię cum vltima actualitate de linea entis nulla ſequitur infinitas. Ergo ex identitate illius cum exiſtentia propria infinitas non ſequitur. Prob. antec. Ex identitate cauſæ finalis cum ſua cauſalitate, quæ eſt vltima actualitas in linea finis, nulla ſequitur infinitas. Siquidem in probabili Thomiſt. ſent. cauſalitas finis conſiſtit in allicientia appetitus voluntatis, quæ tamen allicientia realitèr diſtincta non eſt, ſed potius identificata cum ipſa bonitate finis abſque vlla infinitate. Ergo paritèr ex identitate eſſentiæ cum vltima actualitate de linea entis infinitas inferenda non eſt.

Reſp. ad arg. neg. antec. & min. & ad prob. neg. conſ. Ratioque diſcriminis eſt. Quia in diviſibile ex conceptu formali eſt indiſibile, & illi ſecundum formalem conceptum repugnat diviſibilitas, & extenſio. Ideòque licèt cum alio indiviſibili coniungatur, adhuc tamen indiviſibile manet. Et conſequentèr nequit præſtare extenſionem. Finitum verò, quod ex conceptu formali limitatum non eſt, ſi ſemel identificatur cum alio, à quo limitari debebat, totalitèr infinitum, & illimitatum evadit. Quia nullum relinquitur principium limitationis. Et proptereà cum exiſtentia creata ex conceptu formali limitata non ſit, ſed per eſſentiam limitari debeat; ſi cum eſſentia identificata conceditur, erit ſimplicitèr infinita.

Inſtantia argumenti invenitur in anima, & gratia iuſtificante, quarum quælibet finita eſt. Et tamen ſi anima identificaret gratiam iuſtificantem, eſſet infinita ſimplicitèr. Hoc idem etiam haberet intellectus, ſi intellectionem creatam identificaret. Et ſubſtantia creata, ſi identificaret ſupernaturalitatem creatam, quamvis omnia iſta de facto limitata, & finita ſint.

Sed inſt. Data identitate exiſ-

exiſtentiæ cum eſſentia, poſſet adhuc exiſtentia per cauſam efficientem limitari. Ergo maneret adhuc principium limitationis. Et conſequentèr infinita non eſſet. Probatur antec. Poteſt aliquid ex ſe non limitatum per cauſam efficientem limitari: ſicut conſtat in ſpecie expreſſa creata quidditativa Dei, quæ in probabili ſententia Thomiſtarum poſsibilis eſt, quæ quidem ex ſe non eſt limitata per cauſam tamen efficientem limitaretur: quia ab intellectu creato eſſet producta. Ergo data identitate exiſtentiæ cum eſſentia, poſſet adhuc exiſtentia per cauſam efficientem limitari.

2. inſt. Exiſtentia creata priùs intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in eſſentia. Ergo quamvis receptibilis non eſſet, ſed eadem realitèr cum eſſentia, adhuc eſſet limitata. Prob. ant. Eſſe creatum, & ab alio productum eſt prædicatum analogicè commune ad omnem formam creatam, ſivè receptibilem, ſivè receptam, &c. Eſſe verò receptibilem eſt prædicatum proprium, & particulare formæ receptibilis. Sed prædicata communia, priora ſunt, quam prædicata particularia. Ergo priùs exiſtentia intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in eſſentia.

Reſp. ad 1. replicam neg. ant. & ad prob. dicimus: quod ſpecies illa pro priori ad cauſam efficientem intelligitur receptibilis in intellectu creato. Et ideò ante cauſam efficientem intelligitur ex ſe limitata per ordinem ad intellectum creatum, in quo receptibilis eſt.

Ad 2. replicam reſpondetur. Prædicata ſuperiora eſſe priora in eſſendo, & prędicando abſolutè; non tamen in conſtituendo: ſed potiùs differentia propria cuiuſcumque rei in conſtituendo ſpeciem prima eſt. Nec ſpecies ipſa intelligitur vſque quo differentia intelligatur. Et ideò exiſtentia creata intra ſpeciem propriam priùs intelligitur receptibilis, quam ab alio producta. Et ſi differentiam receptibilis non haberet, non eſſet in tali ſpecie, nec tali modo rationem communē contraheret. Quia ſi differentia eſſet differentia formæ irreceptibilis, ſpecies non eſſet ab alio.

Ad prob. 2. ant. princ. neg. conſ. Quia exiſtētia eſt actus verè, & propriè eſſentiæ cōpletæ, illam que reſpicit vt potentiam, & proprium limitativum. Vndè ſi cum illa idētificaretur, careret limitativo, & evaderet infinita. Non tamen exiſtentia reſpicit eodem modo ſuam eſſentiam incōpletā, nec tanquam verus actus cōparatur ad ſe ipſam vt potentiam. Et ideò quamvis propriam eſſentiam identificet, limitata manet per ordinem ad eſſentiam com-

ple-

Digitized by Google

pletam, in qua receptibilis eſt. Sicut intellectio creata abſque vlla infinitate identificat ſuam eſſentiam; non tamen identificare poteſt eſſentiam,& ſubſtantiam agentis.Quia ad iſtam comparatur tanquam verus actus ſecundus. Et ideò limitatur: quia immediatè in intellectu, & mediatè in ſubſtantia operantis receptibilis eſt.

Ad 3.prob.ant.reſp. Sententiam oppoſitā probabiliorem eſſe. Illa tamen admiſſa, in qua argumentum procedit, dicimus: exiſtentiam ex conceptu formali importare poſitivè perfectionē. Et ideò abſque infinitate cum eſſentia identificari non poteſt: cauſalitas verò finis ex conceptu formali nòn dicit imperfectionem:quia reperitur in Dèo formalitèr; non tamen dicit poſitivè perfectionem, ſed ſolum permiſsivè. Quia contrahibilis eſt per cauſalitatem divinam ſummè perfectam,& etiam per cauſalitatem creatam,quæ imperfectionem importat.Eo quod cauſa finalis creata cauſat, vt in apprehenſione exiſtens,& ſolum intentionalitèr movet. Et ita ex idētitate cauſę finalis cū ſua cauſalitate infinitas inferēda nō eſt.

Tandem arg. Quæ realitèr diſtinguntùr, poſſunt ſaltim per abſolutam Dei potētiam realitèr ſeparari. Sed eſſentia,& exiſtentia creata realitèr ſeparari non poſſunt etiā de potentia abſoluta. Quià ſi exiſtentia tollitur,eſſentia vltra non exiſtit,nec eſt in rerum natura. Ergò exiſtentia creata realiter ab eſſentia diſtincta non eſt.

Conf. Non eſt aſsignabilis effectus formalis, quem exiſtentia ſuperaddita poſsit eſsētiæ pręſtare.Ergò exiſtentia creata non poteſt eſſe aliquid ſuperadditum eſſentiæ, & realiter ab ea diſtinctū.Prob.ant.Exiſtentia ſuperaddita non poteſt præſtare eſſentię, quod ſit terminus actionis. Quia eſſentia ratione ſui terminat actionem vt *quod*, & immediatè producitur:vt *quo* verò conſtituitur in ratione termini per ipſam actionem cauſæ. Rurſus exiſtentia non poteſt eſſentiæ tribuere eſſe per ſe. Eo quod eſſe per ſe eſt proprius effectus ſubſiſtentiæ. Tandem exiſtentia nequit præſtare eſſe in alio receptivè, vel inhæſivè. Hoc enim à receptione,vel eductione præſtatur. Sed præter hos effectus alius aſsignabilis non eſt. Ergò non eſt aſſignabilis effectus formalis,quem exiſtentia ſuperaddita poſsit eſſentiæ præſtare.

Conf.& vrgetur 2. Dùm Petrus exiſtit in rerum natura cum exiſtentia, quam ſuperaddimus, deficit à Petro carentia eſſentiæ, & carentia iſta formalitèr,& immediatè excluditurper eſſentiam Petri,vt ab exiſtētia diſtinctā. Eo quod cū ſola eſſentia opponitur contradictoriè immediatè. Sed

Digitized by Google

defectus formalis, & excluſio immediata vnius contradictorij eſt formalis exiſtentia alterius. Ergò dùm Petrus exiſtit in rerũ natura, eſſentia Petri, vt diſtincta ab exiſtentia ſuperaddita, per ſe ipſam exiſtit. Sicut etiam immediatè per ſe ipſam; non eſſentiam, vel carentiam eſſentiæ ſibi contradictoriam excludit.

Hæc tamen omnia pluſquam facilia ſunt, & ad ea reſp. ad arg. quidem neg. mai. Quia totum, in plurium contrariorum ſententia, realitèr diſtinguitur à ſuis partibus à quibus tamen *etiam* de potentia abſoluta ſeparari non poteſt. Et in ſententia Thomiſt. & aliorum, totum realitèr diſt. à materia, à quo tamen non poteſt ſeparari. Et relatio prædicamentalis realitèr differt à termino, & ab illo ſeparari non poteſt.

Ad 1. conf. reſp. Plura falſa cõtinere videlicèt, eſſentiã conſtitui in ratione termini *quo* per ipſam actionẽ productivam. Nam terminus *quo*, vel producitur, vel communicatur per actionẽ, & in reproducta manet: actio verò nec ſe ipſam cõmunicat, vel producit, nec in termino manet, vt per ſe manifeſtum eſt. Rurſus etiam falſum eſt eſſe in alio præſtari formalitèr ab eductione, à qua ſolũ provenit efficientèr. Et tandẽ prætèr numerata, eſt aſsignabilis effectus proprius, quem exiſtentia ſuperaddita poſsit eſſentiæ præſtare, videlicèt conſtituere ipſam extra omnes ſuas cauſas completè, & in facto eſſe, & vltimò in linea entis completã, & actuatam, quem effectum formalẽ non poteſt eſſentia per ſe ipſam habere, vt relinquibus probatum.

Ad 2. conf. reſp. Excluſionem formalem, & immediatam vnius contradictorij ex terminis, & abſolutè non eſſe exiſtentiam alterius. Nam eſſentia hominis in ſtatu poſsibilitatis excludit carentiam eſſentiæ. Quià eo modo, quo ibi invenitur eſſentia, non datur carentia illius: & idem de quacumque eſſentia in illo ſtatu dicendum. Et tamen eſſentia in ſtatu poſsibilitatis nõ exiſtit per ſe ipſam. Loquendo verò de rebus, quæ in rerũ natura exiſtunt, dicendũ eſt excluſionem formalem, & immediatam vnius contradictorij eſſe alterius exiſtentiam tanquam conditionẽ neceſſariò requiſitã; non tamen tãquam formam formalitèr expellentẽ. Albedo namque per ſe ipſam vt connotantem exiſtẽtiam exercitã excludit in rerũ natura carentiã ſui ipſius. Et relatio relationis carentiã. Et eſſentia Petri per ſe ipsã excludit formalitèr nõ eſſentiã: non quidẽ per ſe ipſam abſolutè, ſed per ſe ipſam vt exercitè exiſtentem, vel vt connotantem exercitam exiſtentiam.

Inſtãtia manifeſta invenitur in ſentẽt. cõtrarior. Ipſi nãq; aſſerũ, exiſtẽtia virtualitèr ab eſsẽtia diſtingui, in qua ſẽtẽtia, eſsẽtia vtvir

tua,

tualiter ab exiſtentia diſtincta per ſe ipſam excludit non eſſentiam, vel carentiam eſſentiæ. Et tamen eſſentia vt ſic virtualitèr ab exiſtentia diſtincta non exiſtit per ſe ipſam. Aliàs vt virtualitèr ab exiſtentia diſtincta haberet etiam aliam exiſtentiam virtualitèr diſtinctam, de qua idem fiet argumentum, & dabitur proceſſus in infinitum. Intellectus etiã Divinus vt virtualiter à voluntate diſtinctus excludit carentiam ſui: & idem de voluntate dicendum. Et tamen intellectus divinus vt ſic à voluntate diſtinctus non exiſtit per ſe ipſum. Aliàs haberet exiſtentiam virtualitèr diſtinctam ab exiſtentia aliorum attributorum: & quodcumque attributum haberet exiſtentiam ab exiſtentia alterius attributi virtualitèr adæquatè diſtinctam.

§. Vltimus.
Corollaria ex dictis.

EX dictis infertur 1. Quod quando D. Th. q. 21. de ver. art. 5. aſſerit: *dato quod creatura eſſet ſuum eſſe, adhuc tamen creatura non haberet rationem boni, niſi præ ſuppoſito ordine ad creatorem*, loquitur dato impoſſibili, quod videlicèt creatura eſſet ſuum eſſe, & ſimul maneret in ratione creaturæ. Si namque in illa hypoteſsi creatura maneret, neceſſario diceret ordinem ad creatorem.

2. inf. Ea quæ in inferioribus ſunt diſperſa, poſſe in ſuperioribus adunari, quando non adeſt ſpecialis repugnantia. Sicut practicum, & ſpeculativum adunantur in habitu Theologiæ, & in habitu fidei: qui tamen habitus ex coceptu formali imperfectionem important receptibilis formæ. Ex quo tamen eſſentia, & exiſtẽtia in aliqua creatura, quãvis ſuperiori adunentur, ſequitur ſpecialis repugnantia, & infinitas, quam ſupra probavimus.

Inf. 3. Etiam ſubſiſtentiam eſſe realiter à ſubſtãtia diſtinctã. Pro cuius intelligentia notamus. Quod ſicut in quacumque linea datur aliquis actus vltimus: ita etiam in linea ſubſtantiæ datur aliquis vltimus actus, qui dicitur ſubſiſtentia, quæ eadem non eſt cum ſingularitate, ſed ab ea realiter diſtincta. Sicut conſtat in myſterio Incarnationis, in quo quidem humanitas ſingularis ſine propria ſubſiſtentia fuit aſſumpta ad ſubſiſtentiam divinã.

Nota 2. effectum formalem ſubſiſtentiæ eſſe reddere ſubſtantiam, vel naturam independentem ab alio tamquam à ſuſtentãte, & incommunicabilem alteri ſuppoſito: quę quidem ſubſiſtentia naturam irrationalem conſtituit ſuppoſitum: naturam verò rationalem de non inat perſonã: & ita perſona diffinitur: *rationalis naturæ individua ſubſtantia*.

Modo autem doctrina illata prob. Nam quod identificat vltimam

mam actualitatem dicentem perfectionem ſimpliciter ſimplicem, eſt infinitum ſimpliciter. Sed ſubſiſtentia eſt vltima actualitas in linea ſubſtantiæ, & perfectio ſimplex, ſicut ipſa exiſtentia, & propter ſimilem rationem. Ergò ſi ſubſtantia identificaret ſubſiſtentiam, eſſet ſimpliciter infinita. Et conſequenter illam identificare non poteſt. Contra quam doctrinam non obſtat, D. Th. 1. p. q. 3. art. 3. affirmare, quod *in his, quæ non ſunt compoſita ex materia, & forma, non differunt ſuppoſitum, & natura.* In quibus verbis appertè ſignificare videtur, in Angelis ſubſtantiam conſtituentem ſuppoſitum non eſſe realiter diſtinctam à natura.

Non inquam obſtant verba iſta D. Th. Quia ſuppoſitum poteſt accipi radicaliter pro ipſa natura individua, ad quam conſequitur ſubſiſtentia; & poteſt accipi formaliter, pro ipſa natura vt incommunicabili alteri, vt ſuppoſito ſuſtentanti, ſecundùm quam conſiderationem natura involvit formaliter ſubſiſtẽtiam. Ang. autem Præc. loquitur de ſuppoſito ſolum in prima acceptione; non tamen in acceptione ſecunda. Nam 3. p. q. 4. artic. 1. ad 3. expreſſe fatetur: naturam Angelicam potuiſſe aſſumi ad ſubſiſtẽtiam divinam: quia potuit ita præveniri, vt propria perſonalitate, & ſubſiſtentia careret. Et hæc de articulo iſto in hoc lib. text. 17. ad Philoſophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Vtrùm materia habeat propriam exiſtentiam?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & ſtatuitur noſtra concluſio.

In præſenti difficultate vnum iam probatum ſupponimus: & inquirimus aliud. Supponimus quidem exiſtentiam materiæ realiter ab illa diſtingui. Et inquirimus, an ipſa materia, & forma vnica, & indiviſibili exiſtentia totius exiſtant? an verò tã materia, quam forma habeant proprias, & diſtinctas exiſtentias? Quod ſub alijs terminis à pluribus diſputatur: Vtrùm videlicèt in compoſito dẽtur exiſtentiæ partiales? In qua parte duplex verſatur ſententia. Prima concedit materiæ propriã, & partialem exiſtẽtiam. Illam tuentur PP. Societatis, quibus extra ſcholam D. Th. plures adhęſſere ſequaces. Secunda ſententia multitudinem exiſtentiarum, tamquam innanem excludit, ſolumque concedit vnã exiſtentiam dimanantem à forma, qua compoſitum, & eius partes exiſtunt. Conſequenterque materiam propriam exiſtentiam non habere. Ita vniverſi Thomiſtæ cũ Ang. Doct. Cum quibus ſit.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Noſtra Concluſio.

Materia non habet propriam, & partialem exiſtentiam.

CONcluſionem eſſe mentem D.Th. nullus debet dubitare. Ipſe namque 1. 2. q. 4. art. 5. ad 2. aſſerit: *Quod idem eſt eſſe formæ, & materiæ, & hoc idem eſt eſſe compoſiti.* Quæ verba pro concluſione noſtra expreſsiſsima ſunt. Prob. tamen ex doctrina D. Th. Quia quidquid habet exiſtentiam, eſt ens in actu. Eo quod effectus exiſtentiæ eſt rem in actu conſtituere. Sed materia prima antecedentèr ad formam non eſt in actu. Ergo propriam exiſtentiam non habet. Prob. min. ex D. Th. 1. p. q. 7. art. 2. ad 3. dicente: *Quod materia prima non exiſtit in rerum natura per ſe ipſam, cum non ſit ens actu, ſed potentia tantum.* Ergo minor vera eſt.

Reſpondebis, D. Thom. non negare materiam eſſe ens in actu, ſed ſolum eſſe in actu completo.

Contra tamen eſt. Quia D. Th. illud affirmat tanquam proprium, & ſpeciale materiæ. Sed non exiſtere in actu completo nō eſt proprium materiæ, ſed etiam convenit formæ, quæ antequam vniatur materiæ, & ſit in ipſo cōpoſito, non eſt in actu completo. Ergo ſolutio ad mentem D. Th. non eſt.

2. impug. ſolutio ex D. Th. opuſc. 31. approbante, quod aſſerit Averrois 2. de Anima, quod videlicèt: *Materia nullum eſſe habet. Vndè ſimplicitèr loquendo, forma dat eſſe materiæ.* Sed quod nullum habet eſſe, non habet etiam eſſe incompletum, & partiale. Ergo materia ante formam non eſt in actu, etiam incompleto.

Ex his etiam impugnata manet ſolutio aliorum aſſerentium, D. Th. non negare materiam eſſe ens in actu ante formam; ſed tantum negare eſſe ens in actu per ſe ipſam, vel per exiſtentiam ſecum identificatam.

Manet inquam impugnata doctrina iſta. Quia D. Thom. 4. contragentes cap. 81. rat. 3. aſſerit: *Quod materia non habet eſſe in actu, niſi per formam.* Ergo ante formam non eſt ens in actu: ſicut corpus non poteſt eſſe coloratum ante colorem. Quia non niſi per colorem habet eſſe coloratum.

2. Impug. Quia D. Thom. vt vidimus, aſſerit; quod idem eſt eſſe formę, & materię. Sed eſſe formæ non eſt ante formam. Ergo materia ante formam non habet eſſe. Et conſequenter ens in actu non eſt.

Ratione autē concluſio noſtra prob. Quia de conceptu formaliſſimo exiſtentiæ eſt eſſe vltimum actum, quo res ponitur extra cauſas.

Digitized by Google

ſas. Sed exiſtentiæ materiæ hoc totum repugnat. Ergo materia non poteſt propriam exiſtentiam habere. Mai. patet ex D. Thom. q. vnica de Anima. art. 6. ad 2. aſſerente, & diffiniente, exiſtentiam eſſe vltimum actum, qui eſt participabilis ab omnibus, & ipſum non participare, id eſt, omnia ad exiſtentiam ordinari, & per ipſam actuari, illam tamen ad alterum non ordinari, nec per alterum actuari poſſe. Ergo exiſtentia eſt vltimus actus, quo res ponitur extra cauſas. Mi. autem princ. prob. Exiſtentia materiæ eſſet potentialis, & actuabilis per exiſtentiam formæ, Ergo non eſſet vltimus actus. Quia vltimum in aliqua linea eſſentialiter repugnat ad alterum ordinari. Poſt vltimum namque in aliqua linea non datur aliud. Sicut non datur aliud ante primum. Antec. prob. Exiſtentia totius, quæ in ſententia Ieſuitarum ex partialibus exiſtentijs reſultat, eſt vna per ſe. Ergo exiſtentia materiæ erit potentialis, & actuabilis per exiſtentiam formæ. Quia totum per ſe debet habere partes, quarum vna ad alteram ordinetur.

Ad rationem iſtam adverſarij auſi ſunt negare maiorem aſſerunt namque de conceptu formali exiſtentiæ in communi non eſſe, quod ſit vltimus actus, ſed hoc dumtaxat exiſtentię completę convenire. Vndè pro inconvenienti non habent quod exiſtentia materiæ, quæ in eorum ſententia, partialis, & incompleta eſt, per exiſtentiam formæ, actuabilis, & determinabilis ſit.

Hoc eſt principium inexpugnabile contrariorum, in quo omnes vnanimiter conveniunt, in negando videlicèt diffinitionem exiſtentię. Quod quidem impugnatur

1. ex D. Th. qui q. 7. de pot. art. 2. ad 9. aſſerit: quod eſſe nihil addi poteſt, quod ſit eo formalius, ipſumque determinet, ſicut actus potentiam. Sed ſi aliqua exiſtentia non eſſet vltimus actus, ſed potius eſſet ad alteram ordinabilis, & actuabilis per aliã, iam vna exiſtentia eſſet altera formalior, ipſamque terminaret: ſicut actus determinat potentiam. Ergo repugnat aliquam exiſtentiam non eſſe vltimum actum.

2. reijcitur. Exiſtentia in communi ex conceptu formali eſt actus vltimus ad alium non ordinabilis. Ergo repugnat exiſtentia aliqua, quæ non ſit vltimus actus. Prob. antec. Exiſtentia in communi ex conceptu formali eſt actus ſecundus in linea entis. Sed actus ſecundus cuiuſcumque lineæ in eadem linea vltimus actus eſt, vt per omnes diſcurrenti conſtabit. Ergo exiſtentia in communi ex conceptu formali eſt vltimus actus.

3. efficaciſsimè impug. data ſolutio. Quia exiſtentia in communi contrahibilis non eſt per exiſ-

Digitized by Google

exiſtentiam partialem, & potentialem. Ergò non eſt dabilis exiſtentia potentialis, & partialis ad alteram ordinatā. Prob. ant. Exiſtentia in communi contrahibilis non eſt per illud, quod ſecundum vltimam differentiā eſt extra lineam actus ſecundi. Siquidē exiſtētia eſſentialitèr eſt in linea actus ſecundi. Et conſequentèr non poterit contrahi per illud, quod ſecundū vltimam differentiam eſt extra lineā actus ſecundi. Sed exiſtentia partialis, & potentialis ſecundum vltimam differētiam eſt extra lineam actus ſecūdi. Ergò exiſtentia in communi per exiſtentiam partialem, & potentialem contrahibilis non eſt. Prob. min. Exiſtentia potentialis ſecundum vltimā differentiā eſt extra lineam actus. Ergò etiā eſt extra lineam actus ſecundi. Conſ. evidens eſt. Et ant. prob. Exiſtentia potentialis ſecundū vltimam differentiā eſt in linea potētię. Siquidē ſecundum vltimā differentiam potentialis eſt, & ad alterā ordinata. Ergò ſecundū vltimam differentiā extra lineam actus eſt.

4. impug. Si ſemel vna exiſtentia per alterā actuatur, debet per aliam exiſtere. Nam ſi vna actuat alterā, communicabit illi propriū effectū formalem. Et conſequentèr illā reddet exiſtētem. Sed vna exiſtentia nequit per aliā exiſtere. Ergò non poteſt vna ad alterā ordinari. Prob. min. Quod exiſtentia habet à ſe in genere cauſæ formalis nō poteſt habere ab alio in eodē genere cauſæ. Sicut patet in forma ſubſtantiali, quæ nō poteſt habere ſpeciē ab alia forma, quià illā habet à ſe in genere cauſę formalis. Et proptèr eandē rationem non poteſt quantitas extenſionē ab alia forma deſumere. Sed exiſtētia habet à ſe in genere cauſæ formalis exiſtere. Ergò exiſtere nō poterit per alteram exiſtentiam.

Reſpondebis fortaſè. Quod exiſtentia potentialis habet à ſe exiſtere incompletè. Et ita poterit completè exiſtere habere per alteram exiſtentiam.

Contra tamen eſt. Quia forma ſubſtantialis habet à ſe in genere cauſæ formalis eſſe actum primum, & quantitas extenſionem, non poſſunt ab alijs formis ſimiles effectus nec completè, nec incompletè participare. Sed exiſtentia habet à ſe in genere cauſę formalis exiſtere. Ergò nec completè nec incompletè poterit exiſtere per alteram exiſtentiam.

2. impug. Vnius rationis formalis non datur alia. Sed exiſtentia eſt ratio formalis exiſtendi. Ergò nec completè, nec incompletè poteſt per aliam exiſtere.

3. Exiſtentia ex conceptu formali eſt cōpleta in genere exiſtēdi, vel faciēdi formalitèr exiſtere. Ergò vna exiſtentia nec cōpletè poterit exiſtere per alterā exiſtētiā. Prob. ant. Primum in quocūque genere debet eſſe ex cōceptu formali in eodē genere compleſum

tum. Nam primum in quocumque genere eſt illud à quo cætera ſunt talia. Et conſequentèr omnia participant ab illo; ipſum verò non participat ab alijs, ac proindè completum eſt. Aliàs ab alijs participaret completionem. Sed exiſtentia ex cõceptu formali eſt primum principium in genere exiſtendi, ſicut forma ſubſtãtialis eſt primum principiũ in genere dandi ſpeciẽ, & quantitas in linea extendendi, & relatio in genere referendi. Ergo exiſtentia in genere exiſtendi cõpletiſsima eſt.

2. prob. concluſio. Effectus formalis exiſtentiæ eſt conſtituere rem extra omnes ſuas cauſas. Sed materia ex ſe, & antecedenter ad formam extra omnes cauſas non eſt. Siquidem ante formam non eſt extra cauſalitatem ipſius formæ. Ergò ante formam nequit habere exiſtentiam. Prob. mai. Effectus formalis exiſtentiæ eſt. Conſtituere rem completè extra ſtatum poſſibilitatis. Sed quando res non eſt extra omnes ſuas cauſas, non eſt complete extra ſtatum poſsibilitatis, ſed adhùc manet in potentia ſuæ cauſæ. Ergò effectus formalis exiſtentiæ eſt conſtituere rem extra omnes ſuas cauſas.

3. prob. concl. Partes totius ſiunt extenſæ per quantitatem, & exiſtẽtiam, qua totum extenſum eſt, & per eandem albedinem omnes partes redduntur albæ. Ergò per exiſtentiam totius poterunt exiſtere omnes partes. Conſequentèrque vt materia exiſtat, non erit neceſſaria exiſtentia diverſa ab exiſtentia totius.

Conf. Si materia propriam exiſtentiam haberet eſſet compoſita ex potentia, & actu: & conſequentèr non eſſet primum ſubiectum, nec eſſet pura potentia: & forma ſimilitèr non eſſet primus actus. Siquidem alium actũ ſupponeret. Ergò materia non poteſt propriam exiſtentiam habere.

2. conf. & vrgetur. Eadem actione, qua producitur totum, producuntur eius partes. Ergò per eandem exiſtentiam exiſtũt. Quià productio ponit terminum ſub exiſtentia. Ex quo etiam habetur, quod ſi materia pro priori ad formam exiſteret, pro priori etiam ad formam eſſet vltimò completa. Eo quod eſſet in vltimo termino productionis. Nam vltimus terminus productionis eſt ipſa exiſtentia, ad quam actio productiva vltimatè terminatur.

4. prob. concl. Quià ex duobus entibus in actu nõ poteſt vnũ ens per ſe reſultare. Sed ſi materia propriam exiſtentiam haberet, & ſimilitèr forma, eſſent duo entia in actu. Nam effectus exiſtẽtię eſt rem in actu conſtituere. Ergò ex materia, & forma non poſſet fieri vnum ens per ſe, quale eſt compoſitum ſubſtantiale. Mai. Prob. 1. Propterea namque in doctrina Ariſt. 8. Metaph. tex. 13. Ex ſubiecto, & accidenti non poteſt vnũ per

per ſe reſultare: quia accidens advenit ſubiecto iam in actu conſtituto per formam videlicèt ſubſtantialem. Ergo ex duobus entibus in actu non poteſt vnum per ſe reſultare. Et propterea D. Th. opuſc. 15. c. 7. approbat conſequentiam veterum Phyloſophorum, qui ex quo materia eſt ens in actu, inferebant per ſe ſolã eſſe rerum omnium ſubſtantiam, & formam illi advenientes eſſe omnino accidentales non conſtituentes vnum per ſe cũ materia.

2. Ens per ſe ſolum fit ex actu, & potentia. Sed duo entia in actu non ſe habent vt actus, & potentia, ſed tãtum ſe habent vt vnum in actu, & alterum in actu. Ergo ex illis non poteſt vnum per ſe reſultare. Et ideò ex humanitate, & verbo reſultat vna perſona per ſe: quia humanitas comparatur ad ſubſiſtentiam divinam tanquam potentia actuabilis, & complebilis per ipſam; non tamen ex natura divina, & humana reſultat vna natura totalis, propter rationem oppoſitam. Nec ex intellectu divino, & humano reſultat vnus intellectus totalis: quia intellectus humanus nõ ſe habet vt potentia actuabilis per intellectũ divinum.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra cõcl. iſtam arg. 1. Materia antè formam verè, & propriè exiſtit. Ergo habet propriam, & partialem exiſtentiam: prob. ant. Omnis cauſa pro priori quo cauſat, debet exiſtere. Sed materia pro priori ad formã cauſat formam ipſam in genere cauſæ materialis, in quo genere formã præcedit. Ergo materia ante formã verè, & propriè exiſtit.

Reſp. aliqui Thomiſtæ materiam ante formam iam intelligi exiſtentem: nõ per illud, per quod eſt prius natura tàm forma, quàm exiſtentia; ſed per ipſam exiſtentiã, à qua non poteſt pro illo priori præſcindere. Nàm quod ſolum prioritate à quo alterũ præcedit, ſemper cũ alio intelligitur. Sicut Pater ſemper intelligitur cũ Filio quẽ antecedit prioritate à quo. Et actus liber ſemper intelligitur cũ termino producto, quem tamen prioritate à quo antecedere debet. Et ſubſtantia, quę eſt ſubiectũ quantitatis, ſemper cùm quantitate, & extenſione intelligitur.

Hæc tamen ſolutio doctrinam Thomiſtarum firmiorem, & magis principijs Metaphyſicæ cõformem, & ſimul cauſarum prioritatem evertit. Cauſarum namque prioritatẽ tollit. Quia ſi materia ante formam intelligitur exiſtens formalitèr, & complete, non poteſt formam præcedere prioritate naturę. Ergo tollitur cauſarum prioritas. Prob. ant. Si ante formã intelligitur exiſtens completè, & formalitèr, antè formam etiam intelligitur cum vltimo actu, qui eſt exiſtentia. Sed ſi ante formam intel-

intelligitur cum vltimo actu, etiam intelligitur cum actu primo, qui eſt ipſa forma. Ergo ante formam intelligitur cum forma. Et conſequentèr non pręcedit ipſam prioritate naturæ, niſi ſimul verificetur, pręcedere, & non pręcedere formam. Præcedere quidem, vt ſupponimus. Et non præcedere. Quia ante formam intelligitur cum forma.

Explicatur, & vrgetur impugnatio. Implicat materiam pro priori ad formam intelligi cum effectu formæ. Ergo implicat intelligi exiſtentem ante formam. Patet conſeq. Quia non poteſt intelligi exiſtens, vel cum effectu exiſtentiæ, quin intelligatur cum effectu formæ, qui eſſentialitèr prior eſt. Ant. verò prob. Effectus formalis formæ eſt ipſa forma communicata formalitèr. Sed implicat materiam ante formam intelligi cum forma pro illo priori. Aliàs intelligeretur prior, & non prior forma. Ergo implicat intelligi cum effectu formali formæ.

3. impug. ſolutio. Pro illo priori, quo materia præcedit formam, præcedit etiam exiſtētiam prioritate naturæ, vt per ſe manifeſtum eſt. Sed pro illo priori quo materia præcedit etiam effectum exiſtentiæ. Ergo implicat materiam pro illo priori exiſtentem intelligi. Alias intelligeretur exiſtens ante effectum exiſtentiæ.

4. Implicat ſubiectum ante formam intelligi cum effectu formalis formæ. Sicut implicat ſubiectum intelligi album, antequam intelligatur albedo: & intellectum intelligentem in actu ſecundò completè, & formalitèr, antequàm intelligatur intellectio: & ſubſtantiam, quantificatam, & extenſam, antequàm quātitas intelligatur. Sed materia pro illo priori quo præcedit tàm formam, quàm exiſtentiam, intelligatur ante exiſtentiam, & formam. Ergo implicat intelligi exiſtentem pro illo priori.

5. Solutio prædicta in æquiuoco laborat. Nàm aliud eſt materiam pro illo priori intelligi ſine exiſtentia; aliud verò non intelligi cum illa. Primum quidem falſum eſt. Quia materia nequit intelligi ſine illo, quod habet pro inſtanti reali temporis, qualitèr materia habet exiſtentiam, dum recipit illam. Secundum autem eſt verum. Quia materia pro illo priori non dum intelligitur complete, & formalitèr cum forma, quā antecedit prioritate naturæ. Et conſequenter non dum intelligitur cum exiſtentia completè, ſed ſolum incompletè, & vialitèr, quatenùs pro illo priori cauſat, & recipit formam. Ac proinde eſt in fieri, & in via ad habendam exiſtentiam.

Exempla verò quibus vtitur prædicta ſolutio ad propoſitum nō veniunt. Nàm illud, quod prioritate naturæ alterum antecedit,

Digitized by Google

non intelligitur cum alio vt exiſtente formalitèr pro eodē priori. Alias non intelligeretur vt antecedens ipſum. Quamvis verum ſit non poſſe intelligi, quin intelligatur aliud vt pro alio poſteriori conſequtum. Sicut actus liber, & ſcientia practica Dei non poſſunt intelligi, quin intelligatur effectus vt conſequtus pro poſteriori naturæ; non tamen intelligitur effectus vt præcedens in eadem prioritate ſuæ cauſæ. Neque Filius in divinis intelligitur vt præcedens in eadem prioritate originis, in qua intelligitur Pater, quamvis non poſsit Pater intelligi, quin intelligatur Filius vt pro alio poſteriori originis extiturus. Circa eandem ſolutionem, & doctrinam plura facillimè occurrunt, quæ tamen examinare non licèt, nè tempus inanitèr conſumatur. Relicta igitur ſolutione iſta, alitèr

Ad argum. reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Exiſtere vialitèr, & in fieri, vel in facto eſſe: conc. mai. Exiſtere in facto eſſe: neg. mai. & conc. min. neg. conſeq. Licèt namque cauſa efficiens pro illo priori, quo cauſat, debeat exiſtere complecè. Eo quod cauſa efficiens agit in quantum eſt in actu, & tendit ad communicandam exiſtentiam. Et ita debet exiſtentiam habere. Cauſa tamen materialis prima non cauſat, quia eſt, ſed vt ſit. Non dat eſſe, ſed potiùs accipit illud à forma. Et quando cauſat, tendit ad eſſe acquirendum, & exiſtentiam recipiendam. Et ideò propriori, quo cauſat, ſolum exiſtit vialitèr, & in fieri, quatenùs eſt intendentia, & via ad exiſtentiā habendā.

Solutionem iſtam noſtram, & communem Thomiſt. difficultatem magnam involvere, & difficilitèr intelligi affirmat quidam ex noſtris: & illam impugnat 1. Quia ſi materia pro illo priori verè tendit ad acquirendam exiſtentiam, hoc quod eſt materiam tendere exiſtentiam, verè exiſtit in rerum natura. Quia ſicut Petrum currere eſt curſum Petri exiſtere: ita materiam tendere eſt tendentiam materiæ exiſtere. Ergo etiam ipſa materia pro illo priori verè exiſtit. Nam implicat materiam pro illo priori exerceri exercitio exiſtenti, & eam non exiſtere ſimul.

2. Si materia per ſolam ſubiectionem ad cauſam efficientem tranſit de ſtatu poſsibilitatis ad ſtatum accidentalem vialitèr, exiſtendi, per eandem ſubiectionem poterit ad formalem exiſtentiam tranſire. Hoc admittendum non eſt. Ergo materia pro illo priori verè exiſtit, & non ſolum eſt in via ad exiſtentiam per ſubiectionem ad cauſam efficientem incipientem producere.

3. Materia in illo ſtatu viali habet aliquid, per quod diſtinguatur à nihilo. Ergo habet exiſtentiam, vel exiſtentia neceſſaria non

Digitized by Google

non eſt, vt res aliqua à nihilo diſtinguatur.

4. Si doctrina vera eſt, materia pro illo priori habet actu rationem puræ potentiæ, & ſubiecti receptivi. Ergò pro illo priori diſtinguitur à ſe ipſa intra ſtatũ poſsibilitatis. Ergò eſt ens ſimpliciter pro illo priori, & verè exiſtens. Nàm ſecundum D. Th. 1. p. q. 5. art. 1. ad 1. *Secundum hoc aliquid ſimpliciter dicitur ens, ſecundùm quod primò diſcernitur ab eo, quod eſt in potentia tantum.*

5. In illo ſtatu viali materia eſt iam extra cauſam efficientem. Ergò eſt etiam extra omnes alias cauſas. Et conſequentèr exiſtit. Nàm cauſa efficiens non alitèr agit, & producit effectum, quam extrahendo illum extra ſuas cauſas. Eo quod cauſa efficiens effectui extrinſeca eſt, & non dat illi eſſe per ſe ipſam, ſed media cauſa formali. Sicut album non producitur effectivè, niſi quatenùs efficitur albedo, quæ eſt cauſa formalis albi.

6. Implicat formam, quæ educitur de potentia materiæ, intelligi pro aliquo priori vt à cauſa efficiente, & non intelligi eductam. Ergò implicat materiã intelligi pro aliquo priori vt à cauſa efficiente, & non intelligi vt habentẽ eſſe à forma. Et cõſequentèr extra cauſam formalem. Patet conſ. Quià non minus materia pendet à forma, quam forma pendeat à materia.

7. Materia vel accipit illud eſſe viale à forma, vel habet aliundè. Si aliundè habet. Ergò cauſa formalis illius non eſt forma. Et conſequentèr effectus ille non dependet à forma, ſed potiùs ante illam erit completè productus extra omnes ſuas cauſas. Si verò illud eſſe venit à forma, non poteſt eſſe ante formam. Quià effectus formalis formæ ante formam non eſt. Ac proindè materia non habebit eſſe viale antecedentèr ad formam.

Hæc tamen faciliora ſunt, quam à viro docto ſperarem. Et ad 1. reſp. diſt. ant. Verè exiſtit ſecundùm quid, & in via: conc. ant. Abſolutè, & ſimplicitèr: neg. ant. & conſ. Illud namque eſſe viale non eſt diſtinctum ab ipſa materia, ſed potiùs eſt materia ipſa vt primò incipit terminare actionem cauſę efficientis. Cumque materia, vt primò incipit terminare actionem cauſę efficientis, ſolùm exiſtat vialitèr. Indè eſt, quod illud eſſe viale ſolùm vialitèr exiſtit, ſicut & ipſa materia. Ad eum modum quo materia pro priori ad formam cauſat formam, & refertur ad illam relatione tranſcendentali: & materiam ità cauſare, & referri exiſtit in rerum natura. Et tamen illa relatio, & cauſalitas materiæ non exiſtit completè, ſed ſolùm vialitèr, ſicut materia ipſa.

Dices. Illud eſſe viale advenien-

niente forma non erit. Ergò modò completè exiſtit, vel nunquam exiſtit completè.

Reſp. Quod illud eſſe viale, quantum ad denominationem non erit adveniente forma. Quià quantum ad denominationem dependet à præciſsione, & ab hoc ſtatu incompleto, qui incapax eſt, vt aliquando ſit completus. Illud tamen eſſe viale adveniente forma erit quoad entitatem, ſicut etiam ipſa materia, à qua illud eſſe quantum ad entitatem diverſum non eſt.

Ad 2. reſp. Statum vialem nihil aliud eſſe, quam ipſam materiam vt incipientem moveri, & terminare actionem cauſæ efficientis. Et ideò mirum non eſt materiam per ſubiectionem ad cauſam efficientem ad hunc ſtatum pervenire. Exiſtentia verò formalis provenit ab exiſtentia tanquam à cauſa formali: & propterea non poteſt materia per ſolam ſubiectionem ad cauſam efficientem, & ſine exiſtentia formali tranſire ad exiſtendum formalitèr.

Ad 3. reſp. Materiam in illo ſtatu viali incipere iam moveri, & connotare actionem cauſæ efficientis, per quod diſtinguitur à nihilo, non quidem conſumativè, & completè, ſed incompletè, & vialitèr. Ad quam diſtinctionem exiſtentia in recto neceſſaria non eſt, ſed ſolum de connotato, quatenus materia tendit ad ipsã.

Ad 4. reſp. Materiam pro illo priori habere actu rationem puræ potentiæ actualitate viali ipſius eſſentiæ, vt connotantis actionem cauſæ efficientis, & vialitèr à ſe ipſa intra ſtatum poſsibilitatis diſtingui, & ita non eſſe ens ſimplicitèr. Quia eſſe ſimplicitèr eſt illud per quod res ipſa completè, & in facto eſſe primò diſcernitur ab eo, quod eſt in potentia tantum, quod quidem eſſe ſolum præſtatur ab exiſtentia formali. Et in hoc ſenſu intelligendus eſt D. Thom.

Ad 5. reſp. Materiam in illo ſtatu viali eſſe etiam extra cauſam efficientem, & extra omnes alias cauſas vialitèr, & incompletè. Quia incipit moveri per cauſam efficientem, & eſt in via, vt ponatur extra formam, & exiſtentiam completè, & in facto eſſe: non tamen eſſe materiam pro illo priori extra cauſam efficientem completè. Eo quod nondum eſt completè extra formam, & exiſtentiam, quibus completur actio cauſæ efficientis, quæ non dat eſſe completum vſque quo effectus ſit completè extra omnes ſuas cauſas.

Ad 6. reſp. Materiam pro priori, quo intelligitur cum prima dependentia exercita à cauſa efficienti, nō dum intelligi eductam completè, & in facto eſſe, ſed ſolũ vialitèr, & in fieri. Quia actio eductiva completa non eſt vſque ad ipſam exiſtentiam, &

eodem modo intelligi materiam vt habentem eſſe à forma vialiter,& in fieri.

Ad 7. reſp. Materiam habere illud eſſe viale à ſe ipſa vt connotante actionem exercitam cauſæ efficientis, & incipiente moveri,& tendere ad formam, & exiſtentiam. Et conſequentèr ipſam materiam eſſe cauſam formalem talis eſſe quantum ad denominationem, quam præſtat; non tamen illius quantum ad entitatem,quæ diſtincta non eſt ab entitate materiæ. Et ideò illud eſſe quantum ad entitatem non eſſe completè ante formam extra omnes ſuas cauſas. De quo ante dictum eſt.

Sed inſt. Materiæ pro priori ad formam debetur concurſus ad formam recipiendam. Quià cauſæ proximè diſpoſitæ debetur concurſus. Et materia pro illo priori proximè diſpoſita eſt ad formam recipiendam. Sed concurſus non debetur cauſæ poſsibili,ſed cauſæ exiſtenti. Ergò materia pro illo priori exiſtit.

2. inſt. Eodem proportionali modo ſe habet materia reſpectu formæ, quo ſe habet eſſentia completa reſpectu exiſtentiæ. Sed eſſentia completa eſt cauſa efficiens reſpectu exiſtentię.Quià eſt principium dimanationis illius.Et principium dimanationis reducitur ad genus cauſæ efficientis. Ergò etiam materia eſt cauſa efficiẽs reſpectu formæ. Et conſequentèr pro priori ad formam exiſtit.

3. Intellectus eſt cauſa materialis intellectionis. Et tamen pro priori ad illam intelligitur exiſtens. Ergò idem de materia comparativè ad formam.

Reſp. ad 1.repl. Quod, vt concurſus debeatur materiæ pro priori ad formam,ſufficit materiam eſſe proximè diſpoſitam, & ad hoc ſatis eſt, quod pro illo priori ſit proximè capax habendi formam, & vialitèr exiſtendi. Vndè ſi materia nullam haberet diſpoſitionem ad hanc formam potius quàm ad aliam,non debetur illi concurſus, niſi tantùm ad aliquam formam vagè. Eo quod materia non poteſt exiſtere ſine vlla forma.

Ad 2. Eſſe duplicem dimanationem:vnam quidẽ ſtrictam, & propriam, qua paſsiones ab eſſentia dimanant, & conſequntur ex principijs ſpecificis, vel communibus: quæ dimanatio reducitur ad genus cauſæ efficiẽtis.Aliam autem eſſe dimanationem latam,qua omnia quæ fiunt per eandem actionem, dicuntur ab eſſentia dimanare, qualia ſunt omnia prædicata logicè contingentia pertinẽtia ad quintum prædicabile, inter quæ exiſtentia numeratur: & hæc dimanatio non reducitur ad genus cauſæ efficientis. Et ita paritas adducta nulla eſt.

Ad 3.Intellectum reſpectu

Digitized by Google

tu intellectionis non ſolum eſſe cauſam materialem, ſed etiam eſſe cauſam efficientem. Et ita mirum non eſt, quod pro illo priori exiſtat.

Sed inſt. Intellectus reſpectu ſpeciei intelligibilis ſolùm eſt cauſa materialis. Et tamen præviè ad illam intelligitur exiſtens. Ergò de ratione cauſæ purè materialis eſt exiſtētia pro illo priori, quo cauſat.

Reſp. intellectum in ordine ad ſpeciem intelligibilem eſſe cauſam materialem ſecundùm quid talem, quatenùs ab illa ſolùm habet eſſe tale ſecundùm quid. Et ità pro priori ad ipſam intelligitur cum exiſtentia ſimpliciter. Sicut compoſitum ſubſtantiale intelligitur cum exiſtentia ſimpliciter pro priori ad accidentia, à quibus tantùm accipit eſſe ſecundùm quid tale. Materia verò eſt cauſa ſimpliciter reſpectu formæ. Et ideò diſpar eſt ratio.

Dices. Cauſa materialis ſimpliciter talis fundat relationem prædicamentalem ad formam, vt modò ſupponimus ex doctrina D. Th. Sed relatio prædicamentalis exiſtentiam extremorum requirit. Ergò etiam cauſa materialis ſimpliciter talis debet habere exiſtentiam pro eo priori, quo cauſat.

Reſp. facilè. Relationem prædicamentalem requirere extrema exiſtentia pro eodem inſtanti reali temporis, & in *quo*, non tamen pro omni priori à *quo*. Sicut 1. p. q. 14. dicitur de notitia intuitiva, quæ non requirit præſentiam obiecti, niſi pro eodem inſtanti reali temporis, & in quo. Nam notitia intuitiva quam Deus habet de rebus, prioritate à quo rerum exiſtentiam præcedit, ſiquidem illam efficienter producit.

2. arg. Materia eſt ingenerabilis, & incorruptibilis. Ergò non poteſt exiſtere per exiſtentiam formæ. Aliàs adveniente forma acquireret exiſtentiam: & forma deficiente exiſtentiam amitteret. Quod eſſet verè generari, & corrumpi.

Conf. 1. Si materia exiſteret per exiſtentiam formæ, cauſaret ſe, quando cauſat formam. Quia ſaltē mediatè cauſaret exiſtētiā ſui proveniētē à forma. Hoc non eſt dicendum. Ergò materia non poteſt exiſtere per exiſtentiā formæ, ſed propriam, & partialem exiſtentiam debet habere.

Conf. 2. Materia eſt cauſa efficiens ſuarum proprietatum antecedenter ad formam. Sed cauſa efficiens ſupponitur exiſtens. Ergò materia pro priori ad formam exiſtit.

Reſpondebis materiā habere proprietates metaphyſicas, ſicut eſſe ingenerabilē, & incorruptibilem, & appetitum formarū, & huiuſmodi alias, quæ efficienter à materia non procedunt; nō tamen

Digitized by Google

men habere aliquas proprietates phyſicas, phyſicè à materia dimanantes, & phyſicè efficientèr à materia productas.

Sed contra eſt. Quià quantitas eſt proprietas phyſica materiæ, cui competit ſoli, & ſemper. Et aliàs eſt proprietas realitèr à materia diſtincta, quę propter diſtinctionē realem poteſt à materia efficienter produci. Ergò materia habet proprietatem phyſicam efficientèr producibilem ab ipſa.

Reſp. ad argum. Corruptionem eſſe tranſitum de eſſe ad nō eſſe. Cumque materia quando formam amittit, non tranſeat de eſſe ad non eſſe, ſed de eſſe quod habeat, ad novum eſſe formæ advenientis: indè fit materiam non corrumpi, & propter ſimilem rationem non generari. Quià nunquam tranſit de non eſſe ad eſſe, niſi quando creatur; ſed tranſit de eſſe ſub vna forma ad eſſendum ſub alia.

Ad 1. conf. reſp. Quod ſicut materia cauſando formam, non cauſat mediatè ſe ipſam: quia cauſat formam in genere cauſæ materialis, à qua tamen non cauſatur in hoc genere, ſed in genere cauſæ formalis: ità cauſando formam cauſat etiam in genere cauſę materialis exiſtentiam ſui mediatè, ſicut illam mediatè recipit, non tamen cauſat mediatè ſe ipſam. Eo quod materia ab exiſtentia, quā recipit, non cauſatur vt à cauſa materiali, ſed vt à cauſa formali.

Ad 2. conf. bona eſt ſolutio inter arguendum data, & ad repl. reſp. Nullam eſſe proprietatem phyſicam à materia verè in compoſito immediatè dimanantem; ſed omnem proprietatem etiam ipſam quantitatem à forma ſecundum gradum particularem, vel communem immediatè dimanantē. Etſi quantitas invenitur vbicumque eſt materia, & non in alijs materia carentibus, hoc ideò eſt: quia ſolū in rebus materialibus invenitur forma ſecundum gradum corporeitatis, à quo quantitas dimanat.

3. arg. Exiſtentia eſt actus eſſentiæ. Sed materia habet propriam eſſentiam diverſam ab eſſentia formæ. Ergò propriam exiſtentiam habebit.

Reſp. exiſtentiam eſſe actum immediatum; non quidem eſſentiæ incompletè qualis eſt eſſentia materiæ; ſed ſolum eſſentiæ completæ, quæ ſola capax eſt vt immediatè per exiſtentiam extra cauſas ponatur.

Sed inſt. Ergò datur eſſentia incōpleta. Ergò etiā datur exiſtētia incompleta. Nam exiſtentia cū eſſentia proportionari debet.

Reſp. Exiſtentiam quantum ad hoc debere proportionari cū eſſentia ſolum, quam immediatè actuat, quamque immediatè conſtituit extra cauſas, quę ſolum eſt eſſentia completa.

Di-

Digitized by Google

Dices. Exiſtentia debet proportionari cum eſſentia completa, vt concedimus. Sed eſſentia completa componitur ex duplici eſſentia partiali. Ergo etiam exiſtentia componitur ex partialibus exiſtentijs.

Reſp. diſt. mai. Proportione poſsibili, & debita: conc. mai. Proportione repugnanti vltimo termino: neg. mai. & conc. min. neg. conſ. Quia exiſtentia eſt vltimus terminus: & ita proportionari non debet cum eſſentia, quantum ad compoſitionem ex pluribus. Nam de ratione vltimi termini eſt ſimplicitas: & vnus terminus vltimus ſufficit ad actuandas omnes partes ſubiecti recipientis. Sicut vna figura ſufficit ad figurandas omnes partes quantitatis, cuius eſt vltimus terminus. Quapropter proportio exiſtentiæ cum eſſentia debet eſſe ſolùm quantum ad alia, quatenùs videlicèt exiſtentia, & eſſentia ſunt eiuſdem ordinis, & comparantur per modum potentiæ, & actus.

4. arg. Non implicat vltimum actum alicuius lineæ ad alterum ordinari. Ergo non implicat exiſtentia partialis propria materiæ, & ad aliam ordinata. Prob. ant. 1. Nam in ſententia probabili, materia habet actum metaphyſicū, qui in hac linea eſt vltimus actus. Et tamen actus ille actuatur per vltimam differentiam formæ, & ad ipſam ordinatur. Ergo non implicat vltimum actum alicuius lineæ ad alterum ordinari.

2. Intellectio eſt vltimus actus in linea intellectiva. Et tamen ordinatur ad vltimum actum de linea intelligibili paſsiva, ſcilicèt ad verbum. Ergo idem quod priùs.

3. Sicut poſt vltimum non eſt dabile aliud vltimum, ita antè primum non eſt dabile aliud primū. Et tamen poteſt vnus primus actus alterum ſupponere, & vnus ad alterum ordinari. Sicut forma Embrionis ordinatur ad formam hominis. Ergo idem.

Reſp. Actum metaphyſicum materiæ non ordinari ad actum metaphyſicum formæ. Quia differentiæ diviſivæ generis ſunt oppoſitæ inter ſe. Et ideò non poteſt vna ad alteram ordinari, nec actuari per aliam.

Sed contra. Quia actus metaphyſicus materiæ eſt ratio puræ potentiæ. Sed ratio puræ potentiæ per formam actuabilis eſt, & ordinatur ad illam. Ergo actus metaphyſicus materiæ debet actuari per actum metaphyſicum formæ, & ad ipſum ordinari.

Reſp. diſt. mai. Ratio puræ potentiæ metaphyſicè conſiderata: conc. mai. Phyſicè ſumpta: neg. mai. & diſt. min. Ratio puræ potentiæ phyſicè ſumpta: conc. min. Metaphyſicè conſiderata: nego min. & conſeq. Ratio namq. puræ potentiæ phyſicè conſiderata ordinatur ad

Digitized by Google

formam, ſicut & ipſa materia; conſiderata tamen metaphyſicè ſolum habet eſſe differentiam contractivam rationis communis ad materiam, & formam differentia autem contractiva rationis communis vt talis eſt non ordinatur ad alteram differentiam, ſed potiùs cum illa eſſentialem oppoſitionem importat.

Ad 2. prob. princ. antec. reſp. Vltimum vnius generis benè poſſe ad vltimum alteriùs generis ordinari. Sicut intellectio, quæ eſt vltima actualitas in linea intelligibili activa, ordinatur ad verbum, quod eſt in linea paſsiva. In eadem verò linea implicat eſſe plures vltimos actus. Et ita in materia dari non poteſt exiſtentia, quæ eſt vltimus actus in linea entis, ordinata ad exiſtentiam formæ, quæ etiam in linea entis vltimus actus eſt.

Ad 3. Vnum primum actum poſſe ad alterum ordinari ordinatione communitèr accepta, qua omne imperfectum ab ipſa natura ordinatur ad perfectum: in quo ſenſu forma embrionis ordinatur ad formam hominis, vel per modum diſpoſitionis, vel per modum viæ, vel per modum eſſentialis requiſiti; non tamen poſſe vnum primum actum ordinari ad alterum, vt actuabilem per ipſum. Vndè nec forma embrionis poteſt per formam hominis actuari. Et ideò ex argumento non infertur eſſe poſsibilem exiſtentiam partialem in materia actuabilem per exiſtentiam partialem formæ.

Sed inſt. Poteſt vnus primus actus ad alterum ordinari in ſenſu explicato, & non actuari per illum, Ergo poterit exiſtentia materiæ ordinari ad exiſtentiam formæ, quin per illam actuetur.

Reſp. neg. ſuppoſit. conſequentis. Quia ſicut implicat dari materiam, quæ per formã actuari nõ poſsit: ita implicat dari partialem exiſtentiam in materia, quæ per exiſtentiam partialem formæ actuabilis non ſit.

Sed inſt. Poteſt forma actuare materiam, quin exiſtentia formę actuet exiſtentiam materiæ. Ergo poteſt dari exiſtentia in materia, quæ per exiſtentiam formæ actuabilis non ſit. Prob. ant. Si Pater Divinus aſſumeret humanitatem, quam modo habet Filius, actuaret illam. Et tamen non actuaret ſubſiſtentiam filij. Eo quod vna ſubſiſtentia divina per aliam actuari non poteſt. Ergo poterit etiam forma actuare materiam, quin exiſtentia formæ actuet exiſtentiam materiæ.

Reſp. neg. conſeq. Quia ſubſiſtentia Verbi Divini non eſt ab intrinſeco ipſius humanitatis. Et ita poteſt ſubſiſtentia Patris actuare humanitatẽ, nõ actuando ſubſiſtẽtiã Verbi. Exiſtentia verò materię eſſet ab intrinſeco ipſius. Et ita

ſicut

ſicut materia per formam actuatur: ita exiſtentia materiæ eſſet actuabilis per exiſtentiam formę.

5. arg. Non implicat exiſtentia partialis. Ergo eſt poſsibilis in materia prima. Probatur antec. Exiſtentia, qua exiſtit anima ſeparata eſt exiſtentia partialis. Siquidem eſt exiſtentia vnius partis, videlicèt formę, quę per ſe ordinatur ad totū ſubſtantiale componendum. Ergo non implicat exiſtentia partialis.

Reſp. diſt. conſ. Partialis ex parte rei exiſtentis: conc. conſ. ex parte exiſtentiæ: neg. conſeq. Exiſtentia namque animæ ſeparatæ ſolum impropriè eſt partialis, nimirum ex parte rei exiſtentis, quę eſt quædam pars; propriè tamen & ex parte exiſtentiæ totalis eſt. Quia poteſt etiam reddere materiam exiſtentem, ſi forma vniatur cum illa.

Dices Exiſtentia illa non poteſt facere materiam exiſtentem. Ergo nulla eſt ſolutio. Prob. ant. Exiſtentia illa eſt ſpiritualis, & conſequenter eſt improportionata materiæ. Ergo materiam nequit reddere exiſtentem.

Reſp. Quod ſicut anima rationalis vt quod formalitèr ſpiritualis eſt vt quo tamen virtualitèr eſt materialis: ita exiſtentia formæ vt quo materialis eſt. Et ideò eſt proportionata materiæ, ipſamque actuare poteſt.

6. arg. Non repugnat vltimum actum de linea intellectiva ordinari ad alium vltimum intra eandem lineam: ſicut aſſenſus præmiſſarum ordinatur ad aſſenſum concluſionis, cum quo ſimul reperitur. Et cognitio veſpertina in Angelis refertur ad matutinam, vt 1. p. q. 58. art. 6. & 7. docet Ang. Doct. & idem de cognitione ſui ipſius, quam ſimul habet Angelus cum viſione beatifica, ſicut 1. p. quæſt. 62. art. 6. docet ipſe D. Th. Ergo non repugnat vltimum actum de linea entis, qualis eſt exiſtentia ad alterum ordinari.

Reſp. neg. conſ. Et ratio diſcriminis eſt. Quia actualitas de linea intellectiva reſpicit aliquid extrinſecum videlicèt obiectum, a quo accipit ſpeciem: cumque ſæpè contingat obiecta eſſe inter ſe ſubordinata. Inde fit etiam vnā intellectionem poſſe ad alteram ordinari ſicut in exemplis argumenti contingit. Vna tamen actualitas de genere entis non reſpicit aliquid extrinſecum, ratione cuius ad alteram ordinetu; ſed ſolum reſpicit eſſentiam, quam intrinſicè actuat. Et ita vltimus actus de linea entis ad alterum ordinari non poteſt.

Addimus. Quod vltimus actus de linea entis habet pro effectu formali conſtituere rem extra cauſas: poſsita verò quacumque re extra ſuas cauſas nō poteſt vlterius extra cauſas poni. Et ideò vltimus actus de linea entis non poteſt ad alterum ordinari. Intellectio

lectio autem actuat intellectum in ordine ab obiectum determinatum. Et ita relinquit locum, vt intellectus actuatus per vnam intellectionem actuetur etiam in ordine ad aliud obiectum per intellectionem alteram. Inſtantia eſt in ipſa intellectione, quæ eſt actualitas totalis in linea intellectiva, & ad alteram ordinatur. Et tamen actualitas totalis de genere entis ad alteram ordinari non poteſt. Ergo inter vtramque actualitatem diſpar eſt ratio.

Sed inſt. Ideò vna intellectio poteſt ad alteram ordinari. Quia obiectum vnius intellectionis ordinatur ad obiectum alterius. Sed etiam materia ordinatur ad formam. Ergo exiſtentia, & actualitas materiæ poterit etiam ordinari ad exiſtentiam, & actualitatem formæ.

Reſp. diſt. min. Ad formam tanquam ad comparantem, vt ex vtraque vnum per ſe componatur: conc. min. Alitèr: neg. min. & conſequentiam. Materia namque ordinatur ad formam, vt ex vtraque reſultet vnum per ſe, quod fieri non poſſet, ſi materia, & forma proprias exiſtentias haberent. Eo quod ex duobus entibus in actu non poteſt vnum per ſe reſultare.

Sed inſt. Maior vnitas reſultat ex intellectu, & obiecto, quam ex materia, & forma. Et tamen intellectus, & obiectum ſunt duo entia in actu, & proprias habent exiſtentias. Ergo quamvis materia propriam exiſtentiam haberet, poſſet ex illa, & forma vnum per ſe reſultare. Prob. mai. Vnitas intellectus, & obiecti in eſſe intelligibili eſt vnitas per identitatem; vnitas verò compoſiti ex materia, & forma eſt vnitas per compoſitionem, quæ minor eſt. Ergo maior vnitas reſultat ex intellectu, & obiecto, quam ex materia, & forma.

Reſp. neg. 1. conſeq. Quia vnitas, quæ reſultat ex materia, & forma eſt vnitas compoſitionis potens vnam partem per alteram actuari, quod fieri non poſſet, ſi vtraque pars propriam exiſtentiam haberet. Vnitas verò obiecti, & intellectus eſt vnitas intentionalis, vel in eſſe intelligibili, quæ non requirit vnam partem per alteram actuari. Et ideò ex duobus entibus in actu, talis vnitas reſultare poteſt.

Alijs terminis reſp. Materiam, & formam ordinari ad componendum totum tanquam partes incompletæ per modum potentiæ, & actus. Et ideò vna ad alteram ordinatur, & per aliam actuabilis eſt. Vnitas verò intentionalis ſolum requirit vnam partem, videlicèt intellectum ad alteram ordinari tanquam ad obiectum à quo habet ſpeciem. Et propterea talis vnitas ex pluribus completis reſultare poteſt.

7. arg. Materia terminat diverſam actionem ab actione pro-

Digitized by Google

productiva formæ, & ipſius compoſiti. Ergò habet exiſtentiam diverſam ab exiſtentia totius, & ipſius formæ. Prob. ant. 1. Quia materia, quę in principio fuit ſimul creata cum forma, modo per eandem creationem conſervatur. Sed forma, quæ de novo introducitur in materia, non per creationem; ſed per generationem fit. Ergo materia terminat diverſam actionem ab actione productiva totius, & formæ.

2. Quando vermis ex ſpeciebus Sacramentalibus generatur, nova materia per creationem producitur, in probabili ſententia. Sed forma, & ipſum compoſitam vermis per generationem fiunt. Ergo materia terminat diſtinctam actionem.

De hoc argumento infra dicemus, de formis cælorum, & elementorum diſputantes. Modo tamen breviter reſp. Materiā quandoque terminare diverſam actionē ab actione productiva totius, & formæ, illam tamen actionem non communicare materiæ aliquam exiſtentiam. Et ideò ex argumento non infertur materiam propriam exiſtentiam habere.

Sed inſt. Actio conſtituit, & ponit terminum propriū ſub aliqua exiſtentia. Ergo ſi materia diverſam terminat actionem, diverſam etiā exiſtentiam habebit.

Reſp. diſt. ant. Actio completa: conc. ant. Incompleta: neg. antec. & conſeq. Illa namque actio ſolum ad materiam terminata incompleta eſt. Et ideò ex vi illius materia non habet aliquam exiſtentiam: ſed exiſtentia communicatur materiæ, quando advenit altera actio, per quam actio productiva materiæ vltimo completur, & completè ponitur extra cauſas. Vndè per hanc vltimam actionem materiæ communicatur exiſtentia.

Sed inſt. Materia poteſt ſe ſola actionem completam terminare. Ergo poterit propriam exiſtentiam habere. Prob. antec. 1. Quia non videtur aſsignabilis ratio, quare materia non poſsit actionem completam terminare. Ergo poteſt.

2. Quando ex ſpeciebus Sacramentalibus generatur vermis, in opinione probabili creatur materia. Sed illa actio, vt terminatur ad materiam, completa eſt. Siquidem eſt actio divina, quæ non poteſt eſſe incompleta. Ergo materia poteſt actionem completam terminare.

2. inſt. Etiam actio incompleta communicat exiſtentiam. Ergo ſi materia terminat actionem incompletam, ex vi illius aliquam exiſtentiam habebit. Ant. prob. Tum quia actio ex conceptu formali habet communicare exiſtentiam. Ergo etiā actio incompleta. Tum etiā quia actio cōpleta communicat exiſtentiā. Ergo etiam incompleta.

Reſp. ad 1. inſt. neg. duo ant.

prima,

prima. Ratio autem efficax ſæpè aſsignatur à D. Thom. Quia eſſe, & fieri primo, & per ſe convenit toti compoſito, partibus autem ex conſequenti, & ratione totius. Vndè actio primo, & per ſe terminatur ad totum, & ſecundario ad materiam, & formam. Conſequenterque materia non poteſt actionem completam per ſe primo terminare.

Ad 2. prob. ant. neg. min. Licèt namque actio divina ſubiectivè, & entitativè conſiderata completa ſit; terminativè tamen incompleta eſt, quatenùs ex voluntate divina terminatur ad materiam: conſequenterque terminativè complebilis eſt per actionem, quæ terminatur ad totum.

Ad 2. inſt. neg. antec. & ad prob. dicimus: Quod actio completa ex conceptu formali habet ponere terminum ſub exiſtentia; actio verò incompleta, vel abſtrahens à completa, & incompleta non habet ex conceptu formali exiſtentiam communicare. Quia actio incōpleta non terminatur per ſe primò ad ipſum totum, ſed ad aliquam partem illius. Cumque pars non poſsit primo, & per ſe fieri, & produci: inde eſt actionem incompletam non communicare exiſtentiam. Ex quo conſtat ad vtramque probationem.

Adeſt etiam altera ratio. Quia illa ſolū actio habet communicare exiſtentiam, quę rem efficiēter ponit extra omnes ſuas cauſas. Nam per exiſtentiam conſtituitur res extra omneş ſuas cauſas. Cumque ſola actio completa habeat conſtituere rem efficienter extra omnes ſuas cauſas, ſola etiam actio completa habet communicare exiſtentiam.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis in art. diſcurſu infertur 1. in compoſito ſubſtantiali plures etiam ſubſiſtentias non dari. Quia ſubſiſtentia eſt vltimus actus in linea ſubſtātiæ. Et impoſsibile eſt vnum vltimum actum de linea ſubſtantiæ ad alterum intra eandem lineam ordinari. Sicut de exiſtentia probavimus.

Dices: In Deo ſubſiſtentiam abſolutam ordinari ad ſubſiſtentias relativas. Ergo non implicat vnam ſubſiſtentiam ad alteram ordinari.

Reſp. ſubſiſtentiam abſolutam eſſe in linea diſtincta à ſubſiſtentia relativa: & ita mirū non eſt, quod ordinetur ad illam. Vna verò ſubſiſtentia abſoluta ad alteram abſolutam ordinari nonpoteſt. Quia in eadem linea inveniuntur. Et ita in compoſito ſubſtantiali non poſſunt dari plures ſubſiſtentiæ, quælibet namque ex illis eſſet in linea abſoluta.

2. infertur ex dictis quod propter eandem rationem, qua non

non poſſunt dari plures exiſtentię partiales in compoſito ſubſtantiali, non poſſunt etiam dari in compoſito integrali plures partiales exiſtentiæ.

Dices: Quando aqua dividitur in duas partes, quælibet pars ponitur in rerum natura ab altera diviſa, & habet propriam exiſtentiam. Ergo in toto quæcumque pars propriam exiſtentiam habebat. Et conſequenter in toto erant exiſtentiæ partiales.

Reſp. neg. conſeq. Quia in partibus, quando dividuntur, reſultant novę exiſtentię ex vi illius actionis, quæ aquam primo produxit. Eo quod talis actio produxit aquam iuxta ſuam naturam. Et conſequenter cum aptitudine, vt in quacumque parte ab altera ſeparata propria exiſtentia reſultaret, ſicut ſi humanitas ſepararetur à Verbo Divino, dimanaret ab humanitate propria exiſtentia, quam tamen in compoſito non habebat.

Dices. Ergo quando vna pars ab altera ſeparatur, mutatur realiter. Siquidem novam recipit exiſtentiam. Quod inconveniens non admittendum videtur.

Reſp. conc. conſeq. Quod tamen inconveniens non eſt, ſed iuxta naturas rerum, & illarum exigentiam.

Dices. Ergo ſaltim aqua individualiter mutatur, quando per perdit aliqua partes leves, vel guttas, quæ realiter ſeparantur ab aqua.

Reſp. Aquam non individuari per partes materialiter ſumptas; ſed per illas vt tali ordini, vel diſpoſitioni ſubduntur. Et cum ſeparata vna parte, vel duplici gutta eadem diſpoſitio maneat inter cæteras partes, etiam aqua eadem individualiter manet. Et hæc de artic. iſto textu 82. ad Philoſophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Vtrùm materia poſsit exiſtere ſine forma?

§. I.

Difficultas apperitur, & ſtatuitur concluſio.

IN præſenti difficultate ſupponimus materiam de lege ordinaria, & naturaliter loquẽdo non poſſe exiſtere ſine forma. Quod etiam Recentiores cõcedẽtes materię incompletam exiſtẽtiam nobiſcum fatẽtur. Quia naturalitèr loquendo generatio vnius eſt corruptio alterius. Vndè vna forma corrupta, altera etiam introducitur in materia. Conſequentèrque materia naturalitèr nunquam invenitur ſine forma.

Rurſus etiam agens naturale non intendit per ſe corruptionem. Et ita numquam expellit vnam formam, quin alteram introducat.

Præterea etiam. Quidquid exiſ-

exiſtit in rerum natura debet eſſe individuum, & conſequenter in determinata aliqua ſpecie. Species autem venit à forma. Ergo naturalitèr ſaltim non poteſt materia exiſtere ſine forma.

Dices D. Auguſt. nobis opponi lib.12.confeſſ.cap.12.& lib. 2. de Geneſi ad lit. cap. 11. dum explicans illa verba Geneſ.1. *Terra autem erat innanis, & vacua*, interpretatur ea de materia prima, quæ propter carentiam formarum vacua erat, & informis.

Adhoc tamen facile reſp. Terram appellari innanem, & vacuam propter carentiam formæ accidentalis, videlicèt propter carentiam decoris, & ornatus, quo terra pro illo priori carebat.

2. reſp. D. Auguſt. loqui de informitate materiæ per carentiam formæ ſubſtantialis non quidem per carentiam tempore præcedentem, ſed ſolum prioritate naturæ præcedentem ipſam formam.

Difficultas autem art. in eo ſita eſt. An videlicèt etiam de potentia abſoluta non poſsit materia exiſtere ſine forma? In quo puncto vniverſi Patres Societatis affirmant. Qui hac de cauſa exiſtimant ſe defenſores omnipotentiæ Divinæ; revera tamen eadem de cauſa divinam omnipotentiam impugnant. Siquidem aſſerunt non poſſe Deum de ſua potentia abſoluta producere entitatem ita imperfectam, & quæ ita ſit pura potentia, vt ſine forma non poſsit exiſtere. Eandem ſententiam omnes Scotiſtæ tuentur. Negant autem vniverſi Thomiſtæ cum Ang. Præcep. 1.p. q.66. art.1.&q.4.de pot.art.1.&quodl. 3.art.1.aſſerente: *Dicere quod materia ſit in actu ſine forma eſt dicere contradictoria eſſe ſimul. Vndè à Deo fieri non poteſt.*

§. II.

Noſtra Concluſio.

Ratione verò Div. Th. prob. cōcluſio noſtra. Nam quod involuit contradictionem, non poteſt à Deo fieri etiam de potentia abſoluta. Sed materiam exiſtere ſine forma contradictionem involuit. Ergo à Deo fieri nō poteſt etiam de potentia abſoluta. Prob. mi. Si materia exiſteret ſine forma, eſſet in actu, & non eſſet in actu. Ergo materiam exiſtere ſine forma implicationē involuit. Quia eſſe in actu, & non eſſe in actu prędicata cōtradictoria ſunt. Ant. quantum ad 1. partem conſtat ex eo. Quod ſi materia exiſteret ſine forma, haberet exiſtentiam: & conſequenter eſſet in actu. Eo quod effectus exiſtentię eſt rem in actu conſtituere.

Quantum ad 2. verò partem prob. 1. Materia tunc caſus eſſet ſine forma. Ergo non eſſet in actu. Quia forma eſt primus actus, vt dicitur in eius definitione. Et con-

Digitized by Google

conſequenter ſi materia eſſet ſine forma, eſſet ſine actu. Nam ante primum actum nullus datur actus. Alias primus actus non eſſet primus.

2. In illo eventu materia non haberet exiſtentiam. Ergo non eſſet in actu. Prob. ant. In illo eventu non haberet formam, quę eſſentialitèr eſt primus actus. Ergo non haberet exiſtentiam, quæ eſt actus vltimus in linea entis. Quia implicat actum vltimum alicui communicari, quin priùs communicetur actus primus. Sicut implicat quantitatem habere extenſionem in ordine ad locum, & non habere extenſionem in ordine ad ſe, quæ eſſentialiter prior eſt. Et implicat intellectionem alicui communicari, in quo non ſit intellectus. Eo quod intellectus ſe habet vt potentia, & actus primus in ordine ad intellectionem.

Conf. & vrgetur. Implicat habere vltimum complementum in aliqua linea, & non habere eſſe ſimpliciter in eadem linea. Sed exiſtentia eſt vltimum complementum in linea entis: forma verò dat eſſe ſimplicitèr. Ergo implicat materiam eſſe in aliquo actu exiſtendi, & non habere formam. Conſequenterque materia etiam de potentia abſoluta nequit exiſtere ſine forma.

§. III.

Argumentis contra concluſionem occurritur.

Contra concluſ. noſtram arg. 1. Quia poteſt exiſtentia vniri materiæ immediatè, & abſque aliqua forma. Ergo poteſt materia de potentia abſoluta exiſtere ſine forma. Prob. ant. 1. Quia ſecundum D. Th. q. 2. de Spirit. creat. art. 3. ad 5. exiſtentia Verbi Divini in triduo mortis remanſit immediatè vnita carni. Sed eſſe immediatè vnitam carni eſt eſſe immediatè vnitam materiæ. Ergo exiſtentia poteſt vniri materiæ immediatè, & abſque aliqua forma.

2. Materia non habet eſſentialem dependentiam à forma vt exiſtat. Ergo poteſt exiſtentia immediatè materiæ communicari. Prob. ant. Secundum D. Th. loco citato in incarnatione Verbi Divini anima rationalis fuit medium inter materiam, & Verbum Divinum; non quidem neceſsitatis, ſed congruentiæ. Sed ſi materia dependeret in exiſtendo eſſentialitèr à forma, eſſet ipſa forma medium neceſsitatis, & non ſolum congruentiæ. Siquidem, vt vniretur materia cum verbo, forma eſſet eſſentialitèr requiſita. Ergo materia, vt exiſtat, non dependet eſſentialitèr à forma.

Reſp. neg. ant. Ad prob. diſt. mai.

mai. Immediatione excludente formam ſpiritualem: conc. mai. Excludente omnem formam: nego maī. & min. & ſimilitèr conſ. Nam D. Th. ſolum intendit Verbum Divinum non fuiſſe materiæ vnitum mediante forma ſpirituali, qualis eſt anima rationalis; non tamen excludit formam corporalem, ſed potius Verbum Divinum in triduo mortis erat vnitum cum materia mediante forma cadaveris.

Inſt. Iuxta commune Theologorum axioma, Verbum Divinum nunquam dimiſit, quod ſemel aſſumpſit. Sed in reſurrectione ſua dimiſit formam cadaveris. Ergo nunquam illam aſſumpſit. Conſequenterque exiſtentia Verbi Divini in triduo mortis non erat vnita carni mediante forma cadaveris.

Reſp. Verbum Divinum nunquam dimiſiſſe, quod aſſumpſit permanenter: in quo ſenſu axioma intelligendum eſt; ſed formā cadaveris ſolum tranſeunter, & pro illo brevi tempore aſſumpſit.

Ad 2. prob. princ. ant. reſp. Verbum Divinum non potuiſſe aſſumere materiam abſque aliqua forma: potuiſſe tamen materiam aſſumere abſque anima rationali, quamvis fuerit magis congruum materiam aſſumere cum anima rationali propter ea, quibus probat D. Th. fuiſſe congruentius aſſumere naturam humanam, quam aliam naturam. Et ob iſtam rationem aſſerit D. Th. animam rationalem fuiſſe medium congruentiæ.

2. Arg. Poteſt materia intelligi exiſtens abſque forma. Ergo in exiſtendo non dependet eſſentialitèr à forma. Prob. antec. Pro illo priori, quo in morte Chriſti materia eius tranſivit de anima rationali ad formam cadaveris, intelligebatur materia exiſtens per exiſtentiam Verbi Divini, cui ſemper vnita manſit. Sed pro illo priori non intelligebatur cum aliqua forma, ſed in via ad formam cadaveris. Ergo poteſt intelligi exiſtens abſque forma.

Conf. Materia poteſt exiſtere per exiſtentiam non provenientem à forma. Ergo poteſt exiſtere ſine forma. Prob. ant. Humanitas Chriſti exiſtit per exiſtentiam Verbi Divini, quæ non provenit à forma. Ergo verum eſt ant.

Reſp. neg. ant. ad prob. diſt. mai. Exiſtens vialitèr: conc. mai. Completè, & in facto eſſe: nego mai. & conc. mai. neg. conſeq. Sicut namque in illo tranſitu non intelligebatur materia cum forma, ſed in via ad illam: ita non intelligebatur cum exiſtentia, ſed in via ad exiſtentiam. Et ideò pro illo priori tantum intelligebatur exiſtens in completè, vialitèr, & in fieri.

Ad conf. facile reſp. Materiam non dependere eſſentialitèr à forma, vt ab ipſa forma exiſtentia dimanet, dependere tamen eſſen-

eſſentialitèr à forma, vt per illam reddatur capax exiſtendi. Eo quod materia eſt pura potentia; Et ideò ſine forma non poteſt vltimum complementum, & exiſtentiam habere.

3. arg. Ex quo materia exiſteret ſine forma, ſolùm ſequeretur, quod eſſet in actu, & non eſſet in actu. Sed hæc contradictoria non ſunt. Ergò non ſequerentur contradictoria, ex quo materia exiſteret ſine forma. Prob. min. Propoſitio affirmatiua, quod materia eſſet in actu, verificaretur de actu exiſtentiæ: negatiua verò, quod materia nõ eſſet in actu, verificaretur de actu formæ, quam materia non haberet. Ergò non ſunt contradictoria. Siquidem non ſunt de eodem ſecundum idem, ſed ſecundum diverſa.

Reſp. Propoſitionem negatiuam verificari de actu formæ immediatè, & mediatè de actu exiſtentiæ: quià forma, cum ſit primus actus dans eſſe ſimplicitèr, eſt prior exiſtentia: & in negatione prioris clauditur negatio poſterioris. Etità ſicut in negatione rationalitatis clauditur negatio riſibilitatis: ita in negatione formæ clauditur exiſtentiæ negatio. Propterea que propoſitiones prædictæ ſunt contradictoriæ: quià ſunt ſecundum idem virtualitèr, & mediatè. Sicut propter eandem rationem iſtæ ſunt contradictoriæ, Petrus eſt riſibilis: Petrus non eſt rationalis. Eo quod qui negat rationalitatem, riſibilitatem etiam negat.

Sed inſt. Secundum doctrinam iſtam propoſitiones prædictæ ſolum opponuntur contradictoriè mediatè. Sed prædicata ſic oppoſita poſſunt ſimul de eodem verificari, & in eodem reperiri. Ergò prædictæ propoſitiones poſſunt eſſe ſimul veræ. Prob. min. Contraria in gradibus remiſsis opponuntur contradictoriè mediatè. Quia album eſſentialitèr eſt non nigrum: & ita in albo clauditur eſſentialitèr negatio nigri. Et negatio nigri, & nigrum opponuntur contradictoriè immediatè. Et tamen contraria in gradibus remiſsis inveniũtur ſimul in eodem ſubiecto. Ergò prædicata oppoſita contradictoriè mediatè poſſunt ſimul de eodem verificari.

Reſp. Quod contraria phyſicè opponuntur contradictoriè mediatè, nunquam tamen ſunt in eodem ſubiecto formalitèr, ſed in illo ſunt ſecundùm diverſas virtualitates; ex quo non probatur, quod eadem materia formalitèr poſsit eſſe in actu, & non eſſe in actu. Sed ab oppoſito retorqueretur argumentum. Nam quia album, & nigrum ſaltim mediatè contradictoriè opponuntur, non poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto ſecundum eandem virtualitatẽ. Ergò ſi alia prædicata opponuntur contradictoriè me-

diatè de eadem materia verificari non poterunt.

4. arg. Materia, vt exiſtat non dependet eſſentialitèr à forma. Ergò ſine illa exiſtere poteſt. Prob. ant. 1. Vt materia recipiat formam, non dependet eſſentialitèr à diſpoſitionibus. Quià Deus de potentia abſoluta poteſt introducere formam in materia non diſpoſita. Ergò vt materia recipiat exiſtentiam, non dependet eſſentialitèr à forma. Nam forma ſolum ſe habet vt diſpoſitio ad exiſtentiā habendā.

2. Quod perpetuum eſt, & incorruptibile non dependet eſſentialitèr ab alio, vt exiſtat. Sed materia perpetua, & incorruptibilis eſt. Ergò non dependet in exiſtendo eſſentialiter à forma.

3. Ita dependet principium proximum, vt operetur, à principio radicali, ſicut materia à forma, vt exiſtat. Sed principium proximum, vt operetur, non dependet eſſentialitèr à principio radicali, ſicut conſtat in peccatore fideli, in quo non eſt gratia, quæ eſt principium radicale in ordine ſupernaturali. Et tamen in illo ſunt fides, & ſpes, quæ proximè eliciunt actus ſupernaturales. Ergò idem quod priùs.

4. Maior diſtantia eſt inter eſſe, & non eſſe, quàm inter puram potentiam, & vltimum actum. Nam hæc ſecunda diſtantia eſt inter ens, & ens, quæ non ita diſtant, ſicut ens, & non ens. Et tamen poteſt res tranſire de non eſſe ad eſſe, vt patet in Cœlis, & elementis, quæ de nihilo fuerunt per creationem producta. Ergò etiam poterit pura potentia tranſire ad vltimum actum exiſtentiæ abſque tranſitu per formam.

5. In linea intellectiva intellectus eſt actus primus, & intellectio eſt vltimus actus. Et tamen poteſt intellectio poni in ſubiecto, in quo non eſt intellectus, v. g. in lapide. Ergò poterit etiam materia tranſire ad vltimū actum ſine tranſitu per formam, quæ ſe habet vt primus actus.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. dicimus: aliquas eſſe diſpoſitiones veras, & riguroſas, quæ auferunt indifferentiam ſubiecti, & ipſum præparant ad formam habilitantes ad ipſam, quas Deus ſupplere poteſt, qui de potentia abſoluta, poteſt introducere formam hominis, vel ignis abſque vlla diſpoſitione præcedente. Aliàs verò diſpoſitiones, quæ communicant ſubiecto prędicatum eſſentialitèr requiſitum ad formam ſicut libertas eſſentialitèr requiritur, vt actus ſit in genere moris: & quantitas, vt corpus ſit in loco: & diaphanum, vt corpus ſit lucidum, & intellectus ad voluntatem. Quæ quidem diſpoſitiones latè ſolum diſpoſitiones appellantur, & reverà ſunt prædicata eſſentialitèr requiſita: & huius generis

eſt

Digitized by Google

eſt forma, quæ requiritur eſſentialitèr ad exiſtentiam habendam.

Ad 2.prob.reſp. Quod materia licèt ſit incorruptibilis, eſt tamen pura potentia. Et ita tranſire non poteſt ad exiſtentiam ſine forma, quæ dat eſſe ſimplicitèr.

Ad 3.diſt. mai. Principium proximum, quod eſt paſſio radicalis: conc. mai. Quod paſſio non eſt: neg. mai. & ſub eadem diſt. min. neg. conſ. Quia fides, & ſpes non ſunt paſſiones gratiæ, nec habent cum illa indiſpenſabilem connexionem, ſed poſſunt ab illa realitèr ſeparari, & de facto ſeparantur in homine peccatore: & ita mirum non eſt, quod ſine illa operentur.

Addimus etiam, quod accidentia Euchariſtiæ realitèr à ſubiecto ſeparata operantur, & moventur. Maior ergò eſt dependentia materiæ à forma, vt exiſtat, quam principij proximi à principio radicali.

Ad 4.diſt. mai. Maior materialitèr, & in eſſe entis: conc. mai. Formalitèr in ratione termini producibilis: neg. mai. & conc. min. neg. conſ. Quia illa maior diſtantia inter eſſe, & non eſſe, eſt materialis tantum. Eo quod creatura à prima vſque ad vltimam differentiam continetur in Deo tanquam in cauſa. Et ideò poteſt à Deo produci de nihilo. Nam Deus quidquid continet in ſua virtute, producere valet. Coniunctio verò materiæ cum exiſtentia abſque vnione cum forma eſſentialitèr repugnat propter ea, quæ dicta ſunt. Et ita diſtantia inter materiam, & exiſtentiam formaliter eſt maior, & impertranſibilis eſt abſque tranſitu per formam.

Ad 5. Intellectionem materialitèr, & in eſſe qualitatis poſſe poni in lapide, in quo non eſt intellectus, vt aſſerit illa ſententia; formalitèr tamen vt intellectio, & vltimus actus in linea intellectiva. In lapide poni non poteſt. Et ideò argumentum nihil probat.

Dices. Ergò poterit exiſtentia ſaltim materialitèr poni in materia abſque aliqua forma.

Negatur conſ. Quia ſi exiſtentia, etiam materialiter poneretur in materia, aliquod eſſe ſubſtantiale, vel accidentale communicaret illi. Quod implicat. Quia ante primum actum, qualis eſt forma, non poteſt dari aliud eſſe ſubſtantiale: & ſimilitèr ante formam dantem eſſe ſimplicitèr non poteſt dari eſſe accidentale, quod eſt tale ſecundum quid.

Sed inſt. Poteſt intellectus recipere intellectionem formalitèr, & nō mediante ſpecie, quæ ſe habet vt actus primus in ordine ad intellectionem ipſam. Ergò poteſt materia recipere exiſ-

tentiam formalitèr, & non mediante forma. Conſ. à paritate nota eſt, & ant. conſtat. Nam intellectus efficit intellectionem mediante ſpecie intelligibili. Et conſequenter non recipit illam mediante ſpecie. Aliàs ſecūdum idē eſſet agens, & patiens. Ergò poterit recipere intellectionem formalitèr non mediante ſpecie.

Reſp. ad arg. Quòd ſpecies intelligibilis ad efficiendam intellectionem ſe habet vt actus primus: & ita intellectus intelligere non poteſt ſine ſpecie: ad recipiendam verò intellectionem non ſe habet ſpecies, vt actus primus, ſed ſolum concommitantèr ſe habet. Et ideò neceſſarium non eſt, quod intellectio recipiatur mediante ſpecie formalitèr. Quin potius debet recipi intellectio in intellectu nudè ſumpto, qui ſolus conſtituitur per intellectionem intelligens in actu ſecundo. Præterquamquòd, loquendo de motu intentionali, qui rigoroſus, & ſtrictus motus non eſt, nullum etiam eſt inconveniens, quod idem ſecundum idem realitèr ſit agens, & patiens, vt in proprio loco dicimus.

5. arg. Quidquid Deus facere poteſt mediante cauſa ſecunda, poteſt facere ſe ſolo. Sed media forma poteſt Deus facere, quod materia exiſtat. Ergò etiā ſe ſolo facere poteſt materiam exiſtere ſine forma.

Conf. Poteſt Deus ſupplere effectum ſpeciei intelligibilis ſicut patet in beatis, quorum intellectui vnitur eſſentia Divina per modum ſpeciei. Ergò poteſt ſupplere Deus effectum formæ ſubſtantialis, & facere materiam exiſtere ſine forma.

Reſp. Deum poſſe facere ſe ſolo, quod facit mediante cauſa ſecunda purè efficienti; non tamen quod facit mediante cauſa ſecunda formali. Quia ſupplere effectum cauſæ formalis imperfectionem involvit. Vndè, cum forma det eſſe materiæ in genere cauſæ formalis, non poterit Deus talem cauſalitatem ſupplere, & facere materiam exiſtere ſine forma.

Inſt. forma ſubſtantialis non eſt cauſa formalis intrinſeca, Ergò nulla eſt data ſolutio. Prob. antec. 1. Exiſtentia non eſt effectus formalis formę. Nam effectus formalis formæ eſt forma communicata: & exiſtentia communicata non eſt ipſa forma. Ergò forma ſubſtantialis nō eſt cauſa formalis intrinſeca, vt exiſtat materia.

2. Materia non eſt effectus formalis formę. Ergò forma non eſt cauſa intrinſeca formalis. Prob. ant. Effectus formalis formæ eſt ille, qui reſultat ex vnione formæ cum materia. Sed effectus, qui reſultat ex vnione prædicta, eſt ipſum compoſitum, nō verò materia. Ergò materia

teria non eſt effectus formalis formæ.

Reſp. ad replic. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. conſ. Cauſa formalis immediata: conc. conſ. Mediata: neg. conſ. Forma namque non eſt cauſa formalis immediata, vt materia exiſtat. Eo quod forma ſe ipſa non reddit materiam exiſtentem; ſed ſolùm eſt cauſa formalis mediata: quatenus immediatè proportionat materiam cum exiſtentia, & reddit ipſam actuatam in actu primo, & proximè capacem exiſtendi. Et ita ad effectum formæ conſequitur effectus exiſtentiæ. Et propterea dicitur cauſa formalis mediata: quatenùs effectus illius debet mediarè ad effectum exiſtentiæ.

Ad 2. prob. ant. reſp. Compoſitum reſultans ex vnione materiæ cum forma eſſe effectum mediatum ipſius formæ; effectum verò immediatum eſſe ipſam materiam, vt conſtitutam in actu primo, vel ſecundum rationem entis in actu.

Ad conf. autem principalis argumenti reſpondetur negando conſeq. Quia ſpecies intelligibilis ex conceptu formali ſolum exigit vniri per modum formæ repræſentantis obiectum: ad quod ſufficit vnio per modum obiecti, vel termini: quæ vnio nullam imperfectionem involvit. Et ita à Deo ſupplebilis eſt. Sicut Deus ſupplere poteſt vnionem ſubſiſtentiæ, & exiſtentiæ creatæ, quæ ſolum requirunt vnionem per modum termini reddentis ſubſtantiam independentem, & incommunicabilem, & extra cauſas conſtitutã. Forma verò ſubſtantialis communicat materiæ eſſe ſimplicitèr, quod abſque informatione fieri non valet. Et ideò à Deo ſuppleri non poteſt.

Sed inſt. Quia poteſt Deus ſupplere effectum cauſæ formalis intrinſicè informantis abſque vlla imperfectione. Ergò poterit effectum formæ ſubſtantialis ſupplere. Prob. ant. Poteſt Deus ſupplere effectum cauſæ materialis, ſicut patet in Sacramento Euchariſtiæ, in quo Deus conſervat accidentia ſine ſubiecto, à quo tamen ipſa dependent in genere cauſæ materialis. Ergò poterit ſupplere effectum cauſę formalis intrinſicè informantis abſque vlla imperfectione. Quia cauſa formalis, & materialis in cauſando eadem, vel æqualem imperfectionem importat.

Reſp. Subiectum habere duplicem cauſalitatem reſpectu accidentium. Aliam cauſæ materialis, quatenùs recipit accidentia, & hanc Deus ſupplere non poteſt. Habere inſuper ſubiectum cauſalitatem cauſæ efficientis in òrdine ad accidentia, quatenus illa conſervat, & ſubſtentat dando illis eſſe, quam cauſalitatem ſolam ſupplet Deus in Sacramento Euchariſtiæ in gene-

Digitized by Google

genere cauſę efficientis accidentia ſubſtentando.

Dices: Etiam materia dependet à forma in genere cauſæ efficientis. Nam ipſa forma conſervat etiam materiam. Ergò poterit Deus talem cauſalitatem in forma ſupplere, & facere materiam exiſtere ſine forma.

Reſp. tamen facile. Quod ſubſtentare, & conſervare propriè in genere cauſæ efficientis ſolum eſt proprium illius, quod habet eſſe completum, & per ſe primò exiſtit, & ſubſiſtit. Et ità ſolum eſt proprium compoſiti, non verò partis materialis, vel formalis, quæ ratione ſui nec per ſe primo fieri, nec exiſtere poteſt, nec verò alterum ſubſtentare. Et ideò forma in ordine ad materiam non exercet efficientis cauſalitatem.

6. arg. Maior eſt dependentia accidentis à ſubſtantia, quàm materiæ primæ à forma. Sed accidens poteſt exiſtere ſine ſubſtantia. Ergò materia ſine forma. Prob. mai. 1. Totum eſſe accidentis eſt in ordine ad ſubſtantiam; totum verò eſſe materiæ, cum ſubſtantiale ſit, non eſt in ordine ad formam. Ergò maior eſt dependentia accidentis, quàm materiæ à forma.

2. Dependentia poſterioris à priori maior eſt, quàm dependētia prioris à poſteriori. Sed materia eſt prior forma, accidens verò eſt poſterius ad ſubſtantiam, Ergò idem quod priùs.

Reſp. ad arg. neg. mai. & ad 1. prob. dicimus: Totum eſſe materiæ eſſe etiam in ordine ad formam. Quià licèt materia ſubſtantia ſit, eſt tamen pura potentia per ſe ad formam ordinata, à qua etiam magis dependere debet in exiſtendo, quam accidens à ſubſtantia. Eo quod accidens eſt actus. Et ita immediatè capax eſt exiſtendi.

Ad 2. neg. min. quoad primam partem. Quià licèt materia prima abſolutè, & in genere cauſæ materialis prior ſit, quàm ipſa forma; in ordine tamen ad exiſtentiam prior eſt forma, cui exiſtentia priùs communicatur, & illa mediante materiæ. Alitèr etiam reſp. poterat, neg. mai. intellectam abſolutè. Quia ſi prædicatum priùs eſt pura potentia magis dependet à poſteriori, quàm priùs à priori, ſi poſteriùs obtinet rationem actus, cui poteſt immediate communicari exiſtentia.

Sed inſt. Maiorem proportionem habet materia cum exiſtentia, quam accidens habet. Ergò ſi accidens, vt exiſtat, non dependet eſſentialitèr à ſubſtantia, nec materia depēdebit à forma. Prob. mai. Prædicatum magis perfectum in aliqua linea maiorem proportionem habet cum actu vltimo talis lineæ. Sed in linea entis perfectior eſt materia, quæ eſt ſubſtātia, quam accidens.

Ergò

Ergo cum exiſtentia maiorem proportionem habebit.

2. inſt. Exiſtentia immediatè recipitur in materia. Ergo poterit materia exiſtere ſine forma. Prob. ant. Datur variatio formarum ſine variatione exiſtentiæ, ſicut patet in materia humanitatis Chriſti, quæ in morte tranſivit de forma rationali ad formam cadaveris. Et tamen non mutavit exiſtentiam, & ſubſiſtentiam. Ergo exiſtentia immediatè recipitur in materia. Prob. conſ. Quia in doctrina Thomiſtarum benè valet, datur variatio formarum ſine variatione accidentis. Ergo accidens immediatè recipitur in materia. Qua ratione ab inconvenienti probant non manere in genito eadem numero accidentia, quæ erant in corrupto. Ergo ſi datur variatio formarum ſine variatione exiſtentiæ, ſignum eſt, quod exiſtentia immediatè recipitur in materia.

Reſp. ad 1. repl. Quod quamvis materia abſolutè ſit perfectior accidenti; comparativè tamen ad exiſtentiam perfectius eſt accidens. Quia eſt actus: & ita poteſt immediatè exiſtere, quamvis hoc non poſsit habere materia.

2. Reſp. Quod intellectus eſt perfectior alijs accidentibus, & tamen alia accidentia habent maiorem proportionem cum exiſtentia. Siquidem alia accidentia de potentia abſoluta poſſunt exiſtere ſine ſubſtantia, non tamen intellectus. Conſequenterque ex quo aliquod prædicatum ſit magis perfectum, non infertur indè maiorem proportionem habere cum exiſtentia. Quæ ſolutio cum prima coincidit, & ſolum terminis diverſa eſt.

Ad 2. inſt. reſp. In corrupto non manere aliud prædicatum potens ſubſtentare accidentia præter materiam primam. Et ideò ſi formæ variantur, bona conſeq. eſt. Ergo accidentia in materia immediatè recipiuntur. In Chriſto verò, quamvis formæ varientur, manet ſuppoſitum cum alia natura, ſubſiſtentia, & exiſtentia, quæ perſeverat in illo. Et propterea licèt formę varientur, non infertur exiſtentia immediatè recipi in materia, ſed in illa, vel in alio manere, quod verum eſt. Siquidem exiſtentia perſeverat in ſuppoſito divino.

Ex dictis in articuli diſcurſu infertur 1. quod quamvis forma materialis poſsit exiſtere ſine materia; non inde infertur materiam ipſam poſſe exiſtere ſine forma. Quia forma materialis eſt actus; materia verò pura potentia eſt.

2. infertur quod admiſſo naturam completam poſſe exiſtere ſine ſubſiſtentia, non indè infertur materiam poſſe exiſtere ſine forma. Quia natura completa eſt actus. Et ideò, vt exiſtat, non dependet eſſentialiter

Digitized by Google

litèr à ſubſiſtentia: materia verò pura potentia eſt. Et ita eſſentialitèr pendet à forma. Et hæc de art. iſto in hoc libro text.41. ad Philoſophum applicanda.

QVÆSTIO QVARTA.

De Potentia materiæ.

ARTIC. VNICVS.

Vtrùm materia æqualitèr appetat omnes formas, & etiam formam amiſſam.

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur noſtra concluſio.

Ad articuli intelligentiam 1. Supponendum eſt, quod appetitus naturalis nihil aliud eſt quam propenſio quædam, & inclinatio naturæ ſubſtantialis in perfectionem propriam convenientem appetenti. Qui tamen eſt duplex. Alius quidem innatus, qui ſequitur ad formam naturalem conſtiturivam cuiuſcumque rei, & cognitionem antecedit: ſicut appetitus lapidis in centrum, vel ad locum deorſum: & ignis ad locum ſurſum. Alius verò eſt appetitus elicitus, qui dicitur etiam appetitus animalis, & cognitionem ſenſitivam, vel intellectivam conſequitur, qualis eſt appetitus, quem habet homo ad perfectionem cognitam: & animal ad herbam, quam videt ſibi paratam.

2. not. eſt appetitum innatum duplicem eſſe. Vnum activum conſiſtentem in propenſione naturæ, vel potentiæ activæ ad perfectionem ſuam, vt appetitus, quem intellectus habet ad intellectionem, & ad volitionem voluntas. Alterum verò paſſivum conſiſtentem in pondere, vel inclinatione potentiæ receptivæ ad perfectionem convenientem ſibi. De quo quærimus, vtrùm detur in materia? Et an æqualis ſit ad omnes formas, quas materia poteſt habere? Et an etiam terminetur ad formam amiſſam, quam materia naturalitèr habere non poteſt?

3. ſuppon. eſt (vt procedamus cum maiori claritate) materiam naturalitèr appetere formas, quas nondum habet, & naturalitèr habere poteſt. Quia quæcumque res naturaliter appetit ſuam perfectionem. Sed omnis forma eſt perfectio materiæ. Ergo materia formam nondum habitam naturalitèr appetit. Prob. min. Quælibet forma ſubſtantialis actuat materiam, illique communicat eſſe ſimplicitèr ſubſtantiale. Ergo quælibet forma eſt perfectio materiæ.

Conf. Quæcumque potentia naturalitèr appetit proprium actum, ſicut intellectus naturalitèr appetit intellectionem. Sed quælibet

libet forma ſubſtantialis eſt actus primus materiæ. Ergo materia prima naturalitèr appetit formam. Quod confirmat Ariſt. 1. phyſic.text.81. dicens: *Sed hoc eſt materia perinde appetens illud, atque ſi fœmina marẽ, & turpe appetat pulchrũ.*

Dices D.Th.1.p. q.80. affirmare: quod appetitus naturalis eſt inclinatio conſequens formam naturalem. Sed materia non eſt forma. Ergo in materia nullus datur appetitus naturalis.

Reſp. propoſitionem D.Th. non eſſe excluſivam. Quia licèt ad omnem formam conſequatur appetitus, non inde infertur, quod etiam appetitus non ſequatur ad materiam. Sicut ex quo omnis homo ſit animal, non infertur equum animal non eſſe. Quia prima propoſitio excluſiva non eſt.

2. reſp. D.Th. loqui de appetitu activo, qui ſemper ad formam conſequitur, non vero de appetitu, & inclinatione paſsiva. Hęc namque conſequitur ad materiam.

1. Inſt. Quia materia non poteſt recipere omnem formam. Eo quod omnes formæ ſunt infinitæ ſyncathegorematicè. Ergo non appetit omnem formam. Pat. conſeq. Quia appetitus materiæ terminari non poteſt ad actum impoſsibilem ipſi. Conſequenterque ſi materia non poteſt recipere omnem formam, non poterit omnem appetere.

Reſp. Materiam non appetere omnem formam, vt habendam collectivè; ſed vt habendam diviſsivè. Et omnem formam diviſsivè recipere poſſe. Eo quod inter omnes formas nulla eſt, quæ ratione ſui non poſsit in materia reperiri. Sicut, vt intellectus noſter poſsit appetere omnes veritates naturales ſpeculativas diviſsivè ſumptas, ſufficit quod omnem veritatem naturalem diviſsivè cognoſcere poſsit.

Sed inſt. Materiam dum eſt ſub vna forma, non appetit aliàs. Ergo non appetit omnes formas diviſsivè. Prob. ant. Quia materia non poteſt appetere deſtructionem compoſiti. Sed, ſi dum eſt ſub vna forma, appeteret aliam, appeteret deſtructionem totiùs. Siquidem forma nova nequit in materia introduci, niſi forma prior, & compoſsitum deſtruantur. Ergo materia, dum eſt ſub vna forma, non appetit aliàs.

2. Prob. ant. Materia magis appetit bonum totiùs, quam bonum proprium. Quia bonum totiùs eſt bonum commune. Sed introductio novæ formæ bonum totius nõ eſt, ſed potiùs illius deſtructio. Ergo materia non appetit novæ formæ introductionem.

3. Materia dum eſt ſub anima rationali, non appetit aliam. Ergo dum eſt ſub vna forma, alias non appetit. Prob. ant. Omnes formæ continentur in anima rationali. Nam hęc ſola pręſtat gradum vegetandi, ſentiendi, & intel-

telligendi. Ergo dum materia eſt ſub anima rationali non poteſt appetere alias. Quia ideò humanitas Chriſti, dum habet ſubſiſtentiam divinam, non appetit propriam ſubſiſtentiam, quia ſubſiſtentia propria continetur in divina ſubſiſtentia.

Reſp. ad repl. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. mai. Deſtructionem compoſiti per ſe, & tanquam terminum primo intentum: conc. mai. Per accidens, & vt terminum conſequutum: nego mai. & diſt. min. Deſtructionem totius per accidens: conc. min. per ſe: neg. min. & conſ. Materia namque per ſe ſolum appetit introductionem novæ formæ, & talem terminum per ſe intendit appetitus, & intentio materiæ. Quia tamen generatio vnius eſt corruptio alterius: & ideò duæ formæ ſubſtantiales non poſſunt eſſe in eadem materia, propterea materia, quę per ſe appetit introductionem novæ formæ, deſtructionem etiam compoſiti per accidens appetere poteſt.

Sed inſt. Materia nec per accidens poteſt appetere proprium malum. Sed deſtructio compoſiti eſt malum materiæ. Siquidem ex vi talis deſtructionis amittit materia eſſe ſimpliciter, quod habebat à forma. Ergo materia nec per accidens deſtructionem compoſiti appetere poteſt.

Reſp. neg. min. Quia deſtructio compoſiti non eſt malum materiæ, ſed potius illius bonum: Eo quod forma, quantumvis perfecta ſit, amiſſibiliter informat. Et ita poteſt materiam non informare. Conſequenterque, ſi materia nō appeteret aliam formam, poſſet materia relinqui ſine aliqua forma: & propter hæc, vt tantum malum ipſi non eveniat, melius illi eſt aliam, & aliam formam appetere, & per formas diverſas ſucceſſive determinari.

Ad 2. prob. princ. ant. diſt. min. Totius ſecundum ſe, & abſolutè: conc. mi. Totius vt eſt pars vniverſi: neg. min. & conſ. Deſtructio namque compoſiti eſt bonū vniverſi, cuius bonitas, & perfectio conſiſtit in varietate generationis, & corruptionis. Et ita etiā eſt bonum totius, vt totum eſt pars vniverſi. Et etiam parti quatenus tali bonum eſt, quod reſpectu totius eſt bonum. Conſequenterque materia deſtructionē totius, modo explicato, appetere poteſt.

Ad 3. reſp. Subſiſtentiam divinam continere creatam ſecundum vltimam differētiam ipſius, & ſecundum quod communicat tale eſſe particulare, & aliunde eſt perfectiſſima. Et ideò humanitas Chriſti dum habet ſubſiſtentiam divinam nō poteſt appetere creatam, ſed potius per divinam appetitus illius perfectè ſaciatus eſt. Anima verò rationalis nō continet alias formas ſecundum vltimas differentias illarum, nec ſecundum quod communicant eſſe pro-

proprium, & peculiare. Vndè dum materia eſt ſub anima rationali aliàs formas appetere poteſt. Quibus prælibatis ſit.

§. II.

Prima Concluſio.

Materia æqualiter appetit omnes formas.

Concluſio iſta ratione ſequenti prob. Materia prima appetit omnes fomas ſub ratione communi formæ amiſsibiliter informantis. Appetit namque materia formas, vt per ipſas conſervetur in eſſe. Et cum ipſæ poſsint realiter à materia ſeparari, ne materia relinquatur ſine aliqua forma, & conſequentèr deſtruatur, propterea non appetit vnā determinatè; ſed appetit omnes vt in adęquatè ſatiantes, & potentes materiam informare ſucceſivè. Quod eſt appetere illas ſub ratione communi formę amiſsibiliter informantis. Sed ratio formæ amiſsibiliter informãtis ęqualiter reperitur in omni forma ſublunari, quarum quęlibet amiſsibiliter informat. Et propterea omne cõpoſitum ſublunare corruptibile eſt. Ergò materia ęqualiter appetit omnes formas.

Conf. & explicatur. Nam in tãtum materia prima appetit formas, in quantum illarum introductio conducit ad finem intentum ab authore naturæ. Sed ad talem finem æqualiter conducũt omnes formæ. Ergò æqualiter appetit omnes. Prob. min. Finis intentus ab authore naturæ eſt pulchritudo vniverſi, quæ in varietate generationis, & corruptionis conſiſtit. Sed ad iſtum finem æqualiter conducunt omnes formæ. Ergò min. vera eſt.

Reſpondebis, Quod licèt omnes formæ æqualiter conveniant in ratione formæ amiſsibilis; vna tamen ſecundum differentiã particularẽ perfectior eſt alia: quod ſufficit, vt materia magis appetat illam. Quia appetitus elicitus cõformatur appetitui innato: & ſi materia cognoſceret formas magis appeteret appetitu elicito eam formam, quæ ſecundum rationem particularem perfectior eſt.

Contra tamen eſt. Quia appetitus elicitus non terminatur ad illud, quod abſolutè melius, & perfectius eſt; ſed ad illud tantum, quod in ratione medij melius eſt, magiſque ad finem conducit. Meliora namque ſunt viventia, quam non viventia; tamen avarus appetitu elicito magis appetit pecunias, quam amenitatem in prato virentem. Ac proinde appetitus innatus non debet appetere magis quod abſolutè eſt perfectius; ſed quod magis perfectum eſt in ratione medij, magiſque ad finem conducit. Sed omnes formæ ſublunares conducunt æqualiter

liter ad conſervandam materiã, & ſpecies rerum, & vniverſi pulchritudinẽ. Ergò materia æqualiter appetit omnes formas.

ſ. III.

Argumentis contra concluſionem occurritur.

Contra concl.iſtã arg.1. Materia magis appetit formã corpoream, quam ſpiritualem. Ergò æqualiter non appetit omnes. Pro.ant. Forma corporea eſt magis proportionata cum materia, cum qua magis convenit in modo eſſendi materiali. Sed materia magis appetit formam magis proportionatam. Ergò magis appetit formam corpoream.

Reſp.neg.& ad prob. dicimus: Quod forma corporea eſt magis proportionata materialiter, & in eſſe entis. Quia magis convenit cum materia in modo eſſendi; formaliter tamen magis proportionata non eſt. Nam in ea de formali ſolum ſe habet ratio formę communicantis amiſſibiliter eſſe, in quo omnes formæ materiales, & ſpirituales conveniunt æqualiter. Et ideò materia æqualiter appetit omnes.

2.arg. Materia prima magis appetit animam rationalem, quam alias formas. Ergò æqualiter non appetit omnes. Prob.ant. Materia magis appetit perfectiorem formam. Sed anima rationalis perfectior eſt. Ergo magis appetit animam rationalem.

Reſpondebis animam rationalem eſſe perfectiorem ſecundum ſe, & abſolutè; non tamen comparativè ad materiam. Quia materia appetit formas vt communicantes eſſe ſimpliciter ſubſtantiale modo amiſsibili: & in hoc omnes formæ conveniunt æqualiter, & vna alteram non excedit.

Sed inſt. Forma, quæ ſecundum ſe perfectior eſt, perfectiorem terminat appetitum materiæ. Sed anima rationalis ſecundum ſe perfectior eſt. Ergo perfectiorẽ terminat appetitũ. Prob. mai. Scientia, quæ ſecundum ſe perfectior eſt, perfectiorem terminat appetitum intellectus, vt per ſe experientia comperimus. Ergò forma, quæ ſecundum ſe perfectior eſt, perfectiorem etiam appetitum terminabit.

Reſp.neg. conſ. Quia materia non appetit formas ſecundum rationes particulares, in quibus invenitur inæqualitas, & exceſſus; ſed appetit illas ſecundum rationem communem formæ amiſsibiliter informantis, in qua omnes conveniunt formaliter. Intellectus verò appetit ſcientias ſecundum rationes particulares. Et ita quæ ſecundum ſe perfectior eſt, perfectiorem terminat appetitum intellectus.

Dices. Intellectus appetit ſciẽtias ſecundum rationes particulares. Ergò etiam materia appetit

tit formas ſecundum particulares rationes.

Reſp. neg. conſ. Nam appetitus intellectus terminatur ad ſcientias vt intellectum perficiẽtes. Cumque ſcientiæ ſecundum rationes particulares intellectum perficiant, conſequens fit appetitũ intellectus terminari ad ſciẽtias ſecundum proprias, & peculiares rationes. Appetitus verò materiæ primæ inditus eſt ab Authore naturæ, vt per diverſas generationes, & corruptiones ſalvetur, & conſervetur vniverſi pulchritudo. Conſequenterque non tendit ad formas ſecundum rationes particulares. Aliàs materia dum habet formam perfectiorẽ non appeteret aliàs, ne majorem perfectionem amitteret, & ita deficeret vniverſi pulchritudo.

Sed inſt. Forma ſecundum rationem particularem etiam eſt perfectio materiæ. Ergo materia debet appetere formam ſecundũ rationem particularem. Propterea namque intellectus appetit ſcientias ſecundum rationem particularem: quia ipſę ſecundum rationem particularem intellectum perficiunt.

Reſp. Intellectum non appetere ſcientias ſecundum rationes particulares: quia ipſæ ſecundum rationes particulares perficiunt intellectum; ſed etiã quia purè appetit illas, vt ipſum perficiant. Materia verò non appetit formas ſolum vt perficiant ipſam, ſed potius vt perficiant modo conducenti ad pulchritudinem vniverſi conſervandam: & ita debet appetere formas, vt convenientes in ratione communi formæ amiſſibiliter informantis, & non ſatiantis capacitatem materiæ, ſed relinquentis ipſam cum aptitudine ad novam formam habendam, vt ita per diverſas mutationes perſeveret vniverſi pulchritudo. Modò autem ſit

§. IV.

Secunda Concluſio.

In materia non datur appetitus innatus ad formam amiſſam.

Concl. iſta prob. ratione D. Th. lib. 2. cont. cap. 60. Quia in quocumque genere tantam ſe extendit potentia paſsiva, quantum activa potẽtia. Eo quod non eſt aliqua potentia paſsiva in natura, cui non correſpondeat potentia naturalis activa. Nam potentia paſsiva connotat eſſentialiter agens, à quo poſſit immutari. Sed non eſt dabile agens aliquod naturale potens reunire cum materia formam amiſſam. Ergò non poteſt dari in materia in ordine ad formam amiſſam appetitus naturalis.

Conf. & explicatur ratio prædicta. Nam appetitus naturalis ſolum terminari poteſt ad formam naturaliter acquiſibilẽ. Sed forma

ma ſemel amiſſa naturalitèr acquiſibilis non eſt. Ergò non eſt dabilis in materia appetitus naturalis ad formam amiſſam. Minor conſtat. Quia de privatione ad habitum non eſt regreſſus per naturam. Vndè revnio formæ ad materiam, in quo reſurrectio conſiſtit, opus miraculoſum, quod ſolum à Deo fit ſupra totum ordinem, & exigentiam naturæ. Conſequenterque forma amiſſa naturalitèr acquiſibilis non eſt.

Ma. verò conf. prob. ex doctrina communi Thomiſtarum 1. p.q.12.art.1. Quia appetitus innatus eſt naturalis exigentia termini, ſicut appetitus elicitus eſt elicita exigentia termini vel obiecti, ad quod tendit. Sed naturalis exigentia ſolum eſt ad terminũ naturalitèr acquiſibilem. Ergò etiam appetitus naturalis, & innatus. Prob. min. Naturalis exigentia ſolum eſt ad formam debitam naturaliter. Quia talis exigentia vel fundatur ſupra privationem, vel illam eſſentialiter involuit: privatio autem eſt carentia formæ debitæ. Sed forma naturaliter impoſsibilis naturalitèr debita non eſt. Ergò naturalis exigentia ſolum eſt ad terminũ acquiſibilẽ naturaliter. Prob. min. Forma naturaliter impoſsibilis tantũ poteſt eſſe poſsibilis ſupernaturaliter. Sed forma, quę ſolum ſupernaturalitèr eſt poſsibilis, non eſt debita naturaliter, ſed potius eſt ſupra debitum, & exigentiam naturæ. Ergò forma naturalitèr impoſsibilis naturaliter debita non eſt.

§. V.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra iſtam concluſ. Quia forma amiſſa eſt proportionata materiæ. Ergò materia naturaliter appetit illã. Nam materia naturaliter appetit formam ſibi proportionatam. Ant. prob. Forma amiſſa eſſentialiter eſt actus primus, & materia primum ſubiectum. Sed actus primus, & ſubiectum primum eſſentialitèr proportionantur. Ergò forma amiſſa eſt proportionata materiæ.

Reſp. Formam amiſſam ſecundum ſe eſſe proportionatam negativè cum materia. Quia ſecundum conceptum communem formæ ſupernaturalis non eſt quantũm ad ſubſtantiam, vel modum; ipſa tamen vt amiſſa ſupernaturalis eſt quantum admodum. Et ita etiam eſt improportionata poſsitivè cum materia. Conſequenterque non terminat appetitum naturalem illius.

Sed inſt. Forma amiſſa vt talis naturaliter acquiſibilis eſt. Ergo non eſt ſupernaturalis quãtum admodum, & improportionata poſitivè cum materia. Prob. ant. Quia lapis eductus extra centrum

Digitized by Google

trum naturaliter acquirere poteſt centrum amiſſum, & per virtutem naturalis agentis poteſt ibi iterum collocari, vt experientia quotidiana demonſtrat. Ergò forma ſemel amiſſa etiam naturaliter acquiſibilis eſt.

Reſp. neg. conſ. Quia formam reuniri materiæ eſt reproducere eundem numero effectũ, quod virtutem infinitam requirit. Exigit namque virtutem contẽtivam eiuſdem numero actionis, quæ primò talem effectum produxit. Et ideò forma amiſſa naturaliter impoſsibilis eſt. Terminus verò per motum localem de relictus ſivè centrum, ſivè aliud, vt iterum recuperetur, non requirit eundem numero effectũ reproduci; ſed ſolum exigit actionem limitatam, & finitam agentis naturalis, cui terminus ille ſubijcitur: & propterea naturaliter acquiſibilis eſt.

2. arg. Ex impoſsibilitate naturali formæ amiſſæ non infertur impoſsibilitas appetitus ad ipſam. Ergò materia appetere poteſt formam amiſſam. Prob. ant. 1. Nam ſecundum doctrinam D. Th. 1. 2. q. 85. art. 2. ad 3. In damnatis reperitur appetitus naturalis ad virtutem, & in homine cæco ad viſſum. Et tamen virtus eſt naturaliter impoſsibilis damnatis, & viſus homini cæco. Ergo ex impoſsibilitate naturali formæ amiſſæ non benè infertur impoſsibilitas appetitus.

2. prob. ant. In rebus naturalibus datur naturalis appetitus ad perpetuam conſervationem. Et in anima ſeparata datur etiã naturalis inclinatio ad vnionem cum materia. Et tamen hæc vnio naturalitèr impoſsibilis eſt. Et ſimiliter perpetua conſervatio in rebus eſt naturaliter impoſsibilis. Quia ipſæ ſunt corruptibiles naturaliter, vel attenta propria natura. Ergò idem quod priùs.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. mai. Appetitus naturalis radicalis: conc. mai. Proximus, & expeditus: neg. ma. & conc. mi. neg. conſ. Cum enim damnati facti ſint ad imaginem Dei, & ſecundum ſuam naturam ſint capaces virtutis: & homo cæcus ſecundum ſuam naturam ſit aptus ad videndum, fit inde in damnatis reperiri appetitum radicalẽ, & remotum ad virtutem, & in homine cæco ad viſſum. Quem etiam appetitum concedimus in materia, quæ remotam capacitatem habet etiam ad formam amiſſam. Appetitus verò proximus, quem negamus, in his omnibus impoſsibilis eſt.

Ad ſecundam probationem reſpondetur. Appetitum rerum naturalium non eſſe ad perpetuam conſervationem, ſed ad ipſam prolongandam, quod quidem naturaliter poſsibile eſt.

Ad aliud de anima ſeparata reſpond. Solum habere inclina-

tio-

tionem,& appetitum radicalem ad vnionem cum materia,quãtenùs materia ipſi animæ ſecundũ ſe non repugnat;non tamen habere proximum, & expeditum appetitum,propter dicta. Et ideò dicendum eſt abſolutè appetitum non habere. Quia appetitus abſolute pro appetitu proximo, & expedito ſupponit.

Dices.Materia habet ſaltem appetitum radicalem ad formam amiſſam,& radicaliter capax eſt illam habendi. Ergò habet privationem illius. Et conſequenter appetitum proximum, & expeditum habebit. Quia privatio eſt cauſa appetitus.

Reſp.Materiam habere privationem radicalem, & remotam propter remotam capacitatem, quam habet ad formam amiſſam:& conſequenter ſolum habere appetitum radicalem. Nam privatio eo modo,quo ipſa eſt,cauſat appetitum.

§. Vltimus.

Corollarium ex dictis.

EX dictis in art.diſc.collig. Appetitũ materię non eſſe realiter à materia diſtinctum. Quia materia appetit formam, quatenus eſt primum ſubiectum, & pura potentia receptiva formæ. Ratio verò puræ potentiæ realiter à materia diſtincta non eſt.Et conſequenter appetitus nõ erit realiter à materia diverſus; de connotato tamen importat formam, & actionem agentis potentis introducere illam.

Dices:quod privatio quatenùs importat ſubiectum, vt privatum forma, eſt cauſa appetitus. Sed cauſa realiter ab effectu diſtinguitur.Ergo materia vt privata forma realiter diſtinguitur ab appetitu.

Reſp.Subiectum vt privatum forma non eſſe cauſam appetitus,ſed rationem formalem, ad quam appetitus conſequitur abſque vlla diſtinctione reali: ſicut ratio boni conſequitur in ente ad rationem veri: carentia verò ſe ſola tantum eſt conditio, vt appetitus reſultet.

Inſt.2.inclinatio hominis ad bonum alterius ſuppoſiti realiter diſtinguitur ab homine, & illius voluntate: & inclinatio lapidis ad centrum realiter diſtinguitur à ſubſtantia lapidis. Ergò inclinatio materiæ ad formas realiter à materia diſtinguitur.

Sed neg.conſ. Quia appetitus materiæ eſt ad aliquid intrinſecum immediatè proportionatum cum ipſa, qualis eſt forma ſubſtantialis.Et ideò talis appetitus non diſtinguitur realiter à materia. Appetitus verò lapidis ad centrum non eſt ad terminũ immediatè proportionatum: centrum namque proportionatur cũ ſubſtantia lapidis,mediante gravitate proxima realiter à ſubſtã-

tia diſtincta: & bonum alieni ſuppoſiti proportionatur cum voluntate appetentis, mediante bono proprio. Et ità vterque appetitus realitèr à ſubiecto diverſus eſt. Et hæc de art. Iſto in hoc libro textu 81. ad illa verbà ſicut fæmina marem,&c. ad Philoſophum applicanda.

QVÆSTIO QVINTA.

De eductione formarum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm anima rationalis ſit educibilis de potentia materiæ.

§. I.

Natura formæ, & eductionis declaratur.

DAri formam ſubſtantialem in hoc lib.& lib.2. cap.1. & 7. Metaphyſicæ Ariſt. affirmavit. Quod etiam manifeſtè conſtat. Siquidèm ens naturale eſt totum ſubſtantiale completum. Sola autem materia prima non eſt totum ſubſtantiale completum. Et conſequentèr debet dari aliqua forma ſubſtantialis, quæ ſimul cum materia totum ſubſtantiale componat.

Hæc igitur forma ſubſtantialis in communi diffinitur: *Actus primus materiæ, ex quo fit vnum per ſe.* In qua diffinitione *actus* ponitur loco generis, in quo convenit forma cum accidentibus, & Angelorum natura. *Primus* ponitur loco differentiæ, per quod ab accidētibus diſtinguitur, & à ſubſiſtentia, & exiſtentia, quæ formam ſubſtantialem ſupponunt. Per aliam verò particulam *ex quo fit vnum per ſe* denotatur compoſitum ſubſtantiale factum ex materia, & forma eſſe ens per ſe, & vnum ſimplicitèr ad diſtinctionem compoſiti accidentalis, quod eſt vnum ſecundùm quid.

Sed inſt. contra definitionem prædictam. Quià actus primus materiæ eſt aliquid ſimplex. Sed forma ſubſtantialis componitur ex actu, & potentia. Aliàs eſſet actus carens potentia. Et conſequentèr actus purus. Ergò forma ſubſtantialis non eſt actus primus materiæ.

2. inſt. Actus primus materiæ eſt in illa tanquam in ſubiecto. Sed eſſe in alio vt in ſubiecto repugnat ſubſtātiæ: cùm ſit propriū accidentis. Ergò forma ſubſtantialis actus materiæ non eſt.

3. In rebus corporeis forma corporea non eſt actus materiæ. Ergò idem quod priùs. Prob. ant. Forma corporea non poteſt ſimul exiſtere cum materia. Quia fórma corporea habet quātitatem ſicut ipſa materia. Et vnū habens quantitatē nequit ſimul eſſe cū alio in eodē loco. Ergò in rebus coporeis forma corporea

porea non eſt actus materiæ.

4. Si forma eſſet actus materiæ, ipſa materia eſſet magis ſubſtantia, quàm forma. Nam materia pluribus ſubſtat, quàm forma. Quia ſubſtat omnibus alijs,& ſubſtat etiam ipſi formæ: ſubſtantia verò dicitur à ſubſtando. Hoc admittendum non eſt. Ergò forma non eſt actus materiæ.

Reſp. Formam eſſe ſimplicem realiter entitativè qualitèr requiritur ad actum primum materiæ;componitur tamen per rationem ex actu,& potentia.Quia eadem entitas formæ,quæ materiam actuat, eſt etiam in potentia ad ſubſiſtentiam, & exiſtentiam.Compoſitio autem per rationem non tollit ſimplicitatem realem.

Dices: Ergò forma realitèr eſt actus purus.Siquidem realitèr compoſita non eſt.Et quod realitèr non eſt compoſitum,eſt actus purus realitèr.

Reſp.facilè.Formam non eſſe realitèr compoſitam vt *quod* ex partibus diſtinctis realitèr; eſſe tamen realiter compoſitam, vt *quo*,quatenùs eſt pars realis compoſitionis. Et hoc ſufficit,vt realitèr non ſit actus purus.

Ad 2.inſt.reſp.Accidens eſſe in ſubiecto inhæſivè; formam verò ſubſtantialem non inhærere materiæ;ſed ſolum in illa recipi, quod ſubſtantiæ non repugnat.

Ad 3.reſp.Formam corporeã non habere quantitatem diſtinctam à quantitate materiæ, ſed materiam,& formam per eandem quantitatem extendi.Et ità benè cohærent in eodem loco.

Ad 4.reſp. Subſtantiam eſſe magis,vel minus perfectam à maiori, vel minori actualitate;non autem ab eo quod plura,vel pauciora recipiat. Et cum forma ſit magis actualis; eſt etiam magis perfecta in ratione ſubſtantiæ, quam materia.

2.not.eſt ſecund. doctr. D. Th. 1.p. q. 90. art. 2. ad 2. formam educi de potentia materię, nihil aliud eſſe,quàm ipſam formam fieri actu,quæ prius erat in potentia.Sic enim aſſerit ibi: *Actum extrahi ex potentia materiæ nihil aliud eſt,quam aliquid fieri actu,quod prius erat in potentia.*

Quià tamen forma,quæ erat in potentia materiæ,poteſt in actu fieri per creationem, proptereà advertendũ eſt.Quod,vt forma educatur, debet fieri dependentèr à materia: ita quod ipſa productio formæ à materia depẽdeat,quod ſolũ contingit, quando per talem actionẽ,non fit materia, ſed potius præſupponitur materia ad actionem illam producentem, & ponentem in actu formã;non quidem extra materiam,ſed in ipſa vt in ſubiecto,in quo forma recipitur. Nam ſic verificatur eductionem eſſe ex præſuppoſito ſubiecto,ſicut creatio fit ex nullo ſubiecto præſuppoſito.

Ex

Ex doctrina iſta conſtat aliquas formas poſſe eſſe ex natura ſua educibiles, quæ tamen de facto non educantur: quia non producuntur dependenter à materia, ſed per eandem actionem productivam materiæ producuntur etiam formæ. Sicut conſtat in formis Cœlorum, & elementorum, quæ de facto non fuerunt eductæ, quamvis natura ſua ſint educibiles.

3. not. eſt formas aliquas ſubſtantiales de facto eſſe eductas de potentia materiæ. Quod probatur ex doctrina D. Th. q. 3. de Potentia art. 8. Quia ex vi actionis agentis naturalis incipit eſſe forma ſubſtantialis, in his, quæ fieri videmus. Sed non incipit per creationem. Eò quod ſolius Dei eſt creare. Ergò incipit per eductionem.

Dices: Agens naturale v. g. ignem ſolum ponere vltimam diſpoſitionem ad novam formam producendam; non tamen ipſam formam producere, ſed illam à Deo creari.

Contra tamen eſt. Quià quando effectus virtutem cauſæ non excedit, ſi incipit ad poſitionem operationis cauſæ, ſine vlla ratione negatur cauſæ influxus in entitatem effectus. Sed poſita operatione ignis v. g. incipit etiam forma ignis geniti, quæ non excedit perfectionem, & virtutem generantis. Ergò ignis generans verè talem formam producit.

Conf. Quando animalia producuntur, materia, in qua recipitur eorum forma, tempore præſupponitur ad formam ipſam. Sed creatio nullum ſubiectum præſupponit tempore præcedenti ſed de nihilo formam producit. Ergò forma non creatur, ſed verè educitur de potentia præſuppoſiti ſubiecti per actionem naturalis agentis.

Inſt. Implicat vnum fieri ex alio tanquàm ex cauſa, niſi illi ſimile fit. Nam effectus debet eſſe ſimilis ſuæ cauſæ. Sed materia ſimilitudinem non habet cum forma. Eò quod forma eſt actus, & materia pura potentia. Ergò forma non poteſt fieri per eductionem de potentia materiæ, & dependentèr ad illa tanquàm à cauſa.

Conf. Non poteſt forma educi de potentia materiæ, ſi ſemèl in potentia materiæ non cōtinetur. Sed revera forma non continetur in potentia materiæ. Eò quod forma eſt actus; materia verò pura potentia. Et pura potentia excludit omnem actum. Ergò forma non poteſt educi de potentia materiæ.

Reſp. ad repl. Similitudinem tantùm requiri inter cauſam efficientem, & effectum. Eò quod cauſa efficiens communicat eſſe per ſuam actionem, & intendit ſe ipſam communicare in quãtum poteſt: & ità intendit

Digitized by Google

dit producere ſibi ſimile. Cauſa verò materialis ſolum eſt potentia, & capacitas paſsiva ad formam recipiendam: non quià ſimilem, ſed quià dat eſſe, & materiam perficit.

Addimus. In cauſa materiali ſufficere ſimilitudinem, & convenientiam analogam, quam habet materia cum forma in omnium ſententia.

Ad conf. verò reſp. Formã contineri in potentia materiæ, non quidèm continentia formali: & quià formalitèr in materia ſit ſecundùm eſſe accidentale; ſed contineri in potentia materiæ continentia virtuali, & prout ſic contentam non eſſe in actu diſtinctam ab ipſa materia, ſed ſolùm in virtute, & in potentia. In quo ſenſu materia non excludit omnem actum. Sicut effectus cauſæ efficientis republicativè vt contentus in cauſa non eſt diſtinctus ab ipſa: nec entitas cauſæ excludit entitatem effectus, ſed potiùs entitas cauſæ, & effectus vt contenti virtualitèr in ipſa eadem realitèr eſt.

Dices: Ergò antequam forma fiat, non eſt actu in materia, ſed ſolùm in potentia. Et conſequentèr quando producitur, fiet de nihilo ſui. Et ità non per eductionem, ſed pre creationem fiet.

Reſp. Quod, vt forma non fiat per creationem, non requiritur quod ſecundum aliquod eſſe actuale præcedat in materia, ſed ſatis eſt, quòd præcedat in potentia materiæ, & ex illa fiat per actionem agentis.

Dices: Creatio eſt productio entis ex nihilo. Ergò ſi forma fit ex nihilo ſui, per creationem producitur.

Reſp. Explicando ant. Ex nihilo abſolutè: conc. Antec. Ex nihilo formæ productæ: nego ant. Et conſeq. Creatio namque debet eſſe abſolutè de nihilo, illud verò quod fit ex præſuppoſito ſubiecto, quamvis fiat de nihilo formæ productæ; non tamen fit de nihilo abſolutè. Siquidèm præſupponit ſubiectum, ex quo fit: & conſequentèr non per creationem, ſed per eductionem producitur. His ergò ſuppoſitis, quorum etiam intelligentia ex infra dicendis conſtabit, circa principalem difficultatem ſit.

§. II.

Noſtra Concluſio.

Anima rationalis non poteſt educi de potentia materiæ.

ANimam rationalem defecto non educi, ex Sacra Scriptura colligitur, in qua habetur animam rationalem eſſe immortalẽ, & per ſe ſubſiſtẽtẽ. Et Geneſ. 1. dicitur: Animam rationalẽ à Deo creari. Vndè oppoſi-

poſita ſententia vt erronea ab aliquibus habetur: ab alijs verò tanquam hæretica reputatur. Et eſſe ſaltim erroneam conſtat, ex eo quod communitèr docetur à Theologis. Quia videlicèt propoſitio erronea ea eſt, quæ opponitur conſequentiæ deductæ ex duplici præmiſſa de fide, vel ex vna de fide, & altera evidentèr nota lumine naturali. Talis autem eſt noſtra ſententia, vt videri poteſt in Mag. Bañez 3. p. q. 90. art. 2. vbi ſolita eloquentia præſentem difficultatem examinat, & extendit. Ergò oppoſita ſententia ſaltim vt erronea reputanda eſt. Eandem doctrinam habet Ang. Doct. 1. p. q. 75. art. 2. & 3. & 79. art. 4. & 90. art. 2. & præcipuè 118. art. 2. & q. vnica de anima, art. 14. & 2. contra gentes, cap. 55. vbi aſſerit: *Quod anima rationalis non poteſt educi de potentia materiæ. Quia habet eſſe elevatum ſupra omnem illam.* Quæ authoritas etiam videtur probare animam rationalem de potentia abſoluta educi non poſſe de potentia materiæ.

Id ipſum ratione probatur. Ea ſola forma de potentia materiæ educibilis eſt, quæ continetur in potentia materiæ. Si namque in materia non continetur, non poteſt extrahi de potentia materiæ. Sed anima rationalis in potentia materiæ non continetur. Ergò de potentia materiæ educibilis non eſt. Prob. mi. Forma cōtenta in potentia materiæ non eſt elevata ſupra potentiam materiæ, & illius eſſe; ſed potius talis forma dependet in eſſe à materia. Sed anima rationalis non dependet in eſſe à materia. Ergò in potentia materiæ contenta non eſt. Prob. min. Anima rationalis eſt per ſe ſubſiſtens, & exiſtens. Ergo non dependet in eſſe à materia. Aliàs per ſe, & ſine materia ſubſiſtere, & exiſtere non poſſet. Ant. prob. Anima rationalis à materia ſeparata intelligit, & amat, ſicut fides docet. Sed operatio eſt rei ſubſiſtentis, & exiſtētis. Ergò anima rationalis eſt per ſe ſubſiſtens.

2. prob. min. Anima rationalis non dependet in operari à materia. Siquidem anima rationalis à materia ſeparata operatur intelligendo; & amando. Ergò nō dependet in eſſe. Patet conſ. Quia operari ſequitur ad eſſe, & cum illo proportionatur. Conſequenterque forma, quæ non dependet in operari, non dependet in eſſe.

Eadem doct. explic. Quia intelligere, & velle ſunt operationes animæ rationalis: & in his nō dependet à materia. Ergò nec in eſſe dependet. Quia operationes elevatæ, & independentes debent provenire ab aliquo eſſe indepēdenti; & elevato. Ant. prob. Operationes illæ non ſunt affixæ organo corporali, ſicut 1. p. q. 14. art. 1. latiſsimè prob. à Noſtris. Ergò anima rationalis in his opera-

Digitized by Google

tionibus nō dependet à materia.

Rurſus etiam. Anima rationalis poteſt intelligere obiectum in vniverſali. Ergò in intelligendo non dependet à materia. Quia namque Phantaſia, & alij ſenſus à materia in operari dependent, non poſſunt obiectum in vniverſali percipere.

Ex his etiam conſ. ratio noſtra. Quia anima rationalis non dependet in eſſe à materia. Siquidem immortalis, & incorruptibilis eſt, & perſeverat in eſſe à materia ſeparata, vt Catholicè fatentur. Ergo non dependet in fieri. Conſequenterque educi non poteſt. Patet conſ. Quia eo modo quo convenit fieri, convenit eſſe: & fieri ad eſſe ordinatur. Ergo ſi anima rationalis non dependet in eſſe, non dependebit in fieri. Quæ doctrina amplius ex argumentorum ſolutione conſtabit.

§. III

Argumentis contra concluſionem ſatis fit.

CONtra concluſionem noſtrã arg. 1. Eductio eſt productio formæ ex præſuppoſito ſubiecto. Sed ad productionẽ animæ rationalis præſupponitur ſubiectum. Siquidem ſupponitur materia. Ergò anima rationalis educitur.

Reſp. Ad productionem animæ rationalis ſupponi quidem materiam, non vt ſubiectum, ex quo anima producatur; ſed vt ſubiectum in quo recipitur, & cui vnitur anima per creationem producta.

Dices: Datur potentia activa naturalis productiva animæ rationalis. Sed potentia naturrlis activa ſolum poteſt formam producere ex ſubiecto præſuppoſito. Ergò ad productionem animæ rationalis præſupponitur materia vt ſubiectum, ex quo forma ipſa producitur. Prob. mai. In materia datur potentia paſſiva naturalis in ordine ad animam rationalem. Ergò datur potentia naturalis activa productiva talis formæ. Quia cuilibet potentiæ paſſivæ aliqua potentia activa correſpondere debet.

Reſp. tamen facile. Quod, ex quo detur in materia potentia naturalis paſſiva ad recipiendam animam rationalem, ſolum infertur debere dari potentiam naturalem activam ad vniendam animam rationalem cum materia; non tamen ad illam producendam.

2. arg Anima rationalis dependet in fieri à materia. Ergò de potentia materiæ educibilis eſt. Prob. ant. 1. Anima rationalis connaturalitèr fieri non poteſt abſque materia. Eo quod eſt pars per ſe ordinata ad totum ſimul cũ materia componendum. Ergo dependet in fieri à materia. Patet conſ. Nam licèt accidens de potentia abſoluta poſſit exiſtere, & fieri ſine ſubiecto: quia tamen connaturalitèr ſine ſubiecto fieri

non

non valet, abſolutè dependet in fieri. Ergo ſi anima connaturalitèr fieri non poteſt ſine materia, ab illa dependebit in fieri.

2. prob. ant. Materia exercet ſuam cauſalitatem in animam rationalem. Siquidem recipit illam. Ergo anima rationalis à materia dependet in fieri.

3. Anima rationalis in exiſtendo dependet à materia. Ergo etiam in fieri. Prob. ant. Anima rationalis in compoſito ſubſiſtit, & exiſtet *vt quo* per exiſtentiam, & ſubſiſtentiam totiùs. Sed totum abſque materia non eſt. Imò ab illa eſſentialitèr dependet. Ergo anima rationalis in exiſtendo à materia dependet.

4. Anima rationalis continetur in potentia materiæ. Ergo ab illa pendet in fieri. Prob. ant. Nulla res naturalitèr appetere poteſt perfectionem, quam in ſua potentia non continet. Sed materia naturalitèr appetit animam rationalem. Ergo hæc continetur in potentia materiæ.

5. ab oppoſito. Species intelligibilis dependet in fieri à Phantaſmatibus. Et tamen non continetur in potentia illorum. Quia ipſa materialia ſunt, ſpecies verò ſpiritualis eſt. Ergo quamvis anima rationalis non contineatur in potentia materiæ, ab illa dependebit in fieri.

Reſp. ad arg. neg. ant. ad prob. neg. conſ. & ad eius prob. diſt. ant. Ly *quia* dicente principium eſſentialitèr requiſitum: conc. ant. Dicente principium, & cauſam ſufficientem: neg. ant. & conſeq. Licèt namque non poſſe connaturalitèr fieri ſine ſubiecto ſit principium neceſſarium, vt accidens à ſubiecto dependeat in fieri; non tamen eſt principium ſufficiens. Sed cauſa ſufficiens eſt. Quia cum accidens eſſe ſit in eſſe ſubiecto, non poteſt accidens attenta propria natura ſine ſubiecto naturalitèr exiſtere, ſed ſolum miraculosè, & de potentia abſoluta. Anima verò rationalis, quãvis abſque materia connaturalitèr fieri non poſsit: eo quod eſt pars per ſe ordinata ad totum cum materia componendum; poteſt tamen abſolutè naturalitèr exiſtere ſine materia. Et conſequentèr in fieri à materia non dependet.

Ad 2. prob. reſp. diſt. ant. In formam quantum ad in eſſe: cõc. ant. Quantum ad eſſe: neg. ant. & conſ. Materia namque exercet cauſalitatem in formam quantum ad vnionem, & in eſſe formæ: quia recipit illam; non tamen exercet cauſalitatem in formam quantum ad eſſe. Quia non continet eſſe formæ: Et hæc ſecunda cauſalitas neceſſaria erat, vt forma à materia dependeret in fieri.

Ad 3. prob. reſp. Quod, vt anima rationalis exiſtat vt *quo*, & in compoſito per exiſtentiam totius à materia dependet, non tamen

vt exiſtat abſolutè, ſed potiùs à materia ſeparata exiſtere poteſt. Et ſecundum erat neceſſarium, vt à materia dependeret in fieri.

Ad 4. quidam ſapientiſsimus Magiſt. R. Quod ſicut materia appetit animam rationalem ſecundum rationem communem formæ: ita illam continet ſecundum rationem communem; quod tamen non ſufficit, vt anima rationalis educatur. Quia eductio non ad rationem communem, ſed ad totam entitatem terminatur.

Si autem obijcias illi Quod aliæ formæ educuntur de potentia materię. Et tamen ſolùm continentur in materia ſecundum rationem communem.

Reſp. Quod anima rationalis continetur in potentia materiæ ſecundum rationem communem formæ abſtrahentis à corporea, à dependenti, & non dependenti à materia; aliæ verò formæ continentur in materia ſecundum rationem communem formæ corporeæ dependentis in eſſe, & fieri à materia. Et ideò aliæ formæ educuntur de potentia materiæ; anima verò rationalis educibilis non eſt.

Hæc tamen ſolutio veritatem non continet. Quia, ſi materia contineret formas corporeas ſecundum rationem communem formæ corporeæ, illas etiam appeteret vt corporeas, & vt à forma ſpirituali diſtinctas. Conſequenterque materia appeteret formas corporeas ſecundum illam rationem, in qua à forma ſpirituali exceduntur. Et ita non æqualitèr appeteret omnes formas. Quapropter hac ſolutione relicta

Reſp. ad 4. neg. ant. & ad prob. dicimus: Quod, vt materia appetat animam rationalem, ſufficit animam rationalem poſſe naturalitèr recipi in materia, & cum illa naturalitèr vniri: contineri autem in potentia materiæ minimè neceſſarium eſſe.

Dices: Ideò in homine non datur appetitus naturalis ad viſionem beatam: quia talis viſio non continetur in potentia, & virtute naturali. Ergo ſi anima rationalis non continetur in potentia materiæ, non erit in materia appetitus ad animam rationalem.

Reſp. neg. cauſalem vt adæquatam; ſed cauſa adæquata eſt. Quia Viſio Beata non continetur in potentia naturali, nec cum tali potentia naturalitèr vnibilis eſt; cuius oppoſitum contingit in anima rationali.

Ad 5. neg. min. Quia licèt Phantaſma materiale ſit, recipit tamen ab intellectu agente ſpiritualem virtutem, ratione cuius poteſt ſpeciem intelligibilē continere, vt ex ipſo educatur. Vel quod verius eſt, recipit ab intellectu virtutem ſpiritualem, ratione cuius poteſt efficienter producere ſpeciem intelligibilem de potentia intellectus poſsibilis. Nam ſpe-

Digitized by Google

ſpecies intelligibilis recipitur in intellectu poſsibili, & ita de potentia intellectus poſsibilis debet educi per virtutẽ cauſæ efficiẽtis.

Addimus. Species intelligibiles eſſe aliquid ſpirituale, accidentale, diminutum, & imperfectum. Et ita mirum non eſt, quod contineantur in potentia Phantaſmatis materialis. Anima verò rationalis ſpiritualis perfectè eſt, & per ſe ſubſiſtens. Et ideò in potẽtia materię cõtineri nõ poteſt.

3. arg. Anima rationalis dependet in operari à materia. Ergo dependent in eſſe, & fieri. Et conſequenter educitur. Prob. ant. Vegetare, & ſentire ſunt operationes provenientes ab anima rationali. Sed in his à materia dependet. Ergo in operari dependet à materia.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ma. Operationes principales, differentiales, & propriæ: neg. mai. Operationes minùs principales: conc. mai. Et conc. min. neg. conſ. ſecundum diſtinctionem mai. Quia dependentia formę à materia non colligitur ex dependentia cuiuſcumque operationis, ſed ſolum ex dependentia operationis principalis, differentialis, & propriæ. Eo quod in operatione principali explicatur eſſe proprium, & differentiale formæ. Et ideò forma, quæ dependet in tali operatione, etiam in eſſe dependet. Vegetare autem, & ſentire ſunt operationes minùs principales animæ rationalis, & illi cum alijs formis communes, quatenùs per ſentire convenit cum Brutis, & per vegetare cum Plantis. Conſequenterq̃ ex dependentia prædictarum operationum non infertur animæ dependentia. Inſtantia eſt in Angelo, qui habet dependenter à materia aliquas operationes, videlicèt loqutiones, ſigna exteriora, & alia, quæ exercet in corporibus aſſumptis. Et tamen in ſuo eſſe à materia non dependet.

Sed inſt. Si anima rationalis in intelligendo dependeret à materia, educerentur de potentia materiæ formaliter vt intellectiva eſt. Ergo ſi in vegetare, & ſentire à materia dependet, erit etiam educibilis vt vegetativa, & vt ſenſitiva eſt.

Reſp. neg. conſ. Quia in operatione principali explicatur eſſe proprium, & differentiale formę. Et ideò dependentia operationis principalis connectitur cum dependentia in eſſendo, & arguit neceſſàrio dependentiam in eſſe. Cumque intellectio ſit operatio principalis animæ, ſi in iſta dependeret à materia, etiam depẽderet in eſſe. In alijs verò operationibus non explicatur eſſe proprium, & differentiale formæ. Et conſequenter ex illarum dependentia non colligitur, quo forma dependeat in eſſe.

Sed vrg. Ex dependentia in operatione principali formæ benè

ne infertur dependentia in eſſe ipſius formæ,quæ eſt operationis principium.Sed ſentire eſt operatio principalis animæ rationalis vt ſenſitiva eſt. Ergo ex dependentia in hac operatione infertur etiam dependentia animæ quatenùs ſenſitiva eſt.

Reſp.Dependentiam formæ non inferri ex dependentia operationis principalis animę vt ſenſitiva eſt;ſed ſolum ex dependentia operationis principalis abſolutè,qualis eſt operatio intellectiva,alia autem operatio videlicèt ſenſitiva ſolum eſt principalis animæ reduplicata formalitate ſecundaria animæ vt ſenſitivæ.

Sed inſtabis.Operatio dependens ſequitur ad eſſe dependens. Ergo ſi anima rationalis in ſentiẽdo dependet à materia,etiã in eſſe ſenſitivo dependebit ab illa.

Reſpondebis.Quod operatio dependens,ſi eſt primaria,ſequitur ad eſſe dependens;non tamen ſi operatio ſecundaria ſit.

Dices.Ergo ſaltim in eſſe reduplicativè vt tali anima rationalis dependebit à materia.

Sed neg.conſ.Quia entitas animæ vt rationalis,& vt ſenſitivæ eadem realitèr, & indiviſibilis eſt.Conſequenterque ſi in eſſe rationali non dependet à materia, etiam vt ſenſitiva non dependebit ab illa.Dependentia namque à materia in eſſendo, non penes formalitates diverſas, ſed penes entitatem attenditur.

Sed inſt.1.Eadem indiviſibilis entitas animæ in vna operatione dependet,& non in alia. Ergo eadem entitas poterit dependere,vt ſenſitiva,quin vt rationalis dependeat.

2.inſt.Quamvis anima indiviſibilis ſit,illi tamen vt intellectivæ convenit aliqua operatio videlicèt intellectio,quæ illi vt ſenſitivæ repugnat. Ergo pariter poterit illi convenire dependentia ſub aliqua formalitate eſſendi, quin ſub alia formalitate conveniat.

Reſp.ad primam inſtantiam neg.conſeq. Quia operari convenit principio etiam ſecundum formalitatem, ſicut patet in intellectu, qui vt intellectus intelligit,& vt ratio diſcurrit, & voluntas vt natura elicit actum neceſſarium, & vt libera actum liberum producit. Sicut ergo poteſt principium ſecundum vnam formalitatem,& non ſecundum alteram operari:ita poteſt ſecundum vnam,& non ſecundum alteram dependere à materia. Dependentia verò formæ in eſſe,& educi de potentia materiæ convenit formæ ſecundum entitatem ſuam.Et cum entitas animæ vt rationalis,& vt ſenſitivæ ſit eadem realitèr, & tàm gradus rationalis, quàm gradus ſenſitivus, & vegetativus ſint per ſe ſubſiſtens:inde fit animam rationalem non poſſe in eſſe ſenſitivo à materia dependere,ſi ſemel vt ratio-

na-

nalis à materia non dependet. Per quæ conſtat ad ſecundam replicam ſupra factam.

Addimus. Operationes animæ realiter eſſe diſtinctas. Et ideò poteſt in vna dependere, quin in altera dependeat: eſſe verò rationale, ſenſitivum, & vegetativum ſunt idem realiter. Et conſequenter diſpar eſt ratio. Et argumentum in contrarios retorquetur. Quia, ſi operatio intellectiva, & ſenſitiva eſſent realiter idem, vtraque, vel nulla dependeret à materia. Ergo idem de eſſe ſenſitivo dicendum.

4. arg. Anima rationalis in operatione principali dependet à materia. Ergò etiam in eſſe à materia dependet. Prob. ant. Intellectio eſt operatio principalis animæ rationalis. Sed in hac dependet à materia. Ergo in operatione principali dependet à materia. Prob. min. Anima pro iſto ſtatu intelligit dependenter à ſenſibus materialibus. Ergo in intelligere dependet à materia.

2. prob. ant. Anima in quocumque ſtatu, etiam in ſtatu ſeparationis exigit materiam, vt intelligat, vt docet. Angelicus Præceptor 1. p. q. 39. art. 1. Ergo in intelligere dependet à materia. Prob. conſ. Accidens abſolutè poteſt exiſtere, & operari ſine ſubſtantia. Et tamen quia ſemper exigit ſubſtantiam, vt operetur, in operari dependet à ſubſtantia. Ergo ſi anima rationalis exigit materiam, vt intelligat in quocumque ſtatu, ſignum eſt, quod in intelligere à materia dependet.

Reſp. neg. ant. & ad probationem nego minor. & ad illius probationem diſtinguo antec. Dependenter à ſenſibus materialibus dependentia præſuppoſita: conc. ant. Dependentia formali, & tamquam ab organo: neg. ant. & conſeq. Cum enim anima rationalis ſit omnino ſpiritualis, & adhuc à materia ſeparata potens intelligere: inde eſt, quod in intelligendo non dependet à ſenſibus dependentia formali, & tamquam ab organo. Quia anima rationalis formaliter vt talis nõ vtitur organo corporali, neque eſt ad extra operativa, ſed ſolum à corpore præſuppoſitivè dependet; quatenùs in iſto ſtatu ſemper intelligit per ſpec ieſà Phantaſmatibus abſtractas.

Sed inſt. Intellectus agens ſpiritualis eſt. Et tamen in principali operatione à materia dependet. Ergò etiam anima poterit à materia dependere in principali operatione, quamquam ſpiritualis ſit. Prob. minor. Operatio principalis intellectus agẽtis eſt abſtrahere ſpecies à Phantaſmatibus. Ergo in operatione principali dependet à materia.

Reſp. diſtinguendo vltimum conſeq. A materia tamquam ab obiecto: conc. conſeq. Tamquam ab organo: nego conſeq. Dependentia enim intellectus agentis à

Phan-

Phantaſmatibus ſolum eſt ab illis tanquam ab obiecto, ex quo edu cit ſpecies; non tamen tamquam ab organo. Hæc autem dependētia à materia tamquam ab obiecto etiam intellectui poſsibili, imò Angelico intellectui convenit. Vndè ex hac dependentia nullatenùs infertur intellectum educi de potentia materiæ. Conſequenterque ex hac dependentia non poteſt à paritate probari eductio animæ rationalis.

Ad 2. prob. ant. princ. nego conſ. ad probationem conc. mai. diſt. min. Quia exigit præciſsè: nego min. Quia exigit ſubſtantiam, & principium radicale in virtute cuius operatur: conc. min. & neg. conſeq. Licèt namque anima rationalis ſit pars per ſe ordinata ad totum ſimul cum materia componendum: & ideò ſit illi connaturale operari, vt coniuncta cum altera comparte, ſcilicèt materia, ob hocque exigat illam; non tamen inde ſequitur, quod in operari à materia dependeat. Quia cum anima rationalis, ſit ſemiſuppoſitum, ſeparata à materia propria virtute exiſtit, & operatur. Cuius oppoſitum in accidenti invenitur, quod quidem ſeparatum à ſubſtantia ſemper operatur in virtute ſubſtantiæ: qua propter exigit illam vt principium radicale, in virtute cuius operatur. Et ita ſemper dependet à ſubſtantia in operari.

5. arg. Eadem realiter forma poteſt ſecundum vnum gradum eſſe dependens à materia, & ſecundum alterum independens. Ergo quamvis gradus ſenſitivus, & rationalis identificentur in anima poterit ſecundum gradum ſenſitivæ à materia dependere, & ex illa educi; quamvis non pendeat ab illa ſecundum quod rationalis. Prob. ant. Eadem forma realiter entitativè poteſt ſecundū vnum gradum produci ab aliqua cauſa, a qua ſecundum alterum gradum producibilis non eſt. Ergo eadem realiter forma poterit ſecundum vnum gradum, & non ſecundum alterum à materia dependere. Conſ. à paritate nota eſt. Ant. verò pluribus exemplis conſtat. Quia entitas peccati idētificatur cum malitia poſsitiva. Et tamen entitas producitur à Deo, non verò malitia. Et relatio filiationis producitur à Patre Æterno; non autem Divina Natura. Et in Sacramento Euchariſtiæ ponitur ex vi verborum ratio corporis, non verò ratio intellectivi. Et Cœlum producit in homine rationem corporis; non verò rationem intellectivi.

2. prob. ant. princ. Eadem realiter Gratia ſecundum conceptum iuſtificantis dependet à diſpoſitionibus, à quibus Gratia ſecundum conceptum auxiliantis non dependet. Et eadem anima rationalis vt vegetativa communicatur capillis, & vnguibus; non tamen vt rationalis. Ergò eadem

etiam

etiam vt vegetativa poterit à materia dependere, quin vt rationalis dependeat.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. diſtin. ant. Quando identificantur ſolum quantum ad ſubſtātiam: conc. ant. Si identiſicantur quantum ad ſubſtātiam, & modū: neg. ant. Et conſ. Si namque gradus ſolum identificantur quantū ad ſubſtantiam, poteſt vnus ab aliqua cauſa produci, à qua non producitur alius. Et ita entitas peccati producitur à Deo, quin inde inferatur produci malitiam: & Pater Æternus producit filiationem non producendo naturam. Quia natura non ſubinduit modum relativum filiationis. Et entitas peccati non ſubinduit modum deformitatis, & malitiæ, ſed pertinet ad genus phyſicum formaliter. Vndè non identificātur quoad ſubſtantiam, & modū. Cuius oppoſitum contingit in gradibus animæ, qui identificantur quoad ſubſtantiam, & modū. Eo quod omnes gradus trahuntur ad eſſe gradus rationalis, & omnes fiunt per ſe ſubſiſtentes. Sicut calor ſolis non poteſt ab igne produci. Quia ſubinduit modum incorruptibilem ſolis. De quo plura quæſt. 2. procemiali art. 1. §. 3. diximus.

Ad aliud exemplum dicimus: quod licèt ex vi verborum ſolum cauſetur formaliter ratio corporis, quatenùs hæc ſola formaliter ſignificatur; realiter tamen per concommitantiam, & propter identitatem ponitur ibi ratio intellectivi, & alia prędicata identificata realiter. Quod quidem intelligendum eſt, quando per concommitantiam ponitur anima rationalis. Si tamen non ponatur anima rationalis, vt in triduo mortis Chriſti, non ponitur etiā gradus corporis identificatus realiter cum anima rationali.

Ad aliud exemplum dicimus: Cœlum ex parte rationis ſub *qua* ſolum producere hominem ſub ratione corporis; ex parte tamen rationis *quæ* etiam producere formaliter ipſam rationem vivētis.

2. poterat etiam dici: Cœlum non producere formaliter ipſam rationem corporis: Sicut nec rationem viventis, ſed ſolum producere rationem corporis per quamdam appropiationem, quatenùs producit diſpoſitiones ad gradum corporis requiſitas.

Ad 2. prob. ant. neg. conſ. Quia dependētia, quā habet gratia iuſtificans à diſpoſitionibus, nō eſt dependentia ſtricta in genere cauſæ materialis; ſed ſolum eſt dependentia, vt gratia connaturaliter recipiatur, ſubiectoque cō municet proprium effectum formalem: quam dependentiam à diſpoſitionibus, & vt ſit connaturaliter in materia, habet etiam anima rationalis.

Ad aliud exemplum de anima vnita capillis dicimus; formam vniri ſubiecto ſecūdum capa-

pacitatem illius. Cumque in ſubiecto poſsit eſſe capacitas ad vnũ, & non ad alterum gradum, etiam forma poteſt illi vnum, & non alterum communicare. Dependentia verò à materia penes entitatem attenditur: & omnes gradus in anima ſunt eiuſdem entitatis.

6. arg. Forma, quæ in proprio effectu formali dependet à materia, educitur de potentia materiæ. Sed anima rationalis in ſuo effectu formali à materia dependet. Nam effectus formalis animæ rationalis eſt eſſe humanum vel homo: quod quidem nõ datur ſine materia. Ergo anima rationalis educitur de potentia materiæ. Prob. mai. Magis intimus, & intraneus eſt formæ effectus formalis, quam principalis formæ operatio. Siquidem formalis effectus eſt ipſa forma ſubiecto communicata; operatio verò eſt accidens realitèr à forma, & à potentia proximè operativa diſtinctum. Sed forma, quæ in principali operatione dependet à materia, educitur de potentia materiæ. Ergo etiam illa forma, quæ dependet à materia in proprio effectu formali.

Conf. Anima rationalis producitur per generationem. Ergo educitur de potentia materiæ. Prob. ant. Per generationem hominis aliquid producitur. Non materia, nec modus vnionis, in ſententia negante illum. Ergo anima rationalis producitur.

Reſp. ad arg. diſt. min. In ſuo effectu formali ſumpto adæquatè: conc. min. Inadæquatè ſumpto: neg. mi. & conſ. Effectus namque formalis animæ rationalis poteſt conſiderari inadæquatè, quantum ad intrinſeca talis effectus. In quo ſenſu non dependet à materia, ſed ſine materia ſalvatur in ipſa anima rationali ſeparata, in qua invenitur eſſe intellectivam, & operativam formalitèr. Poteſt etiam effectus animę adæquatè conſiderari quantum ad intrinſeca, & extrinſeca, videlicèt quantum ad materiam, cui forma communicatur, & totum, quod ex materia, & forma reſultat; in quo ſenſu effectus formæ à materia dependet. Cæterum in conſideratione iſta non eſt intimior formæ, quam principalis operatio. Nam operatio principalis convenit formę in quocumque ſtatu ſit, & procedit à primario conceptu formæ, à qua tamen non provenit materia, nec totum, quod ex materia, & forma reſultat.

Ad conf. reſp. Quod, vt homo per generationem alium hominem producat, non requiritur, quod formam, vel materiam producat; ſed ſatis eſt, quod formam vniat cum materia. Sicut qui parietem facit album, non producit lutum, albedinem, nec materiam lapidis; ſed ſolum albedinem cum luto, & lapidibus vnit.

Inſt. Homo per generationem po-

ponit vltimam diſpoſitionem ad animam rationalem. Ergo animam rationalem producit. Ideò namque ignis alterum ignem producit: quia ponit vltimam diſpoſitionem ad ipſum.

Reſp. Hominem ponere vltimam diſpoſitionem ad animam rationalem; non tamen quantum ad eſſe, ſed ſolum quantum ad in eſſe, & vnionem cum ſubiecto. Quia anima rationalis non requirit diſpoſitiones, vt abſolutè ſit, ſed tantum vt vniatur cum materia: in igne verò alia ratio militat. Quia forma ignis eſt materialis. Et ideò in eſſe dependet à materia. Conſequenterque qui ponit vltimam diſpoſitionem, vt talis forma ſit in materia, ponit etiam vltimam diſpoſitionem ad eſſe formæ, & ad ipſam producendam. Anima autem rationalis ſpiritualis eſt, & per ſe ſubſiſtens. Et ita à ſolo Deo debet produci: & qui generat ſolum ponit diſpoſitiones ad illam vniendam.

Dices: Quia homo non poteſt producere diuinam eſſentiã, non poteſt etiam ponere vnionẽ eſſentiæ Diuinæ cum intellectu creato, nec vltimam diſpoſitionem ad vnionem iſtam, quod eſt lumen gloriæ. Ergo ſi homo animam rationalem producere non valet, nec etiam poterit producere vltimam diſpoſitionem ad animam rationalem vniendam.

Dices ſecundo: Anima rationalis non producitur à Deo. Ergo produci debet ab homine generante. Prob. antec. Si Deus produceret animam rationalem, non produceret illam extra materiam, ſed in ipſa materia, & cum materia de facto vnitam. Sed hoc dicendum non eſt. Aliàs homo animam rationalem non vniret cum materia. Ergo anima rationalis non producitur à Deo.

Reſp. ad 1. inſt. Non ideò præciſè hominem non poſſe ponere vnionem eſſentiæ cum intellectu creato, & vltimam diſpoſitionem ad illam: quia non poſſit producere eſſentiam. Sed quia eſſentia, & illius vnio ſunt in ordine diuerſo, & altiſsimo ad quem pertingere non poteſt intellectus creatus. Et propterea non poteſt intellectus ponere vltimam diſpoſitionem ad vnionem eſſentię cum intellectu creato. Oppoſitum autem, vt conſtat, in anima rationali contingit.

Ad ſecundam inſt. reſp. Deum pro priori quo creat animam rationalem, illam producere in materia negatiuè, id eſt non extra materiam: non tamen producere illam in materia poſitiuè, ideſt vnitam, & coniunctam cum materia tanquam illius ſubiecto; ſed hoc facit Deus pro alio poſteriori, pro quo ſimul cum cauſa ſecunda vnit, & coniungit poſitiuè animam rationalem cum materia.

§. VI.

Digitized by Google

§. Vltimus.

Vltimum argumentum ſolvitur.

VLtimo arguitur argumento difficili contra noſtram concluſionē. Quia homo per generationem producere poteſt animā rationalē. Ergò anima rationalis educibilis eſt de potentia materiæ. Prob. ant. Anima rationalis non excedit hominem in ratione generantis. Ergò homo per generationem poteſt producere animam rationalem. Probat. ant. Forma hominis generantis adæquat animam rationalem geniti. Siquidem forma hominis generantis eſt etiam alia anima rationalis. Ergò anima rationalis non excedit hominem in ratione generantis.

Reſp. Animam rationalem generantis entitativè adæquatè animam geniti; non tamē in ratione cauſæ, & effectus. Eo quod anima rationalis eſt forma per ſe ſubſiſtens. Et ita ratione effectus excedit virtutem cuiuſcumque creaturæ. Inſtantia eſt in homine iuſto, qui conſtituitur in ratione talis per gratiam habitualem. Et tamen non poteſt principaliter aliam gratiam habitualem producere.

Sed inſt. Ideo forma generantis non adæquaret animam rationalem in ratione cauſæ, & effectus: quia agit mediante ſemine corporeo. Sed hoc non tollit adæquationem. Ergo illam adæquat in ratione cauſæ, & effectus. Prob. mi. Virtus corporea vt ſubordinata animę rationali generantis poteſt producere aliam animam rationalem. Ergo operari mediāte ſemine corporeo. Nō tollit adæquationem prædictam. Prob. ant. Accidens vt ſubordinatum ſubſtantiæ poteſt producere ſubſtantiam, quamvis accidens ſecundum ſe non poſsit ſubſtantiam producere. Et phantaſma materiale ſubordinatum intellectui agenti ſpeciem intelligibilem ſpiritualem producit: & ipſa phantaſia ſubordinata intellectui circa ſingularia diſcurrit, & poteſt in probabili ſententia facere entia rationis. Et virtus ipſa corporea ſeminis producit modū ſpiritualem, quem probabilis ſententia admittit inter materam, & formam. Ergo virtus etiam corporea vt ſubordinata animæ rationali generantis poteſt producere aliam animam rationalem.

Reſp. tamen. Virtutem corpoream non poſſe ſubordinari animæ rationali formaliter, vt talis eſt. Quia virtus corporea non eſt formaliter virtus animæ rationalis. Eo quod anima rationalis, vt intellectiva, & ſpiritualis eſt, non eſt operativa ad extra per actiones immanentes intelligendi, & amandi, & ita ſemen corporeum tantum ſubordinatur animæ in quantum eſt eminenter formaliter ſenſitiva; non tamen quatenùs rationalis eſt. Rurſus etiam anima formaliter vt ſpiritua-

Digitized by Google

tualis non poteſt vti organo corporali. Et ideò nonpoteſt mediante ſemine corporali producere aliam animam rationalem.

Ex quo conſtat ad exempla. Quia accidens eſt virtus ſubſtãtię formaliter vt talis. Et ideo ipſi ſubſtantiæ vt tali ſubordinatur. Et conſequentèr in virtute ſubſtantiæ, cui ſubordinatur, poteſt producere aliam ſubſtantiam. Phantaſma autẽ non ſubordinatur intellectui agenti tanquam potentia, ſeu virtus operativa intellectus agentis; ſed tanquàm obiectum, vel ſubiectum illuſtratum, & perfectum per virtutem intellectus agentis: quæ ſubordinatio ſatis eſt, vt aliquid ſpirituale imperfectum, qualis eſt ſpecies intelligibilis, producere poſsit. Et cogitativa non ſubordinatur etiã intellectui tanquàm virtus, vel organum illius, ſed ſolùm ſicut potentia imperfecta coniuncta ſuperiori potentiæ: quæ etiam ſubordinatio ſufficit, vt aliquid ſpirituale imperfectum producere poſsit. Virtus etiam ſeminis ſolùm ſubordinatur animæ ſenſitivæ: hæc tamen ſubordinatio ſatis eſt, vt modum ſpiritualem imperfectũ inter materiam, & formã producere poſsit.

Sed inſt. Quamvis phantaſma, & potentia cogitativa ſint aliquid materiale; poſſunt tamen ſubordinari intellectui formalitèr vt ſpiritualis eſt. Ergò etiam virtus corporea poterit ſubordinari animæ vt rationali, & ſpirituali formalitèr. Conſeq. à paritate bona videtur.

2. inſt. Virtus corporea ſeminis ex parte termini attingit animam vt intellectivam formalitèr. Ergò etiam ex parte principij agit in virtute animæ vt intellectivæ, & illi ſubordinatur. Prob. antec. Virtus corporea ſeminis producit hominem, vt homo eſt. Sed homo conſtituitur in ratione talis per animam vt intellectivam formalitèr. Ergò virtus corporea ſeminis attingit ex parte termini animam vt intellectivam formalitèr.

Reſp. ad 1. repl. neg. conſ. ratioque diſcriminis eſt. Quià virtus corporea ſubordinari non poteſt animæ, niſi per modum principij proximi, vel virtutis inſtrumentariæ, qua mediante anima operatur: virtus verò inſtrumentaria cum principio radicali proportionari debet. Cũque virtus corporea proportionata non ſit cum anima vt rationali: & quià nõ eſt ad extra operativa: & quià rationalis, & intellectiva eſt ſupra corpus in agendo formalitèr elevata. Indè fit virtutem corporeã animæ vt rationali non poſſe ſubordinari. Phantaſma verò ſubordinatur intellectui, ſicut ſubiectum perfectibile per virtutem ab intellectu dirivatam, & ſicut inſtrumentum cauſæ principali. Et phantaſia ſubordinatur intellectui

tui, ſicut potentia inferior ad potentiam ſuperiorē. Et ita ſimilem proportionem non requirunt.

Ad 2. Virtutem corpoream attingere ex parte termini animā vt rationalē, & intellectivam ſpecificativè; non tamen reduplicativè vt talem. Quia anima intellectiva formalitèr non eſt terminus formalis: nec etiam eſt principium generationis, ſed ſolum anima eſt terminus generationis quatenus eſt actus corporis, & hoc modo eſt etiam generationis principium.

Dices: Ergo non producitur homo, vt homo eſt per generationem. Nam homo vt homo per animam vt rationalem conſtituitur.

Neg. conſ. Quia homo vt homo non conſtituitur per animam rationalem ſecundum ſe; ſed per ipſam, vt eſt actus corporis. Et cum per generationem attingatur anima vt actus corporis eſt. Inde fit, quod homo vt homo per generationem producitur.

Sed inſt. Homo genitus procedit per generationem formalitèr, vt intellectivus, & vt rationalis eſt. Ergo virtus corporea ſeminis attingit animam reduplicativè vt talem.

Reſpondebis. Hominem per generationem procedere formalitèr vt rationalem, & intellectivum, ex parte rationis *quæ*; non tamen ex parte rationis *ſub qua*.

Contra tamen eſt. Quia ſi homo ex parte rationis ſub *qua* non procedit vt intellectivus formalitèr, ſed ſolum ex parte rationis *quæ*, non communicabitur illi natura vt intellectiva formalitèr. Ergo non procedit vt filius ſecundum quod rationalis.

Reſp. neg. conſeq. Quia, vt homo procedat vt filius, ſufficit, quod natura rationalis communicetur illi formalitèr ex parte rationis *quæ*.

Sed inſt. Quia Spiritui Sancto ſolum ex parte rationis *quæ*, communicatur Divina, propterea Spiritus Sanctus ex vi proceſsionis non procedit vt Filius formalitèr. Ergo ſi homini genito ſolum ex parte rationis *quæ* communicatur natura vt rationalis, & intellectiva, homo genitus non procedit vt filius ſecundum quod rationalis.

Reſp. explicando cauſalem. Natura identicè, & concommitantèr: concedo cauſalem. Natura formalitèr ex parte rationis *quæ*: nego cauſalem antecedentis, & conſequentiam illatam. Quia Spiritui Sancto ſolum identicè communicatur natura Divina propter identitatem realem, quam habet cum impulſu, qui eſt terminus formalis proceſsionis. Homini verò genito formalitèr ex parte rationis *quæ* communicatur natura rationalis. Eo quod homo generans ponit vltimam diſpoſitionem ad vnionem animæ rationalis, quatenùs rationalis eſt. Et ideò ex parte rationis

quæ

Google

quæ vnitę attingit formaliter animam vt rationalem. Ac proinde homo genitus procedit vt filius ſecundum quod rationalis eſt.

Ex dictis in artic. diſcurſu colligitur diſpoſitiones materiales poſitas ab agente naturali eſſe proportionatas cum anima rationali. Quia licet anima rationalis ſit ſpiritualis vt quod, vt quo tamen corporea eſt. Eo quod eſt actus corporis, & per ſe ad totum materiale componendum ordinata.

2. collig. Quod qui ponit vltimam diſpoſitionem ad gratiam, non facit ſanctum, & gratum. Quia effectivè non vnit gratiam ipſam cum anima. Eo quod accidentis eſſe eſt in eſſe. Et ita qui vniret effectivè gratiam cum ſubiecto, produceret ipſam gratiam. Quod implicat. Nam gratia à ſolo Deo producibilis eſt. Qui verò ponit vltimam diſpoſitionem ad vnionem animę rationalis vnit ipſam effectivè cum materia. In anima namque rationali aliud eſt eſſe, & aliud eſſe in materia: primum fit à Deo, ſecundum ab homine generante, & vltimam diſpoſitionem ponente, qua materia vltimo ad vnionem præparatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum formæ Cœlorum potuerint educi.

§. I.

Statuitur prima concluſio.

Formæ Cœlorum, & elementorum de facto non fuerunt eductæ.

Concluſionem iſtam probat illud Geneſis cap. 1. *In principio creavit Deus Cœlum, & terram.* Quod convincit formas Cœlorum, & elementorum non eſſe factas per eductionem ex præſuppoſito ſubiecto, ſed potiùs creatas, & de nihilo productas. Quod confirmat Clem. vnica de ſumma Trinit. in qua dicitur Deum vtramque de nihilo condidiſſe creaturam ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicèt, & mundanam.

Eandem doctrinam tradit Ang. Doct. 1. p. q. 65. art. 5. & 63. art. 4. & 2. Contr. c. 43. & in Compendio Theologiæ, c. 95. per ea verba: *Manifeſtum eſt autem quod corporea cœleſtia non poſſunt produci in eſſe niſi per creationem. Non enim poteſt dici quod ex materia aliqua præiacente ſint facta.*

Ratione autem concluſio noſtra prob. Totum compoſitum Cœli v.g. (& idē de elemētis

dicendum) fuit productum per creationem. Sed eo ipſo forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta. Ergò formæ Cœlorum, & elementorum fuerunt de facto creatæ. Prob. min. Si actio productiva totius fuit creatio, materia, forma ſimul ſumptæ fuerunt creatæ. Quià totum aliud non eſt præter materiam, & formam ſimul ſumptas, & vnitas. Sed ſi materia, & forma vt vnitæ, & ſimul ſumptæ, fuerunt per creationem productæ, etiam entitas formæ fuit facta per creationem. Ergò forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta. Prob. mi. Si materia, & forma vt vnitæ, & ſimul ſumptæ fuerunt per creationem productæ; actio productiva earum non præſupponebat aliam actionem præcedentem terminatam ad illarum entitates. Aliàs actio, quæ produceret materiam, & formam, vt vnitas, & coniunctas, non eſſet productio illarum ex nihilo. Siquidèm illarum entitates ſupponeret vt aliam actionem terminantes. Et conſequentèr non eſſet creatio. Ergò ſi materia, & forma vnitæ, & ſimul ſumptæ fuerunt factæ per creationem etiam, entitas illarum fuit per creationem producta.

Conf. Quotieſcumque aliquod totum per creationem producitur, per creationem etiam producũtur eius partes. Eo quod ſi totum creatur, partes non præſupponuntur antecedenter productæ. Aliàs totum no. poſſet per creationem produci. Et quando partes non præſupponuntur factæ, fiunt per actionem totius. Nã totum ſine partibus non eſt. Sed totum Cœli, & elementi fuit per creationem productum, ſicut ſcriptura teſtatur, vt videmus. Et in 2. Machab. c. 7. dicitur Cœlum, & terram de nihilo fuiſſe producta. Ergò forma Cœli, & elementi non fuit educta de potentia materię, ſed per creationem facta.

Conf. 2. Eadem actione produxit Deus materiã, & formã tã Cœli, quã elementi. Sed talis actio non fuit eductio. Quandoquidem erat creatio productiva materiæ de nihilo. Et eadẽ actio nequit eſt eductiva, & creativa. Ergò forma Cœli nõ fuit educta. Prob. mai. Deus ſe ſolo producẽs Cœlum, & elementũ fruſtra multiplicaret actiones, ſi eadẽ actione poſſet producere omnes partes. Sed Deus eadem actione potuit producere materiam, & formam: & in prima rerum productione nihil fruſtra egit. Ergò eadem actione produxit materiã, & formam ſimul.

Reſp. ad cõnf. iſtã. Deum fruſtrà nõ operaſſe actiones multiplicãdo, creando per vnã actionem materiã, & per aliã educendo formã. Quià operabatur iuxta rerũ naturam, & illarum exigentiam:

&

& forma Cœli, & elementi ex propria natura exigebat per eductionem produci. Eo quod forma materialis eſt, & à materia dependet in eſſe.

Sed contra eſt. Quià forma Cœli, & elementi ſolum exigit per eductionem produci ab illo agente, qui vt formam producat, debet neceſſario ſupponere productam materiam, vt ità formam producat ex præſuppoſito ſubiecto. Sed Deus quando ſe ſolo operatur, non habet neceſsitatem præſupponendi materiam, vt ex illa educat formam. Ergò forma Cœli, & elementi non exigit per eductionem à Deo primo operante produci.

Eandem doctrinam facta ſuadent, quæ in ſcriptura continentur. Quia in homine pueritia, & adoleſcentia antecedunt virilitatem: & in plantis virgulta antecedunt arbores, & ſemina parva fructus. Et tamen Deus in principio hominem in perfecta ætate produxit: & arbores cum fructibus fecit. Ergò ex quo aliqua res exigat connaturalitèr fieri ſpeciali aliquo modo per actionem naturalis agentis, non infertur inde eodem modo etiã exigere produci per actionem Dei primo operantis. Quod etiã conſtat. Ex eo quod forma petit fieri per actionẽ naturalis agentis ex materia antecedentèr diſpoſita: & tamen Deus in contrariorum ſententia formam Cœli ex materia non diſpoſita produxit. Alia autem ex argumentorum ſolutione conſtabunt.

§. II.

Solvuntur argumenta.

Contra concl. iſtam arg. 1. auct. D. Th. opuſc. 42. c. 15. vbi loquens de prima productione corporis cœleſti, hæc verba ſubiungit. *Corpus cæleſte conſequtum eſt per eductionem ſuæ formæ de potentia propriæ materiæ, nullo motu locali, vel alteratione præcedente. Eſſentialitèr. Ergò natura corporis ſequitur eductionem formæ corporalis de potentia materiæ.* Ergò forma Cœli fuit educta de potentia materiæ.

Reſp. 1. opuſc. illum non eſſe D. Th. vt ſtilus eius demonſtrat, & propterea iuſſu B. Pij V. fuiſſe minoribus characteribus impreſſum, vt diſtinguatur à legitimis operibus D. Th.

2. reſp. cum Rmo. à S. Th. eductionem duplicitèr ſumi. Vno modo ſtrictè pro eductione formę de potentia materiæ per actionem antecedentẽ productę. Alio quidem modo latè materialitèr, & terminativè pro productione videlicèt formæ, quę in ſuo eſſe à materia dependet: & modo prędicto ſumi eductionem formæ in opuſc. D. Th. Quod cõſtat ex his, quæ ibi dixerat, videlicet: *Cœlum non eſſe genitum, ſed per*

per ſimplicem emanationem à Deo tantum proceſsiſſe. Et poſt verba in argumento relata ſequentia ſubiungit: *Nec hoc adhuc eſt, quià educitur; ſed quià fit vnum ex materia, & forma educta.* Et hoc confirmat doctrina. Quia in proprijs locis affirmat oppoſitum D. Th. Conſtat ergò ibi tantum de eductione latè ſumpta fieri ſermonem, & ſenſum.

2. arg. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in fieri à materia, & de facto ſic dependebant. Ergò fuerunt eductæ. Prob. antec. 1. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in eſſe, & operari à materia. Ergò ab illa dependent in fieri. Quià fieri eſt via ad eſſe, & cum illo proportionatur. Et conſequentèr, ſi dependent in eſſe, dependebunt in fieri.

2. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in conſervari à materia. Ergò ab ila depēdent in fieri. Quia cōſervatio eſt cōtinuata productio. ac proindè, ſi dependent in conſervari, etiam in fieri, & in produci dependent.

3. Ex dependentia in eſſe, & operari benè infertur dependentia in produci, & fieri. Sed formæ Cœlorum dependent in eſſe, & operari. Ergò dependent in fieri. Prob. mai. Ex independentia in eſſe, & operari benè infertur independentia in fieri. Ergò ex dependentia in eſſe, & operari benè infertur dependentia in fieri. Quià ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ità negatio eſt cauſa negationis. Et ideò ſi ex independentia in eſſe infertur indepēdentia in fieri, ab oppoſito ex dependentia in eſſe infertur dependentia in fieri. Ant. verò conſtat in anima rationali, quam probavimus non dependere in fieri à materia. Quià in eſſe, & operari non dependet ab illa.

Reſp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. neg. conſ. Quià eductio eſt actio, quæ terminatur ad formam educendam de potentia materiæ. Et ità requirit, quod materia ſe habeat aliquo modo ex parte termini à quo comparativè ad formam. Quod tamen fieri non valet niſi materia ſupponatur priùs per aliam actionem producta. Cumque in prima rerum productione materia, & forma connaturalitèr debeant per eandem actionem produci, propter ea, quibus concluſionem provabimus. Indè fit formam Cœli in prima rerum productione non dependere in ſuo fieri à materia. Nec quantum adhoc ſervandam eſſe proportionem inter eſſe, & fieri, ſed ſolùm quantum ad alia, quatenùs videlicèt vtrumque materiale eſt, & connaturalitèr non datur ſine materia.

Ad 2. prob. reſp. diſt. conſ. In fieri ex parte formę productę: conc. conſ. Ex parte formæ, & actionis producentis: neg. conſ.

Ex

Ex quo enim formæ Cœlorum: & elementorum ſine materia conſervari non poſsint,ſed à materia in conſervari dependeant, ſolum infertur,quod dependeant in fieri ex parte formæ productæ, quod ita contingit. Quia forma non poteſt niſi in materia naturalitèr produci. Non tamen infertur formam dependere in fieri ex parte formæ, & actionis producentis. Eo quod actio productiva formæ nō præſupponit actionem productivam materię,quod erat neceſſarium ad veram dependentiam in fieri.

Dices: Conſervatio eſt continuata productio. Ergò ſi verum eſt formam Cœli dependere in conſervari, etiam dependebit in fieri.

Reſp. claritatis gratia, diſt. conſ. In conſervari ratione formæ, & actionis: conc. conſ. Ratione ſolius formæ: neg. conſ. Forma namque Cœli ſolùm dependet in conſervari ratione ſui, quatenùs eſt forma materialis, quæ ſine materia naturalitèr eſſe non valet. Non tamen dependet ratione ſui, & actionis conſervantis. Nàm actio conſervativa non exercetur dependentèr ab actione cōſervāte materiam, ſed eadem actio formalitèr produxit vtramque, & eadem vtrāque cōſervat. Et quando dicitur, conſervationem eſſe continuatā productionem, fit ſermo de conſervatione activa, vel de actione conſervante, quæ non poteſt formalitèr depēdere ab actione cōſervante materiam, niſi etiam actio productiva formæ dependeat ab actione materiā producente. Inſtantia invenitur in intellectu, & voluntate Angeli, & in ſubſtantia, & exiſtentia, quæ ratione ſui dependent in conſervari à ſubſtantia Angeli,ſine qua ſaltim naturalitèr eſſe non poſſunt. Et tamen non dependent in fieri. Siquidem eadem actio creativa Angeli, intellectum, & voluntatem, ſubſiſtentiam illius, & exiſtentiam creavit.

Ad 2. prob. ant. princ. neg. mai. & ad prob. neg. conſ. Quia forma, quæ non dependet in eſſe, excedit capacitatem materiæ. Et ita non continetur in potentia ipſius. Conſequenterque de potentia materiæ non poteſt educi. Forma verò, quæ dependet in eſſe, poteſt produci per eandem actionem productivam materię. Et ideò poteſt in fieri non dependere, ſed ab ipſo Deo produci per actionem à materia independentem.

Dices: Deus ſupplere non poteſt concurſum materiæ continentis in potentia ſua formam producendam. Ergo non poteſt producere formam per actionem à materia independentem.

Ad prob. verò diſt. ant. Concurſum materiæ executivè: conc. ant. Æquivalētèr: neg. ant. & cōſ.

Deus namque non poteſt ſupplere concurſum materiæ exercendo munus cauſę materialis; poteſt tamen ſupplere concurſum materiæ æquivalentèr, id eſt, poteſt præſtare concurſum, in cuius præſentia concurſus materiæ neceſſarius non eſt.

Ad prob.verò in 3. prob. ant. contentam, reſp. Quod illud axioma inteligendum eſt, quando affirmatio, & negatio ſunt cauſæ adæquatæ; non tamen quando affirmatio, vel negatio ſolùm eſt cauſa ſufficiens. Et non dependere in eſſe eſt cauſa ſufficiens, vt forma non dependeat in fieri; non tamen cauſa adæquata. Quià quamvis forma dependeat in eſſe, non dependebit in fieri, ſi materia, & forma per eandem actionē fiant. Vndè benè valet, non dependent in eſſe. Ergò non dependent in fieri, vt conſtat in anima rationali: non tamen valet, dependent in eſſe. Ergò dependent in fieri. Sicut benè valet, non eſt animal. Ergò nō eſt homo; non tamen valet, eſt animal. Ergò homo. Quià non eſſe animal eſt cauſa ſufficiens, vt aliquid non ſit homo, non tamen cauſa adæquata. Eo quod licet ſit animal, ſi non eſt rationale, non erit homo.

3. arg. Formæ Cœlorum, & elementorum ex natura ſua petunt educi de potentia materiæ. Ergò de facto fuerunt eductæ. Patet conſeq. Quià Deus in operando ſe conformat cum rerum natura, & illarum exigentia. Ant. prob. Formæ Cœlorum, & elementorum ſunt formæ materiales. Ergo ex natura ſua petunt educi.

Reſp. Formam materialem ex natura ſua eſſe educibilem, quando producitur ab agente naturali per actionem pręſupponentem materiam antecedentèr productam; non tamen quando producitur à ſolo Deo producente materiam, & formam ſine agente naturali, vt in prima rerum productione: in quo eventu exigentia formæ ſubordinatur modo proprio operandi Dei. Et ita non petit educi, ſed produci per eandem actionem, qua producitur materia. Quia Deus ſe ſolo agens per eandem actionem poteſt materiam, & formam producere. Et hoc modo vtramque producere debet, nè multiplicet actiones fruſtra, & abſque vlla neceſsitate. Sicut Deus quando ſe ſolo operatur, non diſponit materiam per vnam actionem antecedentem, & per alteram producit formam, ſed potiùs formam de materia non diſpoſita producit, & oppoſitum fruſtra faceret.

Sed inſt. Deus ſe ſolo produxit volucres, & plantas. Et tamen non fecit eas per creationem, ſed per eductionem: ſicut etiam Adamum non per creationem produxit. Ergo quamvis

Deus

Deus ſe ſolò producat materiam,& formam elementorum, non debet formam per creationem producere.

Secundo inſtabis. Deus ſe ſolo produxit ſubſtantiam Angelorum, & illis gratiam iuſtificantem infundit. Et tamen gratia fuit per eductionem producta in communiori ſententia 1.p.quęſt. 62.art.2. Ergo idem quod priùs.

Reſpondetur ad primam inſtantiam. Quod ante volucres, & plantas præexiſtebat materia, ex qua poterat Deus prædictas educere. Et ideò, ne Deus fruſtra de novo materiam produceret, debuit ex materia præexiſtenti eorum formas educere. Quando verò Cœlos, & elementa produxit, non præexiſtebat materia antecedenter producta. Et ita Deus per eandem actionem debuit formam, & materiam producere. Et conſequenter vtramque creare.

Ad 2. Quod gratia, vtpote forma ſupernaturalis, exigit ſupernaturalem actionem. Et ita petit fieri per actionem diſtinctam ab actione producente ſubſtantiam naturalem. Conſequenterque petit ſubſtantiam naturalem productam ſupponere, & de potentia illius educi. Formæ verò Cœlorum, & elementorum in prima productione non exigebant ſupponere materiam productam, ſed potius per eandem actionem cum materia ſimul exigebant produci.

4.arg. In prima productione Cęlorum per diverſam actionem produxit Deus materiam,& formam. Ergo formam non eduxit. Prob. antec. Modo perſeverat actio productiva materiæ. Quia conſervatio eſt continuata productio: & ita eadem actione, qua Deus produxit materiam, conſervat materiam modo. Conſequenterque actio productiva materiæ modo perſeverat. Et tamen actio productiva formæ non perſeverat modo. Ergo per diverſam actionem vtramque produxit. Minor. prob. Formæ primæ elementorum non perſeverant modo. Quia ſunt formæ corruptibiles, & ſaltim quantum ad plures partes manent ſubſtantialitèr transſmutatæ. Ergo non perſeverat modo actio productiva.

Reſpondetur negando anteced. ad probationem diſtinguo minor. Non perſeverat, vt ad formam terminata: concedo min. Vt terminata ad materiam: nego minor.& conſequent. Eadem namque actio, qua Deus à principio materiam,& formam produxit, perſeverat modo: non quidem completa, & vt terminata ad vtramque, ſed incompleta, vt ad materiam terminata. Sicut, ſi Deus ab initio creaſſet equum, modo perſeveraret actio divina, non quidem completa,& vt terminata ad totum, ſed incompletè ſumpta,& ad materiam terminata.

Sed

educendo illam de potẽtia naturæ Angelicæ, vt communitèr docent Thomiſtæ cum D. Aug. & D.Th.1.p.q.62.art.3. Ergo poterit ſimiliter Deus in eodem inſtanti reali, pro vno priori producere materiam, & pro alio poſteriori educere formam.

Addimus. Quod in frequentiori ſententia, quando vermis generatur ex ſpeciebus Sacramentalibus, in eodem inſtanti reali vel creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur, & pro alio poſteriori educitur forma. Ergò idem poterit in præſenti contingere. Et re vera ſi, vt effectus fiat cum dependentia à cauſa efficienti, ſufficit præcedentia naturæ, ſicut ſol tantum prioritate naturæ antecedit illuminationem: Et intellectus Angeli ſuam operationem: eadem præcedentia naturæ ſufficiens erit, vt forma fiat dependenter à materia, & de potentia ipſius verè, & realiter educatur.

§. IV.

Argumentis occurritur.

Contra concl. iſtam arg. Materia non poteſt terminare actionem diverſam ab actione productiva formæ; ſed materia ſolum poteſt creari. Ergo forma non poteſt educi. Prob: mai. Omnis actio tendit ad ponẽdũ terminum ſub exiſtentia. Sed materia ſe ſola capax exiſtentiæ non eſt. Ergo non poteſt terminare actionem diverſam ab actione productiva formæ.

Conf. Cœlum eſt incorruptibile. Et conſequenter debet eſſe ingenerabile. Ergò forma Cœli ſolum poterit per creationem produci.

Reſp. diſt. mai. Diverſam actionem completã: cõc. mai. Incompletam: neg. mai. Et ad prob. diſt. mai. Complete, vel incomplete: conc. mai. Complete determinatè: neg. mãi. Actio namque iuxta qualitatem ſui ipſius tendit ad communicandã exiſtentiam. Actio quidem completa, ad communicandam exiſtentiam completè, & in facto eſſe. Actio autẽ incompleta tendit ad communicãdam exiſtẽtiam incomplete, vialiter, & in fieri, & mediante altera actione, per quam ipſa vltimo determinatur, & completur. Cũque materia pro priori ad formã poſsit exiſtere incompletè, & vialiter. Inde fit, quod poſsit etiã pro illo priori actionem incompletam terminare diverſam ab actione productiva formæ. Inſtantia eſt in quacumque generatione ſubſtãtiali, in qua pro priori ad formam ſupponitur materia conſervata per actionem diſtinctam, ab actione per quam de novo forma producitur.

Ad conf. diſtinguo anteced. Incorruptibilitate proveniẽte ex independentia formæ à materia: neg.

neg. anteced. Ex quo materia per formam ſatiatur: concedo anteced. Et nego conſeq. Cœlum namque eſt incorruptibile. Quia forma Cœli totaliter, & adæquatè ſatiat capacitatem materiæ; non tamen Cœlum eſt incorruptibile. Quia forma eius non dependeat à materia. Et hoc erat neceſſarium, vt forma non poſſet educi, & Cœlum non eſſet generabile, quod videlicèt forma Cœli à materia non dependeret.

Secundo arguitur fundamento contrariorum. Quia ad eductionem requiritur materiā præcedere formam in aliquo inſtanti reali temporis. Sed materia Cœlorum non potuit in aliquo inſtanti reali temporis præcedere formam. Aliàs pro aliquo inſtanti reali præceſſiſſet ſine forma. Ergo Deus formas Cœlorum non potuit educere de potentia materiæ. Probatur mai. Ad eductionem requiritur tranſmutatio materiæ. Sed tranſmutatio dari non poteſt, niſi materia præcedat formam pro aliquo inſtanti reali temporis. Ergo talis præcedentia ad eductionem requiritur. Probatur min. Ad tranſmutationem neceſſariū eſt, quod materia præcedat cum privatione formæ. Sed, vt materia præcedat cum privatione formæ, requiritur etiam quod præcedat pro aliquo inſtanti reali temporis. Aliàs materia pro eodem inſtanti reali temporis haberet formam, & illius privationem. Ergo ad tranſmutationem requiritur præcedere formam temporis præcedentia.

Reſp. ad arg. neg. mai. ad eius prob. neg. min. & ad prob. diſt. mai. Cum privatione mutationi proportionata: conc. mai. Non proportionata mutationi: neg. maior. & diſt. minor. Cum privatione rigoroſa: conc. min. Cum privatione lata: neg. min. & conſ. Privatio namque cum mutatione proportionari debet. Mutatio verò alia eſt rigoroſa, quæ regulariter contingit, vt quando per virtutem naturalis agentis materia per alterationem diſponitur, & ex illa iam diſpoſsita per aliam actionem educitur forma: quæ mutatio veram, & rigoroſam privationem requirit. Et ita, vt materia talem induat mutationem, debet etiam priori temporis formam præcedere, ne pro vno, & eodem inſtanti reali temporis ſit materia cum forma, & cū vera privatione. Quod eſſentialiter implicat. Alia autem eſt mutatio lata, quando videlicèt pro vno priori producitur, & pro alio poſterio in eodē inſtanti reali per aliam actionem producitur forma. Et talis mutatio veram privationem non includit, ſed ſolum privationem latam, quæ præcedentiam temporis in materia non requirit.

Sed inſtabis. Ex prædicta ſolu-

Sed inſtabis. Ex prædicta ſolutione ſequitur aliquam privationem eſſe ſimul cum forma in eodem inſtãti reali. Sed implicat aliquam privationem eſſe cũ forma ſimul in eodem inſtanti reali. Sicut implicat corpus eſſe ſimul lucidum, & tenebroſum: & hominem eſſe cæcum, & vidẽtem. Ergo ſolutio data nulla eſt.

Reſpondetur diſtinguo minor. Aliquam privationem ſtrictam: concedo minor. Latam: nego minor. & conſequent. Privatio namque eſt duplex: alia videlicèt ſtricta, quæ facit ſubiectum eſſe in re ſine forma: & hæc privatio cum forma eſſe non poteſt. Alia eſt privatio lata, quæ ſolum facit, quod ſubiectum pro aliquo priori non intelligatur cum forma: quæ privatio compatibilis eſt cum forma pro eodem inſtanti reali, & ad eductionem miraculoſam ſufficiens.

Sed inſt. Ad eductionem requiritur riguroſa privatio. Nam ad omnem eductionem concurrere debent tria principia materia, forma, & privatio, quæ de privatione riguroſa intelligi debet. Et in oppoſitum non eſt aſsignabilis ratio. Sed privatio rigu roſa in materia Cœli reperiri non potuit, vt concedimus. Ergò forma non potuit educi.

2. inſt. Illa privatio lata, quã damus, eſt non eſſe formæ. Sed non eſſe formæ, & forma non poſſunt ſimul eſſe. Ergo illa privatio non potuit eſſe in eodem inſtanti reali cum forma producta.

Reſpondetur ad primam inſtantiam. Privationem rigoroſam tãtum requiri ad eductionem regulariter contingentem; non tamen ad eductionem miraculoſã, qualis eſſet eductio formæ cœlorum de potentia abſoluta. Imò privatio riguroſa neceſſaria non eſt ad eductionem cõnaturalem, dum modo miraculum præſupponat, vt conſtat in generatione, qua vermis ex ſpeciebus Sacramentalibus generatur.

Ad ſecundam replicam negatur maior. Privatio non eſt, nõ eſſe forma in re. Sed ſolum non intelligi ſubiectum cum forma pro aliquo priori à quo. Et quamvis impoſsibile ſit ſubiectum eſſe in re ſine forma, & ſimul eſſe cum illa. Aliàs darentur duæ contradictoriæ ſimul veræ. Impoſsibile tamen non eſt ſubiectum eſſe in re cum forma, & pro aliquo priori non intelligi cum illa, ſicut implicat notitiam intuitivam eſſe in re cum termino, & obiecto præſenti, & non eſſe in re cum illo. Non tamen implicat eſſe cũ illo in re, & pro aliquo priori non intelligi cum illo. Nam pro illo priori, quo Deus intuitive cognoſcit obiecta creata, non dum ipſa intelliguntur cum præſentia reali, & exercitè exiſtentia.

5. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſc. collig. 1. formas accidentales, quæ ſe habent vt proprietates, & paſsiones reſpectu naturæ, vel formæ, educi de potentia ſubiecti, ſi educatur forma, cuius ſunt proprietates. Si verò talis forma creetur, etiam iſtæ proprietates creantur, ſicut ſi aqua crearetur, etiam frigiditas, quæ eſt eius proprietas: & ſi Ignis crearetur, etiã calor crearetur, qui eſt proprietas ignis. Quando verò regulariter forma ignis educitur, etiã coeducitur calor, & idem de omnibus proprietatibus, & paſsionibus. Cuius ratio eſt. Quia proprietates, & paſsiones fiunt per eandem actionem, qua fit materia, & forma. Tum quia, qui dat formã dat conſequentia ad formam. Tũ quia ſunt terminus ſecundariis actionis producẽtis naturam. Ac perinde per eandem actionem fiunt. Et conſequenter, ſi natura, vel forma creatur, etiam iſtæ creabuntur.

Secundo colligitur omnes alias formas accidentales artificiales ſcilicet, vel violẽtas, vel naturales, & ſupernaturales educi de potentia ſubiecti. Cuius ea eſt ratio. Nam illæ formæ educuntur de potentia ſubiecti, quæ in eſſe, & fieri ab illo dependent. Sed omnes prædictæ formę à ſubiecto in eſſe, & fieri dependent. Quia naturaliter loquendo ſine ſubiecto nec exiſtere, nec conſervari poſſunt. Et aliàs fiunt per diverſam actionem. Ergò omnes formæ productæ educuntur de potentia materiæ.

Dices: Quod gratia, & virtutes ſupernaturales creantur à Deo iuxta illud *cor mundum crea in me Deus*, & in Tridentin. Seſſione 6. de iuſtifi. cap. 7. diffinitur gratiam, & virtutes ſupernaturales à ſolo Deo infundi. Ergo non educuntur de potentia ſubiecti prædictæ formæ.

Dices ſecundo. Nec formæ ſupernaturales, nec artificiales, nec violentæ continentur in potentia ſubiecti. Ergò de illius potentia educi non poſſunt. Conſeq. eſt bona, & ant. probatur. Subiectum contentivum formæ dicit inclinationem naturalem ad illam. Sed ſubiectum inclinationem non habet ad virtutes, & formas ſupernaturales, & artificiales. Ergo iſtæ formæ non continentur in potentia ſubiecti.

Reſp. ad 1. Gratiam, & virtutes ſupernaturales dici infuſſas à Deo: non quia creentur, ſed quia in creatis nullum eſt earum principium, ſed ſolum virtute divina poſſunt produci.

Etſi dicas: Subiectum eductionis formæ debet habere proportionem cum illa. Sed ſubiectum na-

naturale cum forma ſupernaturali proportionem non habet. Ergo forma ſupernaturalis de illius potentia educi non poteſt.

Reſpondetur: diſting. mai. Proportionem ſimilem continentiæ: conced. mai. Diſsimilem, & non accommodatam: neg. mai. Et diſt. min. ſub eadem diſt. neg. conſeq. Proportio namque debet eſſe ſimilis continentiæ. Cumque ſubiectum naturale ſolum contineat ſupernaturalem formam in potentia obedientiali, quæ conſiſtit in non repugnantia, & ſubiectione ad Deum, vt in eo, & ex eo faciat, quid voluerit. Inde eſt quod ſolum proportionem non repugnantiæ requirit, quam proportionem ſubiectum naturale cum ſupernaturali forma de facto habet.

Ad ſecundum reſpondetur. Negand. antec. Ad prob. diſting. ma. Contentivum ſecundum potentiam naturalem: conced. mai. Secundum obedientialem: nego mai. Et conc. minor. neg. conſequent. Licet namque ſubiectum, in cuius potentia naturali aliquid continetur, dicat naturalem inclinationem ad illud; ſubiectum tamen, quod ſolum in potentia obedientiali continet formam, neceſſarium non eſt, quod dicat inclinationem ad illam; ſed ſufficit habere capacitatem, vel non repugnantiam, vt de illius potentia obedientiali educatur. Vndè ad formas ſupernaturales, artificiales, & violentas non habet ſubiectum naturalem inclinationem. Quia in eius potentia naturali non continentur, ſed ſolum in potentia obedientiali, ex qua etiam educuntur. Et hæc de art. iſto in hoc lib. text. 80. & 81. ad Phyloſophum applicanda.

QVÆSTIO SEXTA.

De Compoſito.

ARTICVLVS I.

Vtrum detur modus vnionis, inter materiam, & formam realiter ab vtraque diſtinctus.

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & ſtatuitur negativa concluſio.

MAteriam, & formam realitèr vniri, & ex illis ſic vnitis compoſitum ſubſtantiale reſultare, ratio convincit, & experientia demonſtrat. An verò realitèr vniantur per ſe ipſas immediatè, & abſque aliquo modo ſuperaddito ad vtramque, quo formaliter copulentur? ita certũ non eſt, ſed plurimi negánt extra ſcholam D. Th. & ex Thomiſtis Illuſt. Godoy, Araujo, Herrera, & Patres venerandi Carmelitæ. Alij autem nullum modũ neceſſariũ eſſe

eſſe cognoſcunt, ſicut Capreolus, Caietanus, & Ferrara, & magis communiter noſtri. Et hanc ſententiam exiſtimo D. Th. 1. p. q. 76. art. 7. & 8. & 1. 2. q. 110. art. 1. q. vnica de Ani. art. 9. vbi aſſerit: *Formam ſecundum ſe ipſam vniri materiæ primæ, & non per aliud ligamentum.* Quæ verba expreſsiſsima ſunt: nec minorem expreſsionem habent alia, quæ adducit 2. contrag. cap. 71. quod videlicèt: *Forma vnitur materiæ abſque omni medio. Per ſe enim competit formæ, quod ſit actus corporis, & non per aliquod aliud.* In quibus clariſsimè continetur formam per ſe ipſam vniri, & non per aliquem modum Et ideò hæc erit

§. II.

Noſtra concluſio.

Concluſ. iſta efficaciter prob. ratione deſumpta ex doctrina D. Thom. Quia modus vnionis inter materiam, & formã neceſſarius non eſt. Ergò non eſt admittendus. Nam entitates abſque neceſsitate multiplicandæ nõ ſunt. Eo quod fruſtra fit per plura, quod per pauciora fieri poteſt. Ant. vero prob. Poſsita actione cauſæ efficientis applicantis materiam ad formam, materia per ſe ipſam vnitur cum forma. Ergò modus ſuperadditus neceſſarius non eſt. Prob. ant. Materia per ſe ipſam eſt proportionata cum forma. Ergò ſuppoſita applicatione cauſæ efficientis, per ſe ipſam debet vniri cũ forma, Ant. prob. Materia per ſe ipſam eſt pura potentia: & forma eſſentialiter eſt primus actus. Sed pura potentia, & primus actus ſibi invicem correſpondent, & immediatè proportionantur. Ergò materia per ſe ipſam eſt proportionata cum forma.

Reſp. contrarij. Materiam, & formam per ſuas entitates eſſe proportionatas in actu primo; nõ tamen in actu ſecendo. Et ideò, vt in actu ſecundo vniantur, indigẽt aliquo modo realiter ab vtraque diſtincto, quo mediante forma poſsit actuare materiam, & materia recipere formam.

Hæc tamen ſolutio in primis D. Thom. impugnat aſſerentem: *Formam ſecundum ſe ipſam vniri materiæ primæ.* Vniri autem, non actum primum, ſed exercitium, & actum ſecundum ſignificat.

2. impug. data ſolutio. Quia enim figura quantitatis per ſe ipſam proportionata eſt in actu primo cum quantitate, per ſe ipſam etiam cum eadem quantitate in actu ſecundo proportionatur, & vnitur. Ergo ſi materia per ſe ipſam in actu primo cum forma proportionatur, per ſe ipſam etiã erit proportionata in actu ſecundo, & poterit vniri cum forma.

3. Materia in actu ſecundo eſt proportionata cum forma. Sed talem proportionem non habet

bet à modo vnionis realitèr ſuperaddito. Ergò per ſe ipſam habet materia proportionem iſtam. Prob. mi. Proportio materiæ cum forma provenit, ex quo materia eſt primum ſubiectum, & forma primus actus. Sed eſſe primum ſubiectum non habet ab aliquo ſuperaddito. Ergò proportionem in actu ſecundo non habet ab aliquo modo.

4. Materia per ſe ipſam recipit, & forma per ſe ipſam informat. Sed recipere, & informare eſt in actu ſecundo vniri. Ergò per ſe ipſas vniuntur; & exercitè proportionantur. Prob. mai. Forma per ſe ipſam dat eſſe materiæ primæ, & materia per ſe ipſam recipit eſſe. Ergò materia per ſe ipſam recipit, & forma per ſe ipſam informat. Sicut etiã per ſe ipſam tanquam per rationem formalem vivificat corpus, & dat illi primum eſſe.

Dices: Materiam per ſe ipſam recipere, & formam per ſe ipſam actuare tãquam per rationem formalem; vnionẽ verò realitèr diſtinctam eſſe ſolam conditionem, ſine qua forma non informabit materiam.

Sed contra eſt. Forma per ſe ipſam eſt actus primus, & materia per ſe ipſam eſt primum ſubiectum. Sed primum ſubiectum, & actus primus non requirunt conditionem intermediam, vt vniantur. Ergò non requirunt vnionem, etiam tanquam conditionẽ. Prob. min. Primũm ſubiectum reſpicit primũ actum tanquam proprium, & magis inter omnia proportionatum, vt ex terminis patet. Sed potentia, vt vniatur cũ actu magis proportionato, conditionem intermediam non requirit. Ergò primum ſubiectum, & actus primus non requirunt conditionem intermediam, vt vniantur.

Conf. Natura, vt vniatur cum prima paſsione accidentali realitèr à natura diſtincta non indiget aliqua conditione, vel diſpoſitione intermedia; ſed potiùs immediatè vnitur cum illa ſicut riſibilitas, vel eſſe admirativum proximè conveniunt immediatè naturæ. Et inter potentias, vt voluntas vniatur cum anima, non requiritur aliquod medium, niſi ſolus intellectus: & vt intellectus vniatur, non indiget alio intermedio. Sed hoc ideò eſt: quia prima proprietas in linea proprietatis eſt magis proportionata: & prima proprietas: & intellectus in linea potentiæ eſt prima potentia. Ergò primum ſubiectum, vt vniatur cum primo actu, nullam requirit conditionem intermediam.

Conf. 2. Vt intellectus vniatur cum prima ſpecie repræſentativa primi obiecti, & magis proportionati nullam conditionem intermediam requirit. Ergò idem de materia in ordine ad formam.

Reſpondebis. Modum vnionis requiri tanquàm cauſalitas materiæ, & tanquàm cauſalitas formæ, quæ cauſalitates debent convenire materiæ, & formæ per aliquid realitèr ab vtraque diſtinctum. Eo quod cauſalitates iſtæ non poſſunt non realitèr à materia, & forma diſtingui.

Sed contra eſt. Quia cauſalitas formæ, qua in actu ſecundo cauſat effectum formalem, non poteſt realitèr à forma diſtingui: & idem dicendum de cauſalitate materiæ. Ergo ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Magis diſtat effectus formalis à forma, quàm cauſalitas ipſius formæ, vel ſaltim æqualitèr. Eo quod cauſalitas formæ mediat inter effectum, & formã. Et medium minus diſtat ab extremis, quàm extrema ipſa inter ſe. Sed effectus formalis formæ non diſtinguitur realitèr ab ipſa forma. Ergò etiam cauſalitas formæ realitèr diſtincta non eſt.

2. prob. concl. deſtruendo fundamentũ contrariorum. Quià ſicut forma indifferens eſt, vt ſit, vel non ſit vnita: ità etiam indifferens eſt, vt det eſſe, vel non det eſſe materiæ. Et tamen forma per ſe ipſam in actu ſecundo tanquàm per rationem formalem dat eſſe materiæ. Ergò per ſe ipſam tanquàm per rationem formalem poterit in actu ſecundo vniri.

Conſ. Compoſitum ſubſtantiale diffinitur per materiam, & formam tanquam per partes eſſentiales phyſicas, & nihil aliud ponitur in eius diffinitione. Ergò non datur modus vnionis realitèr à materia, & forma diſtinctus. Patet conſeq. Quià, ſi talis modus daretur, eſſetque eſſentialitèr exactus, vt totum compoſitum reſultaret, deberet poni in diffinitione phyſica, in qua poni debent omnia prædicata phyſicè conſtitutiva. Sicut in diffinitione metaphyſica omnia prædicata metaphyſicè conſtituentia ponuntur.

Conſ. vlterius. Si modus vnionis eſſet eſſentialitèr exactus inter materiam, & formam, ipſa forma non eſſet prima differentia in genere phyſico. Siquidem ſupponeret aliud prædicatum eſſentiale, & phyſicum à materia eſſentialitèr diſtinctum. Sed hoc dicendum non eſt. Quia forma dat primam ſpeciem phyſicam. Et conſequentèr eſt prima differentia. Ergò modus vnionis realitèr à materia, & forma diſtinctus admittendus non eſt.

Addimus tamen. Modum vnionis non poſſe eſſe duplicem, neque vnum. Non quidem duplicem. Quia modus ſe tenens ex parte materiæ verè, & realiter vnit illam cum forma. Aliàs non eſſet modus vnionis. Ergò quilibet alius modus ab iſto diverſus admittendus non eſt. Conſequẽterque modus vnionis non debet eſſe duplex. Mo-

Modum verò illum non eſſe vnicum prob. Quia modus vnionis recipitur realitèr in extremis diverſis, videlicèt in materia,& forma. Et conſequenter nequit eſſe vnus. Nam idem modus recipi non poteſt in extremis realitèr entitativè diverſis.

Rurſus etiam. Modus vnionis eſt cauſalitas materiæ,& formæ. Sed materia,& forma habēt cáuſalitates diverſas. Siquidem ſunt cauſæ diſtinctæ. Et diſtinctæ cauſę diſtinctas etiam debent habere cauſalitates. Ergo modus vnionis vnicus eſſe non poteſt.

Dices: Modum ſe tenentem ex parte materiæ eſſe inadæquatum ſufficientem ad vniendam materiam;non tamen adæquatum, & ſufficientem etiam ad vniendam formam.

Contra tamen eſt. Implicat eſſe modum vnionis,& ſolum ſe tenere ex parte materiæ: & inadæquatum eſſe. Ergo nulla eſt data ſolutio. Prob. antec. Vnio eſſentialitèr connotat extrema, quæ vniuntur,& eſſentialitèr eſt nexus inter vtrumque. Sed nexus inter duo eſſentialitèr connectit vtrumque, & ex parte vtriuſque ſe tenet. Vndè eadem, & vnica capula propoſitionis connectit prædicatum cum ſubiecto,& ex parte vtriuſque ſe tenet;quæ tamen magis diſtant, & minorem proportionem habēt,quam materia, & forma. Ergo implicat eſſe modum vnionis, & inadæquatum eſſe, vel ſolum ſe tenere ex parte materiæ.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. iſtam arg. 1. Generatio hominis aliquem terminum debet producere. Eo quod eſt vera actio. Et omnis vera actio aliquem terminum producere debet. Sed generatio hominis non producit materiam, nec formam. Ergo producit modum vnionis realitèr ab vtraque diſtinctum.

Reſp. poterat neg. maj. Nam actiones ſenſuum externorum non producunt aliquem terminum. Et viſio beata nullum terminum producit. Et ſecunda demonſtratio nec habitum, nec modum aliquem producit, ſed ſolum habitum præexiſtentem ad novam materiam applicat,& extendit. Et tamen ſunt verè actiones.

Dices: Actiones enumeratas eſſe actiones immanentes; nos autem ſolum de actione tranſeunte loquimur in præſenti.

Contra tamen eſt. Quia ſicut actio tranſiens eſt vera actio ad extra, ita actio ad intra. Sed actio immanens ſalvatur ſine termino ad intra. Ergo actio tranſiens ſalvari poteſt ſine termino producto ad extra.

Quidquid tamen ſit de probabilitate ſolutionis huius. Alitèr reſp. 2. Quod licèt generatio hominis non producat materiam, vel formam, vel etiam modum vnionis; producit tamen totum cumpoſitum: & ad producendum totum, neceſſarium non eſt aliquam partem quantum ad ſuam entitatem producit; ſed ſufficit vnionem partium effectivè cauſare. Sicut conſtat in homine dealbante parietem, qui albedinem, vel parietem non producit. Et tamen: quia albedinem cum pariete coniungit, verè facit album, & producit compoſitum accidentale.

Sed inſt. Illa actio productiva hominis eſt vera actio eductiva. Ergo aliquid præter totum producit. Nam illud, quod formalitèr educitur, non eſt ipſum totum. Ant. verò prob. Illa actio non eſt converſio, nec eſt creatio. Ergo eſt actio eductiva. Quia prętèr illas duas actiones alia aſsignabilis non eſt.

2. inſt. Per generationem hominis non ſolum producitur terminus *qui*, ſed etiam terminus *quo*. Quia per nullam actionem producitur terminus *qui*, vel totalis niſi ratione termini *quo* formalitèr producti. Sed terminus *quo* productus per actionem illam non eſt materia, nec forma. Ergo erit modus vnionis realitèr ab vtraque diverſus.

Reſp. ad 1. inſt. Prætèr actionem converſivam, creativam, & eductivam dari etiam alteram actionem effectivè vnitivam partium, & productivam totius, quæ facit efficientèr quod forma ſit in materia, & materiam vniri formæ. Inſtantia eſt in actione dealbantis parietem, quæ non eſt creatio, nec eductio, nec converſio. Et tamen eſt vera actio. Quia efficientèr parieti albedinem vnit.

Ex eadem doctrina conſtat ad 2. repl. Non enim omnis actio productiva termini *qui* debet producere terminum *quo*: vt patet in actione parietem dealbantis, quæ parietem, vel albedinem non producit; ſed ſolùm eſt de ratione actionis producentis terminum *qui* producere terminum *quo*, ſi illum non ſupponat pro alio priori productum. Cumque generatio hominis ſupponat terminum *quo*, vel animam rationalem pro alio priori productam à Deo. Indè fit non debere illam producere, ſed tantum illam vnire.

Poterat etiam dici: Quod ſicut conſecratio eſt vera actio. Quia licèt Chriſtum non producat abſolutè quoad ſuam entitatem; ipſum tamen prové ex pane producit: ita generatio hominis actio vera eſt. Quia licèt formam non producat quantum ad eſſe; illam tamen quantum ad ineſſe producit faciendo quod forma ſit in materia.

2. arg.

1. arg. Quod eſſentialitèr conſiſtit in potentia ad aliquem actum, non poteſt ad ipſum actum tranſire niſi per aliquid realitèr ſuperadditum. Quià ſi nihil realitèr ſuperadditur, manebit in potentia ſicut anteà. Sed eſſentia materiæ, & formæ non in actuali vnione, ſed in potentia ad illam conſiſtit. Ergò materiæ, & forma non poſſunt ad vnionem actualem pervenire, niſi per aliquem modum realitèr ſuperadditum, & ab vtraque diſtinctum. Prob. min. Si eſſentia materiæ, & formæ conſiſteret in vnione actuali, ſemper materia, & forma eſſent actualitèr vnitæ. Nàm quod eſt de eſſentia alicuius, ab illo ſeparari non poteſt. Sed materia, & forma ſemper vnitæ non ſunt. Ergò eſſentia materiæ, & formæ non conſiſtit in vnione actuali, ſed potiùs in potentia ad vnionem.

Conf. Materia, & forma non poſſunt actualitèr vniri abſque modo realitèr ſuperaddito. Ergò talis modus inter materiam, & formam admittendus eſt. Prob. ant. 1. Ità comparatur materia ad formam, ſicut intellectus ad obiectum. Sed intellectus non poteſt in actu ſecundo vniri cum obiecto niſi mediante verbo. Ergò materia, & forma non poteſt vniri abſque medio, vel modo realitèr ſuperaddito.

2. Accidens non poteſt vniri cū ſubiecto, niſi mediante modo inhęrentiæ realitèr ab accidenti diſtincto. Ergò idem de materia, & forma dicendum eſt.

3. Partes continui per aliqua indiviſibilia intermedia copulantur. Ergò materia, & forma per aliquem modum vniuntur.

4. Materia, & forma vniuntur per proprias cauſalitates. Sed iſtę cauſalitates realitèr differunt à materia, & forma. Ergò vniuntur per aliquid realiter ſuperadditum. Prob. min. Nulla cauſa creata poteſt identificare ſecum propriā cauſalitatem. Aliàs evaderet infinita. Ergò cauſalitas materiæ, & formæ realitèr diſtinguitur ab illis.

Reſp. ad arg. diſt. mai. In potentia ad aliquem actum, quantū ad rectum actus: conc. mai. Quātū ad connotatum, & obliquum: neg. mai. & diſt. min. Ad illam quoad rectū: neg. mi. Quantum ad obliquum: conc. min. & neg. conſ. Materia namque, & forma, cum ſe habeant ſicut primum ſubiectum, & primus actus, habent proportionem immediatam vt vniantur. Et ità propria entitas vtriuſque eſt ratio formalis vniendi, quæ ad proprium exercitium vnionis ſolùm deſiderat connotatum actionis cauſę efficientis applicantis materiam ad formā. Quapropter entitas materiæ, & formæ per ſe ipſam eſt vnio. Et ideò ſolùm eſt in potentia ad vnionē quantū ad con-

connotatum, & obliquum actionis vnitivę; non tamen quantum rectum vnionis.

Dices. Entitas formæ v. g. non eſt ratio formalis vniendi. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Si entitas formę eſſet ratio formalis vniendi, ipſam formam eſſe vnitam, & compoſitum ex vnione reſultans, tribuerentur principalitèr Deo creanti, & minus principalitèr homini generanti: & ipſum etiam compoſitum eſſet principalitèr creatum. Sed hoc dicendum non eſt. Ergò entitas formę non eſt ratio formalis vniendi. Min. cum conſ. tenet. Et prob. mai. Deus produceret rationē formalem vniēdi ſcilicèt fromam; homo verò ſolùm applicationem, vel conditionem producit. Ergò animam eſſe vnitam tribueretur Deo principalitèr creanti rationem formalem vniendi: & compoſitū eſſèt principalitèr creatū.

Reſp. tamen facilè. Deum producentem formam producere rationem formalem vniendi materialitèr, & in eſſe rei; non tamen formalitèr. Eo quod ratio formalis vniendi eſt ipſa forma, quatenus actuat corpus, & materiæ comunicatur, ſecundùm quam rationem forma non eſt à Deo, ſed ab homine vniente illam cum materia. Ideòque compoſitum principalitèr eſt genitū: & formam eſſe vnitam fit principalitèr ab homine generante.

Ad conſ. arg. princ. neg. conſ. primæ prob. Quià obiectum eſt extra intellectum, & illi extraneum, & non poteſt intra intellectum poni niſi per aliquam ſimilitudinē in actu ſecundo, quę dicitur verbum. Conſequenterque licèt intellectus per ſe ordinetur ad obiectum, indiget verbo, vt vniatur cum obiecto. Matera verò per ſe ipſam cum forma proportionata eſt. Et ità diſpar eſt ratio.

Ex hoc ad 2. prob. antec. conſtat ſolutio. Quià accidens nō eſt immediatè proportionatum cum ſubſtantia. Eo quod non eſt actus ſimplicitèr talis reſpectu ſubſtantiæ, nec ſubſtantia per ſe ordinatur ad accidens. Et ita mirū non eſt ad vnionem cum ſubſtantia indigere modo inhærentiæ realitèr ab accidenti diſtincto.

Addimus probabilius eſſe inhærentiam non eſſe realitèr ab accidenti diſtinctā: & alios etiam aſſerere inhærentiam non eſſe vnionem accidentis, ſed modum peculiarem exiſtendi dependenter à ſubiecto, accidentis completivum. Sicut ſubſiſtentia eſt completiva ſubſtantiæ.

Ad 3. neg. conſ. Quià partes continui non comparantur per modum actus, & potentiæ, ſed tanquàm actus, & actus. Et ità, vt vniātur, indiviſibilibus indigent. Rurſùs partes cōtinui faciunt extēſionem in toto, & vna ponitur extra aliam, ad quod indivi-

diviſibilia neceſſaria ſunt, vt vna pars ſit extra aliam, & ſecundùm ſe totam non tangat alteram partem.

Ad 4. Nullam cauſam creatam poſſe identificare cauſalitatem dicentem perfectionem ſimplicitèr ſimplicem; poſſe tamen abſque vlla infinitate identificare cauſalitatem dicentem imperfectionem in ſuo conceptu formali. Et talis eſt cauſalitas materiæ, & formæ, receptio videlicèt, & informatio. Et ideò mirum non eſt cauſalitates prædictas non eſſe realitèr à materia, & forma diverſas.

3. arg. Quod accidentalitèr de aliquo prędicatur, realitèr ab illo diſtinguitur. Sed vnio prædicatur accidentalitèr de materia, & forma. Ergò ab illis realitèr diſtincta eſt.

Conf. Quià ſubiectum eſt indifferens vt ſit album, & non album, & vt ſit agens, & non agens: albedo, & actio ſunt aliquid ſuperaditum, & realitèr à ſubiecto diſtinctum. Sed materia, & forma ſunt realitèr indifferentes ad vniri, & non vniri. Ergò vnio realitèr diſtinguitur à materia, & forma.

Conf. 2. implicat rem aliquam tranſire de vno ad aliud contradictorium abſque aliquo realitèr ſuperaddito. Sed materiā eſſe vnitam, & non eſſe vnitam ſunt prædicata contradictoria. Ergò quando materia tranſit de non vnita ad vnitam, ſuperadditur vnio realitèr à materia diverſa.

Ad hoc arg. reſp. Quod ſi illud, quod prædicatur accidentalitèr, ſit prædicatum abſolutum, neceſſarium eſt realitèr à ſubiecto diſtingui. Secus verò ſi ſit prædicatum connotativum ex conceptu formali, qualis eſt vnio, quæ ex conceptu formali connotativa eſt. Nam vnio connotat eſſentialitèr extrema, & actionem agentis, extrema vnibilia applicantis. Et inſtantia eſt in exercitio referendi, quo Pater per relationem realem ad ſecundum filium refertur, quod exercitium realitèr ſeparatur à relatione, quando moritur ſecundus filius. Et tamen non diſtinguitur realitèr à relatione ipſa. Nàm Pater eadem ralatione ad omnes filios refertur. Similitèr etiam albedinem fundare relationē ſimilitudinis poteſt realitèr ab albedine ſeparari, deficiente altera albedine, cui ſimilis ſit. Et tamen hoc exercitium fundandi non eſt diſtinctum realitèr ab albedine fundante. Et actū liberum Dei terminari ad creaturas non eſt quid diſtinctum realitèr ab ipſo actu. Et tamen poteſt realitèr ſeparari. Et Verbū Divinum potuit non terminare realitèr humanitatem abſque aliqua mutatione reali. Quià hæc omnia prædicata cōnotativa ſūt.

Ad 1. conf. reſp. explicando

do cauſalem maioris. Quia indifferens præciſè: neg. cauſalem. Quia indifferẽs ad talia extrema: conc. cauſalem. Et diſt. min. ad vniri quantum ad denominationem: conc. min. Quantũ ad entitatem: neg. min. & conſ. Albedinem namque, & actionem eſſe aliquid realitèr à ſubiecto diſtinctum, non infertur præciſè ex indifferentia ſubiecti; ſed etiam ex indifferentia ſubiecti ad extrema determinata, ad albedinem videlicèt, & actionem, quæ ſecundum ſuas entitates poſſunt adeſſe, & abeſſe abſque ſubiecti corruptione. Et ita ſubiectum eſt indifferens ad illas formas etiam ſecundum entitates. Conſequenterque ipſæ debent eſſe aliquid realitèr entitativè à ſubiecto diſtinctum. Materia verò, & forma non ſunt indifferentes ad entitatem vnionis; ſed ſolum, vt denominentur vnitæ, ad quam denominationem habendam ſolum deſiderant actionem agentis applicantis materiam ad formam; nõ tamen aliquod medium realitèr à materia, & forma diſtinctum.

Ad 2. conf. diſt. mai. Ad aliud cõtradictorium entitativè: conc. mai. Contradictorium denominativè ſecundariò: neg. mai. Et diſt. min. Contradictoria denominativè ſecundariò: conc. min. Entitativè: neg. min. & conſ. Res namque non poteſt tranſire de vno contradictorio in aliud contradictorium quantũ ad entitatẽ, abſque aliquo realitèr ſuperaddito; poteſt tamẽ tranſire de vno contradictorio in aliud quantum ad denominationem abſque aliquo intrinſeco ſupperaddito realitèr. Sicut quando naſcitur ſecundus filius, pater denominatur relatus ad ipſum abſque aliquo intrinſeco realitèr ſuperaddito. Quia per eandẽ relationẽ, qua antea referebatur adprimum filium, modò ad ſecundum refertur: & in materia eſſe vnitam ſolũ eſt denominatio ſecũdaria eiuſdẽ entitatis materię. Vndè materia poteſt ad illã tranſire abſque aliquo ſuperaddito realitèr. Addimus. Quod quãdo materia denominatur vnita, ſuperadditur realiter forma, quę eſt intrinſeca materiæ informativè, ſicut materia receptivè eſt intrinſeca formę.

Sed inſt. Quando materia tranſit de non vnita ad vnitam, reſultat in materia relatio realis ad formam. Sed hæc relatio reſultare non poteſt abſque aliquo realitèr producto de novo. Ergò aliquid de novo producitur realitèr à materia diſtinctum. Prob. min. Relatio realis non poteſt reſultare niſi ad productionem alicuius termini primariò producti. Eo quod ad relationem nõ datur per ſe motus. Ergò relatio realis vnitæ in materia reſultare non poteſt abſque aliquo realiter producto de novo.

Reſp. Ad relationem non dari

dari per ſe motum, ſed ad aliquē terminum, ex quo relatio reſultat; non tamen requiri talem terminum eſſe de novo productum quantum ad entitatem, ſed ſatis eſt eſſe productum quantum ad in eſſe, vel eſſe cum alio de novo vnitum. Cumque per actionem agentis materia vniatur cum forma: & forma ſit in materia. Inde eſt, quod ad vtramque ſic vnitam poteſt reſultare relatio.

4. arg. fundamento principali contrariorum. Quæ realiter ſeparantur realiter diſtinguuntur. Sed vnio inter materiam, & formam realiter ab vtraque ſeparatur. Ergò realiter à materia, & forma diſtinguitur. Prob. minor. In morte hominis non deſinit eſſe materia, nec deſinit eſſe forma. Et tamen deſinit eſſe vnio. Ergò realiter ab vtraque ſeparatur.

Reſp. diſt. mi. Separatur quantum ad denominationem ſecundariam: conc. min. Quantum ad entitatem: neg. min. & conſeq. Quia materia, & forma ſe habent ſicut pura potentia, & primus actus. Et ita habent immediatam proportionē, vt per ſe ipſas vniātur ſuppoſita actione agentis applicantis vtramque. Conſequenterq́ quando defacto vniuntur, ſolum advenit de novo denominatio ſecundaria: & hæc eadem deficit, quando ab invicem ſeparantur. Non tamen deficit aliqua entitas realiter ab vtraque diſtincta. Eo quod entitas vnionis ab vtraque diſtincta non eſt.

Sed inſtabis primo. In morte hominis deficit aliquid reale. Siquidem deficit denominatio vniti, quę eſt denominatio realis. Sed non deficit materia, nec deficit forma. Ergo deficit alia entitas præter materiam, & formā. Nam defectus alicuius realitatis ſine defectu alicuius entitatis impoſsibilis eſt.

Secundo inſtabis. In morte hominis deficit entitas vnionis conſtitutiva. Ergo deficit entitas realiter à materia, & forma diſtincta. Quia entitas materiæ, & formæ non deficit. Antec. prob. Si non deficeret entitas vnionis conſtitutiva maneret vnio in ſuo eſſe conſtituta. Sed non manet vnio conſtituta in ſuo eſſe. Aliàs etiā extremo maneret vnita. Ergo deficit entitas vnionis cōſtitutiva.

Tertio inſt. Vnio eſt aliquid quātum ad entitatem à materia, & forma diſtinctum. Ergo quando deficit vnio, deficit aliqua entitas. Prob. ant. Actio agentis applicantis materiam ad formam, eſt conditio neceſſaria, vt vnio ſit in rerum natura. Sed non eſt conditio neceſſaria, vt detur materia, vel forma. Ergo quia vnio eſt aliqua entitas à materia, & forma diſtincta.

4. Modo dātur omnia idētificata cum materia, & forma Divi Petri. Et cōſequēter nihil illorū deficit. Sed modo deficit vnio. Ergo vnio non

non eſt identificata cum materia, & forma, ſed realiter ab illis diſtincta.

Quinto inſtabis. In morte hominis deficit vnio quantum ad denominationem. Ergò deficit etiam vnio quoad entitatē. Probat. conſequent. Tum quia forma, quæ in exercitio conſiſtit, nō poteſt deficere quantum ad denominationem, niſi deficiat etiā quantum ad entitatem. Tum etiā quia relatio deficiente termino deficit quantū ad denominationem, deficit etiam quod ſuam entitatem. Ergò idem de vnione dicendum.

Reſp. diſt. mai. Aliquid reale denominativum: conc. mai. Entitativum: neg. mai. Et diſt. mi. Materia, & forma entitativè: conc. min. Denominative: neg. min. & conſ. Licèt namque materia, & forma intrinſecè, & formaliter per ſuas entitates vniantur, vt tamen de facto ſubinduant denominationē vnitæ, connotāt neceſſario actionem agentis. Et ideò, quando deficit actio vnitativa, perſeverantibus materia, & forma, deficit denominatio realis vnitæ, ſine defectu alicuius entitatis. Eo quod denominatio vnitæ non deficit propter defectum alicuius entitatis in recto; ſed tantū propter defectū extrinſeci connotati. Sicut deficiente ſecundo filio deficit in Patre denominatio realis relati ad ipſum; non quidem propter defectum alicuius entitatis in recto, ſed ſolum propter defectum extrinſeci connotati.

Ad ſecundam inſtantiam diſting. ant. Deficit quantum ad rectum entitatis: neg. ant. Quantum ad obliquum: concedo ant. Quia in morte hominis entitas vnionis conſtitutiva non deficit, ſed potius manet vnio in ſuo eſſe entitativo conſtituta; non tamen manet vnio in ratione denominātis. Quia entitas vnionis nō denominat extrema vnita, niſi vt connotat actionem agentis applicātis materiam ad formam. Et cum hæc actio deficiat, deficit etiam vnio in ratione denominantis abſque deffectu alicuius entitatis.

Ad tertiam inſtantiā neg. ant. Ad prob. diſt. mai. Vnio quoad entitatem: neg. mai. Vnio denominativè: conc. mai. Et diſt. min. Vt detur materia, vel forma entitativè: conc. min. Denominativè: neg. min. & conſ. Quia licèt actio agentis non ſit cōditio neceſſaria, vt detur vnio entitativè; eſt tamē neceſſaria cōditio, vt detur vnio quoad denominationē: ſicut etiam eſt conditio neceſſaria, vt forma ſit in materia, & ambæ partes denominentur vnitæ.

Ad 4. eodem modo. Quod videlicèt modo deficit vnio, non quantum ad entitatē identificatā cum materia, & forma; ſed ſolum quantū ad denominationē ſecundariam talis entitatis, propter defectum extrinſeci connotati.

Ad quintam inſtantiam neg. con-

conſeq. Ad probationē dicimus: formam conſiſtentem in exercitio quantum ad denominationem ſecundariam poſſe deficere quoad talem denominationem ſine defectu entitatis:& talem eſſe vnionem,in qua denominatio vnionis exercite connectentis extrema ſolum ſecundaria eſt. Eſſentia vero,& differentia primaria talis vnionis eſt ratio puræ potentiæ, & primi actus à materia, & forma indiſtincta.

Inter denominationem vero relationis, & vnionis lata diſparitas eſt.Quia denominatio relationis eſt primaria denominatio. Eo quod relatio ſecundum ſuam entitatem, & eſſentiam eſt ad aliud,& habet denominare relatum. Et ita deficiente quantum ad denominationem,etiam deficere debet quoad ipſam entitatem,cuius eſſe eſt primaria denominatio. In vnione vero primaria denominatio eſt denominatio puræ potentiæ;& actus primi denominatio vero exercitè vniētis,& exercitè vniti ſolum ſecundaria eſt. Et ita ex defectu huius denominationis non infertur defectus alicuius entitatis.

Sed inſtabis.Entitas materiæ, & formæ non poteſt præſtare primario denominationem puræ potentiæ, & actus primi,& ſecundario denominationem vnientis exercite. Ergò denominatio vnionis ſecundaria eſſe non poteſt, Porbatur antec. Eadem entitas albedinis nõ poteſt primario facere album, & ſecundario referre vnum ad alterum album. Ergo entitas materiæ non poteſt primario præſtare denominationem puræ potentiæ, & ſecundario denominationem vnientis.

Secundo inſtabis. Deficiente vnione quoad denominationem deficit aliquid adæquatè diſtinctū à materia,& forma,& à cōnotato actionis applicantis vtramque. Ergò deficit vnio quoad aliquam entitatem. Aliàs nihil deficeret adæquatè diſtinctum à materia,& forma,& ab ipſo connotato. Prob. antec. Defectus formalis, & immediatus vnionis eſt defectus formalis, & immediatus compoſiti.Sed quando deficit compoſitum, formaliter, & immediatè difficit aliquid adæquate diſtinctum à materia, & forma, & ab ipſo connotato. Ergò hoc idem deficit, quando deficit vnio quoad denominationē. Probat.min.Quando deficit compoſitum formaliter, & immediatè, nō deficit materia,vel forma. Et aliunde defectus immediatus cōnotati non eſt defectus formalis, & immediatus compoſiti,ſed tātum mediatus, & illativus. Ergo quando deficit compoſitum formaliter, & immediatè, deficit aliquid adæquatè diſtinctū à materiæ, & forma, & ab ipſo connotato.

3. Illud, quo ſolo deficiente deficit compoſitum, eſt eſſentia,

vel

vel pars eſſentiæ compoſiti. Quia ſi nulla pars eſſentiæ deficit, tota res, & eſſentia perſeverabit. Sed deficiente ſola vnione quoad denominationem, deficit totum compoſitum. Ergo deficit eſſentia, vel pars eſſentiæ compoſiti. Et conſequenter aliqua entitas deficit.

4. Vnio quantum ad denominationem non deficit præciſsè ad defectum extrinſeci connotati, ſed neceſſario deficere debet ad defectum alteriùs. Sed illud aliud non eſt materia, vel forma, quæ non deficient. Ergo eſt aliqua alia entitas ab his omnibus realitèr condiſtincta. Min. cum conſeq. tenet, & prob. m.i. Nulla res deficit, deficiente præciſsè aliquo adæquatè ab ipſa diſtincto. Sed actio vnitiva adæquatè diſtincta eſt ab vnione quantum ad denominationem. Ergo vnio quantum ad denominationem non deficit præciſsè ad defectum huius extrinſeci connotati.

Hæc omnia adducit ſapi. Modernus extra ſcholam D. Th. quæ licèt ſubtiliter appoſita, ſpecialē tamen difficultatem ſupradicta non addunt. Et ad 1. reſp. nego ant. & ad prob. neg. conſ. Quia albedo ſecundum ſuam entitatem eſt aliquid abſolutum, & non habet totum eſſe in ordine ad aliud. Et ideò per ſuam entitatem nec primario, nec ſecundario poteſt vnum ad alterum referre; ſed ad hoc indiget alia forma entitativè diſtincta, & entitativè pertinente id prædicamentum relationis. Materia verò per ſe ipſam eſt proportionata cum forma. Et ita ſuppoſita actione agentis poteſt materia per ſe ipſam ſecundario præſtare denominationem vnitę.

Ad ſecundam replicam reſpondetur negando anteced. Ad probationem negatur min. Ad probationem diſtinguo ant. Materia, & forma entitativè: concedo anteced. Denominativè: nego antec. & conſeq. Quando namque deficit compoſitum, licèt nō deficiant materia, & forma entitativè, deficiunt tamen ſecundū denominationem vnitæ: & ipſum compoſitum deficere nihil aliud eſt, quam materiam, & formam vnitas non permanere. Vndè vnum ex his per alterum deficit formalitèr immediatè. Conſequenterque deficiente vnione quoad denominationem nō deficit aliquid adęquatè diſtinctum à materia, & forma vnitis, vel ab illis ſumptis denominativè.

Ad tertiam reſpondetur diſtinguendo maior. Pars eſſentiæ quoad entitatem, & denominationem: concedo maior. Pars eſſentiæ ſolum quoad entitatem: neg. maior. & ſecundum eandem diſtinctionem conceſſa min. neg. conſeq. Compoſitum namque non ſolum eſſentialitèr includit entitates materiæ, & formæ, ſed eſſentialitèr etiā importat vtrāq; partem vnitā, vel vtramq; ſecundum

dum denominationem vnitæ. Et ideò deficiente vnione quoad denominationem deficit totum compoſitum, non propter defectum entitatis alicuius ex partibus, ſed propter defectum denominationis vnitæ, quę compoſito eſſentialis eſt. Nam dum partes ſeparantur, quamvis entitativè perſeverent, non manet vltra totum, vel compoſitum ex illis.

Ad quartam reſpondetur diſtinguendo minor. Non eſt materia, vel forma entitative, & materialitèr: concedo minor. Formaliter in ratione connotantis: neg. minor. & conſeq. Vnio namque quantum ad denominationem non deficit præciſè ad defectum extrinſeci connotati, ſed deficit formaliter immediatè ad defectum materiæ, & formæ in ratione connotantis. Quia materia, & forma ſolum habet denominationem vnitæ, dum perſeverant connotando actionem agentis applicantis vtramque. Et ideò ſi talis actio vnitiva virtualitèr non perſeverat, deficit vnio quoad denominationem. Eo quod deficit etiam materia in ratione connotantis actionem applicantem, & vnientem, & formam tanquam extremum vnitum.

Dices: Vnio quoad denominationem deficit neceſſario ad defectum alicuius entitatis. Ergo vnio eſt aliqua entitas à materia, & forma diſtincta. Probatur antec. Quando deficit vnio, deficit compoſitum ex materia, & forma. Sed compoſitum ex materia, & forma eſt entitas totalis realitèr diſtincta ab ipſa materia, & forma. Ergo vnio quoad denominationem deficit neceſſario ad defectum alicuius entitatis.

Reſp. diſt. vltimum conſeq. Alicuius entitatis materiæ, vel formæ, vel mediantis inter vtramque: neg. conſ. Entitatis ex vtraq̃ reſultantis: conc. conſ. Non enim negamus deficiente vnione deficere etiam compoſitum, quod eſt realitèr entitativè à quacumque parte diſtinctum, & vera entitas compoſita ex entitatibus partiũ; quæ quidẽ nõ manet, ſi partes ab invicem ſeparantur. Eo quod cõpoſitio eſt diſtinctorum vnio. Sed tantum in præſenti negamus deficiente vnione deficere aliquam entitatem mediantem inter formam, & materiam, ſicut adverſarij perſuadere connantur: & ſolum dicimus deficiente vnione deficere materiam, & formam in ratione connotantis, quod eſt deficere ſecundum formalitatem ſecundariam vnionis entitative, & eſſentialitèr ſumptæ.

Ex dictis in articuli diſcurſu colligitur, quod licèt admittatur modus vnionis inter humanitatem, & Verbum Divinum, quem aliqui Thomiſtæ concedunt, non propterea admittendus eſt inter materiam, & formã. Eo quod humanitas infinite diſtat à Divi-

na ſubſiſtentia. Conſequenterque proportionem immediatam cum ipſa non habet. Et ideò ad vniendam vtramque modus aliquis ſupernaturalis neceſſarius eſt. Oppoſitum autem, vt vidimus, in materia, & forma contingit. Et hæc dę artic. iſto in hoc lib. text. 17. ad Phyſ. applicanda.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Totum diſtinguatur realitèr à partibus ſimul ſumptis, & vnitis?

§. I.

Difficultas apperitur.

TOtum, quod ex partibus reſultat, aliud eſt accidentale, quod quidem ex ſubſtantia, & accidenti componitur. Aliud eſt ſubſtantiale, in quo vna pars per ſe ad alteram ordinatur, ſicut compoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali. Aliud verò eſt integrale, quod componitur ex partibus, quarum quælibet ab alia diviſa, eſt totum: & hoc aliud eſt Etherogeneum, quod habet partes diverſæ rationis, & denominationis; ſicut homo compoſitus ex oſsibus, & carne, ex quibus nulla pars ſubinduit denominationem totius. Caro namque non denominatur homo. Homogeneum autem conſtat ex partibus eiuſdem rationis, quarum quælibet ſubinduit denominationem totius, ſicut ignis, cuius quælibet pars eſt ignis: & aqua, cuius quæcumque pars aqua etiã denominatur, & de his omnibus, an realitèr diſtinguantur à partibus? Diſputamus; non tamen à quacumque diviſive, de quo dubium eſſe non poteſt: quia totum includit plures partes, & ratione vnius realitèr ab alia diſtinguitur; ſed de diſtinctione totius à partibus ſimul ſumptis, & vnitis, in præſenti ſermo eſt.

Affirmant aliqui Thomiſtæ totum eſſe realitèr diſtinctum à partibus ſimul ſumptis, & vnitis. Ita Capreolus Caiet. Ferrara, & alijs. Plurimi verò negant. Cum quibus ſit.

§. II.

Noſtra concluſio.

HÆc ſententia videtur expreſſa D. Th. 4. contra ge. cap. 81. vbi ait: *De humanitate verò non eſt intelligendum, quod ſit quædam forma conſurgens ex cuiun[c]tione formæ ad materiam, quaſi realitèr ſit alia ab vtraque. Quia cum per formam materia fiat hoc aliquid a[ct]u, vt dicitur 3. de anima text. 9. illa tertia forma conſurgens non eſſet ſubſtantialis, ſed accidentalis.* Et 4. phyſ. text. 53. aſſerit: *Non enim præter partes eſt totum.* Quę verba clara ſunt, & ponderatione non indigent.

Ratione autem probatur con-

concl.noſtra. Quia totum phyſicum nihil addit ſuprà partes ſimul ſumptas, & vnitas. Ergò non diſtinguitur realiter à partibus ſimul ſumptis,& vnitis. Conſeq. patet, quidquid in contrarium clament aliqui Thomiſtæ. Nam iuxta regulam dialecticorum. Hæc propoſitio, *totum realiter diſtinguitur à partibus*. Exponitur ſic:totum realiter eſt, & partes realiter ſunt, & totum realiter non eſt ſuæ partes.Conſequẽterque implicabit totum realiter à partibus diſtingui, ſi ſemel nullam addit entitatem,quæ non ſit entitas partium.

Ant. verò probatur primo. Vnita materia cum forma reſultat compoſitũ abſque aliqua entitate realiter ſuperaddita. Ergò totum phyſicum ſupra partes ſimul ſumptas nullam addit entitatem. Prob.ant.Vnita materia cum forma abſque entitate ſuperaddita intelligitur adæquata diffinitio phyſica compoſiti ſubſtantialis.Nam totum ſubſtantiale ſolum diffiniturper materiam, & formam. Ergo vnita materia cum forma reſultat compoſitum abſque aliqua entitate ſuperaddita realiter.

2. Per hoc præciſè quod partes componant totum,manet compoſitum in ſuo eſſe conſtitutum. Ergo totum nullam addit entitatem ſupra partes ſimulſũptas.Probatur antec.Per hoc præciſè quod partes componant totum,materia recipit formam, & forma informat materiam. Sed per hoc præciſè quod materia recipiat formam,& forma informat materiam, manet compoſitum adęquatè conſtitutum.Ergo per hoc præciſè quod partes cõponant abſque aliquo ſuperaddito dabitur totum conſtitutum adæquatè.

3. Materia,& forma,ſimul ſumptæ, & vnitæ ſunt aliquid per ſe vnum; non quidem vnitate ſimplicitatis,ſed vnitate compoſitionis,vt per ſe notum videtur.Sed vnum vnitate compoſitionis eſt totum.Ergo totum nihil addit ſupra partes ſimul ſumptas.

4. Illa entitas ſuperaddita deberet eſſe entitas accidentalis: quia adveniret materię conſtitutæ iam in actu per formam: & quidquid advenit materiæ cõſtitutæ iam in actu,eſt accidens,præter ſubſiſtentiam, & exiſtentiam quæ ſunt modi ſubſtantialiter eſſendi.Sed implicat illam entitatem ſuperadditam eſſe accidẽtalem.Aliàs totum ſubſtantiale nõ eſſet. Eo quod per illam entitatẽ accidentalem conſtitueretur. Ergò totum nullam addit entitatem ſupra partes ſimul ſumptas.

Addimus illam entitatem ſuperadditam debere vniri cum entitatibus partium. Aliàs illa ſola conſtitueret totum;non verò ipſa cum partibus. Vniri autem illã entitatem cum entitatibus partiũ

Im-

implicatorium eſt. Aliunde ex illa vnita cum partibus alia entitas reſultaret,& ex his alia,&ſic in infinitum, quod tamèn admittendum non eſt.

Hoc idem aſſumptum probari poterat ad hominem contra Scotum. Quia in eius ſententia, quæ realitèr diſtinguntur realitèr ſeparantur. Sed totum non poteſt à partibus realitèr ſeparari. Nam totum ſine partibus implicat. Ergò totum non poteſt realitèr diſtingui à partibus ſimul ſumptis,& vnitis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Contra concl.noſtram arg.1. Realitèr,& ex parte obiecti idem ſunt materia vnita formæ,& materiæ forma,& vnio. Sed totum non eſt realitèr materia vnita formæ. Ergò totum non eſt realitèr materia forma,& vnio,ſed aliquid addit ſupra iſta,ratione cuius realitèr diſtinguatur ab illis.

Adhoc facile reſp.Quod licèt ex parte obiecti idem realitèr importetur in vtroque obiecto,modus tamen ſignificandi diverſus eſt.Quod ſufficit,vt vna propoſitio ſit vera, & altera falſa. Sicut etiam ex parte obiecti idem importatur in complexo iſto, palliū Petri:& in alio Petrus,& pallium, & tamen Petrus,& pallium ſunt duæ res, & pallium Petri eſt vnica tantum.

Reſp.2. Quod realitèr pro recto, & obliquo idem eſt materia vnita formæ, & materia,& forma; non tamen materia vnita formæ eſt pro recto realitèr materia, & forma; ſed tantum eſt pro recto materia, & forma de connotato. Sicut materia vt recipiens,& cauſans realitèr formam eſt forma pro obliquo;non tamen eſt materia,& forma pro recto realitèr.

2.arg.Quæ diſtinguntur realitèr inter ſe,non poſſunt identificari cum vno tertio. Sed partes componentes realitèr diſtinguuntur inter ſe. Ergò non identificantur cum toto, ſed hoc erit realitèr diſtinctum ab illis.

Reſp.explic.mai. Cum vno tertio vnitate ſimplicitatis: conc. mai.Vnitate compoſitionis: neg. mai. Quià partes componentes ſolum faciunt vnum tertium vnitate compoſitionis: & quæ realiter diſtinguntur inter ſe poſſunt eſſe vnum,& idem cum tertio vnitate compoſitionis, quæ plura involuit realitèr inter ſe diverſa.

Addimus.Partes ſimul ſumptas eſſe idem realitèr cum toto, & in hoc eodem ſenſu non eſſe realiter diſtinctas inter ſe. Quià partes ſimul ſumptæ,& vnitæ non differunt realitèr à ſe ipſis.

Dices: plura dicuntur de toto, quæ de partibus non dicuntur,

Digitized by Google

tur: quià de homine dicitur, quod operatur, quod generatur, & alia; quæ tamen de partibus non dicuntur. Ergò totum realitèr à partibus diſtinguitur.

Reſp. poterat quod ea, quæ realitèr prędicantur de toto, prædicantur etiam de partibus ſimul ſumptis. Partes nãque ſimul ſumptæ, & vnitæ realitèr operantur, & generantur realitèr.

Dices: De partibus verificatur componere totum. De toto autem non verificatur, quod ſe ipſum componat. Ergò aliqua verificantur realitèr de partibus, quæ non verificantur de toto.

Reſp. Quod partes ſimul ſumptæ, & vnitæ ſolùm componunt formalitèr, quatenùs ſunt cauſa formalis totius; non tamen componunt materialitèr. Sed partes ſimul ſumptæ, & vnitæ, & ipſum totum ſupponunt pro eodem cum ſola diſtinctione rationis inter vtrumque.

Melius tamen hac ſolit. relicta reſp. Quod, vt aliqua dicantur de toto, quæ de partibus non dicuntur, ſufficit diſtinctio rationis formalitèr per intellectum, & fundamentalis à parte rei, quæ quidem verè reperitur int er totũ, & partes ſimul ſumptas, & vnitas. Sicut definitio cõſtituit definitum, de quo non dicitur, quod conſtituat ſe ipſum. Et tamen definitum, & definitio ſolùm differunt diſtinctione rationis, & non excludentis, & excluſi, ſed penès implicitum, & explicitum. Et ratio omnium eſt. Quià hæc prædicata, quæ de aliquo dicuntur, & non de alio ſecum identificato, ſunt prædicata appellativa, & ità appellant ſupra vnum ratione ab alio diſtinctum, & fundamentalitèr à parte rei. Vndè de rationali dicitur, quod facit differre hominẽ ab equo; non tamen hoc dicitur de animali, quamvis animal, & rationale idem realitèr ſint.

3. arg. Inter cauſam, & effectum realem datur realis diſtinctio. Nam idem realitèr nõ poteſt cauſare ſe ipſum. Sed partes ſimul ſumptæ, & vnitæ cauſant realitèr totum. Ergò totum realitèr diſtinguitur à partibus ſimul ſumptis. Prob. min. Quià partes realitèr cauſant totum. Non diviſæ, & ſeparatæ. Ergò ſimul ſumptæ, & vnitæ.

Reſp. 1. diſt. min. Simultate concomitantiæ: conc. min. Simultate cauſalitatis: neg. min: & conſ. Quià partes non cauſant totum ſimul ſumptæ ſimultate cauſalitatis. Eo quod partes ſimul ſumptæ ſunt realitèr ipſum totum; cauſant tamen totum ſimul ſumptæ ſimultate concomitantiæ, quatenùs non vna ſola cauſat, ſed materia, vt realitèr diſtincta à forma, recipiendo formã cauſat totũ: & forma actuãdo materiam totũ ſimilitèr cauſat. Et ideò cauſalitas vnius concõmitatur cauſalitatem alterius. Coſe-

quenterque cauſant ſimul ſimultate concomitantiæ: totum tamen ab illis provt ſic realitèr diſtinctum eſt.

Dices: Aliqua datur cauſa adæquata totius. Sed non alia niſi partes ſimul ſumptæ. Ergo ſimul ſumptæ cauſant totum ſimultate cauſalitatis. Prob. min. Forma diviſivè à materia, & materia diviſivè à forma non eſt cauſa adæquata totius. Ergo cauſa adæquata alia non eſt, niſi partes ſimul ſumptæ.

Reſp. neg. min. & ad prob. diſt. ant. Diviſivè diviſione vnionis: conc. ant. Diviſione cauſalitatis: neg. ant. & conſeq. Licet namque materia, & forma diviſivè diviſione vnionis, id eſt, vt ſeparatæ, & diviſæ non ſint cauſa adæquata totius, ſunt tamen cauſa adæquata diviſivè, diviſione cauſalitatis, id eſt, materia vt exercet cauſalitatem in formam, & forma ſimilitèr, vt concomitanter exercet cauſalitatem in materiam, cauſant adæquatè totum. Quod eſt, ipſum cauſare ſimultate concommitantiæ, non tamen ſimultate cauſalitatis; ſed pro vno priori materia recipit, & forma recipitur, & pro alio poſteriori forma cauſat informando: quę cauſalitates adinvicem ſe pręcedunt in diverſo genere cauſæ, & adinvicem ſe commitantur. Et ideò ſimul cauſant ſimultate concommitantiæ, in qua conſideratione realitèr diſtinguntur à toto. Quam ſolutionem ſatis probabilem iudicamus. Alitèr tamen, & fortaſè melius, & clarius

2. ad arg. reſp. Partes non eſſe cauſam extrinſecam totius, quæ per emanationem extra ſe producit effectum; ſed eſſe cauſam intrinſecam illius. Quia cauſant totum per vnionem inter ſe, & communicationem ſui. Et ita non debent realitèr à toto diſtingui. Eo quod cauſa intrinſeca non debet eſſe realitèr diſtincta ab effectu, quem intrinſece cauſat, & ſimul ipſum conſtituit. Exemplum eſt in diffinitione, quæ cauſat intrinſecè diffinitum: & in quacumque forma, quæ in genere cauſæ formalis cauſat effectum intrinſecum. Et tamen inter diffinitionem, & diffinitum realis diſtinctio non eſt: nec inter formam, & intrinſecum effectum. Siquidem effectus intrinſecus nihil aliud eſt, quam forma ipſa ſubiecto communicata.

Sed inſt. Idem non poteſt cauſare realitèr ſe ipſum. Ergo ſi partes ſimul ſumptæ cauſam realitèr totum, tanquam cauſa intrinſeca, & formalis ipſius, debent realitèr ab illo diſtingui. Prob. ant. Inter cauſam, & effectū realem datur realis relatio, & dependentia realis. Sed eiuſdem ad ſe ipſum non poteſt eſſe relatio, vel dependentia realis. Ergo idem non poteſt realitèr cauſare.

2. Prob.

2. Prob. ant. Forma eſt cauſa intrinſeca reſpectu materiæ, & materia reſpectu formæ. Et tamen realitèr diſtinguuntur. Ergo numquam idem poteſt realitèr cauſare ſe ipſum.

Reſp. diſt. ant. Tanquam cauſe extrinſeca, vel inadæquata: conc. ant. Tanquam cauſa intrinſeca, & adæquata: neg. ant. Et ad prob. diſt. mai. Inter cauſam extrinſecam, vel inadæquatam: conc. mai. Intrinſecam adæquatam: neg. mai. & conc. min. neg. conſ. Licèt namque inter cauſam extrinſecam, vel cauſam inadæquatam, & effectum detur realis relatio, & dependentia realis; non tamen inter effectum, & cauſam intrinſecam adæquatam. Sicut conſtat in effectu intrinſeco formæ, qui non dependet realitèr à forma, nec dicit relationem realem ad ipſam, ſed eſt realitèr ipſa forma ſubiecto communicata. Partes autem ſimul ſumptæ, & vnitæ ſunt cauſa formalis, & intrinſeca totius.

Dices: Totum eſſentialitèr importat relationem realem ad partes: & ipſæ partes realitèr ordinantur ad totum, & realitèr ab ipſo dependent tanquam à cauſa finali. Quia partes ſunt propter totum vt finem. Ergo ſolutio nulla eſt.

Reſp. Totum dicere relationem realem ad partes diviſivè ſumptas, & partes ad totum: & etiam diviſivè ſumptas ad ipſum ordinari tanquam ad finem, & ab illo realitèr dependere; inter ipſum tamen, & partes ſimul ſumptas, & vnitas non dari relationem, vel depēdentiā realē, nec illas provt ſic à toto finalizari.

Ad 2. prob. ant. reſp. Formam non eſſe cauſam intrinſecam reſpectu materiæ, nec materiam reſpectu formæ; ſed ſolum formam eſſe cauſam intrinſecam reſpectu ſui ipſius, vt communicatæ materiæ. Cumque forma à ſe ipſa vt communicata materiæ realitèr diſtincta non ſit, inde eſt cauſam intrinſecam nunquam eſſe realitèr à proprio effectu diſtinctam.

Ex dictis in art. diſc. inf. 1. Quod quando Ariſt. 5. Metaph. textu 19. aſſerit: *bis tria non eſſe ſex*, intelligendus eſt de tribus formaliter, & vt conſtituunt ſpeciem numeri ternarij, inquo ſenſu ſunt duo numeri ternarij, non tamen ſex: cæterùm non negat Ariſt. bis tria materialitèr eſſe ſex. Siquidem bis tria materialitèr ſex vnitates importat.

Infertur 2. Quod quando 7. Metaph. text. 60. affirmat Ariſt. Sylabam non eſſe elementa, tantum intendit ſylabam non eſſe elementa, vel litteras ſine ordine, ſicut acerbus lapidum; non tamen negat ſylabam eſſe elementa, vel litteras ordinatè ſe habentes, vt ipſe in eodem explicat loco.

3. colligitur quod ſi aliquis Patrum inveniatur affirmaſſe totum eſſe aliud præter partes, intelligendus eſt non de alietate reali, ſed de alietate rationis. Vel eſſe aliud præter partes diviſivè ſumptas, non tamen ſimul ſumptas, & vnitas, & hoc intendit D. Th. in 2. diſt. 2. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. dum ait in Chriſto fuiſſe corpus, & animam, & vlterius formam totius: quod eſt dicere, Verbum aſſumpſiſſe corpus, & animam non ſeorſim, & diviſivè, ſed corpus, & animam, vt inter ſe vniuntur, & faciunt humanitatem. Et hæc de art. iſto, & toto lib. 1. Phyſic. locis in art. cit. & etiam in præcedentibus ad Philoſ. applicanda.

LIBER SECVNDVS.

PHYSICORVM.

PRINCIPALIOREM de Natura, cauſa efficiente, & finali Ariſt. in 2. lib. diſputationem induxit, & in omni arte, caſu, & fortuna ingenij ſui, ſedes, & recta locavit. Naturæ quidem ante omnia virtutem prædicat, excellentiam indicat, cuius varia ſemper, & numeroſa poteſtas intrinſeca rebus, cunctorum motibus vna, melior eſt omnibus, latis extenſiſsima regnis. Quæ vtique, tàm in viventibus, quàm non viventibus laborioſa viget; nunquam otioſa latet: quamque cupiditas artis ſemper Æmula imitari cupit: ſed artis forma, ſi natura apparet, ſemper obſcura ſilet. Fortunæ inſuper, quæ ordinem mutat, mutationes ordinat; & invariabili doctrina deſcribit, quam variabilem eſſe docet, quam pedibus priſci Vates finxere carentem, inque pila ſtantem, pennigeramque Deum. Rurſus etiam inter omnia prædicta differentiam inveniri demonſtratione declarat, & claritate demonſtrat. Et dum eorum proprietates mẽtis fulgore corruſco abundantius explicat. explicatione corruſcat. Et tandem ad cauſas fœlicitèr tranſeundo diſcurrit, & diſcurrendo fœliciſsimè tranſit: fœlix definit omnes, fœlix conſequitur fines, fœlix pervenit ad metas, & fœlix, qui rerum potuit cognoſcere cauſas. Talem ergo fœlicitatem præſtet nobis Doctor veritatis Ang. Thom. Eccleſiæ lumen Aquinas, cui tot ſunt dotes, quot grana ſegetes,

metalla generat Alpes, quod gemmas continet Indus niger, quot herbas germinat ager, quot fluvius aquas, quot mare tenet arenas. Cuius gratia ſit

QVÆSTIO PRIMA.

De Natura.

ARTICVLVS I.

Quibus competat ratio Naturæ.

§. I.

Diffinitio Naturæ explicatur.

DIverſas Naturæ acceptiones 1.p.q.29.art.1.explicavit D. Thom. quibus tamen omiſsis ad illud, quod principalius eſt, devenientes tradimus diffinitionem naturæ, de qua Philoſ. in præſ. text. 3. *Eſt ergo natura principium, & cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt primum per ſe, & non ſecundum accidens.*

Bonitas definitionis iſtius prob. particulas explicando. Illa namque particula *principium, & cauſa*, ponitur loco generis: Quia in ratione principij convenit natura cum privatione, quæ eſt principium, licèt non ſit cauſa, & propterea rationem naturæ non habeat. In ratione verò cauſæ convenit natura cum cauſa extrinſeca effectiva, vel finali. Aliæ autem particulæ *motus, & quietis* accipiũtur per diſtributionem accommodam, vt nulla ſit natura, quæ non ſit principium motus, vel quietis. Et aliqua etiam natura ſit, quę eſt principiũ vtriuſque, ſicut lapidis natura, quę eſt principiũ motus in centrum, & ſimul quietis in ipſo.

Illa particula, *eius, in quo eſt*, ſignificat naturã debere eſſe ſubiectũ ipſius motus cuius eſt naturale principiũ: quia ignis v.g. non habet naturam, propterea quod alia calefaciat, & moveat; ſed potius quia in ſe recipit motum ſurſum, & in ſe ipſo habet principium illius.

Illa particula *primum* denotat naturam debere eſſe, non principiũ, & cauſam qualecumque, ſed principium radicale, & primum motus. Alia particula *per ſe, & non ſecundum accidens* excludit à ratione naturæ illud principium motus, quod ſolum per accidens, & non per ſe eſt in eodem ſubiecto, in quo motus reperitur. Sicut ars, qua medicus ſe ipſum curat, per accidens eſt in ipſo medico, & æquè benè ars eſſet principium motus ſanationis, & fortaſè melius, ſi infirmus non haberet artem, & ab alio curaretur.

Sed inſt. contra definitionem aſsignatam. Quia nihil poteſt eſſe principium oppoſitorum. Sed motus, & quies opponuntur. Ergo natura non poteſt eſſe motus, & quietis principium.

Reſp. diſt. mai. Oppoſitorum ſimul, & in eodem ſtatu convenientium ſubiecto: conc. mai. Diviſivè convenientium: neg. mai. & conc. mi. neg. conſ. Quià natura non eſt principium motus, & quietis vt habendæ ſimul cum motu, ſed habendę ſucceſsivè, vel pro tempore diverſo: ſicut natura lapidis eſt principium motus antequam veniat ad centrum, & principium quietis cum in centro reperitur.

Sed inſt. Natura non poteſt radicare oppoſita etiam ſucceſſivè convenientia, vel pro diverſo ſtatu. Ergò nulla eſt ſolutio. Prob. ant. Natura inclinationem habet ad ea, quę radicat. Sed non poteſt habere inclinationem ad oppoſita. Aliàs daretur duplex oppoſita inclinatio in eadem natura. Ergò non poteſt oppoſita radicare etiam pro diverſo tempore convenientia.

2. inſt. Natura non poteſt eſſe principium non entis, vel nihil. Sed quies eſt carentia motus, & conſequenter eſt nihil. Ergo natura non poteſt eſſe principium quietis.

Reſp. neg. ant. & ad prob. neg. mi. Quià inclinationes ad terminos oppoſitos ſucceſsivè convenientes, vel pro tempore diverſo non ſunt inclinationes oppoſitæ. Quià non tendunt ad terminos ipſos, vt exercentes oppoſitionem, & ſimul habendos. Et ità inclinatio ad terminos, quorum vnum alterum excludit, poteſt eſſe ſimul in materia. Sicut homo ſimul habet potentiam ad ſedendum, & ambulandum, licèt non habeat potentiam, ad ſedendum, & ad ſimul ambulandum. Et eadem gratia iuſtificans eſt principium meriti, & motus pro ſtatu viæ, & viſionis beatæ, vel quietis pro ſtatu patriæ.

Ad 2. inſt. reſp. Naturam non eſſe principium quietis, & cauſam illius, quatenùs quies eſt præcise carentia motus. Sic enim quies non habet cauſam per ſe; ſed natura eſt principium quietis ſecundum quod quies eſt poſſeſsio termini, permanentia, & conſervatio in loco naturali: ſecundùm quam rationem quies eſt eliquid poſitivum, & primariò terminat inclinationem naturæ.

2. arg. Calefactio ignis eſt illi naturalis. Et tamen non recipitur in igne, ſed potius in ſubiecto, quod calefacit. Eo quod actio tranſiens non recipitur in agente, ſed in paſſo. Ergò datur motus naturalis non receptus in ſubiecto, in quo eſt natura, qui talem motum radicat.

Reſp. aliqui calefactionē ignis eſſe quidē naturalem propter inclinationē principij paſsivi ſcilicèt materiæ, quæ reperitur in ligno, in quo calefactio recipitur. Et ità calefactio recipitur in ſubiecto; in quo eſt natura, quæ eſt principiū ipſius, non activum, ſed paſsivum. Hæc

Hæc tamen ſolutio continet doctrinam falſam. Quià calefactio, quæ producit calorem vt octo, vel ſaltim calorem vt ſeptem, eſt naturalis in ligno, in quo recipitur; calefactio verò, quę minorem calorem producit, ſemper eſt ligno violenta. Eo quod eſt contra inclinationem formæ ligni, quæ prædominatur in ligno, vſque ad vltimam, vel penultimam diſpoſitionem ad formam oppoſitam. Et motus contra inclinationem prædominantem ſemper eſt violentus: conſequentèrque calefactio ſolùm dici poteſt naturalis propter naturam calefacientis. Et tamen non recipitur in ipſo. Ergò manet inſolutum argumentum. Et ideò alitèr

Reſp. diſt. maī. Naturalis in lata acceptione: conc. mai. Strictè naturalis: neg. maī. Et conc. min. neg. conſ. Illa namquæ calefactio non eſt naturalis in ſenſu proprio, qualiter accipitur in præſenti pro motu videlicèt, qui eſt à principio intrinſeco ſubiecti, cuius eſt motus; ſed ſolùm eſt naturalis naturalitate ſumpta pro inclinatione naturali ad terminum, vel pro termino talis inclinationis. Sicut infrigidare dicitur naturale aquæ, vel nivi. Et Angelo naturale eſt ſe ipſum cognoſcere: & homini circa plura diſcurrere.

Ex his, quæ diximus ſuprà dictam definitionem explicātes, clariſsimè conſtat traditam diffinitionem eſſe quidditativā. Quià datur per eſſe primū, & radicale principium motus, & quietis; eſſe verò primū, & radicale principium motus, & quietis eſt de eſſentia naturæ. Eo quod eſt primū, quod intelligitur in natura. Et eſſētia rei debet eſſe ea forma, quæ primò intelligitur in ipſa re. Tum etiam quia nomen naturæ per ſe primò ſignificat cōceptū radicis, motus, vel operationis. Et ità nec de potèntia abſoluta poteſt dari natura, quæ non ſit principium motus, vel quietis, quod quidē ſignum eſt, eſſe primum, & radicale principium eſſe de eſſentia naturæ. Et conſequentèr, diffinitionem datā eſſe quidditativam. Sicut gratia ſanctificans eſſentialitèr diffinitur per eſſe principium radicale cognoſcendi, & amandi Deum tanquàm auctorem, & finem connaturalē. Et ipſam etiam divinam naturam conſtituimus per illud prædicatum, quod eſt prima radix operandi.

Sed inſt. Prius eſt naturam eſſe in ſe ipſa, quam operari. Eo quod operari ſequitur ad eſſe. Ergò eſſe primum, & radicale principium, non eſt quod primo intelligitur in natura. Et cōſequentèr eſſentia naturæ non eſt.

Reſp. diſt. ant. Naturam ſecundum conceptum eſſentiæ: conc. ant. Secundum conceptum naturæ: neg. antec. & conſeq. Natura namque ſecundum con-

conceptum eſſentiæ dicit ordinem ad eſſe, & prior eſt ſe ipſa ſecundùm conceptum naturæ: quamvis hi duo conceptus non diſtinguantur adæquatè. Natura verò ſecundùm rationem naturæ non eſt prius, quam eſſe radicem operandi, ſed potiùs in conceptu radicis conſiſtit eſſe differentiale naturæ. Et quando dicitur prius eſt eſſe, quam operari, intelligitur de operatione exercita, & potentia proximè operativa, quæ ſupponunt eſſe ſubiecti; non tamen de operari radicalitèr in actu primo, quod non conſequitur ad eſſe, ſed eſt ipſum eſſe naturæ. Nàm tale prædicatum, licèt connotet motum, & operationem poſsibilem, non tamen dicit relationem ad ipſam, ſed verè abſolutum eſt.

Dices. Natura in diffinitione prædicta diffinitur per motum, qui eſt illius effectus. Ergò diffinitio deſcriptiva eſt.

Reſp. Non diffiniri per motum in recto, ſed per eſſe principium radicale illius, in quo eſſentia naturæ ſita eſt.

Sed inſt. Natura non poteſt eſſentialitèr diffiniri per ordinem ad aliquod accidens, eo quod eſt ſubſtantia. Et conſequentèr eſt aliquit abſolutum. & ens ad ſe, & non per ordinem ad accidens. Sed in diffinitione data diffinitur per ordinem ad motum, qui eſt accidens. Ergò diffinitio eſſentialis non eſt.

Reſp. diſt. mai. Per ordinem relativum: conc. mai. Per ordinem connexionis, vel connotativum: neg. mai. & ſecundùm eandem diſt. min. neg. conſ. Natura namque non diffinitur per veram relationem ad motum, ſed ſolùm per connexionem, & connotationem ad ipſum. Eo quod principium, & cauſa diffiniri non poſſunt ſine connotatione ad effectum, quæ tamen connotatio non extrahit naturam à ratione entis abſoluti, & entis ad ſe. Siquidèm connotatio iſta vera ratio non eſt.

§. II.

Violenti diffinitio explicatur.

STatuta diffinitione naturæ, violentum diffinire debemus, quod ſit illud. *Quod fit ab extrinſeco, paſſo non conferente vim.* Quæ diffinitio coincidit cum alia à Phil. tradita 3. Ethic. cap. 1. dicente: *Violentum eſt cuius principium eſt foris, in quod nihil confert is, qui agit, aut patitur.* Sicut quando lapis proijcitur ſurſum, talis motus eſt violentus: quià fit ab extrinſeco, ſcilicèt à proijciente lapidem, & ipſe lapis non confert, vel iuvat ad motum, ſed potiùs illi ratione propriæ gravitatis poſitivè reſiſtit: qualitèr in præſenti intelligitur illa particula paſſo non conferente vim. Quià videlicèt, ad

Digitized by Google

ad violentum non ſufficit, quod paſſum mere negative ſe habeat; ſed requiritur, quod poſitive reſiſtat per contrariam inclinationem. Nam lapis non confert vim ad formam artificialem in lapide introducendam. Et tamen quia poſitive non reſiſtit, forma ipſa artificialis lapidi violenta non eſt. Alia autem particula *fit ab extrinſeco* excludit naturale, & voluntarium, quæ debent ab intrinſeco provenire.

§. III.

Ad violentum ſufficit eſſe contra inclinationem principij paſſivi.

DOctrina hæc expreſſa eſt D. Th. 1.2.q.6.art.4. dicencentis: *Non ſemper quod paſſum movetur ab activo, violentatur, ſed ſolum quando eſt contra inclinationem principij paſſivi.* Sentit ergo D.Th. quod motus, qui eſt contra inclinationem principij paſſivi eſt violentus. Et conſequenter ab violentum ſufficere, quod procedat contra inclinationem principij paſſivi.

Ratione verò probatur. Ideò quod eſt contra principium activum, eſt violentum: quia principium ipſum activum illi per ſuam inclinationem reſiſtit. Sed principium paſſivum etiam reſiſtit per ſuam inclinationem illi, quod eſt contra ipſum, Ergò ad rationem violenti ſufficit eſſe contra principium paſſivum.

Hoc idem prob. ad hominē cōtra Vazquez 1.2.diſp.2.5.cap.3.dicētem: principium paſſivum habere rationē naturę. Sed, ſi rationem naturæ habet, violentum erit illud, quod eſt contra ipſum. Ergò ad rationem violenti ſufficit eſſe contra inclinationem principij paſſivi.

Dices: Ariſt. in. 2. phyſ. text. 9. docet, quod violentum eſt contra intrinſecum impetum paſſi. Sed impetus activitatem ſignificat. Ergò ad violentum requiritur eſſe contra principium activum.

Dices 2. D.Tho.q.5. de potent.art.5. docet: quietem cœlorum poſt diem iuditij non fore violentam: quia motus cœlorum non eſt naturalis ratione principij activi, quod poſt diem iuditij perſeverabit in cœlo. Sentit ergo D. Tho. ad violentiam requiri, quod fiat contra principium activum.

Dices 3. quod humanitas Chriſti habet inclinationem paſſivam ad propriam ſubſiſtentiam. Et tamen illa carere non eſt humanitati violentum. Et ſimiliter aer habet inclinationem ad lucē: & materia ad formam. Et tamen carentia lucis nō eſt aeri violenta: nec materia violentiam patitur, quando amittit formam, quam antecedenter habebat.

Reſp. ad 1. repli. Quod impetus

tus non ſemper ſignificat activitatem; ſed aliquando ſolum ſignificat pondus, & inclinationem ad aliquid. In quo ſenſu ibi ſumitur ad Ariſt. Et cum principium paſsivum habeat etiam pondus, & propriam inclinationem, inde fit, eſſe violentum quod procedit contra principium paſsivum.

Ad ſimus. Propoſitionem Ariſt. non eſſe excluſivam, ſed ſolum aſſertivam. Et ideò ex quo illud, quod eſt contra impetum ſubiecti, violentum ſit, non infertur non eſſe violentum, quod eſt contra inclinationem principij paſsivi: ſed Ariſt. in principio, activo, quod eſt magis notum, appoſuit exemplum.

Ad ſecundam reſpondetur. Ly quia adductum à D. Th. non dicere cauſam abſolutè, ſed ſolum cauſam ex ſuppoſitione. Quia poſt diem iuditij non erit in Cœlo principium paſsivum inclinatum ad motum. Eo quod non erit tunc influxus Cœli in hæc corpora inferiora: & hoc ſuppoſito benè infertur quietem non fore violentam: quia motus, naturalis non eſt ratione principij activi. Et ideò ſi aliunde ſupponitur poſt diem iuditij nō manere principium paſsivum inclinatum ad motum, benè inferetur quietem non fore violentam.

Ad tertiam: neg. mai. Quia inclinatio, quam humanitas Chriſti habet ad propriam ſubſiſtentiam ſaciata eſt per ſubſiſtentiam divinam infinitam, & eminenter continentem ſubſiſtentiam creatam, & præſtantem humanitati quidquid propria ſubſiſtentia præſtaret. Et ideo humanitas actuata per ſubſiſtentiam divinam non manet cum inclinatione proxima, & expedita ad ſubſiſtentiam creatam.

Ad illud de aere dicitur. Quod aer non inclinat determinate ad lucem, ſed ad lucem, vel tenebras: & ſimiliter materia non inclinat ad hanc formam determinate, ſed ad omnes vage, & ſub ratione communi formæ. Quapropter, aer maneret violentus ſi luce, & tenebris careret, non tamen cum ſola carentia lucis. Et materia ſi careret omni forma, non tamen propter carentiam iſtius determinate. Sicut oculus diſpoſitus ad videndum maneret etiam violentus ſi privaretur omni ſpecie. Et corpus ad motum præparatum ſi privaretur omni motu.

§. IIII.

Naturalia ab artificialibus diſtinguntur.

ANgelicus Præcept. 1. 2. queſt. 57. artic. 5. docuit, quod ars eſt *recta ratio operum faciendorum iuxta regulas artis.* Id eſt habitus, quo mediante facit potentia opera conformia regulis artis. Vndè ars ſolum eſt

eſt principium proximum, in quo diſtinguitur à natura, quæ eſt radicale principium.

Artem autem non poſſe efficere opera naturæ communiter affirmant Philoſophi, & iure optimo. Quia ars nullam formam naturalem poteſt efficere. Ergò opera naturæ facere non poteſt. Probatur ant. Forma naturalis non continetur in virtute artis, ſed ſolum continetur forma artificialis. Ergo ars nullam formam naturalem poteſt efficere. Prob. ant. Nullus habitus continet in virtute ſua niſi effectum eiuſdem lineæ. Sicut habitus philoſophiæ ſolum continet actus ad phyſicā pertinētes. Et habitus cuiuſcumque virtutis ſolum etiam continet actus pertinentes ad eandem ſpeciem, ad quam pertinet virtus. Ergò nulla forma naturalis continetur in virtute artis, ſed tātummodo forma artificialis in illius virtute continetur. Nam hæc ſola pertinet ad lineam ipſius entis.

Conf. Opera naturæ procedunt à primo, & radicali principio, & ab illius virtute inſtrumentaria. Sed habitus artis, nec eſt principium radicale, nec virtus illius inſtrumentaria. Siquidem non dimanat ab illo. Ergò habitus artis non poteſt efficere opera naturæ.

Conf. & vrgetur. Quia ars operatur media idea artificis. Sed mediante idea non poteſt efficere opera naturę. Siquidem idea in creatis ſolum eſt reſpectu artificialium. Ergò idē quod prius.

Rurſus. Quia ens artificiale procedit efficienter ab arte. Sed ars eſt extra ipſum artificium. Eo quod ars ſolum invenitur in ratione practica operantis. Ergò ens artificiale eſt, cuius principium eſt extra. Et conſequenter non eſt ens naturale ac proinde ars. Non faciet opera naturæ.

Dices: Sanitas infirmi naturalis eſt. Et panis etiam eſt ens naturale. Et tamen fiunt per artem. Ergò ars poteſt opera naturæ efficere.

Reſp. Sanitatem non cauſari ab arte, ſed à medicina, quæ per artem applicatur. Et panem etiam non fieri ab arte, ſed ab alijs, quæ per artem applicantur, ſcilicèt à fermento, farina, & aqua. Et ita opera naturæ ſolum fiunt ab arte efficienter applicative, quatenùs ars applicat activa paſsivis, & ſic opera naturæ facit.

Sed inſt. Quod in libro Exodi narratur magos Egyptiorum feciſſe ſerpentes, & alias plagas, & virgas in ſerpentes convertiſſe. Sed hoc per artē fecerunt. Ergò.

Reſp. tamen ex D. Th. q. 3. de pot. art. 1. ad 3. Serpentes illos nō fuiſſe factos per artem, niſi tantum applicativè. Quia dœmones applicando aliqua naturalia, & illa coniungendo cum alijs fecerunt talia viventia reſultare ſecūdum diverſam diſpoſitionem illorum entium naturalium, quæ dœmones applicabant. Mo-

Modo autem explicata natura artis facilis manet via ad probandum naturalia ab artificialibus eſſe diſtincta. Quia naturalia habent in ſe principium ſui motus, ſecus autem artificialia. Ergò ad invicem diſtinguntur. Probatur anteced. Ens naturale conſtituitur per formam naturalem, & ens artificiale, per formam artificialem. Sed forma naturalis eſt principium motus naturalis; forma vero artificialis principium motus non eſt. Ergò naturalia habent in ſe principium ſui motus: ſecus autem artificialia.

Sed inſtabis. Aliqua entia naturalia ſunt aptiora ad vnam formam artificialem, quam ad alteram recipiendam. Ergò entia artificialia, quæ fiunt ex ipſis habent in ſe principium paſſivum ſuæ formæ, & ipſius motus, quo forma artificialis introducitur. Conſequenter non diſtinguuntur ab ente naturali.

Conf. Forma artificialis eſt principium alicuius motus. Ergò ratio ſupra facta nititur principio falſo. Prob. ant. Forma artificialis navis eſt principium paſſivum motus ipſius navis: & forma artificialis plauſtri eſt principium paſſivum motus eiuſdem. Ergò ant. verum eſt. Prob. ant Sine forma artificiali nō poſſet moveri navis, nec plauſtrum moveretur ab equis. Ergò forma artificialis vtriuſque eſt principium otus.

Ad inſt. reſp. Aliqua entia naturalia eſſe magis apta ad vnam formam artificialem. Hæc tamen maior aptitudo non eſt per modum inclinationis, & exigētiæ, ſed ſolum per modum non repugnantiæ: & primum requirebatur, vt illud principium paſsivum rationem haberet naturæ.

Ad confirmationem verò reſpondent aliqui. Formam artificialem eſſe principium motus, quantum ad modum, vel quantum ad maiorem velocitatem; nō tamen quantum ad ſubſtantiam motus, in quo diſtinguitur à forma naturali, quæ eſt principium intrinſecum motus, quantum ad ſubſtantiam ipſius.

Hæc tamen ſolutio vera non eſt. Quia modus velocitatis eſt aliquid naturale, licèt imperfectum. Et conſequenter non poteſt in forma artificiali radicari. Si namque forma artificialis radicaret motum quantum ad modum velocitatis, iam haberet rationem naturæ, ac proinde eſſet forma naturalis, non autem artificialis.

Reſpondetur igitur aliter ad argumentum. Quod licèt ſine forma artificiali no poſsit navis moveri, non inde infertur talem formam eſſe principium motus. Sed ſolum eſſe conditionem ad talem motum requiſitam. Principium verò, in quo motus radicatur, ſolum eſt forma ligni, & aliorum, ex quibus conficitur navis.

Sed

Sed inſt. Forma artificialis dat eſſe, & conſtituit ipſum ens artificiale. Ergo erit principium motus. Quia operari ſequitur ad eſſe. Et conſequentèr, ſi talis forma dat eſſe, dabit etiam operari.

Reſp. facilè. Quod operari ſequitur ad eſſe naturale, non tamen ad eſſe artificiale. Vndè in artefacto logicali forma rationis dat eſſe, & ipſam demonſtrationem conſtituit. Et tamen forma rationis non eſt principium, quo demonſtratio producit habitum realem, ſed ſola conditio eſt. Cauſa verò realitèr productiva eſt ipſa virtus naturalis intrinſeca præmiſſarum.

Sed inſt. Quando corpus pyramidale, & corpus rotundum ęquali impulſu proijciuntur, perfectius movetur corpus rotundum, quàm corpus pyramidale. Sed illa maior velocitas, & perfectio provenit ab artificiali forma tanquam ab ipſius principio. Ergo forma artificialis non ſolum eſt conditio, ſed etiam principium motus. Prob. min. Illa maior velocitas, & perfectio non provenit ex maiore virtute moventis. Siquidem vtrumque corpus æqualitèr impellitur ab agente. Ergo provenit ſolum ab artificiali forma.

Reſp. neg. min. Quia illa maior perfectio, & velocitas radicalitèr provenit à forma naturali quæ coniuncta cum tali forma artificiali ſpherica, vel rotunda velociorem motum radicat, effcienter autem illa velocitas provenit ab impellente, ex cuius actione velocior motus reſultat in corpore rotundo propter maiorem diſpoſitionem ad motum. His ergo pro generali doctrina conſtitutis, ad principia naturalia deveniendo

§. V.

Statuitur prima concluſio.

Materia, & forma habent rationem naturæ.

Concluſ. iſtam docuit Ang. Doct. 2. Phyſic. lect. 1. & 2. vbi aſſerit: quod in rebus naturalibus eodem modo eſt principium motus, quo eis convenit movere. Quibus ergo movere convenit eſt principium motus activum: quibus autem convenit moveri, eſt principium paſsivum, quod eſt materia, quod principium, in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam, & motum, facit eſſe motum naturalem. Ergo principium activum, & paſsivum, vel materia, & forma habent rationem naturæ.

Ratione verò quoad vtramque partem brevitèr probatur concl. Quia forma ſubſtantialis eſt primum, & radicale principiū activum motus; materia autem

Digitized by Google

eſt primum paſsivum. Ergo vtraque habet rationem naturæ. Patet conſeq. Quia ly primum, & radicale in diffinitione naturæ extenſivè ſumitur, quatenùs primum radicale tàm activum, quã paſsivum comprehendit, & in oppoſitum non eſt aſsignabilis ratio. Ant. ſimilitèr conſtat. Quia motus alterationis, generationis, & corruptionis radicatur in materia, & nõ in forma. Eo quod tẽdit ad non eſſe formæ, & deſtructionem illius. Et motus gravis in centrum radicatur in forma gravis, à qua gravitas ipſa dimanat. Ergo forma eſt primum principium activum, & materia primum, & radicale paſsivum.

Sed inſt. Quia D.Th. 3. p. q. 33. art. 4. docet. Conceptionem Chriſti Dom. in viſceribus B. Virg. non naturalem, ſed miraculoſam fuiſſe, & virtute Spiritus Sanct. Et tamen principium paſſivum, ſcilicèt Virgo Beata fuit principium naturale. Ergo principium paſsivum ad rationem naturæ non ſufficit.

Reſp. diſt. min. Naturale in eſſe entis: concedo min. In ratione mobilis: nego min. & conſeq. Licèt namque Beata Virgo fuerit entitativè naturalis; fuit tamen ſupernaturalitèr mota virtute Spiritus Sancti. Ad motum verò naturalem requiritur principium paſsivum moveri conſueto modo, & naturalitèr ab activo.

2. inſt. Materia lapidis nullum motum radicat. Ergo rationem naturæ non habet. Prob. antec. Non enim radicat motum ſurſum, vel motum deorſum diviſivè, & terminatè. Quia non eſt maior ratio vnius quam alterius. Sed vtrumque radicare non poteſt. Ergo nullum motum radicat. Prob. min. Motus illi ſunt contrarij. Sed principium naturale non poteſt motus contrarios radicare. Ergo minor vera eſt.

Conf. Nec motus ſurſum, nec deorſum recipitur in materia prima. Quia in via D.Th. accidentia in compoſito recipiuntur. Ergo materia primum principium non eſt motus ſurſum, vel deorſum.

Reſp. ad arg. communitèr. Motus illos inter ſe eſt contrarios, non tamen comparativè ad principium. Quia reſpiciuntur per modum vnius termini adæquati, & vt acquirendi pro diverſo ſtatu; non tamen vt ſimul habendi. Sicut motus, & quies inſpiciuntur à natura, non tamen vt ſimul habenda.

Dices: Natura eſt ad vnum determinata. Ergo principium naturale non poteſt motus inter ſe oppoſitos radicare.

Reſp. diſt. ant. Ad vnum ex parte modi: conc. ant. Ad vnum materialitèr, & ex parte rei: nego antecedens, & conſequentiam. Quia natura ex parte modi eſt ad vnum determinata. Eo quod non tendit ad vnum cum indifferẽtia

ad oppoſitum, ſicut agentia libera: ex parte verò rei poteſt reſpicere plura. Sicut appetitus materiæ naturalis, & innatus terminatur ad omnes formas.

Ad conf. verò dicimus: Quod accidentia immediatè recipiuntur in compoſito tanquam in ſubiecto *quod*; cæterum ſubiectum *quo* primum, & radicale quod eſt prima ratio recipiendi eſt ipſa materia, ratione cuius compoſitum recipit accidentia.

Hæc ſolutio ſufficientèr argumento ſatisfacit, vera tamen non eſt. Quia materia radicare non poteſt motum non conformem illius inclinationi. Sed motus deorſum in lapide conformis non eſt inclinationi materiæ. Ergo illum radicare non poteſt. Prob. minorem. Motus deorſum non diſponit ad novam formam, ſed potius conducit ad lapidem conſervandum. Ergo non eſt conformis inclinationi materiæ, quæ appetit novam formam, & motus præparantes ad illam. Et ideò alitèr

Reſp. argumento. Materiam lapidis radicare motum ſurſum, qui tendit ad lapidis deſtructionem, & diſponit ad novam formam. Et ideò conformis eſt inclinationi materiæ; non tamen talis motus in materia radicatus dicitur naturalis. Eo quod eſt contra inclinationem formę, quę ſemper prædominatur, vſque dum materia habeat plures diſpoſitiones ad oppoſitam formam. Ad confirmationem verò bona eſt data ſolutio.

3. inſtabis. Si materia haberet rationem naturæ, calefactio aquæ eſſet illi naturalis. Nam talis calefactio diſponit ad novam formam, quam materia appetit; Et conſequenter eſt materiæ cōformis, & ita erit naturalis, ſi ſemel materia habet rationem naturæ. Sed hoc non eſt dicendum. Ergo materia natura non eſt.

Reſp. diſting. maior. Calefactio productiva caloris vt octo, vel ſaltim vt ſeptem: conc. mai. Si minorem calorem producat: nego mai. min. & conſequent. Quia, ſi calefactio producit minorem calorem, adhuc inclinatio formæ prædominatur in ſubiecto. Et ita calefactio, quamvis in aqua radicetur, erit violenta. Eo quod eſt contra inclinationem formæ prædominantem. Si verò calefactio producit calorem vt octo, vel vt ſeptem, iam in ſubiecto prædominabitur inclinatio materię radicantis talem motum. Et ideò calefactio erit aquæ naturalis.

Sed vrgebis. Motus ad formam artificialem non eſt naturalis. Et tamen eſt materiæ conformis. Ergo materia natura non eſt.

2. Materia ex ſe non eſt principium motus ſurſum ſpecificè ſumpti, ſed hoc ſolum habet à forma. Eo quod materia indiffe-

rens

rens eſt ex propria natura, tàm ad motum ſurſum, quàm ad motum deorſum. Ergo materia lapidis nullum motum ratione ſui radicat; & conſequentèr natura non eſt.

3. Ens naturale non diſtinguitur ab artificiali ratione materię, ſed ratione formę. Quia aliquando materia vtriuſque eadem eſt; ſicut eadem eſt materia ligni, & materia cathedræ. Ergo materia non eſt natura. Aliàs ratione illius eſſet ens naturale ab artificiali diſtinctum.

Reſp. ad 1. diſt. min. Conformis negativè: conc. min. Poſsitivè: neg. mai. & conſeq. Quia motus ad formam artificialem non eſt conformis poſsitivè materiæ, quę non dicit inclinationem poſſitivam ad ipſam, ſed ſolam non repugnantiam, & potentiam obedientialem: quæ conformitas cum principio paſsivo ſatis non eſt, vt motus ſit naturalis.

Ad 2. Materiam lapidis à ſe ipſa tanquam à ratione formali habere radicare motum ſurſum in lapide, & ſolum à forma tanquam à conditione dependere: Sicut forma ad radicandum motum deorſum à materia tanquam à conditione dependet. Non enim radicat niſi materiæ coniuncta.

Ad 3. Nunquam materiam entis naturalis eſſe eandem cum materia entis artificialis. Quia materia entis artificialis eſt totum ſubſtantiale. Materia verò entis naturalis ſemper eſt pura potentia, & ipſa materia prima.

Contra 2. partem conclu. arg. 1. Quia forma non viventium non eſt principium activum motus. Eo quod non viventia non moventur à ſe, ſed ſolum à generante. Ergo talis forma natura non eſt.

Conf. Natura ſemper eſt principium motus exiſtentis in eodem ſubiecto, in quo eſt ipſa natura. Sed principium activum non eſt principium motus eius in quo eſt, ſed alterius ſubiecti. Nam movere activè ſemper eſt reſpectu alterius. Ergo principium activum non habet rationem naturæ. Et conſequenter forma natura non eſt.

Reſp. ad arg. Quod licet motus non viventium ſit efficientèr à generante, provenit tamen ab illorum forma radicalitèr dimanativè, quatenùs à forma dimanat, & hoc ad rationem naturæ ſufficit.

Ad confi. verò facile reſp. Quod activè movere non ſemper eſt reſpectu alterius, ſed quandoque reſpectu ſui. Nam forma ignis eſt principium motus ſurſum, per quem ignis ipſe movetur: & forma viventis eſt principium activum motus vitalis, per quem vivens ſe movet in actu ſecundo.

Dices: Principium activum motus ſolum habet movere, vel age-

Digitized by Google

agere, non verò eſſe mobile paſſivè. Ergo non eſt principium motus eius, in quo eſt.

Reſp. Principium activum motus ſolum habere movere ſubiectum, ſed quandoque movet ſubiectum in quo eſt. Sicut ignis ratione formæ movet ſe ipsū, & ratione materiæ movetur.

Dices. Obiectum Phyloſophiæ non eſt ens mobile activè, ſed ſolum mobile paſſivè. Nam obiectum phyſicæ explicatur per hos terminos *ens mobile*, per quos tantum explicatur mobile paſſivè. Ergo mobile ratione principij activi non pertinet ad obiectum Phyloſophiæ. Ac proinde principium activum naturale non eſt.

Reſp. facile. Quod per ly mobile, quod eſt obiectum Phyloſophiæ, intelligitur vtrumque mobile tàm activum, quàm paſſivum. Quia vtrumque per ens mobile nominamus.

2. arg. Naturale illud eſt, quod fit a natura. Sed anima rationalis non fit à natura, ſed à ſolo Deo producitur. Ergo anima rationalis natura non eſt.

Reſp. Quod, vt aliquid habeat rationem naturæ, non requiritur fieri à natura. Sicut patet in Cœlo, quod quidem in prima productione tàm ſecundum materiam, quàm ſecundum formam fuit à ſolo Deo productum. Addimus, Animam rationalem, licèt à ſolo Deo producatur, vniri tamen ab homine cum materia: quod ad rationem naturæ ſufficit. Aliàs nec ipſa materia rationem naturæ haberet. Quia ab homine non producitur, ſed ſolum vnitur.

3. Arg. Anima rationalis formalitèr vt talis non eſt principium motus ſenſibilis, & phyſici. Ergo non habet rationem naturæ. Et conſequentèr aliqua forma natura non eſt. Prob. ant. Anima rationalis formalitèr vt talis ſolum radicat operationes intelligendi, & amandi. Sed iſtæ non ſunt formalitèr ſenſibiles. Ergo non eſt principium motus ſenſibilis, & phyſici.

Reſp. diſt. min. Senſibiles in ſe, & formalitèr: conc. min. Præſuppoſitivè: neg. min. & conſeq. Quia intellectus pro ſtatu vitæ præſentis intelligit per ſpecies abſtractas à ſenſibus, quæ ſemper connotant materiam ſenſibilem, & eandem connotat intellectio. Et ita anima, vt radicat operationes intelligendi, & amandi, vt dependentes à ſenſibus, & materiam ſenſibilem connotantes habet rationem naturæ.

Dices. Iuxta ſolutionem datam operationes intelligendi, & amandi entitativè, & in ſe ipſis non ſunt operationes ſenſibiles. Ergo anima rationalis ſecundum ſuam entitatem conſiderata non habebit rationem naturæ.

Reſp. diſt. conſeq. ſecundùm ſuam entitatem præciſivè: conc. conſeq. Vt corpori vnitam : neg. conſ. Sicut namque operationes intelligendi, & amādi ſecundùm ſubſtantiam ſuam, & vt præſcindentes à connotatione materiæ ſenſibilis non pertinent ad Phyloſophiam: ita anima ſolum vt vnita corpori, & intelligens dependenter à ſenſibus habet rationem naturæ; non tamen ſecundum ſuam entitatem præciſivè ſumptam. Vndè anima rationalis in ſtatu ſeparationis rationem naturæ non habet.

§. VI.

Secunda conclusio.

Natura vnivocè dicitur de materia, & forma.

Concluſ. iſtam latè probavimus de actu metaphyſico materiæ diſputantes. Et modo illam brevitèr ſuademus. Quia ratio naturæ vnivocè dicitur de principio activo, & paſsivo. Sed materia eſt primum principium paſsivum, & forma primum principium activum. Ergo ratio naturæ vnivocè de vtraque prædicatur. Min. cum conſ. tenet, & prob. mi. Quia vtrique principio tàm activo, quam paſſivo convenit ſimpliciter diffinitio naturæ, eſſe videlicèt *primum, & radicale principium motus eius, in quo eſt.* Vt diximus naturæ diffinitionem explicantes: & quod dependentia materiæ à forma ſolum eſt in ratione particulari, quod ſolum ſufficit ad cauſandam phyſicam analogiam. Ergò ratio naturæ vnivocè dicitur de principio tam activo, quam paſſivo.

Dices 1. Forma eſt magis natura, quam materia. Ergó ratio naturæ inæqualitèr ab vtraque participatur. Et conſequentèr analoga eſt.

2. inſt. Quia Ariſt. 5. Meth. c. 4. aſſerit, quod omnis ſubſtantia metaphoricè natura dicitur prætèr formam. Ergo nulla ſubſtantia prætèr formam eſt ſimplicitèr natura.

Reſp. ad 1. Formam eſſe magis perfectam; non quidem in ratione communi naturæ, ſed ſecundum differentiam particularem: quod ſolum arguit phyſicam analogiam. Sicut homo ſecundum rationem particularem perfectior eſt omni animali. Et tamen cum omni animali habet in ratione communi animalis vnivocam convenientiam.

Ad 2. Formam tribuere ſpeciem eſſentialem omnibus rebus. Et ideò ſumpta natura prò quidditate, & ſpecie ſola forma eſt verè, & propriè natura; aliæ verò metaphoricè, & ex participatione formæ.

Sed inſt. Aliæ ſubſtantiæ diverſæ à forma habent ſuam quidditatem

Digitized by Google

tatem. & eſſentiam. Ergo natura ſumpta pro quidditate, & eſſentia nō convenit ſoli formæ, ſed etiā verè, & propriè competit alijs.

Reſp. diſt. conſ. Alijs tanquam habentibus: conc. conſ. Alijs vt communicantibus: neg. conſ. Ariſt. namque ſolum intendit, quod natura ſumpta pro quidditate, ſolum verè competit formæ vt communicanti quidditatem ſaltim completam, alijs verò ſolum competit quidditatem communicare metaphoricè, & impropriè, licèt verè alijs competat quidditatem habere: ſicut & habere formam.

§. VII.

Tertia concluſio.

Cœlum verè, & propriè habet naturam.

Concluſio iſta quantum ad omnes Cœlos probatione indiget. Et in primis de Cœlo Empyreo prob. Quia Cœlum Empyreum habet influxum in alios Cœlos inferiores, & virtutem continendi illos, & aliquo modo cauſandi, ſicut docet Ang. Doct. 1. p. q. 66. art. 3. ad 2. per ea verba: *Probabilius tamen videtur dicendum, quod ſicut ſupremi Angeli, qui aſsiſtunt, habent influentiam ſuper medios, & vltimos, qui mittuntur, quamvis ipſi non mittantur, ſecundum Dionyſium: ita Cœlum, Empyreum habet influentiam ſuper corpora, quæ moventur, licèt ipſum non moveatur: & propter hoc poteſt dici, quod influit in primum Cœlum, quod movetur, non aliquid tranſiens, & adveniens per motum, ſed aliquid fixum, & ſtabile, puta virtutem continendi, & cauſandi, vel aliquid huiuſmodi ad dignitatem pertinens.* Sed influxus iſte in Cœlo Empyreo naturalis, & ſenſibilis eſt. Eo quod Cœlum Empyreum eſt materiale, & ſenſibile tantum. Et ideò habere non poteſt niſi ſenſibilem, & materialem influxum. Ergo Cœlum Empyreum verè, & propriè habet naturam ſaltim ratione formæ, quæ talem influxum radicat.

Ratione inſuper prob. Quia ad rationem naturæ ſufficit eſſe principium naturale motus, vel quietis. Sed in Cœlo Empyreo eſt principium naturale paſsivum ſuæ perpetuæ quietis. Nam Cœlum Empyreum, cum ſit ſedes Beatorum, & ad hoc ab auctore productum, habet inclinationem ad quietem perpetuam conducentem, vt Sancti ſedeant, & requieſcant in illo. Ergo Cœlum Empyreum verè, & propriè habet naturam.

De cæteris autem Cœlis prob. concluſio noſtra. Quia in omni Cœlo (prætèr Empyreum) datur motus naturalis. Ergo in quocumque Cœlo reperitur vera natura. Prob. ant. primo. Influxus in hæc inferiora

cuicumque Cœlo naturalis eſt. Eo quod Cœlum fuit productum à Deo, vt influeret in hæc inferiora, vſque quo numerus electorum compleretur. Et ideò Cęlum naturalitèr inclinatur ad prędictum influxum. Sed influxus ille per motum fit. Ergo in omni Cœlo datur motus naturalis.

2. prob. ant. Cui eſt naturale medium ad aliquem finem, etiã finis naturalis eſt. Sed figura circularis, & rotunda eſt medium aptiſsimum ad motum circularem, & eſt naturalis Cœlo. Ergo motus ipſe naturalis eſt.

3. Cœlum habet aliquam inclinationem naturalem. Sed non aliam quam ad influendum in hæc inferiora. Alia namque aſsignabilis non eſt, vel ſaltim hæc præcipua erit. Siquidem Cœleſtes orbes ſunt cauſa vniverſalis horum inferiorum. Ergo naturalitèr inclinatur ad motum, quo mediante in inferiora influit. Et conſequentèr motus naturalis erit.

Dices: Quod motus naturalis debet eſſe ab ſtatu non naturali ad ſtatum naturalem, ſicut conſtat in lapide, qui movetur à loco non naturali ad centrum, in quo naturalitèr quieſcit. Sed motus Cœli talis non eſt. Eo quod Cœlum nunquam eſt extra ſtatum naturalem. Ergo motus Cœli non eſt naturalis.

Sed neg. mai. Illa namque ſolum eſt vera in motibus corruptibilium, qui ordinantur ad quietem, non tamen in motu Cœli, qui ad quietem non ordinatur.

Dices. Motus naturalis ordinatur ad quietem. Sed motus Cœli non ordinatur ad quietem iuxta ſolutionem datam. Ergo naturalis non eſt.

Reſp. non omnem motum naturalem eſſe propter quietem, ſed ſolum quando mobile cum motu imperfectum eſt, vſque dum quietem conſequatur. Cæterum perfectio Cœli in ipſo moveri conſiſtit. Inſtantia eſt in motu cordis, qui naturalis eſt, & non ordinatur ad quietem: quia illius perfectio in ipſo moveri cõſiſtit.

§. VIII.

Argumentis contrariorum occurritur.

Arguitur 1. contra concl. iſtam. Si motus Cœli eſſet naturalis, duplex motus oppoſitus, & contrarius, conveniret naturalitèr Cœlo. Sed duo motus contrarij non poſſunt eidem ſubiecto naturalitèr convenire. Ergo motus Cœli naturalis non eſt. Prob. mai. Motus, quo Cœlum movetur ab Oriente in Occidẽs, & ab Occidẽte in Oriẽs, eſt duplex motus contrarius. Siquidem vterque motus tendit ad oppoſitũ terminum. Sed iſti cõpetunt Cœlo. Ergo ſi motus Cęli naturalis eſſet, duplex motus contrarius Cœlo conveniret.

Reſp.

Reſp. Tales motus non eſſe cōtrarios, nec eſſe duos motus, ſed potiùs partes eiuſdem motus circularis, & continui: nec terminos eorum aliquam oppoſitionem habere, ſed vnum eſſe viam ad alterum adquirendum.

Sed inſt. Sàltim motus proprius Cœlorum, & motus, quo moventur ad motum primi mobilis, ſunt motus contrarij, & oppoſiti. Quia motus proprius Cœlorum tardus eſt, & alter motus eſt velociſsimus. Et motus tardus, & velox oppoſitionem habent. Sed iſti competunt Cœlo. Ergò idem quod prius.

Reſp. neg. mai. Nàm tales motus non opponuntur, nec terminos oppoſitos habent. Motus quippè tardus, & velox non ſemper habent riguroſam oppoſitionem. Eo quod motus lapidis in principio tardus, velox eſt in fine iuxta proverbium, motus in fine velocior. Et homo exiſtens in navi per motum propriū paulatim deambulat, & ad motum navis velociſsimè movetur, & quandoque motus proprius eſt versùs Hiſpaniam, & motus navis ad Indias.

Sed dices: Motus primi mobilis eſt ab Oriente in Occidens; motus verò proprius Cœlorum habent terminos tranſverſales, reſpectu Occidentis, & Orientis. Ergò motus iſti terminos oppoſitos habent. Et conſequentèr motus contrarij ſunt.

Reſp. diſt. conſ. Oppoſitos materialitèr: conc. conſ. Formalitèr, & exercitè; neg. conſ. Nàm termini ex ſe contrarij, & oppoſiti, ſi inſpiciantur à mobili ſecundum diverſum reſpectum ad virtutem moventis, formalitèr non opponuntur, ſicut etiam motus ipſi oppoſitionem non habent: vt conſtat in exemplo, quod ſæpè adducit D. Th. in aqua maris, quæ motu proprio movetur deorſum, & ad motum Lunæ movetur ſurſum, abſque vlla oppoſitione. Et in illo, qui motu navis movetur ad Oriens, & motu proprio movetur ad Occidens; & eodem modo Cœlum motu proprio movetur ad vnum terminum, & ad motum primi mobilis, ad oppoſitum terminum movetur.

2. arg. Si motus Cœli eſſet naturalis, quies poſt diem iudicij eſſet illi violenta. Sed quies poſt diem iudicij violenta non eſt. Siquidem erit perpetua. Et nihil violentum eſt perpetuum. Ergò motus Cœli eſt naturalis. Mai. prob. Motus, & quies opponuntur. Ergò ſi motus Cœli eſſet naturalis, ipſa quies eſſet violenta. Quia duplex oppoſitum non poteſt eſſe naturale reſpectu eiuſdem ſubiecti: Sicut motus ſurſum, & deorſum non poſſunt eſſe lapidi naturales.

Reſp. 1. Motum, & quietem non opponi riguroſè, ſed ſolum ſe habere tāquàm imperfectum,

& perfectum. Et ita poſſe eidem ſubiecto naturalitèr convenire. Sicut lapidi convenit moveri ad centrum, & etiam quieſcere in illo: Motus autem ſurſum, & deorſum in lapide opponuntur inter ſe. Quia per motum ſurſum non tendit lapis ad quietem deſideratam, & proportionatam cum natura ipſius. Sicut quies poſt diem iudicij erit proportionata Cœlo.

2. reſp. Oppoſita pro diverſo ſtatu poſſe naturalitèr convenire: & ita poſt motum poſſe quietem convenire naturalitèr Celo. Quia motus Cœli ordinatur ad influendum in hæc inferiora. Et cum iſte finis ceſſet in die iudicij, poſt talem diem erit quies naturalis in Cœlo.

Dices: Si motus eſt naturalis, quies illi oppoſita non erit ab intrinſeco Cœli. Nam duplex oppoſitum non poteſt ab intrinſeco provenire. Ergo ſi motus eſſet naturalis Cœlo, quies poſt diem iudicij non eſſet ab intrinſeco ipſius. Conſequenterque naturalis non eſſet.

Reſp. Duplex oppoſitum pro ſtatu, & temporê diverſo poſſe ab intrinſeco convenire. Sicut lapis naturalitèr movetur ad centrum, & poſt motum naturalitèr, & ab intrinſeco quieſcit in illo.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſc. collig. 1. rationem naturæ non poſſe Deo, & Angelis convenire, Deo quidem. Quia propter ſummam perfectionem non poteſt motum ſenſibilem, & phyſicum radicare. Angelis verò Quia natura ſpiritualis illorum non poteſt etiam radicare motum ſenſibilem, & materialem naturæ completæ ſpirituali repugnantem.

Dices: Deus habet naturam Divinam: & Angelus veram naturam Angelicam. Ergo in Deo, & Angelis reperitur vera natura,

Reſp. In Deo, & Angelis reperiri veram naturam ſumptam pro quidditate, & eſſentia; no tamen acceptam pro principio radicali motus ſenſibilis, qualitèr de natura loquimur in præſenti.

2. infertur privationem non habere rationẽ naturæ. Eo quod non eſt principium intrinſecum motus, nec eſt cauſa, quæ in motum verè influit: & hoc ad rationem naturæ requiritur. Quapropter quando Ariſt. in hoc lib. text. 15. aſſerit privationem eſſe ſpeciem naturæ, loquitur de natura latiſsimè, quatenùs omne illud, quod concurrit ad fieri entis naturalis, dicitur natura in lata acceptione. Eo quod ad naturam re-

Digitized by Google

requiritur, & ad illam producendam concurrit per modum termini derelicti, qualitèr explicatum manet.

3. Formam totalem non eſſe verè naturam. Tùm quia in hoc lib. text. 12. Philoſophus aſſerit: *Quod compoſitum natura quidem non eſt, ſed eſt, & conſtat natura*. Tùm etiam, quià principia naturalia non fiunt ex alijs, nec ex alterutris. Sed forma totalis fit ex alijs: quia ex materia, & forma componitur. Ergò non eſt principium naturale. Et conſequentèr natura non eſt.

Dices: Forma totalis eſt primum principium motus naturalis. Ergò habet rationem naturæ. Prob. ant. Forma totalis eſt principium motus. Sed non eſt principium proximum. Eo quod ſubſtantia non eſt immediatè operativa. Ergò eſt primum, & radicale principium.

Reſpondebis: Formam totalem eſſe radicale principium, non quidem ſimplex, & primum abſolutè, ſed radicale ſolùm in linea determinata, & compoſitum ex alijs, quod deſtruit rationem naturæ, vel principij naturalis. Nam principia naturalia non fiunt ex alijs.

Dices 1. ad rationem naturæ ſufficit eſſe principium radicale, & primum in ſua linea, non tamen requiritur eſſe primum abſolutè: nec huius doctrinæ eſt aſsignabilis ratio. Ergò ſi forma totalis eſt primum principium in ſua linea, erit etiam verè natura.

2. Motus flendi, & ridendi non radicantur in materia, ſed in forma totali. Ergò forma totalis eſt primum, & radicale principium non in linea determinata, ſed primum abſolutè in ordine ad tales motus.

Reſp. ad 1. quod ly *primum* in definitione naturæ debet intelligi iuxta explicationē ſapientum, qui definitiones invenerũt, & rectam earum intelligentiam. Et antiquiores Philoſophi, & ſapientes, ly *primum* in definitione naturæ de primo abſolute aſſerunt intelligendum.

Ad 2. facilè reſp. Motus flendi, & ridendi per ſe primò radicari in anima rationali, quæ primo, & per ſe eſt in homine radix harum operationum. Ad formam verò totalem ſolùm reducuntur tanquam ad radicem completam, & compoſitam ex alijs.

4. collig. ex dictis motum procedentē contra inclinationē ſubiecti eſſe violentum, quamvis ſit conformis inclinationi minus principali ſubiecti. Et ideò motus progreſivus animalis, qui cauſatur elevando pedem poſt pedē eſt motus naturalis. Quia licèt ſit cōtra inclinationem corporis, eſt tamē cōformis inclinationi vi vēti s ſēſibilis, quę principalior eſt.

Ex hac eadem doctrina colligitur, quod ſi lapis moveretur ſurſum ad replendum vacum, ille motus eſſet naturalis. Eo quod quamvis ſit contra inclinationem particularem lapidis, eſt tamen conformis alteri inclinationi magis principali, qua lapis tanquam pars vniverſi inclinatur ad replendum vacuum, vt ita vniverſum conſervetur.

Ex eadem inſuper doctrina colligitur, quod corruptio equi, vel hominis, vel alterius corporis animati, licèt ſit contra inclinationē particularem, qua compoſitum inclinatur ad ſuum eſſe cōſervandum, eſt tamen conformis inclinationi compoſiti, quatenùs compoſitum eſt pars vniverſi. Nam provt ſic inclinatur ad bonum commune vniverſi, quod in diverſitate generationis, & corruptionis principalitèr conſiſtit.

5. collig. Cœlum habere rationem naturæ propter principium activum, & etiam propter principium paſsivum. Propter principium quidē activum. Quia forma Cœli radicalitèr efficientèr influit in hæc inferiora, & ad talem influxum, naturalem habet inclinationem.

Inſuper etiam propter principium paſsivum, quo inclinatur ad motum recipiendum, ad motum vtique, quo efficientèr ab Angelo movetur, vt ipſum Cœlum exercere poſsit influxum in inferiora. Et doctrina huius corollarij non ſatis explicatur ab alijs Thomiſtis aſſerentibus Cœlum habere rationem naturæ ſolum propter principium paſsivum, quos tamen credimus intelligendos eſſe in ordine ad motum, ad quem Cœlum ſolum comparatur paſsivè, non tamen in ordine ad influxum, quem Cœlum efficientèr exercet in hæc inferiora, & ad ipſum naturalitèr inclinat.

Dices: motum Cœli dimanare à forma Cœli, ſicut motus deorſum à forma lapidis. Ergo Cœlum habet rationem naturæ propter principium demanationis activum.

Reſp. motum Cœli non dimanare à forma cęleſti tanquam paſsionem, vel proprietatem illius, ſed ſolum ab Angelo efficientèr provenire conformitèr ad naturam Cœli, quæ naturalitèr exigit recipere talem motum. Sicut dicitur de ſpeciebus Angelo infuſsis in primo conditionis inſtanti, quę non diminant à forma Angeli, ſed vnicè infunduntur à Deo, licèt Angelus naturalitèr exigat ſpecies illas recipere. Oppoſitum autem contingit in motu lapidis, qui naturalitèr dimanat à forma tanquam proprietas, vel paſsio ad naturam conſequuta, propterea, quæ alibi dicenda relinquimus. Et hæc de art. iſto in hoc lib. text. 11. & 12. & alijs ſequentibus ad Phyloſophum applicanda.

QVÆSTIO SECVNDA.

De Cauſis in communi.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm diviſio cauſæ in quatuor genera cauſarum adæquata, & vnivoca ſit.

§. I.

Diffinitio cauſæ explicatur.

CAuſam in communi ſecundum doctrinam Ariſt. in hoc lib. lect. 10. D. Th. diffinivit dicens *cauſam eſſe id, ex quo aliud ſequitur*. Quæ diffinitio bona eſt. Quia per illam particulam *ſequitur* abſolutè ſumptam convenit cauſa phyſica cum cauſa purè logica. Nam etiam ex cauſa logica ſequitur aliud, ſicut ex riſibili benè infertur rationale. Et ex decreto permiſſivo Dei benè ſequitur forè peccatum.

Per eandem autem particulam intellectam de ſequela phyſica per verum, & realem influxum, qualitèr debet intelligi, excluduntur ab hac definitione cauſa logica, & privatio, & conditiones ſine quibus non, quorum nullum verè, & propriè, influit in effectum. Et per eandem particulam denotatur, quod cauſa per talem influxum facit effectum à ſe ipſa dependere.

Per ly *aliud* denotatur inter cauſam, & effectum debere eſſe diverſitatem ſaltim materialem in natura inter effectum, & cauſam. Et propterea Pater in divinis, quamvis producat filium, non tamen eſt cauſa illius. Quia filius non eſt alius à Patre in natura, ſed potius eadem realitèr natura reperitur in vtroque. Quo ſuppoſito

§. II.

Statuitur prima concluſio.

Diviſio prædicta adæquata eſt in quatuor genera cauſæ.

COncluſ. iſtam brevi ratione probamus. Quia genera cauſarum ſunt quatuor, & non ſunt plura quam quatuor. Ergo diviſio adæquata eſt. Ant. quãtum ad 1. partem prob. Quidquid fit ab aliquo, efficientèr fit. Nam idem à ſe ipſo effici non poteſt. Ergo datur cauſa efficiens. Sed cauſa efficiens non poteſt agere niſi mota ab aliquo fine. Eo quod omne agens operatur proptèr finem ſivè cognitum à ſe, ſivè ab authore naturæ. Ergo datur cauſa finalis. Rurſus effectus iſte non poteſt ex nihilo fieri à cauſa ſecunda, ſed ſemper ſit ex præſuppoſito ſubiecto, quod eſt materia. Ergo datur cauſa materialis. Sed cauſa prima materialis, cum ſit pura potentia non poteſt tribuere ſpeciem, Ergo requiritur

ritur forma ad ſpeciem communicandam. Conſequenterque dantur quatuor genera cauſarum materialis, & formalis, efficiens, & finalis.

2. verò partem videlicèt plures cauſas non eſſe. Prob. ex eo, quod omnis alia cauſa reducitur neceſſario ad aliquam ex aſsignatis, ſicut conſtabit argumentis reſpondendo. Ergo genera cauſarum non ſunt plura, quam aſſignata.

Contra 1. partem inſt. Quia cauſa materialis non eſt vera cauſa. Ergo genera cauſarum non ſunt quatuor. Prob. ant. Cauſa debet eſſe perfectior effectu. Sed cauſa materialis non eſt perfectior forma, quam poterat cauſare. Ergo vera cauſa non eſt.

Reſp. Quod licèt materia non ſit perfectior ipſa forma entitativè, & ſecundum ſe; eſt tamē perfectior forma provt recepta in materia. Quia provt ſic forma ab ipſa materia dependet.

Sed inſt. Forma vt recepta in materia communicat illi eſſe. Ergo etiam provt ſic excedit ipſam materiā. Conſ. bona eſt. Et prob. ant. Forma dat eſſe materię. Sed non dat eſſe niſi provt in materia recepta. Ergo provt in materia recepta communicat illi eſſe.

Reſp. diſt. ant. Vt recepta concomitanter: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſeq. Licèt namque, vt forma dat eſſe materiæ, requiratur, quod ſit in materia concomitanter, & in eodem iſtanti; non tamen forma dat eſſe provt recepta formalitèr. Sic enim accipit eſſe à materia in genere cauſę materialis. Et ipſa forma dat eſſe, quatenus materiam actuat, & ipſam informat, ſecundum quam rationem eſt cauſa formalis materiæ, & non illius effectus.

Dices: Forma, vt actuat materiam, eſt perfectior materia ipſa. Sed non actuat materiam niſi provt in materia recepta. Ergo provt ſic recepta perfectior eſt.

Reſp. diſt. min. Vt recepta concomitantèr: conc. min. Formalitèr: neg. min. & conſeq. Quia quamvis vt forma actuet, & cauſet materiam, debeat eſſe concomitanter in materia recepta; non tamen actuat formalitèr vt recepta, ſed ſolum ſe habet, vt informans, & actuans, licèt eſſe in materia receptam eſſentialitèr neceſſarium ſit, vt forma præſtet effectum per ſuam informationem.

Contra 2. partem conclu. arg. Diſpoſitiones, quibus materia ad formam recipiendam diſponitur, habent rationem cauſę. Et tamen nō continentur ſub aliquo ex prædictis generibus. Ergo plura ſunt genera cauſarum. Prob. mi. Diſpoſitiones non pertinent ad genus cauſæ efficientis, finalis, vel formalis, vt per ſe notū eſt: nec cauſæ materialis. Quia

non

non recipiunt formam. Ergo non continentur ſub aliquo ex prædictis generibus.

Reſp. Diſpoſitiones pertinere ad genus cauſæ materialis. Quia licèt non recipiant formam, diſponunt tamen materiam, vt poſsit formam recipere. Sicut aſſenſus præmiſſarum, qui determinat intellectum ad aſſenſum concluſionis, concurrit efficientèr ad concluſionis aſſenſum, ſicut intellectus ipſe.

Sed inſt. 1. Diſpoſitiones non determinant materiam ad recipiendam formam. Quia determinare eſt proprium formæ, non verò diſpoſitionis. Ergo diſpoſitiones non concurrunt in genere cauſæ materialis, ſicut & ipſa materia.

2. inſt. Diſpoſitiones non ſe tenent ex parte materiæ. Ergo non concurrunt in genere cauſæ materialis. Prob. ant. Quod ſe tenet ex parte alicuius cauſæ, dat illi virtutem in ordine ad effectum. Sicut aſſenſus præmiſſarum, quia ſe tenet ex parte intellectus, præſtat illi virtutem ad aſſenſum concluſionis. Sed diſpoſitiones non dant materiæ virtutem ad recipiendam formam. Nam materia à ſe ipſa eſt capax recipiendi. Ergo diſpoſitiones non ſe tenent ex parte materiæ.

Reſp. ad 1. Determinare eſſe proprium formæ. Ex quo non infertur repugnare diſpoſitioni. Quia diſpoſitio eſt forma accidentalis dans eſſe ſecũdum quid, & ita per modum formæ ad materiam comparatur. Quia tamen materiam præparat, & diſponit potius ad hanc formam, quam ad aliam: propterea ſe tenet ex parte materiæ; & in eodem genere cauſæ materialis in ordine ad formam concurrit.

Ad 2. inſt. neg. ant. ad prob. diſt. mai. Ex parte cauſæ non habentis ſufficientem virtutem: conc. mai. Illam habentis: neg. mai. & conc. min. neg. conſeq. Illud namque, quod ſe tenet ex parte cauſæ non habentis ſufficientem virtutem ad effectum, cauſæ virtutem communicat. Et, ideò aſſenſus præmiſſarum communicat intellectui virtutem ad aſſenſum concluſionis. Eo quod intellectus ex ſe indifferens eſt ad verum, vel falſum. Conſequenterque, vt determinatè verum attingat indiget ſuper addita virtute præmiſſarum. Materia verò ex ſe habet ſufficientem virtutem ad formam recipiendam. Et ita non indiget nova virtute diſpoſitionibus ſuper addita.

Addimus tamen. Quod vt aliquid ſe teneat ex parte cauſę, non requiritur præſtare virtutem, ſed ſufficit quod cauſam determinet ad effectum: vt conſtat in applicatione ignis, quæ non dat igni virtutem ad comburendum. Et tamen ſe tenet ex parte ignis.

Dices: Ergo diſpoſitiones non cõmunicant materiæ aliquã virtutem,

Digitized by Google

tutem ad recipiendam formam, conſequentèrque non concurrunt in genere cauſæ receptivæ, ſicut ipſa materia, ac proindè non concurrunt in eodem genere cauſæ.

Reſpondebis. Non concurrere in eodem genere cauſæ infimo: quià non concurrunt recipiendo; concurrunt tamen in eodem genere cauſæ ſubalterno, quatenus concurrunt diſponendo, & coaptando materiam, vt recipiat formã. Nàm genus cauſæ materialis eſt diviſibile per diverſos modos cauſandi, recipiendo videlicèt, vel diſponendo materiam ad recipiendum.

Dices: Secundum doctrinam iſtam, intra genus cauſæ materialis dantur diverſi modi cauſandi ſpecificè diverſi. Ergò cauſæ ſunt plures, quam quatuor aſſignatæ. Et conſequentèr diviſio adæquata non erit.

Reſp. diſt. conſeq. Plures pluralitate ſpecifica: conced. conſeq. Pluralitate generica: nego conſeq. Quià diviſio cauſæ in quatuor genera aſsignata non eſt in ſpecies infimas. Eo quod intra genus cauſæ materialis dãtur diverſi modi cauſandi: & intra genus cauſę efficientis datur etiam cauſa efficiens inſtrumentalis, & efficiens principalis, cauſa radicalis, & proxima, cauſã ſuperior, & inferior. Et ità diviſio prędicta ſolùm eſt in genera cauſæ, ſub quibus plures continentur ſpecies. Sicut corpus dividitur in animatum, & inanimatum; quæ diviſio adęquata eſt, quamvis ſub vtroque corpore dividente plures contineantur ſpecies.

2. arg. Obiecta potentiarum, & habituum ſunt veræ cauſæ. Et tamen non continentur ſub aſsignatis. Ergò dantur aliæ prætèr aſsignatas.

Conf. Cauſa inſtrumentalis eſt verè cauſa. Et tamen ſub his non continetur. Ergò idem quod priùs. Dices contineri ſub cauſa efficienti.

Contra tamen eſt. Quià cauſa efficiens eſt illa à qua primo incipit motus: Sed à cauſa inſtrumentali non primo incipit motus, Ergò ea non continetur ſub cauſa efficiente.

Rurſus etiam. Idæa, quæ eſt in mente artificis, eſt verà cauſa artefacti. Ettamèn non continetur ſub his. Ergò idem quod priùs.

Reſp. tamèn ad arg. Quod obiecta potentiarum, & habitum ſpecificant potentias, & habitus in genere cauſæ formalis extrinſicæ. Et ità ſub cauſa formali continentur. Licèt etiam poſsit dici contineri ſub genere cauſæ finalis. Quià potentiæ, & habitus ad obiecta, vt ad finem ordinantur. Et etiam ad genus cauſæ materialis reduci. Eo quod ſunt materia circa quam habitus, & potentiæ verſantur.

Ad conf. bene reſponſum eſt.

eſt. Et ad replicam diſting. mai. Primo comparativè ad alias cauſas: conc. mai. Primo abſolutè; nego mai. & ſub eadem diſtinctione minoris: neg. conſ. Quia licèt ab inſtrumento non incipiat primo motus abſolutè, incipit tamen primo comparativè ad aliàs cauſas. Eo quod prius incipit in executione motus ab inſtrumento, quam à cauſa materiali, formali, & quam à cauſa finali.

Ad aliud de ideà reſp. Idęam pertinere ad genus cauſæ formalis. Quia dat ſpeciem ſaltim extrinſecè ideato. Eo quod arte factum producitur ad inſtar, & ſimilitudinem ideæ, quæ ſolutio colligitur ex Ariſt. 5. metaph. text. 2. & ex D. Th. ibi lect. 2.

Poterat etiam dici, idęam reduci ab genus cauſæ finalis. Nam operans artificialitèr intendit aſsimilare effectum artificialem Idæę vel exemplari.

3. reſp. & benè. Idæam reduci ad genus cauſæ efficientis. Quia ſicut forma naturalis ſe habet ad effectum naturalem: ita ſe habet idæa ad effectum artificialem. Et conſequenter ſicut forma naturalis concurrit effectivè ad effectum naturalem. Ita forma idæalis concurrit efficientèr ad artificialem effectum. Et rurſus idæa determinat agens artificiale ad effectum artificialem producēdum. Vndè D. Th. quæſt. 3. de verit. art. 1. ſic definivit idæam; *eſt forma quam aliquis imitatur ex intentione agentis determinantis ſibi finem.* Quæ diffinitio coincidit cum alia communitèr aſsignata, quod videlicèt: *Idæa eſt id ad quod reſpiciens artifex operatur.* Determinat ergo idęa ipſum artificem ad effectum artificialem producendum. Et conſequentèr concurrit efficientèr cum illo ad eundem effectum.

§. III.

Secunda concluſio.

Diviſio cauſæ in quatuor genera aſsignata vnivoca eſt.

Antequam concluſionem iſtam probemus, prænotare opportet cauſam analogicè dici de cauſa prima, & ſecunda. Eo quod cauſa ſecunda comparativè ad primam eſt cauſa ſecundum quid, & à prima in operando dependet. Et Deo, & creaturæ nihil datur vnivocum.

Dices: Quod licèt Deo, & creaturis nihil detur vnivocum in eſſe ęntis; poteſt tamē dari aliquid vnivocum in ratione cauſæ. Sicut licèt enti reali, & rationis, ſubſtantiæ, & accidenti nihil detur vnivocum in eſſe entis; datur tamen aliquid vnivocum in eſſe ſcibilis. Quia accidens, & ens rationis ſunt ſcibilia ſimplicitèr.

Reſp. tamen. Quod ratio ſcibilis ſolum importat conexionem eſſentiæ cum proprietatibus ſuis, in qua conexione accidens, & ſubſtantia, ens reale, & ens ratio-

nis habent convenientiam vnivocam. Ratio verò cauſæ non ſolùm importat connexionem explicitam cum effectu; verùm etiam virtutem contentivā effectus. Et cum virtus cauſæ ſecundæ ſit talis ſecundùm quid comparativè ad virtutem cauſæ primæ, & eſſentialitèr ab illa dependeat. Indè fit rationem cauſæ non poſſe eſſe vnivocam ad vtramque.

2. prænotandum eſt cauſam analogicè dici de ſubſtantia, & accidenti. Quià virtus cauſæ accidentalis eſt talis ſecūdùm quid, & productiva effectus ſecundum quid talis: virtus verò ſubſtantialis eſt talis ſimplicitèr, & productiva effectus, qui ſimplicitèr talis eſt. Conſequentèrque virtus contentiva effectus inæqualitèr participatur à virtute ſubſtantiç, & à virtute accidentis: ac proindè in ratione cauſæ analogicè conveniunt.

Dizes: Quod accidens in operando non dependet à ſubſtantia. Ergò diviſio cauſæ ad ſubſtantialem, & accidētalem vnivoca eſt. Prob. ant. Calor v.g. poteſt tanquā cauſa principalis producere alium calorem. Nàm calor producendus non excedit virtutem caloris producentis. Ergò aliquāndo accidens non dependet in operando à ſubſtantia. Aliàs numquam accidens eſſet cauſa principalis comparativè ad effectum.

Reſp. tamen. Replicam iſtam probare diviſionem cauſæ non eſſe analogam ad ſubſtantiam, & accidens, analogia orta ex dependentia vnius ab alio: non tamen non eſſe analogam analogia orta ex inæquali participatione, quatenùs virtus ſubſtantiæ eſt talis ſimplicitèr; virtus verò accidentis eſt talis ſecundū quid.

Præterquam quod, licèt calor producendus in eſſe entis nō excedat virtutem caloris producentis, in ratione tamen effectus talem virtutem excedit. Quià calor producendus præparat, & diſponit ad formam ignis. Et ideò ſicut calor non poteſt producere formam ignis niſi dependentèr à ſubſtantia: ità non poteſt producere calorem diſponentem ad illam niſi cum depēdentia à ſubſtantia. Quibus ſuppoſitis.

Concluſio noſtra prob. Quià ratio cauſç ſimplicitèr participatur ab omnibus aſsignatis. Ergò ratio cauſç vnivoca eſt. Prob. ant. Qualibet cauſa ex ſuprà dictis eſt cauſa ſimplicitèr. Ergò ratio cauſç ſimplicitèr participatur ab omnibus aſsignatis. Prob. ant. Qualibet cauſa independētèr ab alia habet ſuam rationem cauſæ. Nā materia independentèr à forma à ſe ipſa habet recipere formam: & forma à ſe ipſa habet actuare materiā: & finis à ſe ipſo habet movere: & cauſa efficiens à ſe ipſa habet efficientèr producere. Ergò qualibet cauſa ex ſupra dictis eſt cauſa ſimplicitèr.

Dices: Diviſio iſta non eſt generis

Digitized by Google

neris in ſpecies.Ergò vnivoca nō eſt.Quià ſi eſſet vnivoca,eſſet generis in ſpecies,vt vidimus. Ant. prob.Materia,quæ eſt vnum mēbrum diviſionis,non eſt verà ſpecies.Eo quod eſt aliquid incompletum:& inſuper non habet actum metaphyſicum in probabili ſententia. Ergò diviſio non eſt generis in ſpecies.

2.inſt. Cauſa finalis ſolùm metaphoricè muvet. Ergò non eſt ſimplicitèr cauſa. Et conſequentèr diviſio vnivoca non eſt.

3.Influxus cauſæ materialis, & formalis non diſtinguitur ab ipſis,Ergò verùs influxus non erit Proindequè ipſæ non erunt verè cauſæ : nec diviſio erit vnivoca.

Aliqui authores actum metaphyſicum negantes affirmant diviſionem cauſæ eſſe vnivocam ad quatuor genera cauſæ:ſed revera in conſequentèr procedunt. Nàm aſſerere materiam non habere actum metaphyſicum eſt dicere materiam nō habere differentiam veram generis contractivam.Quod eſt dicere materiam non eſſe ſpeciem. Et conſequentèr non eſſe compoſitam ex aliqua ratione communi vnivoca,& ex vera differentia. Quapropter negare actum metaphyſicum, & concedere rationem cauſæ eſſe vnivoçam ad materiā, in conſequentia maxima eſt, & contradictoria affirmare. Vndè in illa ſententia probabili diviſio cauſæ ſolum eſt analoga.

Nos autē actū metaphyſicum cōcedentes ſimilitèr affirmamus materiam eſſe ſpeciem;non quidem completam, ſed incompletam,vt explicavimus ibi.Et ideò ex hac parte non repugnat rationem cauſæ vnivocam eſſe.

Ad 2.reſp. Verè,& propriè movere., ſolum convenire cauſæ habenti contactum phyſicum, & realem cum effectu: quem contactum non habet cauſa finalis, quæ ſo'um cauſat vt exiſtens in appræhēſione operantis:& propterea ſolum metaphoricè movet. Verè tamen,& realiter influit, vt in proprio loco dicemus,& verè effectus ad illam conſequitur. Et ideò eſt cauſa ſimplicitèr.

Ad 3.reſp.Influxum in præſenti non accipi pro agere, vel efficere,quod propriè ſolum cōpetit cauſæ efficienti; ſed influxum in præſenti ſummi,quatenùs importat phyſicam ſequelam effectus,quod verè competit cauſæ materiali,& formali, & ità ſunt veræ cauſæ.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis infertur 1. omnem cauſam realitèr ab effectu diſtingui. Nàm cauſa realitèr

litèr influit in effectum: & effectus realitèr pendet à cauſa. Et idem non poteſt in ſe ipſum realitèr influere, nec à ſe ipſo realitèr dependere.

Dices: Effectus formalis formæ eſt ipſa forma ſubiecto communicata. Sed forma ſubiecto communicata non diſtinguitur realitèr à ſe ipſa. Ergo effectus cauſæ formalis non diſtinguitur ab illa realitèr.

Reſp. diſt. mai. Effectus intrinſecus: conc. mai. Effectus extrinſecus, vel quaſi extrinſecus: neg mai. Et conc. min. neg. conſ. Secundum diſtinctionem maior. Forma namque duplicem habet effectum, vnum intrinſecum, qui eſt ipſa forma communicata ſubiecto, de quo non loquimur in præſenti: alium verò extrinſecum, qui eſt ipſum ſubiectum, vt actuatum per formam, qui effectus realitèr a forma diſtinguitur, & de tali effectu extrinſeco ſolum in præſenti procedit locutio noſtra.

2. ex dictis inf. Quod licèt cauſa in eſſe entis poſſit eſſe imperfectior effectu; formalitèr tamen in ratione cauſæ ſemper eſt perfectior: Quià effectus habet eſſe à cauſa, & ipſa dat eſſe effectui. Et perfectius eſt dare quam accipere.

Tandem inf. ex dictis, quod licèt cauſa, vt dicens relationem prædicamentalē ad effectum, ſit ſimul natura cum illo: quia inter relativa prædicamentalia nulla datur præcedentia naturæ; eo quod vnum non eſt vera cauſa alterius: quæcumque tamen cauſa, vt cauſat actualitèr effectum, eſt priùs natura, quàm effectus. Nam effectus dependet à cauſa. Et id à quod aliquid dependet eſt priùs natura illo. Cum hac tamen differentia quod ſi cauſa vt realitèr exiſtens cauſat, ſicut cauſa efficiens, debet exiſtere priùs prioritate naturæ: & ſi cauſat vt exiſtens in appræhenſione, debet eſſe priùs natura provt ſic. Si verò vt tendens ad exiſtentiam ſicut materia, debet præcedere prioritate naturæ vt in via ad habendam exiſtentiam.

Ex quo conſtat cauſam conſtitui in ratione prioris ad effectum per ſuam entitatem, vt cauſativam, & etiam vt cauſantem effectum. Nam cauſa non ſolum eſt prior natura vt cauſativa eſt, ſed etiam vt in actu ſecundo cauſat. Vndè omnia requiſita ad cauſam conſtituendam in ratione cauſantis, & etiam proximè expeditam ad cauſandum debent etiam effectum præcedere prioritate naturæ. In quo cum Thomiſtis convenit, & rationi conformatur quidam recentior Ieſuita.

Non tamen rationi conformatur Oviedo controverſia 7. punct. 3. §. 1. vbi aſſerit: Prioritatem naturæ conſiſtere in eo, quod à priori ad poſterius nō valeat conſequentia; benè tamen ab

ab exiſtentia poſterioris. Quæ tamen doctrina falſa eſt. Quià benè valet, exiſtit Sol. Ergò exiſtit illuminatio, quæ eſt poſterior natura. Et benè valet, exiſtit Angelus in primo inſtanti. Ergò intelligit, quamvis intellectio ſupponat intellectum, & Angelum præcedentem prioritate naturæ tanquàm veram cauſam intellectionis. Et in ſententia leſuitarum aſſerentium. Materiã de lege ordinaria nõ poſſe exiſtere ſine forma; benè valet, exiſtit materia. Ergò exiſtit forma. Et tamen materia prioritate naturę pręcedit formam, quod non negat P. Oviedo. Et hæc de art. iſto in hoc lib. text. 19. ad Philoſ. applicanda.

QVÆSTIO TERTIA.

De Cauſa efficiente.

ARTICVLVS I.

Vtrùm forma ſubſtantialis ſit principium quo operandi?

§. I.

Explicatur diffinitio cauſæ efficientis.

CAuſam efficientem in hoc lib. text. 3. Philoſ. diffinivit: *Quod ſit principium, vndè primò incipit motus*. In qua diffinitione, *principium* ponitur loco generis: in hoc enim convenit cauſa efficiens cum alijs cauſis, & etiam cum privatione. Quià tamen ab alijs cauſis non primo incipit motus. Ideò altera particula loco differentiæ ponitur.

Inſt. Eſſe id à quo primò incipit motus nequit eſſe diffinitio cauſæ efficientis. Ergò non benè ſic diffinitur. Prob. antec. Cauſa ſecunda eſt verè efficiens. Et tamen ab illa non primo incipit motus; ſed prius incipit à cauſa prima. Ergò illa non poteſt eſſe diffinitio cauſæ efficientis.

2. Cauſa creans eſt verè cauſa efficiens. Et tamen ab illa non primo incipit motus. Quià creatio verus motus non eſt. Ergò idem quod prius.

3. Motus prius incipit à cauſa finali. Ergò non prius à cauſa efficiente. 4. Eſſe primum principium motus convenit naturæ, ſicuti dicitur in eius diffinitione. Ergò non convenit cauſæ efficienti, quæ à natura eſſentialitèr diſtinguitur.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. diſt. min. Non primo abſolutè: conc. min. Comparativè ad alias cauſas: neg. min. & conſeq. De ratione namque cauſæ efficientis non eſt, quod prius incipiat motus ab illa abſolutè; ſed ſolum comparativè ad alias cauſas, materialem videlicèt, & formalem, & finalem. Quod quidem verè convenit cauſæ ſecun-

eundẹ. Sicut propter eandem rationem cauſæ inſtrumentali verè convenit diffinitio prædicta.

Ad 1. prob. reſp. In præſenti ſolum diffiniri cauſam efficiẽtem operantem ex præſuppoſitò ſubiecto, qualis non eſt cauſa creans. Et ità mirum non eſt, quod illi nō competat diffinitio.

2. reſp. Motum in præſenti ſumi generalitèr pro motu comprehendente verum motum, & metaphiſicam mutationem, qualis creatio eſt.

Ad 3. reſp. Quod cauſa finalis prius movet in intentione operantis; cæterum motus in executione non prius incipit à cauſa finali, ſed potius ab ipſa cauſa efficiente, quæ per ſuam operationem in executione applicat cauſam materialem, & formalem ad cauſandum, & ipſum finem conſequitur.

Ad 4. Naturam eſſe primum principium motus radicale, & intrinſecum, motus quidem eiuſdem ſubiecti, in quo eſt ipſa natura. Cauſa verò efficiens eſt principium motus, quatenùs principiū abſtrahit à radicali, & à proximo, ab intrinſeco, & extrinſeco: ſivè motus ſit in ipſa, ſivè in alio ſubiecto recipiatur.

Hæc autem cauſa efficiens, generalitèr accepta, dividitur in cauſam per ſe, & cauſam per accidens. Cauſa per ſe eſt illa, quæ per ſe, & vt talis producit effectum; ſicut ſtatuarius eſt cauſa per ſe ſtatuæ, & ædificator eſt cauſa per ſe ædificij. Quia tales effectus neceſſario petunt à talibus cauſa produci.

Cauſa per accidens ea eſt, quæ per accidens ad effectum concurrit, ſicut muſicus eſt cauſa per accidens ædificandi. Nàm per accidens eſt, quód, qui ædificat, muſicus ſit.

Cauſa etiam per ſe *dividitur* in cauſam primam, qualis eſt Deus, & in cauſam ſecundam, qualis creatura eſt. Et etiam in vniverſalem, & particularem. Vniverſalis verò eſt, quæ producit effectus diverſæ rationis, ſicut Sol producit effectus diverſos, tàm in terra, quàm in mari. Particularis autem eſt determinata ad aliquam ſpeciem in agẽdo: vt homo, qui ſolum hominem producere poteſt. Dividitur inſuper in vnivocam, & æquivocam. Vnivoca eſt, quæ aſsimilat ſibi effectū, ſicut homo hominẽ. Æquivoca eſt, quæ producit effectum diverſæ rationis, ſicut Sol, qui tàm diverſos effectus in his inferioribus operatur.

Dices: aſſenſum præmiſſarum eſſe cauſam æquivocam ad aſſenſum concluſionis. Et tamen non poteſt producere effectus diverſæ rationis; ſed neceſſario determinat ad aſſenſum verum, & ad hunc numero aſſenſum. Ergò ad cauſā æquivocam nòn requiritur producere effectus diverſæ rationis.

Reſp.

Reſp. tamen ad cauſam æquivocam ſufficere, quod producat effectum ſpecificè diverſum ab ipſa cauſa, qualitèr aſſenſus concluſionis ſpecificè diſtinguitur ab aſſenſu præmiſſarum.

Deindè cauſa efficiens dividitur in principalem, quæ propria virtute operatur: & inſtrumentalem, quæ virtute cauſæ principalis producit effectum. Et etiam in liberam, quæ medio iuditio indifferenti operatur, ſicut agentia intellectualia: & in cauſam neceſſariam, quæ agit cum omnimoda determinatione ad vnum, vt agentia, quæ ratione carent. Etiam dividitur in phyſicam, quæ phyſicè attingit effectum, & moralem, quæ moralitèr influit per conſilium, præceptum, vel orationem.

Tandem dividitur cauſa in totalem, quæ ſe ſola in proprio genere producit effectum. Et partialem, quæ non ſe ſola producit, ſed virtute alterius indiget: ſicut bos ad portandum currum indiget altero bove, vel quando duo attēperant concurſum proprium ad eundem effectum, vt duo portantes lapidem. Ex quo colligitur effectum cauſæ vnivocæ non dependere ab illa in conſervari, ſecus autem effectū æquivocæ. Quià cauſa vnivoca communicat effectui formam eiuſdem rationis. Et conſequentèr effectus à cauſa in conſervari non pendet. Et propter rationem oppoſitam effectus à cauſa æquivoca dependet in conſervari. Quo ſuppoſito, inquirimus in præſenti, an forma ſubſtantialis ſit principium *quo*, & radicale efficientèr operandi? In qua parte affirmativa ſententia communis eſt inter Philoſophos, & expreſſa Sanct. Præcept. 1. p. q. 77. art. 1. ad 4. & in præſenti, & pluribus alijs in locis, & in 2. de Anima tradit illam Ariſt. text. 24. animam diffiniendo; quod ſit *forma, qua primò vivimus, ſentimus, loco movemur, & intelligimus*. Quæ ſatis indicant formam eſſe primum principium, & radicale operandi. Et ideò hæc erit

§. II.

Noſtra Concluſio.

CONcluſ. iſtam efficacitèr ratione probamus. Illud eſt primum, & radicale principium operandi, in quo agens intendit aſsimilare ſibi effectum. Nam agens intēdit effectum aſsimilare in illo, quod eſt principale in ipſo, quale eſt radicale principium. Sed agens intendit effectum aſsimilare in forma ſubſtantiali. Ergò hæc erit principium radicale operandi. Prob. min. Quia homo hominē genitum intendit aſsimilare in forma ſubſtantiali (& idem de quocumque agente dicendum). Ergò. Min. ve

ra eſt. Prob. ant. Illud principaliter intendit homo, ad quod ponit, & ordinat omnes diſpoſitiones, quas introducit ad effectum conſequendum. Sed homo generans hominem omnes diſpoſitiones ſibi poſsibiles ponit, & ordinat ad formam rationalem in materia introducendam. Ergò homo generans effectum, quem producit, in forma ſubſtantiali intendit aſsimilare.

Conf. Illud eſt radicale principium operandi, quo agens conſtituitur in ſuo eſſe, & in actu. Sed per formam ſubſtantialem agens conſtituitur in actu, & in eſſe. Eo quod forma ſubſtantialis eſt primus actus conſtitutivus agentis, & communicat ſpeciem eſſentialem. Ergò forma ſubſtantialis eſt principium radicale operandi. Mai. prob. Nam operari ſequitur ad eſſe. Ergò illud eſt radicale principium operandi, quo agens conſtituitur in ſuo eſſe, & in actu.

Explicatur. Quià materia eſt primum in genere potentiæ, eſt primum, & radicale principium recipiendi. Sed forma ſubſtantialis eſt prima in genere actus. Ergò erit principium radicale operandi. Nam ſicut recipere conſequitur ad rationem potentiæ, ità operari ſequitur ad actum.

2. prob. concluſio. Nàm in agente naturali aſsignandum eſt aliquod radicale principium. Sed accidens tale principium non eſt. Ergò ſola forma ſubſtantialis hoc poteſt habere. Prob. mi. Principium radicale operandi debet eſſe magis, vel ſaltim æquè perfectum cum effectu, quem producit. Sed accidens non poteſt in perfectione adæquere ſubſtantialem effectum. Ergò non poteſt eſſe principium radicale operandi.

§. III,

Argumentis occurritur.

Contra concluſionem iſtam arg. 1. Quod accidens poteſt in ratione cauſæ adæquare ſubſtantiam. Ergò poteſt eſſe principium radicale producendi ſubſtantialem effectum. Prob. antec. Cum exceſſu accidentis à ſubſtantia in eſſe entis ſtat in ratione cauſæ adæquare ſubſtantiam. Ergò poteſt accidens in ratione cauſæ ſubſtantiam adæquare. Prob. antec 1. Sol in eſſe entis eſt imperfectior viventibus imperfectis, quæ fiunt ex putrefactione terræ. Et tamen in ratione cauſæ adęquat talia viventia. Siquidē illa producit tanquā cauſa principalis. Ergò paritèr cum exceſſu accidentis à ſubſtantia in eſſe entis ſtabit adæquare illam in ratione cauſæ.

2. Materia in eſſe entis eſt imperfectior forma. Et tamē in ratione cauſæ illam adæquat. Quià omnis

nis, cauſa eſt perfectior effectu, vel ſaltim æquè perfecta. Et materia eſt cauſa formę. Ergò idem, quod prius.

3. Licet formica in eſſe entis ſit imperfectior homine, in ratione tamen obiecti potentiæ viſivæ eſt perfectior illo. Quià perfectiorem viſionem terminat formica, quam homo. Ergò idem.

Reſp. ad arg. neg. duo ant. 1. & ad 1. prob. reſp. D. Tho. 1. p. q. 70. art. 3. ad 3. Solem non eſſe cauſam principalem viventium imperfectorum formalitèr vt talia ſunt, ſed ſolum eſſe cauſam inſtrumentalem, quatenùs virtute Angeli producit inſtrumentalitèr viventia imperfecta, quæ ſiunt ex putrefactione terrę. Vndè Sol in ratione cauſæ viventia imperfecta formalitèr nõ adæquat. Aliam ſolutionem dabimus infra conſiſtentem in eo, quod exceſſus inter Cœlum, & viventia imperfecta parvus eſt in eſſe entis. Quià licèt ipſa ſint viventia, ſunt tamẽ imperfectiſsima, & ipſe Sol eſt perfectiſsimum, & incorruptibile corpus, & propter iſtam perfectionem viventium exceſſus facilè reſarcitur.

Ad 2. prob. reſp. Materiam eſſe perfectiorem forma in ratione cauſæ actualitèr cauſantis, ſub qua conſideratione, omnis cauſa etiam inſtrumentalis eſt perfectior effectu. Eo quod ſub hac expreſsione explicat dare eſſe; non autem recipere, vel dependere ab effectu; non tamen materia abſolutè ſumpta perfectior eſt forma. Et in præſenti ſolum loquimur de cauſa conſiderata abſolutè.

Sed inſt. Stat vnum effectum imperfectionem alio in eſſe entis eſſe perfectiorem in ratione effectus. Ergò ſtabit cauſam minus perfectam in eſſe entis adæquare effectum in ratione cauſæ. Conſ. à paritate nota eſt. Ant. prob. Materia prima in eſſe entis eſt imperfectior forma corruptibili. Et tamen in ratione effectus perfectior eſt materia, quam corruptibilis forma. Siquidem materia ſolum poteſt per creationem produci; forma verò corruptibilis per eductionem producitur ab agente naturali. Ergò ant. verum eſt.

Reſp. conc. 1. ant. neg. conſ. Ratioque diſcriminis eſt. Quià effectus prout talis dicit habitudinem ad actionem, qua producitur. Cumque materia producatur per actionem perfectiorem, quam forma corruptibilis: indè fit, in ratione effectus materiam eſſe perfectiorem, quamvis non in eſſe entis. Cauſa verò conſtituitur per virtutem contentivam effectus. Et cum cauſa minus perfecta in eſſe entis, minus etiam perfectam virtutem habeat. Cauſa minus perfecta in eſſe entis nõ poterit effectum perfectiorem principalitèr continere.

Digitized by Google

Sed inſt. Effectus in ratione talis poteſt excedere alium effectum, à quo exceditur in eſſe entis. Sed hoc ipſo ratio effectus poteſt excedere entitatem. Ergò etiam ratio cauſæ poterit excedere cauſæ entitatem. Conſequenterque cauſa minus perfecta entitativè poterit eſſe perfectior in ratione cauſæ.

Reſp. neg. conſ. propter ſolutionem datam. Quià videlicet effectus, prout talis, dicit habitudinem ad actionem, & ad cauſam productivam: & effectus minus perfectus in eſſe entis poteſt perfectiorem cauſam, & actionem exigere. Cauſa verò per virtutem contentivam conſtituitur: & virtus contentiva non poteſt entitatem excedere.

Dices: Homo in eſſe entis excedit Cœlum. Et tamen Cœlum excedit hominem in ratione cauſæ. Quià Sol eſt cauſa vniverſalis, quod non habet homo. Ergò ſolutio nulla eſt.

Reſp. tamen facilè. Hominem quantum ad ſubſtantiam, & abſolutè, & ſimplicitèr etiam excedere Cœlum in ratione cauſæ. Nàm homo viventia perfecta generare poteſt, quod Cœlo repugnat. Ipſum autem Cœlum ſolum quantum ad modum, & ſecundùm quid hominem excedit in ratione cauſæ. Eo quod Sol cauſa vniverſalior eſt, & plura producere poteſt.

Ad 3. prob. princ. ant. neg. conſ. Quia obiectum viſibile connotat eſſentialitèr potentiam viſivam. Et cum in potentia viſiva perfectior virtus requiratur ad videndum formicam, quam ad hominem videndum, indè fit formicam in ratione obiecti potentiæ viſivæ eſſe homine perfectiorem. Cauſa verò principalis continet effectum producendum in ſua intrinſeca entitate. Et ità ipſum principalitèr continere non poteſt, niſi ipſum ſaltim adæquet in eſſe entis.

2. arg. Poteſt accidens principalitèr producere effectū ſubſtantialem. Ergò accidens poteſt eſſe principium radicale operandi. Prob. ant. 1. Calor vt octo poteſt principalitèr producere formam ſubſtantialem ignis. Ergò antec. verum eſt. Prob. ant. Calor vt octo poteſt producere alium calorem vt octo, qui eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis. Nam vnus calor vt octo non excedit virtutem alterius caloris eiuſdem intenſionis. Ergò etiam formam ignis producere poteſt. Quià agens potens producere vltimam diſpoſitionem ad formā, poteſt etiam formam producere.

2. prob. ant. Quia ſecundùm doctrinam D. Th. 3. p. q. 77. Species Sacramentales nutriunt hominē: Conſequēterque producūt ſubſtantiam. Eo quod nutritio eſt motus ad ſubſtātiam terminatus. Sed in ſpeciebus Sacramentalibus ſubſtantia nō eſt, ſed ſolum ſunt acci-

accidentia. Ergo accidens poteſt principalitèr effectum ſubſtantialem producere.

3. Si ferro candenti applicetur ſtupa, ferrum candens producit ignem. Sed ille ignis non producitur à forma ſubſtantiali ignis exiſtentis in ferro candenti. Ergo ſolum calor ferri candentis producit formam ſubſtantialem ignis. Conſequenterque accidens poteſt ſubſtantiam producere. Min. patet. Quia forma ignis non eſt in ferro candenti. Alias ſi ferrum mergeretur in aqua, reſultaret forma carbonis. Quod falſum eſſe experientia convincit. Ergo ille ignis non producitur à forma ignis, quæ ſit in ferro candenti.

Reſp. ad arg. neg. tria antec. quæ continentur in illo. Quia propter connexionem, quam habet calor vt octo cum forma ignis, eo quod eſt vltima diſpoſitio ad talem formam, calor vt octo operantis, nec poteſt producere formam ignis, nec alium calorem vt octo. Quem licèt adæquet in ratione entis, non adæquat in ratione cauſæ, propter aſsignatam rationem. Inſtantia eſt in homine, qui in eſſe entis adæquat, & excedit equum, & formicam, & nullum producere poteſt.

Alijs terminis poterat dici ſolutionem præcedentem explicando, calorem vt octo in eſſe qualitatis non excedere calorem agentis; in ratione tamen vltimæ diſpoſitionis ad formam excedere illum, ſicut ipſum ſuperat forma. Et ita calor agentis, neque formam, neque calorem vt octo producere valet.

Ad 2. prob. ant. princ. reſp. Nutritionem ſolum principalitèr à ſubſtantia provenire, ab accidentibus verò tanquam à virtute inſtrumentaria, & in virtute ſubſtantiæ, quæ licèt ibi formalitèr non ſit, virtualitèr tamen ibi eſt. Sicut quando vinum conſecratum convertit in ſe guttam aquę, illa converſio provenit principalitèr à ſubſtantia vini conſecrati, quæ eſt ibi virtualitèr, quamvis formalitèr ibi non ſit.

Ad 3. R. Productionem ignis principalitèr provenire ſolum à forma ignis, quæ licèt non ſit in omnibus partibus ferri candentis, eſt tamen in aliquibus partibus: & quia in partibus minutiſsimis reperitur, reſultat forma cineris; non tamen forma carbonis.

Dices: Sicut formam corruptam viventis ſequitur forma cadaveris: Ita corruptam formam ignis ſequitur forma carbonis. Ergo ſi in ferro candenti non reſultat forma carbonis, ideò eſt: quia antecedentèr non erat ibi forma ignis.

Sed neg. ant. Quia ad formam ignis non ſemper ſequitur forma carbonis: ſed ſolum hoc contingit, quando forma ignis reperitur in materia ſufficienti, vt carbones generentur: quando autem

forma ignis in partibus minutiſſimis reperitur: illa corrupta, forma ſolum cineris reſultat.

Ex dictis infertur, quod ille ignis, qui aliquando producitur à navi introeunti in mare, non producitur principalitèr à calore navis, in qua non eſt forma ignis, ſed calor ille principalitèr fit à Sole virtualitèr eminentèr continente formam ignis. Et idem eſt dicendum de igne, qui quandoque in curribus reſultat; non tamen de igne, qui producitur à ſilice, quia forma ſilicis valdè ſimilis eſt formæ ignis. Et ideò ipſam virtualitèr continet, ipſamque producere valet. Quamvis ſine vllo inconvenienti poſsit affirmari ignem illum mediante ſilicis diſpoſitione principalitèr à Sole produci. Et hæc de art. iſto, text. 19. ad Philoſophum applicando.

ARTICVLVS II.

Vtrùm forma ſubſtantialis poſsit eſſe immediatè operativa?

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur concluſio.

IN difficultate præſenti, quæ magis oppoſitione, quam rationum gravitate difficilis reputatur ab omnibus, diverſiſsima ſunt placita Phyloſophorum. Aliqui namque extra Scholam D. Th. aſſerunt ſubſtantiam de potentia ordinaria non poſſe eſſe immediatè operativam, quos ſequitur quidam averſus Thomiſta, quem honoris cauſa nolumus nominare.

Alij autem affirmant ſubſtantiam non ſolum de poſsibili, ſed etiam de facto eſſe principium immediatè operativū, non ſolum vt *quod*; & immediatione ſuppoſiti, ſed etiam immediatione virtutis, & per modum principij quo, ità Scotus in 1. diſt. 37. & in 2. diſt. 17. & in 4. diſt. 12. q. 3. Durandus in 1. diſt. 2. q. 2. & omnes Scotiſtæ ſequuntur. Et prætèr paucos antiquiores, idem ſentiunt omnes Auctores Societatis cū Patre Suarez, diſp. 18. Metaph. ſect. 2. à numero 21. & ſect. 3. n. 3. Quorum plurimi expreſſam eſſe dicunt in Auguſt. in Iſidoro, & Bernardo. Quamvis aliqui ſine vlla obſcuritate, & verbis expreſsis, dicant oppoſitam eſſe expreſsiſsimam D. Th. & de illius mente non poſſe ab aliquo dubitari. Et quià verū eſt, hic vltimus ſufficit nobis, quem tamē falſum eſt ab Auguſt. recedere, vt contendunt adverſarij.

Proptereà ergò Thomiſtæ vniformitèr defendunt ſubſtantiam, tam de lege ordinaria, quā de potentia abſoluta non poſſe eſſe immediatè operativum. Quā ſententiam ſemper amplexus eſt

eſt D. Tho. 1. p. q. 9. art. 2. q. 14. art. 3. & q. 54. art. 3. & 59. art. 2. & 77. art. 1. & pluribus alijs in locis; De cuius doctrina ſit

§. II.

Prima Concluſio.

Subſtantia de facto immediate operativa non eſt.

RElictis authoritatibus Sanctiſ. Præcep. quæ appertiſsimè ſententiam iſtam declarant, ratione efficaci prob. concluſio noſtra. Potentiæ reſpicientes actus diſtinctæ lineæ, & adæquatè diverſos, realitèr diſtinguntur. Quia namque facere album eſt effectus pertinens ad lineam abſolutam: & referre ad alterum album pertinet ad lineam relativam, ideò proveniunt à principijs realitèr entitativè diverſis. Et propter ſimilem rationem viſus, & auditus realitèr diſtinguuntur. Quia reſpiciunt tanquam proprios actus, videre, & audire, qui ſunt actus diverſæ lineę, & adęquatè diverſi. Sed ſubſtantia, & potentia proximè operativa reſpiciunt actus diſtinctæ lineæ, & adæquate diverſos. Ergo ſubſtantia creata non poteſt eſſe potentia immediatè operativa, ſed potius à tali potentia realitèr entitativè diſtinguitur.

Min. prob. Subſtantia reſpicit exiſtentiam, & eſſe tanquam actum proprium: & potentia proximè operativa reſpicit operationem. Sed exiſtentia, & operatio ſunt actus diſtinctæ lineæ, & adæquatè diverſi. Ergo ſubſtantia, & potentia proximè operativa reſpiciunt actus de diſtincta linea, & adęquatè diverſos. Prob. Exiſtentia, & eſſe ſubſtantiale pertinet ad lineam entis ſubſtantialis, operatio verò ad lineam accidentis. Ergo exiſtentia, & operatio ſunt actus diſtinctæ lineæ, & adęquatè diverſi. Qua ratione 1. p. q. 54. art. 3. probat Ang. Doct. potentiam intellectivam Angeli eſſe ab Angeli ſubſtantia realitèr entitativè diſtinctam.

Ad rationem iſtam reſp. contrarij: Exiſtentiam, & operationem comparativè ad ſubſtantiam ſe habere per modum actus primarij, & ſecundarij. Et cum principium non ſpecificetur ab actu ſecundario, nec per illum diſtinguatur. Inde eſt ſubſtantiam, quæ primario reſpicit eſſe, poſſe ſecundario reſpicere operationem, & ad illam ordinari.

Hæc tamen ſolutio inefficax eſt. Quia ſubſtantia non poteſt primario reſpicere eſſe, & ſecundario reſpicere operationem. Ergo ſolutio nulla eſt. Probatur antecedens. Quia potentia, quæ reſpicit duos actus vnum vt primarium, & alium vt ſecundarium, in,

in eodem genere cauſæ reſpicit vtrumque. Sed ſubſtantia non reſpicit exiſtentiam, & operationem in eodem genere cauſę. Siquidem reſpicit exiſtentiam in genere cauſæ formalis; operationem verò in genere cauſę efficientis. Ergo ſubſtantia non poteſt primario reſpicere eſſe, & ſecundario operationem.

2. Potentia, quæ reſcipit vnum actum vt primarium, & alium vt ſecundarium, ſub eadem ratione formali reſpicit vtrumque. Vt per ſe patet in omnibus, quæ per modum exercitij primarij, & ſecundarij comparantur. Sed ſubſtantia operationem, & eſſe non reſpicit ſub eadem ratione formali. Ergo non poteſt ſubſtantia reſpicere primario eſſe, & operationem ſecundario. Prob. min. Subſtantia reſpicit exiſtentiam tanquam vltimum actum in linea entis; operationem verò tanquam actum vltimum in linea operativa. Sed ratio vltimi actus de linea entis, & actus vltimi de linea operativa ſunt rationes, & lineæ formaliſsimè diverſæ. Ergo ſubſtantia non reſpicit operationem, & eſſe ſub eadem ratione formali.

Dices: Operari ſequitur ad eſſe. Ergo eadem ſubſtantia, quæ primario reſpicit eſſe, præſtat ſecundario operari. Ac proinde ſubſtantia ipſa eſt immediatè operativa.

Reſp. explic. ant. ſequitur ſequela ordinis, & cauſalitatis mediatè, & remotè: conc. ant. Cauſalitatis proximè, & immediatè: neg. ant. & conſeq. Operatio namque ſequitur ad eſſe ſequela ordinis. Sicut voluntas ſequitur intellectionem. Quia nihil volitum, quin præcognitum. Vtraque tamen provenit à diſtincto principio formalitèr. Et appetitus elicitus ſenſitivus ſupponit cognitionem cogitativæ, vel phantaſiæ; vterque tamen provenit à principio diſtincto, vel à potentia diſtincta formalitèr in ſententia contrariorum. Et ſcibilitas ſequitur ad entitatem; Et tamen ſummitur à diſtincto principio formalitèr. Et moralitas actus humani, & illius libertas pertinent ad lineam formalitèr diverſam. Et tamen moralitas ad libertatem conſequitur.

§. III.

Solvitur vnicum argumentum contra rationem iſtam.

Contra rationem arg. Quia eadem potentia realitèr poteſt reſpicere actus diſtinctę lineæ, & adæquatè diverſos. Ergo ratio facta nititur principio falſo. Prob. ant. 1. Exiſtentia accidentis, & illius operatio ſunt actus diſtinctæ lineæ, & adæquatè diverſi. Siquidem exiſtētia accidētis pertinet ad lineam entis; operatio verò ad lineam operativam.

vam. Et tamen ab eadem potentiam accidentali inſpiciuntur. Nã potentia proximè operativa reſpicit exiſtentiam ſuam, & etiam operationem. Ergò eadem potentia realitèr poteſt reſpicere actus diſtinctæ lineæ, & adæquatè diverſos.

2. Actus liber, & neceſſarius pertinent ad lineam diverſam. Et tamen eliciuntur ab eadem voluntate.

3. Actus practicus, & ſpeculativus ſunt actus diſtinctæ lineæ. Et tamen eliciuntur ab eodem intellectu, & quandoque ab eodem habitu. Quia habitus Theologiæ practicus ſimul, & ſpeculativus eſt. Et idem de habitu fidei, & lumine gloriæ. Ergò idem quod prius.

Reſp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. neg. mai. Quia accidens non datur, vt ſit, ſed potiùs vt operetur, & ſubſtantiæ deſerviat. Et ideò accidens ordinatur ad operationem vt finem. Conſequentèrque exiſtentia accidẽtis, & illius operatio non ſunt diſtinctæ lineæ, ſed in eadem linea accidentis: quod quidem non reſpicit exiſtentiam, & ſubſtantiam, ibi ſiſtendo, ſed in ordine ad operandum. Sicut dicitur de virtute, quod priùs reſpicit ſubiectũ, non tamen ibi ſiſtendo, ſed cum ordine ad actum. Ita vt ordo ad actum ſit vltima differentia in adęquatæ virtutis. Et proptereà mirum non eſt, quod exiſtentia, & operatio ab eadem potentia accidentali inſpiciantur. Exiſtentia verò ſubſtantiæ eſt in linea ſubſtantiali: & ſubſtantia per ſe primo ſolum datur, vt ſit; operatio verò eſt in linea accidentali. Et ità non poteſt ſubſtantia primario exiſtentiam, & ſecundario operationem reſpice re.

Ad 2. prob. ant. principalis neg. mai. Quia obiectum voluntatis eſt bonum, quod non diverſificatur formalitèr per liberam, vel neceſſariam attingentiam. Vndè idem obiectum charitatis attingitur in via libere, & in patria neceſſario. Et ideò actus liber, & neceſſarius tantum materialitèr diſtinguntur; non autem formalitèr comparativè ad voluntatem. Conſequenterque poterunt ab eadem voluntate provenire.

Ad 3. diſt. mai. Comparativè ad habitum inferiorem: cõc. mai. Ad habitum ſuperiorem: neg. Mai. Quia actus practicus, & ſpeculativus ſunt diverſæ lineæ comparativè ad habitus inferiores. Vndè habitus logicæ non poteſt eſſe ſimul practicus, & ſpeculativus. Comparativè tamen ad habitum ſuperiorem non ſunt lineæ diverſæ. Eo quod, quæ in inferioribus ſunt diſperſa, poſſunt in ſuperioribus adunari.

Sed inſt. Quia actus ſcientificus, & opinativus pertinent ad lineas diverſas etiam comparativè ad habitum inferiorem,

riorem. Et tamen idem habitus logicæ poteſt primario actum ſcientificum, & ſecundario actum opinativum elicere. Ergò actus diſtinctæ lineæ poſſunt ab eodem principio procedere.

Reſp. neg. mai. Quià in illa ſententia actus ſcientificus, & opinativus non pertinent ad lineam formalitèr diverſam, ſed ſolùm materialitèr diſtinctam. Nàm vterque cadit ſub eadem ratione formali, abſtractione videlicèt ab omni materia negativè: & reſpicit vterque idem obiectum attributionis, & per eadem principia eliciuntur. Huius aliquale exemplum invenitur in actibus, quibus mataphiſica attingit ens reale, & ens rationis, qui pertinent ad lineas materialitèr diverſas, non tamèn formaliter diſtinctas. Vndè eadè metaphiſica primariò attingit ens reale, & ſecundariò ens rationis attingit.

§. IIII.

Vlterius probatur concluſio.

SEcundo concluſ. noſtra prob. De facto homo generat hominem mediāte virtute accidentali ſeminis ſubſtantialis. Et idem proportionabiliter in alijs agentibus contingit. Ergò ſubſtantia de facto immediatè operativa non eſt. Prob. ant. Virtus ſeminis eſt virtus hominis generantis. Ergò mediante illa alium hominem producit. Conſ. patet, & ant. prob. Quando homo moritur poteſt deciſsionem ſeminis, adhuc ſemen deciſum producit hominem. Sed hoc ideò eſt: Quià virtus hominis manet in ſemine, in ipſoque virtualiter remanet homo. Ergò virtus ſeminis eſt virtus hominis generãtis. Eadem etiam ratione accidentia panis, & vini ſeparata à ſubſtantia in Sacramento Euchariſtiæ poſſunt producere ſubſtantiam: quià ſunt virtutes ſubſtantiæ medijs quibus operatur.

Reſp. contrarij. Semen deciſum ſolùm diſpoſitivè concurrere ad hominem producendum; ipſam autem ſubſtantiam ſolam producere immediatè hominem genitum tanquam cauſam efficientem illius.

Contra tamen eſt. Quià quando homo moritur poſt deciſsionem ſeminis, aliqua cauſa efficiens aſsignanda eſt reſpectu hominis producti: Sed alia cauſa aſsignari non poteſt præter hominem virtualiter in ſemine permanentem. Ergò ſemen, vt virtus hominis eſt, efficienter concurrit ad talem generationem.

Reſpondebis: Cauſam efficientem in illo eventu eſſe Deum, qui reſpectu talis generationis, non ſolum eſt cauſa vniverſalis, ſed etiam cauſa particularis eſt.

Sed contra eſt. Quia ſi ſolum Deus,

Deus eſſet cauſa particularis illius generationis, generatio illa miraculoſa eſſet. Nam quod ſolum fit à Deo ſecluſo agente naturali miraculoſum eſt. Sed hoc non eſt admittendum. Alias paſſim darentur generationes miraculoſæ. Ergo ſolutio nulla eſt.

Alij autem alitèr reſp. Deum non eſſe cauſam particularem illius generationis, ſed illam tanquam à cauſa particulari procedere à corpore circunſtanti.

Hæc tamen ſolutio, illorum venia, ridicula eſt. Nam homo genitus dicitur filius hominis mortui, non verò alicuius corporis circunſtantis. Ergo homo mortuus; non verò corpus circunſtans eſt cauſa particularis illius generationis. Et certè poteramus interrogare adverſarios, quis corpori circunſtanti v.g. aeri, pulveri, vel alijs huiuſmodi, tàm excellentem virtutem dedit, vt hominem generarent? hoc etiam ſaltim ſine miraculo fieri non poſſet.

Rurſus etiam aſsignanda eſt aliqua cauſa vnivoca illius hominis ita producti, quæ tamen cauſa non poteſt eſſe corpus circunſtans, quod eſt ſpecifice diverſum, & aliquando valde diſimile homini producto. Ergo ſolutio admittenda non eſt.

3. prob. conc. Si forma ſubſtantialis eſſet principium proximum immediatè operativum habens talem formam, ſemper operaretur in actu ſecundo. Sed hoc experientia probat eſſe falſum. Ergo forma ſubſtantialis immediatè operativa non eſt. Prob. mai. Quia anima eſt principium proximum, & immediatum eſſendi, habens illam ſemper exiſtit in actu ſecundo. Et quia eſt principium immediatum vivendi, illam habens ſemper vivit in actu ſecundo. Ergo ſi eſſet principium immediatum operandi, ſemper operaretur in actu ſecundo, qui talem formam haberet.

Inſt. Quod forma per ſe ipſam vnitur materiæ. Et voluntas immediatè ſe movet quoad exercitium, ſicut 1.2. quæſt. 9. Theologi communitèr dicunt. Et tamen materia non ſemper eſt vnita: nec voluntas ſemper in actu ſecundo ſe movet. Ergo quamvis ſubſtantia eſſet immediatè operativa, non infertur inde, quod ſemper operaretur in actu ſecundo.

Reſp. tamen facile, quod ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, non dependeret ab aliquo in operando. Et ita ſemper operaretur in actu ſecũdo. Cuius oppoſitum in forma contingit, quæ, vt vniatur materiæ, dependet ab extrinſeco, videlicèt ab actione agentis applicantis materiam ad formam. Et ſimilitèr voluntas ſe movet immediatè dependentèr ab amore finis. Et cũ amor finis aliquando deficiat, inde

inde eſt, quod voluntas non ſemper ſe movet.

Sed inſt. Etiam ſubſtantia, ſi eſſet immediatè operativa, ab aliquo dependeret. Ergo par ratio militat in vtroque. Prob. antec. Dependeret à concurſu prævio Dei. Ergo ab aliquo dependeret.

Reſp. diſt. conſ. Ab aliquo neceſſario, & ſaltim connaturalitèr debito: conc. conſ. Ab aliquo libero, vel debito contingenter: neg. conſ. Si namque ſubſtantia eſſet immediatè operativa, per ſe ipſam haberet, quidquid requiritur ad operandum, & per ſe ipſam eſſet ſufficientèr applicata. Et ideò concurſus prævius ad ſemper operandum deberetur ſubſtantiæ, ſicut cuicumque cauſæ habenti virtutem completam, & ſufficientèr applicatæ ad agendum ſemper debetur concurſus ad operandum.

Dices: Accidens eſt principium immediatum operandi, in doctrina Thomiſtarum. Et tamen non ſemper debetur illi concurſus ad operandum. Non enim ſemper operatur. Ergo idem de ſubſtantia dicendum.

Reſp. tamen ex dictis antecedentèr. Quod accidens eſt principium immediatum operandi dependenter à ſubſtantia tanquam à principio radicali. Cumque ſubſtantiæ non ſemper debeatur concurſus ad operandum, inde eſt, quod talis concurſus non ſemper accidenti debetur. Si tamen ſubſtantia eſſet immediatè operativa, non dependeret à principio proximo, vel principio radicali, ſed per ſe ipſam haberet vtrumque, eſſetque ſufficientèr applicatæ. Et ita ſemper deberetur illi, & pro ſemper concurſus ad operandum. Sicut potentiæ viſivæ ſufficienter applicatæ debetur concurſus ad videndum. Et poſito aſſenſu præmiſſarum debetur intellectui concurſus ad aſſenſum concluſionis. Præterquamquod, ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, eſſet ſimplicitèr infinita, vt probabimus infra. Et ita ſemper operaretur in actu ſecundo Quæ rationes licèt diverſæ ſint; doctrinæ tamen connexionem habent.

§. V.

Argumentis contra concluſionem iſtam occurritur.

ADverſarij autem ſuam ſententiam exiſtimant, expreſſam eſſe in Auguſt. & Bernard. In iſto, quidem: quia in lib. meditat. cap. 1. affirmat: *Tria quædam intueor in anima memoriam, intelligentiam, & voluntatem, & hæc tria eſſe ipſam animam.* In illo autem: quia lib. de Trinit. cap. 4. aſſerit: *Mens, & ſpiritus non relativè dicuntur; ſed eſſentiam demonſtrat.* Et rurſus in eodem cap. *Hæc tria videlicèt mentem; amorem, & notitiam eſſe in anima, non tanquam in ſubiecto*

tecto vt color, aut figura in corpore, aut vlla alia qualitas, aut quantitas. Et lib. 10. cap. 12. proſequitur: *Memoriam, intelligentiam, & voluntatem eſſe vnam vitam, vnam eſſentiam.* In quibus manifeſte continetur potentias proximè operativas non eſſe realitèr ab anima diverſas, nec in illa vt in ſubiecto; ſed ipſam animam per ſe ipſam realitèr immediatè eſſe etiam immediatè operativam.

In lib. etiam de ſpiritu, & anima cap. 13. affirmat Auguſt. quod: *Anima habet ſua naturalia, & illa omnia eſt. Potentiæ namque, & ſuæ vires idem ſunt cum ipſa. Habet accidentia, & illa non ſunt ſuæ vires, & ſuæ virtutes non ſunt. Non eſt enim ſua prudentia, ſua temperantia, ſua iuſtitia, ſua fortitudo.* In quibus verbis idem affirmare videtur.

Nos autem magis credimus Ang. Præceptori melius intelligenti Auguſtinum, cum ipſoque propterea explicamus authoritates prædictas. Ad primam namque Bernardi, q. vnica de ſpirit. creat. artic. 11. ad 1. reſp. D. Th. illa tria videlicèt memoriam, intelligentiam, & voluntatem eſſe ipſam animam, origine, vel ſubiecto, quatenùs ab ipſa dimanant, & ſubiectantur in illa. Sicut ſi diceretur, quod calidum, lucidum, & leve ſunt vnus ignis. Et eodem modo eſſe intelligendam authoritatem Aug. 10. de Trinit. aſſerit ibi Doct. S.

Ad 2. auth. in 9. de Trinit. reſp. Auguſt. non ſentire mentem, & ſpiritum realitèr ab anima non diſtingui; ſed ipſum nomine proprietatum applicare ſubſtantiæ. Sicut Ariſt. 1. de Anim. tex. 65. humanum animum vocavit intellectum: & Angeli in Sacra Scriptura appellantur intellectus, & virtutes. Et ſic eſſe intelligendum Auguſt. 1. p. q. 79. art. 1. docet Ang. Doct.

Dices: Homo non denominatur viſus, nec poteſt denominari viſus, nec poteſt denominari ſenſus, vel potentia ambulativa. Non ergo poterit homo denominari intellectus, & virtus.

Reſp. tamen potentiam intellectivam eſſe virtutem principaliorem in homine. Et ita maiori congruitate poteſt homo intellectus appellari, quam viſus, vel alia potentia. Eo quod in intellectu explicatur id, quod in homine principalius eſt, ratio videlicèt, & virtus intellectiva.

Ad aliam auth. q. vnica de Ang. art. 12. ad 5. reſp. Ang. Doct. quod: *Cum notitia in actu ſit quodammodo cognitum, & amor in actu ſit quodammodo ipſum amatum*, iſti duo actus ſunt vna ſubſtantia, & vna eſſentia obiectivè, quatenus eadem ſubſtantia animæ, & mentis eſt obiectum vtriuſque, cum mens ſe ipſam cognoſcit, & ſe ipſam amat: de qua mẽte ſe cognoſcente, & amante loquitur Auguſt. Subdit namque loco citato:

Quo-

Quomodo illa tria non ſit eiuſdem eſſentiæ non videò, cum mens ipſa ſe amet, atque ipſa ſe noverit.

Et Auguſt. non poſſe intelligi de identitate ſubiectiva amoris, & notitiæ cum anima conſtat etiam ex D. Thom. de ſpirit. creat. art. 11. ad 1. per ea verba: *Tamen nullus unquam opinatur, niſi inſanus, quod habitus, & actus animæ ſint ipſa eius eſſentia.*

Eodem modo intelligendus eſt Auguſt. cum aſſerit: non eſſe accidentia, neque eſſe in anima tanquam in ſubiecto, ſicut color, aut figura, loquendo videlicèt de illis originativè, quatenus dimanativè ſunt ipſa anima, aqua dimanativè procedunt: & etiam ſunt ipſa obiectivè, quatenus illam attingunt. Vndè animam involvunt, tàm ex parte principij, quam ex parte obiecti, & non præciſſe vt ſubiectum, ſicut color vel figura, aut vlla alia qualitas, quam doctrinam 1. p. q. 77. art. 1. tradere videtur D. Th.

Si tamen in re tam gravi licèt mihi ex doctrina D. Th. diſcurrere, & ex contextu Auguſt. Reſp. auderem. Aguſt. loqui de identitate connexionis; non autem de idẽtitate ſubiectiva. Quatenus memoria, intellectus, & voluntas ſunt realitèr connexive anima ipſa, quam in omni ſtatu commitantur, nec vnquam ab anima realitèr ſeparãtur. Et ideò non ſunt accidentia connexivè, vel realitèr ſeparabilia ab anima ipſa. Sicut color, & figura, & aliæ qualitates poſſunt à corpore ſeparari. Quam ſolutionem non impugnabit, vt exiſtimo, quicumque Auguſt. cõtextum attenderit.

Iuxta hanc etiam doctrinam explicari poterat authoritas alia Aug. de ſpiritu, & anima. Verum Ang. Præcep. q. vnica de ſpirit. creat. art. 11. ad 2. reſp. librum eſſe apocryphum, & authorem ignorari, & multa falſa continere, vel impropriè dicta, & non intellexiſſe dicta ſanctorum, qui talem librum compoſuit. Et hęc de mente Auguſtini propter eius reverentiam, in quibus tamen amplius immorari, non licèt.

2. arg. à ratione contra concluſ. prædictam. Subſtantia immediatè operativa eſt reſpectu ſuarum paſsionum. Ergo etiam reſpectu cuiuſcumque operationis, & effectus erit immediatè operativa. Ant. prob. Paſsiones immediatè procedunt à ſubſtantia. Ergo immediatè operativa eſt reſpectu ſuarum paſsionum.

Reſp. neg. ant. & ad probat. diſt. ant. Immediatè per dimanationem: conc. ant. Per veram actionem: neg. ant. & conſ. Licèt namq̃ paſsiones immediatè dimanent ab eſſentia, non tamen procedunt ab illa per verã actionem, ſed per eandem actionem, qua producitur eſſentia, producuntur proprietates tanquam terminus ſecundarius. Cumque dima-

dimanatio non ſit vera actio. Inde eſt, quod ſubſtantia reſpectu ſuarum paſsionum immediatè operativa non eſt.

Sed inſt. Etiam actio per dimanationem fit. Quia actio non fit per aliã actionem. Alias vnius actionis daretur alia. Cõſequenterque daretur proceſſus in infinitum. Ergo poterit actio immediatè à ſubſtantia procedere. Ac proinde ſubſtantia poterit eſſe immediatè operativa.

Reſp. diſt. ant. Per dimanationem impropriè talem: conc. ant. Propriè talem: neg. ant. & conſ. Illud namque proprie dimanat ab aliqua forma, quod ſe habet tanquam terminus ſecundarius eiuſdem actionis, qua forma producitur, cum illaque ſaltim connaturalitèr connectitur: quo modo actio non dimanat à forma, ſed illi convenit contingenter, de illaque prædicatur prædicatione quinti prędicabilis. Et ideò actio ſolum impropriè à forma dimanat. Quatenus forma ad vnam actionem alia non indiget, ſed potius actio eſt ratio formalis producendi effectum, & ſe ipſam producendi.

3. arg. Operatio immediatè procedit à ſubſtantia. Ergo ſubſtantia immediatè operativa eſt. Prob. ant. 1. Intellectio, qua Angelus ſe ipſum intelligit procedit immediatè ab ſpecie impreſſa. Et in genere cauſæ efficientis iuxta ſententiam probabiliorem aſſerentem ſpeciem impreſſam efficientèr ad intellectionem concurrere. Sed ſpecies impreſſa reſpectu intellectionis, qua Angelus ſe ipſum intelligit, eſt propria Angeli ſubſtantia. Ergo operatio immediatè à ſubſtantia procedit.

2. Generatio ſubſtantialis non procedit immediatè à virtute inſtrumentaria ſubſtantiæ. Ergo à ſubſtantia procedit immediatè. Conſequenterque operatio immediatè à ſubſtantia procedit. Prob. ant. Tum quia alteratio, & generatio realitèr diſtinguntur: & etiam ſpecificè formalitèr. Sed alteratio procedit radicalitèr à ſubſtantia, & immediatè ab accidenti, quod eſt virtus inſtrumentaria ſubſtantiæ. Ergo è contra generatio procedit immediatè ab ipſa ſubſtantia, & non à virtute inſtrumentaria ſubſtantiæ.

3. Quia actio vitalis non poteſt ab aliquo inſtrumento procedere. Sed generatio eſt actio vitalis. Ergo non procedit immediatè à virtute inſtrumentaria ſubſtantiæ.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. mai. Tanquam à principio obiectivo: conc. mai. Subiectivo: neg. mai. & conc. min. neg. conſ. ſub eadem diſtinctione. Licèt namque operatio poſſit immediatè procedere à ſubſtãtia tanquam à principio obiecto, & tanquã ab ſpecie; non tamen poteſt immediatè à ſubſtantia pro-

cedere tanquam à principio ſubiectivo,& vt à potentia proxima ſe tenente ex parte ſubiecti. Ratio autem ea eſt. Quia ſpecies ſe tenet ex parte obiecti. Cumque obiectum non ordinetur ad operationem,ſed potius operatio ad obiectum.Inde fit,etiam ſpeciem ad operationem non ordinari, nec ab illa ſpecificari. Quod maximè verum eſt in ſpecie,quę per ſe primo eſt ſubſtantia,& ordinatur ad eſſe,non verò ad obiectum repreſentandum. Et ideò ſubſtantia per modum ſpeciei poteſt eſſe immediatè operativa; non tamen per modum potentiæ, & principij ſubiectivi, quod per ſe primo ad operationem ordinatur, & ſpeciem accipit ab illa. Inſtantia eſt in eſſentia divina, quæ per modum ſpeciei concurrit efficientèr cum intellectu beati ad viſionem ipſam beatam.Et tamen non ſpecificatur ab illa.Eo quod nullum prædicatum divinum à creatura ſpecificari poteſt.

Ad 2. prob. ant. principalis: neg.ant. & ad 1. prob.neg. conſ. Quia alteratio, & generatio formalitèr, & realitèr diſtinguuntur penes terminos. Et cum terminus vtriuſque ſit formalitèr diverſus,ſcilicèt ſubſtantia, & accidens. Inde fit prædictas operationes eſſe diſtinctas formalitèr, & realitèr, quamvis ex parte principij procedant ab eadem virtute inſtrumentaria ſubſtantiæ. Nàm alteratio diſponit ad formam ſubſtantialem introducendam & ità provenire debet ab accidenti,vt à virtute ſubſtantiæ:accidens enim ratione ſui ad ſubſtantiam diſponere nequit.

Poteramus etiam dicere:alterationem ordinari ad effectum accidentalem, non excedentem virtutem accidentis operantis ex parte principij. Et ideò procedere ab accidenti propria virtute, & ratione ſui. Generationem verò ſemper procedere ab accidenti vt à virtute ſubſtantiæ.Et in ita modo procedendi à principio accidentali eſſe diſtinctas formalitèr prædictas operationes.

Ad 2. prob. eiuſdem. ant. reſp.Actionem vitalem non poſſe procedere ab inſtrumento ſeparato,& riguroſo. Quia vivere eſt ſe movere. Inſtrumentum verò riguroſum non ſe movet, ſed movetur à cauſa principali. Et ita tale inſtrumentum formalitèr non poteſt vivere, vel actionem vitalem elicere. Poſſe tamen actionem vitalem procedere à virtute inſtrumentaria, quæ ſe ipſa eſt virtus agentis principalis,& vitalis agentis. Et ita agens media illa virtute poteſt vivere, vel elicere actionem vitalem.Ac proinde actio vitalis poteſt immediatè à virtute inſtrumentaria procedere.

Dices: Si intellectus inſtrumentalitèr ad viſionē beatā concurre-

curreret, viſio illa non eſſet vitalis, nec per illam viveret intellectus, ſicut Thomiſtæ 1. p. q. 12. docent. Et tamen intellectus eſt virtus inſtrumentaria animæ rationalis. Ergò non poteſt actio vitalis à virtute inſtrumentaria procedere.

Reſp. Thomiſtas ſolum docere, quod ſi intellectus tanquam verum inſtrumentum concurreret ad viſionem beatam, illa non eſſet vitalis; non tamen non fore vitalē intellectum ſi intellectus per modū virtutis inſtrumentariæ ad illam concurreret.

Dices: Intellectus nec per modum virtutis inſtrumentariæ poteſt concurrere ad beatam viſionem. Ergò ideò eſt, quia actio vitalis non poteſt procedere à virtute inſtrumentaria.

Reſp. neg. cauſalem conſ. Non enim ideò intellectus non poteſt ad viſionem beatam concurrere per modum virtutis inſtrumentariæ, quià talis modus concurrendi impediat vitalitatem; ſed ex alio cap. id probant noſtri Thomiſtæ. Quia videlicet intellectus ratione ſui non ſubordinatur Deo auctori ſupernaturali in operando, ſicut nec illi ſubordinatur in eſſendo. Conſequenterque non poteſt intellectus eſſe virtus inſtrumentaria Dei auctoris ſupernaturalis. Aliūde etiam non poteſt eſſe virtus inſtrumentaria animæ rationalis. Aliàs ſubordinaretur animæ tanquam cauſæ principali. Quod quidem eſſe non poteſt. Eo quod viſio excedit animam rationalem, & illius virtutem, & exigentiam. Ideòque anima non poteſt eſſe cauſa principalis reſpectu viſionis. Vndè intellectus non poteſt eſſe virtus inſtrumētaria Dei, vel animæ rationalis. Conſequēterque nullo modo poteſt tanquam virtus inſtrumentaria ad viſionem beatam concurrere.

4. arg. Quià accidens non poteſt eſſe principium immediatè productivum reſpectu ſubſtantialis effectus. Ergò in ordine ad effectum ſubſtantialem ſola ſubſtantia erit immediatè operativa. Prob. ant. Accidens non poteſt intrinſecè continere ſubſtantiam. Ergò non poteſt eſſe principium immediatè productivum ſubſtantialis effectus. Nam quæcumque cauſa debet effectum præcontinere. Ant. prob. Accidens eſt imperfectius, & inferius ipſa ſubſtantia. Ergò illam intrinſecè præcontinere non poteſt.

Hoc eſt contrariorum fundamentum, quo ſententiam noſtram penitus evertere tentant, & figmenta ſua dicunt plauſu memoranda canoro. Leve tamē eſt vt doctrinam noſtram, & rationis pondera frangat. Et ad ipſum neg. ant. Ad prob. diſt. ant. Continere tanquam cauſa principalis: conc. ant. Tanquam virtus inſtrumentaria ſubſtantiæ

neg.ant. & conſeq. Licèt namque accidens nō poſsit eſſe principium radicale,& cauſa principalis ad producendum effectum ſubſtantialem : eo quod imperfectius, & inferius eſt ſubſtantia; poteſt tamen accidens tanquam virtus inſtrumentaria continere ſubſtantiam,& vt talis concurrere ad ſubſtantiam producēdam.

Sed inſt. Quià omne inſtrumentum accipit virtutem ſuperadditam à cauſa principali in ordine ad effectum, quem producit inſtrumentalitèr. Sed ſubſtantia nullam virtutem poteſt communicare accidenti ad producendum ſubſtantialem effectum.Ergò accidens etiam inſtrumentalitèr, vel tanquam virtus inſtrumentaria non poteſt concurrere ad ſubſtantiam producēdam.Prob.min. Talis virtus non poteſt eſſe ſubſtantialis. Eo quod accidens virtutis ſubſtantialis capax non eſt. Nec poteſt eſſę accidentalis. Nàm in vi huius non poteſt accidens continere ſubſtantiam,ſicut nec ratione ſui.Ergò ſubſtantia nullam virtutem poteſt communicare accidenti ad producendum ſubſtantialem effectum.

Reſp.diſt.mai. omne inſtrumentum verè tale:conc.mai. Impropriè tale:neg.mai.& conc. min.Loquendo de virtute ſuperaddita de novo:neg.conſ. Inſtrumentum namque verum,& riguroſum,& à cauſa principali ſeparatum indiget ſpeciali motione, & virtute de novo ſuperaddita ad effectum producendum, ſicut ſerra,penicillus,& alia huiuſmodi inſtrumenta. Inſtrumentum verò quod riguroſum non eſt, ſed potius eſt virtus inſtrumentaria ipſius cauſæ principalis, non indiget nova virtute ; ſed potius eo ipſo,quod ſit coniunctū cauſę principali, cuius eſt virtus, poteſt producere effectum, quem ſecundum ſe non poſſet producere : ſicut calor coniunctus cum ſubſtantia animalis producit carnem: & calor in muliere producit lac, & coniunctus cum igne poteſt alium ignem producere.

Sed inſt. Accidens nequit producere ſubſtantiam, niſi accipiat à ſubſtantia ſuperadditam virtutem.Ergò ſi non poteſt virtutem ſuperadditam accipere, non poterit etiam ſubſtantiam producere. Prob. ant. Accidens non poteſt producere ſubſtantiam, niſi in virtute ſubſtantiæ. Ergò nequit producere ſubſtantiam, niſi accipiat à ſubſtantia ſuperadditam virtutem.

Reſp.neg.ant.& ad prob. diſt.ant.Niſi in virtute in tranſitiva : conc.ant.Tranſitiva : neg. ant. & conſ. Accidens namque producit ſubſtantiam in virtute ſubſtantiæ ; non quidem in virtute ſubſtantiæ tranſitivè, id eſt à ſubſtantia derivata, & tranſeunte de ſubſtantia in ipſum accidens,& in ipſo de novo recepta;

ta; ſed ſolùm in virtute ſubſtantiæ in tranſitiva producit. Quatenùs accidens ſe ipſo eſt virtus dimanans à ſubſtantia, & illi ſubordinatur, & confertur à natura ad agendum. Ex qua ſubordinatione, & coniunctione ad ſubſtantiam poteſt tanquam virtus inſtrumentaria aliam ſubſtantiam producere. Sicut in multorum ſententia cogitativa ex ſubordinatione ad intellectum poteſt circa ſingularia diſcurrere, & entia rationis imperfecta formare. Et intellectus ex coniunctione ad voluntatem poteſt efficacitèr movere, abſque aliqua virtute ſuperaddita de novo.

Sed inſt. 1. Accidens ex coniunctione, & ex ſubordinatione ad ſubſtantiam non mutatur intrinſecè. Ergo etiam ex tali ſubordinatione non poterit continere intrinſecè ſubſtantiam, nec producere illam. Quia accidens non poteſt ſubſtantiam intrinſecè continere, niſi ratione alicuius intrinſeci, quo intrinſecè mutetur.

Inſt. 2. Accidens, vt dimanans à ſubſtantia, entitativè, & formalitèr eſt accidens, quod quidem non poteſt in ſe habere virtutem ſubſtantialem, ſed ſolum virtutem accidentalem. Sed ratione huius nequit ſubſtantiam producere, neque illam continere. Ergo idem quod prius.

Ad 1. repl. reſp. diſt. ant. Intrinſecè receptivè: conc. ant. Intrinſecè dimanativè: neg. ant. & conſ. Quia quamvis accidens ex ſubordinatione ad ſubſtantiam nihil de novo recipiat, per quod mutetur intrinſecè receptivè; dimanat tamen cum maiori perfectione intrinſeca, quam haberet ſecundum ſe. Et ideò propter hanc maiorem perfectionē, quā habet per dimanationem à ſubſtantia, poteſt ſubſtantiam producere, & ipsā intrinſecè continere.

Ad 2. replic. reſp. Tam accidens, quam virtutem ipſius entitativè, & formalitèr eſſe de linea accidentis; virtualitèr tamen eſſet de linea ſubſtantiæ. Quatenus à ſubſtantia dimanat tanquam virtus inſtrumentaria à natura determinata, vt ſubſtantia per ipſam poſſit ſubſtantiam producere.

Dices: Ergo in tantum accidens eſt principium immediatum operandi, in quantum eſt virtualitèr ſubſtantia. Ergo ipſa ſubſtantia eſt principium immediatum operandi.

Reſp. diſt. ſecundum conſ. Ipſa ſubſtantia in ſe: neg. conſ. Ipſa ſubſtantia in ſui virtute: conc. conſeq. Accidens namque eſt ipſa virtus ſubſtantię, & in quantum talis, poteſt ſubſtantiam producere. Ex quo non ſequitur ſubſtantiam in ſe ipſa eſſe immediatè operativam, ſed ſolùm in ſui virtute, qua ſubſtantia eſt formalitèr accidens; & ſolum virtualitèr ſubſtantia. Et ita quod imme-

immediatè operatur, eſt accidens formalitèr, quamvis virtualitèr ſubſtantia ſit.

Dices: Benè valet, ſubſtantia virtualitèr eſt principium immediatum operandi. Ergo ſubſtantia eſt immediatè operativa. Cõſequenterque ſi potentia immediatè operativa virtualitèr eſt ſubſtantia, iam ipſa ſubſtantia erit immediatè operativa.

Reſp. Conſequentiam non valere: quia arguitur in illa à ſecundum quid ad ſimplicitèr. Et ab antecedenti cum addito diminuente ad conſequens abſolutè ſimplicitèr. Eo quod eſſe ſubſtantiam virtualitèr diminuit de ratione ſubſtantiæ. Sicut eſſe animal potentialitèr diminuit de ratione animalis. Quæ doctrina eſt D. Th. opuſc. 39. cap. 10. Et nos etiam dedimus illam de diſtinctione inter exiſtentiam, & eſſentiam diſputantes.

§. VI.

Statuitur ſecunda concluſio.

Subſtantia etiam de potentia abſoluta non poteſt eſſe immediatè operativa.

Concl. iſta prob. ratione D. Th. 1. p. q. 77. art. 1. Quia ſi ſubſtantia eſſet potentia proxima immediatè operativa, eſſet formalitèr accidens. Sed ſubſtantiam eſſe accidens eſſentialitèr repugnat, & contingere non poteſt etiam de potentia abſoluta. Ergo attenta etiam tali potentia non poteſt ſubſtantia eſſe immediatè operativa. Prob. mai. Si ſubſtantia eſſet potentia proxima immediate operativa, eſſet in eodem genere cum operatione ſua. Ergo eſſet formalitèr accidens, ſicut & ipſa operatio. Prob. ant. Actus, & potentia per ſe ad actum ordinata debent eſſe in eodem genere. Sed, ſi ſubſtantia eſſet potentia proxima immediatè operativa, eſſet etiam potentia per ſe ad operationem ordinata. Ergo eſſet in eodem genere cum operatione ſua. Mai. videtur principium lumine naturali notum, & explicatur ſic. Nam actus, & potentia per ſe ad actum ordinata dividunt quodlibet genus entis. Et conſequenter etiam dividunt accidens in communi. Eo quod accidens in communi eſt quodam genus entis, ſumpto genere lato modo. Ergo actus, & potentia debent eſſe in eodem genere. Quia in bona diviſione membra dividentia continentur ſub diviſo, & pertinent ad idem genus, ſi diviſio eſſentialis eſt: qualitèr omne genus entis eſt eſſentialitèr diviſibile in potentiam, & actum.

Reſp. Quod ſi ratio facta vera eſſet, actus, & potentia per ſe ad actum ordinata deberent eſſe in eodem prædicamento. Quod tamen falſum eſt. Nàm generatio

ratio pertinet ad prædicamentum actionis; potentia verò proxima generandi pertinet ad prædicamentum qualitatis, ſicut dicitur in Logica in proprio prædicamento: quamvis reductivè potentia generativa pertineat ad prædicamentum actionis tanquàm actionis principium. Vt punctum pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hæc tamen ſolutio ex prava intelligentia rationis factæ procedit. Quià actus, & potentia per ſe, & eſſentialitèr dividunt omne genus phyſicum entis. Conſequenterque contineri debent in eodem genere phyſico. Ità, vt ſi actus eſt ſubſtantia, potentia per ſe ad actum ordinata debeat eſſe ſubſtantialis: Et ſi actus fuerit accidens, etiam erit de genere accidentis potentia, quæ per ſe ordinatur ad actum. Non tamen neceſſum eſt, quod actus, & potentia per ſe ad actum ordinata dividant eſſentialitèr idem genus prædicamentale. Aliàs nec ipſa ſubſtātia eſſet immediatè productiva actionis trāſeuntis. Quando quidem actio tranſiens, & ſubſtantia pertinere non poſſunt ad idem prædicamentum.

Dices: Eſſe probabilem ſententiam formam vermis geniti ex ſpeciebus Sacramentalibus recipi in ipſa quantitate, non verò in aliqua materia ſubſtantiali. In qua opinione quantitas eſt potentia per ſe ad formam ſubſtantialem ordinata. Et tamen quantitas non eſt in eodem genere phyſico, in quo forma ſubſtantialis exiſtit. Siquidèm quantitas illa manet accidens entitativè. Et ità ad genus accidentis pertinere debet.

Sed contra eſt. Quia potentia per ſe ad actum ordinata debet eſſe in eodem genere phyſico cum actu, vel in genere inferiori, vt ita poſſit per ſe ad actum ordinari, & habere ſuum eſſe in ordine ad actum. Quod quidem non repugnabit potentiæ, ſi ſit in genere inferiori ad genus ipſius actus. Sed illa quantitas, licèt ſit in genere diverſo à genere actus, eſt tamen in genere inferiori, videlicèt in genere accidentis: actus verò eſt in genere ſubſtantiæ. Ergo poterit illa quantitas abſque vllo inconvenienti contra rationem prædictam eſſe potentia per ſe ordinata ad formam ſubſtantialem recipiendam. Addimus quantitatem illam formalitèr, & in munere eſſe ſubſtantiam, & ſub genere ſubſtantiæ contineri, quidquid ſit de illa materialitèr accepta.

§. VII.

Vnicum argumentum contra rationem iſtam.

Contra rationem arguitur. Quia actus, & potentia non debent eſſe in eodem genere.

nere. Ergò ratio nititur principio falſo. Prob. ant. primo. Potentia obedientialis, & eius actus non ſunt in eodem genere. Nàm potentia obedientialis entitatiuè naturalis eſt, & eadem realitèr cum potentia naturali. Actus verò illius eſt formalitèr ſupernaturalis. Ergò actus, & potentia non debent eſſe in eodem genere.

2. prob. ant. Compoſitum ſubſtantiale comparatur ad accidentia ſicut potentia ad actum. Et tamen in eodem genere non inueniuntur, vt per ſe manifeſtum eſt. Ergò idem quod prius.

Reſp. neg. ant. ad 1. prob. diſt. conſ. Potentia, quæ per ſe non ordinatur ad actum: conc. conſeq. Per ſe ad actum ordinata: neg. conſeq. Quià in præſenti loquimur de potentia, quæ per ſe ordinatur ad actum, & habet poſitiuam inclinationem ad ipſum, qualis non eſt potentia obedientialis, quæ quidem non dicit inclinationem ad actum ſupernaturalem; & licèt ipſum connotet; non tamen per ſe ordinatur ad ipſum, ſed eſt mera non repugnantia ad illum habendum.

Dices: Etiàm potentia per ſe ad actum ordinata non debet eſſe in eodem genere cum actu. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Habitus Logicæ per ſe ordinatur ad ens rationis, & ad ipſum tanquam ad obiectum ordinem, & inclinationem importat. Et tamen non eſt in eodem genere cum ipſo. Siquidem habitus eſt in genere entis realis. Ergò etiam potentia per ſe ad actum ordinata non debet eſſe in eodem genere cum actu.

Reſp. neg. ant. Ad prob. diſt. mai. Ad ens rationis vt ad terminum purè extrinſecum: concedo maiorem. Tanquam ad intrinſecum actum, & intrinſecè perficientem: neg. mai. Quià habitus Logicæ ſolum reſpicit obiectum tanquam terminum purè extrinſecum, & extrinſecè perficientem. Et properreà non requiritur, quod ſit in eodem genere habitus. Sicut generatio ſubſtantialis per ſe ordinatur ad effectum ſubſtantialem producendum, & tanquam ad extrinſecum terminum. Et tamen generatio eſt in genere accidentis, & terminus eſt in genere ſubſtantiæ. Nos autem in præſenti tantum loquimur de potentia per ſe ordinata ad actum, vel terminum intrinſecum intrinſecè ſpecificantem, & intrinſecè perficientem. Nàm ſolum talis actus, & potentia diuidunt eſſentialitèr, & per ſe omne genus phyſicum entis.

Ad 2. prob. ant. princ. reſp. Compoſitum ſubſtantiale habere eſſe ſimplicitèr antecedentèr ad accidentia, quæ ſolum dant eſſe ſecundum quid. Et ità non eſſe potentiam per ſe ad acci-

accidentia ordinatam. De qua ſolum in præſenti ſermo eſt.

Dices: Quamvis ſubſtantia eſſet immediatè operativa, non eſſet potentia per ſe ad operationem ordinata. Ergò non deberet eſſe in eodem genere cum operatione ſua. Prob. ant. Quia in illo eventu ſubſtantia eſſet ens ſimplicitèr, & cauſa principalis operationis. Sed ens ſimplicitèr, & cauſa principalis nō per ſe ordinatur ad effectum. Ergò ſubſtātia in illo eventu non eſſet potentia per ſe ad operationem ordinata.

Reſp. neg. ant. Ad probationem diſt. mai. Ens ſimplicitèr modo repugnanti: conced. mai. Modo debito, neg. mai. & conceſſa min. ſub eadem diſtinctione: neg. conſ. Nam ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, eſſet ens ſimplicitèr modo repugnanti. Eo quod eſſet ens ſimplicitèr habens totum ſuum eſſe, non in ordine ad ſe, ſed in ordine ad operationem, cuius eſſet immediatum principium. Conſequenterque eſſet potentia per ſe ad operationem ordinata. Cumque hoc repugnet enti ſimplicitèr, etiam repugnabit tali enti eſſe principium immediatè operativum. In quo etiam eventu eſſet cauſa principalis radicalis, quamvis modo repugnanti, quatenus per ſe ad effectum ordinatur.

§. VIII.

Alia ratio concluſionis proponitur.

Si ſubſtantia eſſet immediatè operativa, ſpecificaretur ab operatione, ab illaque eſſentialitèr dependeret. Quià potentia per ſe ad actum ordinata, ſpecificatur ab illo. Sicut conſtat in quacumque potentia. Et ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, eſſet potentia per ſe ad operationem ordinata. Sed ſubſtantiam ſpecificari ab operatione eſſentialitèr repugnat. Ergò non poteſt eſſe ſubſtantia immediatè operativa etiam de potentia abſoluta. Prob. min. 1. Quià ſubſtantia eſſentialitèr eſt perfectior exceſſu entis ſimplicitèr, quam accidens. Ergò ſubſtātiam ſpecificari ab operatione eſſentialitèr repugnat.

2. prob. min. Subſtantiam non eſſe ens per ſe eſſentialitèr repugnat. Sicut etiam eſſentialitèr repugnat ſubſtantiam non eſſe ſubſtantiā. Sed ſi ſubſtantia ſpecificaretur ab operatione, non eſſet ens ad ſe, ſed ad aliud, videlicèt ad ſuam operationem. Ergò ſubſtantiam ſpecificari ab operatione eſſentialitèr repugnat.

3. prob. min. Nam quod ſpecificatur ab alio, reſpicit illud vt finem. Sed ſubſtantia non poteſt ad accidens tamquam ad finē ordinari, ſed è contra accidens eſt

eſt proptèr ſubſtantiam, & ad illam ordinatur tanquam ad finem. Ergò idem quod priùs.

§. XI.

Argumentum contra rationem ſolvitur.

ARgui. contra rationem prædictam. Nàm ex quo ſubſtantia ſit perfectior acciden ti, non ſequitur, quod ab illo ſpecificari non poſsit. Ergò ratio nititur falſo principio. Prob. ant. 1. Habitus logicæ perfectior eſt ente rationis. Et tamèn ſpecificatur ab illo. Ergo ex quo ſubſtantia ſit perfectior accidente, non infertur, quod ab illo ſpecificari non poſsit.

2. prob. ant. Intellectus, & voluntas in probabili ſent. Th. ſunt ſimplicitèr perfectiores ſuis actibus. Et tamèn ſpecificantur ab illis. Ergò idem quod prius.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Perfectior eſt abſolutè: conc. mai. Exceſſu entis ſimplici tèr: neg. mai. Et coc. min. neg. coſ. ſub diſtinctione maioris. Non enim probamus ſubſtantiam non poſſe ſpecificari ab accidenti ex quo magis perfecta ſit, abſolutè loquendo; ſed ex maiori perfectione entis ſimplicitèr ſubſtantialis, de cuius ratione eſt, quod ſit ad ſe, & non ſit ad aliud: & proptèr talem perfectionem ab alio ſpecificari non valet. Habitus autem logicæ, quamvis ſit perfectior ente rationis, eſt ta men accidens, cui non repugnat eſſe quid reſpectivum, & ad aliud ordinatum, quod in habitibus, & potentijs ſpecialitèr contingit.

Ad 2. prob. conſtat ſolutio. Quia intellectus, & voluntas ſunt potentiæ eſſentialitèr reſpectivę. Conſequenterque ab alio ſpecificari poſſunt, quamvis illud aliud minus perfectum ſit abſolutè, vel in alio genere cauſæ.

Alijs terminis pot erat reſp. Actus intellectus, (& idē de actibus voluntatis) eſſe imperfectiores intellectu, & voluntate in genere cauſæ efficientis, cæterum in genere cauſæ formalis perfectiores ſunt: quod tamen non poteſt habere operatio reſpectu ſubſtantiæ. Quia genus accidentis ſimplicitèr imperfectius eſt genere ſubſtantiæ. Et ita operatio ſub nulla ratione, & in nullo genere cauſæ poteſt ſimplicitèr ſubſtantiam ſuperare.

Sed inſt. Subſtantia non eſt eſſentialiter ens ad ſe, ſed poteſt benè ad alterum ordinari. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. 1. Subſtantia ordinatur ad ſuam operationem, iuxta commune proverbium. *Vnumquodque eſt proptèr ſuam operationem*. Ergò ſubſtantia non eſt eſſentialitèr ens ad ſe, ſed poteſt ad alterum ordinari.

2. Principium radicale ordinatur ad propriam operationē. Sed ſubſtantia eſt principium radicale.

dicale. Ergò non eſt ens ad ſe, ſed potius habent eſſe in ordine ad operationem.

3. Materia habet eſſe in ordine ad formam. Sed materia prima eſt ſubſtantia. Ergò ſubſtantia habet eſſe ad aliud.

4. Viſio beata perfectior eſt quacumque ſubſtantia naturali. Et tamen eſt ad aliud videlicèt ad ſuum obiectum. Ergò etiam ſubſtantia poteſt eſſe ad aliud.

Reſp. ad replic. neg. ant. Cuius falſitas conſtat ex diffinitione ſubſtantiæ. Et experientia compertum eſt ſubſtantiam non eſſe ſimilem alteri niſi ratione qualitatis: nec dicere reſpectum ad locum niſi ratione quantitatis: nec ad aliud vt purum terminum niſi tantum ratione relationis. Quod ſignum eſt ſubſtantiam eſſentialitèr eſſe ens ad ſe, & non poſſe niſi ratione alterius ad alterum ordinari. Vndè ad 1. prob. dicimus ſubſtantiam eſſe proptèr ſuam operationem tamquam proptèr finem effectum, vel perficiendum per ipſam ſubſtantiā: ad eum modum, quo incarnatio dicitur eſſe proptèr ſalutem hominum tamquam finem effectum, & conſequutum ad ipſam incarnationem.

Addimus cum Caier. vnumquodque eſſe proptèr ſuam operationē, id eſt, proptèr ſe ipſum, vt perfectum, & coniunctum cum operatione ipſa: & ita eſſe proverbium intelligendum.

Ad 2. prob. reſp. Principium radicale non ordinari proximè ad ſuam operationem, nec eſſe proptèr illam tanquam finem; ſed tantum radicalitèr ad eam ordinari. Ex quo non infertur, quod ſpecificetur ab illa.

Ad 3. reſp. diſt. conſ. Ad aliud Intra lineam ſubſtantiæ: conced. conſ. Extra talem lineam: neg. conſ. Subſtantia namque eſt ens ad ſe contrapoſitivè ad accidens, quod eſt ens in alio: & ſic accidens dicit reſpectum ad aliud extra lineam propriam, videlicèt ad ſubſtantiā. Ita ab oppoſito ſubſtantia non dicit reſpectum ad aliud extra lineam ſubſtantię, poteſt tamen aliquid aliud intra lineam ſubſtantiæ reſpicere, ſicut materia reſpicit formam, & creatura Creatorem, ad quem omnis creatura tamquam ad cauſam exemplarem ordinatur.

Ad 4. reſp. Quod licèt viſio beata ſit perfectior quacumque ſubſtantia naturali; eſt tamen accidens. Et ita non repugnat illi ad alterum ordinari.

§. X.

Vltima ratio concluſionis proponitur

Si ſubſtantia eſſet immediatè operativa eſſet ſimplicitèr infinita. Sed hoc habere nō poteſt etiā de potentia abſoluta. Ergò de potentia abſoluta ſubſtantia non poteſt eſſe immediatè ope-

operativa. Prob. mai. Si ſubſtantia eſſet immediatè operativa, identificaret vltimam differentiam accidentis. Siquidem identificaret rationem principij proximi, quæ eſt vltima differentia accidentis immediatè operativi. Ergo eſſet infinita ſimpliciter.

Explicatur hæc ratio. Quidquid identificat vltimam actualitatem generis dicentis perfectionem ſimplicitèr ſimplicem, eſt ſimplicitèr infinitum. Sed; ſi ſubſtantia eſſet immediatè operativa, identificaret ſecum vltimam actualitatē generis dicentis perfectionem ſimplicitèr ſimplicem. Ergo evaderet infinita. Prob. min. Identificaret operationem. Sed operatio eſt vltima actualitas de linea operativa dicente perfectionem ſimplicitèr ſimplicem, & quæ verè reperitur in Deo. Ergo min. vera eſt. Prob. mai. Identificaret rationem principij proximi. Siquidem per ſe ipſam eſſet immediatè operativa. Ergo identificaret etiam operationē. Quia non minus eſt extra lineam ſubſtantiæ ratio principij proximi, quam operatio ipſa. Conſequenterque ex identitate cum primo benè infertur identitas cum ſecundo. Nam ſi vtrumque eſt extra lineam ſubſtantiæ, vtriuſque quantum ad identitem, eadem eſt ratio. Sicut communitèr dicitur, quod ſi homo identificaret differentiam vltimam formicæ, identificaret etiam rerum omnium vltimas differentias. Eo quod omnes ſunt extra lineam hominis. Et ideò omnium illarum eadem ratio eſt.

§. XI.

Duobus argumentis occurritur.

ARg. 1. contra rationem. Nam ex quo ſubſtantia ſit immediatè operativa, nulla ſequitur infinitas. Ergo ratio nititur falſo principio. Ant. prob. Ex identitate principij proximi cum principio radicali nulla ſequitur infinitas. Ergo ex quo ſubſtantia eſſet immediatè operativa, nulla ſequitur infinitas. Ant. prob. Tum in probabili ſent. Thomiſt. aſſerente: obiectum phyloſophiæ eſſe ens mobile provt abſtrahit à ſubſtantia, & accidenti, in qua ſententia accidens non ſolum eſt principium proximum motus naturalis, ſed etiam radicale principium.

Tum etiam. Nam in proœm. q. 2. art. 1. diximus: Motum naturalem in eſſe entis radicari in accidenti, ſicut intenſio qualitatis in eſſe entis radicatur in qualitate, quamvis non in ratione naturalis. Et tamen qualitas eſt principium proximum motus, etiam in eſſe entis accepti. Ergo abſque vlla infinitate poteſt principium proximum identificari cum principio radicali.

Reſp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. diſt. ant. In accidenti: conc. ant.

ant. In ſubſtantia: neg. ant. & conſeq. Licèt namque in accidenti poſsit abſque vlla infinitate identificari ratio principij proximi cũ principio radicali; hoc tamen in ſubſtantia contingere nõ poteſt. Quia eſſe principium proximum operandi eſt de linea entis ad aliud. Conſequenterque eſt extra lineam ſubſtantiæ. Et ita talem formalitatem ſubſtantia identificare non poteſt abſque vlla infinitate. Eſſe verò principium radicale poteſt indifferenter ſubſtantię, & accidenti convenire. Eo quod ratio principij radicalis nõ eſt determinata ad lineam entis ad ſe. Proindeque non eſt extra lineam accidentis.

2. reſp. & verius. Quod ratio principij proximi verè, & propriè efficienter concurrentis ad actum nunquam identificari poteſt cum principio radicali efficienter concurrente, abſque vera infinitate. Quod quidẽ ratio concluſionis efficaciter ſuadet. Nec vnquam accidens eſt verè principium radicale, quod efficienter concurrat, ſed tantum eſt principium radicale, non quidem phiſicè, ſed ſolum metaphiſicè, & in eſſe ſcibilis, quatenus ſuas proprietates radicat: ſicut qualitas intenſibilitatem, vel motum intẽſionis in eſſe entis. Quæ quidem proprietates demonſtrantur de accidenti independenter à ſubſtantia. Et ideò in eſſe ſcibilis à metaphiſica, vel mathematica vltimo reducuntur ad ipſum.

Contra vtramque ſolutionem inſtabis. Ex Identitate principij proximi cum principio radicali ſubſtantiali, & efficienter concurrente ad veram operationem, nulla ſequitur infinitas. Ergò vtraque ſolutio ruit. Prob. antec. Ex identitate obiecti cum principio proximo in linea intelligibili paſsiva nulla ſequitur infinitas. Sicut conſtat in ſubſtantia Angeli, quæ per ſe ipſam eſt ſpecies impreſſa, vt Angelus ſe ipſum intelligat: quæ tamen vt ſubſtantia eſt principium radicale intelligendi: & ſub munere ſpeciei eſt principium proximũ, & verè efficienter ad intellectionem concurrit. Ergò ex identitate principij proximi efficienter concurrentis cum principio radicali ſubſtantiali verè etiam efficienter concurrente nulla ſequitur infinitas. Quia ſicut ratio principij proximi eſt perfectio ſimpliciter, & in Deo reperta: ita etiam ratio ſpeciei impreſſæ. Proindeque, ſi ex identitate ſubſtantiæ cum ſpecie nulla ſequitur infinitas, ex altera identitate infinitas ſequenda non eſt.

Reſp. neg. conſ. Et ratio diſcriminis eſt. Quia ſpecies creata ex conceptu communi ſpeciei impreſſæ non petit eſſe accidens, nec exigit realem diſtinctionem ab obiecto. Cõſequẽterque extra lineam ſubſtãtiæ non eſt, ſed poteſt

teſt abſque vlla infinitate eſſe ſubſtantia ipſa, quæ intelligitur, vt conſtat in exemplo Angeli in argumento relato. Principium verò proximum increatis habet totum eſſe in ordine ad aliud. Et ideò ſemper eſt extra lineam ipſam ſubſtantiæ.

Sed inſt. Species impreſſa creata ex conceptu communi nō exigit realitèr ab obiecto diſtingui. Ergò principium proximum à principio radicali ſubſtantiali diſtingui realitèr non expoſcit.

Reg. neg. conſ. Et diſparitas eſt: Quia ſpecies creata requiritur ad proportionandum obiectum cum ipſa potentia. Et cum ſubſtantia Angeli ſit per ſe ipſam proportionata cum intellectu proprio proptèr ſuam immaterialitatem: & quia cum illo intimè coniuncta eſt. Indè fit non exigere realem diſtinctionem à ſpecie impreſſa, qua Angelus propriam ſubſtantiam intelligit. Vndè ſpecies creata ex conceptu communi permittit diſtinctionē realem ab obiecto, non tamen illam poſitivè requirit. Principium autem proximum operandi eſſentialitèr eſt ad aliud. Et ita realitèr debet diſtingui ab ente per ſe, vel ab ente ſubſtantiali.

2. arg. Quamvis ſubſtantia identificaret rationem principij proximi immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem ſuam. Ergò adhuc infinita non eſſet. Prob. antec. 1. Subſtātia Angeli identificat principium proximum in linea intelligibili paſsiva, videlicèt ſpeciem impreſſam. Et tamen non identificat vltimam actualitatem talis lineæ videlicèt verbum. Ergò quamvis ſubſtantia identificaret rationem principij immediatè operativi, adhuc tamen non idētificaret operationem ſuam.

2. Poteſt ſubſtantia præſtare effectum principij immediatè operativi, quim identificet vltimam differentiam potentię. Ergò quamvis ſubſtantia præſtaret talem effectum, & eſſet immediatè operativa, adhuc tamen non identificaret rationem principij proximi, & operationem ſuam. Prob. ant. Anima rationalis præſtat gradum ſenſitivum eiuſdem rationis cū ſenſitivo bruti. Et tamē non identificat formā bruti ſecundum vltimam differentiam ipſius. Ergò poteſt ſubſtātia præſtare effectum principij immediatè operativi, quim identificet vltimam differentiam talis principij, & ſuam operationem.

Reſp. ad inſt. neg. ant. Et ad 1. prob. neg. conſ. Quia ſpecies impreſſa, vel principium proximum in linea intelligibili paſsiva non exigit eſſe extra lineam ſubſtantiæ, & realitèr ab illa diſtingui propter rationem tradditam in ſolutione argumenti præcedentis. Et ideò ex identitate ſubſtantiæ cum ſpecie impreſſa non infertur identificatio cum vltima

actua-

Digitized by Google

actualitate, vel verbo. Oppoſitum autem contingit in principio proxime operativo, quod eſſentialitèr petit eſſe extra lineam ſubſtātiæ propter rationem in eodem loco tradditam, & ſçpè in articulo repetitam. Et ita ſi ſubſtantia identificaret principium proximum, identificaret etiam operationem. Cum vtriuſque eadem ratio ſit.

Ad 2. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Eiuſdem rationis generice: conced. mai. Specificè: neg. mai. & conc. min. neg. conſ. Anima namque rationalis ſolum cōtinet formam ſenſitivam equi v. g. ſecundum rationem communem: & propterea ſolum præſtat effectum illius ſecundum rationem genericam, & communem; non tamen præſtat ſenſitivum bruti, provt in illo eſt, ſed ſenſitivum ſpecifice perfectius, quod in homine reperitur. Eſſe verò principium proximum operandi eſt vltima differentia potentiæ proxime operativæ. Et ita ſi ſubſtantia eſſet operativa immediatè, identificaret talem vltimam differentiam, & ſuam operationem.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis in art. diſcurſu colligitur 1. accidens non poſſe eſſe virtualitèr ſubſtantiam in genere cauſæ formalis, nec intrinſece, nec extrinſece ſpecificativè. Quia accidens participare non poteſt, quod eſt perfectiſsimum intra lineā ſubſtantiæ. eſſe autē cauſam formalē intrinſecā, vel extrinſecam præſtantem ſpeciē ſubſtantialem eſt perfectiſſimum in linea ſubſtantiæ. Et ita ab accidēti participari nō poteſt.

Dices: Accidens poteſt eſſe virtualitèr ſubſtantia in genere cauſæ efficientis, vt vidimus: & conſtat in accidentibus Euchariſtiæ, & etiam in genere cauſæ materialis. Nam quantitas poteſt recipere formam ſubſtantialem in probabili ſententia. Ergo poteſt accidens eſſe etiam virtualitèr ſubſtantia in genere cauſæ formalis.

Neg. conſ. Quia eſſe virtualitèr ſubſtantiam in genere cauſæ efficientis eſt eſſe virtutem dimanantem à ſubſtantia, & datā ipſi ad agendum. Quod quidem accidenti non repugnat. Et ſimilitèr eſſe cauſam materialem, & imperfectiſsimū intra lineam ſubſtantiæ. Conſequenterque poteſt participari ab accidenti perfecto, qualis eſt quantitas, quod ſupremum infimi poteſt attingere infimum ſupremi. Eſſe verò ſubſtantiam in genere cauſę formalis intrinſecè, & per modum formæ, eſt perfectiſsimum in linea ſubſtantiæ. Et etiam eſſe ſubſtantiam extrinſecè ſpecificativè repugnat ſubſtantię, quæ ſecundum vltimā differentiam non poteſt non eſſe

ens

ens per ſe, vel ad alterum ordinari.

2. Collig. ſubſtantiam in actu ſecundo cauſantem conſtitui per ſuam operationem, quia per illam reducitur de actu primo ad ſecundum, per ipſamque in actu ſecundo agit. Et hæc de art. iſto vbi art. præced. ad philoſ. applicanda.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Deus concurrat ſimultaneo concurſu ad effectum cauſæ creatæ.

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur concluſio.

PEr concurſum ſimultaneum intelligimus & benè cauſalitatem, qua Deus ſimul cũ creaturis concurrit ad earum effectus: talemque concurſum ponimus, vt effectus creati immediatè dependeant à Deo tanquã à prima, & vniverſaliſsima cauſa. Non tamen ipſum ſimultaneum nominamus: quia eadem actio creaturæ ſit etiam actio Divina, qua Deus in actu ſecundo ſimul cum creatura producat effectum. Aliàs Deus verè ageret per actionem formalitèr tranſeuntem, & formalitèr in paſſo receptã: ſicut ipſa creatura. Sed concurſum dicimus ſimultaneum: quia actio Divina increata, & infinita ſimul cum actione creaturæ concurrit ad effectum creatum, & facit ipſum à Deo immediate dependere. Quo prænotato

In primis fuit quorundam antiquorum error, qui (vt refert D. Th. 1. p. q. 105. art. 3. & 5.) aſſerebant creaturam ad nullum concurrere effectum; ſed ſolum Deum ad effectum creatum concurrere in præſentia creaturæ, v. g. ad prçſentiam ignis Deum vrere, & ad prçſentiam hominis, hominem generare. Quç ſententia erronea eſt. Et ratione convincitur. Quia ſi creatura nullum producit affectum, fruſtranea eſſet virtus, quam Deus contulit cauſæ ſecundæ. Eo quod virtus, quæ non reducitur ad actum, fruſtranea eſt.

2. ſent. fuit Durandi in 2. d. 5. & d. 37. q. 1. vbi aſſerit: Deum non concurrere immediatè ad effectum creaturç, ſed ſolum mediatè: quatenùs cauſas ſecundas produxit, illiſque virtutem communicavit, vt effectus creatos producerent. Quam ſententiam aliqui temerariam, alij erroneam. Alij vt hæreticam cenſurant. De quo parum intereſt nobis, qui quæſtionem ſolum philoſophicè diſputamus.

Non tamen poteſt ſententia hæc veritatem habere, ſicut ex ratione noſtra conſtabit: & quia dicitur Iſaiæ 26. *omnia opera noſtra operatus eſt in nobis Domine.* Et actor. 12. *Non longe eſt ab vnoque noſtrum. In ipſo enim vivimus movemur,* &

& ſumus. Quæ verba, ſi abſolutè intelligantur, dependentiam immediatam effectus creati à Deo manifeſtè declarant. Eſſe verò abſolutè intelligenda ex eo conſtat. Quod ex tali intelligentia nullum ſequitur inconveniens. Conſequenterque abſolutè intelligenda ſunt, iuxta regulam Aug.

3. Sententia Theolog. & Phyloſoph. cum Ang. Doct. affirmat: Deum phyſicè immediatè, & concurſu ſimultaneo concurrere ad effectum creaturæ. Nam vt dicitur Ioan. 5. *Pater meus vſque modo operatur*; ſed quia clarè ex Sacra Pagina colligitur, authoritates omitimus.

Ratione concluſionem noſtram probant aliqui. Quia ſi Deus non concurreret immediatè ad effectum creaturæ, & concurſu ſimultaneo, nũquam poſſet Deus talem effectum impedire. Quod tamen falſum eſt, & pluribus probari poterat. Sufficiat autem exemplum ignis Babylonici, quem Deus impedivit, nè pueros in fornace combureret.

Hæc tamen ratio efficacitèr non probat. Nam vt Deus impediat effectum creaturæ, ſufficit negare concurſum prævium, quem Deus liberè donat; & poteſt pro libertate ſua negare: quo quidem non dato, cauſa ſecunda non produceret effectum. Et ita tali ratione relicta alitèr

Prob. concl. noſtra. Quia Deus immediatè conſervat quencumque effectum creatum. Ergo illũ etiam immediatè producit. Quia conſervatio eſt continuata productio. Ant. verò prob. Deus poteſt anihilare immediatè quemcumque effectum creatum. Nam vt Deus in nihilum redigat effectum creatum, non dependet à creatura, ſed ſe ſolo poteſt hoc facere, quomodo, & quando voluerit. Ergo talem effectũ immediatè conſervat. Quia ſi Deus nõ immediatè conſervaret effectum creatũ, ſed mediante cauſa ſecunda, non poſſet ſe ſolo talem effectũ anihilare. Sed hoc facere deberet mediante cauſa ſecunda.

2. prob. concl. In quocumque effectu creato reperitur ratio entis. Sed ratio entis ſolum poteſt immediatè à Deo cauſari. Ergo Deus immediatè concurrit ad effectum creaturæ. Prob. min. Prædicatum vniverſaliſsimum ſolum poteſt immediatè produci ab vniverſaliſsima cauſa. Nam vniverſaliſsimum prædicatum non poteſt contineri in virtute alterius cauſæ. Sed ratio entis eſt prędicatum vniverſaliſsimum, quod ad omnia ſe extendit. Ergo ratio entis ſolum poteſt produci immediatè à Deo, qui vniverſaliſsima cauſa eſt.

Conf. & vrgetur. Si creatura poſſet producere rationem vniverſaliſsimam entis, poſſet etiam ſe ipſam immediatè producere. Siquidẽ ipſa ſub ratione entis cõtinetur. Et qui poteſt rationem

communem producere, quatenus communis eſt, poteſt etiam producere inferiora ſub illa ratione contenta. Sed creatura ſe ipſam producere non poteſt. Ergo nequit immediatè producere rationem entis, ſed hæc ſolum à Deo immediatè producibilis erit.

3. prob. concl. Quilibet effectus creatus dependet à Deo immediatè. Ergo Deus immediatè & concurſu ſimultaneo concurrit ad effectum creaturæ. Prob. ant. Ens per participationem immediatè dependet ab ente, quod eſt tale per eſſentiam. Sed quilibet effectus creatus eſt ens per participationem. Ergo immediatè pendet à Deo, qui eſt talis per eſſentiam. Min. cum conſ. tenet, & mai. prob. Ens per participationem omni modo dependet ab ente, quod eſt tale per eſſentiam. Ergo immediatè dependet ab illo. Alias non dependebit omni modo. Ant. prob. Inter ens per eſſentiam, & ens per participationem debet dari perfecta ſuperioritas primi, & perfecta ſubordinatio, & dependentia ſecundi. Sed perfecta ſubordinatio, & dependentia perfecta non ſalvatur, niſi ens per participationem omni modo dependeat ab ente, quod eſt tale per eſſentiam. Ergo omni modo pendet ab illo.

Reſpondebis: Ad perfectam ſubordinationem, & dependentiam ſufficere effectum creatum dependere à Deo mediatè, ad quam dependentiam ſalvandam ſatis eſt, quod Deus contulerit virtutem cauſæ ſecundæ, & illam de facto per concurſum prævium determinet ad agendum.

Contra tamen eſt. Quia perfecta ſubordinatio ſalvari non poteſt ſine dependentia immediata. Ergo ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Perfecta ſubordinatio non ſalvatur abſque omni dependentia poſsibili. Sed dependentia immediata effectus creati à Deo poſsibilis eſt. Siquidem talis dependentia arguit in Deo maximam perfectionem. Ergo abſque dependentia immediata non ſalvatur ſubordinatio perfecta.

Impug. 2. Quia effectus creatus immediatè habet eſſe participatum à Deo. Ergo immediatè dependet ab illo. Prob. ant. Effectus creatus tàm mediatè, quàm immediatè eſt ens ſecundũ creatum, & ab alio. Ergo habet eſſe immediatè participatum à Deo.

3. Perfectior eſt dependentia immediata, quam mediata. Sed effectus creatus perfectiſsimè pendet à Deo. Ergo immediatè ab illo dependet.

4. Deus eſt immediatè in omnibus rebus, vt docet D. Th. 1. p. q. 8. art. 1. Sed Deus in rebus eſt per ſuam operationem. Ergo quilibet effectus creatus immediatè dependet à Deo.

5. Quilibet effectus creatus continetur intrinſecè in Divina

Om-

Omnipotentia. Ergò non poteſt in rerum natura poni niſi per influxum immediatum Omnipotentiæ Divinæ.

6. Quando creatura in actu ſecundo cauſat, & producit effectum, Deus voluntate efficaci vult talem effectum exiſtere; voluntate quidem diviſa à voluntate, qua dedit creaturæ virtutem ad effectum producendum. Sed Deus producit, & cauſat quidquid vult efficaci voluntate. Ergò cauſat, & producit effectum creatum voluntate diverſa ab ea, qua virtutem contulit creaturæ. Et conſequenter non ſolum mediatè per primam voluntatem, ſed etiam immediatè per ſecundam voluntatem producit effectum.

Addimus. Ex oppoſita ſententia ſequi dari in rerum natura effectum, quem Deus nec mediatè, nec immediatè conſervat. Non quidem immediatè, vt adverſarij fatentur. Nec mediatè. Quià iuxta ſententiam illorum Deus mediatè conſervat effectum mediante cauſa ſecunda: & poteſt contingere, quod aliquando ſit effectus, & cauſa ſecunda non ſit, vt in pluribus exemplis cernere licet.

§. II.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra concl. iſtam. Cauſa ſecũda principalis non indiget concurſu ſimultaneo. Ergò nulla cauſa ſecunda talem cõcurſum requirit. Quià omnium eadem ratio eſt. Prob. ant. Cauſa ſecunda principalis habet ſufficiẽtem virtutem ad effectum producendum. Nam ſi vnivoca eſt, eiuſdem eſt perfectionis cum effectu. Si autem æquivoca, effectum excedit in perfectione. Ergò cauſa ſecunda principalis habet ſufficientem virtutem ad effectũ producendũ.

Reſp. neg. ant. Ad prob. diſt. ant. Ad effectum ſub ratione particulari: conc. ant. Sub ratione communi entis: neg. ant. & conſ. Cauſa namque ſecunda principalis habet ſufficientem virtutem ad producendum effectum ſub ratione particulari propria talis cauſæ: ſicut equs ad producendum equm ſecundum rationem particularem equi; non tamen habet virtutem ad producendum effectum ſecundum rationem entis. Eo quod ratio vniverſaliſsima entis debet correſpondere vniverſaliſsimæ cauſæ, qualis Deus eſt.

Dices: Creatura poteſt producere effectum ſub ratione entis, quæ reperitur in illo. Ergò nulla eſt data ſolutio. Prob. ant. Ratio entis in effectu reperta non eſt vniverſaliſsima ratio entis; ſed ratio particularis, & determinata ad entitatem determinatam effectus. Ergò poteſt creatura producere effectum ſub ratione entis.

Digitized by Google

Reſp.neg.ant.Ad prob.diſt. ant.Vniverſaliſsima ex parte rationis *quæ*: conc. ant. Ex parte rationis ſub *qua*: neg. ant. & conſ. In effectu namque creato non reperitur vniverſaliſsima ratio entis in ſua vniverſalitate; ſed potius reperitur ratio entis contracta, & determinata, & identificata cum alijs, quæ in effectu reperiuntur. Et ita ex parte rationis, *quæ* producitur, particularis eſt. Conſequenterque creatura talem rationem producit identicè, & vt identificatam cum alijs. Ex parte tamen rationis ſub *qua* producitur ſub ratione communi entis, vt ſolum explicat eſſe commune ad omnem effectum. Et propterea ſub hac ratione non poteſt à creatura produci, ſed ſolum à Deo immediatè producibilis eſt.

Dices: Ergò creatura ex parte rationis *quæ*, producit identicè rationem entis: ſed hæc ratio non alitèr producibilis eſt. Ergò creatura producit effectum ſub ratione entis, eo modo quo ſub illa ratione producibilis eſt.

Reſp. neg. min. & conſ. Quià ratio entis eſt formalitèr producibilis, etiam ex parte rationis *quæ*, ab illo videlicet agente, qui illam producere valet ſub ratione expreſſa entis ex parte rationis ſub *qua*. Vndè creatura non producit rationem entis omni modo, quo eſt producibilis ex parte rationis *quæ*, ſed ſolum identicè, & materialitèr illam producit; formalitèr verò etiam ex parte rationis *quæ* à ſolo Deo producibilis eſt.

2. arg. Dabilis eſt effectus, ad quem Deus non concurrit immediatè. Ergò ad nullum immediatè concurrit. Nam omnium eadem ratio eſt. Ant. prob. 1. Deus non poteſt immediatè producere actum vitalem. Quia actus vitalis eſt immediatè à principio intrinſeco vitali, & vitalitèr ſe movente per actum. Et Deus non poteſt ſe movere per actum vitalem creatum, nec vivere per ipſum. Ergò dabilis eſt effectus, ad quem Deus non concurrit immediatè.

2. Effectus cauſæ materialis, & formalis non ſunt immediatè à Deo. Aliàs Deus eſſet cauſa materialis, & formalis. Quod tamen divinæ perfectioni repugnat. Ergò dabilis eſt.

3. Actio peccaminoſa non eſt immediatè à Deo. Aliàs Deus peccaret. Ergò idem quod prius.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Actum vitalem ſub ratione vitalis: conc. ant. Sub ratione entis: neg. ant. & conſ. Licet namque Deus non poſsit immediatè producere actum vitalem ſub ratione ſub qua particulari vitalis, ſub qua ratione petit actus vitalis eſſe à principio intrinſeco vitalitèr ſe movente, & vivente per ipſum actum; po-

teſt

teſt tamen Deus immediatè producere actum vitalem ſub ratione entis. Nam ſub iſta formalitate non petit actus vitalis immediatè procedere à principio intrinſeco vitali ſe movente per actum; ſed ſolum petit vniverſaliſsimam cauſam.

Dices: Ergo Deus denominatur vivens per actum vitalem. Quia non ſtat immediatè producere actum vitalem, & non vivere per ipſum.

Sed neg. conſ. Quia Deus ad illum concurrit ſolum ſub ratione entis. Et ita non denominatur vivens per actum prædictum. Sicut Deus non denominatur credens, quamvis ad actum fidei immediatè concurrat: nec diſcurrens, quamvis diſcurſum producat. Quia ad hæc omnia concurrit ſolum ſub ratione entis.

Ad 2. prob. reſp. Deum non concurrere immediatè ad effectum cauſæ materialis, & formalis tanquam cauſam materialem, & formalem: nam hoc imperfectionem importat; concurrere tamen Deum ad effectum vtriuſque cauſæ in genere cauſæ efficientis. Et ita non eſt dabilis effectus, ad quem Deus in genere cauſæ efficientis immediatè non concurrat.

Ad 3. prob. reſp. Deum non concurrere immediatè ad actionem peccaminoſam, quatenùs mala eſt. Et ita non peccare. Concurrere tamen ad illam actionem ſecundam rationem entis, ſecundum quam rationem mala non eſt, nec implicat vnam, & eandem actionem ſecundum illud, quod habet de bonitate ad aliquam cauſam reduci, & ſecundum illud, quod importat de defectu non reduci in talem cauſam. Sicut motus claudicationis ſecundum id, quod habet de motu, & actione, reducitur in animam claudicantis, & ſecundum illud, quod habet de defectu, non in animam, ſed in defectum tibiæ, vel in aliud principium reducitur. De quo plura 1. 2. q. 111. ſcripſimus: & Deo dante apperiemus.

3. arg. Deus non poteſt immediatè concurrere ad effectum creatum tanquam cauſa partialis. Nam partialitèr concurrere imperfectionem involvit. Nec tanquam cauſa totalis. Ergo nullomodo poteſt immediatè ad effectum creatũ concurrere. Prob. ant. quantum ad ſecundam partem. Quia idem numero effectus produci non poteſt à duplici cauſa totali. Sed creatura eſt cauſa totalis effectus creati. Ergo Deus non poteſt tanquam cauſa totalis concurrere ad creatum effectum.

Reſpondetur. Eundem numero effectum non poſſe procedere à duplici cauſa totali eiuſdem ordinis; poſſe tamen procedere à duplici

cauſa totali ſubordinata, & ordinis diverſi. Sicut idē homo procedit ab homine, & à Sole, proverbio communi aſſerente quod Sol, & homo generant hominē.

Sed inſt. Quando duæ cauſæ vt ſubordinatæ concurrunt, quælibet producit effectum ſub aliqua ratione particulari. Sed Deus non poteſt effectum producere ſub aliqua ratione particulari. Ergò Deus, & creatura non poſſunt ad effectum concurrere, vt cauſæ ſubordinatæ. Prob. min. Si Deus produceret effectum ſub ratione aliqua particulari, eſſet Deus cauſa partialis partialitate effectus. Sed implicat Deum in partem effectus influere, & non in totum effectum, quando totus effectus bonus eſt. Ergò Deus non poteſt ſub ratione particulari producere effectum.

Reſp. diſt. mai. Particulari ex parte rationis ſub *qua*: conc. mai. Ex parte rationis *quæ* neg. mai. Et ſub eadem diſtinctione min. neg. conſeq. Cauſæ namque ſubordinatæ producunt effectum ſub diverſa ratione particulari ſub qua. Sic Sol producit hominem ſub ratione corporis. & homo ſub ratione hominis. Ex parte tamen rationis *quæ* omnis cauſa totalis producit totum effectum. Nam omnia prædicata identificantur in effectu. Et ideò cauſa, quæ vnum producit, cætera etiam producit ex parte rationis *quæ*. Vnde Sol, licèt ſub ratione corporis, totum hominem producit.

Dices: Ergò Deus ex parte rationis *quæ* totum producit effectum. Conſequenterque nihil producendū relinquit. Ac proindè cauſa ſecunda ſuperflua erit.

Reſp. Deum ex parte rationis *quæ* totum effectum producere; non tamen ſub omni ratione ſub *quæ*, ſed ſolum ſub ratione entis. Et ideò ſub alia ratione particulari poteſt idem effectus ab alia cauſa Deo ſubordinata producit.

4. arg. Deus, & creatura non poſſunt concurrere ad effectum creatum diverſa, vel eadem actione. Ergò Deus nullo modo poteſt immediatè concurrere ad effectum creaturæ. Ant. quantū ad 1. partem conſtat. Ex eo, quod vnitas actionis attenditur penes vnitatem effectus. Et ideò quādo effectus vnus eſt, actio qua Deus, & creatura concurrunt, non poteſt eſſe diverſa. Rurſus ſi actiones eſſent diverſæ, eſſet prior actio divina. Ac proindè prius produceret. Conſequenterque actio creaturæ effectum iam productum inveniret.

Quantum ad 2. verò partem prob. Illa agentia eadem actione concurrunt ad effectum, in quibus eſt eadem virtus productiva. Sed in Deo, & creatura eadem virtus non eſt. Ergò Deus, & creatura non poſſunt eadem actione concurrere.

2. prob.

2. prob. ant. Quantum ad eandem partem. Eadem actio non poteſt procedere à duplici agente. Nàm actio multiplicatur ad multiplicationem principij. Sed Deus, & creatura ſunt duo agentia, & cauſæ diſtinctæ. Ergò idem quod prius.

Reſp. ad arg. neg. ant. quantum ad 1. partem. Quià Deus, & creatura diverſa actione, diverſaque virtute concurrunt ad effectum producendum. Nam actio, qua Deus producit, infinita, & increata eſt. Nec diverſitas actionis tollit vnitatem effectus. Eo quod actiones iſtæ cum ſubordinatione concurrunt. Et actio divina attingit effectum ſub ratione vniverſali: actio verò creaturę ſecundum rationem particularẽ producit effectum. Et rurſus actio divina non eſt prior. Quàm actio creaturæ, ſed ſimul cum illa producit effectum, ſicut, & ipſe effectus ſecundum omnia prædicata, & ſub omni ratione ſimul producitur.

2. Poterat reſp. neg. ant. quantum ad 2. partem; & ad prob. diſt. mai. Quando agentia ſunt eiuſdem ordinis: conc. mai. Si ſint ordinis diverſi: neg. mai. & conceſſâ min. neg. conſ. Quando namque agentia ſunt eiuſdem ordinis, non poſſunt eadem actione, niſi in vtroque ſit eadem virtus. Vndè in Patre, & Filio qui eadem actione ſpirant Spiritum Sanctum, eadem virtus requiritur. Si tamen agentia ſunt ordinis diverſi inter ſe ſubordinata, eadem actione poſſunt producere effectum, quamvis in vtroque eadem virtus non ſit: & hoc modo Deus, & creatura concurrunt. Et proptereà eadem actio poteſt ab vtroque procedere, ex quo conſtat ad ſecundam probationem.

Vrgebis. Concurſus Dei in nullo eventu poteſt non eſſe prior concurſu creaturæ. Sed hoc ipſo diverſa eſt actio vtriuſque. Ergò non poſſunt eadem actione concurrere. Prob. mai. Concurſus Dei ſemper ſubordinat ſibi concursũ creaturæ. Ergò in nullo eventu poterit non eſſe prior. Quià id, à quo alterum dependet, cuique alterum ſubordinatur, debet eſſe prius illo.

Reſp. neg. mai. Et ad prob. diſt. ant. Concurſus Dei prævius: conc. ant. Simultaneus concurſus ſub diſt. Subordinatione perfectionis: conc. ant. Cauſalitatis, & prioritatis: neg. ant. & conſ. Licet namque concurſus prævius ſubordinet ſibi concurſum creaturæ ſubordinatione cauſalitatis, & prioritatis: quatenùs ipſum producit, & ita ſit prior illo, concurſus tamen ſimultaneus nõ ſubordinat ſibi eadẽ ſubordinatione cõcurſum creaturæ, ſed tantũ ſubordinatione perfectionis, & excellentiæ. Subordinatione autem cauſalitatis, & originis tantum ſubordinat ſibi effectũ creaturũ.

Eo quod concurſus ſimultaneus tantùm tendit immediatè ad effectum productum, non tamen ad actionem creaturæ.

Ex dictis autem colligitur Deum producere effectum creatum mediante cauſa ſecunda, quatenùs ſimul cum illa producit effectum; non tamen mediante cauſa ſecunda, mediatione excludente, quod Deus immediatè concurrat.

Colligitur inſuper Deum etiam in genere cauſæ finalis concurrere immediatè ad effectum creaturæ. Eo quod omnis effectus bonus immediatè finalizatur à Deo, ſaltim tanquàm ab vltimo fine. Et hæc de art. iſto text. 35. & 38. ad Philoſ. applicanda.

ARTICVLVS IV.

Vtrùm detur concurſus prævius, vt cauſa ſecunda operetur?

§ I.

Difficultas apperitur, & ſententiæ referuntur.

CElebris eſt inter Recentiores, & Thomiſtas controverſia, àn præter concurſum ſimultaneum, quo Deus ſimul cum creatura concurrit, detur etiam concurſus prævius, quo mediante Deus cauſam ſecundam applicet ad operandum? qui quidem concurſus ſolet alijs terminis appellari phyſica præmotio, vel determinatio phyſica, qua Deus cauſam ſecundam movet, & determinat ad agendum. Sicque concurſum ſitum 8. Phyſic. text. 33. Philoſ. nominavit; dicens: *Quod ſicut baculus non movetur, niſi movente manu, ità cauſa ſecunda non movetur niſi movente prima.* Moveri autem ſecundam cauſam à Deo, vt agat, & operetur idem eſt, ac à Deo præmoveri, vel prius moveri per concurſum prævium Dei, præcedentem ad actionem creaturæ.

In hac ergò difficultate duplex ſententia verſatur. Prima negativa, quam omnes lectæ tuentur, plurimique extra Scholam D. Thom. aſſerentes: talem concurſum neceſſarium non eſſe, imò & impoſsibilem. Quià talis concurſus deſtrueret libertatem creaturæ. Eo quod poſito illo concurſu ſequitur infallibilitèr effectus: proindeque creatura non poſſet effectum non ponere. Et conſequenter libera no maneret,

2. ſent. eſt omnium Thomiſt. cum Ang. Mag. vnanimitèr affirmantium eſſe neceſſarium prævium concurſum, quo Deus cauſam ſecundam præmovet ad operādū, & ablato tali cōcurſu creaturā nunquā operaturā. Eo quod ſi non movetur à cauſa prima, non poteſt creatura

Digitized by Google

ſe movere. Quam doctrinam tradit D. Th. 1.p.q.105. art. 5. in corp. vbi ait: *Quod primum agens movet ſecundum ad agendum. Et quod Deus movet res, ad operandum, ſicut artifex applicat ſecurim ad ſcindendum.* Et q. 3. de pot. art.7. poſt plurima habet: *Sequitur de neceſſitate, quod Deus ſit cauſa actionis cuiuslibet rei naturalis, vt movens, & applicans virtutem ad agendum.* Et alijs pluribus in locis, quæ videri poſſunt in venerandis PP. Carmilitis, & in Magiſt. Prado in præſenti q. 14. per totum, & nos omittimus illa, & alia plura Sanctorum, quorum doctrina verbis, & rationibus ſententiam iſtam probantibus, plena eſt, de quo ſimiliter plura habemus 1.2.q. 111. art. vnico. Et Deo dante, dabimus. A quibus abſtinemus in præſenti, dum rem iſtam purè Phyloſophicè tractamus. Et ideò

Ratione prob. 1. conclu. Cauſa ſecunda, vt operetur, debet ab aliquo determinari. Sed à ſe ipſa determinari non poteſt. Ergò indiget concurſu prævio Dei, quoad operandum determinetur. Mai. Patet. Nàm cauſa ſecunda eſt indifferens ad plures operationes ſpecificè diſtinctas, ſi cauſa libera eſt, ſicut voluntas ad amorem, & odium: vel ad operationes numero diſtinctas, ſi cauſa naturalis eſt, vt ignis ad iſtam, vel aliam numero combuſtionem. Ergò vt operetur cauſa ſecunda determinari debet ab aliquo.

Mi. verò, in qua difficultas eſt, prob. 1. Quià à principio indifferenti formalitèr vt tali, non poteſt oriri effectus, & actio determinata. Sed cauſa ſecunda indifferens eſt ad iſtam, vel illam operationem. Ergò ſe ipſam determinare non poteſt ad hanc operationem, præ alia.

2. prob. min. Nihil poteſt ad actum determinari, niſi per aliquid ratione cuius ſit in actu. Eo quod nihil agit ſecundum quod eſt in potentia. Sed omne agens agit ſecundum quod eſt in actu. Sed cauſa ſecunda non eſt in actu reſpectu ſuæ operationis, & determinationis ad ipſam. Ergò cauſa ſecunda non poteſt ſe ipſam determinare. Min. prob. Cauſa ſecunda eſt in potētia, & indifferens ad ſuam operationem: & vt determinetur, vel non determinetur ad ipſam. Ergò non eſt in actu in ordine ad operationem, & determinationem ad ipſam. Quià nihil reſpectu eiuſdem, & ſecundū eandem rationē poteſt eſſe in potētia, & in actu, movens, & motum, indifferens, & determinatū.

Reſpondebis. Quod agens creatum determinatur per concurſum ſimultaneum. Et conſequenter ad propriam determinationē no indiget cocurſu prçvio, quo ad agendum determinetur.

Sed ſolutio ineficax eſt. Quià con-

concurſus ſimultaneus ſupponit cauſam ſecundam determinatam ad agendum. Ergo per talem concurſum determinari non poteſt. Prob. ant. Concurſus ſimultaneus ſimul eſt cum actione creaturæ. Et propterea ſimultaneus appellatur. Sed actio creaturę ſupponit ipſam cauſam ſecundam determinatam ad actum. Siquidem actio creaturæ procedit à creatura iam determinata. Aliàs actio non procederet ab illa. Ergo concurſus ſimultaneus ſupponit cauſam ſecundam determinatam ad actum.

Dices: Concurſum ſimultaneum eſſe ſimul cum actione creaturæ ſimultate temporis, vel eiuſdem inſtantis in quo, eſſe tamen priorem illa prioritate naturæ: & pro eo priori ad ipſam etiam determinare.

Sed contra. Quia ſi multas temporis non ſufficit, vt concurſus ſimultaneus appelletur. Aliàs etiam concurſus prævius poſſet etiam appellari ſimultaneus. Quãdoquidem talis concurſus eſt in eodem inſtanti temporis cum actione creaturæ.

Contra 2. Quia ſi concurſus ſimultaneus prioritate naturę antecederet actionem cauſæ ſecundæ, pro illo priori determinaret etiam cauſam ſecundam ad ſuam operationem. Ergo cauſa ſecunda per aliquem concurſum determinaretur à Deo priuſquam ageret, quæ determinatio neceſſario eſt prævius concurſus. Nam per concurſum prævium intelligimus illum concurſum, quo creatura priuſquam agat determinatur à Deo.

2. ſolutio principalis reijcitur. Quia concurſus ſimultaneus non eſt in cauſam ſecundam; ſed in effectum illius: & adhoc datur, vt effectus immediatè dependeat à Deo. Ergo per talem concurſum non poteſt Deus cauſam ſecundam determinare ad agendum.

3. Concurſus ſimultaneus non concurrit efficientèr ad actionem creaturæ, quamvis ſit ſimul cum illa. Ergo non determinat creaturam ad agendum. Alias efficientèr concurreret ad actionem creaturæ. Quæ doctrina eſt D. Th. 1. 2. q. 79. in art. 2.

2. prob. concl. noſtra ratione, quam tradit D. Th. in 2. d. 37. q. 7. art. 2. Quia ſi cauſa ſecunda non moveretur à Deo ad propriam operationem; non eſſet cauſa ſecunda. Sed hoc dicẽdum non eſt. Ergo cauſa ſecunda indiget prævio concurſu, medio quo præmovetur ad agendum. Prob. mai. Si cauſa ſecunda non moveretur à Deo, ageret ſine ſubordinatione ad cauſam primam. Ergo cauſa ſecunda non eſſet ſecunda, ſed eſſe prima cauſa. Quod eſt hæreſis manifeſta. Prob. ant. Ageret vt non mota à cauſa prima. Ergo ageret ſine ſubordinatione ad cauſam primam.

Digitized by Google

mam. Quia cauſa, quæ agit non mota ab aliqua cauſa, verè, & propriè eſt cauſa prima. Sicut Deus, qui immotus omnia movet.

Reſp. contrarij. Cauſam ſecundam non agere niſi dependet à prima per concurſum ſimultaneum, ſine quo cauſa ſecunda operari non poteſt. Et ita ad ſalvandam dependentiam cauſę ſecundæ concurſus pręvius neceſſarius non eſt.

Hæc tamen ſolutio inefficax eſt. Quia pro priori ad cõcurſum ſimultaneum cauſa ſecunda formalitèr dependet à Deo. Sed pro illo priori non dependet per concurſum ſimultaneum, qui adhuc non eſt. Ergo concurſus iſte non ſufficit ad ſalvandum dependentiam. Mi. cum coſ. tenet, & prob. mai. Pro priori ad concurſum ſimultaneum cauſa ſecunda determinatur ad operandum. Nam concurſus ſimultaneus ſimul eſt cum actione creaturæ. Conſequenterque ſupponit creaturam iam determinatam ad propriam operationem. Sed in tali determinatione creatura dependet à Deo. Siquidem talis determinatio eſt effectus Dei. Ergo pro priori ad concurſum ſimultaneum cauſa ſecunda dependet à Deo.

Vrgetur. Determinatio creaturæ procedit à Deo tanquam effectus illius. Nam determinatio creaturę ad operationem bonam etiam eſt bona. Et conſequenter à Deo procedit. Alias Deus non eſſet largitor omnium bonorum, vt canit Eccleſia, & teſtatur ſcriptura. Sed illa determinatio non procedit à Deo per concurſum ſimultaneum, quem neceſſario antecedit, vtpote ſimul exiſtentem cum actione creaturæ, ad quam determinatio præſupponitur. Ergo per concurſum ſimultaneum non ſalvatur dependentia, quam creatura in propria determinatione habet à Deo.

Rurſus. Concurſus ſimultaneus ſufficiens non eſt, vt creatura formalitèr dependeat à Deo. Ergo ſolutio data nulla eſt. Prob. ant. Deus non operatur ſine concurſu cauſæ ſecundæ. Et tamen inde non infertur Deum dependere à creatura. Ergo quod creatura non poſsit operari ſine concurſu Dei ſimultaneo ſufficiens non eſt, vt creatura formalitèr dependeat à Deo.

Reſpondebis, Deum poſſe abſolutè operari ſine concurſu creaturæ; & ita non pendere à creatura; oppoſitum tamen in creatura contingere.

Contra tamen eſt. Quia Deus non poteſt abſolutè producere actum vitalem ſine cõcurſu creaturæ. Eo quod actus vitalis creatus eſſentialitèr dependet à creatura vivente, & ſe movente per illum. Ergo quamvis creatura operari non poſsit ſine concurſu Dei, non inde infertur à Deo dependere formalitèr.

3. prob. concl. breuitèr euertendo fundamentum contrariorum. Nam concurſus præuius Dei non tollit libertatem creaturæ. Ergo talis concurſus admittendus eſt. Nam ea ratione contrarij nolunt concurſum præuium admittere. Ant. prob. Eo tolleret, quia determinat primo creaturam ad actum. Sed inde non infertur. Ergo non tollit libertatem. Prob. min. Creatura in ſententia contrariorum determinat concurſum Dei indifferentem, quem Deus offert creaturæ ad concurrendum cum illa, ad quod cumque voluerit. Et tamen creatura per talem determinationem non tollit diuinam libertatem. Ergo quamvis Deus per concurſum prçuium determinet creaturam ad actum, non tollit libertatem creaturæ.

Conf. & vrgetur: Ideò concurſus præuius libertatem creaturę deſtrueret: quia concurſus prçuius infert infallibilitèr actum ponendum à creatura. Sed non infertur inde deſtruere libertatem. Ergo idem, quod priùs. Probat. min. Deus per ſuam actionem producit efficientèr determinationem creaturę, vt antecędenter diximus: & hæc actio Diuina infallibilitèr infert determinationem ipſam, quam cauſat. Quia actio Diuina infallibilitèr in illo inſtanti, in quo eſt, & Deus vult, fortitur effectum. Et tamen actio Diuina non tollit determinationem creaturæ liberam eſſe. Ergo idem de concurſu præuiæ dicendum. Circa quam rationem plurima habemus loco antecedentèr citato Phyloſophis non tradenda, ne alia ad Phyloſophiam directè pertinentia iniuria temporis omittamus.

§. II.

Argumentis contrariorum occurritur.

ARg. 1 ex Phyloſ. 3. phiſ. text. 8. aſſerente: quod agens in quantum agens non mutatur. Ergo non datur concurſus præuius intrinſecè receptus in cauſa ſecunda per modum qualitatis vel motus, vt ipſa ad agendum applicetur. Aliàs per talem concurſum mutaretur cauſa ſecunda, cuius oppoſitum Ariſt. affirmat.

Reſp. tamen facile. Phyloſ. tantum intendere agens formalitèr per actionem tranſeuntem nō mutari receptivè. Quia actionem tranſeuntem non recipit. Hæc namque in paſſo recipitur. Non tamen intendit Ariſt. agens per actionem non mutari elicitivè. Siquidem agens intrinſecè elicit, & emittit actionem. Quod eſt elicitivè, vel emiſsivè mutari.

2. arg. Dabilis eſt aliqua cauſa, quæ ad operandum non indiget præuio concurſu. Ergo nulla cauſa indiget concurſu prædicto.

to. Quià omnium eadem ratio eſt. Ant. prob. 1. Nàm cauſa finalis creata eſt vera cauſa. Et tamen non indiget prævio concurſu Dei. Ergò dabilis eſt cauſa, quæ tali concurſu non eget.

2. Cauſa materialis non indiget prævio concurſu. Ergò dabilis eſt aliqua cauſa &c. Prob. ant. Materia prima habet ſufficientem proportionem, vt in actu ſecundo per ſe ipſam cauſet, & recipiat formam. Ergò non indiget prævio concurſu.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui dicunt: cauſam finalem non indigere concurſu prævio intrinſecè in illa recepto. Eoquod cauſa finalis ſolùm metaphoricè movet alliciendo voluntatem, & illam trahendo ad bonitatem ſuam. Eiuſque cauſalitas ſolum conſiſtit in appeti, & amari. Et ideò ſufficientèr ſalvatur ſubordinatio per hoc, quod in actu ſecundo finis creatus appetatur, & ametur propter Deum tanquam propter vltimum finem. Sicut apari, vt concluſio ſubordinetur præmiſsis, neceſſarium non eſt, quod aliquid intrinſecum recipiat ab illis, ſed ſatis eſt, quod cõcluſio intelligatur propter præmiſſas, & in ordine ad illas. In cauſa verò efficiente ſine concurſu prævio non poteſt ſalvari perfecta ſubordinatio.

Hæc eſt plurium Thomiſt. ſolutio: quàm tamen ſatis percipere non poſſum. Quia ideò cauſa efficiens indiget prævio concurſu: quià indifferens eſt ad plures operationes numero, vel ſpecie diverſas. Et ità indiget à Deo determinari, vt operationem determinatam eliciat. Sed etiam cauſa finalis creata indifferens eſt ad plures effectus ſaltim numero diſtinctos, vt per ſe manifeſtum eſt. Ergò indiget concurſu prævio. Min. patet. Nàm cauſa finalis non ſemper cauſat eundem numero effectum, ſed quandoque vnum, quandoque alium pro diverſitate ſubiectorum, & differentia in movendo. Ergò indifferens eſt ad plures effectus ſaltim numero diſtinctos. Vndè tali ſolutione relicta.

Reſp. 2. Quod, ſicut in cauſa efficienti neceſſarius eſt concurſus prævius, vt auferatur illius indifferentia, & ſalvetur perfecta ſubordinatio: ità etiam propter ſimilem, vel eandem rationem cauſa finalis indiget prævio concurſu. Ità Illuſt. Noſter Herrera.

Ad 2. prob. ant. princ. reſp. 1. Materiam concurſu prȩvio indigere; non quidem concurſu tribuente materiæ aliquam proportionem, ſed ſolum applicante materiam, vt ipſa vniatur cum forma.

Dices 1. Si Deus materiam applicaret ad formam, eſſet Deus cauſa materialis. Quod tamen dicendum non eſt. Ergò non requiritur cõcurſus prȩvius Dei applican-

cantis materiam.

2. Concurſus prævius intrinſecè recipitur in cauſa, quam applicat. Sed in materia recipi non poteſt. Ergò talis concurſus non requiritur in materia, nec in illa poterit dari. Prob. min. Materia ante formam nihil recipere poteſt. Ergò ille concurſus in materia recipi non valet.

Reſp. ad 1. inſt. Quod ſicut agens creatum applicando materiam ad formam non concurrit in genere cauſæ materialis, ſed in genere cauſæ efficientis: ita de Deo prævie applicante dicendum.

Ad 2. reſp. Concurſum prævium recipi in cauſa, quam applicat, quando cauſa capax eſt. Quod tamen non habet materia, quæ ante formam nihil recipere poteſt. Et ideò concurſus prævius non recipitur in illa, ſed in compoſito ipſo recipitur, quod ſufficit ad materiam applicandam. Sicut diſpoſitiones ſolum in cōpoſito recipiuntur. Et tamen materiam denominant diſpoſitam ad formam. Et relatio, quam materia dicit ad formam in compoſito, & non in materia recipitur. Et tamen materiam ipſam relatā denominat. Hæc omnia Illuſt. Herrera in ſpeciali tract. quem edidit de concurſu prævio.

Venia tamen huius Magiſtri facilius reſp. & veriùs. Cauſam creatam applicantem materiam ad formam indigere concurſu prævio, non tamen ipſam materiam. Eo quod materia eſt prima cauſa in genere cauſæ materialis, quod eſt imperfectiſsimum genus cauſæ, Et ideò concurſum prævium non requirit. Nàm concurſus prævius ſolùm eſt neceſſarius reſpectu illius, quod cauſa ſecunda eſt, non verò prima, qualis eſt materia. Sicut quia homo reſpectu actionis peccaminoſæ eſt prima cauſa, non indiget concurſu prævio determinante ad actionem peccaminoſam vt talem.

Dices: Materia ex ſe indifferens eſt ad recipiendam iſtam, vel alteram formam. Sed cauſa indifferens vt talis, indiget concurſu determinante. Ergò materia prævio indiget concurſu.

Reſp. diſt. mai. Materia genericè, vel ſecundum ſe ſumpta: conc. mai. Conſiderata numericè, & quantitate ſigillata: neg. mai. Quia licèt materia ſecundum ſe, & ante omnem diſpoſitionem ſit indifferens ad plures formas; conſiderata tamen numericè, & vt diſpoſita, vel quantitate ſigillata non habet indifferentiam, ſed potius determinata eſt ad illam numero formā. Et propterea prævio concurſu non indiget. Addimus ad tollendam indifferentiam illam communem ſufficere diſpoſitiones, & concurſum prævium minime neceſſarium eſſe.

3. arg. Cauſa ſecunda principalis non poteſt moveri à Deo. Ergò

Ergo concurſu prævio non indiget. Prob. ant. Si cauſa ſecunda principalis moveretur à Deo, eſſet cauſa inſtrumentalis. Nam proprium eſt cauſę inſtrumentalis ab alio moveri. Ergo cauſa ſecunda principalis nequit à Deo moveri.

Reſp. diſt. ant. Motione virtuoſa: conc. antec. Motione pure applicativa virtutis: neg. antec. & conſ. Ab alio namque moveri motione virtuoſa communicante virtutem eſt proprium inſtrumenti. Et ita cauſæ principali, in quantum tali convenire non poteſt; moveri tamen ab alio purè applicante virtutem, qualiter cauſæ moventur per concurſum prævium à Deo, benè poteſt cauſæ principali competere.

Sed vrgebis. Ab alio moveri motione virtuoſa communicante virtutem eſt proprium cauſæ inſtrumentalis iuxta ſolutionem datam. Sed in aliquorum Thomiſt. ſent. concurſus prævius eſt motio virtuoſa. Ergo ſi cauſa ſecunda per concurſum prævium movetur, cauſa principalis non erit.

Reſp. diſt. min. Motio virtuoſa conſtitutiva potentiæ elicientis: neg. min. Virtuoſa determinativa potentiæ: conc. mi. & neg. conſ. Thomiſtæ namque ſolum intendunt concurſum prævium eſſe motionem virtuoſam in ratione determinantis, & requiſitam ex parte voluntatis, vt ipſa voluntas poſſit ſe determinare; non tamen eſſe virtuoſam conſtitutivam potentiæ elicientis. Eo quod voluntas per ſe ipſam habet ſufficientem virtutem ad eliciendum amorem, vel odium: etſi motio requiratur, vt voluntas ſit completè conſtituta ad ſe determinandum ad actum.

2. reſp. Concurſum prævium eſſe motionem virtuoſam, in ſententia illorum Thomiſt. non quidem comparativè ad ſubſtantiã, & eſſentiam effectus; ſed ſolum in ordine ad effectus exiſtentiã. Nam cauſa ſecunda reſpectu exiſtentiæ, quę vltimo conſtituit rem extra cauſas, non habet ſufficientẽ virtutẽ, ſed potius illã producit mediante virtute à Deo recepta per concurſum prævium, qui applicat ad producendam eſſentiã, & virtutem præſtat ad producendam exiſtentiam. Vnde creatura ad producendam exiſtentiam non principalitèr, ſed inſtrumentalitèr concurrit, in ſententia prædictorum Thomiſt.

Dices: Concurſus prævius communicat virtutem ad exiſtẽtiam producendam. Et propterea cauſa ſecunda ad producendam exiſtentiã concurrit inſtrumentalitèr. Sed producere effectum eſt producere exiſtentiam. Siquidem eſſentia per exiſtentiã conſtituitur extra cauſas. Ergo concurſus prævius communicat etiam virtutem ad producendũ effectum. Conſequenterque cau-

ſa

ſa ſecunda ratione concurſus prævij inſtrumentalitèr ſolum, ad effectum creatum concurrere poteſt.

Reſp. Quod in ſent. horum Thomiſt. producere effectum non eſt exiſtentiam producere. Sed potius eſt eſſentiam ponere ſub exiſtentia, & exiſtentiam vnire cum eſſentia. Sicut producere hominem non eſt producere materiam, vel formam, vel exiſtentiam, ſed omnia iſta coniungere. Quapropter quamvis creatura producat inſtrumentalitèr eſſentiã; effectũ tamen creatũ principalitèr producit. Quià exiſtentiã cum eſſentia principalitèr vnit.

4. arg. Cauſæ neceſſariæ non indigent concurſu prævio. Ergo concurſus prævius neceſſarius non eſt. Prob. ant. Cauſæ neceſſariȩ ſunt determinatȩ ad ſuas operationes, ſicut ignis ad comburendum, & ſol ad illuminandum. Ergo non indigent concurſu prȩvio. Nam concurſus iſte ad tollendam indifferentiam requiritur.

Reſp. neg. ant. Et ad prob. diſt. ant. Ad operationes quantũ ad ſpeciem: concedo ant. Quantum ad individuationem: nego ant. & conſeq. Quia ignis non poteſt habere calefactiones ſpecie diſtinctas, & ſol illuminationes ſpecie diverſas. Et ita ad ſpeciem operationis non habent indifferentiam. Sunt tamen cauſæ neceſſariæ indifferentes ad plures operationes numero diverſas, ſicut ignis ad plures calefactiones. Et ita, vt ad vnam potius quam ad aliam determinentur, indigent prævio concurſu.

Sed inſt. Ad hanc determinationem non indigent aliquo intrinſeco. Ergo prævio concurſu non indigent. Prob. ant. Ad talem determinationem ſufficit Deum velle tales cauſas operari, *quin* aliquid intrinſecum ſuperaddat. Ergo non indigent aliquo intrinſeco. Prob. ant. Voluntas creata movet cæteras potentias abſque aliquo intrinſeco ſuperaddito illis, vt habet communis Theolog. ſent. Ergo ad determinationem cauſæ ſecundæ neceſſariæ ſufficit etiam Deum velle cauſam neceſſariam operari, quin aliquid intrinſecum ſuperaddat. Patet conſ. Quia perfectior, & efficatior eſt Divina voluntas, quam creata. Et conſequentèr, ſi, vt voluntas creata moveat reliquas potentias, ſatis eſt velle, & aliquo intrinſeco non indiget, hoc idem erit dicendum de divina voluntate.

2. inſt. Dabilis eſt cauſa creata determinata ad ſuam operationem etiam quantum ad individuationem, & vnitatem numericam. Ergo ſaltim in cauſa iſta concurſus prævius neceſſarius non eſt. Prob. ant. Suppoſito aſſenſu præmiſſarum manet intellectus determinatus ad hunc numero aſſenſum concluſionis.

Quia

Quia ex aſſenſu præmiſſarum neceſsitatur intellectus ad aſſenſum conclusionis. Et conſequenter ex aſſenſu determinato præmiſſarum neceſsitabitur ad aſſenſum determinatum, & hunc numero concluſionis. Ergò dabilis eſt aliqua cauſa determinata ad ſuam operationem etiam quantum ad individuationem, & vnitatem numericam.

Reſp. ad 1. inſt. neg. conſ. paritatis. Ratioque diſcriminis eſt. Quia omnes potētię radicantur in eadem anima, in qua radicatur ipſa voluntas tanquàm potentia ſuppoſiti, ad amandum bonum ipſius, & movendū alias potentias ad boni conſequtionem. Et ideò, vt moveat alias, non indiget aliquo intrinſeco. Cauſa verò ſecunda non radicatur in eodem ſubiecto primæ cauſæ, & ita diſpar eſt ratio. Prę̨ter quamquod ſententia aſſerens, voluntatem movere cæteras potentias imprimendo aliquid intrinſecum, valdè probabilis eſt.

Ad 2. inſt. reſp. diſt. ant. Determinata independenter à concurſu prævio immediatè applicante: conc. ant. Mediatè, & connexivè applicante: neg. ant. & conſ. Nulla namque cauſa creata ex ſe, & independenter à concurſu prævio eſt determinata ad ſuam operationem quantum ad individuationem, & vnitatem numericam. Nàm licet intellectus ex aſſenſu præmiſſarum neceſsitetur, & determinetur ad hunc numero aſſenſum concluſionis; hoc tamen independenter à concurſu prævio non habet. Eo quod aſſenſus præmiſſarum eſſentialitèr, vel ſaltim connaturalitèr connectitur cum aſſenſu concluſionis. Et ita per eundem concurſum prævium movet Deus immediatè intellectum ad aſſenſum præmiſſarum, & mediatè ad concluſionis aſſenſum.

Dices: Lumen gloriæ ex natura ſua determinatum eſt ad hanc numero viſionem beatam eliciendam. Et hanc determinationem habet lumen glorię independenter à prævio concurſu ex intrinſecis prædicatis. Ergò ſaltim cauſa iſta creata prævio concurſu non indiget.

Reſp. Lumen glorię eſſe phyſicè determinatū ad hanc numero viſionē eliciendā; habere tamen metaphyſicam indifferentiam ad illā. Quià viſio non eſt de eſſentia luminis, ſed realitèr ab illo diſt. Et ideò, vt lumē perfectè determinetur, indiget concurſu prævio.

2. alij terminis dicitur: Lumen gloriæ eſſe perfectè determinatum ad hanc numero viſionem habendam debito modo, id eſt, cum perfecta ſubordinatione luminis ad ipſum Deum, quæ perfecta ſubordinatio non ſalvatur, niſi Deus in actu ſecundo moveat

lumen ipſum, vt etiam lumen influat determinatum à Deo, ipſique ſubordinatum tanquam vera cauſa ſecunda.

5. arg. Prævius concurſus deſtrueret libertatem creaturæ. Ergò admittendus non eſt. Prob. ant. De ratione agentis liberi eſt, quod ſe determinet ad actum. Quia operari liberè eſt operari cum dominio ſui actus. Dominium verò eſt facultas vtendi re ſua provt dominus ipſe voluerit, id eſt, vti, vel non vti, elicere, vel non elicere actum. Et conſequenter de ratione agentis liberi eſt ſe ad actum determinare ſed poſito concurſu prævio non poteſt voluntas creata ſe determinare ad actum. Ergò concurſus ille deſtrueret libertatem. Prob. min. Voluntas creata per concurſum prævium determinatur à Deo. Ergò poſito tali concurſu non poteſt ſe ipſam determinare. Nàm determinare ſe, & ſimul à Deo determinari eſt determinare ſe, & non ſe determinare; ſed determinari ab alio. Quod implicationem involvit.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Se determinare per modum cauſæ ſecundæ: conc. mai. Per modum cauſæ primæ: nego maior. Et diſtinguo min. Determinatione prima, vel primæ cauſæ: conc. min. Determinatione ſecunda, ſubordinata determinationi divinæ: neg. min. & conſ. De ratione namque agentis liberi creati ſolum eſt ſe determinare per modum cauſę ſecundæ, id eſt, ſe determinare ex determinatione Divina ſubordinante determinationem creatam. Agens namque liberum iuxta propriam conditionem debet ſe determinare primo quidem, & independentèr ab alio, ſi agens liberum primum eſt, ſicut Deus, qui à nullo dependet. Liberum verò creatum debet ſe determinare determinatione ſecunda, quæ ſupponit antecedenter divinam determinationem. Quam doctrinam de corrept. & gratia dedit Aug. cap. 1. per verba: *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi, vt quod agendum eſt, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, vt agant*. Quæ verba manifeſte indicāt voluntatē creatā, vt ſe determinet, & agat, prius debere determinari, & agi à divina voluntate.

Sed inſt. Quod non poteſt cauſare formam determinātem, non poteſt ſe ipſum determinare. Sed voluntas creata poſito concurſu prævio non poteſt cauſare formam determinantem formalitèr. Siquidem non poteſt cauſare ipſum concurſum prævium, per quem formalitèr determinatur voluntas. Nàm concurſus iſte ſolum à Deo cauſatur. Ergò poſito concurſu prævio non poteſt voluntas creata ſe ipſam determinare.

Reſp. diſt. min. Formam primo

primo determinantem: cõc. mi. Determinantem ſecundo: neg. min. & conſ. Duplex namque reperitur forma determinans formalitèr. Vna quidem primo, quæ ſe tenet ex parte Dei: & hæc eſt concurſus prævius, quem creatura non cauſat. Alia eſt forma, quæ determinat formalitèr, non tamen primo, ſed ſecundo: & hæc eſt operatio ipſa voluntatis creatæ, qua voluntas ipſa conſtituitur in actu ſecundo determinata formalitèr. Et vt voluntas creata determinet ſe per modum cauſæ ſecundæ ſatis eſt, quod cauſet hanc determinationem ſecundam, videlicèt, ipſius operationem, qua libertas exercetur.

Sed inſt. Poſito concurſu prævio non determinatur voluntas formalitèr per propriam operationem. Ergo nullam cauſat formam formalitèr determinantem. Conſequenterque nõ ſe determinat creata voluntas. Prob. ant. Principium determinabile debet ſupponi indifferens ad formam determinantem. Sed poſito concurſu prævio non manet voluntas indifferens. Quia iam manet determinata per concurſum prævium Dei. Et determinatio indifferentiam excludit. Ergo poſito concurſu prævio non determinatur voluntas formalitèr per propriam operationem.

Reſp. neg. ant. ad prob. diſt. mi. Indifferens indifferentia ſuſpenſionis: conc. mi. Indifferentia libertatis: neg. mi. & conſ. Quia poſito concurſu prævio, licèt voluntas non maneat indifferens indifferentia ſuſpenſionis: eo quod iam voluntas non manet ſuſpenſa, ſed determinata à Deo; manet tamen voluntas indifferens indifferentia libertatis. Quatenùs illa determinatio divina non tollit indifferentiam iudicij, ſed potius relinquit iudicium intellectus creati indifferens in regulando. Et in vi talis iudicij manet etiam voluntas libera, vt poſsit elicere, vel non elicere actum, in quo libertatis indifferentia conſiſtit.

Tandem poterat argui. Quod voluntas creata poſito concurſu prævio non poteſt non ponere actum. Eo quod concurſus prævius habet eſſentialem connexionem cum actu, & illum infallibilitèr infert. Ergo libera non manet.

Conf. poterat. Si concurſus prævius eſſet neceſſarius, non peccaret voluntas omittendo actum præceptum. Eo quod quando omitteret, non haberet concurſum prævium. Et cauſa, quæ non habet omnia requiſita ad actum, non peccat omittendo. Sed hoc non eſt dicendum. Ergo concurſus prævius neceſſarius non eſt.

Reſp. diſt. ant. Non ponere actum in ſenſu compoſito: conc. ant. In ſenſu diviſo: neg. ant. & conſ. Poſito namq̃ concurſu præ-

T 2 vio

vio non poteſt voluntas non ponere actum in ſenſu compoſito, ideſt, coniungere negationem actus cum ipſo actu,& cum concurſu,qui datur ad actum,& infallibiliter cum illo connectitur: poteſt tamen non ponere actum in ſenſu diviſo, ideſt,poteſt non ponere actum ſecundum ſe inſpectum,vel ponere negationem actus diviſam,& ſeparatam à cõcurſu prævio. Nàm voluntas creata antecedenter ad concurſum prævium poterat ponere actum, vel negationem actus pro ſua libertate, quam poteſtatem non deſtruit concurſus prævius, licet illam determinet ad vnum extremum libertatis. Vndè poſito concurſu prævio manet voluntas cum eadem poteſtate antecedenti ad actum, & ad omiſſionem actus. Inſtantia eſt in contrariorum ſententia. Quia magis opponitur amor cum odio, v. g. quàm concurſus ad amorem cum odio opponatur. Nàm concurſus ad amorem ſolum ratione amoris, quẽ infert, habet oppoſitionem cum odio. Et tamen in contrariorum ſententia,amor liber non tollit poteſtatem ad odium. Ergò concurſus ad amorem non debet etiam tollere poteſtatem ad odium,& omiſsionem amoris.

Alijs terminis reſp.alij. Voluntatem poſito concurſu prævio poſſe non ponere actum, potentia antecedenti, licet non potentia conſequenti.Quia concurſus prævius ſolum habet determinare voluntatem creatam ad actum:& itá ſe tenet ex parte actus ſecundi. Propтereaque non tollit quidquid ſe tenet ex parte actus primi. Et conſequenter nõ tollit potentiam antecedentem ad actum, quæ antecedenter erat in voluntate creata.

Alijs terminis poterat dici: voluntatem creatam poſito concurſu prævio non poſſe ponere negationem actus potẽtia ſimultatis; poſſe tamen ponere negationem ſimultate potentiæ. Id eſt,non poſſe ad vtrumque ſimul habendum, ſimũl tamen poſſe vtrumque. Sicut homo ſimul poteſt ſedere,& ambulare; non tamen poteſt ſedere,& ambulare ſimul:& ſimul poteſt tacere,& loqui;non tamen loqui cum tacere ſimul.

Ad conf.facile reſp. Quod,vt voluntas creata peccet omittendo actum præceptum,ſufficit habere requiſita ex parte actus primi;non tamen requiritur habere ea, quæ neceſſaria ſunt ex parte actus ſecundi,inter quæ cocurſus prævius numeratur. Vndè cocurſu prævio deficiẽte peccavit volũtas omittendo.Quia virtutẽ ſufficiẽtẽ,& potẽtiam habet ad actũ.

Ex dictis in art.diſcurſu colligitur concurſum prævium eſſe receptũ intrinſecè in cauſa creata,quã determinat ad agendum. Quia illud,quo cauſa ſecũda redditur

ditur intrinſecè determinata, & applicata ad agendum, debet eſſe intrinſecè receptum in illa. Alias non mutaret illam intrinſecè, nec illam intrinſecè transferret de indifferenti ad eſſe determinatam. Sed per concurſum prævium redditur cauſa ſecunda intrinſecè determinata, & applicata ad agendum. Ergò concurſus iſte recipitur intrinſecè in ipſa cauſa ſecunda.

Colligitur deindè concurſum prævium non recipi in creatura per modum habitus, vel formæ permanentis, ſed per modum qualitatis formalitèr tranſeuntis. Quià concurſus iſte ſolùm datur, vt cauſa ſecunda tranſeunter operetur, & applicetur ad actum. Conſequenterque ſolùm durare debet pro tempore, vel inſtanti applicationes ad actus. Ac proindè debet dari per modum qualitatis formalitèr tranſeuntis, quod quidem de pot. art. 7. docet Angel. Doct.

Et tandèm infertur concurſum illum reductivè pertinere ad prædicamentum actionis. Quià actio, applicatio, vel motio reducitur ad prædicamentum ſui termini. Sed terminus cōcurſus prævij eſt ipſa actio creaturæ, quę pertinet ad prædicamētum actionis. Ergò ad idem prædicamentū debet concurſus prævius reductivè pertinere. Et hæc de art. iſto, vbi art. præced. ad Philoſ. applicanda.

Mag. Froylan.

ARTICVLVS V.

Vtrùm idem numero effectus poſsit procedere à duplici cauſa totali?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur prima concluſio.

IN difficultate præſenti vnum ſupponimus, & inquirimus aliud. Sup. quidem eundem nemero effectum procedere poſſe à duplici cauſa totali ſubordinata, & ordinis diverſi. Sicut idem numero effectus procedit à creatura de facto, & à Deo; ab homine, & à Sole: quæ tamen cauſæ ſunt inter ſe ſubordinatæ, & diverſi ordinis, & illarum quælibet ſub propria ratione producit effectum. Inquirimus tamen, an à duplici cauſa totali eiuſdem ordinis, & non ſubordinata, poſsit idem effectus procedere?

2. Supp. eſt de potentia ordinaria non poſſe eundem numero effectum à duplici cauſa totali non ſubordinata, & eiuſdē ordinis provenire. Quià natura abhorret ſuperflua. Et vna cauſa totalis ſufficit ad effectum producendum. Aliàs totalis non eſſet. Siquidem nō poſſet totum effectū producere. Vndè alia cauſa totalis ſuperflua eſt, ac proinde no eſt admittenda de potētia ordinaria.

An verò de potentia abſoluta poſsit idem numero effectus à duplici cauſa totali eiuſdem ordinis provenire, in præſenti diſputamus. Affirmant omnes ferè Ieſuitæ, Scotiſtæ plurimi, & inter Thomiſt. Domin. Caiet. 1. p. q. 22. art. 3. & ipſum ſequitur Prado. Negant aliqui Thomiſtæ. Cum quibus ſit

§. II.

Prima Concluſio.

Non poteſt idem numero effectus à duplici cauſa prædicta procedere, etiam de potentia abſoluta.

OMiſsis auctor. plurimis Santiſ. Præcept. ratione efficaci concl. iſta prob. Quià eundem numero effectum procedere à duplici cauſa prædicta contradictionem involvit. Ergò non poteſt contingere etiam de potentia abſoluta. Nàm quod implicat contradictionem, non poteſt à Deo fieri, etiamſi Deus vtatur ſua abſoluta potentia. Antec. prob. Si idem numero effectus procederet à duplici cauſa prædicta, quæcumque ex cauſis eſſet totalis, & non eſſet totalis: quæ ſunt prædicata contradictoria. Ergò eundem numero effectum procedere à duplici cauſa prædicta contradictionem involvit. Ant. quantum ad 1. partẽ conſtat ex eo, quod vtramque cauſam fore totalem ſupponitur.

Quantum ad 2. partem prob. Cauſa totalis ea eſt, quæ totalitèr producit effectum, ita vt nihil aliud relinquat producendum ab altera cauſa. Sed in illo eventu quælibet cauſa relinqueret partem effectus, vel totum effectum producendum ab alia. Siquidem vtraque ad illum effectum concurreret. Ergò quælibet ex illis eſſet, & non eſſet totalis. Min. cum conſeq. tenet.

Mai. verò, quamvis nota reputari deberet, ad intelligentiam prob. Nàm cauſa ideò dicitur totalis: quia totum producit effectum, ita vt nihil relinquat ab altera producendum. Quia ſi aliquid relinquit producendum, illud aliquid non erat productum ab ipſa. Conſequenterque ipſa non fuerat totalis. Quando quidem non totum effectum produxerat.

2. prob. mai. Cauſa partialis, ideò talis appellatur: quia relinquit partem effectus, vel totum effectum ab altera producẽdũ. Ergò cauſa totalis nihil relinquit ab alia cauſa producendum.

3. Corpus adæquatum cum loco talitèr replet locum, quod non relinquat aliquid replendum ab alio corpore: & locus corpori adæquatus talitèr circunſcribit corpus, & continet ipſum, quod nihil relinquat continendum ab

alte-

alterò loco. Ergo idem de cauſa totali.

4 Exiſtentia totalis, & adæquata talitèr terminat, adæquatque naturam, vel eſſentiam terminatam, vt nihil illius relinquat terminandum ab alia exiſtentia. Et idem in pluribus alijs exemplis cernere licèt. Ergo cauſa totalis non relinquit partem effectus, vel totum effectum ab altera producendum. Ex quo paritèr habemus effectum etiam in illo eventu fore totalem, vt ſupponitur, & non fore totalem. Quia non totus produceretur ab vna cauſa, ſed relinqueretur etiam ab altera producendus. Vndè de ipſo verificarentur eadem contradictoria.

Addimus. Illam duplicem cauſam totalem non poſſe producere eundem numero effectum, per eandem actionem. Quia eadem actio non poteſt procedere à duplici cauſa eiuſdem ordinis, ſicut nec in vtraque cauſa poteſt eſſe eadem numero virtus. Et rurſus. Operatio eſt vltima actualitas. Et eadem vltima actualitas nequit duplicem cauſam realitèr diſtinctam actuare, niſi vtraque cauſa per modum agentis inadæquati comparetur ad actionem.

Non poteſt inſuper vtraque cauſa producere eundem numero effectum duplici actione. Quia actio eſt cauſalitas productiva effectus. Et ita ſi eſſet duplex actio, quæcumque ex illis eſſet cauſalitas totius effectus productiva, & non productiva totius effectus.

Præterquamquod illa duplex actio reciperetur in effectu. Ac proinde non eſſet ſolo numero diſtincta. Quia duo accidentia ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Et tandem non poſſet illa duplex actio ſpecificè diſtingui. Eo quod actiones per terminos diſtinguntur. Et terminus, vel effectus eſt idem. Alia verò ex argumentorum ſolutione patefient, eandem veritatem efficacitèr ſuadentia.

§. III.

Argumenta diluuntur.

Contra concluſ. iſtam poterat in primis argui. Quod cauſa totalis non excludit aliam totalem, & adæquatam diverſi ordinis. Ergo non excludit etiam aliam totalem, & adęquatam eiuſdem ordinis, ſed vtraque ſimul poteſt ad eundem effectum concurrere. Antec. patet in homine procedente ab alio homine, tanquam à cauſa adæquata, & ſimul à Deo, & à Sole, quorum vterque cauſa adæquata eſt.

Reſp. tamen facilè: conc. ant. neg. conſ. Quia inter cauſas adæquatas diverſi ordinis quælibet producit effectum ſecūdum diverſam rationem, quorū vna ſub altera continetur, & al-

teri ſubordinatur formalitèr, v. g. Sol producit hominem ſub ratione corporis, & Deus ſub ratione entis. Et homo ſub ratione hominis, qui tamen harum cauſarum ſimultaneus concurſus nō tollit illas eſſe adæquatas, & totales. Quia quælibet ſub propria ratione ſolum producit effectum, & ipſum relinquit producendum ab alia cauſa, non ſub eadem ratione; ſed ſub ratione propria ad alteram pertinente. Si tamen cauſæ totales eiuſdem ordinis ſunt, quælibet erit totalis, & non erit. Eo quod relinquet effectum ſub eadem ratione producendum ab alia cauſa. Nam cauſæ eiuſdem ordinis ſub eadem ratione concurrunt ad effectum. Et ſi ſub diverſa ratione concurrent, ad diverſum etiam ordinem pertinerent.

Argumentum etiam probat de lege ordinaria, & communi providentia, in qua idem effectus producit à duplici cauſa totali ſubordinata, & ita à contrarijs ſolvendum eſt, qui nolum admittere à duplici cauſa totali eiuſdem ordinis poſſe eundem numero effectum procedere de lege ordinaria.

2. poterat argui. Quod cauſa totalis adæquata intenſivè non excludit aliam eodem modo adæquatam. Ergo vtraque ſimul poteſt ad eundem effectum concurrere. Prob. ant. Cauſa adæquata in eo genere, in quo adæquata eſt, non excludit aliam cauſam adæquatam. Ergo cauſa adæquata intenſivè, & extinſivè non excludit aliam eodem modo adæquatam. Prob. anteced. Cauſa adæquata intenſivè non excludit aliam adæquatam intenſivè, ſicut conſtat in ſubſiſtentia Verbi Divini, quæ terminat humanitatem, adæquatè intenſivè. Et tamen non excludit aliam ſubſiſtentiam, etiam intenſivè adæquatam, videlicèt ſubſiſtentiam Patris, per quam ſimul poteſt humanitas terminari. Ergo cauſa adæquata in eo genere, in quo adæquata eſt, non excludit alteram adæquatam.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Si genus ſit adæquationis ſimplicitèr, & omnibus modis talis: neg. ant. Si tale non ſit: conc. ant. & neg. conſ. Cauſa namque ſolum intenſivè adæquata non eſt adæquata omnibus modis. Et ita relinquit locum alteri cauſæ adæquatæ. Et ita humanitas terminata per ſubſiſtentiam Verbi adæquatè intenſivè poteſt etiam terminari per alteram ſubſiſtentiam divinam. Cauſa verò adæquata intenſivè, & extenſivè ſimplicitèr, & omnibus modis adæquata eſt. Conſequenterque non poteſt admittere aliam cauſam adæquatam. Alliàs eſſet, & non eſſet omnibus modis ſimplicitèr adæquata.

3. poterat argui. Idem locus poteſt

poteſt repleri à duplici corpore ſimul caſu, quo duo corpora penetrentur, ſicùt contingere poteſt de potentia abſoluta. Sed tunc caſus idem effectus procederet à duplici cauſa totali. Ergo à duplici cauſa totali poteſt procedere idem numero effectus.

Sed hoc leve eſt, vt concluſionem noſtram eneruet. Neg. enim ſuppoſ. Quod tunc caſus illa duo corpora ſe haberent per modum duorum, ſed ſolum ſe haberent per modum vnius corporis. Quapropter idem numero effectus, & eadem numero repletio loci paſsiva non procederet niſi ab vnica cauſa.

Sed inſt. Corpora illa ſe haberent per modum duorum. Ergo idem numero effectus procederet à duplici cauſa totali. Ant. prob. Illa duo corpora eſſent duo locata, & vbicata. Ergo ſe haberet per modum duorum. Prob. ant. Illa duo corpora haberent duplex vbi prædicamentale. Ergo illa duo corpora ſe haberent per modum duorum.

Reſpondetur: diſtinguendo ſecundum anteced. Duo vbicata materialitèr: conced. antec. Duo vbicata formalitèr: neg. antec. & conſeq. Licèt enim illa corpora eſſent duo materialitèr, eſſent tamen formalitèr vnum. Quia ſe haberent formalitèr per modum vnius corporis locati, & ſimilitèr eſſent duo vbicata materialitèr, & duplex vbi materialitèr diverſum: formalitèr tamen ſolum eſſet vnicum locatum, & vnicū vbi.

4. arg. Si duo Sacerdotes ſimul conſecrarent, quilibet in ſuo Altari, idem numero effectus procederet ſimul ab vtroque tanquam à cauſa totali. Sed caſus iſte poſsibilis eſt, & ſæpe numero contingit. Ergo poſsibile eſt eundem numero effectum procedere ſimul à duplici cauſa totali. Probat. mai. Idem numero Corpus Chriſti produceretur ab vtroque. Ergo producerent eundem numero effectum. Ant. prob. Corpus Chriſti eſt terminus converſionis. Sed Corpus Chriſti eſt idem in vtraque Hoſtia, & eadem adoratione adoratur. Ergo idem numero Corpus Chriſti produceretur ab vtroque.

Reſp. neg. mai. Ad prob. neg. ant. Ad prob. diſt. mai. Idem Corpus Chriſti in eſſe rei: neg. mai. Idem Corpus Chriſti provt ex pane: conc. mai. & diſt. mi. Idem in eſſe rei: conc. min. Idem in eſſe termini converſionis: neg. mi. & conſ. Licèt enim Corpus Chriſti in vtraque Hoſtia ſit idem abſolutè, & in eſſe rei; in eſſe tamen termini converſionis eſt formalitèr numero diverſum. Quia non eſt terminus converſionis, niſi provt fit ex pane. Et cum ex diverſo pane fiat in vtraque Hoſtia. Inde fit, quod in vtraque eſt formalitèr numero diverſum.

Sed vrgebis. Diverſitas panis nō obeſt, vt Corpus Chriſti factū

ex pane non ſit numero diverſũ. Ergo Corpus Chriſti in vtraque Hoſtia, eſt idem formalitèr in eſſe termini. Prob. ant. Si idem Sacerdos duas Hoſtias conſecraret ſimul, eſſet diverſitas panis. Et tamen Corpus Chriſti in eſſe termini eſſet formalitèr idem. Ergo diverſitas panis non obeſt, vt Corpus Chriſti in eſſe termini ſit formaliſsimè idem.

Dices: Illam diverſitatem panis eſſe materialem; non tamen eſſe formalem diverſitatem.

Contra. Si vnus Sacerdos duas Hoſtias conſecraret, eſſet diverſitas panis ſolum materialis. Ergo ſi duo Sacerdotes duas Hoſtias conſecrarent, eſſet diverſitas materialis; non tamen eſſet formalis diverſitas.

Reſp. neg. conſ. Et ratio diſcriminis eſt. Quia in ſecundo caſu vtraque Hoſtia conſtitueret vnam materiam totalem, & vnum terminum à quo converſionis. Vndè diverſitas eſſet formalis. In primo verò caſu quælibet Hoſtia eſſet materia partialis, & terminus partialis à quo converſionis. Et ſic diverſitas ſolum eſſet materialis.

5. arg. Idem numero obiectum repreſentatum per vnam ſpeciem impreſſam repreſentatur etiam per ſpeciem expreſſam. Ergo poterit effectus procedens ab vna cauſa adæquata, ab alia etiam procedere.

Sed neg. conſ. Quia ſpecies impreſſa, & expreſſa cum ſubordinatione quadam repreſentant obiectum: impreſſa videlicèt per modum actus primi, & expreſſa per modum actus ſecundi. In cauſis verò eiuſdem ordinis non reperitur aliqua ſubordinatio, & ita diverſa eſt ratio.

Dices: Inter duas ſpecies expreſſas nulla datur ſubordinatio. Et tamen poteſt idem obiectum repreſentari per duplicem ſpeciem expreſſam, vnam quidem exiſtentem in intellectu Petri, & aliam exiſtentem in intellectu Pauli. Siquidem vterque poteſt idem obiectum cognoſcere. Ergo poterit idem effectus procedere à duplici cauſa totali eiuſdem ordinis, quamvis inter vtramque nulla ſit ſubordinatio.

Reſp. tamen. Quod quando Petrus, & Paulus idem obiectum cognoſcunt, tale obiectum eſt numero diverſum comparativè ad vtrumque, & per diverſam numero ſpeciem, & cognitionem attingitur. Et ita ſecundum rationem numero diverſam repræſentatur per vtramque ſpeciem. In quo nulla implicatio invenitur. Cæterum idem effectus numero, de quo argumentum procedit, ſecundum eandem numero rationem à duplici cauſa procederet. In quo implicatio ſupra dicta continetur.

6. arg. Humanitas Chriſti Domini adæquatè terminatur per ſubſiſtentiam filij. Et tamen po-

poteſt ſimul per ſubſiſtentiam Patris,& Spiritus Sancti adæquatè terminari. Ergò poterit etiam idem effectus procedere à duplici cauſa adæquata.

Reſp. diſt. mai. Adæquatè intenſivè,& extenſivè: nego mai. Adæquatè intenſivè : concedo mai.& min. & negatur conſeq. Humanitas namque Chriſti Domini ſolum adæquatè intenſivè terminatur per ſubſiſtentiam filij. Et ita poteſt adæquatè etiam terminari per ſubſiſtentiam Patris. Sicut eadem relatio Patris adæquatè etiam intenſivè terminata in primo filio,eadem etiam terminatur ab ſecundum. Quia nullus illorum adæquat relationem intenſivè,& extenſivè.

Dices: Poteſt eadem natura terminari adæquatè intenſivè per ſubſiſtentiam filij, quin per illam adæquatè intenſivè ,& extenſivè terminetur. Ergò poterit idem effectus procedere ab vna cauſa totali , & adæquata intenſivè , quæ tamen extenſivè non ſit adæquata,& ſimul ab alia procedere.

Reſp. neg. conſ. Quia ſubſiſtentiæ divinę omnes habēt virtutem infinitam in terminando, & hæc virtus ęqualis in omnibus eſt. Vndè quod vna terminet,nō tollit , quod poſsit altera terminare eandem naturam. Eo quod in omnibus eadem poteſtas , & virtus ad terminandum invenitur. Et ita nulla illarum terminat adæquatè intenſivè,& extenſivè. Sicut mortuo primo filio perſeverat relatio eadem Patris terminata ad ſecundum filium. Quia in quocūque filio eſt eadem formaliter ratio , & virtus ad terminandum relationem Patris. In cauſis verò creatis eiuſdem ordinis , non eadem numero virtus; ſed virtus numero diverſa reperitur,quæ quidem virtus eſt determinata ad individuationem effectus. Et propterea continere nō poteſt eundem numero effectū, quem continet alia. Conſequenterque quæcumque cauſa cum proprio effectu eſt adæquata intenſivè,& extenſivè.

Hæc ſolutio eſt communis Thomiſt. 3. p. q. 3. Verum ad propoſitum faciliori via argumento reſpondemus. Quod natura humana adæquatè intenſivè, & extenſivè terminatur per ſubſiſtentiā filij: poteſt tamen terminari per ſubſiſtentiā Patris,& Spiritus Sancti. Quia ab omnibus ſubſiſtentijs prædictis terminatur humanitas ſecundum rationes formaliſsimè diverſas. Vndè quælibet ex illis prętat effectū formalem diverſum. Quia effectus formalis eſt forma communicata, vel terminus communicatus, qui quidem effectus diverſi ſunt,ſicut ipſæ ſubſiſtentiæ. Quod patet ex eo quod ſi Tres Perſonæ Divinæ terminarent eadem humanitatem , eſſent quidem vnus homo, ſed perſonæ eſſent tres, & ad invi-

vicem diſtinctæ. Sicut etiam in Deo ſunt tres perſonæ in vnitate naturæ. Qua propter nunquam verificatur humanitatem terminatam per vnam ſubſtantiam divinam, poſſe ſecundum eandem rationem per alteram terminari.

7. arg. idem numero effectus procedere poteſt à duplici cauſa totali inſtrumentali. Ergò etiam à duplici principali. Quia vtriuſque eadem eſt ratio, & eadem prædicata contradictoria de vtraque, vel de nulla verificantur. Ant. prob. Nam in die ordinationis, quando omnes Sacerdotes ſimul conſecrant cum Epiſcopo, idem numero corpus Chriſti producitur ab omnibus illis, & ſub eiſdem ſpeciebus. Ergò idem numero effectus producitur à quocumque illorum. Tanquam à cauſa inſtrumentali adæquata.

Reſp. aliqui. Eundem numero effectum poſſe procedere à duplici cauſa totali inſtrumentali quando vtraque ſubordinatur eidem cauſæ principali, ſicut contingit in caſu in argumento relato, ex quo tamen non infertur, eundem numero effectum poſſe à duplici cauſa totali principali procedere.

Revera tamen diſparitatem ſufficientem non invenio inter vtrumque caſum. Quià ratio æqualiter militat in vtroque. Nam de quacumque cauſa inſtrumentali verificaretur, quod eſſet totalis. Siquidem totum produceret effectum. Et ſimul non eſſet totalis. Quia partē effectus, vel totum effectum relinqueret producendum ab altera cauſa inſtrumentali. Quæ eſt ratio concluſionis ad probandum eundem numero effectum non poſſe à duplici cauſa totali principali provenire. Et ita tali ſolutione relicta.

Reſp. alter iuxta doctrinam D.Th. 3. p. q. 82. art. 2. Quod omnes Sacerdos cum Epiſcopo conſecrantes concurrunt ſolum per modum vnius cauſæ inſtrumentalis formalitèr loquendo. Eo quod omnes concurrunt per eandem virtutem cauſæ principalis: quæ licèt materialitèr in omnibus diverſa ſit, formaliter tamen eadem eſt. Et omnes aſſumuntur. Ad agendum quatenus ſunt vnum in Chriſto, vt ibi ait D.Th. Et ideò omnes concurrunt per modum vnicæ cauſæ formalitèr.

2. alijs terminis reſp. Quod licèt quælibet Sacerdos ratione characteris ſit cauſa ſufficiens in actu primo, vel habeat ſufficientem virtutem deſignativam, vt poſſit aſſumi à Deo, tanquam inſtrumentum adæquatum; quilibet tamen in actu ſecundo ſufficientem virtutem non habet; ſed indiget divina virtute de novo communicata à Deo, vt à cauſa principali, quam virtutem cōmunicat Deus vnicuique, vt attem-

temperatam cum virtute alterius. Et propterea omnes concurrunt per modum vnius cauſę inſtrumentalis, & virtute attemperata, proveniente attemperatione, non ab ipſis, ſed à Deo omnibus conferente virtutem, non vt diviſivè concurrant, & vnus ſine alio, ſed ſimul, & collectivè: ſicut aliqualitèr contingit in homine, qui lapidem ſe ſolo portare poteſt, & tamen in actu ſecundo non vult lapidem niſi cum alio portare.

Vltimo arg. Si duo corpora luminoſa vt duo appropinquentur æqualitèr, vel in eadem diſtantia alicui corpori ſolum capaci illuminationis vt duo, producerēt eundem numero effectum. Sed caſus poſsibilis eſt. Ergò poſſibile eſt eundem numero effectum procedere à duplici cauſa totali. Ma. prob. Producerent illa corpora eandem numero lucē. Ergò eundem numero effectum. Probatur antec. Non producerēt diverſam numero lucem. Ergò eandem. Prob. ant. Si producerēt diverſam numero lucem, producerent lucem vt quatuor. Siquidem vtrūque corpus poteſt producere lucem vt duo, & habet ſufficientem virtutem ad illam producendam. Conſequenterque vtrumque ſimul produceret lucē vt quatuor. Sed hoc implicat. Quia ſubiectum (vt ſupponitur) ſolum eſt capax lucis vt duo. Et aliundè duo accidentia ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Ergo illa duo corpora non producerent lucem numero diverſam.

Reſp. Quod illa duo corpora luminoſa attemperarent concurſum proprium ad producendum ſolum lucem vt duo. Vnde quamvis in actu primo quodcumque ex illis hàberet ſufficientem virtutem ad producendam lucem vt duo in corpore, vel in ſubiecto capaci; de facto tamen proptèr incapacitatem ſubiecti non produceret quodlibet ex illis lucem vt duo, nec ambo ſimul lucem vt quatuor: ſed vtrumque produceret eandem numero lucē vt duo per modum cauſæ partialis. Sicut quando duo habentes ſufficientem virtutem ad portandum lapidem in actu ſecundo vniuntur ad eundem lapidem portandum attemperando concurſum.

Sed inſt. Illa duo corpora ſunt cauſæ naturales ad lucem producendam. Sed cauſa naturalis non poteſt attemperare concurſum. Quià cauſa naturalis ſemper operatur in quantum poteſt, vel ſecundum vltimum ſuę virtutis, & potentiæ. Ergò illa duo corpora non producerent eandē numero lucem vt duo attemperando concurſum.

Reſp. diſt. min. Attemperatione proveniente ab ipſa cauſa naturali: conc. min. Ex incapacitate ſubiecti: neg. min. & conſ.

Licèt

Digitized by Google

Licèt namque cauſa naturalis nō poſsit attemperare concurſum attemperatione proveniente ab ipſa cauſa: eo quod libera non eſt in agendo, ſed operatur in quantum poteſt; virtutem tamen attemperare poteſt propter incapacitatem ſubiecti, quod plus recipere non valet, vel totum, quod poteſt ipſa cauſa naturalis.

Dices: Si cauſa naturalis poteſt hoc modo attemperare virtutem, poterit etiam duplex forma concurſum attemperare ad informandam eandem numero materiam. Nam ſi cauſa efficiens naturalis poteſt modo dicto attēperare concurſum, non eſt cur cauſa formalis non poſsit concurſum attemperare. Sed hoc dicendum non eſt. Aliàs duplex forma poſſet informare eandem numero materiam de potentia abſoluta. Ergo illa duo corpora non poſſunt propter incapacitatem ſubiecti attemperare virtutem.

Reſp. neg. mai. Quia cauſa efficiens cauſat per influxum diſtinctum ab ipſa, & producit effectū realitèr à cauſa diverſum. Et ita entitativè invariāta poteſt attemperare concurſum, vel propter præſentiam, & coniunctionem alterius cauſæ, vel propter incapacitatem ſubiecti: ratione cuius cauſa naturalis non poteſt extendi ad totum effectum poſsibilem ſuæ virtuti. Cauſa verò formalis cauſat ſe ipſam communicando, & effectus illius eſt ipſa forma ſubiecto communicata. Vndè in poteſtate alterius eſt illam applicare ſubiecto, ſemel tamen ſubiecto vnita, ſicut tota forma vnitur, dat etiam totum effectum.

§. IIII.

Statuitur ſecunda concluſio.

Idem numero effectus à duplici cauſa totali, etiam diviſivè, non poteſt procedere.

IN concluſ. iſta ſupponimus eundem numero effectum procedentem à cauſa ſecunda poſſe etiam à ſolo Deo produci. Quia Deus continet eminentèr virtutem, & actionem creaturæ tàm ſecundum ſpeciem, quàm ſecundum individuationem. Et ideò producere poteſt ſe ſolo effectum, quem creatura producit.

Ab hac doctrina excipiendi tamen ſunt actus vitales creati, qui à ſolo Deo produci non poſſunt. Eo quod eſſentialitèr à creatura dependent, & ipſa per tales actus ſe movet, & ſe movere non poſſet, ſi ſolus Deus produceret illos actus. De alijs verò effectibus procedit concluſio noſtra, & ſimul de duplici cauſa creata diviſivè ſumpta; an videlicèt, idē numero effectus, qui producitur ad vna cauſa, illa deficiente, vel ſecluſa poſsit ab alia produci? In quo

quo ſenſu eſt negativa concluſio.

Sententia hæc expreſſa eſt D.Tho.quodlib.5.art.8.aſſerentis: *Impoſſibile eſſe eundem filium naſci, ſivè ſit alius Pater, ſivè alia mater, ſicut etiam non eſt idem numero ſigillum, ſivè ſit alia cera, ſivè aliud corpus ſigilli, ex cuius impreſſione cera ſigillatur.* Sentit ergò D.Tho. eundem numero effectum non poſſe à duplici cauſa etiam diviſivè procedere.

Ratione verò prob. concluſ. noſtra. Nàm cauſa numericè ab alia diſtincta non poteſt continere eundem numero effectum, quem continet alia. Ergò nec ſimul, nec diviſivè poteſt producere eundem numero effectum. Prob. ant. Cauſa numericè ab alia diſtincta habet virtutem numericè diſtinctam à virtute alterius cauſæ. Ergò non poteſt continere eundem numero effectū. Patet conſ. Quia virtus numero diſtincta eſt contentiva effectus etiam numero diverſi ab effectu, quem continet alia virtus. Conſequenterque, ſi virtus eſt numero diſtincta, etiam effectus erit numero diverſus. Ant. patet. Quia virtus numericè diſtinguitur ſecundum vnitatem numericam cauſæ. Ac proindè cauſa numero diverſa habet etiam virtutem numero diſtinctam.

Conf. Quià idem numero effectus ſolum poteſt produci per eandem numero actionem, vel per alteram ſuperiorem, in qua talis actio eminentèr continetur. Sed eadem numero actio non poteſt procedere à duplici cauſa creata diviſivè, vt per ſe manifeſtum eſt. Et quia eadem numero actio non poteſt in actu ſecundo actuare duplicem cauſam numero diſtinctam. Aliundè actio vnius creaturæ non poteſt actionem alterius eminentèr continere. Ergò idem numero effectus non poteſt à duplici cauſa, etiam diviſivè procedere.

§. V.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. Quia idem numero Corpus Chriſti producitur hodie ab vno Sacerdote, & die craſtina producitur ab alio. Ergò idem numero effectus poteſt procedere à duplici cauſa inſtrumentali diviſivè. Et conſequēter poterit à duplici principali. Quià vtriuſque eadem ratio eſt.

Conf. Idem numero cadaver productum ab vno homine per iugulationem v. g. poteſt ab alio homine per ſuffocationem produci. Sicut etiam vnus homo poteſt idem animal iugulare, & alter homo poteſt idē animal ſuffocare. Ergò idē numero effectus poteſt à duplici cauſa produci.

Conf. 2. idem numero calor productus ab vno igne ſæpè numero conſervatur ab alio. Ergò po-

poteſt etiam ab alio produci. Quia conſervatio eſt continuata productio.

Reſp. ad arg. neg. ant. Quia Sacerdos non producit Corpus Chriſti abſolutè, ſed tantũ prout ex pane. Et cum panis, quem Sacerdos conſecrat hodie, diverſus ſit à pane, quem Sacerdos die craſtina conſecravit. Inde fit Corpus Chriſti in ratione effectus eſſe numero diverſum. Eſt etiam ſententia probabilis, quod ex vi conſecrationis producitur modus quidam Sacramentalis ratione cuius Corpus Chriſti hodie, & die craſtina conſecratum numero diverſum erit.

Ad 1. conf. reſp. Quod qui iugulat, vel ſuffocat animal, non eſt cauſa per ſe cadaveris, ſed ſolum per accidens, quatenus removet diſpoſitiones præcedentes, quæ prohibebant ingreſſum formæ cadaveris; cauſæ verò per ſe ſolum eſt Cœlum, vel elementum, quod tunc prædominatur, in præſenti autem ſolum loquimur de cauſa per ſe. Quia de cauſa per accidens nulla difficultas eſt.

2. Reſp. Quod ſicut duo occidentes numero diſtincti diverſo modo numericè diſponunt materiam, ipſamque ſigillant, & diſpoſitiones numero diſtinctas producunt: ita etiam cadaver ex occiſione diverſa per iugulationem, vel ſuffocationem productum, numero diverſum eſt.

Ad 2. conf. reſp. Effectum ſolum conſervari per ſe à cauſa producente. Et ita calorem ab vno igne productum non poſſe per ſe ab altero conſervari; ſed tantum per accidens conſervatur ab alio removente frigiditatem, & alia impedimenta, vt conſervetur calor. Ex quo non ſequitur illum calorem poſſe ab alio igne produci. Quia ſola cauſa, quæ per ſe conſervat, poteſt producere effectum. Et hæc omnia à pluribus adverſariorum ſolvenda ſunt. Eo quod probant de facto: & ſic benè probare non poſſe plures contrarij fatentur.

2. arg. Petrus v.g. poteſt producere quemcumque hominem. Ergo poteſt producere eundem numero hominem, quem continet Paulus. Conſequentèr quę poteſt ad eundem numerò effectum. Prob. ant. Homo ſecundum ſuam ſpeciem poteſt producere quemcumque hominem. Quià virtus ſpeciei, ſicut & ipſa ſpecies ad omnem hominem extenditur. Sed ſpecies hominis reperitur in Petro. Ergò Petrus poteſt quemcumque hominem producere.

Conf. Individuatio eſt prædicatum intrinſecum cuicumque effectui creato. Sed prædicatum intrinſecum non poteſt provenire, vel regulari per cauſam efficientem, quæ extrinſeca eſt. Ergò vnitas numerica effectus non ſumitur à cauſa efficiente. Proindèque

Digitized by Google

que poterit effectus idem à dupli-ci cauſa efficienti procedere.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. min. Contracta, & limitata per indiuidualem differentiam: conc. mi. Non limitata: neg. mi. & conſ. Licèt namque ſpecies hominis reperiatur in Petro, & in quolibet indiuiduo quantum ad conceptum ſpecificum; reperitur tamen limitata, & coarctata per indiuidualem differentiam. Et ita continere non poteſt niſi effectus indiuidualitèr determinatos, & numero diſtinctos ab alijs effectibus, quos alia cauſa numero diſtinctos præcontinet. Vndè Petrus nullo modo poteſt quemlibet producere hominem.

Dices: Illa virtus ita determinata, & ſingularizata poteſt producere plures homines ſucceſsiuè. Ergo etiam quamcumque hominem producere poteſt.

Sed neg. conſ. Quia illa virtus licèt entitatiue, & formalitèr eadem ſit, & vna; virtualitèr tamen, & in potentia eſt multiplex. Sicut in pluribus alijs rebus contingit, & maximè in ſemine arboris, quod actualitèr vnicum eſt, & virtualitèr eſt multiplex, à quo plures rami producuntur, pluraque poma generantur. Quia tamen illa virtus numericè diſtincta eſt à virtute alteriùs cauſæ, proptereà non poteſt præcontinere effectum, quem alia cauſa numero diſtincta præcotinet. Eo quod, ſicut vnumquodque conſtituitur per actum non præciſiuè ſumptum, & in vniuerſali, ſed per ipſum, vt determinatum, determinatione ſe habente vt conditione: ita vnumquodque agit, & producit effectũ in quantum eſt in actu, non præciſiuè, ſed in actu determinato per differentiam indiuidualem propriam agentis.

Ad conſ. verò reſp. diſt. mi. A cauſa extrinſeca effectui tàm in ſe, quàm in cauſa: conc. mi. Extrinſeca effectui in ſe ipſo tantum: neg. mi, & conſ. Licèt namque cauſa efficiens extrinſeca ſit reſpectu effectus in ſe ipſo; intrinſeca tamen eſt reſpectu effectus prout in cauſa. Imò eadem eſt cum effectu prout ſic. Nam effectus prout in cauſa, nihil aliud eſt, quam ipſa cauſa vt effectus contentiua. Itaque effectus prout in cauſa accipit vnitatem numericam ab illa numero cauſa. Conſequenterque in alia diuerſa numero contineri non poteſt.

3. arg. Idem numero habitus productus per primam demonſtrationem continetur in virtute ſecundæ demonſtrationis. Ergo idem numero, qui producitur per primam poteſt per ſecundam produci. Ac proinde idem numero effectus poteſt à duplici cauſa diuiſiuè procedere.

Reſp. Habitum productum per primam demonſtratio-

nem eſſe numero diverſũ ab habitu contento in ſecunda demõſtratione, ſicut etiam vtraque demonſtratio numero diverſa.

Sed contra. Si ſecunda demonſtratio contineret habitum numero diverſum, illum de facto produceret. Sed hoc eſt falſum. Aliàs Logica non eſſet ſimplex qualitas. Ergo ſecunda demonſtratio continet eundem numero habitum, & non numero diverſum. Prob. mai. Si ſecunda demonſtratio contineret habitum numero diverſum, non eſſet de facto impedita ad illum habitum producendum. Siquidem habitus producendus à ſecunda non eſt idem numero, qui productus eſt per primam demonſtrationem. Ergo ſecunda demonſtratio illũ habitum de facto produceret.

2. inſt. Si contineret habitum numero diverſum, illius virtus eſſet fruſtranea Eo quod non eſſet reducibilis ad actũ, nè deſtrueret Logicæ ſimplicitatem. Virtus autem, quæ non reducitur ad actum, fruſtra eſt. Ergo ſecunda demonſtratio non continet diverſum numero habitum.

Ad arg. hoc ſolutionem ſpecialem habemus in proœmialibus Logicæ, quam dabimus, Deo auxiliante. Modo autem cum communi reſpondemus. Quod licèt ille habitus contentus in ſecunda demonſtratione ſit numero diverſus ab habitu producto per primam; eſt tamen eiuſdem ſpeciei. Et ideò ſecunda demonſtratio impedita eſt ad illum habitum producendum. Eo quod duo accidentia ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem numero ſubiecto.

Ad 2. inſt. reſpondetur. Virtutem illam nõ eſſe fruſtraneam. Quia quamvis non poſsit producere proprium habitum in ſenſu compoſitó habitus producti per primam, poteſt tamen illũ producere in ſenſu diviſo. Eo quod poteſt Logicus ſecundã demonſtrationem accipere loco primæ, & ab illa ſumere exordium. In quo eventu ſecunda demonſtratio habitum proprium produceret. Aliquale exemplum eſt in virtute omnipotentię divinę, quę continet omnia poſsibilia, & fruſtranea non eſt, quamvis non poſſit omnia collectivè producere, vel in ſenſu compoſito. Quia omnia poteſt producere diviſivè. Nullum quippè eſt poſsibile, quod omnipotentia divina ſeorſum, & diviſivè producere non poſsit.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis in artic. diſcurſu collig. eundem numero effectum non poſſe procedere à duplici cauſa totali finali, nec à duplici materiali propter eaſdẽ rationis. Quia videlicèt quæ-

cum-

cumque ex illis eſſet,& non eſſet totalis.

2.ex dictis inf. non poſſe eundem numero effectum procedere à duplici cauſa formali, nec materiam poſſe ſimul informari duplici forma ſubſtantiali, propter eandem rationem.

Et rurſus. Quia quæcumque forma ſubſtantialis eſt eſſentialiter actus primus. Et conſequenter eſſentialitèr excludit aliam formam ſubſtantialem ab eadem materia. Nam duo actus primi non poſſunt eſſe ſimul, ſicut nec ſimul poſſunt eſſe duo vltimi actus.

Dices:Duo prima principia poſſunt ſimul eſſe. Quia materia, & forma ſunt principia materialia. Et conſequenter ſunt prima principia. Et tamen ſimul inveniuntur in eodem compoſito. Ergò etiam duo primi actus poſſunt eſſe ſimul.

Reſp. Materiam,& formam eſſe duo prima principia in diverſo genere,materiam videlicet in genere puræ potentiæ, & principij paſsivi, & formã in genere actus, & principij activi. Et ita poſſe ſimul eſſe; ſecus verò duas formas ſubſtantiales,quarũ quælibet eſt in genere primi actus.

Deindè etiam prob. aſſumptum principale. Quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimplicitèr. Sed nequit duplex forma ſimul dare eſſe ſimplicitèr. Ergò idem, quod prius. Prob. min. Nam forma ſecunda, quando advenit, ſupponit materiam conſtitutam in actu per primam formam. Et conſequentèr ſupponit eſſe ſimplicitèr in materia. Sicut etiam accidentia ſupponunt eſſe ſimplicitèr. Quia formam ſubſtantialem in materia ſupponunt.

Addimus quod ſi duplex forma eſſet in eadem materia v. g. forma equi,& hominis forma, individuum reſultans eſſet in duplici ſpecie hominis,& equi. Ac proinde cum ex duplici ſpecie nõ poſsit reſultare ſpecies determinata: illud individuum non eſſet in determinata ſpecie. Conſequenterque non eſſet ſub aliquo genere. Nam quidquid eſt ſub aliquo genere, debet eſſe in determinata aliqua ſpecie.

Dices: Quod idem individuum poteſt eſſe in duplici ſpecie ſubſtantiali. Quia Chriſtus Dominus eſt vnicũ individuum, Et eſt in duplici ſpecie, divina videlicet,& humana. Eo quod eſt Deus,& homo. Ergò ratio facta nulla eſt.

Reſp. tamen, Chriſtum Dominum eſſe vnicum individuum vnitate perſonæ. Nam perſona vna tantum eſt: non eſſe tamen vnum individuum vnitate naturæ. Siquidem habet duplicem naturam numericè diverſam. Et ita mirum non eſt duplicem habere ſpeciem. Nos autem loquimur de individuo vno vnitate naturæ, de quo etiam adverſarij lo-

Digitized by Google

loquuntur. Quod quidem eſſe in duplici ſpecie, implicationem involvit.

Contra doctrinam tamen principalis aſſumpti poterat argui. Quod nulla forma eſt actus adæquatus reſpectu materiæ. Siquidem materia appetit omnes formas. Ergò poteſt duplex forma eſſe in eadem materia. Nàm idem ſubiectum habere duplicem actum inadęquatum nullam implicationem involvit.

Reſp. Nullam formam eſſe terminum adæquatum reſpectu appetitus. Et ità materia dum eſt ſub vna forma, appetit aliam: quamcumque tamen formã eſſe terminum adæquatum ad eſſe. Quia ſi ſemel materia habet ſpeciem, & eſſe per vnam formam, non poteſt ſimul recipere aliam, propter rationes allatas.

Deindè arg. Vna quantitas non excludit eſſentialitèr aliam quantitatem ab eodem loco. Siquidem duo corpora de potentia abſoluta poſſunt penetrari, & in eodem loco exiſtere. Ergò nec vna forma ſubſtantialis aliam eſſentialitèr excludit.

Conf. Vnum contrarium in gradu intenſo non excludit eſſentialitèr aliud. Nam contraria in gradibus intenſis de potentia abſoluta poſſunt eſſe ſimul, in probabili ſententia, quæ etiam eſt aliquorum Thomiſt. Ergò idem de duplici forma ſubſtantiali dicendum.

Reſp. ad arg. Expulſionem alterius quantitatis non eſſe effectum primarium; ſed ſecundarium: & ita poſſe ſeparari à quantitate; & vnam quantitatem cum altera penetrari. Eo quod effectus ſecundarius de potentia abſoluta poteſt ſeparari à forma: expulſionem verò alterius formæ eſſe primarium effectum formæ ſubſtantialis, & ità ab illa ſeparari non poſſe.

Dices: Effectus primarius formæ ſubſtantialis, & conſtitutivus illius eſt aliquid poſitivum. Nam, vt dicitur in prędicamento ſubſtantiæ, nulla ſubſtantia poteſt conſtitui per aliquid negativum. Sed expulſio alterius formæ eſt aliquid negativum. Siquidem eſt negatio alterius formæ. Ergò primarius effectus non eſt.

Reſp. diſt. mai. Poſitivum quãtum ad expreſsionem primã: conc. mai. Quantum ad ſecundã: neg. mai. Et ſub eadem diſtinctione: conc. min. neg. conſeq. Nam ſæpè in effectu primario formæ ingreditur negatio alterius, ſicut in effectu primario vnitatis ingreditur carentia diviſionis: & in effectu primario rationalitatis ingreditur irrationalitatis negatio. Nec enim implicat effectũ primarium ſubſtantiæ quantum ad ſecundã expreſsionẽ eſſe negativũ. Sicut eſſe per ſe conſtitutivum ſubſtantię; quantũ ad hanc primam expreſsionem,

expri-

Digitized by Google

exprimit aliquid poſitivum : & in expreſsione ſecunda eiuſdem importatur aliquid negativum, ipſa videlicet negatio eſſendi in alio, quæ ſubſtantiæ ſpecificè ſumptæ eſſentialis eſt.

Ad conf. verò arg. principalis, neg. conf. Quia expulſio alterius contrarij v. g. frigoris non eſt effectus primarius caloris, nec aliquid eſſentialitèr cum illo connexum. Eo quod calor in ſummo intelligitur in ſua eſſentia adæquatè conſtitutus ſine negatione frigiditatis: nec vllus Philoſophorum definivit calorem in ſummo per negationem frigoris. Oppoſitum autem in forma ſubſtantiali contingit. Addimus oppoſitam ſententiam eſſe expreſſam D.Th. 2. côt. c. 23. aſſerentis : quod ſententia admiſſa in præſenti involvit prædicata contradictoria.

Dices: Contraria in gradibus intenſis ſunt diſpoſitiones vltimæ ad formas ſubſtantiales oppoſitas. Sed vltima diſpoſitio non poteſt eſſe abſque forma. Ergò ſemel admiſſo contraria in gradibus intenſis poſſe ſimul eſſe, hoc idem debemus de duplici forma ſubſtantiali concedere.

Reſp. 1. Vltimam diſpoſitionem ad formam eſſe connaturalitèr cum forma connexam, non tamen eſſentialitèr : & ita poſita vltima diſpoſitione poſſe de potentia abſoluta non poni formã.

2. reſp. Quod, ſi duo contraria in gradibus intenſis ſimul eſſent, non ponerentur in ratione diſpoſitionis vltimæ ad formam, ſed ſolum in ratione qualitatis, in quo ſenſu poſſunt poni ſine forma.

Dices: In calore intenſo in ſummo identificantur realitèr ratio vltimæ diſpoſitionis, & ratio ipſa qualitatis. Ergo non poſſunt contraria in gradibus intenſis poni in ratione qualitatis, quin ponantur etiam tanquam vltimæ diſpoſitiones.

Reſp. diſt. conſ. In eſſe rei: conc. conſ. Formalitèr : neg. conſ. Ex duobus namque prædicatis identificatis realitèr non poteſt vnum poni, quin etiam entitativè, & in eſſe rei alterum etiam ponatur; poteſt tamen formalitèr vnum ſine altero poni. Eo quod ſubiectum poteſt eſſe capax vnius, & non habere capacitatem ad alterum. Sicut anima rationalis vt ſenſitiva eſt in carne formalitèr : & vt vegetativa in capillis, non tamen vt rationalis. Et ſubſiſtentia relativa Verbi Divini communicatur humanitati formalitèr vt ſubſtantia, non tamen vt relatio eſt. Siquidem non reddit relatam humanitatem.

(o)

Digitized by Google

ARTICVLVS VI.

Vtrùm cauſa phyſica inſtrumentalis habeat actionem præviam, & ſimul indigeat motione principalis agentis?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & ſtatuitur prima concluſio.

IN præſenti difficultate ſermo non eſt de inſtrumento morali, quod phyſicè non influit in effectum, ſed ad præſentiam illius Deus effectum producit, ſicut Sacramenta legis antiquæ, ad quorum præſentiam Deus producebat gratiam. Nec etiam difficultas iſta procedit de virtute inſtrumentaria, de qua ſupra diximus non indigere virtute ſuperaddita de novo. Quapropter ſolum loquimur in præſenti de inſtrumentis phyſicis, & rigoroſis. Quorum alia ſunt naturalia, quæ deſerviunt ad effectus naturales, ſicut vaculus ad ambulandum, &c. Alia ſupernaturalia ad ſupernaturales effectus; ſicut Sacramenta ad gratiam. Alia artificialia ad effectus articiales, vt cultelus, & ſerra, & calamus. De quibus inquirimus, an indigeant motione principalis agentis, vt ad effectus inſtrumentales concurrant? Pro quo ſit

§. II.

Prima, & affirmativa concluſio.

SEntencia iſta expreſſa eſt D. Thom. 3. p. q. 65. art. 2. vbi aſſerit: *Quod inſtrumentum non operatur niſi in quantum motum à principali agente, quod per ſe operatur. Et ideò virtus principalis agentis habet permanens, & completum eſſe in natura; virtus autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiens ex vno in alio, & incompletum, ſicut & motus eſt actus imperfectus ab agente in patiens.* Sentit ergo D. Thom. inſtrumentum phyſicum indigere virtute, & motione principalis agentis, vt concurrat ad inſtrumentalem effectum.

Ratione verò prob. concl. noſtra. Quia inſtrumentum phyſicum ex ſe non habet ſufficientem virtutem, vt concurrat ad effectum principalis agentis. Ergo indiget virtute, & motione proveniente ab agente principali. Quia ſi ex ſe virtutẽ non habet, ab agente principali debet illam habere. Ant. prob. Si inſtrumentum à ſeipſo haberet ſufficientem virtutem ad effectum producendum, eſſet cauſa principalis. Nam quod virtute propria concurrit ad effectum, eſt cauſa principalis effectus. Et ſi inſtrumentum haberet à ſe ipſo virtutem, propria virtute concurreret ad effectum. Sed hoc dicen-

dicendum non eſt. Ergò inſtrumentum phyſicum non habet à ſe ipſo ſufficientem virtutem, vt cõcurrat ad effectũ producendũ.

Reſp. Quod, vt inſtrumentum concurrat ad effectum principalis agentis, ſufficit aſsiſtentia extrinſeca cauſæ principalis: & virtus ſuperaddita neceſſaria non eſt.

Sed contra. Quià ratione aſsiſtentiæ extrinſecæ non redditur inſtrumentum intrinſecè potens ad effectum producendum. Ergò ad illum producendum neceſſariò indiget ſuperaddita virtute. Ant. prob. Per extrinſecam aſsiſtentiam non mutatur inſtrumentum intrinſecè. Ergò non redditur intrinſecè potens. Quià non poteſt inſtrumentum reddi intrinſecè potens, niſi mutetur intrinſecè. Ant. prob. Non poteſt inſtrumentum intrinſecè mutari per illud, quod extrinſecum eſt. Ergò non poteſt intrinſecè mutari per extrinſecam aſsiſtentiam. Hæc enim extrinſeca, & non intrinſeca eſt.

§. III.

Solvuntur argumenta contra concluſionem iſtam.

ARguitur 1. Aliqua inſtrumenta perfectiora ſunt, vel ſaltim æquè perfecta cum effectu, quem producunt: ſicut malleus perfectior eſt clavo, & alia huiuſmodi. Ergò ſaltim hæc inſtrumenta habebunt à ſe ipſis virtutem ad effectum producendum, & non idigebunt ſuperaddita virtute.

Reſp. Aliqua inſtrumenta in eſſe entis eſſe perfectiora, quam effectus, quem producunt: ſicut calamus perfectior eſt littera, & malleus perfectior eſt clavo; formalitèr tamen, & in ratione cauſæ imperfectiora ſunt. Quia effectus ſunt extra ſphæram inſtrumenti, ſicut effectus artificialis extra ſphæram ſerræ. Et ità inſtrumenta non habent virtutem à ſe ad effectum producendum. In ſerra namque v. g. ſolùm reperitur virtus naturalis, extra cuius ſphæram eſt effectus artificialis. Et ideò, vt effectum artificialem producat, virtus nova ſuperaddenda eſt.

2. arg. Phantaſma eſt cauſa inſtrumentalis ad ſpeciem intelligibilem producendam: & Sacramenta ad procedendam gratiam. Et tamen nullam accipiunt virtutem à cauſa principali. Ergò inſtrumentum non diget ſuperaddita virtute. Min. Prob. Quia talis virtus non poteſt eſſe corporea. Eo quod improportionata eſt cum effectu ſpirituali, quem talia inſtrumenta producunt. Rurſus. Non poteſt eſſe ſpiritualis virtus illa. Nam virtus ſpiritualis non poteſt recipi in ſubiecto corporeo, qualia ſunt inſtrumenta prædicta. Ergò inſtru-

menta enumerata nullā accipiūt virtutem ab agente principali.

Reſp. Illam virtutem eſſe ſpiritualem tranſeuntèr receptam in relatis inſtrumentis. Quia licèt virtus ſpiritualis non poſsit recipi permanentèr in ſubiecto corporeo, benè tamen tranſeuntèr, ſicut 3.p.q.63.art.5.ad 1.docet Ang.Doct.

Sed inſt. 1. Virtus corporea nec tranſeuntèr recipi poteſt in ſubiecto ſpirituali. Ergo nec virtus ſpiritualis poterit tranſeuntèr recipi in ſubiecto corporeo. Quia ita improportionata eſt virtus ſpiritualis cum ſubiecto corporeo, ſicut virtus corporea cum ſubiecto ſpirituali.

2. Virtus debet proportionari cum ſubiecto, in quo recipitur. Nam vnumquodque recipitur ad modum recipientis. Sed virtus ſpiritualis proportionata non eſt cum ſubiecto corporeo. Ergo non poteſt recipi in illo etiam per modum tranſeuntis.

Reſp.ad 1.inſt.neg.conſ Et ratiò diſcriminis eſt. Quia virtus eſt perfectio ſubiecti. Et cum virtus corporea non poſsit perficere ſubiectum ſpirituale. Inde fit, quod non poſsit recipi in illo etiam per modum tranſeuntis. Virtus verò ſpiritualis perficere poteſt ſubiectum corporeum. Eo quod immaterialitèr eſt in ſubiecto prędicto. Et ita poteſt in illo recipi ſaltim per modum tranſeuntis.

Ad 2.reſp.diſt.mai. Proportionari in eſſe virtutis: conc.mai. In eſſe entis: neg.mai. & ſub eadem diſt.mi.neg.conſ. Licèt nāque virtus debeat proportionari cum ſubiecto in ratione virtutis; nō tamē in eſſe entis. Et ratio eſt, Quia virtus, vel accidens trāſiens, & incompletū eſt via, & tendentia à termino à quo ad terminū ad quem. Et ideò non debet proportionari cum ſubiecto in eſſe entis, ſed cum termino ad quem tendit. Conſequenterque, ſi talis terminus ſpiritualis eſt, vt cōtingit in caſu argumenti, etiam virtus ſpiritualis erit. Si tamen virtus fuerit cōpleta, ſolum eſt perfectio ſubiecti. Et ita cum illo proportionanda eſt conſiderata etiam entitativè.

Dices: Quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur. Ergo quæcumque virtus in ſubiecto recepta debet proportionari cum illo.

Reſp. Quod recipitur permanenter, recipi iuxta modum recipientis quantum ad immaterialitatem, & eſſe; non tamen quod recipitur tranſeunter. Quod enim ſic recipitur in ſubiecto, poteſt eſſe ſupra modum recipientis. Sicut virtus ſupernaturalis, quæ recipitur in creatura rationali ſuperat modum illius.

3. arg. Si inſtrumentum ageret per virtutem à cauſa principali derivatam, eſſet cauſa principalis. Sed hoc dicendum

dum non eſt. Ergo idem quod prius. Prob. mai. Virtus cauſæ principalis eſt æqualis perfectionis cũ effectu. Ergo ſi inſtrumentum ageret virtute cauſæ principalis, eſſet cauſa principalis.

Reſp. Virtutem cauſæ principalis, prout in cauſa principali, eſſe æqualis perfectionis cum effectu; non tamen prout in ipſo Inſtrumento receptam. In illo namque recipitur per modum formæ incompletę, vialis, & tranſeuntis.

Sed contra. Si virtus hæc prout in inſtrumento recepta non eſt æqualis perfectionis cum effectu, non poterit inſtrumentum per hanc virtutem reddi proportionatum ad effectum attingendum. Quia inſtrumentum cum effectu proportionari non poteſt, niſi per virtutem proportionatam, & æqualis perfectionis cum effectu. Ergo virtus prędicta, etiam prout in inſtrumento recepta, eſt æqualis perfectionis cum effectu.

Reſp. diſt. ant. Proportione æqualitatis, vel æquiparantiæ: conc. ant. Proportione ſufficientiæ, & continentiæ vialis: neg. antec. & conſ. Per virtutem namque à cauſa principali receptam non redditur inſtrumentum proportionatum proportione æqualitatis: eo quod virtus illa non eſt æqualis perfectionis cum effectu. Redditur tamen per virtutem illam proportionatum proportione ſufficientiæ, & continentiæ vialis. Quia per virtutem derivatam à cauſa principali continet vialitèr inſtrumentum effectum illum, quem ſecundum ſe continere non poterat: ad quam continentiam imperfectam, & vialem ſufficit virtus modo imperfecto, & vialitèr inſtrumento recepta.

§. IV.

Secunda concluſio.

Inſtrumentum phyſicum debet habere aliquam actionem præviam.

SEnſus, & intelligentia huius concluſionis facilis eſt, quod videlicèt inſtrumentum phyſicum debet habere propria virtute actionem aliquam, media qua reddatur capax, vt aſſumatur ab agente principali, & qua diſpoſitivè operetur ad effectum principalis agentis, ratione cuius habet inſtrumentum maiorem proportionem cum effectu determinato. V.g. in ſerra reperitur virtus ad ſciſsionem, & ad ſciſsionem vt artificioſam. Secundum correſpondet virtuti provenienti à cauſa principali: primum verò correſpondet ſerræ propria virtute, ſecundum quam ſcindere poteſt propter durum, & accutum. Et propterea aſſummitur ſerra, potiùs quam aliud inſtrumentum, ad ſciſsionem artificioſam. Et in hoc ſenſu

Ex-

Digitized by Google

Explicata concluſio eſt expreſſa D.Thom.1.p.q.45.art.5. Vbi ex eo probat non poſſe dari inſtrumentum reſpectu creationis:quià omne inſtrumentum debet habere aliquam actionem pręviam,quà diſpoſitivè operetur ad effectum principalis agentis. Quod tamèn in creatione contingere nequit. Eo quod creatio eſt productio entis ex nihilo.Conſequentèrque non eſt productio ex aliquo præſuppoſito ſubiecto, quod poſsit diſponi per actionem inſtrumenti. Sentit ergò D. Th. omne inſtrumentum habere pręviam actionem.

Ratio autem id ipſum convincit.Quià,ſi inſtrumentum non haberet prævíam actionem, ratione cuius diſpoſitivè operaretur ad effectum principalis agentis,nihil ſpeciale haberet inſtrumentū in ordine ad vnum effectum,quod non haberet etiam in ordine ad alterum. Et conſequentèr non eſſet vnum inſtrumentū magis aſſumptibile in ordine ad effectum determinatum. Sed quodcumque inſtrumentum eſſet æqualitèr aſſumptibile.Siquidèm quodcumque inſtrumentum æqualem proportionem haberet cū effectu.Sed hoc eſt falſum. Nā ad ſciſsionem artificioſam magis aſſumptibilis eſt ſerra, quam buytrum: & ad ſcribendum magis aſſumptibilis eſt calamus, quā virga ferrea, vel aliud huiuſmodi. Ergò omne inſtrumentum habere debet actionem pręviam, qua diſpoſitivè operetur ad effectum principalis agentis.

Dices: Inſtrumenta ſupernaturalia non habere actionem præviam. Ergò concluſio vniverſalitèr vera non eſt. Prob. ant. Quià vnum inſtrumentum ſupernaturale non eſt magis aſſumptibile, quam aliud in ordine ad determinatum effectum. Quià ad gratiam producendam æqualitèr poteſt Deus aſſumere aquam baptiſmalem,vel petram, vel huiuſmodi aliud. Ergò inſtrumenta ſupernaturalia actionem præviam non habent.

Facile tamèn reſp.inſtrumenta ſupernaturalia non habere actionem præviam determinatam adhunc effectum potiùs,quam ad alterum producendum: habere tamèn actionem præviam indifferentem ad hunc vel alium effectum, provt ipſi Deo placuerit. Quæ quidèm actio prævia eſt proportio entis ad ens. Nàm quod non habet eſſe,inſtrumentum eſſe non poterit. Si autem eſt ens, iam recipere poteſt divinam virtutem,ad quodcumque Deus voluerit.

Dices: Quod inſtrumentum corporeum non poteſt habere actionem aliquam præviam, qua diſpoſitive operetur ad gratiam in anima producendam. Ergò in ordine ad ſupernaturalem effectum non eſt aſſumptibile quocūque inſtrumentum, ſed potiùs deter-

Digitized by Google

determinatum inſtrumētum requiritur, quod vltra proportionem entis ad ens habeat aliam ſpecialem proportionem. Prob. ant. Operari diſpoſitivè ad effectum principalis agentis eſt producere aliquid, quod ad talem effectum diſponat. Sed inſtrumentum corporeum non poteſt in anima producere aliquid, quo diſponatur ad gratiam. Ergo non poteſt habere actionem aliquam prævíam, qua diſpoſitivè operetur ad effectum principalis agentis.

Reſp. diſt. ant. Diſpoſitivè ex parte rei operatæ: conc. ant. Ex parte modi operandi: neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Diſpoſitivè ex parte rei operatæ: conc. mai. Ex parte modi operandi: neg. mai. & conc. mi. neg. conſ. ſecundum diſtinctionem maioris. Nam inſtrumentum corporeum nihil poteſt in anima producere, quo diſponatur ad gratiam. Et ita non operatur diſpoſitivè ex parte rei operatæ. Sicut ſerra, quæ facit ſciſsionem in ligno, per quam diſponitur lignum ad formam artificioſam. Operatur tamen corporeum inſtrumentum diſpoſitivè ex parte modi operandi, quatenùs ſecundum ſuam entitatem recipit virtutem cauſæ principalis, & talem virtutem defert ad animam, vt in ea producatur effectus: & hæc delatio, vel actio delativa virtutis eſt actio prævia inſtrumenti, quæ illi propria virtute correſpondet. Quodcúnque namque inſtrumentum, eo ipſo quod ſit ens, habet ſufficientem capacitatem ad virtutem divinam deferendam ad paſſum: & ad virtutem divinam ſic deferendam ſuperaddita virtute non indiget, ſed propriam virtutem habet. Hæc tamen diximus, nec actio prævia inſtrumenti ſupernaturalis totalitèr à phyloſophis ignoretur. Plura tamen circa actionem prędictam Theologis diſcutienda relinquimur.

Ex dictis infertur prophetiam non eſſe cauſam inſtrumentalem proprij actus. Siquidem propheta vivit, & ſe movet per illum. Et conſequentèr non inſtrumentalitèr operatur. Similitèr etiam actus Charitatis elicitus medio auxilio tranſeunte procedit ab illo vt à cauſa principali. Quia licèt illa virtus ſit tranſiens, ſubſtituit tamen pro habitu permanenti. Et actus non petit per ſe procedere à virtute tranſeunte; ſed hoc contingit per accidens; quatenùs habitus permanens in ſubiecto non eſt.

Secundo infertur quod licèt aliquæ cauſæ principalis operentur per virtutem acceptam ab alio, ſicut Luna illuminat per lucem acceptam à Sole, non ideò cauſæ inſtrumentales ſunt. Eo quod virtus illa permanentèr communicatur.

Dices: Character Sacerdotalis communicatur Sacerdoti per mo-

modum formæ permanentis. Et tamen Sacerdos, dùm vtitur charactere ad conſecrandum, inſtrumentalitèr ad conſecrationem concurrit. Ergò aliquod inſtrumentum per virtutem permanentem operatur.

Reſp. tamen. Characterem Sacerdotalem eſſe qualitatem, per quam Sacerdos redditur, & deſignatur inſtrumentum permanenter aſſumptibile à Deo; non tamen eſſe virtutem, per quam Sacerdos conſtituitur in actu ſecundo in ratione inſtrumenti, vel inſtrumentalitèr operantis: ſed potius hoc habet per aliquam virtutem tranſeuntem, & vialem de nouo communicatam à Deo. Et hæc de art. illo text. 27. 28. 29. ad Philoſ. applicanda.

DIGRESSIO BREVIS DE CASV, & fortuna.

De Fortuna, & Caſu in fine huius libri diſputationem plurimi faciunt. Quia tamen doctrina parùm vtilis eſt, & Fortuna ipſa inter cauſas efficientes numeratur; poſt tractatum de cauſa efficiente, breviſsime nobis dicendum eſt de Fortuna, quam quidē ſic Philoſophus diffinivit: *Eſt cauſa efficiens per accidens in his, quæ ſecundum propoſitum fiunt, raroque contingūt.* Sicut cum aliquis fodit terram ex intentione ſepeliēdi mortuum, & invenit theſaurum, vel cum aliquis iter facit ad locum, & in itinere invenit argentum; tunc enim Fortuna eſt, quæ tamē ſolum repetitur in his, quæ ex intentione operantur, & propter aliquem finem. Quando namque aliquis propter finem operatur, & præter eius intentionem occurrit aliquod bonum, dicitur habere Fortunam. In alijs verò agentibus, quæ non operantur propter finem, effectus, qui per accidens ſequitur, non dicitur eſſe à Fortuna, ſed à Caſu provenire. Vndè Caſus diffinitur: *Cauſa efficiens per accidens in his, quæ præter intentionem fiunt, raroque contingunt.* Illa namque, quæ frequentèr accidunt, ſivè in agente intendente finem, ſivè non, nec à Caſu, nec à Fortuna proveniunt, ſed tanquam certò habenda, vel vt in plurimum ſeparantur.

De Fato autem dixerunt aliqui eſſe ſeriem, & ordinationem cauſarum naturalium, quæ inevitabili neceſsitate operantur effectus. Conſequenterque, vt augerent errorem, negabant cauſas ſecundas libertatem habere. Cuius falſitatem fides, & ratio, & experientia convincunt.

Alij verò aſſerebant: Deum non omnia futura cognoſcere, vt ſic ſalvaretur futura contingentèr evenire. Dicebant nāque, quod ſi Deus illa cognoſceret, illa neceſſario evenirent. Cum ſcientia Dei falſificari non poſsit. Et ideò cauſam ſecundam liberam non poſſe manere. Huius ſententiæ

tiæ princeps Cicero, qui eloquentiæ, & rationis oblitus, in præſenti ſine lumine fatur. Nos tamen vt Philoſophi Chriſtiani fatũ gentilium negantes, ſolum verum, & catholicum confitemur. *Quod eſt infallibilis diſpoſitio cauſarum creatarum, derivata à divina providentia ad executionem effectus*. De quo plura Theologi 1. p. q. 19. & 23. Et hæc infallibilis ordinatio cauſarum creatarum non tollit libertatem creaturæ, niſi velimus, vt homines faciamus liberos, facere ſacrilegos. In quibus in præſenti immorandum non eſt. Quia difficultas eſt ſatis gravis, & Theologica nimis, & Ariſt. cap. 5. punctum latiſsimè tractat.

QVÆST. IV.

De Cauſa finali.

ARTICVLVS I.

Vtrùm apprehenſio ſit ratio formalis finalizandi.

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis. ſtatuitur noſtra concluſio.

AD intelligentiam principalis aſſumpti 1. ſupp. eſt. Cauſam finalem in rerum natura dari. Quià omne agens agit proptèr finem, iuxta probervium Philoſophi, qui in præſenti cap. 5. tex. 31. & 2. metaph. cap. 2. text. 28. diffinivit finem eſſe: *Id cuius gratia aliquid fit*: Sicut ſanitas infirmi eſt finis, cuius gratia, vel ratione cuius ſummit infirmus potionem amaram, & exequitur alia media, quæ ad ſanitatem conſequendam conducunt. Et ità ſanitas ipſa eſt cuius gratia cætera fiunt.

2. notan. eſt. Quod finis debet habere bonitatem, vt moveat, & alliciat voluntatem, qui ſi bonitatem non habet, vel veram, vel apparentem non movebit voluntatem, nec ex amore illius voluntas movebit cæteras potentias ad ponenda media, & finis conſequutionem.

3. ſupp. eſt. Bonitatem illam debere cognoſci. Aliàs voluntas non poſſe illam amare. Eo quod *nihil volitum, quin præcognitum*. Et rurſus bonitas iſta debet apprehendi vt poſsibilis, vel conſequibilis ab agente. Quia ſi ità non apprehenditur, non poterit proponi, vt vtilis. Conſequenterque non erit amabilis ab agente. Eo quod in impoſsibile formaliter vt tale non poteſt ferri voluntas.

4. Varias eſſe diviſiones finis. 1 namque dividitur in finem *qui*, & finem *cui*. Finis *qui* eſt ille, quem voluntas appetit, ſicut infirmus appetit ſanitatem. Finis *cui* eſt ſubiectum, cui bonum deſidera-

ſideratur, ſicut infirmus eſt finis *cui* ſanitatis. Sibi namque deſiderat ſanitatem.

2. finis dividitur in finem formalem, & obiectivum: vel in finem qui, & finem *quo*. Finis qui, & obiectivus eſt, quem appetit voluntas. Finis *quo* vel formalis, eſt actus; quo conſequimur finem. Sicut patet in avaro deſiderante pecunias, cuius finis qui vel obiectivus ſunt pecuniæ. Finis, verò *quo*, vel formalis eſt actus, quo pecunias conſequitur. Non enim illas niſi vt conſequēdas appetit, & idem in noſtra voluntate reſpectu finis vltimi contingit. Finis enim vltimus obiectivus reſpectu noſtri eſt Deus ipſe; viſio verò, qua Deum videbimus clarè, eſt finis formalis, vel finis, quo Deus ipſe conſequitur.

3. finis dividitur in finem operis, & finem operantis. Finis operis eſt ad quem actus, vel operatio ex natura ſua ordinatur. Finis operantis eſt ille qui ab operāte intēditur. Sicut in eo, qui dat eleemoſinam proptèr vanitatem: ſublevatio miſeriæ proximi eſt finis operis; vanitas verò eſt finis operantis. Quia actus elargiendi eleemoſinam ad talem finem vanitatis ex ſe ordinari non poteſt.

Tum etiam dividitur finis in vltimum, & non vltimum. Non vltimus eſt, qui ad alium vlteriorem ordinatur. Vltimus verò, qui ad nullum ordinatur; omnia tamen ordinatur ad ipſum.

Tandem ſupponimus finem eſſe cauſam realem. Cuius ea ratio eſt. Quia cauſa realis eſt illa, ad quam realitèr ſequitur effectus. Nam cauſa eſt, ad quam effectus ſequitur. Et conſequentèr cauſa realis erit illa, ad quam realitèr ſequitur effectus. Sed ad cauſam finalem ſequitur effectus realitèr per realem dependentiam ab ipſa. Ergò finis erit cauſa realis. Prob. mi. Vnum ab alio realitèr dependere eſt habere ſuum eſſe reale proptèr illud. Sed effectus agentis habet ſuum eſſe reale proptèr finem. Ergo ſequitur ad finem realitèr per dependentiam realem ab ipſo. Min. patet. Quia finis eſt id, cuius gratia aliquid fit, ſicut coſtat ex diffinitione finis. Tum etiam. Quia diviſio cauſæ realis in quatuor genera cauſarū vnivoca eſt: & ab omni vera cauſa reali realitèr pendet effectus, & realitèr ad illam conſequitur. Rurſus. Quæcumque cauſa efficiens agit proptèr finem, vel cognitum à ſe, vel à ſuperiori agēte. Ergo effectus agentis habet eſſe proptèr finem per dependentiam realem ab ipſo.

Conſ. Quià voluntatem eſſe inclinatam realitèr ad aliquid agendum eſt effectus realis finis. Siquidem voluntas ad agendum inclinatur, & movetur à fine. Ergò finis eſt vera cauſa realis, ad quam verè, & realitèr ſequitur proprius effectus.

Di-

Dices 1. Quod finis non eſt principium. Eo quod finis, vt ipſum nomen præſefert, eſt vltimum ad quod cætera ordinantur. Ergo non eſt cauſa realis. Nam omnis cauſa principiũ eſt.

2. Quod finis ſolum metaphoricò movet. Ergo non eſt cauſa realis. Nam cauſa realis verè, & propriè movere debet.

3. Inter cauſam realem, & effectum datur relatio realis prædicamentalis. Sed inter effectum, & cauſam finalem non datur relatio iſta. Ergo finis non eſt cauſa realis. Prob. min. Quia relatio realis prædicamentalis invenitur ſolum inter extrema realitèr exiſtentia. Sed finis dum cauſat, non exiſtit realitèr, ſed ſolum in apprehenſione operantis. Nam finis cognitus movet ad amorem ſui. Ergo inter effectum, & cauſam finalem non invenitur relatio prædicta.

Ad 1. replic. reſp. diſt. ant. Finis vt in executione conſequitur: conc. ant. Vt in apprehenſione, & in intentione operantis: neg. ant. & conſ. Licèt namque finis provt conſequitur in re, non ſit principium, & cauſa, ſed potius ſit effectus agentis; quatenùs tamen exiſtit in apprehenſione operantis, & vt ſic movens eſt vera cauſa, & principium. Imò prima inter omnes cauſas eſt.

Ad 2. neg. conſ. Quia movere propriè importat contactum phyſicum moventis ad mobile, quem contactum finis habere nõ poteſt, dum exiſtit in apprehenſione, & ſic movet ad agendum. Et ideò ſolum metaphoricè movet. Cum hoc tamen compatitur verè, & realitèr cauſare. Eo quod ad ipſum realitèr ſequitur effectus: & agens proptèr ipſum finem realitèr operatur.

Ad 3. inſt. dicitur. Inter effectum, & cauſam realem dari quidem relationem prædicamentalem fundatam ſuprà relationem tranſcendentalem, & realem dependentiam effectus à cauſa: hæc tamen relatio ſolum conſurgit inter effectum, & cauſam realem, quando realitèr exiſtit vtrumque, non tamen quando aliquod illorum realitèr non exiſtit. Sicut contingit in fine, qui cauſat, quando exiſtit in apprehenſione operanti-.

His ergo prẽmiſsis in puncto difficultatis duplex verſatur ſententia. Altera quidem affirmat: apprehenſionem eſſe rationem formalem finalizandi, & movendi voluntatem, quam communitèr tenent extra ſcholam D. Th.

Alia verò ſententia negat, & Thomiſtarum communis eſt. Et ideò ſit

****
****
****
****
****

§. II.

Noſtra concluſio.

Bonitas realis finis, & non apprehenſio bonitatis eſt ratio formalis finalizandi.

SEntentia hæc videtur expreſſa Ang. Præc. q. 25. de verit. ar. 2. ad 6. vbi ait: *Quòd diverſitas apprehenſionum per accidens ſe haberet ad vires appetitivas, niſi diverſitati apprehenſionum diverſitas apprehenſorum adiungeretur. Nam ſenſus, qui non eſt niſi particularium, non apprehendit bonitatem abſolutam, ex quo diverſificatur appetitus inferior à ſuperiori.* Sed ſi apprehenſio eſſet ratio formalis finalizandi, ſola diverſitate apprehenſionum, licèt non adiungeretur diverſitas apprehenſorũ, variaretur formalitèr appetitus. Ergo apprehenſio ratio formalis finalizandi non eſt. Quam doctrinam pluribus in locis 1. p. & in 2. 2. q. 26. art. 2. ad 1. habet Ang. Doct.

Ratione verò prob. concl. noſtra. Quia ea eſt ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem, qua finis conſtituitur in ratione appetibilis. Sed non per apprehenſionẽm, ſed per ſuam realem bonitatem conſtituitur finis in ratione appetibilis. Ergò non apprehenſio, ſed bonitas realis finis eſt ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem. Prob. min. Per illud conſtituitur finis in ratione appetibilis, perquod, cùm poſsidetur, ſatiat appetitum. Sed non per apprehenſionem, ſed per ſui bonitatem ſatiat appetitum. Ergò non per apprehenſionem, ſed per ſui bonitatem conſtituitur in ratione appetibilis. Prob. min. Si finis per apprehenſionem ſatiaret appetitũ, antè poſſeſsionem finis, & bonitatis illius ſatiaretur appetitus. Siquidem apprehenſio exiſtit ante poſſeſsionem finis, & conſecutionem illius. Sed hoc dicendum no eſt. Nàm dum quis non conſequitur bonitatem realem finis, non ſatiatur, vel quietatur appetitus; ſed quantò magis finem apprehendit; tantò magis illum deſiderat, & in ipſum anhelat. Ergo finis non per apprehenſionem, ſed per ſui bonitatem ſatiat appetitum.

Eadem doctrina explicatur in homine avaro, qui non appetit apprehendere, & cognoſcere pecunias, ſed bonitatem realem; & ipſam convenientiam, quam pecuniæ afferunt: nec infirmus appetit apprehenſionem ſanitatis, ſed eius bonitatem realem: ſicut etiam famelicus non appetit apprehenſionem cibi, ſed illius bonitatem, qua mediante tollitur fames, & ſatiatur appetitus. Quæ omnia efficaciter ſuadent non apprehenſionem, ſed bonitatem realem obiecti finalizare appetitum voluntatis.

Reſp. aliqui Thomiſtæ: Finem

nem ipſum conſtitui appetibilem per ſuam bonitatem, tanquam per rationem quæ amatur à voluntate;rationem tamen ſub qua non eſſe bonitatem finis, ſed apprehenſionem illius, ex qua ſimul cum bonitate reſultat adæquata ratio finis.

Hæc tamen ſolutio inefficax eſt, & reijcitur 1. Quia ea eſt ratio ſub qua, per quam finis conſtituitur, ratione cuius finis conſequtus faciat appetitum voluntatis. Sed non per apprehenſionem, ſed per propriam bonitatem faciat finis appetitum voluntatis, vt in ratione noſtra vidimus. Ergò non apprehenſio, ſed bonitas eſt etiam ratio formalis ſub qua, & non ſola ratio quæ.

2. Ea eſt ratio formalis ſub qua finalizandi, ſub qua etiam finis terminat actum voluntatis, & voluntas fertur in finem. Sicut lux eſt ratio formalis obiecti viſibilis, & potentiæ viſivæ. Quia potentia viſiva fertur in propriũ obiectum ſub ratione lucidi. Sed voluntas non fertur in bonum ſub ratione apprehenſi. Ergò apprehenſio non eſt ratio formalis ſub qua finalizandi. Prob. min. Voluntas fertur in bonum ſub ratione convenientis. Nam omnis appetitus terminatur ab obiectum ſub ratione convenientis. Sed non eſt conveniens: quia apprehenditur; ſed quia id, quod apprehenditur, eſt bonum. Ergò voluntas non fertur in bonum ſub ratione apprehenſi. Prob. mi. Bonitatem eſſe convenientem non provenit ab apprehenſione, ſed potius à natura bonitatis. Non enim cibus habet convenientiam reſpectu appetitus à cognitione cibi, ſed à natura propria, ſicut aqua à propria natura, aqua habet extinguere ſitim, habet etiã eſſe convenientem appetitui. Ergò bonum non eſt conveniens: quia apprehenditur; ſed quia id, quod apprehenditur, bonum eſt.

Addimus. Apprehenſionem eſſe communem reſpectu boni terminantis appetitum, & amorem voluntatis, & reſpectu mali, quod refugit ipſa voluntas. Ergò apprehenſio non poteſt conſtituere obiectum in ratione finalizantis.

3. Quia ratio ſub qua finis debet eſſe de linea appetibili. Eo quod ratio quæ, & ratio ſub qua debent eſſe in eadem linea. Et ratio quæ boni eſt in linea appetibili. Sed apprehenſio abſolutè conſiderata non eſt in linea appetibili, ſed in linea intelligibili. Ergò apprehenſio non poteſt eſſe ratio ſub qua finalizandi.

Reſpond. contrarij. Non quancumq̃ apprehenſionẽ proximam, vel actualem, qua finis in actu ſecundo cognoſcitur, eſſe rationem ſub qua finalizandi appetitũ, ſed ſolum hoc habere apprehenſibilitatem radicalem, vel ipſum finem, vt radicalitèr cognoſcibilem, & proponibilem voluntati,

Digitized by Google

Contra tamen eſt. Quia voluntas fertur in bonum ſub ea ratione ſub *qua*, quæ pertinet ad lineam appetibilis. Sed apprehenſibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem, & non ad lineam appetibilem. Ergo apprehenſibilitas radicalis nequit eſſe ratio ſub qua. Min. docuit D. Thom. 1.p. q.80. art.1. vbi ait: *Quod id, quod apprehenditur, & appetitur, eſt idem ſubiecto, differt tamen ratione. Apprehenditur enim vt eſt ens ſenſibile, vel intelligibile. Appetitur enim vt eſt conueniens, & bonum: diuerſitas autem rationis in obiectis ſufficit, & requiritur ad diuerſitatem potentiarum.* Ergò apprehenſibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem, non verò ad lineam appetibilem.

Si autem quis dicat D. Th. loqui de apprehenſione actuali, vel proxima, non tamen de radicali.

Contra eſt. Quia D. Thom. loquitur de apprehenſibilitate, quæ eſt eadem ſubiecto, id eſt, entitatiuè cum apprehenſibilitate. Sed hæc non eſt apprehenſio actualis, quæ ſemper diſtinguitur realitèr ab obiecto. Nec proxima apprehenſibilitas, quæ realitèr, vt in plurimum ab obiecto diſtinguitur. Ergò non de his, ſed de apprehenſibilitate radicali loquitur Ang. Doct.

2. prob. concluſio. Variata eſſentialitèr ratione formali ſub qua finis, etiam actus voluntatis eſſentialitèr variatur. Sed in variato eſſentialitèr actu voluntatis variatur eſſentialitèr apprehenſio. Ergò apprehenſio nequit eſſe ratio formalis ſub qua finalizandi. Prob. min. Actus charitatis viæ, & patriæ eſt vnus: & idem vnitate ſpecifica. Nam vt dicitur 1. ad Corinth. cap. 13. *Charitas nunquam excidit, nec euacuabitur.* Et tamen apprehenſio, & cognitio boni in via, & in patria ſpecificè diverſa eſt. Nam in via proponitur Deus per cognitionem obſcuram, & in patria per viſionem claram, quæ cognitiones eſſentialitèr diſtinguuntur. Ergò in variato eſſentialitèr actu voluntatis, variatur eſſentialitèr apprehenſio.

Reſp. contrarij: Cognitiones viæ, & patriæ eſſe tantum materialitèr diſtinctas: & ita non poſſe diſtinguere actus voluntatis formalitèr.

Sed contra eſt. Quia cognitio viæ obſcurè proponit obiectum; cognitio verò patriæ clarè ipſum attingit. Sed cognitio clara, & obſcura ſunt formalitèr diverſæ. Ergò apprehenſiones illæ ſunt formalitèr diſtinctæ.

2. Non poteſt idem habitus attingere veritates revelatas ſub revelatione clara, & revelatione obſcura. Ergò non poterit idem habitus charitatis ſpecificè attingere ſuum obiectum ſub propoſitione clara, & obſcura, ſi ſemel propoſitio, vel apprehēſio eſt ratio

tio formalis ſub *qua*. Patet conſ. Ideò primũ contingit: quia revelatio eſt ratio formalis ſub *qua*. reſpectu habitus fidei. Ergò ſi propoſitio, vel apprehenſio eſt ratio formalis ſub qua non poterit idem habitus charitatis ſub apprehenſione clara, & obſcura, ſuum obiectum attingere.

Reſpondebis. Apprehenſiones prædictas eſſe diſtinctas formalitèr inter ſe; non tamen cõparativè ad obiectum voluntatis, & ad ipſam voluntatem: ſed potius in ordine ad obiectum conveniẽtiam ſpecificam habere. Et ita poſſe eundẽ habitũ charitatis ſpecificè ſub vna, & altera apprehẽſione idẽ obiectum attingere.

Sed contra eſt: Quia ſi prædictæ apprehẽſiones formalitèr diſtinctæ inter ſe habent ſpecificam convenientiã in ordine ad obiectũ, & ad ipsã voluntatẽ. Ideò erit, quia apprehenſiones iſtæ proponunt idẽ obiectũ, & ſub eadẽ ratio ſub qua cõparativè ad habitũ charitatis. Ergò antecedentèr ad prædictas apprehenſiones reperitur in obiecto ratio ſub qua vna, & eadem formalitèr illius conſtitutiva. Et conſequentèr ratio formalis ſub qua non erunt apprehenſiones aſsignatæ, ſed alia formalitas, quæ antecedentèr ad illas in obiecto reperitur.

§. III.

Tribus argumentis occurritur.

COntra noſtram cõcl. arguũt: 1. Thomiſtæ oppoſitum defendentes ex doct. D. Th. 1. p. q. 80. art. 2. ad dicentis: *Quod appetibili non accidit eſſe apprehenſum per ſenſum, vel intellectum, ſed per ſe ei convenit. Nam appetibile non movet appetitum niſi in quantum eſt apprehenſum. Vndè differentiæ apprehenſi ſunt per ſe differentiæ appetibilis.* Et eandem doctrinam habet etiam Doct. Sanct. 1. 2. q. 1. art. 1. ad 1. & art. 3. ad 2. & q. 30. art. 3. & q. 31. etiam art. 3. & pluribus alijs. Quę omnia ſuadere videntur apprehẽſionem eſſe rationẽ formalẽ ſub qua: & diverſas apprehenſiones eſſe per ſe differentias appetibilis. Quod non movet niſi in quantũ apprehenſũ. Sicut corpus non movet potentiam viſivam niſi in quantum lucidum eſt. Et propterea lux eſt ratio formalis ſub qua obiecti conſtitutiva.

Ad hæc tamen facile reſp. Eſſe apprehenſum per ſe cõvenire appetibili, perſeitate conditionis eſſentialitèr requiſitæ, vt bonum appetibile moveat volũtatem, & hoc quidẽ indicat illa reduplicatio, *in quantum eſt apprehenſum*: quæ quidem ſolum denotat apprehenſionem tanquam conditionẽ requiri. Sicut dicitur, quod ignis nõ calefacit niſi in quantũ applicatus: Eo quod applicatio ignis, ad calefaciendum neceſſaria eſt.

Aliã autem verba, quod differentiæ apprehẽſi ſunt per ſe differentiæ appetibilis, intelligenda sũt à poſteriori, vel ex cõſequẽti. Quia ex diverſitate apprehenſio-

nis colligitur à poſteriori diverſitas appetibilis: ſicut ex diverſitate operationum colligitur à poſteriori diverſitas naturarum. Nunquam tamen apprehenſio eſt ipſa ratio formalis, qua conſtituitur finis, ſed ſolum hoc habet bonitas ipſa, quæ ſub ratione convenientis movet, & terminat appetitum: & his conſonant ipſa verba D. Thom. Non enim aſſerit, quod differentiæ apprehenſionis, &c. ſed quod *differentiæ apprehenſi* ſunt differentiæ appetibilis, vt ita intelligeretur non ipſam apprehenſionem, ſed ipſam potius bonitatem apprehenſam eſſe differentiam ipſius rei appetibilis. Proptereaque q. 25. de verit. art. 1. ad 6. affirmat D. Thom. quod *diverſitas apprehenſionum per accidens ſe haberet ad vires appetitivas, niſi diverſitati apprehenſionum adiungeretur*: & eodem modo aliæ auctoritates explicandæ ſunt.

2. arg. Actus voluntatis diſtinguntur per apprehenſiones diverſas. Ergò apprehenſio eſt ratio formalis finalizandi. Prob. ant. Ex diverſo actu intellectus infertur actus voluntatis eſſentialitèr diſtinctus. Ergò actus voluntatis diſtinguntur per apprehenſiones diverſas. Prob. ant. Proportionabilitèr diſcurrendū eſt de potentijs, & de actibus illarum. Sed ex diverſo eſſentialitèr intellectu infertur voluntas eſſentialitèr diverſa, ſicut 1. p. art. q. 19. art. 1. dicitur. Ergò ex diverſo actu intellectus infertur actus voluntatis eſſentialitèr diſtinctus.

Conf. Finis eſt cauſa finalis, quatenùs eſt prior ipſo actu voluntatis, & illam ad operationē movet. Sed non eſt prior ratione ſuæ bonitatis; ſed ratione apprehenſionis. Nam finis ſolum eſt prior intentione, in executione verò poſterior eſt. Ergò finis in ratione cauſæ finalis per apprehenſionem conſtituitur.

2. Bonitas finis non eſt ratio ſub qua finalizandi. Ergò ſolū eſt apprehenſio. Prob. ant. Ratio *quæ*, & ratio ſub *qua* realitèr diſtingui debet. Sed bonitas eſt ratio *quæ*. Ergò nō eſt ratio ſub *qua*.

Reſp. ad arg. diſt. ant. Per diverſas apprehenſiones, tanquā per conditiones requiſitas, & applicationes diverſæ bonitatis: conc. ant. Tanquam per rationes formales: neg. ant. & conſ. Et eodem modo diſt. ant. probatio. Quia diverſus eſſentialitèr actus intellectus regularitèr proponit bonitatem diverſam formalitèr ſpecificantem actum voluntatis. Formalitèr etiam per diverſas apprehenſiones, tanquam per conditiones, & applicationes bonitatis diverſæ diſtinguuntur actus voluntatis: & eodem modo ex actu intellectus diverſo infertur actus voluntatis diſtinctus: & ex diverſo intellectu tanquam à principio dimanationis infer-

Infertur diverſa voluntas, quæ dimanat ab anima mediante intellectu, & per ipſum demonſtratur.

Addimus non ſemper actum intellectus eſſentialitèr diverſum inferre actum voluntatis eſſentialitèr diſtinctum. Quia idē actus charitatis ſpecificè regulatur per cognitionem fidei, & per viſionem beatam, quæ ſunt actus intellectus eſſentialitèr diſtincti.

Ad 1. conf. reſp. diſt. min. Apprehenſionis per modum cōditionis: conc. min. Per modum rationis formalis: neg. min. & conſ. Finis namque, vt cauſet operationem voluntatis, & ſit prior operatione prædicta, requiritur, Quod ſit apprehenſus: hæc tamen apprehenſio ſolum eſt conditio, vt finis exerceat prioritatem, & cauſet in actu ſecundo. Ratio tamen formalis movendi, & cauſandi eſt bonitas ipſa finis, ratione cuius formalitèr movet, & formalitèr prioritatem exercet.

Ad 2. conf. reſp. neg. ant. & ad prob diſt. mai. Diſtingui ratione ratiocinata: conc. mai. Realitèr entitativè: neg. mai. Et conc. min. neg. conſ. Bonitas namque ſecundum integritatem rei in ſe ipſa ſecundum eſſentiam, & exiſtentiam, eſt ratio, quæ finalizat: & hæc eadem bonitas, quatenùs importat convenientiam ad voluntatem, eſt ratio ſub qua, cum ſola diſtinctione rationis. Nec inter rationem *qua*, & ſub *qua* maior diſtinctio requiritur. Inſtantia eſt in ratione entis, quæ eſt ratio *quæ* comparativè ad intellectum, & ratio veri eſt ratio ſub *qua*. Et tamen inter vtramque formalitatem diſtinctio realis non eſt.

3. arg. Appetitus diſtinguitur formalitèr penès apprehenſiones formalitèr diverſas. Ergo apprehenſio eſt ratio ſub qua finalizandi. Ant. prob. 1. Voluntas hominis, & Angeli eſſentialitèr diſtinguuntur ſolum penes apprehenſiones formalitèr diverſas. Ergo appetitus diſtinguuntur formalitèr penes apprehenſiones formalitèr diſtinctas. Prob. ant. Bonum, quod eſt obiectum voluntatis humanæ, & Angelicæ non eſt diverſum. Quia tàm voluntas hominis, quàm voluntas Angeli habet per obiecto bonum abſtrahens à naturali, & ſupernaturali. Ergo voluntates iſtæ ſolum differunt penes apprehenſiones formalitèr diverſas.

2. prob. ant. Nam appetitus naturalis innatus, & appetitus elicitus eſſentialitèr diſtinguuntur penes apprehēſiones diverſas formalitèr. Ergo verū eſt ant. principale. Prob. ant. Appetitus innatus in eo diſtinguitur ab elicito, quod appetitus innatus nō ſupponit cognitionem; appetitus verò elicitus illam ſupponit. Ergò appetitus iſti

illi differunt per apprehenſiones diverſas.

3. Actus ſpei, & charitatis diſtinguuntur per diverſas apprehenſiones. Ergo idē quod prius. Prob. ant. Idem bonum apprehenſum vt eſt in ſe ſpecificat charitatem: apprehenſum verò vt bonum noſtrum arduum, & futurum ſpecificat ſpem. Ergo actus ſpei, & charitatis differunt per apprehenſiones diverſas.

4. Idem bonum apprehenſum, vt abſens, & vt præſens ſpecificat actus voluntatis eſſentialitèr diſtinctos. Nam apprehenſum vt præſens cauſat gaudium; apprehenſum autem vt abſens cauſat deſiderium: qui actus eſſentialitèr diſtinguuntur. Ergo actus voluntatis differunt formalitèr per apprehenſiones diverſas.

Reſp. ad arg. neg. duo antec. prima: & ad prob. diſt. ant. Non eſt diverſum materialitèr: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſ. Licèt namque obiectum voluntatis humanæ, & Angelicę voluntatis ſit bonum abſtrahens à naturali, & ſupernaturali; non tamen eſt idem formaliter comparativè ad vtramque voluntatem. Eo quod voluntas humana non attingit tale bonum tanta perfectione, & immaterialitate, ſicut Angelus illud attingit. Et ita illud bonum in eſſe obiecti eſt formalitèr diſtinctum, licèt ſit idem materialitèr, & in eſſe rei. Et per tale bonum ſic formalitèr diverſum diſtinguuntur voluntas humana, & Angelica voluntas: per apprehenſiones verò ſolum differunt tanquam per conditiones diverſas.

Ad 2. prob. reſp. Quod appetitus innatus eſt determinatus ad vnum bonum: elicitus verò eſt indifferens ad plura bona, vel formalitèr, vel ſaltim materiali indifferentia: quatenùs appetitus elicitus poteſt connaturalitèr tēdere ad oppoſita bona in vi diſtincti iudicij, vel duplicis neceſſarij. Et ideò appetitus illi differunt formalitèr per ipſa bona appetitum terminantia: ſicut etiam appetitus rationalis, & appetitus ſenſitivus. Eo quod obiectum appetitus rationalis eſt bonum abſtrahens à materiali, & immateriali: obiectum verò appetitus ſenſitivi eſt bonum particulare, & ſenſibile.

Ad 3. Idem bonum divinum vt ſpecificat charitatem, & ſpem, eſſe diſtinctum formalitèr in eſſe obiecti. Eoquod diverſa formalitèr bonitas correſpodet ex parte obiecti vtrique virtuti: Bonitas videlicèt Divina, vt in ſe, & Bonitas Divina, vt bona nobis, vel vt bonum noſtrum. Sicut idem Deus quatenùs timetur, & colitur, formaliter diverſus eſt: & vt ſupremus Dominus terminat actum religionis, & vt Iudex terminat actū timoris: Et eadē propoſitio per diverſum medium attacta eſt formalitèr diſtincta.

Ad

Ad 4. diſt. ant. Idem bonum materialitèr: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſ. Bonum namque apprehenſum vt præſens, & vt abſens eſt formalitèr diverſum. Eo quod diverſam cōvenientiam dicit in ordine ad voluntatem bonum vt præſens, & bonum vt abſens. Nam bonum vt præſens eſt magis cum voluntate coniunctum: & per hæc bona ſic formalitèr diſtincta diſſerunt actus voluntatis formalitèr; per apprehenſiones autem ſolum differunt applicativè, tanquam per conditiones diverſum bonitatem proponentes, & applicantes.

Sed inſt. 1. Abſentia, vel præſentia boni provenit ex diverſitate apprehenſionis. Ergò diverſitas inter actus voluntatis ad diverſam apprehenſionem reducitur.

2. Abſentia, vel præſentia ſunt modi accidentales, & accidentalitèr convenientes bono, quod prætendit voluntas. Ergò non ex huiuſmodi, ſed ex apprehenſione diverſa, oritur diſtinctio formalis inter actus voluntatis.

Reſp. ad 1. repl. Abſentiam, vel præſentiam effectivè, & applicativè provenire ex diverſa apprehenſione proponente, & repræſentante bonum vel vt præſens, vel vt abſens; facta tamen tali repræſentatione, & propoſitione intellectus, ipſa bona per ſe ipſa formalitèr diſtinguere inter actus voluntatis.

Ad 2. Modos præſentiæ, & abſentiæ eſſe accidentales reſpectu boni abſolutè conſiderari. Quia per tales modos bonum in ſe ipſo non variatur; eſſe tamen eſſentiales illos modos bono vt ſpecificanti, & terminanti appetitum voluntatis. Nam bonum ſub vno, & altero modo diverſam convenientiam importat.

Dices: Abſentia, vel præſentia ſunt modi accidentales reſpectu intellectus iuxta opinionem probabilem; aſſerentem diviſionem notitię in intuitivam, & abſtractivam eſſe accidentalem. Ergò etiam modi iſti erunt accidentales reſpectu obiecti terminantis appetitum voluntatis.

Reſp. tamen neg. conſ. Quià voluntas tendit ad bonum, & ad rem provt in ſe, & à parte rei, & non abſtrahit ab exiſtentia, vel ab hic, & nunc. Et ideò eſſe præſens, vel abſens formalitèr ſe habet comparativè ad voluntatem. Quià in re præſenti diverſam convenientiam invenit voluntas, quam non invenit in abſentę: intellectus autem trahit res ad ſe, & abſtrahit ab hic, & nunc. Et ità comparativè ad intellectum, præſentia, vel abſentia materialitèr ſe habet.

§. IV.

Cæteris argumentis occurritur.

QVarto arg. contra concluſ. noſtram. Per id conſtituitur cauſa finalis in ratione talis, per quod formalitèr proportionatur cum voluntate. Sicut lux conſtituit formalitèr obiectum potentiæ viſivæ. Quia per lucem proportionatur obiectum cum potentia viſiva. Et abſtractio in obiecto ſcientiæ conſtituit formalitèr obiectum: quià per talem abſtractionem obiectum cum ſcientia proportionatur. Sed bonum per apprehenſionem redditur proportionatum cum ipſa voluntate. Ergò apprehenſio erit ratio formalis ſpecificandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. 1. Apprehenſio vnit finem cum voluntate. Ergò finis per apprehenſionem redditur proportionatus. Quia ratio vniendi eſt ratio proportionandi.

2. Bonum, quod eſt voluntatis obiectum, eſt bonum vniverſale abſtrahens à ſpirituali, & materiali. Sed bonum redditur vniverſale per apprehenſionem, vel operationem intellectus. Ergò finis per apprehenſionem redditur proportionatus.

3. Finis conſtituitur proporcionatus cum voluntate per immaterialitatem. Quia per immaterialitatem diſtinguitur obiectum voluntatis ab obiecto appetitus ſenſitivi. Sed finis per apprehenſionē redditur immaterialis. Nam in re ſæpenumerò finis eſt immerſus in materia: ſicut cibus, vel pecunia. Ergò finis per apprehēſionē redditur proportionatus.

Reſp. neg. min. & ad 1. prob. diſt. ant. Vnit applicativè, vel illuminativè: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſ. Apprehenſio namque vnit obiectum cum voluntate aplicativè, & illuminativè proponendo videlicet obiectum, vt à voluntate attingatur: non tamen apprehenſio vnit obiectum formalitèr; ſed ratio formalis vniendi eſt bonitas ipſius obiecti. Sicut forma ſemel applicata materiæ per ſe ipſam tanquam per rationem formalem cum ipſa materia vnitur.

Dices: Quià ſpecies intelligibilis vnit obiectum cum potētia proportionata, & vnit ipſum formalitèr. Ergò idem de apprehenſione dicendum.

Sed neg. conſ. Quia ſpecies intelligibilis eſt formalis ſimilitudo obiecti, ipſumque continet in eſſe repræſentativo. Et ideò vnit formalitèr obiectum cum potentia intellectiva. Rurſus etiam ſpecies eſt in eadem linea intelligibili cum obiecto. Et ita mirum non eſt, quod ipſum formalitèr vniat. Apprehēſio verò

non

bon eſt in linea appetibili,in qua eſt obiectum voluntatis. Et ideò diſpar eſt ratio.

Ad 1.prob. min. princip. reſp.diſt.mai. Vniverſale negativè: conc. mai. Poſsitivè: neg. mai.& diſt.min.poſsitivè: conc. min.Negativè:neg.min,& conſ. Obiectũ namque voluntatis non eſt bonum vniverſale poſsitive abſtractum ab inferioribus ſuis. Hoc enim fit per actionem intellectus. Sed eſt bonum vniverſale negative, ideſt, non determinatum ad bonum materiale,vel bonum immateriale, ſed ab vtroque prẹſcindens in conceptu expreſſo boni. Eo quod nullum illorum explicat in ratione obiecti formaliter, & hoc per apprehenſionem non habet.

2. Reſp. & clarius. Obiectum voluntatis eſſe bonum vniverſale, vniverſalitate tanquam conditione ſe habente:qua propter ex quo per apprehenſionem vniverſale fiat, ſolum ſequitur, apprehenſionem eſſe conditionem; non tamen eſſe rationem formalem.

Ad 3. prob. min. reſp. diſt. mai.Per immaterialitatem negativam: conc.mai. Poſsitivam: neg. mai. & diſt.min. Immaterialis poſsitivè:conc.min. Negative: neg.min.& conſ. Quamvis namque finis fiat immaterialis poſsitive per apprehenſionem ex ſe tamen, & pro priori ad apprehenſionem eſt immaterialis negative. Eo quod licet bonitas finis ſit immerſa in materia in re, per identitatem, formaliter tamen, & in eſſe obiecti materialis non eſt. Nam obiectum voluntatis nullam materiam in ſuo conceptu importat formalitèr; ſed ſolum conceptum boni abſtrahentis negativè,vel non explicantis materiale, aut ſpirituale. Aliàs voluntas ſuprà entia materialia elevari non poſſet. Et per hanc immaterialitatem negativam,quam finis ex ſe habet independenter ab apprehenſione;redditur proportionatus formaliter cum potentia voluntatis. Et argumentum in contrarios retorquetur.Quià in eorum ſententia,eodem modo ſe habet apprehenſio reſpectu finis materialis,& finis immaterialis. Sed reſpectu finis immaterialis non eſt ratio proportionandi. Cum talis finis per ſe ipſum immaterialis,&proportionatus ſit.Ergò hoc idem in ordine ad finem materialem dicendum eſt.

Sed inſt.Obiectum voluntatis eſt bonum poſsitivè immateriale. Sed hoc fit per apprehẽſionem. Ergò apprehenſio eſt ratio formalis proportionandi. Prob. mai.Obiectũ,& potentia debent proportionari inter ſe. Sed voluntas eſt potentia poſitivè immaterialis.Ergò obiectũ voluntatis eſt bonum poſsitivè immateriale.

Reſp.tamen.Proportionem inter obiectum, & potentiam nõ debere

debere eſſe omninò idem, & in eſſe entis. Aliàs ſicut voluntas eſt immaterialis immaterialitate appetitiva: ita eius obiectum eſſet appetitivum, & non appetibile. Proportio autem inter obiectum & potentiam debet eſſe in ratione obiecti, & potentiæ, quæ ſufficienter ſalvatur per immaterialitatem negativam. Quià ſi obiectum in ſuo conceptu formali nō importat materiam, potentia, quæ reſpicit ipſum prout ſic, poterit attingere immateriale. Et conſequenter erit potentia poſitivè immaterialis. Inſtantia eſt in obiecto logicæ, quod in eſſe obiecti proportionatur cum habitu reali, cum quo in eſſe entis talem proportionem non habet.

Sed Inſt. Potentia poſitivè immaterialis proportionari non poteſt niſi cum obiecto poſitivè immateriali. Ergò ſi voluntas eſt poſitivè immaterialis, eius obiectum debet eſſe poſitivè immateriale. Prob. ant. 1. Quià intellectus eſt poſitivè immaterialis, habet obiectum poſitivè immateriale. Ergò potentia poſitivè immaterialis proportionari non poteſt niſi cum obiecto poſitivè immateriali.

2. Quià ſenſus eſt poſitivè materialis exigit obiectum poſitivè materiale, & cum hoc ſolo proportionem habet. Ergò è contrà potentia poſitivè immaterialis proportionari non poteſt niſi cum obiecto poſitivè immateriali.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. ant. Immaterialis apprehenſivè: conc. ant. Appetitivè: neg. ant. & conſ. Quia potentia immaterialis apprehenſiva: qualis eſt intellectus trahit res ad ſe. Nàm intellegere, idem eſt, quod intus legere. Et cum vnumquodque recipiatur ad modum recipientis. Inde fit, quod ſicut intellectus eſt potentia poſitivè immaterialis: ità obiectum illius debet eſſe poſitivè immateriale. Potentia verò volitiva quærit bonū. Et bonum in rebus eſt. Et ità fertur ad res, prout ſunt in ſe: propterèaque non exigit tantam immaterialitatem in obiecto, ſicut habet ipſa potentia. Et inſtatur argumentum. Nàm, quià intellectus eſt immaterialis poſitivè, ſolùm poteſt per reflexionem attingere ſingularia. Et tamèn voluntas attingit ſingularia directè. Ergò maiorem proportionem exigit intellectus cum obiecto quātùm ad immaterialitatem, quam ipſa voluntas.

Ad 2. prob. ant. neg. conſ. Quià, ſi potentia eſt poſitivè materialis, ſuprà entia materialia elevari non poteſt. Et ità exigit obiectum poſitivè materiale, ſicut potentia ſenſitiva: potentia verò poſitivè immaterialis entia materialia, & entia ſpiritualia attingere poteſt. Et ità obiectum illius non debet eſſe poſitivè im-

Immateriale. Aliàs potentia non poſſet attingere materialia. Nec debet eſſe poſitivè materiale. Aliunde potentia non poſſet entia ſpiritualia attingere. Quapropter tale obiectum debet eſſe immateriale negativè, & ab ente poſitivè materiali, & ſpirituali poſitivè præſcindere.

5. arg. Per id finis terminat formalitèr actum voluntatis, per quod ex parte principij movet voluntatem ad actum. Sed movet ex parte principij voluntatem ad actum per apprehenſionem, vel verbum. Ergo etiam apprehenſio eſt ratio formalis terminandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. Verbum in creatis concurrit efficientèr vt quo ad amorem creatum. Ergo finis mediante apprehenſione, vel verbo mobet ex parte principij. Ant. prob. Nam ideò 1. p. q. 36. art. 2. probat D. Th. amorem divinum notionalem procedere à verbo: quia etiã in creatis amor à Verbo procedit. Ergo verbum in creatis concurrit efficientèr vt quo ad amorem creatum.

Reſp. 1. Verbum in Divinis efficientèr concurrere ad productionem amoris, non tamen in creatis. Quia in Divinis Verbum accipit à Patre eandẽ virtutem ſpirativam, quam ipſe Pater habet. Et ideò conſtituit cum Patre vnum principium ſpirativum amoris: Verbum autem in creatis non accipit eandem naturam intelligentis, nec eandem voluntatem. Et ita non concurrit efficientèr ad amorem. Nec Ang. Doct. probat amorem Divinum effectivè à Verbo procedere: quia amor creatus effectivè procedat à Verbo; ſed quia amor in creatis aliquo modo à Verbo procedit, videlicèt regulativè, & illuminativè. Vndè colligit, quod in Divinis amor procedit à Verbo modo debito, & poſsibili. Et quia Verbum habens eandem naturam cum Patre poteſt efficientèr producere amorem: Proptereà infert D. Th. quod amor in Divinis efficientèr à Verbo procedit.

2. reſp. Admittendo ſententiam probabilem aliquorum cum Caietano, videlicèt apprehenſionem, vel Verbum efficientèr ad amorem creatum concurrere. Iuxta quam ſententiam diſt. min. Ex parte principij formalitèr: conc. mai. Effectivè: neg. mai. Et diſt. min. Movet effectivè: conc. mi. Formalitèr: neg. mi. & conſ. In illa nàmque ſententia apprehenſio, vel Verbum ſolùm efficientèr concurrit ad amorem ex parte principij: formalitèr verò determinativè, & motivè ſolùm concurrit bonitas ipſa finis. Et ità hæc ſola terminat formalitèr, & finalizat appetitum voluntatis.

6. arg. Quamvis apprehenſio ſit de linea intellectus, poteſt eſſe ratio formalis conſtitutiva obiecti voluntatis. Ergò poteſt eſſe ratio

tio formalis finalizandi. Prob. ant. Forma de linea volitiva poteſt eſſe ratio formalis conſtitutiva obiecti pertinentis ad intellectum. Vt patet in Divina verocitate, quæ eſt virtus de linea volitiva. Et tamen eſt ratio formalis ſpecificativa habitus fidei, & conſtitutiva obiecti credibilis. Ergò paritèr quamvis apprehenſio ſit de linea intellectiva, poterit eſſe ratio formalis conſtitutiva obiecti pertinentis ad voluntatem.

Conf. Idea eſt cauſa finalis reſpectu artefacti, vt communitèr dicitur. Et tamen Idea per apprehenſionem conſtituitur. Ergò etiam finis conſtituendus eſt per apprehenſionem.

Conf. 2. & eadem doctrina explicatur: Quia ſicut finis proponitur conſequendus. Ita ideà proponitur vt imitanda. Sed ideà conſtituitur per eſſe apprehenſum, vel eſſe in verbo. Ergò etiam finis.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. conſ. Quia veracitas vt loquens, & revelans conſtituit obiectum revelatum, & dictum. Et conſequentèr credibile. Etſi veracitas Divina eſt, conſtituit obiectum revelatum, & dictum per conformitatem ad mentem Divinam, quæ nō poteſt in attingentia rerum falli. Et ita conſtituit obiectum credibile per fidem omnino firmam. Vndè quæcumque veracitas communicat obiecto ſpecialem veritatem formalitèr in eſſe obiecti. Eo quod reddit ipſum credibile, & attingibile per medium extrinſecum. Ac proinde mirum non eſt, quod ſit ratio formalis obiecti pertinentis ad intellectum. Proportio verò, vel apprehenſio obiecti non dat obiecto bonitatem; ſed bonitatem exiſtentem in obiecto proponit voluntati. Et propterea nequit eſſe ratio formalis obiecti ad voluntatem pertinentis.

Hæc tamen doctrina intelligenda eſt de apprehenſione cōparativè ad bonitatem, quam proponit; non tamen de apprehenſione conſiderata formalitèr obiectivè in ſe ipſa. Sic enim poteſt ad voluntatem pertinere. Nam voluntas poteſt amare ipſam cognitionem intellectus ratione propriæ bonitatis, quam in ſe ipſa habet.

Ad 1. conf. neg. min. quam licèt plurimi Thomiſtæ concedant, & de hoc puncto indiſtinctè loquantur; ipſam tamen negat Ang. Doct. 1. p. q. 15. art. 2. vt quiſque videre poterit.

2. Reſp. Quod quando finis identificatur cum apprehenſione ipſa, vel verbo: id eſt quando ipſum verbum eſt ipſe finis, tunc finis cum apprehenſione identificatur realitèr: & ita in idæa contingit. Nos tamen in præſenti loquimur de fine realitèr ab apprehenſione diverſo: & ipſum conſtitui per apprehenſionem nega-

gamus. Nam in hoc eventu regulari apprehenſio ſolum habet proponere finem ; non tamen conſtituere ipſum.

Ad 2. conf. reſp. Aliqui non valere conſ. Quia finis proponitur vt conſequendus. Non eſt autem conſequẽdus prout in apprehenſione, ſed prout in ſe, & à parte rei. Quod quidem competit illi ratione propriæ bonitatis, & non ratione apprehenſionis. Exemplar verò, vel idæa proponitur, vt imitanda. Nõ eſt autem imitanda ſecundum eſſe reale. Quia ſic potius imitatur, & fit : & nihil poteſt imitari ſe ipſum. Vndè idæa ſolum proponitur imitãda ſecundum eſſe apprehenſum. Proindeque per tale eſſe conſtituenda eſt.

Dices: Idem finis provt in apprehenſione poteſt finalizare ſe ipſum provt in executione. Ergò idæa provt in re poterit imitati ſe ipſam provt in apprehenſione exiſtentem.

Sed reſp. neg. ant. Quia finis nũquam finalizat ſe ipſum provt in re exiſtentem, ſed ſolum finalizat media, & operationes, quibus ipſe finis conſequitur.

Hæc probabilia ſunt. Alitèr tamen reſp. neg. min. Quià idæa nõ conſtituitur per eſſe in verbo vel per apprehenſionem, apprehenſione ſe habente vt ratione formali, ſed ſolum vt conditione. Ratio namque formalis idææ conſtitutiva eſt reſpectus rationis ad idæatum: ſubſtractum verò eſt ipſa res imitabilis: vel in aliorum ſententia, ipſa res vt imitabilis eſt ipſa ratio formalis idææ reſpectu rationis ſe habente vt complemento. Qua propter apprehẽſio comparativè ad idæam ſemper eſt ſola conditio. Vndè eodem modo de fine, & idæa diſcurrimus.

Vltimo arg. Apprehenſio poteſt conſtituere obiectum in ratione appetibilis. Ergò poteſt eſſe ratio formalis finalizandi. Prob. ant. obiectum malum in re, ſi apprehendatur vt bonum, fit appetibile à voluntate v. g. occidere ſe ipſum, quod in re bonum non eſt, & à pluribus amatur. Quia ab illis apprehenditur, vt bonum. Ergò apprehenſio poteſt conſtituere obiectum in ratione appetibilis.

Reſp. diſt. ant. Applicativè: conc. ant. Formalitèr : neg. ant. & conſ. Obiectum namque, quod in re bonum non eſt, ſicut occidere ſe ipſum, non conſtituitur bonum per apprehenſionem intellectus formalitèr ; ſed ſolum applicativè, quatenùs intellectus, applicat illi bonitatem, quando illud apprehendit vt bonum: & hæc bonitas ſic applicata eſt ratio formalis movendi, & finalizandi.

Sed inſt. Ratio formalis finalizandi non eſt bonitas applicata. Ergò ſolum eſt apprehẽſio. Prob. ant. Cauſa finalis, vtpote verà cau

cauſa realis, conſtitui debet per aliquid reale in ratione finalizantis, & moventis realitèr. Sed bonitas illi obiecto applicata realis non eſt. Ergò non poteſt eſſe ratio formalis conſtitutiva finis in ratione finalizantis.

Reſp. neg. ant. & ad prob. neg. min. Quia bonitas illa obiecto applicata realis eſt, licèt verè, & realitèr non conveniat obiecto. Vndè fictio nō conſiſtit in eo, quod bonitas ficta ſit: hoc enim falſum eſt; ſed in eo quod intellectus tribuat bonitatem realem obiecto, cui realitèr non convenit bonitas. Et ideò attributio, vel applicatio talis bonitis eſt ficta; bonitas verò applicata realis eſt. Inſtantia eſt in contrariorum ſentētia. Nàm in eorum doctrina bonitas eſt ratio quæ finalizandi. Sed ratio quæ finis debet eſſe realis. Ergò bonitas illi obiecto applicata realis eſt.

Sed inſt. Quando vnio, & applicatio bonitatis eſt ficta, bonum in concreto reſultans ex prędicta bonitate eſt aliquid rationis. Sicut quamvis extrema montis aurei ſint realia: quia tamen vnio extremorum ficta eſt, mons aureus eſt etiam aliquid rationis. Sed finis debet eſſe aliquid reale. Ergò non poteſt per bonitatem ficte applicatam conſtitui.

Reſp. diſt. mai. Aliquid rationis quantum ad vnionem bonitatis cum obiecto: conc. ma. Quantum ad formam vnitam: neg. mai. Et diſt. min. Reale quātum ad formam: conc. min. Quātum ad vnionem formæ: neg. min. & conſ. Licèt namque forma, quæ eſt ratio formalis movendi voluntatem, debeat eſſe realis; neceſſarium tamen non eſt, quod concretum formalitèr, & reduplicativè, ſeu quantum ad vnionem, ſit aliquid reale. Cuius ea eſt ratio. Quod actus voluntatis ſequitur formam apprehenſam. Vndè forma, quæ apprehenditur eſſe in obiecto, quantum ad movere voluntatem eodem modo ſe habet, ac ſi revera eſſet in illo.

Sed inſt. Quando concretum eſt aliquid rationis; cauſalitas illius non poteſt eſſe realis. Quià cauſalitas conſequitur ad entitatem concreti. Operari namque ſequitur ad eſſe. Sed concretum reſultans ex prædicta bonitate applicata eſt aliquid rationis. Ergò nequit eſſe cauſa realis.

Sed neg. mai. Quia cauſalitas ſequitur ad entitatem ratione formæ. Cumque forma, vel bonitas applicata realis ſit in caſu argumenti. Inde fit cauſalitatem eſſe realem.

Dices: Cauſalitas ſequitur ad entitatem ratione formæ vt vnitæ cum ſubiecto. Sed vnio hęc ficta eſt. Ergò cauſalitas non poteſt eſſe realis.

Reſp. diſt. mai. Vnione ſe habente vt ratione formali cauſandi: neg. mai. Vt conditione ad cau-

cauſandum: conc. mai. & min. & neg. conſeq. Quia licèt cauſalitas ſequatur ad formam, vel ad bonitatem ſuprà dictam vt vnitam cum ſubiecto non tamen ipſa vnio eſt ratio formalis cauſandi, ſed ſolum vt conditio ſe habet: ratio verò formalis eſt ipſa bonitas, quæ verè realis eſt. Et conſequentèr cauſalitas erit realis.

Sed inſt. Si vnio illa ficta eſt, complexum illud erit bonum apparenter, & non verè. Ergò ſolum apparentèr, & non verè erit cauſa realis.

Reſp. neg. conſ. Quia cauſalitas finis non ſequitur ad entitatem provt in re, ſed ad illam, vt apprehenſam: & illam provt ſic denominat. Vndè ad veram cauſalitatem finis neceſſe non eſt, quod bonitas in re ſit in obiecto; ſed ſufficit, quod apprehendatur in illo. Conſequenterque bonum apparens, quamvis verè bonitatem non habeat, ſi tamen cum illa apprehenditur, ratione bonitatis realis aprehenſæ, & applicatæ eſt vera cauſa finalis, & veram cauſalitatem exercet.

Ex dictis colligitur quod, licèt apprehenſio formalitèr vt talis non ſit ratio formalis obiecti appetibilis, apprehenſio tamen conſiderata ſub ratione boni, poteſt eſſe ratio formalis obiecti. Nam cum quis deſiderat intelligere, intellectio deſiderata materialitèr, & in eſſe rei eſt in linea intellectiva; formalitèr tamen vt volita eſt in linea boni, & appetibilis. Et propterea in Patria de ipſa etiam Viſione Beatifica datur delectatio, & fruitio. Et hęc de art. iſto tex. 31. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Quaenam ſit cauſalitas finis?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & reijcitur quædam ſententia Thomiſtarum.

Conſtat ex dictis antecedentèr cauſam finalem in actu primo conſtituit per ſuam intrinſecam bonitatem: ſicut cauſam efficientem per intrinſecam virtutem conſtitui. Modo tamen difficultas eſt, per quid finis in actu ſecundo cauſet, vel quæ nam ſit cauſalitas, per quam finis de actu primo reducitur ad ſecundum. In qua parte aliqui Thomiſtæ, quos 1. p. q. 1. art. 2. refert, & ſequitur Monteſinos, aſſerunt cauſalitatem finis conſiſtere in ipſo actu voluntatis, ſecundum quod talis actus propter finem eſt, & à fine dependet.

Hæc tamen ſententia reijcitur 1. Nam texte Ariſt. in præſenti cauſalitas finis conſiſtit in motione quadam metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem.

Google

tatem. Sed actus voluntatis motio metaphorica non eſt; ſed phyſice efficienter procedit ab intrinſeco voluntatis. Ergò cauſalitas finis non poteſt in actu voluntatis conſiſtere.

2. Quia cauſæ diverſæ debent habere diverſas cauſalitates. Sed actus voluntatis eſt cauſalitas ipſius voluntatis in genere cauſæ efficientis. Ergò non poteſt eſſe cauſalitas finis.

3. Effectus cauſæ non poteſt eſſe illius cauſalitas. Nam cauſalitas eſt fieri effectus. Et conſequenter debet ab effectu diſtingui. Sed actus voluntatis eſt effectus cauſæ finalis. Siquidem voluntas elicit talem actum. Quia movetur à fine. Ergò actus voluntatis non poteſt eſſe finis cauſalitas.

Reſp. contrarij Thomiſtæ. Quod idem actus voluntatis, quatenùs à voluntate procedit eſt cauſalitas illius; vt tamen eſt propter finem, & à fine dependet, eſt cauſalitas finis.

Hæc tamen ſolutio reijcitur. Quia cauſalitas finis debet eſſe prior cauſalitate voluntatis. Nàm finis priùs movet voluntatem, quam ipſa voluntas agat aliquid, & cauſet. Sed actus voluntatis ſub nulla formalitate eſt prior, quam cauſalitas voluntatis. Ergò nullo modo poteſt eſſe cauſalitas finis. Prob. min. Actus voluntatis ſecundum nullam formalitatem intelligi poteſt, vſque dum intelligatur efficienter à voluntate procedens. Sed quando ſic intelligitur, iam intelligitur etiam vt cauſalitas voluntatis. Ergò ſub nulla formalitate poteſt intelligi prior, quam cauſalitas voluntatis.

Ex doctrina iſta manifeſtum fit, quod ſit dicendum ad aliqua exempla, quibus vtuntur contrarij de modo vnionis, & actione cauſę ſecundę. De modo quidem vnionis. Quia iſte, vt ſe tenet ex parte materiæ, eſt prior ſe ipſo, vt ſe tenet ex parte formæ. Et vt ſe tenet ex parte formæ eſt etiam prior ſe ipſo, vt ſe tenet ex parte materiæ. Sicut materia, & forma ad invicem ſe præcedunt in diverſo genere cauſę. Vnde idem modus vnionis in illa ſententia, ſecundum diverſam conſiderationem prior, & poſterior eſt. Oppoſitum autem in actu voluntatis contingit, qui ſecundum nullam formalitatem poteſt antecedere cauſalitatem voluntatis. Eo quod nulla eſt in ipſo formalitas differentialis, quæ non ſit ab intrinſeco voluntatis, & cauſalitas ipſius. De operatione verò cauſæ ſecundæ negamus eſſe Divinam cauſalitatem, & ſolum concedimus eſſe effectum cauſalitatis Divinæ. Nàm Deus non poteſt ad extra operari per actionem formaliter tranſeuntem. Et his prælibatis;

Conſtanter defendimus cauſalitatem finis complete, & perfecte.

Digitized by Google

fectè cõſiſtere in quadam motione metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem, & hæc eſt ſententia D. Thom. q. 22. de verit. art. 2. & de pot. art. 1.

Prob. ſententia iſta ratione. Illa eſt cauſalitas finis, qua finis ſuum producit effectum. Sed finis media motione voluntatis ſuum producit effectum. Ergò cauſalitas finis in hac motione conſiſtit. Prob. min. Effectus finis eſt ipſe actus voluntatis, & alia, quæ ad iſtum actum ſequuntur: Sed finis cauſat actum voluntatis movendo voluntatem. Siquidem voluntas ideò prorrumpit in actum: quia movetur à fine. Ergò finis mediante tali motione, producit ſuum effectum.

Addimus cauſalitatem finis mediare inter finem, & illius effectum. Sed inter finem, & effectum illius, qui eſt ipſe actus voluntatis, ſolum mediare poteſt motio, & excitatio interior voluntatis à fine. Ergò in motione iſta cauſalitas finis conſiſtit.

§. II.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. ex D. Thom. q. 22. de Verit. art. 2. in corp. *Quod: ſicut influere cauſæ efficientis eſt agere: ità influere cauſæ finalis eſt appeti, & deſiderari.* Sed appeti, & deſiderari fit per actũ volũtatis. Ergò cauſalitas finis in actu voluntatis conſiſtit.

Conf. Finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad ſecundum. Ergò cauſalitas finis in actu voluntatis conſiſtit. Prob. ant. Finis conſtituitur in actu primo per eſſe appetibile. Sed eſſe appetibile reducitur ad actum ſecundum per hoc, quod actualitèr appetatur. Ergò finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad ſecundum.

Reſp. ad arg. D. Thom. loqui de influxu, & cauſalitate finis terminativè accepta; non tamen ſumpta formalitèr. Cauſalitas namque finis, cũ conſiſtat in motione voluntatis difficillimè cognoſcitur. Et ideò D. Tho. explicavit illam per ſuum terminum, vel effectum, qui eſt actus voluntatis, quo finis in actu ſecundo appetitur, & amatur.

Dices: D. Thom. eodem modo loquitur de cauſa efficiente, & de cauſa finali, vt conſtat ex illa particula *ſicut*. Sed non loquitur de cauſalitate cauſæ efficientis ſumpta terminativè; ſed de illa ſumpta formalitèr. Ergò in eodem ſenſu loquitur de cauſalitate finis.

Reſp. neg. mai. Quia particula *ſicut* in verbis D. Thom. contenta, nõ denotat omnimodam, ſed ſolum aliquam paritatem.

2. poterat dici: Cauſalitatem finis eſſe appeti, & deſiderari initiativè Quia quãdo volũtas movetur à fine, in ipſa motione vo-

voluntatis, quæ eſt cauſalitas finis, initiatur actus voluntatis, & amor ipſius finis. Et ita eſſe D. Thom. intelligendum.

Ad conf. reſp neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Per eſſe appetibile, vt motivum appetitus: conc. mai. Vt terminativum illius: neg. mai. Et ſub eadem diſt. min. negatur conſ. Finis namque conſtituitur in actu primo per apprehenſibilitatem, nõ quidem vt potẽtem terminare amorem, ſed vt potẽtem ad amorem movere: appetibilitas verò vt potens ad amorem movere reducitur de actu primo ad ſecundum per motionem actualem.

2. arg. Cauſa quando actualitèr cauſat, alitèr realitèr ſe habet, ac antea, ſed finis per motionem voluntatis nõ alitèr realitèr ſe habet, quià motio metaphorica nihil reale addit ſupra bonitatẽ finis: Ergò non conſtituitur finis in ratione cauſantis in actu ſecũdo per motionem actualem.

Conf. Non poteſt finis identificare ſecũ ſuam cauſalitatẽ. Sed motio metaphorica realitèr idẽtificatur cum fine. Eo quod metaphorica motio nihil aliud eſt, quam ipſa bonitas finis, vt alliciens voluntatem. Ergò prædicta motio nequit eſſe cauſalitas finis. Min. cum conſ. tenet. & prob. mai. Ex identitate finis cũ cauſalitate ſequitur infinitas. Nã cauſalitas finis eſt vltima actualitas illius: & identificare vltimã actualitatem arguit infinitatem. Sed finis creatus non poteſt eſſe infinitus. Ergò identificare non poteſt ſuam cauſalitatem.

Reſp. ad arg. Quod finis dum cauſat, nõ alitèr realitèr ſe habet intrinſecè, & quantũ ad rectum. Quia nihil intrinſecum de novo ſuperadditur illi. Extrinſecè tamẽ alitèr ſe habet realitèr ratione cognitionis, quam connotat, & voluntatis, quã movet. Sicut materia dum cauſat, non ſe habet alitèr realitèr quantum ad intrinſecam entitatem, ſed ſolum quantum ad connotatum: quatenus videlicet connotat actionẽ agentis applicantis materiam, & ipſam formam, quam recipit de novo. Inſtantia eſt in contrariorum ſententia, in qua actus voluntatis eſt cauſalitas ipſius finis. Et tamẽ finis per actum voluntatis non alitèr realitèr ſe habet intrinſecè. Cum illum intrinſecè non recipiat. Idem ergò erit in noſtra ſententia dicendum.

Ad conf. verò reſp. Quod ex identitate cum vltima actualitate ſequitur infinitas, quando vltima actualitas ex conceptu formali dicit poſitivè perfectionem, & imperfectionem non permittit in illo, ſed ſolum in conceptu materiali. Sicut contingit in operatione cauſæ efficientis, & exiſtentia creata. Cauſalitas verò finis ex conceptu formali, & communi non dicit poſitivè perfectionem, ſed imperfectionem per-

permittit, quam imperfectionem habet ipſe finis creatus, & cauſalitas illius. Eo quod cauſalitas finis creati non procedit ab illo, vt habente veram exiſtentiam, ſed ab illo quatenùs in apprehenſione exiſtit: qui modus cauſandi imperfectionem importat. Et ideò Deus pro fine creato ſubſtituere non poteſt, ſicut etiam ſubſtituere nequit pro obiecto præſenti creato, à quo notitia intuitiva eſſentialitèr dependet.

3. arg. Cauſalitas non poteſt abſque effectu reperiri. Eo quod cauſalitas eſt fieri ipſius effectus. Sed motio, & excitatio voluntatis poteſt dari abſque actu voluntatis, qui eſt effectus finis. Siquidem poſita tali motione, manet voluntas libera, & poteſt non elicere actum. Ergò prędicta motio non eſt cauſalitas finis.

Reſp. tamen. Cauſalitatem finis nunquam reperiri ſine effectu. Quia ſemper ad motionem metaphoricam ſequitur ſaltim aliquis actus inefficax in ipſa voluntate, qui quędam velleitas nominatur.

2. reſp. alij. Ad motionem prædictã ſemper conſequi in ipſa voluntate quandam inclinationem, quæ eſt primus effectus finis.

3. & meliùs reſp. Quod quando effectus cauſalitatis dependet ab aliqua cauſa libera, poteſt cauſalitas abſque effectu reperiri. Eo quod poſita tali cauſalitate, adhuc cauſa libera poteſt non ponere effectum. Cumque actus voluntatis dependeat à libera voluntate. Inde fit, cauſalitatem finis poſſe ſine tali actu reperiri.

Dices: fieri effectus non poteſt eſſe abſque effectu. Sed cauſalitas finis eſt fieri ſui effectus. Ergò nunquam poteſt ſine effectu reperiri.

2. dices: Cauſalitas finis habet ſaltim connexionem naturalem cum effectu. Ergò nunquam poteſt ſine effectu reperiri.

Reſp. ad 1. diſt. mai. Fieri verùm, & proprium: conc. mai. Fieri motivum: neg. mai. Et ſub eadem diſt. min. neg. conſ. Fieri namque verum, & proprium effectus, quod per ſe ipſum eſt productio, & formalitèr dat eſſe dependentèr ab alia cauſa eliciente, non poteſt abſque effectu reperiri; fieri verò effectus, quod eſt cauſalitas finis non eſt huiuſmodi, ſed potius eſt fieri effectus movendo voluntatem ipſam, vt liberè actum eliciat. Et ita cum voluntas poſsit non elicere actum, poteſt tale fieri motivum voluntatis ad actũ ſine effectu reperiri.

Ad 2. reſp. diſt. ant. Connexionem exigentiæ: conc. ant. Cõnexionem actualis convenientię: neg. ant. & conſ. Licèt namque cauſalitas finis ſemper exigat actum aliquem voluntatis; poteſt tamen de facto ſine illo reperiri. Eo quod actus pendet à libera vo-

voluntate, quæ poteſt non ponere actum. Sicut affirmant aliqui de ente rationis, quod ſemper exigit proprietates, poteſt tamen reperiri ſine illius. Eo quod proprietates fiunt per actum intellectus, ſupponentis voluntatem libere applicantem ad proprietates fingendas.

Ex dictis colligitur finem per ſuam motionem nihil reale intrinſecum imprimere voluntati. Hoc enim eſt proprium cauſæ efficientis, quæ verè, & per phyſicum contactum influit in proprium effectum; non tamen competit fini, qui ſolum metaphorica motione movet per quandam ſympatiam cum ipſa voluntate. Nam voluntas habet propenſionem in bonum. Et ita quando bonum illi proponitur, movetur ſtatim ad amorem illius: quæ quidem motio metaphorica, & intentionalis, eſt vera, & realis in cauſando, & etiam phyſica: id eſt, non moralis. Dicitur tamen motio metaphorica per ſimilitudinem, & metaphoram ad motionem cauſæ efficientis procedentem ab illa, quatenùs exiſtit in re, & per veram, & realem egreſſionem, ſicut floriditas, & amœnitas prati, quæ letificat hominem aſpicientem dicitur riſus metaphoricè per ſimilitudinem ad verum hominis riſum, quo lætitia cordis oſtenditur. Et hæc de art. iſto, & 2. lib. Phyſic. cum art. præcedenti ad Phyloſ. applicanda.

LIBER TERTIVS.

PHYSICORVM.

PHYLOSOPHI accutiſsimus intellectus, profunditate elevatus, elevatione profundus, dignitate intelligentiæ admirandus, & admiratione dignus paſsionem notiſsimam, & communem entis mobilis in hoc tertio libro explicandam aggreditur, & diffinire connatur proprietatem quidem communẽ, videlicèt motum: qui omnibus bellum cruentiſsimũ dicit, omnibus certamina movet, dum ipſa quietem deſiderant. Et motus inquietudinem amat: quies regnare tentat. Et motus cum quiete pugnat, & audacia plenus gloriatus omnia ſub illius pede

eſſe

eſſe ponenda vago, & ſuo ſimul colla domanda iugo. Ipſe namque per vndarum guttas, flores, & gramina cuncta, arborum ramos, ſtellas, & omnes ariſtas, per dubios pelagi fluctus, per ſaxa, per hoſtes, per orbem terræ, necnon & æquora Ponti fugit inquietus, & ipſa quatit aera totus. Ad cuius velocitatem inſequendam, & naturam ſuperandam aſsiſtat nobis Cœli Prodigium totius mundi Portentum, Eccleſiaſtici fulmen Altaris, & lumen honoris. Sanctiſsimus Thom. cuius nomen lætitia eſt Cœlo, ſemper venerabile mundo: cuiuſque doctrinâ ſecura via eſt cuiuſcumque ſapientis, diſpoſitione tonantis. Quo duce non timet vultus Philoſophia minaces; ſed potius excuſo læta pavore canit. Cum quo ſit.

QVÆSTIO I.

De Motu, Actione, & Paſsione.

ARTICVLVS I.

Quibus competat diffinitio motus.

§. I.

Motus diffinitio proponitur.

MOtus in communi, ex his, quæ Ariſt. docuit in c. 2. in hoc libro, communitèr diffinitur: *Actus entis in potentia, ſecundum quod in potentia.* In qua prima particula ponitur loco generis. Quia in ratione actus convenit motus cum quacumque altera forma. Alia verò particula entis in potentia explicat ſubiectum motus, videlicèt mobile, quod erat in potentia ad motũ. Per vltimam deniqueparticulam *ſecundum quod in potentia* diſtinguitur motus ab omni alia forma. Nam motus talitèr actuat ſubiectum mobile, quod illud relinquit in potentia ad ipſum terminum motus, quod aliæ formæ non habent.

Hæc omnia explicantur exemplo lapidis, qui antequam moveretur, erat in potẽtia ad motum. Et ideò motus lapidis eſt actus entis, quod prius erat in potentia; quando verò lapis movetur, iam non eſt in potentia ad ipſum motum: in potentia tamen eſt ad ipſum terminum motus. Eo quod motus eſt fieri termini, & illius conſequtio. Et ita actuat lapidem talitèr quod ex modo actuandi relinquit ipſum in potentia ad terminum conſequendum.

Sed inſt. Motus non eſt diffinibilis. Ergò non rectè diffinitur. Prob. ant. Motus non habet eſſentiam determinatam. Siquidem non pertinet directè ad aliquod prædicamentum, & per omnia divagatur. Ergò diffinibilis non eſt.

Reſp: motum directè non pertinere ad aliquod prędicamentũ,

non tamen hoc provenire, ex quo non habeat determinatam eſſentiam (quod quidem falſum eſt, cum habeat propriam ſpeciem, per quam conſtituitur in ſe ipſo, & diſtinguitur à quolibet alio) ſed hoc provenire, ex quo motus eſt aliquid incompletum. Et ita non pertinet ad aliquod prædicamentum directè, ſed potius inter poſt prædicamenta numeratur. Inſtantia eſt in analogis, & æquivocis, quæ verè diffiniuntur. Et tamen directè ad aliquod prædicamentum non pertinent.

Dices: Solum ens completum eſt verè diffinibile. Sed motus eſt aliquid incompletum. Ergò verè diffiniri non poteſt.

Reſp. Ens incompletum verè poſſe diffiniri. Siquidem verè conſtat ex prædicato communi, & ex vera differentia; quod ad veram diffinitionē ſufficit; quāvis non poſſit ens incompletum diffiniri diffinitione ita propria, qua diffinitur ens completum.

Secundo inſtabis. Per illam particulam *ſecundum quod in potentia* ſignificatur ſubiectum eſſe in potentia ad ipſum terminum motus. Sed hoc idem ſignificatur per aliam particulam *entis in potentia*. Ergò idem ſignificatur per vtramque, & conſequenter aliqua ſuperflua erit.

Reſp. neg. min. Quia per illam particulam *entis in potentia* ſolum ſignificatur ſubiectum mobile eſſe in potentia ad ipſum motum; non tamen ad terminum motus.

Sed contra, ſubiectum eſſe in potentia ad motum non eſt de ratione mobilis. Quia cor nūquam eſt in potentia ad ſuum motum, ſed ſemper in actu movetur. Ergò per illam particulam *entis in potentia* ſignificari non debet ſubiectum eſſe in potentia ad motum, ſed potius ad ipſum terminum motus.

Reſp. Quod cor non eſt in potentia diviſionis, & carentiæ phyſicæ ad motum; eſt tamen in potentia metaphyſica ad ipsū, quatenùs eſt principium illius: & ipſe motus de eſſentia cordis non eſt. Sicut Sol eſt in potentia metaphyſica ad lucem. Quià licèt nunquam ſit ſine luce, ipſa tamen lux de eſſentia Solis non eſt. Vndè per illam particulam *entis in potentia* ſignificatur ſubiectum motus eſſe in potentia phyſica, vel metaphyſica ad motum.

Tertiò inſtabis. Diffinitio motus convenit alijs formis, tàm ſubſtantialibus, quàm accidentalibus. Ergò convenit alijs à diffinito. Et conſequentèr bona non eſt. Prob. ant. Quia calor vt quatuor relinquit ſubiectum in potentia ad calorem vt quinque: & forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam hominis. Ergò diffinitio motus compètit alijs formis.

Reſp.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Per modum formæ imperfectę, quatenùs vna forma imperfecta ordinatur ad perfectam: conc. ant. Per modum viæ, & tanquam fieri ipſius termini, ad quem ſubiectum relinquitur in potentia: neg. antec. & conſeq. Quia eſſe viam, & tendentiam, & tali modo actuare ſubiectum per modum fieri termini, & ipſum relinquendo in potentia ad terminum ipſum, eſt propria natura motus, & nulli alteri convenit.

Ad punctum ergò difficultatis veniendo ſupponimus motum poſſe accipi pro motu ſucceſsivo habente partes priores, & poſteriores, quarum vna alteri ſuccedit, qualis eſt motus localis, & motus alterationis: in quo motu ſimul non eſt fieri termini, & illius factum eſſe. Et ita ex vi illius relinquitur ſubiectum in potentia ad ipſum terminum motus. Proindeque motui prædicto verè competit aſsignata diffinitio.

Poteſt inſuper accipi motus pro quacumque mutatione inſtantanea, in qua ſimul eſt fieri termini, & illius factum eſſe. Quę quidem eſt in multiplici differentia: Alia namque eſt intentionalis purè ſpiritualis, ſicut intellectio Angelica. Alia quidem præſuppoſitivè à materia dependet, ſicut intellectio humana. Alia verò quoad ſubſtantiam materialis eſt, ſicut actiones ſenſuum externorum, & internorum. Alia tandem eſt mutatio inſtantanea, nō quidem intentionalis, ſed phyſica, & naturalis. De quibus omnibus difficultas eſt, an ipſis competat diffinitio? Pro quo

§. II.

Statuitur noſtra concluſio.

Nulli mutationi inſtantaneæ intentionali competit diffinitio; benè tamen mutationi phyſicæ naturali.

PRimam partem concl. probamus. Quia mutationes intentionales prædictæ non ſunt verè motus. Ergò illis non cōvenit diffinitio. Prob. ant. Subiectum motus ſolum imperfectè actuatur per motum, & perfectè per terminum motus. Sed mutationes prædictæ non imperfectè, ſed potius perfectè actuant ſubiectum. Siquidem perfectio ſubiecti in ipſa mutatione intentionali conſiſtit: ſicut perfectio potentiæ viſivæ conſiſtit in videre: & perfectio intellectus in intelligere, & voluntatis in amare: Ergò mutationes prædictæ non ſunt verè motus.

Conf. & vrg. Motus per ſe ordinatur ad terminū, ſicut motus localis ad vbi: & alteratio ad qualitatem. Sed mutationes prędictę nō per ſe ad terminū ordinantur,

Ergò mutationes prædictæ non habent rationem motus. Prob. mi. Nam plures ex mutationibus aſsignatis nullum terminum producunt, ſicut actiones ſenſuum exteriorum: aliæ verò, quæ producunt verbum, ſpeciem expreſſam, vel idolum, non per ſe ordinantur ad ipſum, ſed potius verbum ordinatur ad actionem ipſam. Nam ideò intellectus producit verbum, vt obiectum intelligat, vel in verbo percipiat. Ergò mutationes iſtę non per ſe ad terminum ordinantur. Ex qua doctrina facilè quiſque poteſt ſolvere argumenta in contrarium, quę etiam faciliſsima ſunt.

Secundam verò partem, videlicèt mutationi inſtantaneæ phyſicæ, & naturali diffinitionem aſsignatam convenire prob. Quia mutatio inſtantanea phyſica, & naturalis, qualis eſt generatio ſubſtantialis, relinquit ſubiectum in potentia, ſecundum quod in potentia. Ergò verè competit illi aſsignata diffinitio. *Prob. ant.* Prædicta mutatio eſt actus materiæ primæ exiſtentis in potentia ad formam ſubſtantialem, ad quam etiam ordinatur. Ergò eſt actus entis in potentia ſecundum quod in potentia. Prob. antec. Pro illo priori, quo intelligitur generatio ſubſtantialis, intelligitur in materia fieri formæ ſubſtantialis, & via ad ipſam, non tamen intelligitur ipſa forma; ſed potius intelligitur materia in potentia ad formam ſubſtantialem conſequendam. Ergò prædicta mutatio inſtantanea eſt actus materiæ primæ exiſtentis in potentia ad formam ſubſtantialem, ad quam etiam ordinatur.

Dices: Mutatio prædicta ſimul eſt cum forma ſubſtantiali per illam producta. Et propterea dicitur mutatio inſtantanea: quia terminus per illam productus ſimul eſt, & in eodem inſtanti cum mutatione ipſa. Ergò talis mutatio non relinquit materiam in potentia ad ipſam formam.

Reſp. diſt. ant. Simultate inſtantis in *quo*: conc. ant. Simultate inſtantis à *quo*: neg. ant. & conſ. Licèt namque mutatio iſta ſimul ſit cum forma producta in eodem inſtanti reali temporis, & in *quo*; eſt tamen prior forma prioritate à *quo*. Nam quando intelligitur mutatio, non dum intelligitur forma. Et ita pro illo priori intelligitur materia in potentia ad formam habendam.

Sed contra. Quod eſt in potentia ad formam habẽdam, habet privationem formæ. Sed materia pro illo priori generationis privationem formæ non habet. Ergò non intelligitur in potentia ad formam. Prob. min. In eodem inſtanti reali non poteſt eſſe forma cum ipſius privatione: ſicut lux non poteſt eſſe cum tenebris: nec cæcitas cum viſu. Sed in inſtanti reali generationis eſt forma. Ergò pro illo priori

ri generationis non habet materia privationem formæ.

Reſp.diſt.mai. Privationem ſtrictam, vel latam: conc. mai. Strictam præciſſe: nego mai. & ſub eadem diſtinctionis minoris: neg. conſeq. Quia, vt aliquid ſit in potentia ad formam, non requiritur ſtricta privatio, vel rigoroſa formæ carentia, ſed ſufficit privatio lata, ideſt, quod pro aliquo priori intelligatur ſubiectum, & non intelligatur forma. Cumque pro priori generationis intelligatur materiam mutari, & tendere ad formam, & non dum forma intelligatur in materia. Fit inde materiam intelligi in potentia ad formam habendam.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis in art. diſcurſu colligitur motum realitèr diſtingui à ſubiecto mobili. Quia mobile eſt in potentia ad motum. Nihil autem eſt in potentia ad ſe ipſum.

Sec. infertur motum realitèr diſtingui à termino à *quo*, & à termino ad *quem*. Quia per motum deſtruitur terminus à *quo*, & acquiritur terminus ad quem: & nihil poteſt deſtruere, vel acquirere ſe ipſum.

Quod quidem conſtat inſuper ex eo, quod idem terminus poteſt fieri per diverſum motum, vel actionem diverſam realitèr. Sicut idem numero homo factus per generationem fiet in reſurrectione per actionem divinam. Et idem numero Corpus Chriſti factum à Beata Virgine, vel ex illa, producitur à Sacerdote per verba conſecrationis. Et eadem numero qualitas producta per vnā actionem poteſt per aliam intendi. Quod quidem ſignum eſt motum non identificari realitèr cum termino producto per ipſum. Alias duo motus, vel actiones eſſent idem realitèr cum vno, & eodem termino, & realitèr diſtinguerentur inter ſe. Quod admittendum non eſt.

Tertio colligitur motum non eſſe realitèr diſtinctum ab actione, & paſsione. Quia actiones multiplicendæ non ſunt abſq; vlla neceſsitate. Sed nulla neceſſitas eſt, vt actio motus, & paſsio ſint entitates realitèr diſtinctę. Ergo nō diſtinguūtur realitèr. Probat. min. Eadem actio, provt egreditur ab agente, poteſt denominare agens, provt recipitur in mobili, poteſt denominare paſſio, & quatenùs mobile per illam movetur, poteſt denominari motus. Sicut idem impulſus, quo aliquis movet lapidem, provt egreditur ab impellente eſt actio, & quatenus movet lapidem dicitur motus, & ſecundum quod in lapide recipitur dicitur paſſio. Ergò nulla neceſſitas eſt, vt actio, motus, & paſsio ſint

Digitized by Google

ſint entitates diſtinctæ, & multiplicatæ realitèr.

Dices: Actio, & paſsio pertinent ad prædicamenta diverſa. Ergò realitèr diſtinguntur. Quia eadem entitas non poteſt ad diverſa prædicamenta pertinere.

Reſp. Quod, vt aliqua prędicata pertineant ad prędicamenta diverſa, non requiritur diſtinctio realis, ſed ſufficit diſtinctio formalis per rationem, & virtualis à parte rei.

Sed contra. Quia ideò in probabili ſententia Thomiſtarũ relatio diſtinguitur realitèr à ſuo fundamento: quia fundamentũ, & relatio pertinent ad diverſa prædicamenta. Ergò quæ pertinent ad diverſa prædicamenta realitèr diſtinguuntur.

Reſp. tamen: Thomiſtas non probare relationem, & fundamentum eſſe diſtincta realitèr: quia pertinent ad prædicamenta diverſa abſolutè; ſed quia pertinent ad prædicamenta diverſa, quorum vnum eſt abſolutum, & alterum relativum: & ideò eſſe diſtincta realitèr. Eoquod eadem entitas non poteſt eſſe abſoluta, & relativa. Alias haberet totum ſuum eſſe in ordine ad aliud. Quia eſſet relativa. Et ſimul non haberet. Siquidem eſſet abſoluta, quæ prędicata de eadem entitate verificari non poſſunt.

Tandem colligitur diſtinctionem motus à termino eſſe realem modalem. Quia motus eſt entitas modalis, vialis, & incompleta, vt ex propria natura cognoſcitur. Ergò ſolum realitèr modalitèr à termino diſtinctus eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrùm actio formalitèr tranſiens recipiatur in paſsio?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & ſententiæ referuntur.

IN difficultate iſta graviſsima vnum ſupponimus, & inquirimus aliud. Supponimus quidẽ quod actio formalitèr vt talis importat formalitèr inhærentiam, quamvis ſolum explicèt egreſsionem ab agente. Sicut relatio formalitèr vt talis dicit inhærentiam, licèt ſolum explicèt reſpectum, vel tendentiam ad terminum relationis. Et vtriuſque eadem ratio eſt. Quia ratio accidentis eſt conceptus communis ad relationem, & actionem. Et ita quęlibet ex illis formalitèr inhærentiam importat. De ſubiecto tamen inquirimus, an videlicèt ſubiectum, cui inhæret actio, ſit agens, à quo procedit, vel ipſum paſſum? Et de actione immanẽti dubium nobis non eſt. Illa namq̃ formalitèr eſt in agente, ſicut intellectio in intellectu. Et proptereà dicitur immanens: quia intus manet, ſicut etiam intellectus dici-

dicitur intelligens: quià intus percipit, vel legit obiectum. Solum ergò de actione formalitèr tranſeunte difficultas iſta procedit.

Prima autem in hoc puncto ſent. aſſerit: actionem formalitèr tranſeuntem eſſe ſubiectivè in agente, vel inhærere illi. Quam defendit Caiet. 1. p. quæſt. 25. art. 1. & ipſum ſequuntur aliqui antiquiores Thomiſtæ, & ex modernis Mag. Hortiz tract. 7. conferent. 1. eandem tenet Scotus in 4. diſt. 13. quæſt. 1. & diſtin. 43. quæſt. 5. §. de tertio, cui omnes Scotiſtæ ſubſcribunt, & adhærent plures alij extra Scolam D. Thom.

2. verò ſent. aſſerit: actionem inchoativè eſſe in agente, & conſummativè in paſſo: ità Silvius, & Rever. S. Th. cum hoc diſcrimine tamen, quod Silvius ait eandem entitatem actionis in principio eſſe in agente, & inde tranſfundi ad paſſum: Mag. verò S. Thom. affirmat: non eſſe eandem entitatem, ſed diverſam ordine quodam ſe habentem: Sicut etiam ſubiecta ipſa ordine quodam ſe habent: & ex vtraque entitate conflari vnam totalem entitatem conſummatam. & completam. Eo quod prima eſt inchoatio ſecundæ, per quam ipſa completur, & conſummatur.

3. verò ſent. abſolutè affirmat: actionem formalitèr tranſeuntem ſubiectari in paſſo, & ſolùm in illo recipi, vel inhęrere. Ità Capreol. in 2. diſt. 1. quæſt. 2. & Ferrara 2. contra gentes cap. 1. Soncin. & Soto, & Venerandi Patres Carmel. quos plures alij ſequuntur. Et hæc noſtra concluſio.

§. II.

Actio formalitèr traſiens recipitur in ipſo paſſo.

SEnt. iſtam tradditAngel. Doc. 9. metaph. lect. 8. per ea verba: *Ipſa actio eſt in facto, vt ædificatio in eo quod ædificatur*: & rationem reddit infrà. *Quia quando per actionem potentiæ conſtituitur aliquod operatum, illa actio perficit operatum, & non operantem. Vndè eſt in operato ſicut actio, & perfectio eius, non autem in operante.* Quæ verba ponderatione non indigent.

Eadem doctrinam dedit etiam quæſt. 10. de potent. art. 1. dicens: *Eſt autem duplex operatio, quædam quidem tranſins ab operante in aliquod extrinſecum, ſicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidem operatio non eſt perfectio operantis, ſed operati. Non enim aliquid acquiritur igni ex hoc, quod eſt calefaciens, ſed calefacto acquiritur calor.* Quod etiam affirmat pluribus alijs in locis conformitèr ad ea, quæ docet 3. phyſic. lect. 3. dum ait: *Quod actio, & paſsio non differunt ſubiecto à motu.* Quià tamen oppoſita ſent. ſufficientèr etiam

in

in D.Th. fundatur propterea alia teſtimonia D. Th. omittimus vt ad rationem veniamus.

Prima autem ratio efficax pro noſtra ſent. ea eſt. Quod actio motus, & paſsio ſunt eadem realitèr entitas. Sed motus, & paſsio realitèr recipiuntur in paſſo. Nàm motus eſt actus, & forma mobilis. Ergò etiam actio realitèr in paſſo recipitur, & nullo modo recipitur in agente. Quià eadem realitèr entitas non poteſt recipi in duplici ſubiecto realitèr entitativè, & numericè diſtincto.

Conf. Actio motus, & paſſio ſunt idem numero accidens. Sed idem numero accidens non poteſt recipi in duplici ſubiecto diſtincto numericè. Ergò ſi motus, & paſsio recipiuntur in paſſo, non poterit actio recipi, & ſubiectari in agente. Mi. prob. Accidens receptum in duplici ſubiecto, numericè diſtincto debet etiam eſſe numero diverſum. Eo quod accidens individuatur à ſubiecto. Et conſequentèr vbi ſubiectum eſt numero diſtinctum, debet etiã accidens eſſe numero diverſum. Ergò idẽ numero accidens non poteſt recipi in duplici ſubiecto diſtincto numericè.

Reſp. contrarij. Idem numero accidens non poſſe recipi in duplici ſubiecto adæquato, & totali numericè diſtincto. Aliàs ipſum accidens eſſet idem numero, & non eſſet idem numero, Siquidem accipit numericã vnitatem à ſubiecto adæquato. Et eſſet in duplici ſubiecto adæquato, numericè diſtincto. Poteſt tamen idem accidens recipi in duplici ſubiecto inadæquato abſque vllo inconvenienti. Quia ex duplici ſubiecto inadæquato reſultat vnum tantum numero ſubiectum completum, & adæquatum, à quo accidens accipit numericam vnitatem: & hoc modo comparantur agens, & patiens ad entitatem actionis. Et ità mirum non eſt, quod talis entitas in vtroque recipiatur.

Sed contra eſt. Quià agens, & patiens non poſſunt tanquàm ſubiecta inadęquata ad actionem comparari. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Quando duo ſubiecta vt inadæquata comparantur, ex vtroque reſultat vnum adęquatũ ſubiectum, & ex vtroque etiam tanquàm ex parte reſultat vnum compoſitum. Sed ex agente, & paſſo non poteſt vnum compoſitum reſultare. Ergò non poſſunt ſe habere vt ſubiecta inadæquata. Prob. min. Omne compoſitum importat in recto partes, ex quibus componitur, ſicut patet per ſingula diſcurrendo. Sed non eſt aſsignabile compoſitum, quod importet in recto agens, & patiens. Ergò ex agente, & paſſo non poteſt vnum, & idem compoſitum reſultare. Prob. min. Quià tale compoſitum non eſſet agens, nec eſſet patiens, nec poſſet habere

habere

Digitized by Google

habere aliam denominationem, & eſſe in aliqua ſpecie. Ergò non eſt dabile tale compoſitum.

Dices: Tale compoſitum non fore agens, nec patiens diviſivè, & excluſivè, ſed vtrumque eſſet in recto.

Contra tamen eſt. Quia compoſitum, quod in recto ſit agens, & patiens ſimul, & in recto per vtramque denominationem cōſtitutum, chymæricum eſt. Ergò non eſt dabile. Prob. ant. Tale compoſitum eſſet ſimul, & in recto conſtitutum per denominationem oppoſitam agentis videlicet, & patientis. Ergò eſſet chymæricum. Nam compoſitum conſtitutum in recto per duplicem differentiam oppoſitam, chymericum eſt.

Secundo ſolutio principalis impug. Subiecta, quæ inadæquatè comparantur ad aliquam formam, ſolum materialitèr differunt; formalitèr verò convenientiam important, ſicut in omnibus ſubiectis inadæquatis cernere licet. Imò & actus inadæquati alicuius habitus, vel potentiæ comparativè ad habitum, vel potentiam materialitèr diſtinguuntur. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis non habent convenientiam formalem cum ſola diſtinctione materiali. Ergò non comparantur vt ſubiecta inadæquata ad prædictam entitatem. Maior. cum conſeq. tenet. Et prob. min. Ea, quæ conveniunt formalitèr, & ſolum materialitèr differunt in creatis, pertinent ad idem prædicamentum. Nam ſi ad diverſa prædicamenta pertinerent, eſſent diſtincta formalitèr, ſicut ipſa prædicamenta. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis pertinent formalitèr ad prædicamenta diverſa, ſicut etiam actio, & paſſio. Ergò agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis non habent convenientiam formalem cum ſola diſtinctione materiali.

Tertio impugnatur ſolutio principalis. Eadem numero entitas accidentis nōn poteſt recipi in duobus ſubiectis diſtinctis, & ad invicem nōn vnitis. Sed agens, & patiens ſunt duo ſubiecta diſtincta, ad invicem non vnita. Ergò eadem entitas actionis, & paſsionis non poteſt in vtroque recipi, nec vtrumque ad illam inadæquatè comparari.

Reſpondebis. Eandem entitatem poſſe recipi in duobus ſubiectis diſtinctis, & ad invicem nōn vnitis. Nam quando ignis calefacit duo ligna diſtincta, eadem numero entitas calefactionis recipitur in vtroque ligno, in ſententia noſtra aſſerente, quod actio recipitur in paſſo.

Sed contra eſt. Nam illa calefactio non ſolum recipitur in lignis diverſis, & ſeparatis, ſed etiam recipitur in medio exiſten-

te

te inter vtrumque, quamvis propter incapacitatem ſubiecti non producat in medio totum illum effectum, quem producit in ligno, ſemper tamen producit aliquem effectum in medio: ergò nunquam eadem entitas recipitur in ſubiectis diſtinctis, & ad invicem non vnitis, alias eadem entitas poſſet eſſe à ſe ipſa diverſa, & ſeparata, ſicut & ipſa ſubiecta realitèr ſeparantur.

Ex quo patet ad exemplum, quo vtuntur adverſarij de modo vnionis, qui idem realitèr recipitur in materia, & forma. Quia materia, & forma non ſunt ad invicem ſeparatæ, ſed potius per talem modum vniuntur. Et ita mirum non eſt, quod idem in vtraque recipiatur.

Reſpondebis: eandem numero entitatem poſſe recipi in ſubiectis diſtinctis, & ad invicem ſeparatis. Quia eadē relatio proportionis, quam vnus numerus dicit ad alterum. Recipitur in omnibus, quamvis vnitatis inter ſe ſint diverſæ, & ſeparatæ.

Sed contra eſt. Quia probabilius eſt relationem proportionis numeri ad numerum recipi ſolum in vltima vnitate cum ordine ad vnitates præcedentes. Nam vltima vnitas dat ſpeciem numero, & fundat relationem proportionis cum habitudine ad præcedentes. Et conſequentèr cum eadem habitudine debet relationem recipere. Ergò contradictorium ſolutionis probabilius eſt.

Secundo impugnatur data ſolutio. Quia numerus eſt vnum per ſe vnitate ordinis, & omnes partes importat in recto. Et ideò eadem relatio, quæ efficit totum, recipitur in omnibus partibus ſaltim mediatè. Sed ex agente, & paſſo non fit vnum ens per ſe habens determinatam eſſentiam, & ſpeciem. Alias haberet determinatum prædicamentum diſtinctum ab omnibus alijs. Quod tamen eſt falſum. Ergò eadem entitas non poteſt eſſe recepta in agente, & paſſo ſimul.

Secundo. Alia ratione efficaci probatur noſtra concluſio. Actio immanens recipitur formalitèr in agente. Ergo actio tranſiens formalitèr in paſſo recipitur. Antec. conſtat, & conſeq. probatur. Quia hæc eſt differentia, quam Div. Thom. locis antecedentèr relatis, & 1. p. quæſt. 18. artic. 3. ad 1. aſsignat inter actionem immanentem, & actionem tranſeuntem, quod prima eſt perfectio agentis, & recipitur in illo: ſecunda eſt perfectio paſsi, & in ipſo recipitur. Quod etiam indicare videtur nominis ethimologia. Nam ſicut actio dicitur immanens, quia intus manet: ita appellatur tranſiens, qua tranſit in exteriorem materiam, & recipitur in paſſo.

Reſp. contrarij. Actionem tranſeuntem ab immanente diſtin-

ſingul., non quia vna recipiatur in agente, & altera recipiatur in paſſo; ſed quia actio tranſiens producit effectum ad extra, & actio immanens producit effectum ad intra.

Contra tamen eſt. Quia actio immanens nedum producit effectum ad intra, ſed etiam recipitur in agente. Ergò, vt actio tranſiens ſit adæquatè ab immanenti diſtincta non ſolum debet effectum ad extra producere, ſed etiam debet ad extra, vel in paſſo recipi.

Secundo impugnatur ſolutio data. Producere effectum ad extra competere poteſt actioni formalitèr immanenti. Ergò vt actio tranſiens ſit ab immanenti diſtincta, ſatis non eſt, quod producat effectum ad extra, ſed vltra requiritur, quod recipiatur in paſſo. Prob. ant. Actio intellectus, & voluntatis divinæ eſt actio formaliter immanens. Et tamen Deus per intellectum, & voluntatem operatur ad extra formaliter. Ergò producere effectum ad extra poteſt competere actioni formaliter immanenti.

Rurſus etiam. In Angelo non reperiuntur actiones formaliter tranſeuntes; ſed tantum actiones formaliter immanentes. Eo quod in Angelo ſolum reperitur intellectus, & voluntas, quorum actiones ſunt formaliter immanentes. Et tamen Angelus plures effectus ad extra producit, & plura corpora movet. Ergò producere effectum ad extra poteſt competere actioni formaliter immanenti.

§. III.

Solvuntur argumenta.

ARguit. primo contra concl. noſtram. Nam, vt actio tráſiens differat ab immanenti formalitèr, neceſſarium nõ eſt, quod recipiatur in paſſo. Ergò non in paſſo recipitur. Prob. ant. Actiones non per ſubiecta, ſed per terminos diſtinguuntur. Eo quod actio non à ſubiecto, ſed à termino habet ſpeciem. Ergò, vt actio tranſiens differat ab immanenti formaliter, neceſſarium non eſt, quod recipiatur in paſſo, ſed ſufficit, quod effectum aliquem ad extra producat.

Confir. & explicatur. Actio formaliter immanens non per ſe ordinatur ad effectum producendum ad extra, nec ab illo habet ſpeciem. Ergò. vt actio tranſiens differat formaliter ab immanenti, ſatis eſt, quod effectum producat ad extra, & per ſe ordinetur ad ipſum. Quia per id, quod ſolum convenit ipſi, & non convenit actioni immanenti, ſufficienter ab illa diſtinguitur.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Per terminos formaliter: conc. ant. Connexivè: nego

Digitized by Google

voluntate, quæ poteſt non ponere actum. Sicut affirmant aliqui de ente rationis, quod ſemper exigit proprietates, poteſt tamen reperiri ſine illius. Eo quod proprietates fiunt per actum intellectus, ſupponentis voluntatem libere applicantem ad proprietates fingendas.

Ex dictis colligitur finem per ſuam motionem nihil reale intrinſecum imprimere voluntati. Hoc enim eſt proprium cauſæ efficientis, quæ verè, & per phyſicum contactum influit in proprium effectum; non tamen competit fini, qui ſolum metaphorica motione movet per quandam ſympatiam cum ipſa voluntate. Nam voluntas habet propenſionem in bonum. Et ita quando bonum illi proponitur, movetur ſtatim ad amorem illius: quæ quidem motio metaphorica, & intentionalis, eſt vera, & realis in cauſando, & etiam phyſica: id eſt, non moralis. Dicitur tamen motio metaphorica per ſimilitudinem, & metaphoram ad motionem cauſæ efficientis procedentem ab illa, quatenùs exiſtit in re, & per veram, & realem egreſſionem, ſicut floriditas, & amœnitas prati, quæ letificat hominem aſpicientem dicitur riſus metaphoricè per ſimilitudinem ad verum hominis riſum, quo lætitia cordis oſtenditur. Et hæc de art. iſto, & 2. lib. Phyſic. cum art. præcedenti ad Phyloſ. applicanda.

LIBER TERTIVS.

PHYSICORVM.

PHYLOSOPHI accutiſsimus Intellectus, profunditate elevatus, elevatione profundus, dignitate intelligentiæ admirandus, & admiratione dignus paſsionem notiſsimam, & communem entis mobilis in hoc tertio libro explicandam aggreditur, & diffinire connatur proprietatem quidem communē, videlicèt motum: qui omnibus bellum cruentiſsimū dicit, omnibus certamina movet, dum ipſa quietem deſiderant. Et motus inquietudinem amat: quies regnare tentat. Et motus cum quiete pugnat, & audacia plenus gloriatus omnia ſub illius pede

eſſe

Digitized by Google

eſſe ponenda vago, & ſuo ſimul colla domanda iugo. Ipſe namque per vndarum guttas, flores, & gramina cuncta, arborum ramos, ſtellas, & omnes ariſtas, per dubios pelagi fluctus, per ſaxa, per hoſtes, per orbem terræ, necnon & æquora Ponti fugit inquietus, & ipſa quatit aera totus. Ad cuius velocitatem inſequendam, & naturam ſuperandam aſsiſtat nobis Cœli Prodigium totius mundi Portentum, Eccleſiaſtici fulmen Altaris, & lumen honoris. Sanctiſsimus Thom. cuius nomen lætitia eſt Cœlo, ſemper venerabile mundo: cuiuſque doctrina ſecura via eſt cuiuſcumque ſapientis, diſpoſitione tonantis. Quo duce non timet vultus Philoſophia minaces; ſed potius excuſo læta pavore canit. Cum quo ſit.

QVÆSTIO I.

De Motu, Actione, & Paſsione.

ARTICVLVS I.

Quibus competat diffinitio motus.

§. I.

Motus diffinitio proponitur.

MOtus in communi, ex his, quæ Ariſt. docuit in c. 1. in hoc libro, communitèr diffinitur: *Actus entis in potentia, ſecundum quod in potentia.* In qua prima particula ponitur loco generis. Quia in ratione actus convenit motus cum quacumque altera forma. Alia verò particula entis in potentia explicat ſubiectum motus, videlicèt mobile; quod erat in potentia ad motū: Per vltimam deniqueparticulam *ſecundum quod in potentia* diſtinguitur motus ab omni alia forma. Nam motus talitèr actuat ſubiectum mobile, quod illud relinquit in potentia ad ipſum terminum motus, quod aliæ formæ non habent.

Hæc omnia explicantur exemplo lapidis, qui antequam moveretur, erat in potētia ad motum. Et ideò motus lapidis eſt actus entis, quod prius erat in potentia; quando verò lapis movetur, iam non eſt in potentia ad ipſum motum: in potentia tamen eſt ad ipſum terminum motus. Eo quod motus eſt fieri termini, & illius conſequtio. Et ita actuat lapidem talitèr quod ex modo actuandi relinquit ipſum in potentia ad terminum conſequendum.

Sed inſt. Motus non eſt diffinibilis. Ergò non rectè diffinitur. Prob. ant. Motus non habet eſſentiam determinatam. Siquidem non pertinet directè ad aliquod prædicamentum, & per omnia divagatur. Ergò diffinibilis non eſt.

Reſp. motum directè non pertinere ad aliquod prędicamentū, non

non tamen hoc provenire, ex quo non habeat determinatam eſſentiam (quod quidem falſum eſt, cum habeat propriam ſpeciem, per quam conſtituitur in ſe ipſo, & diſtinguitur à quolibet alio) ſed hoc provenire, ex quo motus eſt aliquid incompletum. Et ita non pertinet ad aliquod prædicamentum directè, ſed potius inter poſt prædicamenta numeratur. Inſtantia eſt in analogis, & æquivocis, quæ verè diffiniuntur. Et tamen directè ad aliquod prædicamentum non pertinent.

Dices: Solum ens completum eſt verè diffinibile. Sed motus eſt aliquid incompletum. Ergò verè diffiniri non poteſt.

Reſp. Ens incompletum verè poſſe diffiniri. Siquidem verè conſtat ex prædicato communi, & ex vera differentia; quod ad veram diffinitionē ſufficit; quāvis non poſsit ens incompletum diffiniri diffinitione ita propria, qua diffinitur ens completum.

Secundo inſtabis. Per illam particulam *ſecundum quod in potentia* ſignificatur ſubiectum eſſe in potentia ad ipſum terminum motus. Sed hoc idem ſignificatur per aliam particulam *entis in potentia.* Ergò idem ſignificatur per vtramque, & conſequenter aliqua ſuperflua erit.

Reſp. neg. min. Quia per illam particulam *entis in potentia* ſolum ſignificatur ſubiectum mobile eſſe in potentia ad ipſum motum; non tamen ad terminum motus.

Sed contra, ſubiectum eſſe in potentia ad motum non eſt de ratione mobilis. Quia cor nūquam eſt in potentia ad ſuum motum, ſed ſemper in actu movetur. Ergò per illam particulam *entis in potentia* ſignificari non debet ſubiectum eſſe in potentia ad motum, ſed potius ad ipſum terminum motus.

Reſp. Quod cor non eſt in potentia diviſionis, & carentiæ phyſicæ ad motum; eſt tamen in potentia metaphyſica ad ipsū, quatenùs eſt principium illius: & ipſe motus de eſſentia cordis non eſt. Sicut Sol eſt in potentia metaphyſica ad lucem. Quià licèt nunquam ſit ſine luce, ipſa tamen lux de eſſentia Solis non eſt. Vndè per illam particulam *entis in potentia* ſignificatur ſubiectum motus eſſe in potentia phyſica, vel metaphyſica ad motum.

Tertiò inſtabis. Diffinitio motus convenit alijs formis, tàm ſubſtantialibus, quàm accidentalibus. Ergò convenit alijs à diffinito. Et conſequentèr bona non eſt. Prob. ant. Quia calor vt quatuor relinquit ſubiectum in potentia ad calorem vt quinque: & forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam hominis. Ergò diffinitio motus competit alijs formis.

Reſp.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Per modum formæ imperfectę, quatenùs vna forma imperfecta ordinatur ad perfectam: conc. ant. Per modum viæ, & tanquam fieri ipſius termini, ad quem ſubiectum relinquitur in potentia: neg. antec. & conſeq. Quia eſſe viam, & tendentiam, & tali modo actuare ſubiectum per modum fieri termini, & ipſum relinquendo in potentia ad terminum ipſum, eſt propria natura motus, & nulli alteri convenit.

Ad punctum ergò difficultatis veniendo ſupponimus motum poſſe accipi pro motu ſucceſſivo habente partes priores, & poſteriores, quarum vna alteri ſuccedit, qualis eſt motus localis, & motus alterationis: in quo motu ſimul non eſt fieri termini, & illius factum eſſe. Et ita ex vi illius relinquitur ſubiectum in potentia ad ipſum terminum motus. Proindeque motui prædicto verè competit aſsignata diffinitio.

Poteſt inſuper accipi motus pro quacumque mutatione inſtantanea, in qua ſimul eſt fieri termini, & illius factum eſſe. Quę quidem eſt in multiplici differentia: Alia namque eſt intentionalis purè ſpiritualis, ſicut intellectio Angelica. Alia quidem præſuppoſitivè à materia dependet, ſicut intellectio humana. Alia verò quoad ſubſtantiam materialis eſt, ſicut actiones ſenſuum externorum, & internorum. Alia tandem eſt mutatio inſtantanea, nō quidem intentionalis, ſed phyſica, & naturalis. De quibus omnibus difficultas eſt, an ipſis competat diffinitio? Pro quo

§. II.

Statuitur noſtra concluſio.

Nulli mutationi inſtantaneæ intentionali competit diffinitio; benè tamen mutationi phyſicæ naturali.

PRimam partem concl. probamus. Quia mutationes intentionales prædictæ non ſunt verè motus. Ergò illis non cōvenit diffinitio. Prob. ant. Subiectum motus ſolum imperfectè actuatur per motum, & perfectè per terminum motus. Sed mutationes prædictæ non imperfectè, ſed potius perfectè actuant ſubiectum: Siquidem perfectio ſubiecti in ipſa mutatione intentionali conſiſtit: ſicut perfectio potentiæ viſivæ conſiſtit in videre: & perfectio intellectus in intelligere, & voluntatis in amare. Ergò mutationes prædictæ non ſunt verè motus.

Conf. & vrg. Motus per ſe ordinatur ad terminū, ſicut motus localis ad vbi: & alteratio ad qualitatem. Sed mutationes prędictę nō per ſe ad terminū ordinantur,

Ergò mutationes prædictæ non habent rationem motus. Prob. mi. Nam plures ex mutationibus aſsignatis nullum terminum producunt, ſicut actiones ſenſuum exteriorum: aliæ verò, quæ producunt verbum, ſpeciem expreſſam, vel idolum, non per ſe ordinantur ad ipſum, ſed potius verbum ordinatur ad actionem ipſam. Nam ideò intellectus producit verbum, vt obiectum intelligat, vel in verbo percipiat. Ergò mutationes iſtę non per ſe ad terminum ordinantur. Ex qua doctrina facilè quiſque poteſt ſolvere argumenta in contrarium, quę etiam faciſlima ſunt.

Secundam verò partem, videlicèt mutationi inſtantaneæ phyſicæ, & naturali diffinitionem aſsignatam convenire prob. Quia mutatio inſtantanea phyſica, & naturalis, qualis eſt generatio ſubſtantialis, relinquit ſubiectum in potentia, ſecundum quod in potentia. Ergò verè competit illi aſsignata diffinitio. Prob. ant. Prædicta mutatio eſt actus materiæ primæ exiſtentis in potentia ad formam ſubſtantialem, ad quam etiam ordinatur. Ergò eſt actus entis in potentia ſecundum quod in potentia. Prob. antec. Pro illo priori, quo intelligitur generatio ſubſtantialis, intelligitur in materia fieri formæ ſubſtantialis, & via ad ipſam, non tamen intelligitur ipſa forma, ſed potius intelligitur materia in potentia ad formam ſubſtantialem conſequendam. Ergò prædicta mutatio inſtantanea eſt actus materiæ primæ exiſtentis in potentia ad formam ſubſtantialem, ad quam etiam ordinatur.

Dices: Mutatio prædicta ſimul eſt cum forma ſubſtantiali per illam producta. Et propterea dicitur mutatio inſtantanea: quia terminus per illam productus ſimul eſt, & in eodem inſtanti cum mutatione ipſa. Ergò talis mutatio non relinquit materiam in potentia ad ipſam formam.

Reſp. diſt. ant. Simultate inſtantis in *quo*: conc. ant. Simultate inſtantis à *quo*: neg. ant. & conſ. Licèt namque mutatio iſta ſimul ſit cum forma producta in eodem inſtanti reali temporis, & in *quo*; eſt tamen prior forma prioritate à *quo*. Nam quando intelligitur mutatio, non dum intelligitur forma. Et ita pro illo priori intelligitur materia in potentia ad formam habendam.

Sed contra. Quod eſt in potentia ad formam habēdam, habet privationem formæ. Sed materia pro illo priori generationis privationem formæ non habet. Ergò non intelligitur in potentia ad formam. Prob. min. In eodem inſtanti reali non poteſt eſſe forma cum ipſius privatione: ſicut lux non poteſt eſſe cum tenebris: nec cæcitas cum viſu. Sed in inſtanti reali generationis eſt forma. Ergò pro illo priori

ri generationis non habet materia privationem formæ.

Reſp. diſt. mai. Privationem ſtrictam, vel latam: conc. mai. Strictam præciſſe: nego mai. & ſub eadem diſtinctionis minoris: neg. conſeq. Quia, vt aliquid ſit in potentia ad formam, non requiritur ſtricta privatio, vel rigoroſa formæ carentia, ſed ſufficit privatio lata, ideſt, quod pro aliquo priori intelligatur ſubiectum, & non intelligatur forma. Cumque pro priori generationis intelligatur materiam mutari, & tendere ad formam, & non dum forma intelligatur in materia. Fit inde materiam intelligi in potentia ad formam habendam.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſcurſu colligitur motum realitèr diſtingui à ſubiecto mobili. Quia mobile eſt in potentia ad motum. Nihil autem eſt in potentia ad ſe ipſum.

Sec. infertur motum realitèr diſtingui à termino à *quo*, & à termino ad *quem*. Quia per motum deſtruitur terminus à *quo*, & acquiritur terminus ad quem: & nihil poteſt deſtruere, vel acquirere ſe ipſum.

Quod quidem conſtat inſuper ex eo, quod idem terminus poteſt fieri per diverſum motum, vel actionem diverſam realitèr. Sicut idem numero homo factus per generationem fiet in reſurrectione per actionem divinam. Et idem numero Corpus Chriſti factum à Beata Virgine, vel ex illa, producitur à Sacerdote per verba conſecrationis. Et eadem numero qualitas producta per vnã actionem poteſt per aliam intendi. Quod quidem ſignum eſt motum non identificari realitèr cum termino producto per ipſum. Alias duo motus, vel actiones eſſent idem realitèr cum vno, & eodem termino, & realitèr diſtinguerentur inter ſe. Quod admittendum non eſt.

Tertio colligitur motum non eſſe realitèr diſtinctum ab actione, & paſsione. Quia actiones multiplicendæ non ſunt abſq̃ vlla neceſsitate. Sed nulla neceſsitas eſt, vt actio motus, & paſsio ſint entitates realitèr diſtinctę. Ergo nõ diſtinguũtur realitèr. Probat. min. Eadem actio, provt egreditur ab agente, poteſt denominare agens, provt recipitur in mobili, poteſt denominare paſſio, & quatenùs mobile per illam movetur, poteſt denominari motus. Sicut idem impulſus, quo aliquis movet lapidem, provt egreditur ab impellente eſt actio, & quatenus movet lapidem dicitur motus, & ſecundum quod in lapide recipitur dicitur paſſio. Ergò nulla neceſsitas eſt, vt actio, motus, & paſsio

ſint

ſint entitates diſtinctæ, & multiplicatæ realitèr.

Dices: Actio, & paſsio pertinent ad prædicamenta diverſa. Ergò realitèr diſtinguntur. Quia eadem entitas non poteſt ad diverſa prædicamenta pertinere.

Reſp. Quod, vt aliqua prędicata pertineant ad prędicamenta diverſa, non requiritur diſtinctio realis, ſed ſufficit diſtinctio formalis per rationem, & virtualis à parte rei.

Sed contra. Quia ideò in probabili ſententia Thomiſtarũ relatio diſtinguitur realitèr à ſuo fundamento: quia fundamentũ, & relatio pertinent ad diverſa prædicamenta. Ergò quæ pertinent ad diverſa prædicamenta realitèr diſtinguuntur.

Reſp. tamen: Thomiſtas non probare relationem, & fundamentum eſſe diſtincta realitèr: quia pertinent ad prædicamenta diverſa abſolutè; ſed quia pertinent ad prædicamenta diverſa, quorum vnum eſt abſolutum, & alterum relativum: & ideò eſſe diſtincta realitèr. Eoquod eadem entitas non poteſt eſſe abſoluta, & relativa. Alias haberet totum ſuum eſſe in ordine ad aliud. Quia eſſet relativa. Et ſimul non haberet. Siquidem eſſet abſoluta, quæ prędicata de eadem entitate verificari non poſſunt.

Tandem colligitur diſtinctionem motus à termino eſſe realem modalem. Quia motus eſt entitas modalis, vialis, & incompleta, vt ex propria natura cognoſcitur. Ergò ſolum realitèr modalitèr à termino diſtinctus eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrùm actio formalitèr tranſiens recipiatur in paſsio?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur, & ſententiæ referuntur.

IN difficultate iſta graviſsima vnum ſupponimus, & inquirimur aliud. Supponimus quidē quod actio formalitèr vt talis importat formalitèr inhærentiam, quamvis ſolum explicèt egreſsionem ab agente. Sicut relatio formalitèr vt talis dicit inhærentiam, licèt ſolum explicèt reſpectum, vel tendentiam ad terminum relationis. Et vtriuſque eadem ratio eſt. Quia ratio accidentis eſt conceptus communis ad relationem, & actionem. Et ita quęlibet ex illis formalitèr inhærentiam importat. De ſubiecto tamen inquirimus, an videlicèt ſubiectum, cui inhæret actio, ſit agens, à quo procedit, vel ipſum paſſum? Et de actione immanēti dubium nobis non eſt. Illa namq; formalitèr eſt in agente, ſicut intellectio in intellectu. Et proptereà dicitur immanens quia intus manet, ſicut etiam intellectus dici-

Digitized by Google

dicitur intelligens: quià intus percipit, vel legit obiectum. Solum ergò de actione formalitèr tranſeunte difficultas iſta procedit.

Prima autem in hoc puncto ſent. aſſerit: actionem formalitèr tranſeuntem eſſe ſubiectivè in agente, vel inhærere illi. Quam defendit Caiet. 1. p. quæſt. 25. art. 1. & ipſum ſequuntur aliqui antiquiores Thomiſtæ, & ex modernis Mag. Hortiz tract. 7. conferent. 1. eandem tenet Scotus in 4. diſt. 13. quæſt. 1. & diſtin. 43. quæſt. 5. 6. de tertio, cui omnes Scotiſtæ ſubſcribunt, & adhærent plures alij extra Scolam D. Thom.

2. verò ſent. aſſerit: actionem inchoativè eſſe in agente, & conſummativè in paſſo: ità Silvius, & Rever. S. Th. cum hoc diſcrimine tamen, quod Silvius ait eandem entitatem actionis in principio eſſe in agente, & inde tranſfundi ad paſſum: Mag. verò S. Thom. affirmat: non eſſe eandem entitatem, ſed diverſam ordine quodam ſe habentem: Sicut etiam ſubiecta ipſa ordine quodam ſe habent: & ex vtraque entitate conflari vnam totalem entitatem conſummatam, & completam. Eo quod prima eſt inchoatio ſecundæ, per quam ipſa completur, & conſummatur.

3. verò ſent. abſolutè affirmat: actionem formalitèr tranſeuntem ſubiectari in paſſo, & ſolùm in illo recipi, vel inhęrere. Ità Capreol. in 2. diſt. 1. quæſt. 2. & Ferrara 2. contra gentes cap. 1. Soncin. & Soto, & Venerandi Patres Carmel. quos plures alij ſequuntur. Et hæc noſtra concluſio.

§. II.

Actio formalitèr traſiens recipitur in ipſo paſſo.

Sent. iſtam tradit Angel. Doc. 9. metaph. lect. 8. per ea verba: *Ipſa actio eſt in facto, vt ædificatio in eo quod ædificatur*: & rationem reddit infrà. *Quia quando per actionem potentiæ conſtituitur aliquod operatum, illa actio perficit operatum, & non operantem. Vndè eſt in operato ſicut actio, & perfectio eius, non autem in operante.* Quæ verba ponderatione non indigent.

Eadem doctrinam dedit etiam quæſt. 10. de potent. art. 1. dicens: *Eſt autem duplex operatio, quædam quidem tranſiens ab operante in aliquod extrinſecum, ſicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidem operatio non eſt perfectio operantis, ſed operati. Non enim aliquid acquiritur igni ex hoc, quod eſt calefaciens, ſed calefacto acquiritur calor.* Quod etiam affirmat pluribus alijs in locis conformitèr ad ea, quæ docet 3. phyſic. lect. 3. dum ait: *Quod actio, & paſſio non differunt ſubiecto à motu.* Quià tamen oppoſita ſent. ſufficientèr etiam in

in D. Th. fundatur propterea alia teſtimonia D. Th. omittimus vt ad rationem veniamus.

Prima autem ratio efficax pro noſtra ſent. ea eſt. Quod actio motus, & paſsio ſunt eadem realitèr entitas. Sed motus, & paſsio realitèr recipiuntur in paſſo. Nàm motus eſt actus, & forma mobilis. Ergò etiam actio realitèr in paſſo recipitur, & nullo modo recipitur in agente. Quià eadem realitèr entitas non poteſt recipi in duplici ſubiecto realitèr entitativè, & numericè diſtincto.

Conf. Actio motus, & paſſio ſunt idem numero accidens. Sed idem numero accidens non poteſt recipi in duplici ſubiecto diſtincto numericè. Ergò ſi motus, & paſsio recipiuntur in paſſo, non poterit actio recipi, & ſubiectari in agente. Mi. prob. Accidens receptum in duplici ſubiecto, numericè diſtincto debet etiam eſſe numero diverſum. Eo quod accidens individuatur à ſubiecto. Et conſequentèr vbi ſubiectum eſt numero diſtinctum, debet etiã accidens eſſe numero diverſum. Ergò idẽ numero accidens non poteſt recipi in duplici ſubiecto diſtincto numericè.

Reſp. contrarij. Idem numero accidens non poſſe recipi in duplici ſubiecto adæquato, & totali numericè diſtincto. Aliàs ipſum accidens eſſet idem numero, & non eſſet idem numero, Siquidem accipit numericã vnitatem à ſubiecto adæquato. Et eſſet in duplici ſubiecto adæquato, numericè diſtincto. Poteſt tamen idem accidens recipi in duplici ſubiecto inadæquato abſque vllo inconvenienti. Quia ex duplici ſubiecto inadæquato reſultat vnum tantum numero ſubiectum completum, & adæquatum, à quo accidens accipit numericam vnitatem: & hoc modo comparantur agens, & patiens ad entitatem actionis. Et ità mirum non eſt, quod talis entitas in vtroque recipiatur.

Sed contra eſt. Quià agens, & patiens non poſſunt tanquàm ſubiecta inadęquata ad actionem comparari. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Quando duo ſubiecta vt inadæquatà comparantur, ex vtroque reſultat vnum adęquatũ ſubiectum, & ex vtroque etiam tanquàm ex parte reſultat vnum compoſitum. Sed ex agente, & paſſo non poteſt vnum compoſitum reſultare. Ergò non poſſunt ſe habere vt ſubiecta inadæquata. Prob. min. Omne compoſitum importat in recto partes, ex quibus componitur, ſicut patet per ſingula diſcurrendo. Sed non eſt aſsignabile compoſitum, quod importet in recto agens, & patiens. Ergò ex agente, & paſſo non poteſt vnum, & idem compoſitum reſultare. Prob. min. Quià tale compoſitum non eſſet agens, nec eſſet patiens, nec poſſet

habere

ſabere aliam denominationem, & eſſe in aliqua ſpecie. Ergò non eſt dabile tale compoſitum.

Dices: Tale compoſitum non fore agens, nec patiens diviſivè, & excluſivè, ſed vtrumque eſſet in recto.

Contra tamen eſt. Quia compoſitum, quod in recto ſit agens, & patiens ſimul, & in recto per vtramque denominationem cōſtitutum, chymæricum eſt. Ergò non eſt dabile. Prob. ant. Tale compoſitum eſſet ſimul, & in recto conſtitutum per denominationem oppoſitam agentis videlicet, & patientis. Ergò eſſet chymæricum. Nam compoſitum conſtitutum in recto per duplicem differentiam oppoſitam, chymericum eſt.

Secundo ſolutio principalis impug. Subiecta, quæ inadæquatè comparantur ad aliquam formam, ſolum materialitèr differunt; formalitèr verò convenientiam important, ſicut in omnibus ſubiectis inadæquatis cernere licèt. Imò & actus inadæquati alicuius habitus, vel potentiæ comparativè ad habitum, vel potentiam materialitèr diſtinguuntur. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis non habent convenientiam formalem cum ſola diſtinctione materiali. Ergò non comparantur vt ſubiecta inadæquata ad prædictam entitatem. Maior. cum conſeq. tenet. Et prob. min. Ea, quæ conveniunt formalitèr, & ſolum materialitèr differunt in creatis, pertinent ad idem prædicamentum. Nam ſi ad diverſa prædicamenta pertinerent, eſſent diſtincta formalitèr, ſicut ipſa prædicamenta. Sed agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis pertinent formalitèr ad prædicamenta diverſa, ſicut etiam actio, & paſſio. Ergò agens, & patiens comparativè ad entitatem actionis, & paſsionis non habent convenientiam formalem cum ſola diſtinctione materiali.

Tertio impugnatur ſolutio principalis. Eadem numero entitas accidentis nōn poteſt recipi in duobus ſubiectis diſtinctis, & ad invicem nōn vnitis. Sed agens, & patiens ſunt duo ſubiecta diſtincta, ad invicem non vnita. Ergò eadem entitas actionis, & paſsionis non poteſt in vtroque recipi, nec vtrumque ad illam inadæquatè comparari.

Reſpondebis. Eandem entitatem poſſe recipi in duobus ſubiectis diſtinctis, & ad invicem nōn vnitis. Nam quando ignis calefacit duo ligna diſtincta, eadem numero entitas calefactionis recipitur in vtroque ligno, in ſententia noſtra aſſerente, quod actio recipitur in paſſo.

Sed contra eſt. Nam illa calefactio non ſolum recipitur in lignis diverſis, & ſeparatis, ſed etiam recipitur in medio exiſtente

te inter vtrumque, quamvis propter incapacitatem ſubiecti non producat in medio totum illum effectum, quem producit in ligno, ſemper tamen producit aliquem effectum in medio: ergò nunquam eadem entitas recipitur in ſubiectis diſtinctis, & ad invicem non vnitis, alias eadem entitas poſſet eſſe à ſe ipſa diverſa, & ſeparata, ſicut & ipſa ſubiecta realitèr ſeparantur.

Ex quo patet ad exemplum, quo vtuntur adverſarij de modo vnionis, qui idem realitèr recipitur in materia, & forma. Quia materia, & forma non ſunt ad invicem ſeparatæ, ſed potius per talem modum vniuntur. Et ita mirum non eſt, quod idem in vtraque recipiatur.

Reſpondebis: eandem numero entitatem poſſe recipi in ſubiectis diſtinctis, & ad invicem ſeparatis. Quia eadē relatio proportionis, quam vnus numerus dicit ad alterum, Recipitur in omnibus, quamvis vnitatis inter ſe ſint diverſæ, & ſeparatæ.

Sed contra eſt. Quia probabilius eſt relationem proportionis numeri ad numerum recipi ſolum in vltima vnitate cum ordine ad vnitates præcedentes. Nam vltima vnitas dat ſpeciem numero, & fundat relationem proportionis cum habitudine ad præcedentes. Et conſequentèr cum eadem habitudine debet relationem recipere. Ergò contradictorium ſolutionis probabilius eſt.

Secundo impugnatur data ſolutio. Quia numerus eſt vnum per ſe vnitate ordinis, & omnes partes importat in recto. Et ideò eadem relatio, quæ efficit totum, recipitur in omnibus partibus ſaltim mediatè. Sed ex agente, & paſſo non fit vnum ens per ſe habens determinatam eſſentiam, & ſpeciem. Alias haberet determinatum prædicamentum diſtinctum ab omnibus alijs. Quod tamen eſt falſum. Ergò eadem entitas non poteſt eſſe recepta in agente, & paſſo ſimul.

Secundo. Alia ratione efficaci probatur noſtra concluſio. Actio immanens recipitur formalitèr in agente. Ergo actio tranſiens formalitèr in paſſo recipitur. Antec. conſtat, & conſeq. probatur. Quia hæc eſt differentia, quam Div. Thom. locis antecedentèr relatis, & 1. p. quæſt. 18. artic. 3. ad 1. aſsignat inter actionem immanentem, & actionem tranſeuntem, quod prima eſt perfectio agentis, & recipitur in illo: ſecunda eſt perfectio paſsi, & in ipſo recipitur. Quod etiam indicare videtur nominis ethimologia. Nam ſicut actio dicitur immanens, quia intus manet: ita appellatur tranſiens, quia tranſit in exteriorem materiam, & recipitur in paſſo.

Reſp. contrarij. Actionem tranſeuntem ab immanente diſtin-

ſtingui, non quia vna recipiatur in agente, & altera recipiatur in paſſo; ſed quia actio tranſiens producit effectum ad extra, & actio immanens producit effectum ad intra.

Contra tamen eſt. Quia actio immanens nedum producit effectum ad intra, ſed etiam recipitur in agente. Ergò, vt actio tranſiens ſit adæquatè ab immanenti diſtincta non ſolum debet effectum ad extra producere, ſed etiam debet ad extra, vel in paſſo recipi.

Secundo impugnatur ſolutio data. Producere effectum ad extra competere poteſt actioni formalitèr immanenti. Ergò vt actio tranſiens ſit ab immanenti diſtincta, ſatis non eſt, quod producat effectum ad extra, ſed vltra requiritur, quod recipiatur in paſſo. Prob. ant. Actio intellectus, & voluntatis divinæ eſt actio formaliter immanens. Et tamen Deus per intellectum, & voluntatem operatur ad extra formaliter. Ergò producere effectum ad extra poteſt competere actioni formaliter immanenti.

Rurſus etiam. In Angelo non reperiuntur actiones formaliter tranſeuntes; ſed tantum actiones formaliter immanentes. Eo quod in Angelo ſolum reperitur intellectus, & voluntas, quorum actiones ſunt formaliter immanentes. Et tamen Angelus plures effectus ad extra producit, & plura corpora movet. Ergò producere effectum ad extra poteſt competere actioni formaliter immanenti.

§. III.

Solvuntur argumenta.

ARguit. primo contra concl. noſtram. Nam, vt actio tráſiens differat ab immanenti formalitèr, neceſſarium nõ eſt, quod recipiatur in paſſo. Ergò non in paſſo recipitur. Prob. ant. Actiones non per ſubiecta, ſed per terminos diſtinguuntur. Eo quod actio non à ſubiecto, ſed à termino habet ſpeciem. Ergò, vt actio tranſiens differat ab immanenti formaliter, neceſſarium non eſt, quod recipiatur in paſſo, ſed ſufficit, quod effectum aliquem ad extra producat.

Confir. & explicatur. Actio formaliter immanens non per ſe ordinatur ad effectum producendum ad extra, nec ab illo habet ſpeciem. Ergò. vt actio tranſiens differat formaliter ab immanenti, ſatis eſt, quod effectum producat ad extra, & per ſe ordinetur ad ipſum. Quia per id, quod ſolum convenit ipſi, & non convenit actioni immanenti, ſufficienter ab illa diſtinguitur.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Per terminos formaliter: conc. ant. Connexivè: nego

nego ant. & conſeq. Quia licèt actio tranſiens, & immanens per terminos formaliter diſtinguatur; connexivè tamen etiam differunt per ſubiecta, quatenus cum diſtinctione terminorum per ſe connectitur ſubiectorum diſtinctio, & vna infertur ex alia. Cuius ratio eſt: Quia actio tranſiens, ſi per ſe ordinatur ad terminum producendum ad extra, per ſe etiam ordinatur ad ſubiectum ad extra perficiendum, media actione, & termino producto per illã. Et conſequenter ipſa etiam debet ad extra recipi. Sicut actio immanens debet ad intra recipi. Quia ordinatur ad ipſum agens, vt perficiendum per ipſam.

Addimus. Quod cum actio tranſiens per ſe ordinetur ad perficiendum paſſum, non ſolum paſſum habet rationem ſubiecti, ſed etiam habet rationem termini in ordine ad actionē tranſeuntem: & agens habet etiam rationem termini, & ſubiecti comparativè ad actionem immanentem. Et ita ex quo per terminos diſtinguantur, non infertur non poſſe per ſubiecta propria diſtingui: quandoquidem ſubiecta propria rationem termini habent.

Ad conf. negat. conſ. Quia ſi actio tranſiens per ſe ordinatur ad effectum producēdum ad extra, per ſe etiam ordinatur ad paſſum intrinſece perficiendum. Et ita in paſſo recipi debet. Si autem in paſſo non recipitur, non ordinabitur etiam ad paſſum intrinſecè perficiendum. Conſequenterque ſolum modò repugnanti ordinabitur per ſe ad effectum producendum ad extra.

Sed inſt. Poteſt per ſe ordinari ad terminum producēdum ad extra modo debito, & non repugnanti, quin recipiatur in paſſo. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob antec. 1. Potentia generativa per ſe ordinatur ad terminum producendum ad extrà: quià per ſe ordinatur ad generandum. Et tamèn talis potentia non eſt in paſſo, ſed in agente generante. Ergò poteſt actio per ſe ordinari debito modo ad terminum producendum ad extrà, quin recipiatur in paſſo.

2. prob. ant. Generatio ſubſtantialis per ſe ordinatur ad genitum productum ad extrà, & ſpecificatur ab illo. Et tamèn non in paſſo, ſed in agente recipitur. Ergò idem quod priùs Prob. min. Actio vitalis recipitur in agente. Quià agens per actionem vitalem ſe movet, & vivit: & non poteſt per illam ſe movere, niſi illam recipiat. Sed generatio actio vitalis eſt. Ergò in agente recipitur.

Ad 1. repl. reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Per modum potentiæ: conc. mai. Per modum operationis: neg. mai. & conceſſa min. neg. conſeq. Quià potentia generativa licèt per ſe ordinetur ad effectum producendum ad extrà (& idem de quacumque poten-

ten-

tentia operativa)non tamen eſt perfectio paſsi, ſed ſolum agentis. Et ità ſolum in agente recipitur: actio verò, ſi per ſe ordinatur ad terminũ producendum ad extra, ordinatur etiam ad paſſum intrinſecè perficiendum. Conſequenterque in paſſo recipitur.

Ad 2. prob. reſp. Generationem ſubſtantialem, quatenus eſt tranſiens formalitèr, recipi in ipſo paſſo, & non eſſe vitalem formalitèr. Quià ſolum eſt tranſiens, quatenus eſt emisſio ſeminis, ſecundum quam rationem formalitèr vitalis nõ eſt, ſed ſolum præſuppoſitivè, quatenùs ſupponit applicationem vitalem, & liberam generantis ad operationem illam.

Sed inſt. Pro illo priori actionis generativæ nondùm eſt paſſum. Ergò illa actio non poteſt in paſſo recipi. Prob. ant. Paſſum eſt effectus actionis generativę. Ergò pro priori talis actionis non dum eſt paſſum. Quià pro priori cauſæ non dum intelligitur effectus.

Reſp. tamen. Quod licet paſſum non intelligatur pro priori actionis generativæ, eſt tamen ſimul cum illa in eodem inſtanti reali. Quod ſufficit, vt illa actio recipiatur in paſſo. Inſtantia eſt in vltima diſpoſitione ad formam hominis, quæ pro priori naturæ hominem antecedit. Et tamen: quia eſt in eodem inſtanti reali cum illo, non implicat, quod in ipſo recipiatur, & de facto in ipſo recipitur.

Aliter poterat dici: actionem generativam ſecundum conceptum *ab* præcedere paſſum, & in genere cauſæ efficientis: in genere verò cauſæ materialis, & ſecundum conceptum *in* ſupponere ipſum. Et ita in illo recipi poſſe: ſicut vltima diſpoſitio in genere cauſæ materialis diſpoſitivæ antecedit hominem genitum, & in genere cauſæ materialis receptivæ, ſupponit ipſum; & in illo recipitur.

Dices: Actio præcedit paſſum ſecundum conceptum *ab*. Ergò etiam ſecundum conceptum *in*. Quia iſti duo conceptus ſunt idem realitèr. Et ideò ſi actio ſecundum vnum prior eſt, etiam ſecundum alterum prior erit.

Sed neg. conſeq. Quia licèt iſti duo conceptus identificentur realitèr, poteſt actio ſecundum vnum illorum præcedere, & ſecũdum alterum ſubſequi. Sicut intellectio creata, quatenùs dictio eſt, præcedit verbum, & quatenùs contemplatio ſequitur ad ipſum: & *in* peculiare in divina relatione antecedit generationem: & conceptus *ad* generationem conſequitur, & ſupra illam fundatur.

Secũd. arg. Relatio prędicamẽtalis agẽtis ad paſsũ eſt in ipſo agẽte. Ergò etiam actio, quæ eſt fun-

damentum relationis prædictæ, debet in agente recipi. Nàm fundamentum relationis,& ipſa relatio in eodem ſubiecto reperiri debent. Eo quod relatio dimanat à fundamento, & ab illo dependet in fieri.

Reſp. aliqui. Quod fundamentum relationis prædicamentalis agentis ad paſſum non eſt actio, ſed potentia productiva, quæ quidem recipitur in agente, ſicut ipſa relatio

Alij verò reſp. fundamentum,& relationem non ſemper, & neceſſariò debere reperiri in eodem ſubiecto. Quia non minus relatio dependet a fundamento in conſervari, quam dependet in fieri. Et tamen relatio conſervatur in ſubiecto, in quo fundamentum illius non eſt, vt conſtat in relatione vnionis, quam materia dicit ad formam: quæ quidem non recipitur in materia, ſed in toto compoſito. Quia materia ante formam nihil recipere poteſt. Et tamen fundamentum huius relationis in ipſa materia eſt. Ergò poterit relatio primo recipi, & eſſe in ſubiecto, in quo fundamentum illius non eſt, quæ ſolutiones probabiles inter Noſtros ad argumentum ſolvendum neceſſariæ non ſunt. Et ideò

Ad arg. alitèr reſp. Fundamentum relationis, quatenùs fundamentum illius eſt, debere eſſe in eodem ſubiecto, in quo eſt ipſa relatio. Cumque relatio agentis ad paſſum fundetur ſuprà actionem ſolum ſecundum conceptum *ab*. Indè fit debere eſſe in illo ſubiecto, in quo eſt actio ſecundum talem conceptum. Actio verò ſecundum conceptū *ab* eſt formalitèr denominativè in agente. Eo quod agens denominatur tale ab actione ſecundum conceptum egreſſionis ab illo. Et ideò mirum non eſt, quod prædicta relatio recipiatur in agente.

Tertio arg. Non poteſt agens intrinſecè per actionem mutari, niſi illā recipiat intrinſecè. Quià nihil poteſt intrinſecè mutari, niſi per aliquid intrinſecè receptum in ipſo. Vndè ſuprà diximus concurſum prævium intrinſece recipi in cauſa ſecunda: quia illā intrinſecè mutat. Sed agens intrinſecè per actionem mutatur, vt conſtabit ex infra dicendis. Ergò actio intrinſecè recipitur in agente.

Reſp. aliqui ex noſtris neg. min. Quia denominatio agentis ſolum eſt extrinſeca denominatio, ſicut denominatio viſi in pariete. Et ita agens non mutatur intrinſecè per actionem.

Hæc tamen ſolutio principio nititur falſo. Quià omnia prædicamenta ſunt aliquid intrinſecū, & præſtant denominationem intrinſecam, ſicut omnes ferè Thomiſtę in proprio loco defendunt. Sed actio ſecundum conceptū *ab*, & ſecundum egreſſionem ab agē-

te

Digitized by Google

te conſtituit ſpeciale prędicamẽtum. Ergò nequit eſſe extrinſeca denominatio.

Secundo reijcitur data ſolutio. Quia in differentia intrinſeca ſolum poteſt auferri per aliquid intrinſecum, à quo proveniat intrinſeca denominatio. Nam ablatio intrinſecę indifferentię eſt intrinſeca mutatio: mutatio autem intrinſeca ſolum per aliquid intrinſecum haberi poteſt. Sed actio tollit, & aufert intrinſecam indifferentiam agentis. Ergò tàm actio, quàm denominatio agentis aliquid intrinſecum eſt. Prob. min. Agens antecedentèr ad operationem eſt indifferens, & in potentia intrinſeca ad agendum, & non agendum. Sed potentialitas hæc determinatur, & indifferentia tollitur per ipſam actionem, quæ eſt vnum extremum ipſius indifferentiæ. Ergò actio tollit, & aufert intrinſecam indifferentiam agentis.

Reſp. aliqui. Prædictam indifferentiam non tolli per ipſam actionem, ſed ſolum per concurſum pręvium determinantem ad illam.

Sed contra eſt. Quia indifferentia agentis ad agendum, & non agendum debet formalitèr auferri per formam illam, qua conſtituitur agens in actu ſecundo operans: & de actu primo reducitur ad ſecundum. Sed per actionem conſtituitur agens operans in actu ſecundo: & reducitur de actu primo ad ſecũdum. Ergò per talem actionem tollitur formalitèr agentis indifferẽtia. Min. cum conſ. tenet, & prob. mai Potentialitas, & indifferentia ad aliquam actualitatem, & formam per ipſam formam aufertur. Sicut potentialitas, & indifferentia, quam ad formam habet materia tollitur per ipſam formam. Ergò indifferentia agentis ad operandum, & non operandum per ipſam operationem debet auferri, per quam agens conſtituitur in actu ſecundo operans. Et de actu primo reducitur ad ſecundum.

Secundò impug. ſolutio data. Quia ſuppoſito concurſu prævio adhuc agens manet in potentia activa ad ipſam operationem. Sed hęc potentialitas activa non tollitur per concurſum prævium formalitèr, ſed ſolum applicativè: quatenùs applicat ad operationem cauſæ ſecundæ. Ergò potentialitas hæc ſolum tollitur formalitèr per actionem.

Explicatur eadem impug. Quia indifferentia actus primi ſolum tollitur formalitèr per actum ſecundum. Sed concurſus prævius non eſt verè actus ſecundus reſpectu agentis creati. Ergò indifferentia actus primi, quę reperitur in agente creato, non poteſt auferri formalitèr per ipſum cõcurſum prævium, ſed per ipſam creatam actionem, quæ eſt verè actus ſecundus reſpectu agentis

creati. Quapropter tali ſolutione relicta

Reſp. ad arg. diſt. mai. Recipiatur intrinſicè, vel intrinſicè emitat: conc. mai. Recipiat determinatè: neg. mai. & conceſſa mi. neg. conſ. Nam vt agens mutetur intrinſicè per actionem, neceſſarium non eſt, quod intrinſicè illam recipiat, ſed ſatis eſt, quod intrinſicè illam emitat, vel ipſa intrinſicè egrediatur ab illo. Et cum actio intrinſicè egrediatur ab agente, poteſt agens intrinſicè per actionem mutari.

Sed Inſt. Non poteſt aliquid intrinſicè mutari per egreſſionem alterius ab ipſo. Ergo vt agens mutetur intrinſicè, ſatis non eſt, quod actio intrinſicè egrediatur ab agente. Prob. ant. Quia creaturę quando fiunt, intrinſicè egrediuntur à Deo, in quo antea intrinſicè continebantur. Et tamen Deus per talem egreſſionem non mutatur intrinſicè. Ergò non poteſt aliquid intrinſicè mutari per egreſſionem alterius ab ipſo. Præterquam quod dicere aliquid intrinſicè mutari per egreſſionem alterius, videtur abuſio terminorum, non tamen aliquid dicere verum.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Per modum effectus: conc. mai. Per modum actionis: neg. mai. Et conceſſa min. neg. conſ. Secundum diſtinctionem maioris. Creaturæ namque egrediuntur à Deo egreſſione generali, & per modum effectus, qua ratione omnes effectus, quando fiunt, dicuntur exire extra cauſas, & ab illis egredi. Non tamē creaturæ egrediuntur à Deo per modum actionis conſtituentis Deum operantē, & realitèr ab ipſo Deo diſtinctæ. Et ità mirum non eſt Deum per talem egreſſionem nō mutari. Actio vero realitèr ab agente diſtincta, dùm realitèr egreditur ab illo, realitèr etiam reducit ipſum de actu primo ad ſecundum, & tollit intrinſicam indifferentiā illius. Et conſequētèr ipſum intrinſicè mutat. Quod quidem non eſt terminis abuti, ſed terminos explicare, & oppoſitum facile probari non poteſt.

Arg. 4. Actio formalitèr tranſiens eſt perfectio intrinſica agentis. Ergò intrinſicè in illo recipitur. Prob. ant. 1. Actio formalitèr tranſiens eſt actualitas vltima agentis in linea operatiua: & tollit intrinſecam indifferentiam illius. Ergò perfectio intrinſeca eſt.

Secundò prob. ant. Hoc concretum *agens* pertinet directè ad prædicamentum actionis ratione formę, quam importat, quę eſt ipſa actio. Sed non poteſt directè ad prædicamentum pertinere, niſi ratione intrinſecæ formæ, & intrinſecè perficientis. Ergò idem quod prius.

Reſp. ad vtramque prob: Quod actio eſt perfectio intrinſeca agentis, vt à quo; non tamen

vt

vt in quo. Et eſt vltima actualitas agentis,& illius reductio , vt à quo;non tamen vt in quo:vel vt terminis Ariſt.vtamur , eſt perfectio huius ab hoc;non tamen huius in hoc : quatenùs intrinſecè egreditur ab agente,& per egreſionem prędictam perficit intrinſecè ipſum , & reducitur de actu primo ad ſecundum.

Dices 1.Quia actio immanens eſt perfectio intrinſeca agẽtis,intrinſecè in illo recipitur. Ergò ſi actio tranſiens eſt intrinſeca per perfectio agentis,intrinſecè etiam in illo recipienda eſt.

Secundò dices:Sicut actio dicit *ab*,& egreſionem : ita relatio dicit *ad*,& reſpectum ad terminum.Sed relatio inhæret ſubiecto,cui communicat *ad*,& denominat relatum. Ergò actio debet inhærere ſubiecto , quod denominat agens , & à quo intrinſece egreditur. Et conſequenter erit illius perfectio , non ſolum vt à quo procedit , ſed etiam vt à quo eſt.

Reſp.ad 1.replic.neg.cauſalem,tanquàm adæquatam , ſed inſuper:quia actio immanens ordinatur ad agens intrinſecè perficiendum. Et ita debet eſſe tam egreſivè,quàm inhæſivè in agente , cuius oppoſitum in actione formalitèr tranſeunte contingit.

Ad 2.repl. negatur conſ. Et ratio diſcriminis eſt. Quia actio eſt forma vialis egrediens ab agente,& tendens ad paſſum intrinſecè perficiendum. Et ideò ſolum eſt egreſivè in agẽte,inhęſive verò in paſſo. Relatio verò eſt tendentia ad terminum vt ad aliquid purè extrinſecum , & ſolum per ſe ordinatur ad perficiendum intrinſecè ſubiectum illud,quod denominat relatum. Et propterea debet in tali ſubiecto formalitèr inhærere.

Quinto arg. Cauſalitas eſt in eo,cuius eſt cauſalitas.Sed actio eſt cauſalitas agentis. Ergò recipitur in agente. Prob.mai: Cõſtitutivum debet eſſe in eo, quod conſtituit. Sed cauſalitas conſtituit causã in actu ſecundo cauſantem. Ergò cauſalitas debet eſſe in eo,cuius eſt cauſalitas.

Conf.1.Forma debet eſſe inhæſivè in ſubiecto,quod denominat. Sed actio denominat agens operans in actu ſecundo. Ergò debet eſſe in agente.

Conf.2.Forma communicat ſuum effectum primarium ſubiecto illi , cui intrinſecè inhęret. Sed actio non communicat paſſo ſuum effectum primarium. Ergò non inhæret in paſſo , ſed potius in agente.Prob. min. Effectus primarius actionis eſt denominare operans in actu ſecundo.Sed hunc effectum non communicat paſſo , vt per ſe eſt manifeſtum. Ergò min.vera eſt.

Reſp.neg.mai.vniverſalitèr ſumptam. Et ad prob. diſt. ma.Eo modo,quo cõſtituit:coc. mai.Alio modo:neg.mai.Etcõc.

min. neg. conſeq. ſecundum diſtinctionem minoris. Conſtitutivum namque debet eſſe in eo, quod conſtituit, eo modo, quo conſtituit. Cumque actio conſtituat agens in actu ſecundo per egreſionem ab illo indè ſit, quod debet in illo eſſe egreſsivè, vel ſecundum conceptum *ab*; neceſſarium tamen non eſt, quod in illo ſit inhæſivè, hoc enim eſt in actione peculiare, conſtituere videlicet operans per egreſionem ab ipſo operante.

Ad 1. conf. poterat negari mai. vniverſalitèr intellecta. Cuius inſtantia eſt in ſpecie expreſſa, quæ denominat obiectum repræſentatum, & intellectum in actu ſecundo. Et tamen non in obiecto, ſed in intellectu recipitur. Et in actu voluntatis, qui in probabili ſententia eſt cauſalitas finis, & ipſum denominat cauſantem in actu ſecundo. Et tamen non in fine, ſed in voluntate recipitur. Et diſpoſitio denominat materiam diſpoſitam: & relatio vnitæ cum forma denominat materiam relatam. Et tamen diſpoſitio, & relatio prædicta non in materia, ſed in compoſito recipiuntur. Quidquid tamen de hoc ſit

Reſp. alitèr diſt. mai. Quod denominat per vnionem inhæſivam: conc. mai. Egreſivam: nego mai. Et ſub eadem diſtinctione minoris neg. conſeq. Speciale namque eſt in actione, quod egrediatur ab agente, & per hanc egreſionem reducat ipſum de actu primo ad ſecundum, ipſumque denominet agens. Vndè actio non habet denominare agens per inhæſionem in ipſo, ſed potius per egreſionem ab illo. Sicut rivulus conſtituit, & denominat fontem fluentem, non quia rivulus ſit in fonte; ſed quia à fonte procedit: & ſpecies non denominat formalitèr mediante inhærentia, ſed mediante repræſentatione: & ſubſiſtentia formalitèr non per inhærentiam, ſed per terminationem denominat. Quę doctrina conſonat Ang. Mag. in 1. diſt. 31. quæſt. 1. art. 1. dicenti: quod ſi poneretur eſſe aliquam actionem, quæ non eſſet accidens, non eſſet inhærens, denominaret tamen agens. Quia egrederetur ab illo.

Ad 2. conf. reſp. diſt. mai. Primarium inadæquatum: conc. mai. Primarium adæquatum: nego mai. Et ſecundùm eandem diſtinctionem minoris negatur conſeq. Licet namque forma debeat communicare aliquem effectum primarium ſubiecto illi, cui intrinſecè inhæret, non tamen neceſſarium eſt, quod illi communicet omnem effectum primarium. Quià, vt forma in ſubiecto ſit formalitèr, ſufficit aliquem effectum primarium communicare; vt plurimi dicunt

de

dè gratia habituali, quæ formalitèr erat in Chriſto, quæ tamèn non conſtituebat Chriſtum filiũ adoptivum, quamvis talis effectus ſit in gratia primarius. Et ſi Deus aſſumeret naturã irrationalem redderet illam ſubſiſtentem, & eſſet vnitus formalitèr cum ipſa, quamvis non redderet illam perſonatã, qui eſt aliquis primariùs effectus in Divina ſubſiſtẽtia.

Sed inſt. Non eſſe aſsignabilem effectum aliquem primarium, quem actio communicet paſſo. Ergò ſi ſolutio vera eſt, non poterit in paſſo, ſed solùm in agente inhærere.

Scio reſp. poſſe, quod, vt forma ſit in aliquo ſubiecto formalitèr, ſufficit illi communicare aliquem effectum ſecundariũ, quamvis non communicet aliquẽ effectum primarium, vt conſtat in aliquibus formis iuxta ſententias probabiles Thomiſtarum, & ſi verum ſit, quod ſi forma nullũ effectum primarium, vel ſecundarium communicaret, non eſſet in ſubiecto formalitèr. Vndè ſi intellectio poneretur in lapide, & gratia in natura irrationali, non eſſent in illis formalitèr, quod etiam plures affirmant de ſpeciebus intentionalibus, quæ in aere ſolum materialitèr inveniuntur. Quià nullum effectum formalem etiam ſecundarium communicant. Non tamen doctrina illa neceſſaria eſt. Et ideò

Reſp. Actionem communicare paſſo aliquem effectum primarium, videlicet eſſe actum, ſeu denominationem acti.

Contra tamen eſt. Quia denominatio acti provenit à paſsione formaliter. Ergò non eſt effectus primarius actionis. Prob. ant. Denominatio acti, & paſsi eſt eadem denominatio, vt per ſe manifeſtum videtur. Sed denominatio paſsi provenit à paſsione. Ergò etiam ab illa provenit denominatio acti.

Reſp. tamen neg. ant. Et ad prob. diſt. mai. Eadem realiter: conc. mai. Eadem formalitèr: neg. mai. Et conceſſa min. neg. conſ. Sicut namque actio, & paſſio ſunt idem realiter, & formaliter diſtinguuntur: Ita denominatio acti propria actionis, & denominatio paſsi ſunt eadem denominatio realiter; formaliter tamen diverſa eſt. Quæ diverſitas conſiſtit in eo, quod denominatio acti provenit ab actione, non ſolum vt recepta in paſſo, ſed etiã vt tangente effectivè paſſum ipſum. Et ideò provenit ab actione cum ordine ad agens: denominatio verò paſsi provenit ſolum ab actione, tanquam à forma recepta. Et ita in conceptu formali non explicat ordinem ad ipſum agens, quatenus ab illo provenit actio.

§. IV.

Vltimum argumentum ſolvitur.

VLtimo arg. Forma recipitur in ſubiecto, cui communicat proprium effectum primarium. Sed actio formalitèr tranſiens communicat effectum primarium agenti. Ergò in agente recipitur. Prob. min. Effectus primarius actionis tranſeuntis eſt conſtituere agens. Sed prædictum effectum communicat agenti. Ergò min. vera eſt.

Reſp. diſt. mai. Forma, quæ proprium effectum primarium communicat per vnionem inhæſivam: conc. mai. Per vnionem egreſivam: nego mai. & conc. min. neg. conſeq. Quia actio proprium primarium effectum communicat per egreſionem ab agente. Et ita ſatis eſt, quod egrediatur ab illo, vt talem effectum communicet.

Sed inſt. Effectus formalis eſt ipſa forma communicata ſubiecto. Ergò non poteſt forma non eſſe in ſubiecto, cui communicat proprium effectum primarium.

Reſp. diſt. conſ. Et modo quo illum præſtat: conc. conſ. Alio modo: neg. conſeq. Quia actio communicat agenti proprium effectum primarum per egreſionem ab illo. Et ideò ſolum egreſivè debet eſſe in agente, ſicut rivulus ſolùm egreſivè eſt in fonte.

Sed inſt. Forma non poteſt effectum primarium communicare ſubiecto, niſi per vnionem cum illo. Sed omnis vnio formæ accidentalis fit per inhærentiam. Ergò non poteſt communicare talem effectum ſubiecto, cui non inhæret.

Reſp. neg. min. Quia actio ad differentiam aliorum accidẽtium duplicem effectum communicat. Alterum quidem paſſo: alterum autem agenti. Et primum per inhærentiam communicat; ſecundum verò per vnionem egreſivam cũ agente, quod tangit phyſico contactu egreſivo, vel à quo phyſicè procedit.

Sed inſt. Non poteſt actio aliquem effectũ primarium ſubiecto cõmunicare, niſi per vnionem inhæſivam. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Non poteſt actio communicare aliquem effectum primarium, quin communicet conceptum *in*. Sed non poteſt communicare conceptum *in* niſi per vnionem inhæſivam. Quia conceptus *in* eſt conceptus inhærentiæ. Ergò. Ant. eſt verum. Prob. mai. Non poteſt actio communicare aliquem effectum primarium ſpecificum, & proprium actionis, quin communicet conceptum differentialem. Quia effectus ſpecificus, & primarius eſt proprius formæ ſecundum differentialem conceptum

ceptum. Sed non poteſt communicare conceptum differentialē, quin comunicet conceptum *in*. Ergò mai. vera eſt. Prob. mi. Non poteſt communicare conceptūm differentialem, quin cōmunicet conceptum genericum. Siquidē conceptus differentialis, & genericus identificantur realitèr. Sed conceptus genericus eſt conceptus *in* omni occidenti communi. Ergò non poteſt communicare conceptum differentialem, quin communicet conceptum *in*.

Reſp. plurimi: poſſe actionem communicare conceptum differentialem, quin communicèt conceptum genericum, vel non communicare *in*. Quia ſubiectum poteſt eſſe capax conceptus differentialis, & non habere capacitatem ad conceptum cōmunem: & quando ex duplici cōceptu realitèr identificato ſubiectum eſt capax vnius, & non alterius, poteſt forma vnum, & non alterum communicare ſubiecto. Sicut gratia habitualis Chriſtum hominem conſtituit Sanctum, & non filium adoptivum: quamvis iſti conceptus realitèr identificentur in gratia. Et idem in anima rationali, quæ vt vegetativa communicatur capillis, non tamen vt rationalis.

Hanc tamen ſolutionem non poſſumus approbare. Quia implicat aliquod ſubiectum eſſe capax gradus rationalis, qui eſt differentialis in homine, & non eſſe capax conceptus animalis, qui eſt conceptus genericus, & communis. Ergò non poteſt agens eſſe capax conceptus differentialis actionis, & non eſſe capax conceptus *in*, qui eſt conceptus genericus, & communis. Et conſequentèr non poterit actio communicare agenti conceptum differentialem, quin communicet conceptum *in* genericum, & communem.

2. impug. Quia ſubiectum, quod non eſt capax habendi conceptum communem formæ, non eſt etiam capax habendi conceptum differentialem. Ergò ſolutio tradita nulla eſt. Prob. ant. Benè, & ex terminis valet, ſubiectum non poteſt habere conceptum genericum. Ergò non poteſt habet conceptum differentialem. Quia in tali conſ. arg. à ſuperiori ad inferiùs negativè, quæ conſeq. ex terminis tenet. Et conſequentèr in omni materia bona eſt. Vndè, quod non poteſt eſſe animal, non poteſt etiam eſſe rationale. Et quod non poteſt eſſe vivens, non poteſt etiam eſſe vivens ſenſibile. Ergò ſubiectum quod non eſt capax habendi conceptum communem formæ, non eſt capax habendi conceptum differentialem. Quapropter tali ſolutione relicta

Reſp. Non poſſe ſubiectum eſſe capax conceptus differenrialis, & non eſſe capax conceptus communis, Et conſequenter nō poſſe agens

agens habere capacitatem ad conceptum *ab*; & differentialem actionis, & non habere capacitatem ad conceptum communem *in*, ſed potius actionem debere communicare conceptum *in*, ſi ſemel communicat *ab*; non tamen neceſſarium eſſe, quod actio communicet conceptum *in* per inhærentiam formalem, ſed ſatis eſſe, quod communicet talem conceptum per formalem egreſſionem: quod quidem ità contingit. Quià ſicut conceptus differentialis, & *ab* eſt in agente egreſſivè: ità conceptus *in* egreſsivè eſt in agente. Vterque conceptus conſtituit ſpeciem actionis. Et ideò actio communicat agenti vtrumque conceptum egreſsivè, & cum vtroque formalitèr egreditur ab agente.

5. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſcurſu colligitur 1. quod quādo Ariſt. aſſerit 3. de anima text. 26. actum eſſe in eo, cuius eſt actus, intelligendus eſt, quod ſit in eo egreſsivè, non tamen quod in illo ſit inhæſivè. Quia actio etiam eſt actus agentis, vt à quo, non tamen illius vt in quo. Et ſimilitèr quando D. Th. q. 1. de potent. artic. 1. ad 1. affirmat: Actionem tranſeuntem eſſe perfectionem agentis, explicandus eſt de perfectione agentis, vt à quo, vel egreſſivè; non tamen inhæſivè, & illius vt in quo.

2. colligitur. Quod quando D. Th. in 2. diſt. 40. quæſt. 1. art. 4. reſp. dicendum: *Quod cum actio ſit in agente, & paſsio in patiente, non poteſt eſſe idem numero accidens*. Loquitur de actione immanente, non verò de tranſeunte formalitèr. Nam ibi loquitur de malitia actionis Crucifigentiū Chriſtum, quæ quidem licèt executivè fuerit actio tranſiens, imperativè tamen erat actio immanens, videlicèt actus malæ voluntatis Iudæorum.

3. colligitur. Quod etiam D. Th. loquitur de actione immanenti, quando 2. contra gent. capit. 9. aſſerit: *Quod actio, quæ non eſt ſubſtantia agentis, ineſt ei, ſicut accidens ſubiecto*: Procedebat enim ibi de intelligere, & velle, quæ in ſolo Deo ſunt eius ſubſtantia; in creaturis verò accidentia ſunt, & eodem modo quæſt. 9. de pot. art. 9. ad 6. & quæſt. 8. art. 2. vbi ſimilia habet intelligendus eſt D. Thom.

In alijs verò locis, in quibus eandem doctrinam traddere videtur, ſolum intendit D. Thom. actionem ſumptam pro relatione agentis ad paſſum, ſubiectari in agente. Quod vtique verum eſt: quia relatio agentis fundatur ſuprà actionem ſecundum conceptum *ab*. Et ita recipitur in agente, cui actio conceptum iſtum communi-

municat. Vel poteſt D. Ang. explicari de actione ſecundum eſſe morale. Nam moralitas actus exterior tota deſumitur ab actu interiori voluntatis. Et ideò tota manet in agente, quamvis actio ipſa exterior phyſicè cõſiderata, recipiatur in paſſo: quod vtique qualitèr, & in quo ſenſu ſit intelligendum, ex antecedentibus, & ſubſequentibus, colligendum eſt. Et hæc de art. iſto, in præſenti textu 20. & in 3. de Anima, & in 9. Metaphyſicæ ad Philoſophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Infinito.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm à parte rei poſsit dari aliquod infinitum in actu?

§. I.

Senſus difficultatis apperitur.

SEcundum nominis ethimologiam illud dicitur infinitũ, quod caret termino, & fine, ad differẽtiam finiti, quod finem, & terminum habet. Poteſt tamen aliquid eſſe infinitum abſolutè. Quod idem eſt, ac eſſe infinitum ſecundum ſuam eſſentiam. Sicut Deus, qui ſecundum ſuam eſſentiam, & in omnis genere infinitus eſt. Poteſt inſuper aliquid eſſe infinitum in genere determinato v.g. ſecundum magnitudinem, vt ſi daretur quantum infinitæ extenſionis: vel ſecundum multitudinem, vt exercitus conſtans infinita hominum multitudine. Vndè infinitum diffinitur eſſe *illud, cuius ſemper eſt aliquid extrà accipere*. Ideſt in quo quacumque parte, vel perfectione aſsignata, adhuc tamen alia, & alia ſine termino aſsignabilis eſt.

Deinde infinitum aliud eſt in potentia quod infinitum ſyncathegorematicè nominatur, illud videlicèt, quod habet terminum in actu; in potentia verò terminum, & finem non habet. Sicut quantitas, quæ eſt diviſibilis in infinitum, & quacumque parte aſsignata, illa eadem in aliàs partes diviſiblis eſt. Infinitũ verò in actu, quod infinitum cathegorematicè nominatur, illud eſt, *quod actualitèr terminum, & finem non habet*, ſicut Deus, cuius perfectio nullis clauditur terminis, ſed actualitèr infinita eſt.

De infinito ergò ſecundum ſuam eſſentiam in præſenti difficultas non eſt: ſed potius ſupponitur repugnare eſſentialitèr creaturam, quæ ſecundum eſſentiam ſuam infinita ſit. Cuius ea ratio eſt. Quia talis creatura eſſet ità perfecta, ſicut Deus. Et conſequentèr repugnat, ſicut repugnant plures Dij.

2. etiam prob. Quià quæcumque creatura compoſita ex genere,

nere, & differentia clauditur terminis ſecũdum ſuam eſſentiam, videlicet per terminum generis, & ſpecificę differentiæ. Et conſequenter limitata eſt ſecundum eſſentiam ſuam. Sed implicat creatura, quæ compoſita non ſit ex genere, & differentia. Ergò implicat creatura infinita ſecundum ſuam eſſentiam. Prob. min. Nam in quacũque creatura eius eſſe diſtinguitur realitèr ab eſſentia. Nam ſolus Deus eſt ſuum eſſe. Et ità non eſſe eſſentialitèr repugnat. Ergò repugnat etiam eſſentialitèr creatura non compoſita ex genere, & differentia. Quià quotieſcumque eſſe diſtinguitur ab eſſentia, datur etiam compoſitio ex genere, & differentia.

Addimus. Talem creaturam forè infinitæ virtutis, ſicut eſſentiæ infinitæ. Et conſequentèr eſſet omnipotens, & poſſet omnia producibilia producere. Ac proindè ſe ipſam producere poſſet. Quod eſſentialitèr implicat.

Sed inſt. Virtus Dei ſimplicitèr infinita eſt. Ergò poteſt producere effectum ſimpliciter infinitũ. Conſequentèrque erit poſsibilis creatura ſimplicitèr infinita, & ſecundum ſuam eſſentiam.

Reſp. diſt. conſ. Poteſt potentia non repugnante ex parte virtutis: conc. conſ. Ex parte effectus: neg. conſ. Quià licèt virtus Dei, eo quod eſt ſimplicitèr infinitã, poſsit quantum eſt ex ſe effectum infinitum producere; repugnat tamen producere ipſum ex parte effectus creati. Nam effectum eſſe infinitum ſimplicitèr, & eſſe productum, vel ab alio, eſſentialitèr implicat.

Dices: Deus producere poteſt creaturam perfectiſsimam inter omnes poſsibiles. Sed creatura illa eſſet infinita ſimplicitèr, ſiquidem eſſet vltimum, quod poteſt infinita virtus Dei. Et conſequentèr debet eſſe infinita. Nam virtus Dei non poteſt exhauriri, & exercere vltimum poſſe in aliquo limitato, & finito. Ergò poteſt Deus producere creaturam ſimpliciter infinitam. Prob. mai. Quià Deus cognoſcit cõprehenſivè omnes creaturas poſsibiles, & exceſſum repertum inter omnes, & quænam illarum perfectiſsima ſit. Aliàs non cognoſceret exceſſum perfectiſsimæ creaturæ. Et conſequentèr non attingeret omnem modum poſsibilem, cum ille exceſſus modus poſsibilis ſit. Ergò poteſt Deus creaturam perfectiſsimam inter omnia poſsibilia producere.

Reſp. Deum poſſe producere perfectiſsimã creaturam poſsibilem, ſicut etiam illam cognoſcere: ex quo tamen non infertur virtutem Divinã exhauriri in aliquo finito, & limitato. Quia illa creatura producta, poteſt etiam Deus aliam, & aliam creaturam, vſque infinitum, licèt non ità perfectam producere.

2. reſp. Poſſe Deum cognoſcere

tere perfectiſsimam creaturam, non tamen poſſe illam creaturam deſignare practicè, & effectivè. Eo quod de ratione multitudinis infinitæ eſt quod in ea non poſsit vltima vnitas deſignari, ſed quacumque parte aſsignata, alia, & alia aſsignabilis eſt.

Sed inſt. Nulla eſt creatura inter omnes poſsibiles, quæ non ſit producibilis à Deo. Ergò poteſt Deus creaturam perfectiſsimam producere. Prob. ant. Nulla eſt creatura inter omnes poſsibiles, quæ poſsibilis non ſit. Ergò nulla eſt, quæ non ſit producibilis. Quia creatura, quæ à Deo produci non poteſt, poſsibilis non eſt.

Reſp. diſt. ant. Producibilis in determinatè, & ſyncathegorematicè: conc. ant. Cathegorematicè, & determinatè: neg. ant. & ſub eadem diſtinctione neg. conſ. Quia inter omnes creaturas poſſibiles nulla eſt non contenta in omnipotentia Divina. Et ita nulla eſt, quam Deus producere non poſsit ſyncathegorematicè, & in determinatè in potentia; non tamen poteſt perfectiſsimam in actu, & determinatè ponere.

Dices: Ergò illa non eſt producibilis actu, & determinatè. Ergò non eſt poſsibilis.

Reſp. diſt. 1. conſ. Determinatè, & actu ex parte continentię, & effectus: neg. conſ. Ex parte modi producendi: conc. conſ. Creatura namque perfectiſsima eſt producibilis determinatè, & in actu ex parte ſui. Quia creatura eſt, & ex parte omnipotentiæ. Quia in ipſa continetur; non tamen ex parte modi continendi. Eo quod omnipotentia divina non continet illam creaturam, vt producendam ante alias creaturas, ſed vt producendam omni alia creatura producta. Quia eſt vltimum, quod poteſt omnipotentia Divina. Et cum non poſsit omnem aliam creaturam in actu producere, propterea quod repugnat multitudo in actu infinita. Inde eſt quod non poſsit perfectiſsimam creaturam ponere in actu, repugnantia proveniente ex modo, quo talis creatura in Divina omnipotentia continetur. Exemplum invenitur in ſecunda die, quæ abſolutè poſsibilis, & producibilis eſt; & tamen non poteſt Deus ante primam diem, ſecundam diem producere. Modo autem ſit

§. II.

Secunda concluſio.

Repugnat de potentia abſoluta corpus in extenſione infinitum.

Oncl. hæc duplicem continet partē, vnam de corpore naturali, & aliam de corpore mathematico à materia ſeparato, & à qualitatibus ſenſibilibus. Et quantum ad 1. partem probant pluri-

Digitized by Google

plurimi concl. Quia ad formam determinatam accidentia determinata finita, & limitata ſequuntur: inter quæ accidentia quantitas invenitur. Sed forma cuiuſcumque corporis naturalis finita, & limitata eſt. Aliàs tale corpus haberet formam ſubſtantialem infinitam. Et conſequentèr eſſet infinitum ſecundum ſuam eſſentiam. Ergò implicat corpus naturale, cuius quantitas, & extenſio infinita ſit.

Hæc tamen ratio nobis probare non poteſt. Quia D. Thom. 1. p. quæſt. 7. art. 3. in corpore aſſerit: *Quod dato, quod corpus eſſet infinitum ſecundum magnitudinem, non tamen eſſet infinitum ſecundum eſſentiam. Quia ſua eſſentia eſſet determinata ad ſpeciem per formam.* Ergò ſentit D. Th. infinitam magnitudinem non arguere corpus eſſe infinitum ſecundum eſſentiam, & formam.

2. reijcitur ratio prædicta. Quia licèt accidentia, quę ſequũtur ad formam finitam, debeant eſſe limitata, ſicut etiam ipſa forma; non tamen hoc verum eſt de accidentibus, quæ non ſequũtur ad formam, ſed ſolum ab extrinſeco principio proveniunt. Nam talia accidentia cum forma commenſurari non debent. Ergò poterit corpus finitum ſecundum formam habere quantitatem infinitam: non quidem à forma dimanantem; ſed potius in ipſo corpore à ſolo Deo productam. Quapropter hac ratione relicta

Alitèr prob. concl. Quia repugnat corpus naturale, quod moveri non poſſit motu aliquo naturali locali. Sed corpus infinitum non poſſet moveri motu aliquo naturali locali. Ergò tale corpus repugnat. Prob. min. Tale corpus non poſſet moveri motu recto. Quia in tali motu relinquitur vna pars loci, & acquiritur alia. Et illud corpus non poſſet vnam partem deſerere, & acquirere aliam. Eo quod eſſet infinitum, & occuparet omnem locum. Rurſus. Illud corpus moveri non poſſet motu circulari. Nam in tali motu vna pars tranſit ad locum alterius. Et in corpore illo non poſſet vna pars tranſire ad locum alterius. Siquidem quæcumque pars eſſet infinitæ magnitudinis. Et ita inter partem, & partem daretur infinita diſtantia quatùm ad terminos vtriuſque, quæ diſtantia per motũ pertranſibilis non eſt. Sed pręter hos motus non eſt aſsignabilis alius motus localis naturalis. Ergò illud corpus non poſſet motu aliquo locali naturali moveri.

Addimus. Quod quando lineæ vſque in infinitũ protrahuntur à centro, infinitè diſtant inter ſe ſecundum vltima ipſarum. Et cum in corpore infinito lineæ protrahantur à centro vſque in infinitum, ſicut ipſa corporis magnitudo; infinitè etiam inter ſe diſtabunt. Et ita nunquam pote-

poterit vna tranſire ad locum alterius.

Reſp. Tali corpori infinito repugnare motum ab extrinſico ſolum; non tamen ab intrinſico repugnare.

Sed contra eſt. Quià illud corpus ab intrinſeco moveri non poſſet. Ergò ſolutio nititur falſo principio. Prob. ant. Illud corpus haberet ab intrinſico impedimētum eſſentialitèr inconiungibile cum motu. Eo quod eſſet ab intrinſeco infinitum. Et ab intrinſeco haberet ocupare omnem locum. Et hoc cum motu repugnat. Ergò illud corpus non poſſet ab intrinſeco moveri.

Reſp. 2. Cœlum Empyreum non poſſe ab intrinſeco moveri, quià eſt ſedes beatorum, ſed potiùs illi motum ab intrinſico repugnare. Et conſequenter non implicare corpus, cui motus ab intrinſeco repugnet.

Sed contra eſt. Quià licèt poſsit dari corpus, cui motus ab intrinſeco connaturaliter repugnet; vt conſtat in Cœlo Empyreo, non tamen poteſt dari corpus, cui motus ab intrinſeco eſſentialitèr, & ſecundum potentiam obedientialem repugnet. Sed tale eſſet corpus infinitæ magnitudinis. Ergò eſſentialiter repugnat.

Loquendo autem de corpore mathematico probant plurimi concl. Quià repugnat quantitas, quæ non ſit terminata per aliquam figuram. Nàm figura eſt proprietas quantitatis. Ergò repugnat quantitas, quæ limitata non ſit. Eo quod figura eſt terminus quantitatis. Et conſequenter quantitas figurata infinita non eſt. Nàm infinitum terminum habere non poteſt.

Ad rationem tamen iſtam poterant reſpondere contrarij. Quantitatem de potentia abſoluta poſſe non habere figuram. Quià figura eſt paſsio quantitatis. Et paſsio de potentia abſoluta ab eſſentia ſeparabilis eſt. Et proptereà.

Sub alia forma prob. 2. pars concl. Quià implicat quantitatem non exigere aliquam figuram. Siquidem figura eſt proprietas riguroſa quantitatis. Et non poteſt aliqua eſſentia etiam de potentia abſoluta non exigere proprietates. Sed quantitas, quæ figuram exigit, neceſſario eſt limitata, & finita. Quando quidem figura eſt terminus quantitatis. Et res quæ terminum habere petit, neceſſario finita eſt. Ergò implicat dari quantitatem in extenſione infinitam.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra concl. arg. 1. Corpus habens infinitas partes quātitatis eſt corpus infinitum in actu. Sed continuum eſt corpus

pus habens infinitas partes. Ergò eſt infinitum in actu. Prob. min. Quià ſi continuum non haberet infinitas partes, non eſſet diviſibile in illas. Sed continuum eſt diviſibile in infinitas partes. Nàm iuxta Phylo. proverbium, *continuum eſt diviſibile in ſemper diviſibilia.* Ergò continuum habet infinitas partes.

Reſp. diſt. min. Infinitas ſyncathegorematicè, & in potētia: conc. min. In actu: neg. min. & conſ. In continuo namque nō dantur infinitæ partes in actu, ſed ſolum in potentia, quatenùs virtute agentis poteſt continuum dividi in plures partes, quarum quęlibet eſt in potentia diviſibilis in aliàs, & aliàs partes vſque in infinitum, & ſine termino: ſicut ex materia 1. poſſunt fieri formæ ſubſtantiales, & ex illa educi vſque in infinitum; quę tamen formæ de facto ſolum in potentia in materia continentur.

Sed inſt. Prædictæ partes ſunt actualitèr in continuo. Ergò ſi ſunt infinitæ, ipſum continuum habebit infinitas partes in actu. Prob. ant. Partes, in quas continuum eſt actualitèr diviſibile, sūt actualitèr diſtinctæ, & actualitèr in continuo. Sed continuum eſt actualitèr diviſibile in partes prędictas. Ergò prædictæ partes ſunt actualitèr in continuo. Min. cum conſ. tenet. Et mai. ſimilitèr conſtat. Quià continuum non poteſt actualitèr dividi, niſi in ea, quæ de facto, & actualitèr habet.

2. inſt. Continuum habet infinitas partes in potentia. Ergò poteſt habere infinitas partes in actu. Quià potentia, quę fruſtranea non eſt, reduci poteſt ad actum.

Reſp. Ad 1. inſt. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quià continuū eſt actualitèr diviſibile in partes ſolum in potentia diſtinctas, & quas ſolum continet in potentia. Nā ſicut ipſum poteſt actualitèr dividi: ità partes, quæ per diviſionem fiunt, ſunt in potentia in ipſo, quod ſufficit, vt poſſit dividi in illas. Sicut materia poteſt actualiter recipere formam, quam ante receptionem ſolum continet in potentia. Sed de his latius infrà dicemus de continuo diſputantes.

Ad 2. inſt. neg. conſ. Quià ſicut à potentia ad actum non valet: ità etiam non valet ab infinito in potentia ad infinitum in actu. Vndè ex quo dentur in continuo infinitę partes in potentia, non infertur, quod dētur in actu.

Dices, Omnis pot. quæ non eſt früſtranea reducibilis eſt ad actum. Reſp. Quod eſt reducibilis iuxta modum effectus; non tamē contra talem modum. Cumque modus, & eſſentia continui ſit eſſe diviſibile in partes, quarū quælibet manet vltrà diviſibilis. Indè fit, quod non poſſunt omnes partes ſimul eſſe, ſed ſolum ſucceſſivè, & ſyncathegorematicè poſſunt:

Digitized by Google

ſunt infinitæ partes poni. Sicut dies eſt diviſibilis in omnes horas ipſius;non tamen in omnes ſimul exiſtentes. Quia omnes horas diei ſimul exiſtere eſt contra naturam,& eſſentiam illius.

2. arg. Linea, quæ defacto reperitur in quantitate,eſt infinita ſecundum lōgitudinem. Ergò datur infinitum ſecundum magnitudinem. Prob. ant. Si daretur linea infinita ſecundum longitudinem,eſſet eiuſdem ſpeciei cum ea,quæ defacto in quantitate reperitur. Siquidem illa linea eſſet ſolum diviſibilis ſecundum longitudinem, ſicut illa,quæ defacto eſt. Ergò etiam linea,quæ defacto reperitur, ſecundum longitudinem infinita eſt. Aliàs non eſſet eiuſdem ſpeciei cum altera. Quia finitum, & infinitum variant eſſentialitèr ſpeciem.

Reſp. tamen. Quod ſi daretur linea infinita non poſſet habere figuram, quæ eſt terminus quantitatis. Et ita non eſſet eiuſdem ſpeciei cum linea, quæ defacto reperitur, cuius figura eſt proprietas.

Dices: Illa linea poneretur in prædicamento quantitatis, in quo omnis linea colocatur. Ergò eſſet eiuſdem ſpeciei cum ea,quę defacto reperitur.Quia omnes lineæ de prædicamento quantitatis ſpecificè conveniunt.Eo quod linea eſt ſpecies athoma ſub genere prædicamentali contenta.

Reſp.tamen facile: Diſt,ant. Modo repugnanti:conc.ant.Modo debito: neg. ant. & conſeq. Quia illa linea colocaretur in prędicamento quantitatis modo repugnanti, & contra naturam lineæ prędicamentalis.Eo quod linea prędicamentalis exigit habere figuram: & illa linea figuram habere non poſſet. Et ideò eſſet ſpecificè diverſa à linea, quæ defacto reperitur.

3.arg. Virtus Dei infinita eſt. Ergò poteſt producere corpus magnitudine infinitum.

Reſp. diſt. conſ. Potentia virtutis: conc.conſ.Potentia facti: neg.conſ. Virtus nam que Divina quantum eſt ex ſe poteſt producere corpus infinitæ magnitudinis; abſolutè tamen non poteſt. Quia repugnat ex parte facti,vel corporis proptèr rationes allatas.

Sed dices: Tale corpus eſſet mobile aliquo motu locali. Ergò non repugnat ex parte facti proptèr rationes allatas. Prob. ant. Tale corpus eſſet mobile ſecundum aliquam partem.Si namque daretur v.g. canis infinitæ magnitudinis, quamvis non poſſet moveri ſecundum ſe totum; poſſet tamen movere pedem. Eo quod pes infinitus non eſſet.Ergò tale corpus eſſet aliquo motu locali mobile.

Reſp.quamcumque partem illius corporis forè infinitam. Aliàs ex omnibus partibus nō reſultaret infinitum. Quià finitum

additum finito non facit infinitum. Et ita corpus illud non poſſet etiam moveri ſecundum aliquam partem. Modo autem ſit

§. IV.

Secunda concluſio.

Implicat à parte rei infinitum ſecundum multitudinem.

Concl. hæc prob. ratione D. Th. 1. p. quęſt. 7. art. 4. Quia implicat à parte rei multitudo non terminata per aliquam vltimam vnitatem. Sed multitudo terminata per vltimam vnitatem, finita, & limitata eſt. Eo quod in infinito nunquam poteſt ad vltimum perveniri. Ergò implicat à parte rei multitudo, quæ infinita ſit. Prob. mai. Implicat multitudo non contenta ſub aliqua ſpecie. Nam quidquid à parte rei invenitur, continetur ſub aliquo genere. Et conſequenter debet ſub aliqua ſpecie contineri. Sed ſolum vltima vnitas dat ſpeciem numero. Nam numerus fit ternariùs, vel quaternariùs, par, vel impar per vltimam vnitatem. Ergò implicat à parte rei multitudo non terminata per vltimam vnitatem.

2. prob. concl. Quia quid producitur à parte rei, cadit ſub intentione determinata creantis, & producētis. Nam Deus per intentionem determinatam producit. Sed quod cadit ſub intentione determinata, finitum, & limitatum eſt. Siquidem ex vi talis intentionis coartatur, & finitur. Ergò implicat infinita multitudo.

Addo. Quod talis multitudo ex pluribus numeris finitis fieri non poteſt. Quia finitum additũ finito non facit infinitum. Sed non poſſet etiam fieri ex pluribus infinitis. Ergò implicatoria eſt.

Rurſus addimus. Multitudinem illam non poſſe à Deo numerari. Aliàs in illa multitudine perveniretur ad vltimum. Et conſequentèr infinita non eſſet.

Reſp. Poſsibilem eſſe multitudinem, quam Deus numerare non poſsit. Quia ſi ab æterno mundum creaſſet, & per ſingulos annos vſque modo produxiſſet vnam animam rationalem, modo eſſent infinitę animę rationales. Quia incorruptibiles ſunt. Et ita modo perſeverarent, & illas Deus numerare non poſſet.

Sed contra. Quia Deus non poſſet per ſingulos annos ab æterno vſque modo producere vnam animam rationalem, ne produceret multitudinem non contentam ſub aliqua ſpecie. Sicut propter eandem rationem non poteſt ſimul omnia poſſibilia producere. Ergò ſolutio nulla eſt.

§.

Digitized by Google

§. V.

Argumenta ſolvuntur.

Contra concl. arg. Quia non implicat multitudo non contenta ſub aliqua ſpecie. Ergò poſsibilis eſt. Prob. ant. Omnia præſentia, præterita, & futura ſunt infinita multitudo, non contenta ſub aliqua ſpecie. Et tamen ab æterno phyſicè exiſtunt in æternitate, ſicut 1. p. q. 4. & 14. communitèr noſtri defendunt. Ergò poſsibilis eſt multitudo non contenta ſub aliquâ ſpecie. Et idem de omnibus cogitationibus Beatorum futuris per totam Æternitatem, quæ infinitæ ſunt, & modo in æternitate exiſtunt.

Reſp. Multitudo exiſtens in menſura ſuperiori æternitatis: conc. ant. In propria menſura: nego ant. Et ſub eadem diſtinctione, neg. conſ. Æternitas namque eſt infinita in continendo, & menſurando. Et ideò omnia, quæ menſurantur ſucceſsivè per menſuras inferiores, ſimul etiam, & ſine aliqua ſucceſsione in æternitate continentur, & ab illa menſurantur. Sicut partes temporis, quæ ſibi invicem ſuccedunt, ſimul *ab* ætertinate menſurantur. Et ita præſentia, præterita, & futura, quæ ſunt infinita multitudo, ſimul in æternitate exiſtunt; non tamen multitudo illorum ſub aliqua vltima vnitate continetur.

Inſtabis. Dabilis eſt in æternitate multitudo, quæ ſit ſub aliquo genere, & non ab aliquo ſpecie. Ergò etiam in tempore noſtro debilis erit multitudo contẽta ſub genere, & non ſub aliqua ſpecie. Et conſequentèr erit dabilis infinita multitudo. Quia ſi in æternitate non repugnat, non videtur aſsignabilis ratio, cur in tẽpore repugnet. Ant. verò prob. Quia multitudo illa ex præteritis præſentibus, & futuris in æternitate contenta ſub genere multitudinis continetur. Et non ſub aliqua ſpecie. Siquidem vltimam vnitatem non habet. Ergò ant. verum eſt.

Reſp. tamen: Multitudinem illam in æternitate contentam non eſſe ſub ſpecie. Cæterum etiam ſub genere non eſt. Quia multitudo in æternitate exiſtens genus non habet.

Dices: Multitudo eſt ratio ſuperior ad multitudinem finitã, & infinitam, vt per ſe manifeſtum eſt. Nam de vtraque prædicatur. Sed ſuperior non eſt tanquam ſpecies, vel differentia. Ergò tanquam ratio generica.

Dices 2. In æternitate eſt dabilis multitudo non contenta ſub aliqua ſpecie, nec ſub aliquo genere. Ergò etiam in menſura inferiori poterit dari multitudo iſta.

Reſp. ad 1. replicam. Multitudinem eſſe rationem ſuperiorẽ ana-

analogam ad multitudinem finitam, & infinitam; ſicut menſura prædicatum analogum eſt ad menſuram infinitam, & finitam. Et ita multitudini infinitæ nullum eſt aſsignabile genus.

Ad 2. neg. conſeq. Quia multitudo exiſtens in propria menſura exiſtit à parte rei extra cauſam infinitam. Et ita debet eſſe ſub aliquo genere, & ſub aliqua differentia propria. Nam res extra cauſam infinitam per proprium genus, & per propriam differentiam conſtituitur. Eo quod extra cauſas conſtituta habet proprium eſſe in ſe ipſa, quod aliud non eſt, quam genus, & differentia.

Secundo arg. Quia in continuo ſunt infinitæ partes. Ergò datur infinitum in actu ſecundum multitudinem.

Reſp ſicut anteà. Illas partes non eſſe infinitas in actu, ſed ſolùm in potentia. Et admiſſo eſſe infinitas in actu.

Reſp. 2. Illas partes non eſſe diviſas, & ſeparatas, ſed vnitas, & per eandem exiſtentiam totius exiſtentes. Et ideò faciunt vnicum ens, non tamen plura entia, nec multitudinem aliquam, quæ eſt plurium, & diſcretorũ agregatio.

Sed inſtabis. Poteſt Deus continuum in omnes partes dividere, & illas adinvicem ſeparare. Ergò poteſt facere multitudinem infinitam in actu.

Sed neg. ant. Quia Deus facere non poteſt contra rerũ eſſentiam: & eſſentia cuiuſcũque partis cõtinui eſt, quod ſit vltra diviſibilis. Et ideò nunquã poteſt Deus totũ cõtinuũ ſimul, vel aliquã partẽ eius in omnes dividere partes.

Sed inſtabis. Vnam partem eſſe vnitam cum altera non eſt de eſſentia partis vnitæ. Ergò quamvis Deus quãcumque partem ſeparet ab altera parte, non facit contra rerum eſſentiam.

2. Quidquid Deus facit, mediante cauſa ſecunda, poteſt facere, ſe ſolo. Sed Deus quamcumque partem continui conſervat mediante vnione cum alia. Ergò poteſt illam ſine vnione cõſervare. Et conſequenter vnam ab alia dividere.

Reſp. ad 1. repl. diſt. ant. Cum altera parte determinata: conc. antec. Cum hac, vel illa: nego ant. & conſeq. Quià licèt de eſſentia vnius partis non ſit eſſe vnitam cũ alia determinata, eſt tamen de eſſentia cuiuſcũque partis, quod ſit vnita cũ vna, vel alia parte. Aliàs diviſibilis no eſſet

Ad 2. reſpondetur. Deum poſſe facere ſe ſolo quidquid facit mediante cauſa ſecunda efficiente; non tamen mediante cauſa formali intrinſeca, & conſtitutiva rei: & vnio cum aliqua parte vagè eſt prædicatum eſſentiale conſtitutivum cuiuſcumque partis diviſibilis, & extenſæ exiſtentis in continuo. Inſtantia ſimil-

ſimilis eſt in rationalitate, qua mediante conſtituitur homo in eſſe rationalis. Et tamen Deus non poteſt ſine rationalitate facere hominem rationalem.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſcurſu infertur non poſſe dari à parte rei infinitum ſecundum intenſionem. Quia ſubiectum receptivum accidentis eſt finitum, & limitatum. Sed in ſubiecto limitato non poteſt recipi accidens intenſionis infinitę. Quià ſubiectum limitat formam phyſicè in ipſo receptam. Eo quod forma recipitur iuxta capacitatem ſubiecti finitam, & limitatam. Ergò non poteſt dari accidens intenſionis infinitæ.

Reſp. contrarij. Rationem benè probare de accidenti, quod recipitur in ſubiecto; non tamen de accidenti, quod poteſt Deus creare, & conſervarę ſine aliquo ſubiecto.

Sed contra eſt. Quia licèt Deus poſsit producere, & conſervare accidens ſine aliquo ſubiecto; non tamen poteſt ipſum producere, & conſervare ſine ordine ad ſubiectum, vt potens in illo recipi, & ex illo educi. Quia talis ordo eſt eſſentialis accidenti. Sed accidens intenſionis infinitæ non poteſt dicere ordinem ad ſubiectum finitum, & limitatum, vt potens in illo recipi. Siquidē accidenti intēſionis infinitę repugnat eſſentialitèr recipi in ſubiecto limitato, vt vidimus. Ergò non poteſt Deus facere accidens intenſionis infinitæ.

Sed inſt. Gratia habitualis Chriſti eſt infinita intenſivè. Eo quod Chriſto concedēda eſt perfectiſsima gratia, qualis eſt gratia infinita. Ergò non repugnat accidens intenſionis infinitæ.

Reſp. Gratiam Chriſti non eſſe infinitam in genere phyſico; ſed ſolum in genere moris. Quia Chriſto concedenda eſt gratia perfectiſsima conducens ad finem redemptionis, & ad dignitatem redimentis, qualis eſt gratia infinita in genere moris; non tamen gratia intenſionis phyſicè infinitæ, quę eſſentialitèr implicatoria eſt.

Dices 1. Gratia recipitur in potentia obedientiali animæ Chriſti. Sed talis potentia infinita eſt: Quia ſe extendit ad omne illud, quod contradictionem non implicat. Ergò poteſt gratia phyſicè infinita recipi in anima Chriſti.

Secundo inſt. Cum naturalitate entitativa ſubiecti compatitur ſupernaturalitas gratię. Ergò cum limitatione ſubiecti compatitur gratiam eſſe infinitam. Et conſequentèr quamvis ſubiectum limitatum ſit, poterit gratiam infinitam recipere.

Reſp. ad 1. neg. min. Nàm potentia obedientialis ſolùm eſt infinita ſyncathegorematicè. Quia poteſt accipere formas ſyncathegorematicè infinitas, ideſt, non tot, quin p lures, vel quarum quælibet ſit infinita ſyncathegorematicè; non tamen potentia obedientialis eſt actu entitativè infinita. Et ideò non poteſt recipere formam intenſionis actualis infinitæ.

Ad 2. inſt. neg. conſ. Quià inter ſubiectum naturale, & formam ſupernaturalem invenitur proportio. Eo quod ſubiectum naturale ſecundùm obedientialẽ potentiam capax eſt ſupernaturalis formæ, & per ipſam perfectibile: inter ſubiectum verò limitatum, & formam intenſionis infinitæ nulla proportio invenitur. Et ita diſpar eſt ratio. Inſtantia ſimilis eſt in ſubiecto naturali, in quo recipitur forma, quæ ſecundum eſſentiam ſuam ſupernaturalis eſt; & tamen forma infinita ſecundùm eſſentiam non poteſt recipi in ſubiecto limitato, vt adverſarij fatentur. Et hæc de artic. iſto, & de 3. Phyſicorum in præſenti text. 15. 18. 23. 34. & alijs concommitantibus ad Philoſophùm applicanda.

LIBER QVARTVS.

POSVIT quidem tempus, non in Sole tabernaculum; ſed in tenebris domicilium: & caligine circumfuſum eo aſcendit, quod caput inter nubila condit. Vt ita illius intelligentiam nulla inveſtigatio reperiret, nulla vigilantia divulgaret. Ariſtoteles tamen in præſenti libro noluit difficultatem temporis ſuo ſilentio obſcurare, & obſcuratam ſilere. Nè ſi talis Doctor explicationem omitteret, alios fallentia obtineret. Cui etiam loci tractatum adiunxit, qui omnia quanta cingit, & omnia corpora tangit, & dùm pedibus mutatur noſtris, ipſis diſcumbit in Aſtris. Vt ergo poſſit extenſionem, & menſuram vtriuſque debilitas noſtra percurrere, adſit Thom. quem poſſumus, & debemus invocare, qui luminare maius Phœbus, & in æthere lampas, Eccleſiam defendit telis, & hæreticorum conculcat agmina plantis, qui erroris etiam fugat tenebras, & ſimul verberat vmbras. Cumque ſit.

QVÆS-

QVÆSTIO I.

DE LOCO.

ARTICVLVS I.

Vtrùm diffinitio Loci bona ſit?

§. I.

Impugnatis aliquorum ſententijs ſtatuitur affirmativa concluſio.

DAri locum in rerum natura, experientia ipſa teſtatur: cum videamus corpora moveri: moveri verò eſt mutare locum de vno ad alterum tranſeundo. Locus autem duplex eſt alius diffinitivus, qualis eſt locus Angeli, qui non continet locatū, ſed potius continetur ab illo. Alius verò eſt locus circumſcriptivus, qui continet, & circumſcribit locatum, qualis eſt locus corporis extenſi. Et hic etiam alius eſt communis, qui non immediatè; ſed ſolum mediatè continet locatum, ſicut cella, vel cubiculum eſt locus communis reſpectu noſtri. Quia continet nos, non immediatè, ſed mediatè aere ambiente. Alius verò eſt locus proprius, & particularis, qui immediatè continet locatum ſicut aer, qui corpora noſtra immediatè circundat.

In quo tamen ratio loci conſtituta ſit, diverſimodè opinantur Authores. Aliqui namque conſtituunt locum in quodam ſpatio imaginario, in quo quaſi penetrativè eſt locatum. V.g. quod locus terrę eſt quodam ſpatium imaginarium, quod inter terram, & aquam intercedit.

Hæc tamen ſententia falſa eſt. Quia quod non eſt, non poteſt continere locatum. Sed ſpatium imaginarium revera non eſt, ſed imaginatur eſſe. Ergò non poteſt realitèr continere locatum, nec loci rationem habere.

Secundo impugn. Quia ſpatium imaginarium ſolum habet eſſe imaginarium. Ergo ſolum poterit eſſe locus imaginarius: non tamen verus. Nam ſolum eo modo quo eſt, poteſt habere rationem loci.

Tertio impug. Nam corpus, quod eſt in loco, habet quantitatem extenſam in ordine ad locum, vt experientia teſtatur. Et propterea Corpus Chriſti non eſt propriè in Sacramento tanquam in loco. Quia ibi extenſum non eſt in ordine ad locum. Sed corpus non poteſt habere quantitatem extēſam ad ſpatium imaginarium. Quia habere quantitatem extenſam in ordine ad ſpatium, eſt habere quantitatem ſimul extenſam, & coniunctam cum quantitate ſpatij. Et ſpatium imaginarium quantitatem nullam habet. Ergò ſpatium imaginarium verè locus non eſt. Quod etiam ſuadetur ex eo. Quod locus eſt aliquid reale; ſpatium verò imaginarium eſt purum nihil, & aliquid reale non eſt.

Alij verò locum conſtituunt in ſpatio verò, & reali immateriali tamen, quod cum corpore penetratur.

Sed hæc ſententia chymerica eſt. Quia conſtituit locum chymericum. Nam inter terram, & aquam nullum datur ſpatium verum, & reale etiam immateriale. Ergò ſententia hæc locum chymericum ponit.

Deinde reijcitur. Quia locus continens rem corpoream debet habere quantitatem, cui quantitas corporis coextenſa ſit. Sed ſpatium immateriale quantitatem non habet. Ergò non poteſt rem corpoream, tanquam locus continere.

Rurſus. Tale ſpatium non poteſt eſſe ſubſtantia, vel accidens corporeum. Aliàs illud etiam eſſet in alio loco eiuſdem rationis, & illud in alio vſque in infinitum. Quod tamen dicendum non eſt.

Tandem. Spatium illud penetratur naturalitèr cum loco, vt adverſarij fatentur. Ergò ſaltim non poteſt eſſe locus, de quo in præſenti ſermo eſt. Nam in præſenti tantum loquimur, & inquirimus de loco, qui cum corpore naturalitèr penetrari non poteſt.

Alij autem dicunt: Locum conſiſtere in vbi quodā intrinſeco producto per motum localē.

Sed hoc etiam falſum eſt. Quia prius eſt corpus eſſe in loco, quam quod illud vbi reſultet. Vbi namque diffinitur circunſcriptio paſsiva corporis, ex circunſcriptione activa loci proveniens. Ergò illud vbi nequit eſſe locus. Preterquamquod. Locus non eſt in locato, ſed ècontra, & illud vbi recipitur in ipſo corpore. Et ex his conſtat falſam eſſe alteram ſententiam cōſtituentem locum in materia, vel forma. Quia quādo corpus movetur, mutat verè locū, & materiam, & formā non mutat, ſed potius illas conſervat, ſine quibus moveri non poſſet.

Dices: Locus eſt terminus, qui per motū localē acquiritur. Moveri namque eſt vnū locū relinquere, & acquirere aliū. Sed ſolū vbi per motum localē acquiritur. Ergò habet rationem loci.

Reſp. diſt. mai. Terminus extrinſecus: conc mai. Intrinſecus: neg. min. & diſt. min. Tanquam terminus intrinſecus: omitto mi. Tanquam extrinſecus: neg. min. & conſeq. Quia per motum localem duplex terminus acquiritur, vnus quidem intrinſecus, qui eſt ipſum vbi: & alius extrinſecus, à quo corpus continetur, & ſolum iſte ſecundus obtinet rationem loci.

Dices: In illo conſiſtit locus, à quo corpus denominatur locatum. Sed tale denominatur ab vbi. Ergò in vbi conſiſtit locus.

Reſp. Denominationem locati aliam eſſe intrinſecam provenientē ab vbi, à quo corpus denominatur vbicatum intrinſecè: aliam

aliam eſſe extrinſecam provenientem ab exteriore corpore ambiente, & ſolum habet rationem loci illud, à quo provenit ſecunda denominatio.

His igitur ſtatutis clariſsimè conſtat locum conſiſtere ſolum in vltima ſuperficie corporis continent's locatum. Quia locus eſt illud, quod continet, & ambit corpus ſecundum omnem partẽ illius. Et ſolùm hoc habet vltima ſuperficies corporis exterioris circundantis, quæ quidem eſt contigua ſuperficie corporis contenti, & illi æqualis, ipſamque tangit ſecundum omnem partem illius. Vndè Phyloſophus in præſenti cap. 4. diffinivit locum. *Eſſe vltimum corporis ambientis immobile primum.* Quæ coincidit cum diffinitione communitèr aſsignata, videlicèt, *ſuperficies vltima corporis continentis, immobilis prima.* Pro quo

§. II.

Noſtra concluſio.

Diffinitio prædicta bona eſt.

Aſignatam diffinitionem eſſe bonam prob. particulas explicãdo. *Superficies* namque ponitur loco generis nõ riguroſi, ſed ſubſtitutivè, eo modo quo in diffinitione cuiuſcumque concreti accidentalis ſubiectum ponitur loco generis, quatenùs ſuperficies eſt ſubiectum rationis formalis conſtituentis locum. Et ſicut ex corpore, & albedine reſultat album: ita ex ſuperficie, & ex ratione formali conſtitutiva loci, reſultat ipſe locus. Particula verò *vltima* indicat ſolum vltimam ſuperficiem corporis continentis habere rationem loci. Quia ſola immediate ambit corpus locatum, & adæquatur cum illo. Particula *immobilis* ponitur loco differentiæ, & excludit ſuperficies fluibiles, & mobiles, quæ non habent rationem loci, vt ſuperficies concava vaſis continentis aquam, & ſuperficies ambientis arborem in flumine fixam. Quia moveri eſt mutare locum, & aqua in vaſe contenta poteſt in vaſe moveri, quin ſuperficies concava vaſis mutetur: quod ſignum eſt ſuperficiem vaſis materialitèr ſumptam non eſſe locum formalitèr. Et propter rationem oppoſitam, ſuperficies ambientes arborem in flumine fixam rationem loci non habent. Eo quod ipſæ ſuceſſivè moventur, & arbor non mutat locum. Solum ergò illa ſuperficies, quæ in mobilis eſt ſecundum ordinem poſitionis in vniverſo, & talem, vel talem diſtantiam ad Polos mundi, & Centrum terræ obtinet rationem loci, ex qua quidem diſtantia tanquam ex forma, & ex ipſa ſuperficie vt ex ſubiecto reſultat locus formalitèr. Particula verò *prima* denotat ſuperficiem habentem ratio-

rationem loci eſſe immediatè coniunctam cum corpore locato, & primã quæ ad extra in ipſo corpore continente reperitur.

Dices: Talem ſuperficiem primam eſſe æqualem corpori locato: & ita non habere rationem loci. Quia non continet locatum. Et conſequentèr debet eſſe maior. Eo quod res cõtinens debet excedere rem contentam.

Sed contra. Quia licèt continens vt *quod* debeat eſſe maius re contenta; hoc tamen neceſſarium non eſt in continente vt *quo*. Et ideò corpus continens debet eſſe maius corpore locato; ſuperficiens verò ratione cuius continet ipſum adæquatè non debet eſſe maior; ſed potius alteri æqualis, & cum illo commenſurata. Ergò ſolutio nulla eſt.

§. III.

Vnicum argumentum ſolvitur.

ARg. contra diffinitionem prędictam. Quia variantur ſuperficies loco formalitèr invariato. Ergò locus non poteſt in ſuperficie conſiſtere. Prob. ant. ſuperficies aquæ ambientes arborem in flumine fixam paſſim variantur. Et tamen locus arboris non variatur; ſed ſemper arbor in eodem loco manet. Ergò variantur ſuperficies, loco formalitèr invariato.

Reſp. tamen facile: diſt. ant. Variantur materialitèr: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſ. Quia ſuperficies ambientes arborem in flumine fixam nõ variantur ſecũdum diſt. ad Pollos mundi, & Centrum terræ, ſed potius ſuperficiem, quæ de novo venit, ſuccedit in eadem diſtantia. Vndè ſuperficies illæ ſolum materialitèr variantur; nõ tamen formalitèr in ratione loci. Nam locus non conſiſtit in ſuperficie materialitèr accepta, ſed in illa ſecũdum determinatam diſtantiã.

Sed inſt. 1. Si locus pro ſubſtracto conſiſteret in ſuperficie, illa materialitèr variata non maneret idem numero locus. Quia vnitas numerica concreti accidẽtalis provenit à materia. Et ita variata materia non poteſt idem numero manere. Sed variata ſuperficie manet idem numero locus, vt conſtat in exẽplo arboris iam adducto. Ergò locus pro ſubſtracto nõ conſiſtit in ſuperficie.

2. inſt. Si homo moveretur in navi verſus Occidens ad motum navis, & ipſe proprio motu cum æquali velocitate ſe moveret ad Oriens, ſemper maneret in eadẽ diſtantia ad Pollos. Nam quantũ navis illum retraheret, tantum ipſe per motum proprium accederet. Et tamen mutaret locum. Siquidem verè moveretur. Ergò locus non conſiſtit in ſuperficie ſecũdũ determinatam diſtantiã.

3. Deficiente diſt. ad Pollos poteſt ſubſiſtere locus. Ergò idem

quod

quod priùs. Prob. ant. ſi Deus deſtrueret Polos,ſicut poteſt, deficeret diſtantia ad illos.Quià deficiente termino diſtantis, deficit ipſa diſtantia. Et tamen corpus in illo caſu in eodem loco maneret. Ergò deficiente diſtantia ad Polos poteſt ſubſiſtere locus.

Reſp.ad 1.repl. diſt. mai. Illa materialiter variata in ratione ſubſtracti:conc.mai.Materialiter,& in eſſe entis: neg. mai. & ſub eadem diſtinctione mi. neg. conſ.Quià ſuperficies nō eſt ſubſtractum, & materia loci niſi vt determinata per ſpecialem diſtātiam,ſub qua conſideratione tribuit loco numericam vnitatem. Cumque diſtantia non varietur. Conſequēs fit non variari ſuperficiē ſecundū rationem ſubſtracti, & quatenùs prębet vnitatem numericam.Et cōſequentèr manere eundem numero locum.

Dices:Etiam diſtantiam variari in caſu prędicto. Quia diſtantia eſt reſpectus tranſcendentalis ad Polos,qui reſpectus identificatur realitèr cum ſuperficie, & illa variata variatur.

Reſp.Diſtantiam variari ſolum in eſſe entis, vel ſecundum entitatem,non tamē formalitèr. Sic enim ſolū variatur per receſſum,vel acceſſum ad Polos.

Dices:Reſpectus ille ad Polos variatur,ſicut ipſa ſuperficies, cū qua identificatur realitèr. Ergò variatur diſtantiā ſecūdū rationē reſpectus,Et conſequentèr diſtātia ipſa variatur formalitèr.

Reſp. Etiam reſpectum variari ſicut ipſa ſuperficies; ſolum tamen variatur in eſſe entis,& de materiali præciſſe. Nàm reſpectus,qui ſuccedit connotat eundē terminum formalitèr. Et ita reſpectus ille idem formalitèr eſt cū reſpectu præcedenti. Proptereàq manere debet idem receſſus, vel acceſſus corporis ad Polos mundi,idem reſpectus, & eadem diſtantia formalitèr.Et conſequenter idem locus permanebit.

Ad 2. repl. princ. neg. min. Quià ille homo non mutaret locum, nec localitèr movetur: ſed in eadem diſtantia ſemper maneret ad Polos, & ſe haberet ad modum ſaltantis elevando pedē poſt pedem in eodem loco, qui videtur motus localis, & revera talis non eſt. Quià nullus locus per talem motum mutatur,& acquiritur de novo.

Ad 3.inſtantiam reſp.Quod ſi Deus deſtrueret Polos, non manerent veri Poli; manerent tamen Poli imaginarij, per ordinem ad quos attenderetur diſtantia,& ratio formaliſsima loci.

Dices:Diſt.realis conſtitutivà loci non poteſt pro termino aliquid rationis habere. Sed Poli imaginarij ſunt aliquid rationis. Ergò in illo eventu non maneret diſtantia realis cōſtitutiva loci.

Reſp.neg.mai.Quià diſtātiam eſt reſpectus tranſcendentalis, qui non intrinſecè;ſed ſolum extrin-

trinſicè ſpecificatur à termino. Et ità diſtantia realis poteſt habere pro termino aliquid rationis, ſicut ordo realis habitus logicæ habet ens rationis pro termino. Et ſi diceretur, quod in illo eventu non maneret locus in præſenti diffinitus. Nihil inde contra traddiram doctrinam, quæ ſolum de loco, qui de facto eſt, & per realem diſtantiam conſtituitur, procedit.

§. Vltimus.

EX dictis colligitur 1. omnia corpora corruptibilia tam mixta, quam elementa eſſe in loco; cum hac tamen differentia. Quod mixta poſſunt variare locum, ſicut piſces in aqua; elementa verò locum exigunt determinatum, ſicut terra aquam, à qua aerem, aer ignem, ignis verò concavum lunæ. Et idem de corporibus cœleſtibus mobilibus dicendum eſt, quę etiam habent locum determinatū. Prima quippè ſphęra cœleſtis eſt in ſecūda tanquam in loco 2. in 3. & 3. in 4. vſque ad vltimam ſphęram; videlicet Cœlum Empyreum, quod in loco non eſt. Quià poſt tale Cœlum non datur aliud corpus, in quo poſsit eſſe tanquàm in loco; eſt tamen in potentia in loco ratione ſuarum partium. Quià de potentia abſoluta poteſt vna pars ab altera ſeparari, & in alia tanquàm in loco conſtitui.

Sed dices. Ergò etiam ratione totius eſt in potentia in loco. Patet conſ. Quià poteſt Deus de potentia abſoluta aliquod creare corpus, in quo Cœlum Empyreū exiſteret tanquam in loco.

Sed neg. conſ. Quià talis potentia eſt valdè remota. Quià tale corpus de facto nō eſt, ſicut potentia blitiri ad componendam propoſitionem, eſt valdè remota. Eo qvod blitiri de facto ſignificationem non habet.

Dices 2. quod in ſententia Ariſt. vltima ſphęra eſt mobilis. Ergò ſaltim ſecundum ſuas partes mutat diſtantiam. Ergò ſaltim ſecūdum partes erit in loco.

Reſp. Partes in hac ſententia mutare diſtātiā; non tamē illam mutare in aliquo corpore ambiente, & continente vltimā ſphæram, & hoc modo debebat mutare diſtantiā vt eſſet in loco.

2. infertur ex dictis corpora aliqua habere loca connaturalia, in quibus naturalitèr quieſcūt ſicut terra in aqua, lapides in cētro. Ad rationem autē loci connaturalis requiritur ſymbolizare, & convenire in aliquibus qualitatibus, ſicut terra ſicca, & frigida eſt in aqua frigida, & humida: & aqua in aere humido, & calidō: & aer in igne calido, & ſicco. Ratio verò conſtitutiva loci naturalis formalitèr eſt ordo, & diſpoſitio vniverſi iuxta corporum naturam. Et ideò terra, quæ inter elementa gravior eſt, om-

omnium etiam infima eſt, & in aqua tanquam in loco. Et ſic de ſingulis aſſerendum. Et hæc de articul. iſto text. 33. 39. 41. ad Philoſophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Vtrum duo corpora poſſit eſſe penetrativè in eodem loco?

§. I.

Aliqua ſupponuntur.

Corpora aliqua penetrari, & ſic penetrata in eodem loco exiſtere, conſiſtit in eo, quod vtrumque corpus ſit extenſum in ordine ad locum, & ab vtroque auferatur impenetrabilitas, quę eſt effectus ſecundarius quantitatis: ità vt vnum corpus intrà alterum ſit, & vtrumque ſimul ab eadem ſuperficie loci contineatur.

Supp. tamen talem penetrationem naturalitèr fieri non poſſe. Quià impenetrabilitas eſt effectus ſecundarius quantitatis. Effectus verò ſecundarius quantitatis, & cuiuſcumque formæ connaturaliter cum illa connectitur. Et ita naturaliter ab ea ſeparari non poteſt.

Dices: Quod effectus ſecundarius poteſt naturaliter à forma ſeparari. Quià facere filium adoptivum eſt effectus ſecundarius gratiæ habitualis. Et naturaliter ſine aliquo miraculo ſeparatur ab illa, vt patet in Chriſto, quem gratia non conſtituit filium adoptivum. Ergò ratio nititur principio falſo.

Reſp. Duplicem eſſe effectum ſecundarium: alterum quidem proprium tertio modo convenientem ſoli formę; non tamen ſemper, & in omni ſubiecto; ſed ſolum in ſubiecto capaci: & talem effectum poſſe naturaliter à forma ſeparari, ſicut facere filium adoptivum ſeparatur à gratia, & allij effectus in ſubiecto incapaci ſeparantur à forma. Alium verò eſſe effectum ſecundarium proprium quarto modo convenientem ſoli formæ ſemper, & in omni ſubiecto, & talem eſſe impenetrabilitatem quantitatis. Et ità naturaliter ſeparari nō poſſe.

2. inſt. Duplici experientia, 1. in vaſe cineribus pleno, in quo recipitur tanta aqua, vel parum minus, quam ſi cineres non haberet, quod ſignum eſt aquam cum cineribus penetrari.

2. experientia eſt in ferro candenti, in quo in eodem loco ferri exiſtit etiam ignis, vt ad ſenſum patet.

Sed hæc facilia ſunt. Quià cineres ſunt valdè poroſi, & inter illorum partes mediat aliquid vel multum aeris, qui expellitur quando aqua recipitur. Et ideò parum minus recipere poteſt, quam ſi cineres non habere.

Ad 2. experientiam dicitur: Infer-

Digitized by Google

inferro candenti eſſe etiam aliquas partes poroſas, à quibus expellitur aer, & introducitur ignis.

In puncto igitur principali 1. ſent. eſt negativa, cuius princeps Durand. in 4. diſt. 44. quem etiam alij ſequuntur. Alia Ang. Præcept. in eadem diſt. quæſtio 2. articul. 2. quæſtiunc. 3. Et hæc eſt.

§. II.

Noſtra concluſio.

De potentia abſoluta poſſunt corpora penetrari.

PRob. concl. noſtra ratione. Ablata impenetrabilitate poſſunt corpora penetrari. Sed de potentia abſoluta poteſt impenetrabilitas auferri. Ergò poſſunt corpora penetrari. Prob. min. Impenetrabilitas eſt effectus ſecundarius quantitatis. Ergò poteſt de abſoluta potentia à quantitate ſeparari. Quia effectus ſecundarius non habet eſſentialem, ſed ſolùm connaturalem connexionem cum ipſa forma. Vndè quià extenſio in ordine ad locum eſt effectus ſecundarius quantitatis, in Sacramento Euchariſtiæ ſeparatur à quantitate Chriſti extenſio prædicta. Conſequenterq; effectus ſecundarius poteſt à forma ſeparari de potentia abſoluta. Ant. verò prob. ex his, quæ cap. de quantit. dicuntur in logica. Vbi impenetrabilitas inter effectus ſecundarios quantitatis numeratur. Et rurſus. Quià impenetrabilitas ſequitur ad extenſionem in ordine ad locum. Sed talis extenſio eſt effectus ſecundarius. Ergò idem, & potiori iure de impenetrabilitate dicendum.

His connotant facta, quæ in Sacra Scriptura numerantur, in qua dicitur nos habere Pontificem, qui penetravit Cœlos, leſum, & ipſe natus eſt tranſeundo per vterum virginis, ſalva corporali integritate. Et intravit Ianuis clauſis ad Diſcipulos in Emaus. Et cum lapide ſepulchri penetratus eſt.

Ad hæc reſp. Durand. Partes Virginis fuiſſe dilatatas, vt exiret Chriſtus; & ad Diſcipulos in Emaus introiſſe per feneſtram.

Sed contra. Quià ſi partes virginis dilatatę fuerunt, non ſalvatur integritas virginis naturalis ſicut non ſalvaretur integritas mulierum in ſtatu innocentiæ, quià partes dilatarentur in partu. Vndè ſolutio Durandi frivola eſt. ſicut etiam altera, quæ ſubiungitur, non eſt digna impugnatione. Nàm vt ait Gregor. Homil. 16. Quid mirum, ſi clauſis Ianuis poſt reſurrectionem ſuam in æternum iam victurus intravit, qui moriturus veniens non apperto virginis vtero exivit.

§. III.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. Corpus adæquatum cum loco excludit eſſentialitèr aliud. Ergò ſimul eſſe non poſſunt, etiam de potentia abſoluta. Prob. antec. 1. Si duo corpora eſſent in eodem loco ſimul, haberent idem *vbi*. Sed idē vbi nequit eſſe in duplici corpore. Ergò corpus adæquatū cum loco eſſentialitèr excludit aliud.

Secundò prob. ant. Locus adæquatus corpori eſſentialitèr excludit alium locum adæquatum reſpectu eiuſdem. Vndè non poteſt idem corpus eſſe ſimul in duplici loco. Et vna forma ſubſtantialis eſſentialitèr aliam excludit ab eadem materia. Ergò corpus adæquatum cum loco, alterum etiam eſſentialitèr excludit.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Idem *vbi* formalitèr: conc. mai. Idem materialitèr: neg. mai. & min. ſecundum eandem diſtinctionem. Quià idem vbi formalitèr, materialitèr tamen diverſum benè poteſt eſſe in duplici corpore, ſicut etiam corpora formalitèr ſe habent per modum vnius in ordine ad locum, & materialitèr duo ſunt. Argumentum autem convinceret, ſi non eſſent duo *vbi* materialitèr diſtincta.

Ad 2. prob. ant. reſp. diſt. ant. Alium per modum alterius, vel non penetratum cum ipſo: conc. ant. Per modum vnius, vel cum ipſo penetratum: nego ant. & conſeq. ſub eadem diſtinctione. Licèt namque vnus locus eſſentialitèr excludat alium cum ipſo non penetratum; non tamen excludit alium locum penetratū cum ipſo, & ſe habentem per modum vnius in ordine ad continendum locatum, ſicut ipſa duo corpora penetrata ſe habent per modum vnius formalitèr ad replendum vnicum locum.

De altero exemplo latiſsima diſparitas eſt. Quia vna forma ſubſtantialis non poteſt cum altera penetrari in ordine ad tribuendam eandem ſpeciem. Quia forma ſubſtantialis eſſentialitèr habet ſpeciem communicare. Et ita quælibet forma debet ſpeciem præſtare. Vndè materia eſſet in puplici ſpecie, quod implicat.

Sed inſt. Etiam impenetrabilitas eſſentialis eſt quantitati. Ergò non poterit à quantitate ſeparari. Prob. antec. Effectus negativus eſſentialis eſt formæ. Sicut obſcuritas fidei: & carentia irrationalitas in homine. Sed impenetrabilitas eſt effectus negativus, qui conſiſtit in carentia alterius corporis, vel non eſſe illius in eodem loco. Ergò quantitati eſſentialis eſt.

Reſp.

Reſp. neg. ant. Ad prob. diſt. mai. Effectus negativus fundatus in poſitivo primario: conc. mai. In poſitivo ſecundario: neg. mai. Et ſecundum eandem diſtinctionem minoris, neg. conſ. Quia effectus negativus, in quo conſiſtit impenetrabilitas fundatur in effectu ſecundario quantitatis, in eo videlicèt, quod ſuperficies vnius corporis conſtituat ipſum extra aliud in ordine ad locum. Et ideò negatio, vel exclusio alteriùs quantitati eſſentialis non eſt, licèt negatio fundata in effectu poſitivo primario eſſentialis ſit. Sicut in ipſa quantitate negatio extenſionis in ordine ad ſe: & in ſubſtantia negatio entis in alio: & in homine negatio irrationalitatis: quæ fundatur in rationalitate, quæ tanquam differentia ſpecifica, & primaria ipſum hominem conſtituit.

Secundò arg. Implicat partes temporis, videlicèt præteritum, & futurum inter ſe penetrari. Aliàs eſſent ſimul præteritum, & futurum. Quod implicat: Ergò etiam implicat duo corpora penetrari.

Reſp. neg. conſeq. Quia præteritum, & futurum important eſſentialitèr ſucceſsionem, & carentiam præſentis. Et ita penetrari non poſſunt. Aliàs præteritum, & futurum eſſent præſentia. Quod implicat. Corpora verò permanentia poſſunt exiſtere ſimul. Et ideò benè poſſunt penetrari.

Sed inſt. Sicut impenetrabilitas eſt effectus ſecundarius quãtitatis in corpore permanenti: ita eſt effectus ſecundarius quantitatis in tempore. Quia effectus ſecundarius rationis communis ſolum poteſt eſſe ſecundarius reſpectu ſpeciei. Et impenetrabilitas eſt effectus ſecundarius quãtitatis in communi, abſtrahentis à quantitate corporis permanentis, & temporis, & aliorum. Ergò ſi partes temporis penetrari non poſſunt, nec etiam poterunt duo corpora penetrari.

Reſp. aliqui: Impenetrabilitatem eſſe effectum ſecundarium quantitatis temporis; non tamen poſſe ab illa ſeparari. Eo quod tempus eſt ens eſſentialitèr ſucceſsivum.

Hæc tamen ſolutio reijcitur. Quia ſi impenetrabilitas eſt effectus ſecundarius qantitatis ſucceſsivæ; & tamen ab ea ſeparari non poteſt, non erit aſsignabilis ratio, cur effectus ſecundarius quantitatis permanentis poſsit ab ea ſeparari.

Rurſus. Si effectus ſecundarius quantitatis ſucceſsivę non poteſt ab ea ſeparari, habebit effectus ſecundarius connexionem eſſentialitèr cum forma, & non ſolum connaturalem. Ergò ratio, qua concluſionem probavimus, nititur principio

ciplo falſo. Vndè hac ſolutione relicta

Alitèr reſp. Impenetrabilitatem non eſſe effectum ſecundarium quantitatis in communi abſtrahentis à quantitate permanente, & à quantitate ſucceſſiva; ſed ſolum eſſe ſecundarium quantitatis permanentis: reſpectu verò quantitatis ſucceſſivę eſſe effectum primarium, vel in primario eſſentialitèr fundatum: in ipſa videlicet differentia eſſentiali entis ſucceſſivi, quę eſſentialitèr ſimultatem excludit.

Tertio arg. Quantitas extenſa in ordine ad locum eſſentialitèr importat impenetrabilitatem cum altera quantitate. Ergò non poſſunt duo corpora eſſe extenſa in ordine ad locum, & ſimul eſſe penetrata. Prob. ant. Quantitas extenſa in ordine ad locū eſſentialitèr eſt extra alterā quantitatem totalem: ſicut vna pars quantitatis eſſentialitèr eſt extra alterā partē. Ergò quantitas extenſa in ordine ad locū importat eſſentialitèr impenetrabilitatem cum altera quantitate.

Reſpondebis: De eſſentia quantitatis totalis eſſe, quod ſit extra aliam in ordine ad ſe; non tamen in ordine ad locum. Et hoc erat neceſſarium, vt cum altera penetrari non poſſet.

Sed inſtabis. Quantitas extenſa in ordine ad locum eſſentialitèr debet eſſe extra alterum in ordine ad locum. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Quantitas extenſa in ordine ad locum eſſentialitèr importat ſuperficiem extenſam in ordine ad locum. Sed mediante ſuperficie conſtituitur extra aliam in ordine ad locum. Quia effectus formalis ſuperficiei eſt conſtituere vnam quantitatem totalem extra aliam. Ergò quantitas extenſa in ordine ad locum eſſentialitèr debet eſſe extra alteram in ordine ad locum.

Reſpondebis. Quod conſtituere vnam quantitatem totalem extra alteram in ordine ad locum non eſt effectus primarius, ſed ſolum ſecūdarius ſuperficiei. Et ideò ab illa ſeparabilis eſt.

Sed inſtabis 1. Quia quantitas extenſa in ordine ad ſe habet pro effectu primario ponere vnam partem extra aliam in ordine ad ſe. Ergò quantitas extenſa in ordine ad locum habebit pro effectu primario vnam quantitatem extra aliam ponere in ordine ad locum.

Secundo inſt. Eo modo corpora ſunt extenſa in ordine ad locum, quo partes ſunt extenſæ in ordine ad ſe. Sed implicat duas partes eſſe extenſas in ordine ad ſe, & vnam extra alteram non eſſe in ordine ad ſe. Ergò implicat eſſe extenſas in ordine ad locum, & vnam extra alteram non eſſe in ordine ad locum, ſed cum altera penetratam.

Reſp. ad 1. neg. conſeq. Quia vnam partem eſſe extra alteram in ordine ad ſe eſt id, quod primo in quantitate intelligitur. Et ideò eſt effectus prima rius à quantitate inſeparabilis. Eſſe verò vnum corpus extra aliud non eſt, quod primo intelligitur in quantitate extenſa in ordine ad locum, ſed prius intelligitur eſſe commenſuratam cum loco, & illi coextenſam, & adæquatam, & cum ipſo phyſicè vnitam; poſtea verò impenetrabilitas ſecundariò conſequitur.

Ad 2. repl. dicimus: Quod, vt duo corpora ſint extenſa in ordine ad locũ, neceſſarium eſt, quod partes cuiuſcumque corporis ſint extenſæ, & vna extra aliam in ordine ad locũ; non tamen neceſſarium eſt, quod partes vnius corporis ſint extra partes alterius; ſed potius ſic extenſæ poterunt eſſe intra partes etiam extenſæ alterius corporis, & cum illis penetrari, ad eundem locum replendum, & occupandum.

Ex dictis infertur 1. Quod etiã partes vnius corporis poſſunt penetrari inter ſe, & omnes ſimul cum vnica parte propter eandem rationem, in quo eventu totum in ordine ad locum non excederet ſuam partem.

Secundo infertur. Impenetrabilitatem ſeparatã à quãtitate nõ eſſe radicalẽ, & aptitudinalẽ, ſed ſolũ impenetrabilitatẽ actualem, vel actualem expulſionem, quæ eſt effectus ſecundarius ſeparabilis à forma. Et hæc de art. iſto cum præcedentibus ad Philoſophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Vtrùm idem corpus poſſit eſſe ſimul in duplici loco?

§. I.

Difficultas apperitur.

Secundũ fidem certum eſt idẽ corpus poſſe eſſe in vno loco circunſcriptivè, & Sacramentalitèr in alio, ſicut corpus Chriſti circunſcriptivè exiſtit in Cœlo, & in hoſtia Sacramentalitèr. Et poſſe ſimul etiam Sacramẽtalitèr eſſe in pluribus hoſtijs fide catholica confitemur. Qua propter difficultas ſolum de modo circunſcriptivo procedit. An videlicet idem corpus circunſcriptivè poſſit eſſe in duplici loco ſimul? Et non de lege ordinaria; ſed ſolum de potẽtia abſoluta difficultas iſta procedit. In qua parte Scotus in 4. diſt. 10. q. 2. aſſerit: hoc eſſe poſſibile, & ipſi adhęrent diſcipuli, quos etiam Suarez tom. 3. in 3. p. diſp. 48. ſect. 4. & plures alij ſequuntur. Alij verò affirmant: Talem exiſtentiam corporis in duplici loco implicatoriam eſſe. Ita Angel. Præc. & omnes eius diſcipuli, & plures etiam extra ſcholam D. Th. Cum quibus ſit

§.

§. II.

Noſtra concluſio.

Implicat idem corpus eſſe circunſcriptivè in duplici loco ſimul de potentia abſoluta.

Concl. iſta eſt ad mentem Auguſt. lib. 10. contra fauſtum cap. 11. aſſerentem: poſſe Chriſtum ſimul eſſe in cruce, & in Sole, & Luna: quem impugnat Auguſt. dicens impoſſibile eſſe, & loquitur de potentia abſoluta; nam de lege ordinaria illud implicare non dubitat hæreticus.

Eandem tradit D. Thom. quodlibet. 1. art. 22. ad 1. per ea verba: *Vnum corpus eſſe localitèr in duobus locis implicat contradictionem.* Et quodlibet. 3. artic. 2. aſſerit: quod ponere vnum corpus localitèr in duplici loco, eſt ponere contradictoria eſſe ſimul.

Rurſus etiam in 4. diſt. 44. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. 3. ad 4. ait: *Quod vnum corpus eſſe ſimul localitèr in duobus locis, non poteſt fieri per miraculum*: Et rationem reddit infra. *Sequeretur enim, quod eſſet diſtinctum in ſitu.* In quibus, & ſimilibus verbis concluſio, & rationes noſtræ expreſsè continentur.

Ratione autem prob. modo concl. Quia idem corpus eſſe circunſcriptivè in duplici loco ſimul, involvit contradictionem. Ergò à Deo fieri non poteſt etiam de potentia abſoluta. Prob. ant. Quilibet locus in illo eventu eſſet locus adæquatus corporis, vt ſupponit: & non eſſet adæquatus. Ergò idem corpus eſſe circunſcriptivè iu duplici loco ſimul, involvit contradictionem. Prob. ant. quantum ad ſecundam partem. Locus adæquatus ille eſt, quem corpus non excedit, ſed adæquat. Sed in illo eventu corpus excederet quemcumque ex illis locis. Ergò nullus illorum eſſet corpori adęquatus. Prob. min. Corpus in illo eventu eſſet extra quemlibet illorum. Quià non ſolum repleret vnum; ſed etiam extra illum ſe extenderet, & etiam repleret alium. Ergò corpus in illo eventu quemlibet illorum excederet.

Conſ. à paritate. Natura adæquatè terminata per vnam perſonalitatem non poteſt de potentia abſoluta per alteram terminari. Et quantitas adæquatè figurata non poteſt terminari per alteram figuram. Ergò corpus exiſtens circunſcriptivè in vno loco adæquato non poteſt in altero loco conſtitui.

Reſp. contrarij. Quod tale corpus eſſet in vno loco ſecundùm potentiam naturalem, & in alio ſimul poneretur ſecundum potentiam obedientialem, quam habet, vt Deus in illo, & de illo faciat, quidquid ipſe voluerit.

Et ideò corpus eſſe in duplici loco adæquato non conveniret illi ſecundum idem; ſed potius ſecundum diverſam potentiam. Ac proinde abſque vlla contradictione.

Sed contra eſt. Quia natura adæquatè terminata per vnam perſonalitatem non poteſt etiam ſecundum potentiam obedientialem per alteram terminari. Et idem de quantitate adæquatè terminata per vnam figuram. Ergò corpus adæquatum cum vno loco non poteſt etiam ſecundum potentiam obedientialem in alio loco conſtitui.

Secundo impug. Conſtituere corpus in loco eſt effectus quantitatis extenſæ in ordine ad locum in genere cauſæ formalis, vt per ſe manifeſtum eſt. Sed effectus, quem forma præſtat in genere cauſæ formalis, non poteſt ab ea procedere ſecundùm potentiam obedientialem; Ergò corpus adæquatum cum ſuo loco non poteſt etiam ſecundum obedientialem potentiam in altero loco conſtitui. Prob. min. Potentia obedientialis eſt in ordine ad ea, quæ excedunt facultatem naturæ. Sed effectus, quem forma præſtat in genere cauſæ formalis, non poteſt excedere facultatem naturalem illius. Ergò nequit ab ea provenire ſecundùm potentiam obedientialem, ſed ſolum ſecundùm virtutem, & potentiam naturalem, & innatam. Prob. mi. Effectus formalis formæ eſt ipſa forma ſecundum ſuum eſſe naturale, & proprium communicata ſubiecto. Ergò non poteſt excedere facultatem naturalem illius. Vndè quia calor vt quatuor non continet naturalitèr niſi quatuor gradus caloris, non poteſt etiam de potentia abſoluta conſtituere ſubiectum calidum vt quinque; nec albedo vt duo poteſt facere album vt octo.

Reſp. Poſſe formam ratione potentiæ obedientialis præſtare aliquem effectum in genere cauſæ formalis. Quia anima rationalis eſt in potentia obedientiali ad animandum corpus in die reſurrectionis, & non in potentia naturali. Aliàs reſurrectio naturalitèr eſſet poſsibilis. Et tamen animatio corporis provenit ab anima rationali in genere cauſæ formalis. Humanitas etiam conſtituit verbum hominem in genere cauſæ formalis: & tamen talem effectum non præſtat per virtutem ſibi connaturalem. Aliàs incarnatio non eſſet ſuprà totum ordinem naturæ, & illius exigentiam.

Sed contra eſt. Quia licèt anima rationalis ſit in potentia obedientiali ad reunionem cum corpore, non tamen eſt in potentia obedientiali ad animandum corpus, ſed potius talem effectum præſtat ratione potentiæ naturalis. Quià vnione præſup-

poſi-

poſita anima naturalitèr informet corpus, & communicat illi eſſe. Sicut etiam præſuppoſita vnione humanitatis cum verbo ratione ſuæ potentiæ, & virtutis naturalis habet humanitas ipſum conſtituere hominem in genere cauſæ formalis. Ergò nunquam verificatur effectum, quem forma præſtat in genere cauſæ formalis, ab ea procedere ſecundum obedientialem potentiam.

Secundò reſp. alij ad rationem principalem. Poſſe corpus eſſe ſimul in duplici loco ratione diverſæ præſentiæ. Quod contradictionem non implicat. Quia eſſet in vno loco adæquato ſecundum vnam præſentiam, & ſecundum alteram in alio.

Hæc tamen ſolutio falſa eſt. Quia implicat effectum radicatum multiplicari non multiplicata radice: & effectum ſecundarium non multiplicato primario. Eo quod effectus ſecundariùs eſſentialitèr à primario dependet, & adæquatur cum illo. Sed præſentia localis radicatur in quantitate ſaltim dependentèr à loco, & eſt effectus ſecundarius quantitatis. Ergò in eodem corpore, & eadem quantitate implicatoria eſt duplex præſentia localis, ratione cuius corpus poſsit eſſe in duplici loco ſimul.

Reſp. Non poſſe multiplicari præſentiam localem provenientem à quantitate, & in illa radicatam. Cæterùm in caſu præſenti illa ſecunda præſentia non à quantitate, ſed potius ab extrinſeco, à Deo videlicèt proveniret.

Sed contra eſt. Illa ſecunda præſentia eſſet eiuſdem ſpeciei cum prima, & ſolo numero diſtingueretur ab ea. Sed in eodem corpore, & eadem quantitate non poteſt eſſe duplex præſentia localis ſolo nnumero diſtincta. Quia accidentia ſolo numero diſtincta non poſſunt eſſe in eodem numero ſubiecto. Ergò repugnat illa ſecunda præſentia.

Addimus. Præſentiam non eſſe id, ratione cuius corpus conſtituitur in loco, ſed potiùs eſt quædam relatio, quæ conſurgit, ex quo corpus ſit in loco; & ita eſſe in loco præcedit ipſam præſẽtiã. Ergò multiplicatio præſentiæ nihil conducit, vt corpus ſit in duplici loco, ſed antecedentèr ad præſentiam debet aliquid aſsignari: Quod nõ facit data ſolutio.

Secundò prob. concl. Si corpus eſſet in duplici loco, eſſet idẽ, vt ſupponitur. Et etiam non eſſet idem, ſed diviſum à ſe ipſo; quod eſt contra rationem identitatis. Nam de ratione vnius eſt eſſe indiviſum in ſe. Sed hoc contradictionem involvit. Ergo idem quod antea. Prob. mai. quantum ad ſecundã partẽ primo. Quia tale corpus habet diverſas poſitiones partium in loco. Ergo eſſet diviſum à ſe ipſo. Quia cum vnitate reali ſtare non poteſt diverſa poſi-

poſitio partium. Ant. prob. Tale corpus haberet diverſos ſitus. Ergò haberet diverſas poſitiones partium in loco. Quia ſitus nihil allud eſt, quam poſitio partium in loco.

Secundò prob. eadem pars mai. Tale corpus eſſet ſibi ipſi contiguum. Ergò eſſet à ſe ipſo diviſum. Quia contigua non ſunt vnum, & idem, ſed potius ſunt plura, quorum vltima ſunt ſimul. Ant. prob. Illa duo loca, in quibus corpus exiſteret, poſſent eſſe contigua. Ergò corpus exiſtens in illis eſſet ſibi ipſi contiguum.

Tertiò prob. eadem pars. Tale corpus duplicem quantitatem haberet. Ergò non eſſet idē. Quià in eodem corpore non poteſt duplex quantitas numero diverſa reperiri. Ant. prob. Tale corpus haberet duplicem extenſionem in ordine ad locum. Siquidem haberet duplex eſſe in loco. Et eſſe in loco habetur per extenſionem localem. Ergò haberet etiam duplicem quantitatem. Quia effectus ſecundarius quantitatis, qualis eſt extenſio localis, multiplicari non poteſt non multiplicata forma.

Reſp. contrarij. Formam eſſe principium vniverſale reſpectu effectuum provenientium ab ipſa, ſicut potentia eſt vniverſale principium reſpectu ſuorum actuum. Et ita de ratione formæ eſt maior vniverſalitas, & minor multiplicatio. Conſequenterque poterunt effectus ſecundarij multiplicari, non multiplicata forma.

Sed contra eſt. Quia implicat multiplicari proprietates non multiplicata natura. Vndè implicat in eadem anima duplex intellectus numero diſtinctus, & duplex potentia viſiva, vel generativa in eadem natura, & idem de cæteris proprietatibus. Sed effectus ſecundarius ſe habet veluti proprietas formæ. Ergò implicat multiplicari effectum ſecūdarium non multiplicata forma.

Sec. impug. data ſolutio. Quia ad ſalvandam vniverſalitatem formæ ſufficit formam habere plures effectus primarios, & ſecundarios diverſæ rationis. Sicut ad ſalvandam vniverſalitatem naturæ ſufficit radicare proprietates diverſas. Ergò ſalvatur vniverſalitas formæ, quamvis idem formalitèr effectus ſecundarius multiplicari non poſſit, non multiplicata forma.

Tertio impug. Quantitas corporis prædicti eſſet diviſa, & diſcontinuata. Sed quantitas diſcontinuata eadem eſſe non poteſt. Ergò corpus illud haberet duplicem quantitatem. Prob. mai. Inter illam quantitatem vt exiſtentem in vno loco, & exiſtentem in alio, intercederent plura corpora per cōtactum poſitivum cum prædicta quantitate. Sed inter eandem quantitatem realitèr non diviſam, & diſ-

con-

continuatam nõ poſſunt alia corpora mediare. Ergò quantitas illa eſſet diſcontinuata, & ſe ipſa diverſa.

Dices: Quantitatem Chriſti exiſtentem in Cœlo, & in Sacramẽto eſſe realiter indiviſam. Et tamen inter illam vt exiſtentem in Cœlo, & in Sacramento plura corpora mediare.

Sed contra eſt. Quia corpora mediare, & intercedere propriè fit per phyſicum contactum cum altera quantitate extrema, quo modo inter quantitatẽ Chriſti exiſtentem in Sacramento corpora mediare non poſſunt. Eo quod quantitatem exiſtentem in Sacramento nullum corpus tangere poteſt. Ergò data ſolutio nititur principio falſo.

Tertiò prob. concl. Corpus, quod poteſt eſſe de potentia abſoluta in duplici loco, poteſt eſſe in infinitis, ſi eſſent. Sed corpus potens replere infinita loca, ſi eſſent, eſt formalitèr infinitum in ratione locabilis. Eo quod erit inexhauribile in ratione locabilis, & repletivi locorum. Siquidem nullo loco exhauriretur eius virtus. Ergò ſi corpus poſſet eſſe in duplici loco eſſet formalitèr infinitum, quod implicat. Min. cum conſeq. tenet, & mai. prob. ex proverbio Philoſophi, quod adducit Caiet. 3. p. quæſt. 25. art. 1. ad 3. quod videlicet: *Vbi pluralitas differentiam non facit nec illam faceret infinitas, ſi adeſſet.*

Ergò corpus, quod poſſet eſſe in duplici, vel in pluribus locis, poſſet etiam in infinitis exiſtere. Sicut ſi aliqua perſona creata poſſet exiſtere in duplici natura, poſſet etiam eadem ratione in infinitis ſubſiſtere.

Reſp. Tale corpus poſſe eſſe in infinitis locis, non quidem propria virtute, ſed ſolum virtute divina, quod non arguit infinitatem.

Sed contra eſt. Eſſe in infinitis locis petit virtutem infinitam, & quantitatem inexharibilem in ratione locabilis. Ergò nõ poteſt corpus habere virtutem à Deo, vt ſit in locis infinitis: ſicut non poteſt creatura accipere virtutem à Deo ad creandum. Quià creare virtutem infinitam requirit.

Rurſus. Effectus, qui provenit à forma in genere cauſæ formalis, non poteſt ab illa procedere virtute divina, ſed debet ab illa provenire ratione propriæ virtutis. Sed conſtituere corpus in loco proveniret à quantitatẹ in genere cauſæ formalis. Ergò non poteſt idem corpus ſecundum eandem quantitatem eſſe in duplici loco per divinam virtutem, & de potentia abſoluta, ſi ſemel hoc evenire nõ poteſt de lege ordinaria.

Reſp. alij. Corpus eſſe in locis infinitis non arguere infinitatẽ in corpore. Quia corpus Chriſti quãtũ eſt ex ſe poteſt eſſe ſub infinitis ſpeciebus abſque vlla infinitate.

Digitized by Google

Sed contra eſt. Quià licèt eſſe in infinitis ſpeciebus ratione diverſi principij, & quando ratio formalis eſſendi infinitè multiplicatur, non arguat infinitatem; illam tamen arguit eſſe in infinitis locis per eandem quantitatem, & ratione eiuſdem formæ. Sed corpus Chriſti poteſt eſſe in infinitis ſpeciebus ratione converſionis diverſæ, & per principium diverſum, quod infinitè multiplicaretur, ſi Corpus Chriſti eſſet ſub ſpeciebus infinitis; Corpus verò eſſet in locis infinitis per eandem quantitatem. Ergò licet primum infinitatem non arguat, ſecundum tamen infinitatem importat.

Omittimus plura alia inconvenientia neceſſariò conſequuta, qualia ſunt illud corpus habere ſimul motus contrarios, ſurſum videlicet, & deorſum, rectum, & obliquum, quæ non minus implicant, quam eundem intellectum ſimul aſſentiri, & diſſentiri, & eandem voluntatem amare ſimul, & odio habere. Et inſuper illud corpus in vno loco poſſet eſſe frigidum, & in alio calidum: in vno loco ſedere, & in altero ambulare, quod eſt moveri, & quieſcere ſimul, quę contradictionem involvunt etiam de potentia abſoluta.

***

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra concl. noſtram poterat in primis argui. Quod duplex corpus poteſt eſſe in eodem loco. Ergò idem corpus poterit eſſe in duplici loco propter eandem rationem.

Reſp. Quod ſicut duplex corpus penetratum poteſt eſſe in eodem loco. Quia corpora penetrata ſe habent per modum vnius formalitèr: ità propter eandem rationem idem corpus poteſt eſſe in duplici loco, dummodò loca penetrentur.

Sec. poterat arg. Quod ſi Corpus Chriſti exiſteret circunſcriptivè in Sacramento Euchariſtiæ, eſſet in duplici loco ſimul, in Cœlo videlicet, & in Sacramento. Sed miraculum eſt Corpus Chriſti non eſſe circunſcriptivè in Sacramento, & ſolum ibi eſſe modo indiviſibili. Ergò miraculum eſt idem corpus non eſſe circunſcriptivè in duplici loco.

Reſp. diſt. min. Miraculum eſt abſolutè: conc. min. Ex ſuppoſitione quod circunſcriptivè exiſtat in Cœlo: neg. mi. & conſ. Licet namque abſolutè miraculum ſit Corpus Chriſti non exiſtere circunſcriptivè in Sacramento. Quia miraculum eſt quantitatem

tatem privari ſua extenſione locali. Ex ſuppoſitione tamen, quod exiſtat in Cœlo circunſcriptivè, non eſt miraculum. Quod eodem modo non exiſtat in alio loco, ſed potius neceſſarium eſt,& oppoſitum eſſentialitèr repugnat.

3.poterat argui. Corpus Chriſti ſemper eſt in Cœlo circunſcriptivè. Et tamen aliquando circunſcriptivè fuit etiam in terra. Nàm aliquando apparuit caro Sanctiſsima Chriſti localitèr extenſa in hoſtia. Et aliquando etiam Apoſtolis Petro,& Paulo corporalitèr apparuit. Ergò idem corpus poteſt circunſcriptivè in pluribus locis exiſtere.

Reſp.tamen neg.min. & ad 1.3.p.quæſt.76. artic.8. reſpondet D.Th.veramChriſti carnem non poſſe in propria ſpecie apparere,niſi deſinat eſſe in Cœlo: carnem verò aliquando apparentem in hoſtia non eſſe verã carnem,ſed ſolum carnem apparentem quantum ad colorem, & alia,quę divina virtute formãtur in medio exiſtenti circa hoſtiam.Chriſtum etiam non in propria perſona apparuiſſe; ſed Angelum loco Chriſti: quod idem dicendum eſt de Sanctis,qui pluribus aliquando apparuiſſedicuntur in loco diſtantiſsimo ab eo, in quo ipſi habitabant.

2.poterat dici: Chriſtum aliquando in propria perſona apparuiſſe,tunc tamen in Cœlo nõ permanere, quod inconveniens non eſt. Quià quamvis Cœlum ſit ſedes propria, & in æternum aſſumpta,poteſt tamen Chriſtus ipſum aliquando tranſeuntèr, & pro morula brevi relinquere.

Dices:quod ſi hoc ità contingeret, perturbaretur lætitia beatorum, quam habent ex viſione corporis Chriſti, cuius præſentia pro morula brevi deficeret.

Reſp. tamen. Chriſtum ex illo loco,in quo apparebat, poſſe lætificare beatos. Non enim diſtantia localis impedire poteſt lætitiam beatorum, qui lumine gloriæ, vel alio lumine infuſo etiam diſtantia intuentur.

4.arg. Non multiplicata quantitate poteſt multiplicari extenſio localis. Ergò poteſt idẽ corpus ſecundum eandem quantitatem exiſtere in duplici loco. Prob.ant.1. Invariata extenſione in ordine ad ſe poteſt variari extenſio localis. Quià quando quantitas rarefit occupat maiorem locum. Eo quod rarefactio eſt extenſio à minori ad maiorem locum,ſicut in cera calefacta videtur. Et tamen extenſio in ordine ad ſe non variatur. Aliàs quantitas realitèr eſſet diſtincta. Ergò etiam non multiplicata quantitate poteſt multiplicari extenſio localis.

2.prob.ant. Non multiplicata extenſione locali poteſt multiplicari præſentia localis,vt conſtat

in

in corpore exiſtente ſucceſsivè in diverſis locis, in quo multiplicatur præſentia in loco, & non multiplicatur extenſio localis. Ergò etiam non multiplicata quantitate poterit multiplicari extenſio localis.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. diſt. ant. Variatione accidentali, & modali: conc. ant. Variatione ſubſtantiali: neg. ant. & conſeq. Quià quando quantitas rareſit ſolùm variatur extenſio localis accidentalitèr, & modalitèr: Eo quod partes per rarefactionem applicantur ad maiorem locum penes latitudinem; non tamen variatur extenſio localis ſubſtantialitèr, & entitativè: Quià nulla pars de novo ſuperadditur quantitati, & extenſioni præcedenti: Aliàs rarefactio eſſet augmentatio formalitèr.

Dices 1. Variatur extenſio localis accidentalitèr, quin varietur quantitas, & extenſio in ordine ad ſe. Ergò poterit etiam extenſio prædicta variari ſubſtantialitèr non variata quantitate.

2. dices: Invariata quantitate poteſt eſſe in illa duplex extenſio localis numericè diſtincta. Ergò invariata quãtitate poteſt extenſio localis ſubſtantialitèr variari: Prob. ant. In eadem quantitate invariata dantur plures effectus ſpecificè diverſi, videlicèt extenſio in ordine ad ſe, & in ordine ad locum, & impenetrabilitas. Ergò poterit etiam eſſe duplex extenſio localis diſtincta ſolùm numericè.

Reſp. ad 1. neg. conſ. Quià extenſio localis ſubſtantialitèr, & entitativè ſumpta eſt effectus ſecundarius quantitatis, qui vt ſuprà vidimus, variari, & multiplicari non poteſt non multiplicata forma. Variatio verò accidentalis extenſionis eſt effectus proveniens ab extrinſeco alterante, & introducente qualitatem calidam, media qua partes formalitèr rareſiunt. Et ità poteſt extenſio localis accidentalitèr variari, non variata quantitate.

Ad 2. repl. neg. ſecunda conſ. Quià in eodem ſubiecto poſſunt eſſe plura accidentia ſpecificè diſtincta. Eo quod recipiuntur in illo ſecũdum diverſas virtualitates: Non tamen poſſunt eſſe plura accidentia, vel extenſiones locales ſolo numero diſtinctæ. Quià accidentia ſolo numero diverſa recipiuntur in ſubiecto ſecundum eandem virtualitatem. Et conſequentèr non eſſent duo, ſed vnum.

Rurſus etiam. Quià vnum principium vel forma, licèt poſſit habere plures proprietates ſpecificè diſtinctas; non tamen plures ſolo numero diverſas: ſicut eadem natura non poteſt radicare duplicem intellectum ſolo numero diſtinctum.

Ad 2. verò prob. ant. principalis reſp. Quod in illo corpore ſucceſsivè exiſtente in pluribus locis

locis variatur præſentia localis, non ſimul, ſed ſucceſsivè, & ad præſentiam localem ſucceſsivè multiplicandam neceſſarium nõ eſt multiplicari entitativè extenſionem localem; ſed ſatis eſt diverſo modo locari, & multiplicari ſitum, & diſpoſitionem in loco, in qua diſpoſitione diverſa relatio etiam pręſentię ad locum diſtincta fundatur.

Dices: Præſentia localis poteſt multiplicari ſucceſsivè, non multiplicata extenſione locali. Ergò etiam ſimul poterit multiplicari.

Sed neg. conſ. Quià præſentia localis eſt accidens receptum in extenſione locali quantitatis, & duplex accidens ſolo numero diſtinctum poteſt eſſe ſucceſsivè, non tamen ſimul in eadem quantitate. Quæ doctrina intelligenda eſt de extenſione locali pro recto, & entitate. Nàm ſi loquamur de illa pro connotato, & obliquo, etiam multiplicatur ſucceſsivè, quando multiplicatur præſentia localis. Nam duplex præſentia localis importat eſſentialitèr eſſe in duplici loco ſucceſsivè. Et conſequentèr infert duplicem extenſionem localem pro connotato, & obliquo.

5. arg. locus adæquatus non excludit eſſentialitèr alterũ adæquatum. Ergò poteſt idem numero corpus eſſe ſimul in duplici loco. Prob. ant. 1. Vnum primum principium non excludit eſſentialitèr aliud. Quià principia entis naturalis in fieri ſunt tria, & in facto eſſe duo. Ergò vnus locus adæquatus non excludit eſſentialitèr alterum.

2. prob. ant. Vnum contrarium in gradu intenſo non excludit alterum eſſentialitèr in ſententia aſſerente: duo contraria in gradibus intenſis poſſe ſimul eſſe de potentia abſoluta. Ergò idem de loco dicendum.

3. prob. ant. Vna ſcientia adæquatè comprehenſiva non excludit aliam adæquatè comprehenſivam eiuſdem obiecti. Ergò idem de loco.

4. Vna ſubſiſtentia adæquata non excludit eſſentialitèr aliam. Quia natura humana Chriſti adęquatè terminata per ſubſiſtentiam Verbi poteſt ſimul adæquatè terminari per ſubſiſtentiam Patris, & Spiritus-Sancti. Ergò idem quod priùs.

5. Vna cauſa adæquata non excludit eſſentialitèr aliam, ſed poteſt idem numero effectus procedere à duplici cauſa totali ſubordinata. Ergò idem de loco.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. diſt. ant. Aliud in diverſo genere: conc. ant. In eodem genere: conc. ant. & conſ. Quià principia entis naturalis ſunt in genere diverſo privationis, principij activi, & paſsivi. Omnia verò loca ſunt eiuſdem ordinis in ratione loci circumſcriptivi, & eandem formam locativã reſpiciunt

ciunt quantitatem videlicèt corporis contenti.

Ad 2. prob. neg. conſ. Quià vnum contrarium non diffinitur per negationem alteriùs, ſed ſolum importat illam ſecundario: & effectus ſecundarius poteſt à Deo ſupleri, vel à forma ſeparari. Locus verò adæquatùs eſſentialitèr importat æqualitatem cum corpore, & negationem exceſſus. Et ita primario dicit negationem æqualitatis cum altero loco, ipſumque eſſentialitèr excludit.

Ad 3. reſp. Ex duplici ſcientia, quarum quælibet comprehendit obiectum, vtramque eſſe adæquatam intenſivè; non tamen intenſivè, & extenſivè. Quià in vtraque ſcientia eſt eadem virtus ſufficiens ad comprehenſionem obiecti. Quicumque verò locus adæquatus eſt intenſivè, & extenſivè adæquatus. Et ideò alterum eſſentialitèr excludit. Quæ ſolutio amplius ex dicendis conſtabit.

2. reſp. Illam duplicem ſcientiam eſſe ſolum materialitèr diſtinctam comparativè ad obiectum in ratione termini comprehenſi, & alia diverſitas ad comprehenſionem materialitèr ſe habet. Et ita vtraque ſcientia ſe habet per modum vnius, cuius oppoſitum contingit in loco. Quod argumentum ſolvendum eſt à contrarijs. Quia probat de facto idem corpus poſſe eſſe in duplici loco adæquato, ſicut idem obiectum comprehenditur de facto per duplicem ſcientiam.

Ad 4. prob. reſp. In omni ſubſiſtentia divina eſſe candem virtutem infinitam terminandi. Et ita quælibet eſt ſolum intenſivè adæquata; non tamen intenſivè, & extenſivè. Eo quod in alia ſubſiſtentia remanet etiam virtus infinita ad terminandum ſecundum propriam, & peculiarem rationem. Sicut quia in omnibus filijs eſt eadem virtus ad terminādam relationem Patris, nullus illorum eſt terminus adæquatus intenſivè, & extenſivè, ſed eadem relatio Patris ſimul refertur ad omnes, & quocumque deficiente, eadem relatio perſeverat. Aliam ſolutionem dedimus ſuprà de cauſa totali diſputantes, quam repetere non licèt.

Aliam tamen ſolutionem de novo addimus. Triplicem videlicèt ſubſiſtentiam poſſe terminare eandem naturam. Quia ſubſiſtentiæ divinæ in ordine ad terminandum ſubordinatè concurrūt, non quidem ſubordinatione imperfectionis, & dependentiæ, ſed proceſsionis, & originis. Eo quod Filius à Patre, & Spiritus-Sanctus ab vtroque procedit.

Dices: Filius non terminat naturam humanam vt Patri ſubordinatus. Aliàs etiam Pater incarnaſſet. Sicut quià homo producit hominem tanquàm cauſa ſubordinata Deo, etiam Deus con-

concurrit ad hominem producendum. Ergò ſolutio nulla eſt.

Reſp. diſt. ant. Patri vt terminanti: conc. ant. Patri vt notionalitèr producenti: neg. ant. & conſ. Licèt namque Filius defacto terminans humitatem non ſubordinetur Patri, vt actualitèr, & exercitè terminanti; ſubordinatur tamen illi, vt producenti, & tanquam primo principio originis, & proceſsionis, quæ ſubordinatio ſemper perſeverat. Et ideò ſufficit, vt ſimul concurrere poſsint ad eandem naturam terminandam; ſubordinatio autem hominis ad Deum eſt ſubordinatio dependentiæ, & præmotionis. Et ita Deus ſimul cum homine concurrere debet ad effectum producendum.

Ad 3. prob. reſp. Quod intèr cauſas totales ſubordinatas, quælibet producit effectum ſub ratione diverſa, v. g. homo ſub ratione hominis, & Deus ſub ratione entis. Et ideò mirum non eſt, vtramque ſimul concurrere. Locus verò adæquatus ſub omni ratione locabili eſt vltimus terminus, & adæquat locatum. Et propterea corpus locatum non poteſt extra illum locum exiſtere, & in altero colocari. Et argumentum ſolvendum eſt à contrarijs, ſiquidem probat defacto. Nam idem numero effectus à duplici cauſa totali ſubordinata defacto procedit.

Dices: Ergò poterit etiam idem corpus à duplici loco adæquato ſubordinato contineri.

Reſp. neg. ſuppoſitum conſequens, videlicèt quod inter loca adæquata poſsit ſubordinatio reperiri.

Sed contra. Quia locus terræ ſcilicèt aqua ſubordinatur aeri: & aer igni. Et ſic de cæteris. Ergò verum eſt ſuppoſitum.

Reſp. diſt. ant. Subordinatur materialitèr: conc. ant. Formalitèr: neg. ant. & conſeq. Locus namque formalitèr in ratione loci, & vltimi termini non ſubordinatur alteri. Quia locus eſt vltima ſuperficies immobilis prima, quod non convenit igni reſpectu terræ. Vndè locus terræ ſolum materialitèr ſubordinatur igni.

Dices: Vltimum terminum poſſe alteri ſubordinari formalitèr, & intra eandem lineam. Quia intra lineam ſubſiſtentiæ abſoluta ſubſiſtentia ordinatur relativè. Ergò locus formalitèr poteſt alteri ſubordinari in ratione vltimi termini.

Reſp. tamen facile. Subſiſtentiam abſolutam, & relativam non eſſe in eadem linea, ſed potius in diverſa, vna abſoluta, & altera relativa. Et ita poteſt abſoluta ad alteram ordinari.

Tandem arg. fundamento, in quo ſententia contraria maximè fidit. Quia non repugnat idē numero corpus eſſe circumſcriptivè in vno loco, & Sacramentalitèr,

litèr, vel indiviſibilitèr in alio. Vt conſtat in Corpore Chriſti, quod exiſtit in Cœlo circunſcriptivè, & modo indiviſibili ſimul exiſtit in Sacramento. Ergò non repugnat idem corpus circunſcriptivè eſſe ſimul in duplici loco.

Reſp. neg. conſ. Et 1. ratio diſcriminis eſt. Quià, vt corpus ſit in duplici loco circunſcriptivè, requiritur, quod eſſe in loco, vel extenſio localis multiplicetur realitèr non multiplicata quantitate. Et effectum ſecundarium multiplicari non multiplicata forma eſſentialitèr repugnat. Vt tamen corpus ſit in vno loco circunſcriptivè, & in alio Sacramentalitèr, non requiritur duplex extenſio localis: ſed ad primum ſufficit quantitas cum propria extenſione locali: & ad ſecundum ſufficit etiam eadem quantitas, & converſio Sacramẽtalis, ratione cuius ſubſtantia panis convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

2. ratio diſcriminis eſt. Quià locus circunſcriptivè adæquatus eſſentialitèr importat æqualitatẽ cum corpore in linea circunſcriptiva. Et conſequentèr dicit negationem exceſſus. Et ideò corpus non poteſt excedere locum prædicto modo adæquatum, & in altero colocari circunſcriptivè: benè tamen indiviſibilitèr. Quià in hoc genere non erat corpus cum primo loco adæquatum.

Sed inſt. Adæquatio cum loco circunſcriptivo non tollit, quod idem numero corpus eodem modo ſit in altero loco. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. 1. Adæquatio accidentis cum ſubiecto proprio non tollit, vt ſimul ſit in extraneo ſubiecto. Ergò idem de corpore dicendum. Prob. ant. Adæquatio accidentis cum ſubiecto proprio non tollit, quod accidens ſit ſine illo, ſicut conſtat in accidentibus Euchariſtiæ, quæ ſine proprio ſubiecto inveniuntur. Ergò non tollit etiam, quod accidens ſit in extraneo ſubiecto.

2. prob. ant. Adæquatio Corporis Chriſti cum hac numero Hoſtia Sacramentaliẽr non tollit, quod ſimul Sacramentalitèr ſit in altera Hoſtia. Quià Corpus Chriſti adæquatè Sacramentalitèr eſt in pluribus Hoſtijs, quæ in Sacrario continentur, & totum in toto, totumq; in qualibet parte. Ergò adæquatio cum loco circunſcriptivo non tollit, quod corpus eodem modo in altero loco ſit.

3. prob. ant. Mirabilius eſt vnum corpus eſſe in vno loco circunſcriptivè, & in alio Sacramentalitèr; quam eſſe in duobus circunſcriptivè. Sed primum non impedit adæquatio. Ergò nec ſecundum.

4. Difficilius eſt corpus eſſe in vno loco circunſcriptivè, & cum modo connaturali, & in alio Sacramentalitèr abſque modo

do naturali, quam eſſe in duplici loco circumſcriptivè, & cum duplici modo naturali. Ergò ſi primum non impedit adæquario, ſecundum impedire non poteſt.

5. adæquatio cum loco circumſcriptivo non tollit corpus exiſtere extra talem locum. Quià corpus Chriſti eſt circumſcriptivè adæquatè in Cœlo, & ſimul eſt extra Cœlum in Sacramento Euchariſtię. Ergò adęquatio cum loco circumſcriptivo non tollit, quod corpus eodem modo ſit in altero loco.

Reſp. ad repl. neg. duo ant. 1. Et ad prob. neg. conſ. Quià accidens non dependet eſſentialitèr à ſubiecto proprio. Eo quod ſolum conſtituitur accidens per ordinem ad ſubiectum; non verò per exiſtentiam in illo. Et ideò poteſt ſine proprio ſubiecto reperiri: ex ſuppoſitione tamen quod habeat proprium ſubiectum, non poteſt eſſe in ſubiecto extraneo. Quià individuatur à ſubiecto proprio. Et ita non poteſt in extraneo conſtitui. Aliàs eſſet idem, & non eſſet idem. Quod implicat. Conſequenterque cum propriò ſubiecto eſſentialiter adæquatur.

Ad 2. prob. reſp. Corpus Chriſti ſolum adęquari Sacramētaliter cum hac numero hoſtia intenſivè, non tamen intenſivè, & extenſivè. Quià corpus Chriſti ponitur in hoſtia ratione converſionis Sacramentalis. Et in omnibus converſionibus eſt formalitèr eadem virtus converſiva ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti. Qua propter quæcumque converſio, & ſimiliter quælibet hoſtia eſt tantum intenſivè adęquata reſpectu corporis Chriſti. Sicut quilibet filius eſt tantum terminus adæquatus intenſivè relationis Patris. Quià in omnibus illis eſt eadem filiatio formalitèr, eadem etiam formaliter generatio paſsiva. Et conſequentèr eadem ratio terminādi.

Addimus. Corpus Chriſti eſſe Sacramentalitèr in pluribus hoſtijs ratione diverſæ converſionis, quod contradictionem nō implicat; corpus verò eſſet in loco per eandem quantitatem, & localem extenſionem. Et ità eſſet idem, & non idem.

Ad 3. prob. neg. conſ. Quià licet ſit mirabilius; minorem tamen repugnantiam importat. Sicut mirabilius eſt naturam humanam ſubſiſtere per triplicem ſubſiſtentiam Divinam, quam per triplicem ſubſiſtentiam creatam. Et tamen primum poſsibile eſt, ſecundum verō eſſentialiter repugnat.

Ad 4. prob. neg mai. Quià ad primum requiritur multiplicari effectum ſecundarium non multiplicato primario, quod eſſentialitèr implicat: ad ſecundū verò ſatis eſt ſupperaddi converſionem Sacramentalem, ratione cuius corpus modo indiviſibili, & ſine modo connaturali ponatur

tur

tur in hoſtia, virtute divina principalitèr operante.

Ad 5. diſt. ant. Extra talem locum Sacramentalitèr: conc. ant. Circunſcriptivè: neg. ant. & conſ. Quià adæquatio circunſcriptiva eſſentialiter importat in genere iſto æqualitatem, & negationem exceſſus. Et ita tollit, quod corpus non poſſit eſſe circunſcriptivè extra talem locum; non tamen quod non poſſit eſſe Sacramētaliter. Quia adæquatio circunſcriptiva cum loco non dicit negationem exceſſus in alio genere, videlicèt in genere Sacramentaliter exiſtendi.

Dices: Corpori exiſtenti Sacramentalitèr non repugnat, proùt ibi exiſtere circunſcriptivè. Sed adequatio cum loco circunſcriptivo non tollit, quod corpus ſit in alio Sacramentalitèr. Ergò non tollit, quod poſſit eſſe in alio circunſcriptivè. Minor cum conſ. tenet, & prob. mai. Corpori exiſtenti Sacramentaliter cū ſua quantitate non repugnat extenſio localis. Quià cui convenit forma, non poteſt effectus ſecundarius repugnare. Ergò corpori Sacramentaliter exiſtenti non repugnat proùt ibi exiſtere circunſcriptivè, & coextenſum cum loco.

Reſp. tamen. Quod corpori exiſtenti Sacramentaliter proùt ibi repugnat extenſio localis. Nā cui convenit forma ſub aliquo modo ſpeciali, & in aliquo ſubjecto, poteſt affectus ſecundarius repugnare vt conſtat in gratia habituali, cui proùt in Chriſto repugnat filium adoptivum conſtituere.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

Ex dictis infertur 1. quod ſi quantitas panis converteretur in quantitatem corporis Chriſti ſimul cum extenſione locali, eſſet Chriſtus in Euchariſtia circunſcriptivè; non tamen eſſet in Cœlo, nec poſſet eſſe in pluribus hoſtiis.

2. Infertur quantitatem non poſſe conſtituere corpus in loco ratione potentiæ obedientialis. Eo quod effectus provenies à forma in genere cauſæ formalis, non poteſt ab illa ratione potentiæ obedientialis provenire, vt in art. diſcurſu probavimus, ſolutiones contrariorum impugnantes.

Dices: Formam ſublunarem de potentia abſoluta poſſe informare materiam cœleſtem; quod tamen præſtare non poteſt per potentiam naturalē. Aliàs Cœlum poſſet naturaliter amittere ſuam formam. Et conſequentèr eſſet naturaliter corruptibile. Sed informatio provenit à forma in genere cauſæ formalis. Ergò doctrina nulla eſt.

Reſp. neg. mai. Quià forma actua-

actuare non poteſt materiam nō contentam intra ſuum ambitum, nec ab illa ſpecificatam, & materia ſublunaris non ſpecificatur à forma Cœleſti.

Secundo reſp. Formam ſublunarem ſemel vnitam, & applicatam materię Cœleſti illam naturalitèr informare, & non ratione potētiæ obedientialis. Quià tamen non poteſt illi naturalitèr applicari, propterea Cœlum naturalitèr corruptibile non eſt.

Dices: Sicut intellectus naturalitèr non poteſt Deum clarè, & intuitivè videre, ita forma ſublunaris non poteſt naturalitèr materiam Cœleſtem actuare. Et tamen intellectus ratione potentiæ obedientialis poteſt elevari ad Deum intuitivè videndum. Ergò poterit etiam forma ſublunaris ad materiam Cœleſtem actuandam elevari.

Sed iuxta 1. ſolutionem negatur conſeq. Quià Deus clarè viſus continetur intra obiectum ſpecificativum intellectus. Et ideò poteſt intellectus ad Deum clarè videndum elevari. Materia verò Cœleſtis non ſpecificatur à forma ſublunari, nec intra illius ambitum continetur. Et ideò diſpar eſt ratio.

Secunda ratio diſcriminis eſt. Quia cauſa efficiens elevari poteſt in ordine ad effectum excedentem vires naturales illius. Et ita elevatur intellectus. Cauſa verò formalis ſolum cauſat ſe ipſam communicando. Et ideò nequit effectum pręſtare, quem non continet propria virtute, & ratione ſuæ naturalis potentiæ. Et hæc de art. iſto cum præcedentibus ſimul ad Philoſophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm corpus poſsit moveri per vacuum?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur concluſio.

IN art. præſenti pręmittendum eſt vacuum alterum eſſe negativum, & alterum privativum. Negativum illud eſt, quod non continet corpus, nec illud continere valet. Eo quod eſt purū nihil, ſicut ſpatium imaginarium, quod eſt ſupra omnes Cœlos, & erat antequam mundus fieret, aut formaretur terra, & orbis. Vacuū verò privativum nō continet aliquod corpus, illud tamen continere poteſt. Vndè communitèr diffinitur: *Locus non repletus corpore*. In qua diffinitione particula illa *locus* ponitur loco generis, ſicut in diffinitione cuiuſcumque concreti accidentalis ſubiectum ponitur loco generis. Per aliam vero

Digitized by Google

verò particulam diſtinguitur vacuum privativum à loco, in quo corpus actualitèr continetur.

Secundo ſupponendum eſt vacuum privativum non poſſe naturalitèr, & de lege ordinaria reperiri. Quia eſt inutile ad bonum vniverſi, vel alterius rei in vniverſo exiſtentis. Et cõſequentèr eſt fruſtraneum, & naturalitèr dari non poteſt. Quia Deus, & natura nihil faciunt fruſtra.

Reſpondebis tale vacuum eſſe vtile ad motum. Quia ſi vacuum non eſſet, non poſſent corpora moveri, niſi vnum penetraretur cum alio, quod naturalitèr fieri non poteſt.

Sed contra eſt. Quia vt corpora moveantur, ſatis eſt, quod partes aeris condenſentur. Ergò vacuum ad motum neceſſarium non eſt.

Dices: Partes aëris tantum condenſari non poſſe, vt ſimul plura corpora moveantur, & vt pluvia magna; v. g. de nubibus ad terram deſcendat.

Sed contra eſt. Quia partes aeris rariſsimæ ſunt. Conſequenterque poſſunt ita condenſari, vt plura corpora ſimul, & plurima alia moveantur.

Secundo prob. ſuppoſitio noſtra. Quia vacuum impedit bonum naturæ. Ergò eſt contra naturam. Et conſequentèr naturalitèr dari non poteſt. Prob. antec. Impedit influxum Cœlorum in hæc inferiora: quod eſt maximum bonum naturæ. Siquidèm per talem influxum corpora inferiora reguntur, & conſervantur. Ergò impedit naturæ bonum. Probatur antec. Vt influxus Cœlorum ad inferiora deſcendat debent corpora inferiora eſſe coniuncta, vel contigua cum Cœlis. Eo quod agens naturale non poteſt agere in diſtans, quin priùs agat in propinquum. Sed vacuum prædictam contiguitatem impedit. Nam contigua ſunt quorum vltima ſunt ſimul: & ſi mediat vacuum corpora inferiora, & ſuperiora non erunt ſimul coniuncta, & vnita. Ergò vacuum impedit influxum Cœlorum in hæc corpora inferiora.

Addimus vacuum miraculoſum eſſe. Siquidèm immutat totum ordinem naturæ, & diſpoſitionem cauſarum ſecundarum. Et ideò naturalitèr dari non poteſt. Et propter eandem rationem non poterit Angelus facere tale vacuum. Quia ſolus Deus, qui naturam condidit poteſt ordinem immutare naturæ. Vndè quæſt. 16. de malo, art. 10. affirmat D. Th. non poſſe Angelos movere terram, vel elementorum ordinem immutare.

Inſtabis 1. contra ſuppoſitionem iſtam exemplis experientiæ, quorum primum eſt. Quia

Quia ſi ponatur vas plenum aqua, & per omnem partem circundetur nive, congelabitur aqua, & in medio vaſis remanebit aliquod vacuum, ad quod replendum non poteſt ingredi aer propter nivem circundantem. Ergò dabitur naturalitèr vacuum.

Secundum eſt. Si dentur duę tabulæ perfectiſsimè planæ, perfectiſsimèque coniunctæ, & vna ad æqualitatem ab altera ſepararetur, dabitur pro aliquo inſtanti vacuum in aliquo ſpatio inter tabulas mediante. Quia aer non poteſt tam citò ingredi, vt in eodem inſtanti occupet totum ſpatium, quod inter tabulas mediat. Ergò idem quod priùs.

Reſpondebis ad primum. Tale vas rumpendum eſſe per debiliorem partem, nè detur vacuum in natura.

Dices: Poſſe contingere tales partes eſſe æquales in groſitie, & fortitudine, in quo caſu nulla erit data ſolutio.

Reſp. In hoc eventu. Auctorem naturæ determinare partem illam, quæ prius rumpenda eſt, nè vacuum in rerum natura detur. Et experientia videmus, quod quoties aqua congelatur in vaſe, ſi non adeſt locus aeri, ſtatim rumpitur vas.

Ad 2. exemplum dicimus: In caſu illius non poſſe naturalitèr vnam tabulam ab altera ſeparari ſecundùm omnem partem, ſed prius ſeparabitur ſecundum aliquam partem, vt paulatim ingrediatur aer.

Secundo inſtabis. Quia Angelus propria virtute poteſt impedire lapidem, vel aquam aſcendentem ad vacuum replendum. Ergò poterit naturalitèr virtute Angeli dari vacuum. Prob. ant. Quia virtus aquæ, vel lapidis eſt corporea: & virtus Angeli eſt ſpiritualis. Ergò virtus Angeli efficatior eſt. Et conſequentèr poterit Angelus aquam, vel lapidem impedire.

Reſp. Virtutem Angeli non eſſe potentem impedire lapidem aſcendentem. Quia quamvis virtus lapidis, vel aquæ materialis ſit, tendit primo, & per ſe ad vniverſale bonum. Et ita ſolum impediri poterit à Deo, qui eſt auctor boni vniverſalis, a quo ſolo conſervatur. Inſtantia eſt in influxu, quo generans producit eſſentiam, & paſsiones, qui corporeus, & materialis eſt. Et tamen eſſentia producta non poteſt conſequutione proprietatum ab aliqua creatura impediri.

Dices: Corpora obedire Angelis in ordine ad motum localem, ſicut prima part. quæſt. 110. artic. 5. docet Angelicus Doct. Ergò motus lapidis ab Angelo poterit impediri.

Reſp. diſt. ant. Et in ordine ad motum tendentem ad bonum particulare: conc. ant. Si tendat ad bonum vniverſale: neg. ant. & conſeq. Quià motus lapidis ad replendum vacuum tendit ad vniverſale bonum, videlicet ad naturam conſervandam. Et ità à creatura impediri non poteſt.

De potentia verò abſoluta poſſe dari vacuum privativum certum etiam debet eſſe. Quià Deus poteſt totum elementum ignis anihilare, & impedire, nè aliquod corpus aſceñdat ad vacuum replendum, in quo caſu concavum Lunæ erit locus non repletus aliquo corpore, ac proindè erit vacuum privativè. Et quidem nulla eſt aſsignabilis ratio, cur Deus non potuerit mundum inferiorem producere, & elementa non facere, in quo caſu eſſet vacuum privativum. An verò, & quomodò poſsit corpus per tale vacuum moveri præſens difficultas eſt? Pro qua ſit

§. II.

Prima Concluſio.

Corpus poteſt moveri per vacuum.

CONcluſio eſt D. Th. quodlib. 6. art. 3. & 4. Phyſ. lect. 17. & 3. p. q. 37. art. 4. ad 2. Vbi docet corpus Chriſti aſcẽdiſſe ſupra omnes Cœlos, & eſſe extra omnem continentiam illorum. Sed aſcenſus per motum fit. Ergò corpus poteſt moveri per vacuum.

Secundo prob. ratione. Tale corpus poteſt in vacuo conſervari. Ergò poterit in vacuo moveri. Quia ſi ſemel conſervatur, nõ eſt cur per vacuum moveri non poſſit, & ant. prob. Ideò corpus non poſſet in tali vacuo conſervari. Quia conſervatio illius dependet ab influentia Cœlorum, quę non poſſet ad corpus in vacuo deſcendere. Sed talem influentiam poteſt Deus ſe ipſo ſupplere. Ergò poterit corpus in tali vacuo conſervari.

§. III.

Solvuntur argumenta.

COntra concluſionem iſtam arg. 1. Quod mobile ſecundum locum eſt in potentia ad aliquid extrinſecum ſcilicet locum. Sed corpus in vacuo exiſtens non eſt in potentia ad aliquem locum. Ergò localitèr moveri non poteſt.

Reſpondetur. Maiorem eſſe veram de mobili motu locali regularitèr contingenti; non tamen de mobili motu locali, qui fieret in vacuo ex ſuppoſitione miraculi.

Secundo poterat argui. Quod corpus in operari, & moveri depẽdet ab influentia Cœlorũ, quam nõ poſſet in vacuo recipere. Ergò.

Reſp.

Reſp. Corpus non poſſe recipere in vacuo influentiam Cœlorum; poſſe tamen Deum tale corpus ſe ſolo conſervare.

Tertiò arg. Motus factus in vacuo non eſſet in aliqua ſpecie. Ergò implicatorius eſt. Prob. ant. Species motus ſunt ſurſum, & deorſum. Sed talis motus non eſſet ſurſum, vel deorſum. Eo quod ſurſum, vel deorſum dicuntur penes ordinē ad terminum ſuperiorem, vel inferiorē. Et talis terminus in vacuo non eſt. Ergò motus ille non eſſet in aliqua ſpecie.

Reſp. Surſum, & deorſum eſſe ſpecies motus, qui fit inter corpora vniverſi, quorum aliqua ſunt ſuperiora, & alia inferiora; non tamen ſurſum, & deorſum ſunt ſpecies motus abſolutè.

Dices: Non eſt aſsignabilis alia ſpecies præter ſurſum, & deorſum. Ergò ſi motus non eſſet in aliqua harum, non eſſet in aliqua ſpecie.

Reſp. Talem motum eſſe in ſpecie motus recti, vel circularis. Quia via recta, vel per modum circuli fieret.

Quarto arg. Vbi eſt impoſsibilis terminus motus, etiam motus impoſsibilis eſt. Eo quod motus eſt via ad terminum, & ſpecificatur ab illo. Sed terminus motus in vacuo impoſsibilis eſt. Ergò etiam impoſsibilis eſt motus. Prob. min. In vacuo eſt impoſsibile vbi, quod eſt terminus motus localis. Nam vbi eſt circunſcriptio paſsiva corporis ex circunſcriptione activa loci proveniens. Et in vacuo non eſt locus. Ergò terminus motus in vacuo impoſsibilis eſt.

Reſpondent venerandi PP. Carmel. in illo corpore futurum eſſe *vbi*, quod reſultaret ex circunſcriptione activa loci communis. Quia corpus illud exiſtens in vacuo privativo contineretur à loco circundante tale vacuum.

Hæc tamen ſolutio non videtur vera. Quia corpus non continetur formalitèr à loco communi, niſi mediante loco particulari formalitèr cōtinente. Sicut principium vniverſale non influit, niſi mediante principio particulari. Sed corpus exiſtens in vacuo non continetur à loco particulari formalitèr. Ergò nō continetur formalitèr à loco communi. Et conſequentèr non habebit *vbi* reſultans ex circunſcriptione activa loci communis.

Deinde. Quia iuxta talem ſolutionem non poterit corpus moveri per vacuum negativum. Siquidem corpus, quod eſſet in tali vacuo, non contineretur ab aliquo loco communi. Sed hoc dicendum non eſt. Quia corpus in quocumque vacuo eſſet ab intinſeco mobile ſuppoſita propria conſervatione. Nec eſt cur hoc illi repugnet. Ergò ſolutio nulla eſt. Et ideò

Alitèr reſp. Quod in illo corpore eſſet *vbi* non quidē regulari-

laritèr contingens, ſed vbi peculiare, & præſentia particularis corporis in illo ſpatio.

Dices. Omne *vbi* attenditur per ordinem ad aliquod punctum. Sed in vacuo negativo nullum eſt punctum. Quia ibi nullum eſt corpus. Et punctum ſemper eſt in aliquo corpore. Ergò ibi nullum erit *vbi*, & nulla præſentia corporis.

Reſp. Quod ibi non eſſet punctum verum; eſſet tamen punctum imaginarium: & per ordinem ad ipſum haberet corpus proprium vbi, veramque pręſentiam. Et inſtantia eſt. Quia ſi Deus deſtrueret Polos mundi, ſolum remanerent Poli imaginarij. Et tamen corpora verè moverentur, & haberent verum *vbi*. Ergò punctum imaginarium ſufficit ad *vbi*, & ad præſentiam veram. An verò tale corpus in vacuo moveretur in tempore, vel in inſtanti? ſufficientem difficultatem habet. Aliqui namque aſſerunt movendum eſſe in inſtanti, & alitèr moveri non poſſe. Alij verò dicunt in tempore movendum eſſe. Cum quibus

§. IV.

Concluſiò ſtatuitur.

SEntentia hæc expreſſa videtur D. Th. in præſenti lect. 12. aſſerentis: *Quod ſubſtracto tempore, quod additur ex impedimento, remanet tempus naturalis velocitatis.* Ergò ſentit D. Th. Quod corpus in vacuo brevius, vel tardius moveretur iuxta naturalem velocitatem ipſius, & maiorem, vel minorem gravitatem.

Ratione autem prob. Quia motus habens partem poſt partē, & cauſas verè ſucceſsionis, eſt verè motus ſucceſsivus. Sed motus corporis per vacuum haberet cauſas verè ſucceſsionis. Ergò eſſet ſucceſsivus. Prob. min. Cauſæ ſucceſsionis ſunt reſiſtentia medij, gravitas corporis, extenſio quantitativa, & limitatio moventis. Sed quamvis prima cauſa deficeret; aliæ tamen remanerent. Ergò min. vera eſt.

Conf. Motus, cui fit aliqua reſiſtentia debet eſſe ſucceſsivus. Sed motui per vacuum fieret aliquando reſiſtentia. Ergò. Prob. min. Poſſet aliquando motus eſſe ſurſum, & corpus eſſe grave. Sed motui ſurſum reſiſteret corpus grave per contrariam inclinationem, quæ eſt ad motum deorſum. Ergò min. vera eſt.

Dices. Si corpus moveretur à Deo per vacuum, moveretur in inſtanti. Quia divinæ virtuti infinitæ non repugnat movere corpus in vnico inſtanti. Ergò etiam omne corpus per vacuum inſtanti movetur.

Reſp. non repugnare Deo ex parte virtutis movere corpus in inſtanti; repugnaret tamen ex parte corporis. Eo quod impli-

implicat corpus extenſum ſimul eſſe in pluribus partibus ſpatij imaginarij diſtantibus inter ſe.

Secundo dices. De conceptu motus ſucceſsivi non eſt quod in tempore fiat. Ergò licet motus eſſet ſucceſsivus,non inde infertur, quod in tempore fieret, Prob.ant.Motus, qui erit in corporibus glorioſis poſt diem iudicij,erit ſucceſsivus. Et tamen nõ erit in tempore. Quia tunc non erit motus primi mobilis, à quo deſumitur tempus. Ergò de ratione motus ſucceſsivi non eſt, quod in tempore fiat.

Reſp.tamen. Poſt diem iudicij non eſſe futurũ tẽpus extrinſecum deſumptum à motu primi mobilis; erit tamen tempus intrinſecum,quod conſiſtit in intrinſeca duratione ſucceſsiva: & in hoc tempore eſſet motus.

Secundò prob.concl.Si inter terram, & Lunam eſſet columna defixa, & reliquum ſpatium vacuum, & prope columnam deſcenderet bipedale corpus, illud deſcenderet ſucceſsivè.Ergò motus per vacuum ſucceſsivus eſſet.Prob. ant. 1. Quia tale corpus ſecundum primam medietatem prius accederet ad medietatem columnæ,quam ſecundum aliam:& contrarium intelligibile non eſt.Ergò ſucceſsivè deſcenderet.

Secundo prob.ant.Tale corpus prius eſſet iuxta aliquas partes columnæ,& poſterius iuxta alias. Quia non poſſet ſimul eſſet iuxta omnes partes, & iuxta primam, & vltimam partem inter quas tãta diſtantia invenitur. Ergò tale corpus ſucceſsivè deſcenderet.

Addimus. Corpus minime quantitatis,quale eſt corpus bipedale, non poſſe ſimul eſſe iuxta omnes partes corporis magni, & longiſsimæ columnæ.

Secundo addimus.Quod ille motus eo ſucceſsivus non eſſet: quia nullam invenit reſiſtẽtiam. Quod tamen non obeſt:quia motus Cœli nullam invenit reſiſtentiam.Et tamen ſucceſsivus eſt.

Dices.Motum Cœli eſſe ſucceſsivum propter liberam voluntatem Angeli moventis Cœlum.

Sed contra eſt.Quia Angelus movet Cœlum ſicut ipſum mobile eſt.Ergò movet illud ſucceſsivè,quia ſecundũ propriam naturam ita moveri petit.ErgòCœlum ipſum exigit ſucceſsivè moveri,quamvis ad proprium motũ nullam reſiſtentiam inveniat.

§. V.

Argumentis occurritur

Contra concl. iſtam arg. 1. Quia inter motum in vacuo, & motum in pleno nulla proportio invenitur,vt aſſerunt D.Th. & Philoſ. in præſenti text.71.Ergò motus in vacuo non ſucceſsivè, ſed in vnico inſtanti fit. Si namque ſucceſ-

ſivè fieret, proportionem haberet cum altero motu.

Ad hoc tamen facilè reſp. D. Thom. & Philoſ. procedere ibi contra aliquos aſſerentes ſucceſsionem motus ſolum provenire poſſe ab ſpatio, vel à reſiſtētia medij, contra quos pro inconvenienti inferunt, quod motus in vacuo eſſet in inſtanti, & nullam proportionem haberet cum motu facto per planum.

Secundo arg. In motu per vacuum nullum conſumitur tēpus. Ergò ille motus ſucceſsivus non eſſet. Prob. ant. 1. Si in tali motu conſumeretur tempus, poſſet aliquod corpus eſſe ſubtiliſsimum, & moveri in tempore ita brevi, ſicut corpus moveretur in vacuo. Sed hoc dicendum non eſt. Ergò in motu facto per vacuum nullum conſumitur tempus.

Secundo prob. ant. In vacuo nulla eſt reſiſtentia medij. Ergò in motu per vacuum nullum conſumitur tempus. Prob. conſ. Vbi eſt minor reſiſtentia ſpatij, minus conſumitur temporis. Ergò ſi in vacuo nulla eſt reſiſtentia, nullum conſumitur tempus in motu facto per vacuum.

Reſp. ad arg. neg. ant. & ad prob. 1. dicimus nullum eſſe inconveniens corpus, quod movetur per planum propter ſui levitatem, & ſubtilitatem, ita velociter moveri, ſicut corpus, quod in vacuo movetur.

Ad 2. prob. ant. neg. vtraque conſ. Quia à negatione cauſæ nō neceſſariẹ non benè arg. ad negationem effectus. Cumque reſiſtentia non ſolum proveniat à reſiſtentia medij; ſed etiam ab alis capitibus. Indè fit, quod quamvis reſiſtentia medij deficiat: non ideò motus erit in inſtanti.

Dices. Quia lux Solis nullam invenit reſiſtentiam, diffunditur in inſtanti per totum ſpatium. Ergò ſi in vacuo nulla eſt reſiſtentia motus erit in inſtanti.

Reſp. neg. conſ. Quia retardatio lucis ſolū poteſt à qualitate contraria reſiſtenṭe provenire. Cumque lux nullam habeat contrariam qualitatē, inde eſt, quod in inſtanti diffunditur. Retardatio verò motus non ſolum provenit à reſiſtentia, ſed ab alijs ſupra enumeratis, quæ in vacuo perſeverant.

Sed inſt. In vacuo nulla eſt diſtantia poſitiva. Ergò motus retardari non poteſt. Prob. ant. Diſtantia poſitiva fit per corpus habens extenſionem localem. Sed in vacuo talis extenſio non eſt. Ergò nulla eſt poſitiva diſtantia.

Reſp. aliqui. In vacuo non eſſe veram diſtantiam, ſed ſolum diſtantiam fictam; iſtam tamen ſufficientem eſſe, vt motus fiat in tempore.

Hæc tamen ſolutio falſa eſt. Quia motus verè ſucceſsivus verè habet, partem poſt partem. Et conſequenter veram conſumit diſ-

diſtantiam. Nàm ſi veram diſtantiam non conſumeret, verè, & realitèr haberet omnes ſuas partes ſimul. Ergò ſi in vacuo verà diſtantia non eſt, motus ipſe verè ſucceſsivè non erit.

2. reijcitur. Qualis fuerit motus, debet eſſe diſtantia pertranſibilis per motum. Sed motus ſucceſsivus in vacuo eſt verè motus realis, & realitèr ſucceſsivus. Ergò debet eſſe vera diſtantia, quæ per motum pertranſibilis ſit. Vnde tali ſolutione relicta.

Aliter reſp. Quod in vacuo non eſt verà diſtantia poſsitiva per contactum poſsitivum, & poſsitivam corporum extenſionem actualitèr exiſtentem; eſt tamen verà diſtantia poſsitiva per ordinem ad punctum imaginarium, vt antecedentèr diximus: quæ diſtantia poteſt pluribus corporibus occupari, & pluribus motibus pertranſiri, & motu verè ſucceſsivo, vt conſtat in corpore exiſtente propè columnam à Cœlo in terram per vacuum deſcendente, cuius longitudo vnico inſtanti pertranſiri non poteſt.

Ex dictis infertur quod quando corpus, quod movetur per vacuum, acquirit vnum ſpatium, & relinquit alterum facit vacuum negativè, quatenus corpus non manet in tali ſpatio; non tamen facit vacuum privativè. Quià nullum relinquit verùm locum. Et vacuum privativè eſt locus corpore non repletus. Et ſimilitèr quando corpus movetur per planum, ſpatium, quod relinquitur, non manet vacuum. Quià idem locus occùpatur ab aere, vel alio corpore circunſtante. Et hæc de articul. iſto in præſenti text. 71. & 75. & alijs committantibus ad Philoſoph. applicanda.

QVÆST. III.

De Tempore.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm partes temporis ſolum exiſtant ratione inſtantis?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur noſtra concluſio.

Dari tempus experientia docente cognoſcimus. Videmus namque aliquas res corruptibiles minorem, & aliàs maiorem durationem habere: vnum motum eſſe tardum, & alterum velociſsimum eſſe. Motum verò eſſe tardum, vel velocem eſt conſumere plus vel minus temporis. Quod quidem licèt etiam accipiatur pro duratione intrinſeca rerum, magis tamē cōmunitèr, & propriè ſummitur pro

pro duratione motus primi mobilis, qui eſt magis vniformis. Et ita per eius durationem omnes alij motus extrinſecè menſurantur.

In primis tamen ſupponendum eſt tempus eſſe aliquid reale. Quià duratio rerum corruptibilium aliquid reale eſt. Sed tempus in duratione rerum conſiſtit. Ergò eſt aliquid reale. Mai. prob. Quia res corruptibiles, & motus illarum durant realiter. Et rurſus ipſæ ſunt entia realia. Et duratio entis realis debet eſſe realis: ſicut duratio rei infinitę debet infinita eſſe. Ergò duratio rerum corruptibilium debet eſſe realis.

Conf. Quia omnes ſpecies quantitatis ſunt aliquid reale: ſicut ipſa ratio communis. Sed tempus eſt ſpecies quantitatis. Ergò debet eſſe aliquid reale.

Sed inſt. 1. Quia iuxta Ariſt. in præſenti; ſi non eſſet anima nō eſſet tempus. Ergò tempus non eſt aliquid reale. Quià quod in ſuo eſſe dependet ab anima, aliquid rationis eſt.

2. inſt. Quia partes temporis ſunt præteritum, & futurum. Sed præteritum, & futurum non ſunt aliquid reale. Quià præteritum iam non eſt, & futurum non dùm exiſtit. Conſequenterque non habent eſſe à parte rei. Ergò tempus non eſt aliquid reale.

Reſp. ad 1. inſt. Quod ſi non eſſet anima, non eſſe tempus quãtum ad ſimultatem partiũ. Nàm tempus habet partes ſucceſsivè à parte rei: & ſolum habet illas ſimul in anima, vel ratione animæ ſimul apprehendentis illas. Et ità ſi anima non eſſet, tempus etiam deficeret quantum ad ſimultatẽ partium. Et ita intelligendus eſt D. Th. cum Ariſt. ſimul.

2. reſp. Tempus eſſe numerum numeratum, vt explicabimus infra. Cumque in actuali exercitio numerationis dependeat ab anima vt à cauſa efficiẽtèr numerante. Indè fit, quod ſi non eſſet anima, nō eſſet tempus. Sicut ſi non eſſet intellectus, non eſſet obiectum intelligibile. Et tamen obiectum intelligibile aliquid reale eſt. Et ſi non eſſet intellectus, non eſſet numerus. Et tamẽ numerus eſt aliquid reale. Et iuxtà vtramque ſolutionem poteſt intelligi D. Th. cum aſſerit, tempus ſine anima eſſe imperfectè ens. Quia illi deficeret extrinſecum complementum actualis videlicèt, & exercita menſuratio motus, quamvis tempus realitèr; & ab intrinſeco habeat eſſe ipſius motus menſuram.

Ad 2. inſt. reſp. Quod licèt præteritum iam non ſit in ſe, & futurum nondùm ſit in ſe ipſo; ſunt tamen ratione inſtantis, ratione cuius exiſtunt, quod ſufficit, vt partes reales ſint. Si Namq̃ reales non eſſent, nō poſſent etiã per inſtans reale continuari, & exiſtere: Inſtãtia eſt in motu cœli; cuius nulla pars actualitèr eſt in

Google

ſe,ſed quælibet exiſtit ratione indiviſibilis. Et tamen partes,& ipſe motus aliquid reale ſunt.

2. ſupponendum eſt tempus conſiſtere non poſſe in prima ſphæra,vel in alio corpore mobili. Quià tempus eſt ens eſſentialitèr ſuccesſivum. Sed prima ſphæra, & omnia corpora mobilia ſunt aliquid permanens. Et omnes partes ſimul habent. Ergo non poteſt in illis conſiſtere tempus.

3. ſupponendum eſt tempus extrinſecum conſiſtens in duratione motus primi mobilis realitèr entitativè diſtingui à quocũq; motu corporum inferiorũ. Quià tempus extrinſecum eſt idẽ realitèr cum motu primi mobilis vt exiſtente, & durante: vel idem realitèr cum illius duratione. Sed motus primi mobilis,vel duratio illius realitèr entitativè diſtingũtur à motibus inferiorum. Ergò tempus extrinſecum realitèr à motibus inferiorũ diſtinguitur.

Dices. Tempus extrinſecum nõ identificari realitèr cum motu primi mobilis, ſed ſolum recipi in motu prædicto tanquam in proprio ſubiecto. Ex quo non infertur tempus eſſe realitèr diſtinctum à motibus inferiorum.

Sed contra eſt. Quià tempus, vt hæc ſolutio concedit, recipitur realitèr in motu primi mobilis tanquam in ſubiecto proprio. Sed motus corporum inferiorum non recipitur realitèr in motu primi mobilis,ſed potius in corporibus inferioribus,vt per ſe manifeſtum eſt. Ergo diſtinguuntur realitèr. Quia idem accidens non poteſt eſſe receptum,& non receptum realitèr in vno, & eodem ſubiecto.

2. prob. ſuppoſitio. Poſſunt motus eſſe inæquales in partibus, & æquales in duratione, & tempore extrinſeco. Ergò tempus extrinſecum realitèr à motibus inferiorum diſtinguitur. Prob. ant. Si mobile aliquod per ſpatium vnius horę percurreret vnam leucam,& aliud mobile velotius in eodem ſpatio duas leucas percurreret;motus illi eſſent inæquales in partibus,& extenſione. Eo quod extenſio motus ab extenſione ſpatij deſumitur. Et tamen tempus extrinſecum in vtroque motu conſumptum eſſet æquale. Ergò poſſunt motus eſſe inæquales in partibus, & æquales in extrinſeco tempore.

4. ſupponendum eſt tempus extrinſecum non eſſe realitèr entitativè diſtinctum à motu primi mobilis vt exiſtente,vel ab exiſtẽtia illius vt intrinſecè durante. Quia tempus extrinſecum eſt intrinſeca duratio motus primi mobilis. Sed intrinſeca duratio non diſtinguitur realitèr ab exiſtentia rei durantis vt continuata,& perſeverante realitèr. Ergò tempus extrinſecum nõ diſtinguitur realitèr ab exiſtentia motus primi mobilis vt perſeverante realitèr. Prob. min. Quià duratio intrinſeca

Digitized by Google

ca rerum nihil aliud eſt, quam illarum exiſtentia, vt continuata. Ergò duratio intrinſeca non diſtinguitur realitèr ab exiſtentia rei durantis vt perſeverante realitèr. Ant. prob. ſeù potius explicatur. Nam ſi Deus rem aliquam produceret ipſamque conſervaret, talis res verè duraret, quocumque alio ſecluſo. Ergò duratio intrinſeca rerum nihil aliud eſt, quam illarum exiſtentia vt continuata realiter.

Aliqui tamen Thomiſtæ aſſerunt: durationem intrinſecam realitèr ſaltim formalitèr eſſe diſtinctam ab ipſa exiſtentia rerum vt continuata, & perſeverante realitèr. Eo quod duratio connotat actionem productivam vt cõtinuatam: quam quidem actionem non connotat exiſtentia. Et rurſus. Quia duratio accidit cuicumque rei creatæ realitèr exiſtenti. Ergò intrinſeca duratio realitèr diſtincta eſt ab exiſtentia rerum vt perſeverante realitèr.

Sed contra eſt. Quia exiſtentiam rei continuari, & realitèr perſeverare eſt idem formalitèr atque rem ipſam intrinſecè durare: & nihil aliud per intrinſecam durationem poteſt formalitèr intelligi, niſi rei exiſtentia vt continuata realitèr. Ergò duratio intrinſeca non ſolum entitativè, verum etiam realitèr formalitèr diſtincta non eſt ab exiſtentia rei vt perſeverante realitèr.

Ad ea verò, quæ in ſolutione continentur facile reſp. Durationem connotare actionem agentis vt continuatam, quam tamen non connotat exiſtentia, ex quo ſolum infertur diſtinctio rationis inter exiſtentiam, & illius intrinſecam durationem. Vnio namque non diſtinguitur etiam realitèr formalitèr à materia, & forma. Et tamen vnio connotat actionem agentis, quam non connotat materia.

Ad 2. reſp. Cuicumque rei creatæ exiſtenti convenire accidentalitèr prædicabilitèr intrinſecam durationem; non tamen prædicamentalitèr, vt probavimus. Sicut vnio accidentalitèr tantum prædicabilitèr, & non prædicamentalitèr convenit materiæ, & formæ.

Tandem ſupponimus optimam eſſe temporis definitionem in præſenti tradditam ab Ariſt. quod videlicèt, ſit, *numerus motus ſecundum prius, & poſterius*. Cuius diffinitionis bonitas probatur particulas explicando. Quia duplex eſt numerus. Alius, qui dicitur numerus numerans ſicut duo, vel tres: alius, qui dicitur numerus numeratus pro re videlicèt, quæ numeratur acceptus. Vt cum dicimus duo homines, equi tres, vel huiuſmodi alia. Et prima particula huius diffinitionis ſcilicèt *numerus* accipitur quidem non pro numero numerante, ſed pro numero numerato. Quià numerus numerans eſt quantitas diſcreta.

creta. Sed tempus quantitas continuata eſt. Ergò non eſt numerus numerans, ſed numerus numeratus.

Alia verò particula *motus* comprehendit non ſolum motum, ſed etiam rem ipſam motui, vel mutationi ſubiectam. Eo quod tã res iſta, quam motus illius per tẽpus formalitèr menſurantur.

Obiter tamen advertendum eſt, quod licèt numerus accipiatur in pręſenti pro extrinſeca mẽſura, quę eſt motus primi mobilis, cui cum rigore competit ratio menſuræ: Eo quod per ipſum omnes motus inferiorum extrinſecè menſurantur; revera tamen numerus comprehendit intrinſecam durationem, quæ licèt non ità ſtrictè, ſicut extrinſeca duratio, verè tamen habet rationem menſuræ.

Vltima denique particula *ſecundum priùs, & poſterius* denotat tempus non eſſe numerum motus ſecundum partes, quas motus habet à mobili, quæ partes ſimul exiſtunt, & vna prior altera non eſt: ſed ſolum eſſe numerum motus ſecundum partes, quas motus habet ab ſpatio, quarum vna prior eſt, & altera poſterior; non quidem in eſſe, ſed formalitèr vt per motum attinguntur. Vndè tempus eſt menſura ſucceſsiva, & habet omnes partes ſucceſsivas.

Sed inſt. contra prædictam diffinitionem. Tempus non ſolum eſt menſura motus, ſed etiã quietis, & ipſius rei mutabilis. Siquidem non ſolum motus, ſed etiam ipſa quies, & res mobilis tempore durant. Ergò non benè diffinitur per eſſe numerum motus.

Adhoc tamen reſp. Tempus primo, & per ſe eſſe menſuram motus, ex conſequenti verò eſſe menſuram quietis, & rei corruptibilis: quatenùs quies eſt privatio motus, & per durationem motus cognoſcitur, àn maior, vel minor ſit duratio quietis? res etiã corruptibilis quatenùs in propriũ interitum tendit, & mutationi ſubijcitur, à tempore menſuratur. Et ideò tempus ſolùm diffinitur per eſſe menſuram motus.

2. inſt. Tempus non eſt menſura motus. Ergò non eſt numerus motus. Prob. ant. 1. Menſura notior eſt menſurato. Sed tempus notius non eſt ipſo motu. Siquidẽ tempus ignotiſsimum eſt. Motũ verò ſenſibus experimur. Ergò tempus non eſt menſura motus.

2. prob. ant. Si eſſet menſura eſſet numerus numerans, vt per ſe patet. Hoc non concedimus. Ergò idem quod anteà.

3. prob. ant. Per motum cognoſcitur tempus. Nàm per motum horologij cognoſcimus, quænam hora ſit. Ergò tempus non eſt menſura motus; ſed potiùs ècontra motus eſt menſura temporis.

Reſp. ad arg. neg. ant. Et

ad prob. diſt. min. Notius non eſt in actu ſignato, & quantum ad quid eſt: conc. min. In actu exercito, & quantum ad an eſt: neg. min. & conſ. Licèt namque temporis quidditas, & eſſentia difficillime cognoſci poſsit; exiſtentia tamen temporis facile cognoſcitur. Nam ſenſibus experimur temporis præteritionem, & fluxum rerum, quæ tempore durant. Quod ſufficit, vt per temporis durationem tanquam per propriam menſuram notiorem in exercitio, omnia alia menſurentur.

Dices. Quod ad menſurandum neceſſaria eſt cognitio quidditativa menſuræ. Sed cognitio quidditativa temporis difficillima eſt. Ergò tempus nequit eſſe verè menſura.

Reſp. Ad menſurandum ſufficere cognitionem abſolutam, & quantum ad an eſt, & quidditativam cognitionem non requiri. Agricolæ namque modio triticum menſurant. Et tamē differentiam quidditativam modij totalitèr ignorant.

Ad 2. prob. neg. mai. Quià licèt tempus ſit numerus numeratus, ſemel tamen facta numeratione poteſt intellectus aſſumere tempus ad motum menſurandum.

Dices. Ergò ad actualem menſurationem motus concurrit tempus vt numerans. Ergò non concurrit vt numerus numeratus formalitèr.

Reſp. diſt. 1. conſ. Vt exercitè, & in actu ſecundo menſurat: conc. conſ. In eſſe rei: neg. conſ. Tempus namque ſecundū ſe eſt numerus numeratus. Vt enim duo homines, ità duo anni, vel mille ſunt numerus numeratus; exercite tamen, & quatenùs in actu ſecundo menſurat, eſt numerus numerans: ſecundū quod intellectus accipit vnam partem temporis in ordine ad aliam, & per illas partes ſic acceptas menſurat activè motum.

Ad 3. prob. diſt. ant. Per motum tanquàm per ſignum: conc. ant. Tanquàm per menſuram: neg. ant. & conſ. Quià per motum horologij cognoſcitur tempus tanquàm per ſignum; nō tanquàm per menſuram ipſius. Ex quo potiùs infertur motum horologij à tempore menſurari. Quià ſignum menſuratur à ſignato.

His ergò prælibatis maxima difficultas eſt in examinādo, qualitèr partes temporis exiſtant. Durand. nàmque Illuſtr. Arauxo à Martinez, & Magiſt. Parra affirmant partes temporis exiſtere ratione ſui, & tempus habere aliquam partem præſentem, fluidā, quæ tranſit ad ſtatum præteritionis. Magis autem communitèr negant Thomiſtæ aſſerentes, partes temporis non exiſtere ratione ſui, ſed ſolum ratione inſtantis. Cum

quibus,

Digitized by Google

§. II.

Noſtra concluſio.

Partes temporis ſolùm exiſtunt ratione inſtantis indiviſibilis.

COncl. hęc expreſſa videtur in Philoſ. textu 105. & ibidem lect. 18. in Angel. Magiſt. & in 4. phiſic. lect. 23. aſſerente: quod tempus non habet eſſe extra animam, niſi ſecundum ſuum indiviſibile. Et 1. p. quæſt. 46. art. 3. ad 3. & quæſt. 66. artic. 4. ad 5. dicente: *Modo nihil eſt accipere in actu de tempore, niſi nunc.*

Ratione autem prob. concl. Si aliqua pars temporis exiſteret ratione ſui, eſſet etiam ratione ſui præſens. Sed nulla pars temporis poteſt eſſe præſens ratione ſui. Ergò nulla poteſt ratione ſui exiſtere. Prob. ant. Partes temporis ſunt præteritum, & futurum. Ergò nulla ratione ſui poteſt eſſe præſens. Ant. prob. 1. Quia tempus ſolum habet partes correſpondentes partibus motus. Sed in motu ſolum reperitur pars prior, & poſterior, vel præterita, & futura; non tamen pars aliqua præſens. Aliàs tempus non ſolum eſſet numerus motus ſecundum priùs, & poſteriùs, ſed etiam ſecundum præſens. Ergò partes etiam temporis tantum ſunt præteritum, & futurum.

Conf. Si aliqua pars temporis eſſet præſens ratione ſui, & ratione ſui duraret, inſtantia cõtinuativa, & terminativa illius eſſent præſentia. Quià nullum datur continuum præſens ratione ſui ſine aliquo indiviſibili terminativo, & alio ſaltim continuativo partium. Sed hoc implicatorium eſt. Aliàs darentur duo inſtantia temporis præſentia. Et conſequentèr inſtans temporis duraret pro tempore pręſenti, & non ſolum pro vnico inſtanti. Ergò nulla pars temporis ratione ſui poteſt eſſe præſens.

2. prob. concl. Repugnat eſſentialitèr partes entis ſucceſsivi exiſtere ratione ſui. Sed tempus eſt ens ſucceſsivum. Ergò implicat, quod partes temporis ratione ſui exiſtant. Prob. mai. Si aliqua pars entis ſucceſsivi exiſteret ratione ſui, partes illius partis exiſterent ſimul. Sed implicat partes entis ſucceſsivi exiſtere ſimul. Quià ens ſucceſsivum habet partes eſſentialitèr ſibi ſuccedentes, & ſolum priores, & poſteriores ad differentiam entis permanentis, quod habet ſuas partes ſimul. Ergò implicat partes entis ſucceſsivi exiſtere ratione ſui. Prob. mai. Quià exiſtente toto exiſtunt illius partes. Eo quod totum nihil aliud eſt præter partes ſimul ſumptas, & vnitas. Sed quælibet pars entis ſucceſsivi eſt compoſita ex alijs partibus, & diviſibilis actualitèr in plures partes. Ergò ſi aliqua pars entis ſuc-

ceſsivi exiſteret ratione ſui, partes illius partis exiſterent ſimul.

Reſp. contrarij 1. Quod licèt ens ſucceſsivum non poſsit habere omnes ſuas partes ſimul exiſtentes ratione ſui; non tamen illi repugnat habere aliquam partem præſentem, quæ ratione ſui exiſtat.

Sed contra eſt. Quia, ſi aliqua pars ratione ſui exiſteret, haberet ſimul omnes partes, ex quibus actualitèr componitur, & in quas eſt diviſibilis. Ergò haberet omnes ſuas partes ſimul.

2. impug. ex conceſsis à contrarijs. Quià namque tempus eſſentialitèr eſt ſucceſsivum, non poteſt habere omnes ſuas partes ſimul. Sed quælibet etiam pars temporis eſſentialitèr eſt tempus, & totum ſucceſsivum. Ergò ſuas partes ſimul habere non poteſt.

Reſp. Mag. Parra. Partes temporis poſſe etiam eſſe præſentes ratione ſui. Quià motus eſt aliquid ſucceſsivum. Et tamen motus habet partes ratione ſui præſentes.

Sed contra eſt. Quia ſi motus haberet partes ratione ſui præſentes, non haberet partes eſſentialitèr ſuccedentes. Et conſequentèr non eſſet ens ſucceſsivum. Ergò ſolutio nulla eſt, cui conſonat Doct. Ang. opuſc. 44. cap. 1. dicens: *Si ergò aliquid ſucceſsivum exiſteret, non ſolum ſecundum aliquid indiviſibile ſui, ſed ſecundum aliquam ſui partem, ſequitur quod multæ partes alicuius ſucceſsivi ſimul eſſent, quod eſt contra rationem ſucceſsivorum.*

2. reſp. alij. Quod licèt detur aliqua pars temporis præſens; illa tamen ſolùm in potentia continet plures partes; non tamen in actu. Et ideò non ſequitur plures partes ſimùl exiſtere.

Contra tamen. Quià extenſio actualis petit partes actualitèr repertas in toto. Eo quod extenſio actualis exigit vnam partem actualitèr extra aliam exiſtere. Nam in hoc conſiſtit extenſio, Conſequenterque petit plures partes repertas in toto. Sed illa pars, de qua loquimur, habet actualitèr extenſionem. Ergò continet actualitèr plures partes.

2. explicatur hoc idem. Totum actuale actualitèr habet partes ad differentiam totius potentialis, quod ſolùm in potentia continet partes. Sed illa pars eſt totum actuale. Ergò actualitèr continet plures partes.

3. reſp. alij, Illam partem præſentem temporis ſolùm exiſtere fluide, & tranſeuntèr; non tamen permanentèr. Et ita non haberet partes ſimul exiſtentes, ſed ſolùm tranſeuntes, & ſibi invicem ſuccedentes, per quod ſalvatur ratio entis ſucceſsivi.

Sed contra 1. Quia quamvis illa pars fluide, & tranſeuntèr exiſtat, habet tamen plures partes præſentes ratione ſui. Ergò non erit ens formalitèr ſucceſsivum,

vum, quod non poteſt habere omnes ſuas partes præſentes ratione ſui.

Secundò reijcitur. Minus durat indiviſibile inſtans, quam durat illa pars. Et tamen quia indiviſibile habet ſuum eſſe ſimul, eſt ens permanens permanentia indiviſibilis. Ergò illa pars erit etiam ens permanens, quamvis fluentèr exiſtat, ſi ſemel ratione ſui exiſtit.

Reſpondebis. Partem prædictam non habere ſimul plures partes aliquotas, ſed ſolùm proportionales. Et ita non eſſe ens permanens, quod debet habere ſimùl plures partes aliquotas.

Sed contra eſt. Illa pars eſt actualitèr tempus. Nam tempus eſt totum homogeneum, in quo partes habent eandem denominationem totiùs, ſicut quælibet pars aquæ eſt aqua. Et ideò illa pars temporis eſt etiam actualitèr tempus. Sed omne tempus habet aliquas partes aliquotas. Ergò illa pars partes aliquotas habet. Prob. min. Omne compoſitum debet habere aliquas partes actualitèr diſtinctas. Eo quod compoſitio eſt diſtinctorũ vnio. Et conſequenter actualis compoſitio eſt vnio diſtinctorum actualitèr. Sed ſolùm partes aliquotæ ſunt actualitèr diſtinctæ; partes verò proportionales ſunt partes in potentia, ac proindè ſolùm in potentia diſtinctæ. Sed omne tempus eſt actualitèr totum. Ergò omne tempus debet habere aliquas partes aliquotas.

Secundò impug. Illa pars actualitèr eſt extenſa. Sed extenſio provenit ſolùm à partibus aliquotis. Nàm partes proportionales non ratione ſui, ſed ratione aliquotarum extenſionẽ, & magnitudinem habent. Ergò illa pars habet aliquas partes aliquotas.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

CONtra concl. arg. 1. Quod res ſucceſsivæ incipiunt in parte temporis, vt communitèr Phyloſophi docent. Ergò ſi pars temporis ſolùm exiſtit ratione inſtantis, res ipſæ ſucceſsivæ incipient in inſtanti. Cuius oppoſitum debet eſſe verum.

Reſp. nèg. conſeq. Quia licèt res ſucceſsiva incipiat in parte temporis exiſtente ratione inſtantis, ipſa tamen inceptio non regulatur per inſtans, in quo res ſucceſsiva non dùm eſt, ſed regulatur per partem. Eo quod res ſucceſsiva quando incipit, in hoc inſtanti non eſt, immediatè tamen poſteà erit: ad differentiam rei permanentis cuius totum eſſe completur; & habetur in vnico inſtanti.

Secundò arg. Exiſtẽtia proportionari debet cũ re exiſtẽte per illã. Sed indiviſibile inſtans propor-

Digitized by Google

tionatum non eſt cum parte diviſibili temporis. Ergò pars temporis non poteſt ratione inſtantis exiſtere.

Reſp. diſt. mai. Proportione termini, & vltimi complemẽti: conc. mai. In eſſe entis: nego mai. Et ſub eadem diſtinctione minoris: neg. conſeq. Quià indiviſibile ex natura ſua habet eſſe principium vnius partis, & terminus alterius. Et conſequentèr in ratione termini, & complementi habet proportionem cum parte diviſibili temporis, licèt non in eſſe entis. Inſtantia eſt in exiſtentia hominis, quæ entitativè indiviſibilis eſt, & homo diviſibilis, & exiſtentia humanitatis Chriſti infinita eſt, & humanitas ipſa finita. Et tamen proportionatur. Eodem ergò modo inſtans indiviſibile, quod vnit vtramque partem diviſibilem, virtualitèr, & vt *quo* eſt diviſibile, & in ratione termini cum parte diviſibile proportionem habet.

Tertio arg. Duæ partes non poſſunt exiſtere per eandem exiſtentiã. Ergò non poſſunt exiſtere per indiviſibile inſtans, quo mediante vna cum altera vnitur.

Reſp. diſt. ant. Vtraque in facto eſſe: conc. antec. Vna in facto eſſe, & altera in fieri: nego ant. & conſ. Quià per inſtans cõtinuativum, quod terminat partẽ præteritam, & initiat futuram, exiſtit in facto eſſe pars prҽterita, & futura exiſtit in fieri, quod nullam implicationem involvit. Imò antec. ex terminis eſt falſum. Nam in ente permanenti omnes partes exiſtunt per eandem exiſtentiam.

Quarto arg. Indiviſibile exiſtit ratione partium. Quià indiviſibile eſt modus partium. Et modus in exiſtendo à re modificata dependet. Ergò partes non poſſunt exiſtere ratione indiviſibilis inſtantis.

Reſp. Indiviſibile eſſe modum partium per modum vltimi complementi. Et ideò conſtituere poſſe ipſas partes exiſtentes. Sicut exiſtentia rei permanentis eſt modus ipſius rei. Et tamen illam exiſtentem reddit. Eo quòd modus, qui ſe habet tanquam vltimum complementum, non dependet ab ipſa re tanquàm à forma exiſtendi; ſed ſolum ab illa tanquàm à ſubiecto dependet.

Quinto arg. Si partes temporis exiſterẽt per indiviſibile inſtans exiſterent ſimul. Quia indiviſibile ſimul cõtingit vtramque. Sed partes temporis non poſſunt exiſtere ſimul. Sunt namque præteritum, & futurum, quæ nõ poſſunt ſimul eſſe. Ergò non poſſunt exiſtere per indiviſibile inſtans.

Reſp. diſt. mai. Simul ratione inſtantis: conc. mai. Ratione ſui: neg. mai. & ſub eadem diſtinctione minoris: neg. conſeq. Quià inſtans indiviſibile eſt principium vnius partis, & terminus alterius: & ità ratione illius ſimul exiſ-

exiſtunt, vna quidem in fieri; & altera in facto eſſe.

Addimus. Quod per tale inſtans ſolum pars præterita exiſtit abſolutè. Eo quod ſolùm illa exiſtit in facto eſſe, ſolumque dicitur abſolutè exiſtere, quod exiſtit in facto eſſe. Pars verò futura ſolùm exiſtit cum addito, id eſt, initiativè. Et ita non verificatur abſolutè partes exiſtere ſimul.

Sed inſt. Partes temporis etiam ratione inſtantis non poſſunt exiſtere ſimùl. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. 1. Quià pars præterita exiſtere non poteſt per inſtans, quò vnitur cum futura. Eo quod pars præterita iam non eſt, ſed præterivit: & quod non eſt, non poteſt exiſtere. Ergò partes temporis ratione talis inſtantis non poſſunt ſimul exiſtere.

2. prob. ant. Implicat partes temporis ſimul exiſtere, & vnam eſſe priorem, alteramque poſteriorem, & priori ſuccedentem. Sed ſi deſtruitur iſta ſucceſio, deſtruitur natura temporis. Ergò partes temporis etiam ratione inſtantis non poſſunt exiſtere ſimul.

Reſp. neg. ant. & ad prob. neg. etiam ant. Quià pars permanens exiſtit ratione ſui. Et ità ſolùm exiſtit quando eſt in ſe. Pars verò entis ſucceſsivi non exiſtit ratione ſui, ſed ſolùm ratione indiviſibilis terminantis. Et ità completè, & in facto eſſe non exiſtit, vſque quo terminetur per inſtans, quo completur: & tunc licèt ſit præterita in ſe; eſt tamen præſens in complemento ſuo, & ratione eius exiſtit complete, & in facto eſſe.

Dices. Ergò eſt præterita, & præſens, quæ contradictionem involvunt.

Reſp. Præteritam eſſe in ſe ipſa, & prçſentem ratione indiviſibilis, quæ prædicata contradictoria non ſunt. Eo quod non ſunt de eodem ſecundum idem.

Ad 2. prob. diſt. mai. Priorem, & poſteriorem in ſe ipſa: conc. mai. Ratione indiviſibilis: nego mai. Quià partes illæ in ſe ipſis habent ſucceſsionem, & vna eſt prior, alteraque poſterior eſt, per quod ſalvatur ratio entis ſucceſsivi, quamvis vtraque ratione indiviſibilis continùantis ſimul exiſtat. Futura quidem initiativè, & in fieri: & præterita complete, & in facto eſſe.

§. V.

Argumentum difficile ſolvitur.

Tandem arg. Datur pars temporis præſens. Ergò datur pars temporis, quæ ratione ſui exiſtat. Prob. ant. Præteritum eſt, quod aliquando fuit præſens. Sed in tempore datur pars præterita. Ergò datur etiam pars temporis præſens.

Reſp. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia, vt aliqua pars tēporis modo ſit præterita, ſatis eſt, quod immediatè antea fuerit immediatè futura. Hæc enim eſt natura entis ſucceſsivi, vt nūquam habeat aliquam partem præſentem, ſed ſemper vna eſt præterita, & altera futura: parſque futura tranſit in præteritam, quin fiat ratione ſui præſens.

Dices: non poteſt pars futura tranſire ad ſtatum præteritionis, niſi prius fiat præſens. Ergò datur aliqua pars temporis pręſens ratione ſui.

Reſp. diſt. ant. Præſentialitate indiſtincta ab immediata futuritione: conc. ant. Præſentia diverſa: nego ant. & conſeq. Quia vt pars futura tranſeat in pręteritam, neceſſum non eſt, quod fiat aliquando præſens præſentia diſtincta ab immediata futuritione. Sed ſicut inſtans redit partem futuram, præſentem initiativè: ita ſufficit, vt eadem pars ex vi eiuſdem inſtantis tranſeat ad ſtatum futuritionis abſque alia præſentia diſtincta.

Sed inſt. Pars futura non poteſt tranſire ad præteritam, niſi fiat præſens completè, & adæquatè. Sed ratione inſtantis initiantis illam non eſt præſens cōpletè. Ergò præſentia, quam habet ratione inſtantis, non ſufficit, vt tranſeat ad ſtatum præteritionis. Prob. mai. Pars futura nequid tranſire in præteritam, niſi completè, & adæquatè extrahatur à ſtatu futuritionis. Sed non poteſt extrahi completè, & adæquatè à ſtatu futuritionis, niſi fiat præſens completè. Ergò pars futura nequit tranſire in præteritã, niſi fiat præſens completè, & adæquatè.

Reſp. neg. 1. mai. & 2. min. Quia pars futura extrahitur adæquatè a ſtatu futuritionis, non per hoc, quod fiat completè, & adæquatè præſens; ſed per hoc, quod fiat immediatè præterita, & terminativè præſens, quod habet ratione inſtantis.

Dices. Inter eſſe adęquatè pręteritam, & adęquatè futuram, mediat eſſe completè, & adęquatè præſentem. Sed non eſt tranſitus de vno ad alterū extremū abſque tranſitu per mediū. Ergò non poteſt pars futura tranſire ad præteritam completè; niſi fiat adæquatè, & completè præſens.

Reſp. neg. mai. Quia eſſe immediatè præteritam completè, & immediatè futuram, non ſunt extrema inter quæ datur medium præſentiæ diviſibilis, ſed sūt extrema diviſibilia immediata. Et ideò pars futura tranſit in pręteritã completè, & adęquatè per hoc, quod ante fuerit pręſens initiativè, & modo ſit terminativè prætetita, vel pręterita immediatè. Sicut ſubiectū trãſit de forma ad illius privationē per hoc, quod immediatè anteà fuerit forma, & modo ſit formæ privatio.

Sed

Sed inſtabis. Inter partem præteritam, & futuram neceſſariò debet dari aliqua pars diviſibilis, & præſens. Ergò inter præteritum, & futurum debet dari mediũ diviſibile. Prob. ant. Poſt inſtans, quod modò eſt, neceſſariò debet ſequi tempus, quod immediatè poſt erit præſens. Ergò inter partem prçteritam, & futuram neceſſariò debet mediare aliqua pars præſens. Prob. ant. Poſt hoc inſtans non ſequitur immediatè aliud inſtans. Quià nec in temporo, nec in aliquo continuo dantur duo inſtantia immediata. Aliàs continuum reſultaret ex indiviſibilibus. Ergò poſt inſtans, quod modò eſt, neceſſariò debet ſequi tempus, quod immediatè poſt erit præſens.

Reſp. neg. duo ant. 1. & ad prob. diſt. ant. Immediatè in eſſe rei: conc. ant. Immediatione præſentiæ: nego ant. & conſeq. Licet namque in eſſe rei, & in ordine ad eſſe temporis poſt vnum inſtans non ſequatur aliud, in ordine tamen ad præſentiam poſt vnum inſtans ſequitur immediatè alterum. Eo quod nihil eſt deſignabile de præſenti niſi nunc, & pars, quæ modò eſt immediatè futura: in alio nunc ratione cuius dicitur immediatè præterita, exiſtit terminativè præſens, quin aliquando fuerit in ſe ipſa præſens, & ratione ſui de præſenti deſignabilis. Quapropter nulla datur præſentia, niſi ratione inſtantis, quod indiviſibile eſt.

Ex dictis colligitur quod tempus intrinſecun, vel intrinſeca duratio numero multiplicatur. Quià in diverſis ſubiectis diverſa duratio intrinſeca reperitur. Tempus verò extrinſecum acceptum pro duratione motus primi mobilis, non multiplicatur numero, ſed vna, & eadem intrinſeca duratio primi mobilis omnia alia menſurat extrinſecè.

Secundo ex dictis infertur differentia, quæ verſatur inter œvum, Æternitatem, & tempus. Quià tempus noſtrum habet partes priores, & poſteriores exiſtentes ſucceſsivè. Et ità menſurat res mutabiles, tàm ſecundum eſſe, quàm ſecundùm operationem, & primò, & per ſe eſt menſura ipſius motus.

Hoc tamen tempus diſtinguitur ab Æternitate, quæ non habet partes, ſed eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſsio, vt Boetius diffinit. Et ità eſt menſura rei immutabilis, tàm ſecundum eſſe, quàm ſecundum operationem. Vnde ſolus Deus Æternitate menſuratur.

Diſtinguitur etiam tempus ab œvo. Quià ævum eſt aliqualitèr ſucceſsivũ, & nõ ſimul coexiſtit omnibus, quæ menſurat, ſicut æternitas; non tamen habet formalem ſucceſsionem partium, ſicut tempus, ſed eſt menſura media inter æternitatem,

Digitized by Google

& tempus, menſuratque res immutabiles ſecundum eſſe, videlicet Angelos, & mutabiles ſecundum diverſas operationes. Et hæc de artic. Iſto, & de 4. Phyſicorum in præſenti text. 101. & concommitantibus ad Philoſophum applicanda.

LIBER QVINTVS.

ET UNICA QVÆSTIO.

DE MOTV.

ARTICVLVS VNICVS.

Aliquo motus ſuam vnitatem accipiat?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur.

Prima Concluſio.

QVÆ pertinent ad librum iſtum, & ad quæſt. præſentem facilia ſunt, & ex his, quæ in prædicamentis dicuntur, ſolutionem, & intelligentiam habent. Vt tamen brevitèr de natura motus, & illius vnitate aliquid dicamus.

Præmittendùm eſt in primis ad ſubſtantiam non poſſe dari per ſe motum verè, & propriè ſucceſsivum. Quia motus ſucceſsivus debet eſſe inter terminos poſitivos. Sed motus terminatus ad ſubſtantiam non fit inter terminos poſitivos. Siquidem ſubſtantia fieri non poteſt ex aliquo poſitivo præcedente, vel ex altera ſubſtantia. Nam ſubſtantia per ſe ſolum fit ex privatione ſui: ſicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis. Ergò ad ſubſtantiam non poteſt dari per ſe motus vere, & propriè ſucceſsivus. Minor cum conſeq. tenet, & prob. mai. Quia motus ſucceſsivus debet eſſe de contrario in contrarium: & requirit neceſſariò medium ſucceſſivum pertranſibile per motum. Sed inter terminos negativos, vel inter negativum, & poſitivum non datur medium pertranſibile per motum. Quia termini negativi ſunt nihil. Et negativum, & poſitivum opponuntur contradictoriè. Quæ oppoſitio nullum mediũ admittit. Ergò motus iſte debet eſſe inter terminos poſitivos.

Di-

Dices. Aliquem motum ad ſubſtantiam terminatum per ſe fieri ex aliquo poſitivo, ſicut forma vini. Et conſequentèr talem motum eſſe inter terminos poſitivos.

Sed contra eſt. Quod forma aceti ſolum præſuppoſitivè, & ex conceptu materiali petit formam vini ex parte termini à quo; formalitèr verò ſolum exigit privationem aceti. Ergò nullus motus ad ſubſtantiam fit per ſe inter terminos poſitivos.

Dices. Nutritionem ſubſtantialem eſſe motum ſucceſsivum. Et tamen per ſe ad ſubſtantiam terminari. Quia nutritio producit ſubſtantiam partialem ex vi converſionis alimenti in ſubſtantiam aliti. Ergò doctrina tradita nulla eſt.

Reſp. diſt. mai. Succeſsivum per accidens: conc. mai. Per ſe: nego mai. Quià nutritio non eſt per ſe motus ſucceſsivus, & ex ordine ad terminum proprium formaliſsimè ſumptum, ſed ſolùm per accidens. Eo quod ſimùl cum nutritione datur augmentatio, quæ producit quantitatem partialem ſucceſsivè: & ratione talis quantitatis etiam ſubſtantia partialis per nutritionem producitur ſucceſsivè, vt ſubiectum quantitatis.

Secundo notandum eſt ad actionem, & paſsionem non dari per ſe motum. Quia actio, & paſsio identificantur cum motu. Et ad ipſum motum non datur per ſe aliùs motus. Aliàs daretur proceſſus in infinitum. Et ſimilitèr etiam ad relationem non datur per ſe motus. Quia relatio à fundamento dimanat, & per illius actionem producitur ſecundario, ſicut paſsiones ſecundario producuntur per actionem productivam eſſentiæ.

Tertio ſupponendum eſt ad ſitum, & habitum, & *quando* non dari per ſe motum. Quia ſitus eſt diſpoſitio partiũ corporis in loco. Et ita reſultat ex vbicatione in loco, vel ex vbi, quod primario terminat motũ localem. Habitus etiã reſultat ex actione primario terminata ad illud, quod habetur. *Quando* ſimilitèr reſultat ex duratione, vel ex coniũctione temporis ad rem. Et ita producitur ſecundario per actionem primario terminatam ad exiſtẽtiam vt continuatam in eſſe.

Quarto ſupponendum eſt ad quantitatem, qualitatem, & *vbi* dari per ſe motum ſucceſſivum. Quia augmentatio, alteratio, & motus localis sũt verè motus ſucceſsivi: & primus terminatur ad quantitatem, ſecundus ad qualitatem, & tertius ad *vbi*.

Inſuper etiam quantitas per augmẽtationem poteſt fieri maior, & qualitas per intenſionem magis radicatur in ſubiecto, & vbi importat latitudinem repertam inter locum, & locum extenſum. Ergo omnia iſta impor-

Digitized by Google

tant latitudinem gradualem ſucceſsivè per tranſibilem. Ac proinde motus ad illa erit verè ſucceſſivus.

Sed inſt. Quantitas, & qualitas ſunt paſsiones ſubſtantiæ. Ergò ſecundario producuntur per actionem terminatam ad ſubſtantiam.

Reſp. Quantitatem, & qualitatem in prima ſui productione eſſe paſsiones ſubſtantiæ, & ita ſecundario produci; in ſecunda verò productione non eſſe paſsiones ſubſtantiæ, ſed omninò accidentalitèr advenire per motum verum ſucceſsivum, quo quantitas, & qualitas acquiruntur in tempore, & ſucceſsivè.

Dices. Augmentatio non eſt verus motus ſucceſsivus. Ergò etiam quantitas poſt primam productionem non acquiritur ſucceſsivè. Probrant. In verò motu relinquitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem. Sed quantitas minor, quæ eſt terminus à quo augmentationis, non relinquitur per augmentationem; ſed potiùs cum ipſa augmentata perſeverat. Ergò augmentatio non eſt verus motus ſucceſsivus.

Secundo dices. Motum ſucceſsivum eſſe inter terminos cõtrarios. Sed quantitas maior, & minor non ſunt termini contrarij. Siquidem quantitas maior nõ deſtruit minorem, ſed illam auget. Ergò idem quod priùs.

Reſp. ad 1. Quantitatem minorem eſſe terminum à quo augmentationis formalitèr, vt minorem, ſub qua ratione non perſeverat. Quia iam non eſt minor, ſed maior, licèt entitativè, & materialitèr perſeveret.

Ad 2. reſp. Quantitatem maiorem, & minorem non eſſe contraria rigurosè; eſſe tamen contraria modo ſufficienti ad motum ſucceſsivum. Quià ſunt extrema poſitiva incompatibilia formalitèr. His ergò prælibatis circa vnitatem, & diverſitatem motus ſit

§. II.

Prima concluſio.

Vnitas, & diverſitas formalis motus ſumitur à termino ad quem.

Concl. iſtam docet Ariſt. in præſenti text. 31. & Angel. Doct. 1. p. q. 23. art. 1. ad 3. vbi aſſerunt: motum non accipere vnitatem, & diverſitatem formalem à termino à quo, ſed potiùs à termino ad quem.

Ratione verò prob. Quod eſt via, & tendentia ad aliquem terminum per ſe primo, ſpecificatur ab illo, & ab eo accipit vnitatem, & diverſitatem formalem. Nam quod eſt via ad aliquem terminum per ſe primo, eſt formalitèr proptèr ipſum. Et conſequentèr accipit ab illo ſpeciem.

Vndè

Vndè potentiæ, & illarum actus, quæ per ſe ordinantur ad obiectum, ab illo accipiunt vnitatem, & diverſitatem formalem. Et vniverſalitèr omnis actio creata accipit vnitatem formalem à termino. Eo quod eſt via, & tendentia ad ipſum. Sed motus eſt via, & tendentia ad terminum ad quem, vt per ſe manifeſtum eſt. Ergò ab illo accipit vnitatem, & diverſitatem formalem.

Addimus. Motum ſpecificari ab eo, à quo propriam denominationem habet. Nam quæcumque res ab eo accipit denominationem, à quo accipit eſſe, ſicut homo denominatur rationalis ab anima, à qua accipit ſuũ eſſe. Sed motus denominationem propriam accipit à termino ad quẽ. Nàm de albatio dicitur talis ab albedine, quam producit, & calefactio à calore. Ergò motus à termino habet ſpeciem, vnitatem, & diverſitatem formalem.

Contra concl. iſtam inſt. Cum vnitate termini ad quem compatitur ſpecifica diverſitas motus. Ergò motus non accipit vnitatem, & diverſitatem formalẽ à termino ad quem. Prob. ant. 1. Augmentatio vſque ad quantitatem vnius vlnæ, & diminutio à maiori quantitate vſque ad vlnam habent eundem terminum ad quem, vnicam videlicèt vlnam. Et tamen motus iſti ſpecificè diſtinguuntur. Ergò compatitur diverſitas ſpecifica motus cum vnitate termini ad quem.

2. prob. ant. Motus circularis, & rectus ad eundem terminum ad quem ſunt formalitèr diverſi. Ergò idem quod priùs.

3. prob. ant. Motus lapidis ad ſphæram ignis: & motus ignis ad eandem partem ſphæræ habent eundem terminum. Et tamen ſunt formalitèr diverſi. Quià motus lapidis eſt violentus: & motus ignis eſt naturalis. Ergò idem.

Reſp. ad arg. neg. ant. & 1. prob. diſt. mai. Eundem materialitèr: conc. mai. Formalitèr: neg. mai. Quià eadem vlna, vt terminat motum augmentationis eſt maior, & vt terminat diminutionem eſt minor. Et conſequentèr in ratione termini formalitèr diverſa eſt.

Ad 2. prob. reſp. ſimilitèr. Terminum ad quem motus recti, & circularis eſſe eundem materialitèr, formalitèr tamen diverſum. Quià fit per diverſum ſpatium rectum, & obliquum.

Dices: Diverſitatem ſpatij non refundi in terminum ad quem. Ergò terminus ille non eſt diverſus formalitèr à diverſitate ſpatij. Prob. ant. Motus, qui tendit ad albedinem per fuſcum, & motus, qui tendit per pallidum habent eundem ſpecificè terminum. Et tamen medium, vel ſpatium diverſum eſt. Ergò verum eſt ant.

Reſp. tamen: Illam diverſitatem ſpatij eſſe purè materialẽ. Quià

Quia pallidum, & fuſcum ſunt medium ad album, quatenùs participant rationem nigri. Et ita ſunt medium ſecundum quod conveniunt formalitèr. Ideò diverſitas illa purè materialis eſt, & in terminum non refunditur.

Ad 3. prob. dicimus: Terminum ignis, & lapidis eſſe diverſum formalitèr. Quià eſt contra naturam lapidis, & iuxta naturam ignis.

2. arg. Mutatio inſtantanea, & ſucceſsiva diſtinguuntur ſpecie. Sed diſtinctio illa provenit à termino à quo, non à termino ad quem. Ergò ſpecies, & vnitas formalis motus non ſumitur à termino ad quem. Prob. min. Mutationes illæ propterea differunt. Quià inſtantanea eſt à termino à quo privativo; ſucceſsiva verò à termino à quo poſitivo. Ergò ſolum differunt per terminum à quo.

Reſp. aliqui neg. mai. Quià mutatio inſtantanea, & ſucceſsiva poſſunt tendere ad eundem terminum. Idem namque calor in prima productione fit ex privatione ſui, & poſtea per intenſionem intenditur; intenſio verò motus ſucceſsivus eſt.

Hæc tamen ſolutio vera non eſt. Quià diverſitas mutationis inſtantaneæ, & ſucceſsivæ eſt penes ordinem ad terminum acquiſitum in tempore, vel in inſtanti. Sed diverſitas mutationis in ordine ad terminum ad quem eſt diverſitas eſſentialis. Ergò mutationes prædictæ eſſentialitèr diſtinguuntur.

2. reijc. Quià mutationes prędictæ habent terminum à quo formaliſsimè diſtinctum, videlicèt poſsitivum, & privativum. Sed diverſitas formalis termini à quo refunditur in terminum ad quem. Ergò mutationes prædictæ habent terminum ad quem formaliter diverſum, & ſolùm materialitèr vnum, quod gratis concedimus.

Reſp. Non ſemper diverſitatem termini à quo refundi in terminum ad quem. Quià motus ab albo in nigrum, & à fuſco in nigrum habent diverſum terminum a quo formalitèr. Et tamen terminus ad quem non eſt formalitèr diverſus.

Sed contra. Ità ſe habet terminus à quo in motu: ſicut diverſitas principiorum in ſcientia. Sed diverſitas principiorum refunditur in obiectum ſcientiæ. Ergò diverſitas termini à quo refunditur in terminum ad quem. De exemplo autem adducto diſpar eſt ratio. Quia album, & fuſcum comparantur ad nigrum, quatenùs conveniunt in ratione albi formalitèr in ratione termini à quo. Et ideò vterque terminus ſolùm habet differentiam materialem. Proindeque mirum non eſt in terminum ad quem non refundi diverſitatem formalem.

Ad arg. ergò alitèr reſp.

Mu-

Digitized by Google

Mutationem inſtantaneam, & ſucceſsivam differe radicaliter per terminum à quo, formalitèr verò per terminum ad quem, videlicèt per calorem productum: qui quatenùs fit ex privatione formalitèr diverſus eſt à ſe ipſo, quatenùs fit ex contrario, vel ex aliquo poſsitivo. Modo autem circa numericam vnitatem.

§. III.

Statuitur ſecunda concluſio.

Vnitas numericà motùs ſumitur à ſubiecto mobili, ab vnitate temporis, & vnitate ſpecifica termini ad quem.

Concl. Iſtam probamus. Quidquid requiritur ad cōtinuationem motus, requiritur etiam ad vnitatem numericam illius. Nam motus eſt vnus vnitate entis ſucceſsivi, & continui. Et ità quod requiritur ad eius continuationem, requiritur etiam ad numericam vnitatem. Sed omnia prædicta requiruntur ad continuationem motus. Ergò etiam ad vnitatem numericam. Et conſequentèr ab omnibus his habet motus numericam vnitatē. Min. quantùm ad 1. partē prob. Quià accidentia, quæ ſunt in diverſis ſubiectis, non poſſunt eſſe continua, ſed ſolùm contigua, ſicut ipſa ſubiecta. Ergò vnitas ſubiecti mobilis neceſſaria eſt ad continuationē motus. Et inſuper. Accidens habet vnitatem numericam à ſubiecto. Siquidem individuatur ab illo. Sed motus eſt verū accidens. Ergò idē quod priùs.

Quantùm ad 2. verò partem prob. min. Quià, ſi motus interrumpitur aliqua quiete, iàm non eſt continuus, ſed diſcretus: non eſt idem, ſed diviſus, & diverſus. Ergò ad continuationem motus vnitas temporis neceſſaria eſt.

Quantùm ad 3. partem prob. Nam ad continuationem motus requiritur vnitas ſpecifica ipſius. Sed ad vnitatem ſpecificam eius requiritur etiam vnitas ſpecifica termini ad quem. Ergò vnitas ſpecifica termini ad quem requiritur ad continuationem motus. Min. cum conſeq. tenet, & mai. prob. Nàm quæ ſunt diverſæ ſpeciei, non poſſunt eſſe continua. Quià continua ſunt, quorum vltima ſunt vnum. Et quæ ſunt diverſæ ſpeciei habent diverſam naturam. Conſequenterque habent vltima diverſa; & non habent vltima vnum. Ergò ad continuationem motus vnitas ſpecifica illius neceſſaria eſt.

Ex his conſtat etiam vnitatem numericam termini neceſſariam eſſe ad vnitatem numericam motus. Quià vnitas ſpecifica termini requiritur ad vnitatem numericam motus. Ergò etiam vnitas numerica. Quià duplex terminus formaliter idem, & ſolo numero diverſus non poteſt in

eodem ſubiecto reperiri. Aliàs duo accidentia ſolo numero diſtincta eſſent in eodem ſubiecto.

Addimus. Nihil aliud prætèr enumerata neceſſarium eſſe ad vnitatem numericam motus. Quià ſi aliquid aliud neceſſarium eſſet, maximè vnitas agentis, & ſpatij: & primum neceſſarium non eſt. Nàm eadem actio procedere poteſt à duplici agente partiali, vt conſtat in duobus portantibus lapidem.

2. verò etiam non requiritur. Quià lapidem moveri per pavimentum, vel ſpatium lapidibus conſtitutum, vel tabulis non tollit motum eſſe eundem realitèr, & numericè. Et tamen ſpatium tabulis, vel lapidibus conſtitutum materialitèr diverſum eſt. Ergò vnitas numerica ſpatij non requiritur ad numericam vnitatem motus, ſed ſolum vnitas ſpatij formalis, quæ in terminum ad quem refundit formalem vnitatem.

Sed inſt. contra concl. iſtam. Quià tempus eſt aliquid extrinſecum reſpectu motuum inferiorum. Ergò motus non poteſt individuari per tempus, nec ad vnitatem numericam motus vnitas temporis neceſſaria erit.

Reſp. facile. Vnitatem numericam motus non deſumi à tempore tanquam à principio intrinſeco, ſed tanquàm ab extrinſeco ſigno, quatenùs ex diverſitate temporis infertur benè motum non eſſe continuum: & cōſequenter eundē numero nō eſſe.

2. arg. Cum diverſitate numerica mobilis ſalvatur vnitas numerica motus. Ergò vnitas numerica mobilis neceſſaria nō eſt. Prob. ant. 1. Virga, cuius vna medietas eſt viridis, & altera ſicca eodem motu movetur. Et tamen mobile non eſt idem. Quià in parte viridi reperitur forma viventis, & in altera parte forma cadaveris. Et duplex forma ſubſtantialis non poteſt in eodem ſubiecto reperiri. Ergò ant. verùm eſt.

2. prob. ant. Mortuo homine, qui movebatur ad motum navis, continuatur motus illius, & idem numero perſeverat. Et tamen mobile diverſum eſt. Ergò idem. Prob. mai. Motus nòn diſcontinuatur niſi deficiat mobile per ſe. Quià motus per accidens non deficit, niſi deficiat motus per ſe. Sed motus navis non diſcontinuatur, quamvis moriatur homo. Ergò motus hominis diſcontinuus non eſt.

3. prob. ant. Quando canis proiectus à turri moritur in medio iteneris, non eſt idem numero mobile. Et tamèn motus idem numero manet, & continuus perſeverat, vſque quo canis perveniat ad terram. Ergò idem.

Reſp. ad arg. neg. ant. & 1. maiorem. Quià licèt ad ſenſū videatur partem viridem, & ſiccam continuari, & eodem motu moveri, revera tamen ità non eſt.

Nàm

Nàm quæ ſunt diverſæ ſpeciei cõtinuari non poſſunt. Et ideò motus illius virgæ non eſt idem numero motus.

Ad 2. prob. dicimus. Motum illius hominis diſcõtinuari proptèr quietem negativam. Quià deficit ſubiectum illius. Et quamvis ſenſus non percipiat illam quietẽ, ratio tamen manifeſtat illam. Eo quod variato ſubiecto neceſſariũ eſt accidentia variari.

Ad 3. prob. neg. min. Nàm in illo inſtanti, in quo eſt verum dicere, *nunc* non eſt canis vivens, eſt verùm dicere *nunc* non eſt motus. Quià quod non eſt, moveri non poteſt. Et conſequenter deficit idem numero motus proptèr defectum ſubiecti.

Dices: Motus ille eſt continuus. Ergò idem numerò. Prob. ant. Motus eſt continuus, quandò imediate antè aliquod inſtans eſt motus, & immediate poſt tale inſtans etiam eſt motus. Sed immediate antè inſtans formæ cadaveris eſt motus, & etiam immediate poſt illud. Ergò motus ille continuus eſt.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Antè inſtans, in quo eſt mutatum eſſe mobilis: conc. mai. In quo nõ eſt mutatum eſſe: neg. mai. Quia, vt motus ſit cõtinuus, non ſufficit motum eſſe immediatè antè aliquod inſtans, & immediate poſt: ſed vltrà requiritur, quod in tali inſtanti detur mutatum eſſe mobilis. Quod in præſẽti non contingit, quià idem mobile in illo inſtanti non eſt, ſed aliud mobile diverſum, quod in illo inſtanti adhuc non movetur, ſed movebitur tempore immediatè ſequenti.

Dices: Terminus motus eſt mutatum eſſe mobilis. Sed ille motus habet aliquem terminum. Ergò aliquod mutatum eſſe.

Reſp. diſt. mai. Motus, qui per ſe finitur: conc. mai. Qui per accidens, & proptèr defectum ſubiecti. Neg. mai. Licèt namque motus, qui per ſe finitur proptèr conſequutionem termini habeat pro termino aliquod mutatum eſſe mobilis; non tamèn motus, qui finitur per accidens: & quià deficit ſubiectum illius, vt in præſenti contingit.

Dices: Motus ille debet habere aliquem terminum. Sed non alium quam mutatum eſſe. Ergò habet aliquod mutatum eſſe.

Reſp. talem motum non habere terminum poſsitivum, quod eſt mutatum eſſe ſubiecti. Quia ſubiectum nõ eſt; ſed ſolum habere terminum negativum, videlicèt non eſſe motus, quem ſolùm terminum habet motus in illo inſtanti, in quo deficit ſubiectum, in quo erat producendus terminus poſsitivus.

Sed inſt. Quod non videtur intelligibile, & admiratione dignum eſt illum motum nullum habere terminum poſsitivum. Ergò illum debet habere.

Digitized by Google

2. inſt. Quià motus eſt fieri termini. Non quidem termini negativi. Quià quod non eſt non poteſt fieri. Ergo eſt fieri termini poſsitivi Et conſequenter motus ille poſsitivum terminum habet.

Reſp. ad 1. inſt. Nos iàm dediſſe rationem illius intelligentiæ. De admiratione vero non curamus. Quià per admirationem inventa eſt philoſophia.

Ad 2. reſp. Quod ſicut motus eſt fieri termini poſsitivi: ità per ſe debet habere terminum poſsitivum in facto eſſe, per accidens tamen poteſt non habere terminum poſsitivum in facto eſſe proptèr defectum ſubiecti, in quo eventu eſt fieri termini, & ſolùm habet terminum poſsitivum in fieri, & vltrà non tranſit ad factum complete proptèr incapacitatem ſubiecti.

Ex dictis infertur. Dari plures motus contrarios, videlicèt ſurſum, & deorſum, calefactionem, & frigefactionem, quæ contrarietas ſumitur etiam à termino ad quem. Quià vnumquodque accipit contrarietatem, & oppoſitionem cum alijs, à quo accipit ſpeciem. Vnumquodque namque alteri contrariatur ratione ſuæ naturæ.

2. infertur. Motum contrariari quieti, quę erat ſubtermino à quo. Quià illam eſſentialitèr deſtruit, & expellit, non tamen contrariari quieti, quæ eſt ſub termino ad quem. Eo quod iſtam non deſtruit, ſed potiùs eſt fieri illius.

Dices: Non poteſt intelligi quies in termino ad quem, vſque dùm ceſſet motus. Ergò quies illa, & motus non poſſunt compati, ſed ad invicem opponuntur.

Reſp. diſt. conſ. Opponuntur oppoſitione ſimultatis: conc. conſ. Oppoſitione naturæ vera, & propria: neg. conſ. Illa namque quies, & motus non poſſunt eſſe ſimul. Et ìta opponuntur oppoſitione ſimultatis, non tamen oppoſitione naturæ. Quià ſe habent tanquam imperfectum, & perfectum; tanquam terminus, & via. Motuſque ex propriâ natura non tendit ad deſtruendam talem quietem; ſed ad illam acquirendam. Et hæc de art. illo, & de 5. phyſic. text. 31. 35. 39. ad Phyloſophum applicanda.

***

LIBER

LIBER SEXTVS.

ET IN EO QVÆSTIO UNICA de Continuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm continuum ex ſolis indiviſibilibus componatur.

§. I.

Senſus difficultatis apperitur.

PEr indiviſibilia intelligimus in præſenti veras, & reales entitates poſsitivas carētes partibus,& habentes pro effectu formali continuare,& vnire partes quantitatis,vel talespartes terminare,ex quibus aliqua ſe habēt præciſſe vt terminus quantitatis. Quià poſt taliaind ıviſibilia non manet vltra aliqua pars diviſibilis quantitatis.Alia verò mediant inter partes ipſas,& illis partibus copulantur. In quo ſenſu verum eſt illud Ariſt. aſſerentis : continuum eſſe , *Cuius partes copulantur aliquo termino communi*. Quatenùs illud indiviſibile , quod mediat inter partes, eſt principiū vnius, & terminus alterius,& ità vtrique parti commune eſt.

Talia autem indiviſibilia in continuo reperiri manifeſtum eſt. Quià ſi talia indiviſibilia in continuo non eſſent , vna pars continui non eſſet extrà alteram partem. Et conſequentèr continuum non haberet extenſionem. Siquidem extenſio cōſiſtit in eo, quod vna pars extra alteram ſit. Sed hoc non eſt aſſerendum. Ergò indiviſibilia in continuo reperiuntur. Prob.mai. Conſtituere vnam partem extra alteram eſt effectus formalis,& prorius indiviſibilis.Ergò ſi indiviſibilia non eſſent,vna pars continui non eſſet extra alteram partem. Prob. ant. Illud habet conſtituere vnā partem extra alteram , quod facit , nè partes ſe tangant ſecundum ſe totas. Sed indiviſibile facit, nè partes ſe tangant ſecundum ſe totas , ſed potiùs ſecundum extremitatem,videlicèt ſecundum indiviſibile , quod mediat inter vtramque , & quo partes vniuntur , & ad invicem ſe tangunt. Ergò conſtituere vnam partem extra alteram eſt effectus formalis , & proprius indiviſibilis.

Ex his iterum prob.aſſumptum. Si indiviſibilia non darentur in continuo , partes continui

non eſſent continuæ, ſed ſolùm contiguæ. Sed hoc aſſerendum non eſt. Ergò idem quod priùs. Prob. mai. Continua ſunt, quorũ vltima ſunt vnum, vt docet Ariſt. in præſenti. Sed ſi indiviſibilia nõ eſſent, vltima partium non eſſent vnum, & idem. Ergò partes non eſſent continuæ. Prob. min. Si indiviſibilia non eſſent, vltima partium eſſent extremitates diviſibiles. Sed extremitas diviſibilis vnius partis, non eſt vna, & eadem cum extremitate alteriùs, ſed potiùs ab alia diſtinguitur. Ergò ſi indiviſibilia non eſſent, vltima partium non eſſent vnum, & idẽ.

Addimus. Quod quando globus perfectè ſphæricus movetur ſuper corpus perfectè planum, tangit tale corpus ſecundùm indiviſibile tantùm. Quià ſi tangeret ipſum ſecundum aliquam partem, iàm non eſſet perfectè ſphæricum, ſed potiùs eſſet planum pro ea parte. Siquidem pro ea parte adæquaretur cum alia parte corporis plani. Ergò in continuo indiviſibilia dantur.

Reſp. Rationibus prædictis ſolùm probari, quod in continuo dantur indiviſibilia continuativa; non tamen terminativa.

Sed contra eſt. Quia indiviſibile continuativum, licèt ſit principium vnius partis, eſt tamen terminus alterius. Ergò ſi dantur indiviſibilia continuativa, dantur etiam terminativa.

2. impug. Quià ſi terminus quantitatis non eſſet indiviſibilis, non daretur vltimum in quantitate, ſed potiùs daretur proceſſus in infinitum. Eo quod terminus diviſibilis non eſt vltimus terminus, ſed eſt amplius diviſibilis in aliàs partes. Sed hoc dicendum non eſt. Ergò dantur indiviſibilia terminantia quantitatem.

Addimus. Quod, ſi non darentur indiviſibilia terminativa, duę quantitates non ſe tangerent ſecundùm extremitatem indiviſibilem, ſed potiùs ſecundùm extremitatem diviſibilem vltimam in vtraque quantitate. Conſequenterque naturalitèr ſe tangerent ſecundum ſe totas. Et ità poſſent duæ quantitates naturalitèr penetrari.

His ergò prælibatis in puncto difficultatis fuit plurium antiquorum ſententia continuum componi ex ſolis indiviſibilibus, quam 1. p. tract. 4. diſp. 43. iterum ſuſcitavit Herice; & ipſam plurimi Societatis tuĕtur Authores. Secunda ſententia eſt negativa, quam defendunt plures extra Scholam D. Th. & tenent omnes Thomiſtæ cum Angel. Doct. Cum quibus ſit

§. II.

Noſtra concluſio.

Continuum non componitur ex ſolis indiviſibilibus.

OMiſsis authoritatibus D. Th. cuius mens in prǽſenti claríſsima eſt ratione effica-

ci probatur noſtra cōcluſiò.Quià omne continuum debet habere extenſionem. Eo quod omne cōtinuum eſt quantum. Et omne quantum eſt extenſum,& diviſibile. Sed ex ſolis indiviſibilibus nequit reſultare extenſum. Ergò non poteſt continuum ex ſolis indiviſibilibus componi. Prob. min. Indiviſibilia nullam faciunt extenſionem. Ergò ex ſolis indiviſibilibus nequit reſultare extenſum. Prob. ant. 1. Quæ ſe tangunt ſecundùm ſe tota nullam faciunt extenſionem, ſed potiùs inter ſe penetrantur. Sed indiviſibilia ſe tangunt ſecundùm ſe tota, & non ſecundùm partem. Quià in ipſis non eſt aliqua pars. Ergò indiviſibilia nullam faciunt extenſionem.

Secundo prob. ant. Indiviſibilia in ſe ipſis nullam habent extēſionem. Alias eſſent diviſibilia, & extenſam. Ergò indiviſibilia nullam faciunt extenſionem.

Reſpondent contrarij 1. Indiviſibilia eſſe formalitèr indiviſibilia; eſſe tamen diviſibilia virtualitèr, & ità ex illis poſſe reſultare extenſum.

Contra tamen eſt. Quia indiviſibile formalitèr ſolum eſt virtualitèr diviſibile, quatenùs recipitur in parte formalitèr diviſibili. Nam aliquam formā eſſe virtualitèr talem oritur ex eo, quod recipitur in ſubiecto tali foramlitèr. Sicut anima rationalis eſt virtualitèr corporea: quia eſt receptibilis in materia, quæ formalitèr corporea eſt. Sed, ſi continuū cōponeretur ex indiviſibilibus ſolis, non eſſent in continuo partes diviſibiles, in quibus indiviſibilia reciperentur. Ergò indiviſibilia etiam virtualitèr diviſibilia non eſſent.

Secundo reijc. data ſolutio. Quia non poteſt in cōtinuo reperiri extenſio formalis, niſi in partibus continui formalis extenſio reperiatur. Ergò, ſi indiviſibilia ſolū virtualitèr diviſibilia ſunt, non poteſt ex illis extenſum formalitèr reſultare continuū. Prob. ant. In toto homogeneo prædicatum formaliter conveniens toti debet etiā partibus cōvenire. Sed continuum eſt totū homogeneum. Ergò non poteſt in continuo reperiri extenſio formalis, niſi partes etiam ſint formalitèr extenſę.

Secundo reſpondent alij ad rationem prædictam. Unum videlicet indiviſibile ex coniunctione ad alterum poſſe habere diviſibilitatem, & extenſionem. Et ideò ex ſolis indiviſibilibus poſſe reſultare.

Sed contra eſt. Quiā unum indiviſibile ex coniunctione ad aliud nō poteſt participare quod alterum non habet. Eo quod una forma ex coniunctione ad alteram ſolùm participare poteſt quod altera habet. Nam participare eſt partem capere illius formæ, quæ participatur. Sed aliud indiviſibile in ſe ipſo extenſionem

non habet. Ergò vnum indiviſibile ex coniunctione ad alterum non poteſt participare extenſionem.

Addimus. Vnam vlnam v. g. ex coniunctione ad alteram ſolum poſſe acquirere de novo extenſionem alterius vlnæ. Quia vlna ſuperaddita hanc, & non maiorem extenſionem habet. Sed indiviſibile in ſe ipſo extenſionem nullam habet. Ergò vnum indiviſibile coniunctum alteri nullam poteſt participare extenſionem.

Secundo prob. concl. Indiviſibilia ſola nullo modo poſſunt continuari, & vniri. Ergò continuum non poteſt ex ſolis indiviſibilibus reſultare. Prob. ant. Indiviſibilia non poſſunt vniri mediatè, vel immediatè. Non quidem immediatè. Quia nō habent immediatam proportionem. Eo quod non ſe habent tanquam actus, & potentia per ſe ad actum ordinata. Nec ſe habent tanquam res, & modus. Nec etiam poſſunt vniri mediatè. Siquidèm nō poſſunt vniri per aliud indiviſibile. Ergò indiviſibilia nullò modo poſſunt continuari, & vniri.

Dices: Nullam eſſe aſsignabilem rationem, quarè ſicut vnū indiviſibile poteſt coniungere, & vnire duplicem partem, non poſſit etiam duo alia indiviſibilia coniungere.

Sed contra eſt. Quia inter ea, quæ ſunt eiuſdem rationis non eſt maior ratio, quare vnum ſit medium, & alterum extremū, quam ècōtra. Sed omnia indiviſibilia ſunt eiuſdem rationis, vt per ſe manifeſtum videtur. Ergò vnum indiviſibile non poteſt eſſe medium, vt altera indiviſibilia copulentur, & vniantur.

Conf. ratio ſecunda. Quia continuum eſt diviſibile in ſemper diviſibilia, iuxta commune proverbium. Sed ſi ex ſolis indiviſibilibus reſultaret, non eſſet diviſibile in ſemper diviſibilia; ſed potius in indiviſibilia. Quia vnūquodque reſolvitur, & dividitur in ea, ex quibus componitur. Ergò continuum non poteſt ex ſolis indiviſibilibus reſultare.

Conf. & explicatur eadem doctrina. Quia ſi in continuo ſola indiviſibilia darentur, mobile velociſsimum, & mobile tardum poſſent in eodem tempore pertranſire ſpatium æquale. Eo quod ſi ſpatium haberet decem indiviſibilia v. g. mobile velociſsimum in decem inſtantibus pertranſiret illud, & mobile etiam tardum pertranſiret illud in eiſdem inſtātibus. Nam mobile quamvis tardum non poteſt non in quolibet inſtanti temporis pertranſire vnū indiviſibile ſpatij. Siquidèm indiviſibile, vel totum attingitur, vel nihil. Sed hęc abſurda videtur. Ergò continuum ex ſolis indiviſibilibus reſultare non poteſt.

***
***

§. III.

Solvuntur argumenta contrariorum.

ARg. 1. contra concl. noſtrã. Quia continuum poteſt dividi in omnem ſuam partem. Ergò ex ſolis indiviſibilibus fit. Nam ſi ex partibus diviſibilibus reſultaret, illæ partes eſſent amplius diviſibiles, & ſic in infinitum. Et ita nunquam poſſet continuum in omnem dividi partem. Ant. prob. 1. Deus cognoſcit omnem partem continui. Ergò poteſt continuum in omnem dividere partem.

Secundo prob. ant. Si ſuper vitrum exiſtens in plano, & æquale ex omni parte caderet ad ęqualitatem lapis magnus, tale vitrum divideretur in omnem partẽ. Eo quod non eſt maior ratio, vt dividatur in has, quàm in alias partes. Siquidèm omnes ſunt æquales. Ergò poteſt continuum in omnem dividi partem.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conſeq. Quia Deus agere non poteſt contra rerum eſſentias. Et cum de eſſentia continui ſit eſſe diviſibile in ſemper diviſibilia vſque in infinitum ſincathegorematicè, quod nunquã poteſt per diviſionem exhauriri. Indè fit Deum non poſſe dividere continuum in omnes partes, quamvis illas omnes cognoſcat. Inſtantia eſt in ipſo Deo ſimul cognoſcente omnia poſsibilia. Et tamen non poteſt omnia producere ſimul. Et etiam cognoſcit Deus ſimul omnes horas diei, quas tamen non poteſt ſimul producere.

Ad 2. prob. reſp. Illud vitrum non poſſe dividi in omnem partem propter datam doctrinã, ſed ſolùm divideretur per aliquas partes, per quas verò eſſet facienda diviſio, ſi eſsẽt æquales ad Auctorem naturæ pertineret, diſponentem omnia benè, & iuxta rerum naturas.

Sed inſt. Continuũ non habet partes infinitas. Ergò poteſt dividi in omnem partẽ. Nàm, ſi infinitæ non ſunt, poterunt per diviſionẽ exhauriri. Prob. ant. 1. Si haberet infinitas partes, daretur infinitum in actu ſecundum multitudinem. Quod eſſentialitèr implicat. Ergò partes infinitas non habet.

Secundo prob. ant. Si haberet infinitas partes, haberet etiam extenſionẽ infinitã. Quod etiam eſt falſum. Ergò idem quod prius.

Tertio prob. ant. Si ſpatium vnius leucæ haberet partes infinitas non eſſet pertranſibile per motum. Quia infinitum pertranſiri non poteſt. Ergò idem.

Quarto prob. ant. Si haberet infinitas partes, non eſſet vnum continuum altero maius. Quia inter infinitas non datur exceſſus. Ergò idem.

Reſp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. etiam ant. Quià licet partes continui ſint infinitæ, non tamen ſunt diviſæ, & ſeparatæ; ſed coniunctæ, & vnitæ. Et ità non conſtituunt numerum, nec multitudinem, ſed ſolùm vnicum ens. Quià multitudo eſt quantitas diſcreta compoſita ex pluribus ſeparatis, & diviſis. Præterquamquod in continuo non dantur infinitæ partes in actu, ſed ſolùm infinitæ partes in potentia, quod veriſſimum eſt. Et ideò non faciunt infinitam multitudinem in actu.

Ad 2. prob. reſp. Continuum non habere infinitas partes determinatas, & aliquotas; ſed ſolùm infinitas partes proportionales deſignabiles per intellectum. Cumque partes proportionales nullam ſuperaddant extenſionem ad aliquotas, ſed potius cum illis communicent in extenſione, qua ratione *partes communicantes* à Philoſophis appellantur indè fit. Continuum non habere extenſionem infinitam.

Ad tertiam reſpondetur. Partes proportionales eſſe in potentia tantum in continuo, & intra partes aliquotas, & ita non ſuperaddere extenſionem ad illas. Cumque partes aliquotæ finitæ, & determinatæ ſint. Indè eſt ſpatium habere extenſionem limitatam per tranſibilem per motum.

Ad 4. reſp. Vnum continuum eſſe maius altero. Quia maioritas, & exceſſus deſumitur à partibus aliquotis, & non à proportionabilibus, vel à partibus in potentia. Et cum vnum continuum habeat plures partes aliquotas, & determinatas, quàm aliud, poteſt etiam aliud ſeparare in extenſione, & eſſe altero maius. Non tamen certum eſt ex terminis, vnum infinitum non eſſe altero maius. Quia ſi daretur infinita multitudo parietum maior eſſet multitudo lapidum. Etſi daretur infinita multitudo hominum, maior eſſet multitudo capillorum.

Secundo arg. Inter primum punctum, & ſecundum non mediat aliqua pars. Ergò indiviſibilia ſunt immediatè coniuncta in continuo. Et conſequentèr ex ſolis indiviſibilibus componitur. Quæ conſeq. in doctrina Ariſt. & inſuper ex terminis bona eſt. Prob. ant. Si inter primum, & ſecundum punctum indiviſibile mediaret aliqua pars, mediarent etiam alià indiviſibilia. Siquidem pars non poteſt ſine indiviſibilibus eſſe. Sed inter primum, & ſecundum indiviſibile non poſſunt alia mediatè. Aliàs ſecundum indiviſibile non eſſe ſecundum. Siquidem inter ipſum, & primum darentur alia. Ergò ant. verum eſt.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Alia proportionalia: côc. mai. Alia aliquota, & determi-

nata;

nata : nego mai. Et ſub eadem diſtinctione minoris neg. conſ. Inter primũ namque indiviſibile, & ſecundum tantum mediat vnica pars determinata, & aliquota, quæ non habet alia indiviſibilia aliquota præter primum, & ſecundum aſsignatũ, ſed ſolum indiviſibilia proportionalia: ſicut etiam illa pars habet plures partes proportionales. Et ſi de indiviſibilibus proportionabilibus argumentum facias. Reſpondebimus. Quod ſicut in continuo non eſt aſsignabilis prima pars proportionalis, & ſecunda: ita etiam primum, vel ſecundum indiviſibile proportionale aſsignari non poteſt. Quià ibi ſolum in potentia continetur.

Tertio arg. Si daretur globus ſphæricus perfectè ſolùm haberet indiviſibilia. Sed caſus impoſsibilis non eſt. Ergò poteſt continuum ex indiviſibilibus cõponi. Prob. mai. Si talis globus moveretur per corpus perfectè planum, non tangeret ipſum per partem diviſibilem, ſed ſolùm per indiviſibile punctum. Aliàs nõ eſſet perfecte ſphæricus ille globus, ſed pro aliqua parte planus. Ergò ſolùm indiviſibilia haberet. Nam ſi haberet partes diviſibiles, poſſet per illas tangere planum.

Conf. Spatium per quod moveretur globus ille ſolùm haberet indiviſibilia. Ergò ſpatium etiam eſſet compoſitum ex indiviſibilibus ſolis. Prob. ant. Si globus motu continuo per ſpatium planum moveretur, tangeret totum ſpatium. Nam motus continuus nihil relinquit intactum in ſpatio per quod fit. Et tamen globus ſolum indiviſibilia tangeret. Aliàs nõ eſſet perfectè ſphæricus, vt diximus. Ergò ſpatium illud ſolùm indiviſibilia haberet.

Reſp. arg. neg. mai. & ad prob. conceſſo antec. neg. conſ. Quia licet globus non tangeret corpus planum, niſi per punctum indiviſibile; hoc tamen non proveniret: quia planum non haberet diviſibiles partes, ſed ex figura, & diſpoſitione ſphærica corporis mobilis, quæ perfectè rotunda eſſet.

Ad conf. reſp. Globum ſphæricum ſolum tangere poſſe indiviſibilia plani, & ita non poſſe per ſpatium planum moveri motu continuo, ſed tantùm motu diſcreto, & ſaltando ab vno indiviſibili in aliud, & partes intermedias relinquendo.

Dices. Ergò motus corporis ſphærici nullo modo eſſet continuus, nec poſſet tale corpus aliquem motũ continuum habere.

Reſp. concedendo conſeq. de motu, qui fit per ſpatium planum. Quia abſolutè loquendo ille globus continuè moveretur per aerem. Eo quod aer omnes partes globi tangeret, & ipſum adęquatè contineret.

Quarto arg. Ex indiviſibilibus

poteſt reſultare extenſum. Ergò continuum poteſt ex ſolis indiviſibilibus componi. Prob. ant. Ex partibus, quarum qualibet non eſt homo, ſcilicèt ex materia, & forma poteſt reſultare homo. Ergò ex partibus indiviſibilibus poteſt reſultare diviſibile, & extenſum.

Secundo prob. ant. Ex non ente poteſt fieri ens, ſicut ex non igne fit ignis. Ergò ex indiviſibilibus poteſt reſultare extensũ. Quià plus diſtat ens à non ente, quam diviſibile ab indiviſibili.

Tertio prob. ant. Ex vnitatibus indiviſibilibus diſcretè poteſt reſultare totum diſcretum. Ergò ex indiviſibilibus continuè poteſt reſultare totum diviſibile continuum.

Quarto prob. ant. Inſtans temporis eſt indiviſibile. Et tamen additum tempori facit illud longius, & maioris extenſionis. Ergò ex indiviſibilibus poteſt reſultare extenſum. Prob. min. Res durans per vnam horam vſque ad inſtans terminativum incluſivè, magis durat, quam res durans per totam horam; non tamen durans in vltimo inſtāti terminativo horæ. Ergò inſtans temporis indiviſibile additum tempori facit illud longius, & maioris extenſionis.

Reſp. neg. ant. Et ad 1. prob. neg. conſeq. Quia prædicatum formalitèr conveniens toti homogeneo debet etiam partibus convenire. Eò quod in tali toto omnes partes ſunt eiuſdem rationis, & denominationis. Vndè quæcumque pars aquæ denominatur aqua. Et cum continuum ſit totum homogeneum. Inde fit, quod non poteſt extenſum denominari, niſi etiam partes denominentur extenſæ, & propterea ex indiviſibilibus reſultare nō poteſt. Homo verò eſt totum etherogeneum, quod non habet partes eiuſdem rationis, & denominationis. Et Ideo etherogeneũ appellatur. Quia propter ex partibus, quarum nulla eſt homo, poteſt homo reſultare.

Dices. Stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem quam totum. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. 1. Quia partes componentes vlnam, non ſunt vlnæ, ſed palmi. Ergò ſtat partem totius homogenei non habere eandem denominationem, quam totum.

Secundo prob. ant. Corpus denominatur extenſum ſecundùm profunditatem. Et tamen ſuperficies, & linea, quæ ſunt partes corporis non ſunt extenſæ ſecundum profunditatem. Ergò idem quod prius.

Reſp. ad vtramque probationem. Aliquas eſſe denominationes proprias totius, vt diſtinguitur à partibus, quæ denominationes non debent partibus convenire, & aliquas proprias par-

partium, quæ toti convenire non debent. Sicut pars manus denominatur digitus, non tamen manus, & pars pedis non dicitur pes. Aliàs verò eſſe denominationes partibus, & toti communes; quæ in toto homogeneo debent etiam partibus convenire: ſicut pars aquæ dicitur aqua. Et talis eſt denominatio diviſibilis. Et extenſi, quæ non eſt propria totius vt diſtinguitur à partibus, ſicut nec denominatio quanti. Et ideò denominationes prædictæ debent partibus convenire, vel toti convenire non poterunt.

Ad 2. prob. ant. principalis reſp. Quod ex non ente poteſt fieri ens, tàquam ex termino à quo, non tamen tanquàm ex parte. Et ita hoc argumentum non probat, quod ex indiviſibilibus tanquam ex partibus poſsit reſultare diviſibile, & extenſum.

Ad 3. prob. neg. conſeq. Quià totum diſcretum eſt quantum, & extenſum: non quidem extenſione magnitudinis; ſed quantitate, & extenſione pluralitatis: cumque plures vnitates diſtinctæ faciant pluralitatem, benè poteſt ex illis reſultare totum diſcretum; non tamen totum continuum, quod eſt quantum extenſione magnitudinis. Et ideò ex indiviſibilibus reſultare non poteſt. Quià indiviſibilia talem extenſionem non habent.

Ad 4. prob. reſp. Rem durantem per vnicam horam vſque ad inſtans terminativum incluſivè magis durare altera re, non durante in vltimo inſtanti horæ. Quià duratio abſtrahit à diviſibili, & indiviſibili; non tamen propterea tempus eſſe magis longum, & extenſum. Quià inſtans ſuperadditum extenſionem non habet. Et ideò tempori illam communicare non poteſt.

Sed inſt. Indiviſibilia temporis poſſunt communicare extenſionem. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Duratio temporis eſt diviſibilis, & extenſa. Sed duratio iſta reſultat ex ſolis indiviſibilibus temporis. Ergò indiviſibilia temporis poſſunt communicare extenſionem. Probatur min. Duratio temporis reſultat ex durationibus partium. Sed durationes partium ſunt ſola indiviſibilia temporis. Quià nulla pars durat niſi per vnicum inſtans. Ergò duratio prædicta reſultat ex ſolis indiviſibilibus temporis.

Reſp. neg. ant. Et ad probationem, quæ difficilis eſt, diſting. mai. Extenſa pro ſubſtracto: conc. mai. Pro formali durationis: nego mai. & diſt. min. Pro formali durationis: cōc. min. Pro ſubſtracto: nego min. & conſ. Quià in duratione temporis poteſt conſiderari ratio, vel forma durandi, & res ipſa, quæ durat.

rat. Ratio autem, & forma durãdi eſt indiviſibile inſtans, quod nullam extenſionem communicat. Res verò durans eſt ipſa pars temporis, quæ extenſa, & diviſibilis eſt, & hæc ex partibus diviſibilibus componitur, non verò ex indiviſibilibus inſtantibus ſolùm. Vndè quando dicimus durationem temporis eſſe extenſam non loquimur de forma durandi pro formali, ſed de tempore ipſo durante, quod quidem extenſum, & diviſibile eſt, & compoſitum ex partibus diviſibilibus præteritis, & futuris.

Tandèm arg. Si in continuo darentur partes diviſibiles, indiviſibilia tangerent partes. Sed indiviſibile non poteſt tangere partem. Ergò in continuo non datur pars diviſibilis; ſed omnia indiviſibilia ſunt. Probatur minor. Inter contingens, & contingens, & contactum debet eſſe proportio. Sed inter diviſibile, & indiviſibile proportio non eſt. Ergò indiviſibile non poteſt tangere partem.

Reſp. 1. diſt. min. Per adæquationem cum parte. Concedo min. Per modum modi vnientis, vel terminantis: nego min. & conſeq. Quia indiviſibile non habet extentionem. Et ita non poteſt tangere partem, nec adæquatè, nec inadæquatè per adæquationem, & coextenſionem cum ipſa; poteſt tamen tangere illam per modum modi vnientis, vel terminantis, ad quod non requiritur alia proportio, quam habere entitatem ad hoc inſtitutam, & determinatam à natura. Sicut vnica exiſtentia indiviſibilis, & non habens partes actuat ſimul per modum modi, & termini materiam, & formam: & idem indiviſibilis modus vnionis coniungit materiam, & formam.

Secundo reſp. ſolutione communi. Quod licet indiviſibile non poſſit tangere partem diviſibilem adæquatè, poteſt tamen illam inadæquatè tangere, ad quod non requiritur extenſio.

Dices. Indiviſibile non poteſt tangere partem diviſibilem adæquatè. Ergò nec inadæquatè poterit tangere illam. Prob. conſeq. Ideò primum eſt verum: quia illa pars eſt diviſibilis. Sed quodlibet etiam inadæquatum partis eſt indiviſibile. Ergò non poterit etiam inadæquate tangere illam.

Reſp. neg. conſeq. & ad prob. diſt. cauſalem ly *quia* dicente cauſam requiſitam: conc. Cauſalem maioris. Dicente cauſam adæquatam: nego cauſalem maioris. Et conceſſa min. neg. conſ. Vt namque indiviſibile non poſſit tangere partem adæquatè, requiritur partem eſſe diviſibilem; non tamen hoc eſt cauſa adæquata, ſed inſuper quia ſi adæquatè tangeret partem non eſſet principium, vel terminus partis, ſed potiùs adæquaretur cum

illius

illius extenſione, quod indiviſibili repugnat. Tangere verò illam partem inadæquatè eſt illam tangere per modum principij, vel termini, quod indiviſibili convenire poteſt. Quia hoc non eſt tangere partem inadæquatè ex parte rei, ſed ſolùm inadæquatè ex parte modi, partem illam initiando, vniendo, vel terminando.

Ex dictis in art. diſcurſu infertur 1. quod ſi vaculus 2. medietatem contineatur ab aqua, & 2. aliam medietatem contineatur ab aere, ex parte corporis continentis vtramque medietatem non correſpondet duplex ſuperficies immediata, ſed vnica tantùm. Quià ſuperficies aeris, & aquæ ſe habent per modum vnius ad vaculum continendum.

2. ex dictis infertur: quod licèt indiviſibile 2. ſe totum tangat partem: non ideò penetratur cum illa. Quià non tangit ipſam 2. ſe totam, videlicèt per coextenſionem ad ipſam partem, & illius quantitatem. Et hæc de art. iſto, & de 6. phyſicorum in præſenti text. 1. & fere per totum librum ad Philoſophum applicanda.

LIBER SEPTIMVS.

ET UNICA QVÆSTIO de Ordine moventium.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm gravia, & levia, & moveantur à ſé, vel à generante?

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur concluſio.

AD articuli intelligentiam 1. ſupponendum eſt aliquid poſſe movere ſe ipſum ad ſui motum per accidens, ſicut remiger movens navim, ſe ipſum etiam movet ad motum navis. Loquendo verò de motu per ſe, qui ratione ſui convenit mobili, oppoſitum affirmamus.

2. notandum eſt omne, quod movetur ab alio moveri, quod Ariſt. docuit per totum librum iſtum, & in lib. 8. text. 27. Ex quo intullit omne, quod movetur, habere aliquod principiũ. Conſequentèrque debere dari pri-

primum motorem, qui immotus omnia movet.

Inſuper etiam inductione prob. Quia viventia ab alio movẽtur, ſicut ab alio producuntur: non viventia verò vt gravia, & levia moventur à generante. Et etiam in ipſis viventibus pars movens, videlicèt cor realitèr diſtinctum eſt à partibus, quæ moventur. Ergò quidquid movetur ab alio realitèr à ſe diſtincto movetur.

Ratione autem prob. Quià vnum quodque agit in quantùm eſt in actu: & movetur quatenùs eſt in potentia. Siquidèm motus eſt actus entis in potentia ſecundum quod in potentia. Sed idem ſecundum idem, & reſpectu eiuſdem non poteſt eſſe in potentia, & in actu. Ergò omne, quod movetur, ab alio movetur. Prob. min. Eſſe in actu dicit poſeſsionẽ formæ, & eſſe in potentia importat carentiam formæ. Sed impoſſibile eſt idem ſecundum idem habere formam, & ſimul forma carere. Ergò impoſibile eſt eſſe ſimul in potentia, & in actu.

Reſp. Eſſe in actu formali, & in potentia formali vnum, & idem comparativè ad eandem formam implicationem involvere; non tamen eſſe in actu virtuali, & in potentia formali. Sicut intellectus eſt in potentia formali ad intellectionem ipſam, & virtualitèr cõtinet illam. Siquidẽ poteſt illã efficientèr producere.

Sed contra eſt. Quià, ſi vera eſſet iſta ſolutio, abſque vlla neceſsitate in viventibus diſtinguetur pars per ſe movens à parte per ſe mota. Siquidèm idem ſecũdum idẽ abſque diſtinctione realì poteſt efficere, & recipere motum. Eo quod poteſt carere illo formalitèr, & ipſum virtualitèr continere. Sed hoc aſſerendum non eſt. Ergò nulla eſt datæ ſolutionis doctrina.

2. reijc. ſolutio data. Nàm motus, de quo loquitur Ariſt. in præſenti, eſt actus imperfecti exiſtentis formalitèr in potentia ad ipſam formam. Sed quod eſt in actu virtuali talem imperfectionem non habet. Vndè intellectio nõ eſt motus, qui ſit actus imperfecti, ſed potius eſt actus perfecti, & contra actum imperfecti dividitur. Ergò data ſolutio ad propoſitum non eſt.

Dices. Non eſſe aſsignabilem rationem, quarè Ariſt. loquatur ſolùm de motu, qui eſt actus imperfecti.

Sed contra. Quià huius intèr aliàs duplex aſsignabilis eſt ratio. Quarum prima eſt. Quià Philoſ. contra quos Ariſt. diſputabat, docebant omne movens eſſe mobile motu phyſico. Et ideò Ariſt. ſolùm incumbebat oſtendere deveniendum eſſe neceſſario ad aliquam cauſam moventem, quæ non ſit mobilis motu phyſico, ſed potiùs immota phyſicè omnia moveat.

2.

2. ratio eſt. Quià ſolus phyſicus motus per ſe pertinet ad cõſiderationem philoſophiæ, & propterea immobilitatem phyſicam in primo motore oſtendere, illamque ex motu probare ad Philoſophum pertinebat.

Sed inſt. contra ſuppoſitionem prædictam. Quia eſſentia ſe ipſa cauſat, & recipit paſsiones. Sed quatenus cauſat, movet: & quatenùs recipit, movetur. Ergò idem poteſt à ſe ipſo moveri.

2. Inſt. Intellectus eſt in potentia ad intellectionem, & Sol ad illuminandum. Et tamen ſe ipſa movent, & efficientèr intellectionem, & illuminationem producunt. Ergò illud idem, quod eſt in potentia, poteſt movere ſe ipſum.

3. Intellectus abſque reali diſtinctione efficit intellectionẽ, & ſimul recipit illam. Ergò idem poteſt ſe ipſum movere ad formam, & ſe ipſo eſſe motum, & formam recipere.

Ad hæc tamen facile Thomiſtæ reſp. Ad primum quidem. Eſſentiam non ſe movere ad producendas paſsiones, ſed ſolum efficientèr moveri à generante, per cuius actionem primariò producitur eſſentia, & ſecundariò proprietates producuntur. Et ità eſſentiam non eſſe vere, & propriè principium effectivum proprietatum, ſed ſolum principium dimanativum.

Ad 2. inſtantiam reſp. Thomiſtæ. Intellectum, & Solem ad intelligendum, & illuminandum eſſe in potentia formali, & in actu virtuali, quià ſunt verè cauſæ efficientes, virtualitèr operationes continentes. Et ità poſſunt ſe movere effectivè, & elicitivè ad operationes prædictas, non tamen applicativè: ſed in hoc genere ſemper moventur ab alio tanquàm agentia ſecunda. Et ità nihil eſt, quod ſe ipſum poſsit ſaltim applicativè movere. Quod ſatis eſt ad probandum deveniendum eſſe ad primum motorem, immotum omnia moventem.

Ad 3. inſtantiam reſp. Intellectum mediantè ſpecie efficere intellectionem, & nudè ſumptum recipere illam. Cumque ſpecies realitèr ab intellectu diſtinguatur. Conſequens fit intellectum vt moventem realitèr diſtingui à ſe ipſo, quatenùs moto vel nudè conſiderato.

Dices. Voluntas ratione ſui efficit, & recipit volitionem. Ergò idem ſecundum idem poteſt movere, & moveri.

Sed neg. ant. Quià voluntas nudè ſumpta recipit volitionem, illam tamen efficit, vt determinata per intentionem finis, ſecũdum quam rationem realitèr à ſe ipſa nudè ſumpta diſtingitur.

Sed contra eſt. Ergò voluntas comparativè ad intentionem finis ratione ſui efficit, & ratione ſui recipit. Et conſequentèr ſecũdum idem movetur, & movet.

Reſp.

Reſp. Voluntatem ad intentionem finis ſe ipſam movere, vt determinatam ab obiecto, & applicatam à Deo, ſecundum quam rationem realitèr à ſe ipſa vt recipiente, vel à ſe ipſa nudè ſumpta diſtinguitur.

Hæc tamen doctrina in præſenti neceſſaria non eſt. Quià Ariſt. in præſenti, cum docet idē ſecundum idem ſe ipſum movere non poſſe, non ſolum excludit potentiam ad ſe movendum applicativè, ſed etiam elicitivè. Siquidèm ex tali doctrina infert gravia, & levia à ſe ipſis moveri non poſſe. Eo quod in illis non datur pars per ſe movens diſtincta à parte per ſe mota. In gravibus autem, & levibus potentiam ad ſe movendum tàm applicativè, quàm elicitivè negavit. Non tamen Ariſt. loquutus eſt de motu non ſtricto, qualis eſt actio intellectus, & voluntatis, ſed de motu ſtrictè tam phyſico, & riguroſo. Et ideò impugnationes in operatione intellectus, & voluntatis conſtitutæ non procedunt contra doctrinam illius.

His ergò ſuppoſitis, circà gravia, & levia certùm debet eſſe, quod ſi non impediantur ab extrinſeco ſtatim moventur in proprium locum, & centrum, & cauſa, quæ removet impedimentum motus, dicitur cauſa per accidens. An verò à ſe ipſis tanquā à cauſa per ſe propriâ, & ſpeciali moveantur? præſens difficultas eſt. Affirmant Scotus, & plurimi extrà Scholam D. Thom. Negat. Ang. Doct. quem diſcipuli ſequntur, cuius authoritates adducunt Venerandi Patres Carmel. Et plurimi ex noſtris, quas, quià claræ ſunt, non oportet in præſenti examinare. Et cum prædictis.

§. II.

Statuitur noſtra concluſio.

Gravia, & levia non à ſe, ſed à generante moventur.

CONcl. iſtam probamus. Quià quod eſt proprium viventiū quatenùs à non viventibus diſtinguuntur, non poteſt non viventibus convenire. Sed movere ſe ipſa eſt proprium viventiū, quatenùs diſtinguuntur à non viventibus. Ergò non viventibus cōvenire non poteſt. Prob. min. ex Ariſt. lib. 3. cap. 4. text. 29. de gravibus, & levibus ſic loquente: *Eſt autem impoſsibile, quod moveantur à ſe ipſis. Eſt enim hoc officium vitæ, & animatorum proprium.* Et Ang. Doct. 1. contra gent. cap. 27. aſſeriti; quod illa ſola per ſe moventur, quæ movent ſe ipſa compoſita ex motore, & moto, ſicut animata. Ergò proprium eſt viventium ſe ipſa movere.

Eandem minore experientia quotidiana convincit. Nàm tandiù vita animalis durat, quandiù animal ſe ipſum movet, & ani-

Digitized by Google

animal mortuum non niſi ab alio movetur. Et ſimilitèr planta ſicca non niſi ab extrinſeco levante, vel proijciente movetur. Quod ſignum eſt ſola viventia poſſe ſe ipſa movere.

Reſp. contrarij 1. tàm viventia, quàm non viventia proximè ſe ipſa movere; deficere tamen in eo, quod non viventia remote ab alio moventur.

Sed contra eſt. Quià ideò non viventia remote ab alio, videlicèt à generante moventur: quià ab illo accipiunt potentias loco motivas. Sed etiam viventia accipiunt à producente potẽtias operativas. Ergò etiam vivẽtia remotè moventur ab alio. Et conſequentèr in hoc nulla differentia eſt.

2. reijc. ſolutio data ab hominem contra Scotũ. Quià ideò in sẽtẽtia Scoti viventia non moventur ab alio remotè. Quià habent in ſe principium intrinſecũ motus. Sed iuxta ſolutionem datam non viventia habent in ſe principium intrinſecum motus. Ergò nec remotè movebuntur ab alio.

3. impug. Quià nihil ſecundũ eãdem partem poteſt eſſe movens, & motum in potentia, & in actu. Et conſequenter in omnibus, quæ ſe movent proximè, diſtinguenda realitèr eſt pars movens à parte mota. Sed in non viventibus non poteſt diſtingui pars movens à parte mota, Eo quod omnes partes ſunt eiuſdem rationis. Et ità non eſt ratio, quarè vna pars, potiùs quam altera movens, vel mota ſit. Ergò non viventia non poſſunt proximè movere ſe ipſa.

Reſp. Quod non viventia non ſe movent mediantè cognitione, ſicut viventia. Et in hoc ſtat differentia intèr viventia, & non viventia, quantum ad ſe movere, vel non movere ſe ipſa.

Contra tamen. Quià ſe movere abſque aliqua cognitione: etiam viventibus convenit. Nàm plantæ viventia ſunt. Et tamen, abſque cognitione moventur. Siquidem intellectu carent, & ſenſibus tàm internis, quam externis. Et motus augmentationis, & nutritionis eſt vitalis in homine, & ad ipſum abſque vlla cognitione ſe movet. Ergò in hoc nulla diſtinctio invenitur.

2. prob. concl. Motus gravium, & levium provenit à generante conferente naturam. Ergò gravia, & levia non à ſe, ſed à generante movẽtur. Prob. ant. Ab illo provenit paſsio tanquàm à propriâ, & particulari cauſa, à quo provenit natura. Nàm paſſiones producuntur tanquàm termini ſecundarij per eãdem actionem, qua natura producitur. Vndè ortum habuit proverbium Philoſ. *qui dat formam, dat conſequentia ad formam*. Sed motus gravium, & levium eſt illorum paſsio. Ergò provenit à generante dantè naturam. Prob. min. Quià eſſe in

cen-

centro eſt proprietas gravium, & levium, quæ naturalitèr inclinantur ad centrum, & in ipſo naturalitèr conſervantur. Ergò etiam motus ipſe, quo moventur in centrum eſt proprietas naturalis ipſorum. Quià quando terminus motus eſt proprietas connaturalitèr debita ſubiecto, etiam fieri, & acquiſitio termini eſt proprietas debita naturalitèr.

Addimus. Quod quando vna proprietas mediantè alia dimanat, vel acquiritur mediantè alia, ſi ſecunda naturalitèr debetur, etiam 1. debetur naturalitèr. Sed centrum acquiritur medio motu, quando grave extrà centrum exiſtit. Ergò ſi centrum eſt debitum naturalitèr, motus etiam naturalitèr debetur.

Conf. Quià conſtituere lapidem in centro, eſt effectus generantis propriùs, & particularis. Ergò etiam motus ipſe, quo lapis acquirit centrum. Nàm ad idē agens, ad quod pertinet ponere finem, pertinet etiam ponere medium, quo finis ipſe conſequitur. Ant. prob. Ad generans pertinet conſtituere lapidem, ipſumque complere cum perfectione ſibi connaturalitèr debita pro inſtanti generationis. Sed centrum debetur lapidi pro inſtanti generationis. Siquidèm pro illo inſtanti debetur lapidi quies naturalis, quam non habet niſi in centro. Ergò lapidem conſtituere in centro, eſt effectus generantis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra concl. noſtram ex Ang. Doct. quæſt. 5. de verit. art. 5. dicente: *Attendendum eſt, quod motus Cœli non hoc modo eſt naturalis Cæleſti corpori, ſicut motus elementaris eſt ſibi naturalis, habet enim huiuſmodi motus in mobili principium non ſolum materiale, & receptivum, ſed etiam formale, & activum*: Ergò ſentit D. Th. gravia, & levia habere in ſe principium intrinſecum motus, & conſequenter movere ſe ipſa.

Reſp. tamen. Gravia, & levia habere principium intrinſecū motus formale, & activum dimanationis. Quià verè motus illorum ab eorum forma dimanat ad differentiam Cœli, in quo ſolùm eſt principium paſsivum: & hoc tantùm D. Th. intendere: nō verò quod gravia, & levia habeant principium productivum motus per actionem diverſam ab actione generantis, quod neceſſarium erat, vt ſe ipſa moverent.

2. arg. Ex quo motus gravium, & levium ſit iuxta inclinationem naturalem ipſorum, non infertur, quod tribuatur generanti. Ergò non à generante moventur. Prob. ant. Augmentatio in planta eſt iuxta inclinationem naturalem ipſius. Siquidèm eſt motus naturalis conformis naturali

rali inclinationi ſubiecti, & conſequenter iuxta illam. Et tamen augmentatio plantæ non tribuitur generanti. Ergo ex quo motus gravium, & levium ſit iuxta naturalem inclinationem illorũ, non infertur, quod tribuatur generanti.

Reſp. neg. ant. & ad prob. diſt. mai. Iuxta naturalem inclinationem per conformitatem ad principia naturalia: conc. mai. Per modum proprietatis: nego mai. & conceſſa min. neg. conſ. Quià ſolùm illud quod eſt iuxta inclinationem naturalẽ per modum proprietatis debitæ pro primo generationis inſtanti tribuitur generanti, & talis eſt motus gravium, & levium. Augmentatio vero plantæ, licèt ſit iuxta inclinationem naturalem, non tamen per modum proprietatis debitæ in primo generationis inſtãti, & pertinentis ad complementum rei genitæ pro inſtanti generationis. Et propterea neceſſarium non eſt, quod tribuatur generanti.

Dices: operatio prima Angeli debetur in 1. productionis inſtanti. Et tamen non tribuitur ſoli Deo, ſed etiam tribuitur Angelo, qui per illam primam operationem meretur. Ergò non omne, quod debetur rebus in 1. productionis inſtanti, tribuitur generanti.

Reſp. diſt. mai. Debetur tanquàm 1. libertatis exercitium: conc. mai. Alitèr: neg. mai. Quià 1. operatio debetur Angelo in 1. inſtanti tanquam 1. exercitium libertatis, quod creaturæ perfectæ in 1. inſtanti debetur. Et cum exercitium libertatis debeat eſſe à propria voluntate. Indè ſit talem operationem non ſolùm à Deo, ſed etiam ab Angeli voluntate provenire.

3. arg. Gravia, & levia cauſant talem motum, non inſtrumentalitèr. Ergò principalitèr. Quia intèr cauſam principalẽ, & inſtrumentalem non eſt aſsignabile medium.

Reſp. Dari mediũ inter vtramque, ſcilicèt cauſare talem motũ per modũ principij dimanationis, quod tamen ſatis non eſt, vt motus gravi tribuatur tanquàm veræ cauſæ efficienti.

4. arg. Quando grave movetur, non exiſtit ſæpè numero generans. Ergò talis motus à generante provenire non poteſt. Quià quod non eſt, non poteſt effectum producere.

Reſp. Quod in illo eventu licèt generans non ſit formalitèr in ſe ipſo, perſeverat tamen virtualitèr in ipſo gravi tanquàm in effectu propriò. Quod ſatis eſt, vt motus generanti tribuatur. Sicut quando poſt ſemen deciſum moritur Pater, & naſcitur filius, ipſe filius genitus Patri tribuitur. Quia licèt in ſe ipſo non ſit, in ſemine tamen virtualitèr perſeverat. Et proptèr eandem rationẽ quando deſtructa cauſa productiva

tiva fundamenti reſultat relatio, cauſæ producenti fundamentum attribuitur relatio. Eo quòd talis cauſa virtualitèr in fundamento perſeverat. Et eadem inſtantia eſt in accidentibus Euchariſtiæ, quæ in virtute ſubſtantiæ operatur, quæ ibi formalitèr non eſt.

Sed inſt. Motus gravis tribuitur generanti, vt virtualiter exiſtenti Sec generans virtualiter exiſtens, nihil aliud eſt quam ipſum grave, in quo generans virtualitèr continetur. Ergo motus ille tribuitur ipſi gravi.

Reſp. Quod motus ille non tribuitur generanti reduplicativè vt virtualitèr exiſtenti, ſic enim non diſtinguitur à gravi. Sed tribuitur generanti ſecundum ſe, licèt ad hoc neceſſarium ſit, quod in gravi virtualiter exiſtat. Vndè poterat diſtingui maior. Generāti ex parte rationis *quæ*: coc mai. Ex parte rationis *ſub qua*: neg. mai. Quia virtualis exiſtentia eſt medium, vt generans poſsit producere, res tamen, quæ producit, eſt generans, quod in gravi virtualitèr manet.

5. arg. Gravitas, & levitas ſunt quid intrinſecum gravi, & levi. Sed gravitas, & levitas ſunt principia intrinſeca motus. Ergò gravia, & levia habent principiū intrinſecum motus. Et conſequenter ſe ipſa movent.

Reſp. Gravitatem, & levitatem eſſe principia dimanationis. Quià ab illis verè motus dimanat; non tamen ſunt principia abſolutè efficienter productiva.

Sed inſt. Motus gravium, & levium eſt ab illis verè effectivè. Ergò habent in ſe principium intrinſecum verè efficienter productivum. Prob. ant. Motus gravium, & levium eſt ab illis elicitivè. Ergo effectivè. Quià elicere eſt vere efficere motum.

Reſp. Motum gravium, & levium non procedere ab illis elicitivè, ſed ſolùm dimanative tanquam verà illorum paſsio.

Sed inſt. Quià motus gravium & levium no eſt illorum proprietas. Ergo tota doctrina nititur principio falſo. Prob. ant. 1. Proprietates ſtatim, & in eodem inſtanti productionis ſequitur ad naturam, ſi non adſit impedimentum. Sed motus gravium, & levium non poteſt in tali inſtanti ad naturam conſequi. Siquidem motus non poteſt incipere in inſtanti. Ergò proprietas non eſt.

2. prob. ant. Proprietas prædicatur accidentalitèr inſeparabilitèr de natura, ſemperque convenit illi. Sed motus gravium, & levium no ſemper convenit illis. Siquidem grave extrà centrum reperitur ſine motu. Ergò idem quod priùs.

3. prob. ant. Proprietas non poteſt naturalitèr impedire, ſed ſolùm de potentia abſoluta. Quià naturalitèr cum eſſentia cōnectitur. Sed motus iſte naturalitèr impediri poteſt apponendo tabu-

bulam, vel aliud impedimentum. Ergò.

Quarto prob. Vna paſsio non poteſt cum altera opponi; & illam eſſentialitèr excludere. Sed quies in centro eſt paſsio gravis: & motum eſſentialitèr excludit, cum quo ſimul eſſe non poteſt. Ergò motus paſsio non eſt.

Quinto prob. Carentia proprietatis eſt violenta ſubiecto. Sed carentia motus, quando lapis exiſtit in centro, non eſt lapidi violenta. Ergò motus non eſt paſsio.

Reſp. ad repl. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: Proprietatem ſucceſsivam, qualis eſt motus, non debere ſequi ad rem in eodem inſtanti productionis, ſed in tempore immediatè ſequenti. Quia res ſucceſsiva ſolùm in tempore incipere poteſt.

Ad 2. prob. diſt. mai. Proprietas abſoluta, quæ non dependet ab extrinſeco: concedo mai. Proprietas reſpectiva, quæ ab extrinſeco dependet: nego mai. Et conceſſa minori, neg. conſeq. Loquendo de proprietate reſpectiva. Quia licet proprietas abſoluta inſeparabilitèr conveniat, proprietas tamen reſpectiva, quæ dependet ab extrinſeco, non ſemper convenire debet: & huius generis eſt motus gravium, & levium, qui connotat ablationem impedimenti, vt de facto conveniat: impedimento verò non ablato de facto non convenit motus. Inſtantia eſt in ſuppoſitione, quæ eſt proprietas termini. Et tamen non ſemper termino convenit. Quia reſpectiva eſt, & dependet ab eo, quod terminus intra propoſitionem exiſtat.

Dices: Quod prædicatur accidentalitèr ſeparabilitèr eſt accidens quintum prædicabile. Ergò ſi motus iſte prædicatur accidentalitèr ſeparabilitèr, erit accidens quintum prædicabile, non tamen vera paſsio.

Reſp. diſt. ant. Separabilitèr, tàm in ſe, quàm in ſui exigentia: conc. ant. In ſe præcisè: nego ant. & conſeq. Quia licet ille motus aliquando ſeparetur à gravibus, & levibus, ſemper tamen exigunt illum. Et ita non eſt accidens quintum prædicabile, quod non ſolùm in ſe ipſo poteſt à natura ſeparari, ſed etiam non exigitur ab illa ſecundum prædicata ſpecifica ipſius, & propria.

Ad 3. prob. principalis antec. reſp. Proprietatem reſpectivam dependentem ab extrinſeco poſſe naturalitèr impediri, & talem eſſe motum prædictum.

Ad 4. prob. reſp. diſt. mai. Si paſsio conveniat ſubiecto abſolutè, & independentèr à ſtatu determinato: conc. mai. Sin autem: nego mai. Quia duplex eſt paſsio, vna quidem, quæ convenit ſubiecto abſolutè, & independentèr à determinato ſtatu,

Digitized by Google

ſicut riſibilitas convenit homini: & paſsio iſta non poteſt aliam proprietatem excludere. Alia verò eſt proprietas, quæ ſolum habet convenire pro determinato ſtatu, ſicut motus, de quo loquimur, qui ſolum poteſt extra centrum convenire. Et ideò poteſt excludere aliam paſsionem. Eo quod natura pro diverſo ſtatu diverſas, & oppoſitas paſsiones habere poteſt. Sicut gratia in via radicat fidem, & in patria radicat viſionem beatam, fidem eſſentialitèr excludentem.

Ad 5. prob. reſp. Carentiam proprietatis eſſe violentam pro illo ſtatu, pro quo debet convenire proprietas. Cumque motus non debeat lapidi convenire, quando lapis eſt in centro. Indè fit carentiam motus pro illo tempore nullatenus eſſe violentam.

Dices. Proprietatem naturalitèr dimanare ab eſſentia. Ergò pro omni ſtatu, & ſemper debet illi convenire. Proindeque illius carentia ſemper debet eſſe violenta.

Reſp. Proprietatem reſpectivam dependentem ab aliqua conditione, vel ab aliquo ſtatu dimanare quidem naturalitèr ab eſſentia, non tamen extra ſtatum illum, ſed ſolùm in illo ſtatu. Et ideò motus à lapide extra centrum exiſtente naturalitèr cõſequitur, & dimanat, ſi ab aliquo extrinſeco non impediatur. Inſtantia eſt in Vnione Beata, quæ ſolùm in ſtatu patriæ naturalitèr dimanat à gratia.

Sexto arg. Maior velocitas motus naturalis in centrum non provenit à generante. Ergò nec ipſe motus. Quia vtriuſque eadem ratio eſt. Prob. ant. Si maior velocitas motus proveniret à generante, velocior eſſet motus in principio quã in fine. Quia agens fortius agit in propinquum, quàm in diſtans. Et grave magis coniungitur generanti in principio, quam in fine. Sed motus non in principio, ſed in fine velocior eſt, iuxta proverbium illud: *Motus in fine velocior.* Ergò maior velocitas motus naturalis non provenit à generante.

Reſp. neg. antec. Et ad prob. neg. mai. Quia licet agens movens per impulſum impreſſum paſſo fortius agat in propinquum. Eo quod per diſtantiam debilitatur, & diminuitur virtus agentis. Agens verò, quod movet propter productionem naturæ, & eorum, quæ ſequuntur ad naturam, poteſt fortius agere in diſtans: & tale eſt generans gravia, & levia. Quod quidem communicat illis naturam, & proprietates, quarum vna eſt motus naturalis in centrum. Et cum centrum ſit terminus attractivus, & naturalitèr conſervativus lapidis. Indè eſt, quod lapis velocius movetur, quanto magis appropinquat

ad

ad centrum. Quia tanto magis virtus lapidis, & illius gravitas confortatur. Quam doctrinam 1. de Cœlo lect. 17. tradit Angel. Doct.

Dices. Ergò lapis non à generante, ſed ab ipſo centro movetur.

Reſp. Quod attractivè movetur à centro tanquam à termino trahente ad ſe lapidem ipſum; effectivè verò à ſolo generante movetur.

Dices. Maior velocitas provenit ex eo quod quanto magis coniungitur centro, tanto magis attrahitur ab illo. Ergò illa maior velocitas non provenit effectivè à generante, quod poſtquam naturam dedit, nihil aliud facere videtur.

Sed neg. conſeq. Quia illa maior velocitas dimanat à natura lapidis, quando appropinquat ad centrum, & quanto magis appropinquat, maior dimanat velocitas propter affinitatem, & propenſionem ad centrum. Et cum generans talem dederit naturam, & cum tali propenſione. Indè eſt illam maiorem velocitatem provenire efficienter à generante, tanquam à producente naturam, & ea, quæ naturalitèr ad naturam conſequuntur.

***

§. IV.

Ultimum argumentum ſolvitur.

TAndèm arg. Motus cordis eſt propria paſsio viventis, & ipſius cordis, illique debentur in primo productionis inſtanti. Et tamen non tribuitur generanti, ſed cordi, & ipſi viventi. Ergò quamvis motus gravium, & levium ſit proprietas illorum, non indè infertur, quod tribuatur generanti. Maior cum conſeq. tenet, & min. prob. Quia cor, & ipſum vivens ſe movet ad talem motum. Ergò motus illo non tribuitur generanti, ſed cordi. Prob. ant. De ratione motus vitalis eſt eſſe à principio intrinſeco ſe movente. Quia vivere eſt ſe movere. Sed motus cordis vitalis eſt. Ergò cor ſe movet ad talem motum.

Reſpondent aliqui talem motum tribui generanti applicativè, cordi autem elicitivè. Quia cor elicitivè ſe movet ad talem motum.

Sed contra eſt. Quia in omni ſe movente debet diſtingui pars movens à parte mota, nè idē ſecundum idem ſit movens, & motum. Sed in corde non poteſt diſtingui pars movens à parte mota. Siquidem eſt totum homogeneum, & habet partes eiuſdem rationis. Ergò non poteſt cor ſe ipſum ad talem motum movere.

Secundo reijc. Quia talis motus eſt propria paſsio viventis, & cordis. Et tamen à corde provenit elicitivè iuxta ſolutionem datam. Ergò poterit motus gravium, & levium ab ipſis elicitivè procedere, quamvis illorùm paſſio ſit.

Secundo reſpondent alij illum motum dimanare à corde per naturalem reſultantiam, quod non tollit illius vitalitatem. Quia licet actus vitæ animalis debeant eſſe à principio intrinſeco ſe movente, non tamen actus, qui merè vitalis eſt, qualis eſt motus cordis.

Sed contra eſt. Quia diſtinctivum actus vitalis à non vitali debet neceſſario convenire cuicumque actui vitali. Sed motus cordis, quamvis non ſit vitalis vita animalis, verè tamen vitalis eſt. Ergò debet eſſe à corde ſe movente ad talem motum. Vndè ſolutio iſta niſi melius explicetur, vel reducatur ad aliam, quam dabimus infra, vera eſſe non poteſt, & contra D.Th.1.2.q.17.art.9.procedit.

Tertio reſp. ad arg. neg. min. & ad prob. neg. antec. & ad huius prob. diſt. mai. Motus vitalis vt *quod*: conc. mai. Vitalis vt *quo*: nego mai. & diſt. min. Vitalis vt *quo*: concedo min. vt *quod*: nego min. & claritatis gratia. diſt. conſequens. Si movet vt *quo*: conc. conſeq. Vt *quod*: nego conſeq. Quia motus cordis ſolùm eſt vitalis vt *quo*; quatenùs per illùm conſtituitur vivens potens ſe movere ad alias operationes vitales. Et prima operatio, quæ ſolùm eſt vitalis vt *quo* conſtituendo ſubiectum potens ad alias operationes vitæ exercendas, non debet tribui vt *quod*, & abſolutè viventi, ſed illius generanti.

Dices. Quod vivere eſt ſe movere. Sed cor vivit per illam operationem. Ergò illa operatio, vel motus debet procedere ab intrinſeco viventis, & cordis, & non tribui generanti.

Reſp. diſt. mai. Se movere iuxta qualitatem vitæ: conc. mai. Contra vitæ qualitatem: nego mai. Et diſt. min. Vivit vt *quod*: nego min. Vt quo: conc. min. Et diſt. conſeq. Ab intrinſeco vt *quo*: conc. conſeq. Vt *quod*: nego conſeq. Quia ſicut vnumquodque vivit, ità ſe movet, & habet operationem, vel motum à ſe ipſo; cor autem per illum primum motum ſolum vivit *vt quo*, quatenùs per ipſum conſtituitur potens ſe movere, & exercere operationes vitales, non tamen per illam operationem vivit vt *quod*, & perfectè. Et ideò illa operatio non debet vt *quod* procedere ab ipſo corde, ſed ab eius generante.

Quarto ad arg. alia via reſp. & mihi non improbanda. Videlicet motum cordis in primo inſtanti deberi, non quidem per

mo-

modum proprietatis rigoroſæ, ſed per modum proprietatis latè ſumptæ id eſt, per modum primi exercitij vitalis, quo vivens conſtituitur potens ſe movere ad alias operationes vitales. Et cum de ratione exercitij vitalis ſit procedere ab intrinſeco viventis. Indè fit talem motum elicitivè efficientèr provenirè ab ipſo corde, & illi attribui, & ſolum applicativè provenire à generante; Sicut in Angelo prima operatio vitalis, & libera in primo inſtanti debetur. Et tamen non eſt paſsio rigoroſa, ſed elicitivè provenit ab ipſo Angelo, & à Deo dumtaxat applicativè. Quia debetur per modum exercitij liberi, & vitalis, quod debet ab intrinſeco provenire. Angel. Autem Præcept. & Thomiſtæ aſſerentes paſſiones, & proprietates eſſe tribuẽdas generanti tanquam vnicæ cauſæ efficienti, de paſsione rigoroſa loquuntur, & quæ verè, & propriè poteſt ab eſſentia dimanare. Quam ſolutionem omnium venia, inter omnes probabiliorem exiſtimo.

Placet tamen alia via argumento reſpondere. Motum videlicet cordis non eſſe vitalem per modũ actus ſecundi, ſed ſolũ eſſe vitalem vitalitate principij, & per modum proprietatis conſequentis formam vitalem. Et ad vitalitatem prædictam, ſatis eſt, quod ille motus à forma vitali dimanet, & vivens mediante illo ſe moveat ad alias operationes vitales. Et propterea motus ille non tribuitur viventi, ſed illius generanti.

Sed inſtabis. Motus ille vitalis eſt per modum motus, quo ipſum cor movetur in actu ſecundo. Ergò non ſolum eſt vitalis per modum actus primi, & vitalitate proprietatis, ſed etiam per modum actus ſecundi. Quia per principium vitale, & per veram proprietatem nunquam poteſt vivens in actu ſecundo moveri.

Reſp. diſt. ant. Movetur à ſe ipſo: nego ant. Movetur à generante: conc. ant. & neg. conſeq. Vt namque motus ille vitalis ſit per modum actus ſecundi, neceſſarium erat, quod per illum motum cor moveretur à ſe ipſo. Quod tamen eſt falſum. Quia per illum motum ſolùm efficientèr à generante movetur.

Sed inſt. Vivens per alia principia non movetur in actu ſecundo, benè tamen per motum prædictum. Ergò talis motus vitalis eſt per modum actus ſecundi.

Sed neg. conſeq. Quia ex quo per alia principia non moveatur in actu ſecundo, benè tamen per illum motum, ſolum infertur ſubſtractum, quod denominatur vitale, eſſe diverſum; non tamen diverſum eſſe modũ vitalitatis: nec vitalitatem motus cordis eſſe talem formalitèr per mo-

Digitized by Google

modum actus ſecundi. Ad hoc enim requirebatur, quod à principio intrinſeco ſe movente, procederet, quod motus cordis non habet, ſed ſicut alia principia dimanant à natura viventis per modum actus primi: ita motus iſte per modum actus ſecundi ab eadem natura dimanat.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. diſcurſu infertur 1. quod ſi grave, quod multum diſtat à centro velocius movetur in medio motus, quam alterum grave, quod parum diſtat à centro moveatur in quacumque parte motus, hoc ideò eſt. Quià licèt motus velocior fiat ex propinquitate ad centrum cæteris paribus, in parva tamen diſtantia non eſt tantum temporis, vt pondus, & inclinatio augeatur, & motus velocior fiat.

Secundo ex dictis infertur, quod quando aqua reducitur ad priſtinam frigiditatem, illa reductio dimanativè provenit à natura aquæ, quæ talem exigit proprietatem; efficienter verò provenit à generante.

Tertio colligitur lapidem proiectum violentèr moveri per impulſum, & virtutem proijcientis. Quià lapis per gravitatem, & naturam propriam reſiſtit illi motui. Et ideò vt moveatur, neceſſaria eſt virtus lapidi impreſſa ab impellente, per quam violenter moveatur: ad quem quidem motum maximè iubat aer concitatus. Et propterea quamvis virtus proijcientis fortior ſit in principio; quia tamen in medio motus iam aer eſt valdè concitatus. Ideò motus in medio velocior eſt, fortiuſque percutit paſſum propter aeris vehementem concitationem. Vndè pila plumbea fortius percutit in medio, quàm in principio violentèr emiſſa.

Quarto colligitur agens, & patiens debere ſimul eſſe, vel immediatione virtutis, vel immediatione ſuppoſiti. Quia agens vt agat, debet ſubijcere ſibi paſſum. Alias non eſſet maior ratio, quarè in hoc paſſum, quam in alterum ageret. Sed non poteſt ſibi ſubijcere paſſum, niſi illud tangat contactu immediato ſuppoſiti, vel immediatione virtutis. Ergò talis ſimultas inter agens, & paties neceſſaria eſt. Et ideò in agentibus, quæ agunt per virtutem diffuſam, per ſe prius illa virtus recipitur aliquo modo in ſubiecto immediato, & per ipſam tranſit ad ſubiectum mediatum, & diſtans. Vndè agens eſt immediatè coniunctum primo paſſo immediatione ſuppoſiti; alijs verò, quæ ſequuntur, & diſtant, ſolum eſt coniunctum immediatione virtutis.

Hoc

Hoc idem confirmatur. Quià, ſi agens poſſet agere prius in diſtãs, quàm in paſſum propinquum, non haberet in agendo ſpheram determinatam; ſed in quacumq̃ diſtantia agere poſſet. Ex quo etiam provenit, quod cum virtus agentis materialitèr multiplicetur in paſsis recipientibus diverſis, diminuitur in illis, & tandèm poſt aliqua ſubiecta, quæ pertranſit, finitur; & non poteſt vltra aliquem producerè effectum, vt experientia teſtatur.

Dices: Ignis calefacit aquam lebetis, non tamen fundum illius. Quia ſi manus apponatur in fundo, quando aqua fervere incipit, fundum frigidum invenitur. Similitèr magnes attrahit ferrum, & non aerem immediatum. Et piſcis nomine Torpedo immobilitat manum piſcatoris per qualitatem impreſſam; non tamen arundinem. Et oculi faſcinãtium damnum inferunt pueris, non tamen alijs immediatè coniunctis. Ergò agentia iſta priùs in diſtans, quàm in propinquum operantur.

Reſp. ad experientiam primam. Ignem priùs calefacere fundum lebetis, quàm aquam. Quià tamen calefacit profundioribus partibus aquæ aſcendunt ipſæ ſurſum, & ſuperiores partes infra deſcendunt, & infrigidant fundum. Ideò quando incipit aqua fervere, ipſum fundum frigidum invenitur.

Ad alias experientias reſp. Omnia illa agentia priùs agere in propinquum, quam in diſtans; non tamẽ eundem effectum cauſare in paſſo propinquo. Quià propinquum capax non eſt eiuſdem effectus ità pravè diſponentis; cuius tamen paſſum diſtans capax eſt. Sicut Solis virtus, quæ per aerem ad inferiora deſcendit, non producit in aere metalla propter eius incapacitatem, quæ tamen in terra producit.

Quinto colligitur mobile quieſcere in puncto reflexionis. De motu quidem cordis id docet Ang. Doct. opuſcul. 35. Et ratio ſuadet. Quià laborioſum valdè eſſet tanto tempore vitæ, cor animalis non relevari per morulas aliquas, quibus motus interrumpatur, & paululum quieſcat. Et ita in reflexione talis motus per dilatationem, & conſtrictionem in puncto reflexionis aliqualitèr licèt breviſsimè quieſcit.

De alijs verò motibus certum etiam debet eſſe. Quià motus directus, & reflexus habent terminos contrarios, videlicèt ſurſum, & deorſum, ante, & retro, de ſtrum, & ſiniſtrum. Motus verò habens terminos ſpecie diſtinctos non poteſt eſſe continuus. Et ideò neceſſum eſt, quod mobile in medio reflexionis intèr vtrumque motum aliquantulum quieſcat. Cuius etiam ſignum eſt. Quià motus iſti reflexi ſe invicem impediunt, & termi-

nus, qui eſt ad quem reſpectu vnius, ſe habet vt à quo reſpectu alterius. Nàm vbi motus directus finitur, incipit motus reflexus. Qua propter dum lapis cadens in terra ſurſum reſilit, vel pila à pariete in parietem reflectitur, vel à terra in aerem, in illo intermedio reflexionis finitur primus motus, & mobile quieſcit, & incipit motus ſecundus.

Sexto colligitur impulſum aliquando deficere ex reſiſtentia corporis contrarij interpoſiti; aliquando verò ex defectu cauſæ conſervantis, quatenus videlicet aliquando per interpoſitionem corporis mollis finitur influxus, ſicut quando lapis in lana recipitur: & aliquando quia cauſa conſervativa deficit, vt cum impulſus recipitur in ſubiecto non ſatis apto ad impulſum conſervandum.

Vazquez tamen 1. 2. diſp. 81. docet impulſum non deſinere ex defectu conſervantis, ſed propter contrariam formam, per quam formalitèr expellitur.

Si tamen contra ipſum arguas, Impulſum, quo lapis proijcitur deorſum, non invenire formam contrariam in lapide. Eo quod impulſus ille non eſt contrarius gravitati lapidis, quæ potius ad motum deorſum inclinatur.

Reſpondet. Terram eſſe quaſi in bilance ponderibus libratam ſuis. Et ideò impulſum illum à terra corrumpi, quam quidem tangit, & movet motu quodam trepidationis.

In oppoſitum tamen Scriptura loqui videtur Pſalmo 103. in quo Deo dicitur: *Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam.* Præterquamquod ſenſuum experientia oppoſitum ſuadet. Et reverà lapidem movere terram eſt contra ordinem vniverſi. Et inſuper. Si ex adverſo latere duo lapides proijciantur, finitur impulſus, antequam lapides per motum proprium vertantur in terram, & ipſam movere poſsint, & tandem Vazquez irriſit quidam Poeta ſequentibus verbis, *ſtare negans terram, nobis miracula narras. Hæc dùm ſcribebas, in rate forsàm eras.* Et hæc de artic. iſto octavo Phyſic. text. 31. & lib. 5. text. 20. & in præſenti per totum ferè librum ad Philoſophum applicanda.

***

LIBER

LIBER OCTAUVS.

ET IN EO QVÆSTIO PRIMA de Inceptione mundi.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm mundus potuerit eſſe ab æterno.

§. I.

Quibuſdam ſuppoſitis ſtatuitur prima concluſio.

MVndum ab æterno extitiſſe Ariſt. docere affirmat Angelicus Præcept. 2. contragentes cap. 81. alibi tamen aſſerit: Ariſt. non illud abſolutè docuiſſe, ſed tantum aliqua traddidiſſe, quæ ad id facere videntur, contra antiquos Phyloſophos diſputando. Cuiuſcumque tamen ſententia illa ſit.

Subſtinenda non eſt. Quià Geneſ. 1. dicitur: *In principio creavit Deus Cœlum, & terram.* In quibus verbis ly principium de principio, vel initio temporis à Patribus explicatur, & Ioann. 17. dicitur etiam: *Clarifica me Pater aput temet ipſum claritate, quam habui antequam mundus fieret.* Quæ verba licèt explicari poſsint de prioritate naturæ, qua verbum eſſet antè mundum adhuc exiſtentem ab æterno, communitèr tamen de riguroſa prioritate, & in *quo*, & per præcedentiam infinitam in æternitate à Patribus intelliguntur. Quod etiam diffinitum fuit in Lateranenſi Concilio ſub Innocent. III. ibi namque in capite firmitèr de ſumma Trinitate habetur: *Deū Omnipotenti virtute ſimul abinitio temporis vtramque condidiſſe creaturam de nihilo corporalem videlicèt, & ſpiritualem, ſicut & nos in ſimbolo profitemur.*

Ratio etiam, & congruentia ſuadet. Quià melius cognoſcitur dependentia creaturarum à Deo, illas in tempore producendo, quam ſi illas faceret ab æterno. Quia ſi in tempore fiunt, evidens eſt illas dependere à Deo, & non eſſe à ſe, ſed ab ipſo: quod non eſſet ita clarum, ſi illas ab æterno produxiſſet. Et inſuper clariſsimè cognoſcitur Deum libere producere creaturas. Nàm, ſi eſſent ab æterno poſſet aliquis dubitare: An Deus creaturas libere, vel ex neceſsitate naturæ produxiſ-

duxiſſet? Ergò Deus non produxit creaturas ab æterno, ſed in tempore fecit. Vt ità producendo creaturas propriam libertatem, & illarum dependentiam congruentius explicaret.

Dices: De ratione Summi Boni eſt ſumme ſe communicare ſed communicatio ab æterno maior eſt, quam communicatio in tempore. Ergò creaturas ab æterno produxit.

Reſp. De ratione Summi Boni eſſe ſummè ſe communicare iuxta ordinem Divinæ ſapientiæ; non tamen abſolutè. Ordo verò Divinæ ſapientiæ poſtulat, quod Deus in tempore communicetur creaturis, vt ità melius explicetur Divina libertas, & dependentia creaturarum à Deo.

Dices 2. Materia exiſtit ab æterno. Sed materia nequit exiſtere ſine forma. Ergò exiſtit ab æterno creatura corporalis. Prob. mai. Omne, quod incipit eſſe priùs habuit potentiam ad eſſendum. Sed talis potentia non potuit eſſe niſi in illius materia. Ergò materia ſemper exiſtit ab æterno.

Reſp. Omne quod incipit eſſe habere priùs potentiam ad eſſendum, non tamen phyſicam, & receptivam, quæ eſt illius materia, ſed methaphiſicam, vel logicam conſiſtentem in non repugnantia quam res habet vt producatur, & fiat, quæ neceſſario debet præcedere factum. Quià prius eſt aliquid eſſe poſsibile, quam quod producatur, & fiat.

3. inſt. Deus ab æterno erat cauſa ſufficiens ad producendum mundum. Sed poſita cauſa ſufficienti ſtatim effectus producitur. Ergò mundum ab æterno produxit.

Reſp. Poſita cauſa ſufficienti neceſſaria ſtatim effectum conſequi. Sicut potentia viſiva debitè applicata ſtatim videt obiectum: & ignis debitè applicatus, ſtatim calefacit paſſum. Deus tamen non eſt cauſa neceſſario operans, ſed libere. Et ita quando vult producit effectum, & non bolvit mundum ab æterno producere, vt ant. diximus.

Sed inſt. Actio qua Deus mundum produxit, quamvis libera ſit, erat tamen ab æterno. Ergò mundum ab æterno produxit. Quià actio non poteſt ſine effectu reperiri.

Reſp. Actionem Divinam fuiſſe ab æterno entitativè; non tamen quantum ad connotatum, & liberam terminationem ad creaturas producendas in propria menſura.

Dices. Actio Divinæ voluntatis entitativè ſumpta non poteſt eſſe ſine effectu. Eo quod actio ſumpta entitativè eſt fieri effectus. Et fieri non poteſt ſine effectu dari. Sed actio Divina entitativè erat ab æterno. Ergò mundum ab æterno produxit.

Reſp. Actionem Divinam enti-

excitativè conſideratam non eſſe fieri effectiis, ſed ſolùm conſideratam ſecundum terminationem ad effectum,& vt virtualitèr tranſeuntem,ſecundum quam conſiderationem ab æterno non erat.

Sed inſt. Actio illa vt terminata ad effectum erat ab æterno. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Si vt terminata ad effectum non eſſet ab æterno, aliquid Deus inciperet in tempore velle,quod nō voluit ab æterno. Sed hoc dicendum non eſt.Ergò actio illa vt ad effectū terminata erat ab æterno.

Reſp. Actionem Divinam ſecundum formalitatem, & denominationem volitionis eſſe ab æterno terminatam ad creaturas, quas Deus ab æterno decrevit: illam verò actionem ſecundum denominationem ſecundariam vſus applicantis ad executionem effectus. Non eſſe ab æterno.Et ità mundum ab æterno non produxiſſe. Eo quod effectus ſolùm ſequitur in executione ad actionem Divinæ voluntatis vt applicantis executivè ad productionem effectus.

Dices. Illa denominatio vſus in actione Divinæ voluntatis eſt aliqua volitio, ſicut omnis formalitas intellectionis eſt intellectio.Ergò ſi ſecūdum hanc formalitatem non æterna, ſed temporalis eſt,aliquid Deus incipit in tempore velle.

Reſp. diſt. ant. Volitio ſecundum formalitatem volitionis:neg.ant. Secundum formalitatem ſecundariam vſus: conc. ant.& neg. conſ. Quià non omnis formalitas volitionis eſt volitio ſecundum formalitatem volitionis.Sicut intellectio ſecundum formalitatem productionis, & dictionis non eſt intellectio ſecundum formalitatem intellectionis. Et ideò in volitione Divina diſtinguitur formalitas,& expreſſio volitionis, quæ primaria eſt & formalitas vſus applicantis ad executionem operis, quæ ſecundaria eſt. Et hęc ſecunda formalitas temporalis eſt, & in tempore applicat ad effectum producendum; I. verò formalitas erat ab æterno terminata ad creaturas. proptereàque nunquam Deus incipit aliquid in tempore velle,ſed ſolùm incipit executionem in tempore,& ità exequitur,ſicut ab æterno decrevit. His ergò prælibatis reſtat modo difficultas. An ſi aliqua creatura, cui exiſtentia ab æterno repugnet:ſivè inter res ſucceſsivas, ſivè inter res permanentes. Et pro rebus permanentibus ſit.

§. II.

Prima concluſio.

Res permanentes potuerunt eſſe ab æterno.

Concl. iſta prob. Creaturam eſſe ab æterno non repugnat ex parte virtutis Dei, quę ab

ab æterno infinita eſt. Nec ex parte creaturæ. Quia ratio entis creati compatitur cum exiſtentia ab æterno. Ergò non repugnat creaturam permanentem eſſe ab ęterno, ſed potius potuerunt res permanentes ab æterno exiſtere de potentia Dei abſoluta. Ant. quantùm ad 2. partem prob. Quià ad rationem effectus creati ſufficit, quod ſit poſterior natura, vel origine dependentiæ à creatore. Sed poſterioritas naturæ compatibilis eſt cum exiſtentia ab æterno. Siquidem res quę ſolum natura poſterior eſt ipſo Deo, eſt ſimul ſimultate inſtantis in quo, & tempore ſimul cum Deo. Ergò ratio entis creati compatitur cum exiſtentia ab æterno.

Conf. Si creatura eſſet ab æterno ſolum menſuraretur æternitate participata. Sed non implicat creaturam menſurari æternitate participata, ſicut conſtat in viſione beatifica, quæ tali æternitate menſuratur. Ergò non implicat creaturam ab ęterno exiſtere. Prob. min. Æternitas, quæ poteſt habere finem, & ab extrinſeco deſtrui: æternitas participata eſt limitata, & finita. Sed æternitas, qua creatura æterno exiſtens de facto menſuraretur, poſſet habere finem, & à Deo deſtrui, vel ab ipſo anihilari. Ergò ſi creatura exiſteret ab æterno, menſuraretur ſolùm participata æternitate.

Conf. 2. Non implicat creaturam eſſe infinitam in durando à parte poſt, ſed potius aliquæ creaturæ, quales ſunt Angeli connaturalitèr petunt durationem iſtam. Ergò non implicat creaturam permanentem eſſe infinitam à parte antè. Quià vtriuſqne eadem ratio videtur.

Dices. Si Angelus v.g. eſſet ab æterno, eſſet verùm dicere Deum Angelum creare, vt ſupponitur, & etiam Angelum non creare, quæ ſunt prædicata contradictoria. Sed implicat duo contradictoria eſſe ſimul vera. Ergò implicat. Angelum, vel aliam creaturam permanentem eſſe ab æterno. Prob. mai. quantum ad 2. partem. Hæc propoſitio, Deus modo non creat Angelum, eſt verà propoſitio; Quià Deus in tempore, & modo non creat Angelum, ſed illum ab ęterno creavit. Sed propoſitio prædicta nunquam incepit eſſe verà. Ergò ſemper verùm fuit. Deum Angelum non creare. Prob. min. Semper fuit verùm dicere, Deus non creat Angelum. Ergò prædicta propoſitio nunquàm incepit eſſe verà. Prob. ant. Non eſt dabile nunc, in quo ſit verùm dicere. Deus non creat Angelum. Quià ſi ab æterno crearet, eſſet Angelus antè tale nunc, & anteà, vſque in infinitum. Ergò ſemper fuit verùm dicere, quod Deus non creat Angelum.

Reſp. 1. neg. mai. primam, & ſecundam. Quia propoſitio negativa, & illius propoſitio de ipi

eſſe

Digitized by Google

eſſe ſemper eſt falſa. Eo quod Deus ab æterno creavit, & ſempertreat, ſicut Verbum Divinum ſemper generatur, & Pater ſemper generat ipſum. Nàm quod ab æterno producitur, ſemper producitur, ſicut 1.p.quæſt.42.art.2. ad 4. docet Angel. Doct.

2. reſp. neg. vltimam conſeq. Quià vt hæc propoſitio, Deus non creat Angelum, ſit falſa, non requiritur, quód in aliquo inſtanti determinato falſificetur, ſed ſatis eſt, quod Deus in aliquo inſtanti æternitatis intelligatur creare Angelum. Et ideò poſſumus diſtinguere vltimum ant. Non eſt dabile nunc determinatum, & in *quo*: conc. ant. Nunc intelligibile, & à *quo*: neg. ant. & conſ. Si namque Deus creaſſet Angelum ab æterno, eſſet dabile nunc naturæ, in quo non dùm Deus intelligeretur producere Angelum: & etiam eſſet dabile aliud nunc intelligibile naturæ poſterius poſterioritate à quo, pro quo eſſet verùm dicere, Deus intelligitur creans, pro quo eſſet falſum dicere, Deus non intelligitur creans Angelum, quæ omnia contradictoria non ſunt.

Alitèr reſp. diſt. illam min. Nunquam incepit eſſe verà inceptione temporis: conc. min. Inceptione cauſalitatis: neg. min. & conſ. Quià licèt non ſit aſsignabile nunc temporis, in quo prædicta propoſitio inceperit eſſe verã; eſt tamen aſsignabile nunc cauſalitatis, illa videlicèt poſterioritas naturæ ad Deum, & primam cauſam, pro quo Deus Angelum produxit, quamque Deus deſignare poteſt.

Dices. Ergò aliquando etiam fuit verùm, Deus non creat Angelum. Et conſequentèr fuit verum Deum creare, & non creare Angelum.

Reſp. diſt. conſ. Non creat comparativè ad tempus, & negatione privativa: neg. ant. Comparativè ad ordinem cauſalitas, vel prioritatem naturæ: conc. antec. Quià quamvis nunquàm fuerit verum, nunc temporis non creat Angelum: fuit tamen verùm nunc naturæ, & cauſalitatis, & negatione ſumpta præciſsivè, & negativè non creat.

2. poterat arg. Quod creatũ eſt, trãſit de nõ eſſe ad eſſe. Sed quod eſt ab æterno, non tranſit de non eſſe ad eſſe. Quià quod eſt ab æterno, ſemper fuit. Ergò quod eſt ab æterno, non poteſt eſſe creatum.

Reſp. diſt. mai. De non eſſe ad eſſe per excluſionem ſubiecti ex quo fiat, & negationem eſſendi in aliquo inſtanti naturæ: conc. mai. Per excluſionem eſſendi in aliquo inſtanti temporis: nego mai. & ſub eadem diſtinctione min. neg. conſ. Quià, vt aliquid creetur, neceſſarium non eſt, quod priùs habeat non eſſe in aliquo inſtanti temporis, ſed ſatis eſt quod priùs in[illegible]gatur non eſſe in aliquo inſtanti naturę, pro priori videlicèt ſuæ cauſæ. Quæ

au-

Digitized by Google

autem poterant hic etiam opponi, in vltimo §. brevisſimè diluentur. Et ideò ſit

§. III.

Secunda concluſio.

Res ſucceſsivæ non potuerunt eſſe ab æterno.

SEntentiam oppoſitam communiter defendunt Thomiſtæ, aſſerentes eſſe expreſſam D. Th. de quorum fundamento dicemus: vnus tamen vel alter pro noſtra ſententia eſt, ſufficiat verò R. Mag. S. Thoma, qui pro pluribus computari poteſt.

Ipſam docere videtur Ang. Præcept. pluribus in locis ſpecialitèr quæſt. 3. de potent. art. 14. & art. 17. In quibus locis ex modo quo præcedit, & argumentis reſpondet, cognoſcitur clarè ipſum ſentire, motum non poſſe eſſe ab æterno. Id ipſum docet 1. p. quæſt. 46. art. 2. in quo repetit doctrinam tradditam opuſc. 17. ante medium, quæ talis eſt. *Non repugnare, ſi ponatur cauſa producens effectum ſuum ſubitò; quod non præcedat duratione ſuum cauſatum; repugnare autem in cauſis producentibus effectum ſuum per motum. Quià oportet quod principium motus, præcedat finem eius.* In quibus verbis expreſſe aſſerit: motum debere præcedere ſuum cauſatum, & effectum pro aliqua duratione. Et conſequentèr mutatum eſſe mobilis, quod eſt effectus motus, non poſſe non duratione ſupponere motum. Proindeque tale mutatum eſſe non poſſe eſſe ab æterno; ſed motus non poteſt dari ab æterno ſine aliquo mutato eſſe in mobili producto Ergò motus non poteſt eſſe ab æterno, & talem eſſe mentem Angel. Præcept. cuicumque legenti opuſculum, manifeſte conſtabit.

Reſp. D. Th. Non loqui de quocumque effectu producto pro motum; ſed ſolùm loqui de effectu diverſo à mutato eſſe, quo motus ipſe completur, & non dicitur effectus motus, ſed potiùs complementum illius.

Sed contra eſt. Quià ratio æqualitèr convincit, motum debere præcedere duratione quemcumque effectum, etiam ipſum mutatum eſſe. Ergò de quocumque effectu, etiam de mutato eſſe intelligendus eſt D. Th. Prob. ant. Ideò motus debet duratione præcedere effectum diverſum à mutato eſſe Quià quæcumque etiam minima pars motus tempore durat, & talis effectus producitur in inſtanti. Sed etiam pars motus, quæ præcedit mutatum eſſe, tempore durat: & ipſum mutatum eſſe producitur in inſtanti. Ergò ratio æqualitèr convincit motum debere duratione præcedere, & quemcumque effectum, & ipſum mutatum eſſe.

Reſp. 1. Cauſā per motū agentē debere præcedere duratione omnē ef-

effectum, etiam ipſum mutatum eſſe. Ex quo ſolùm ſequitur prædictum mutatum eſſe non poſſe eſſe ab æterno, non tamen ab æterno non poſſe exiſtere motum.

Sed contra eſt. Quià ſi motus exiſteret ab æterno, non tamen aliquod mutatum eſſe, iam ipſe motus duratione temporis infinita præcederet mutatum eſſe. Nàm æternum duratione infinita præcedit illud, quod ęternum non eſt Sed implicat motum duratione infinita præcedere mutatum eſſe. Ergò implicat motum eſſe ab æterno, non tamen mutatum eſſe. Prob. min. Si motus duratione infinita præcederet quodcumque mutatum eſſe, per totam illam durationem non daretur niſi vnica pars motus. Aliàs daretur etiam aliquod mutatum eſſe, quod neceſſario mediat inter duas partes motus: Sed implicat per infinitam durationem ſolùm exiſtere vnicam partem motus. Aliundè per durationem illam infinitam non daretur ſucceſsio partium. Et conſequentèr deſtrueretur eſſentia entis ſucceſsivi. Ergò implicat motum duratione infinita præcedere mutatum eſſe.

Sed inſt. 1. quod D. Thom. quæſt. 3. de potent. art. 17. in ſolutione ad 17. reſpondet dicendum: *Quod illa ratio non probat, quod motus ſemper fuerit, ſed quod motus circularis poſsit eſſe ſemper.* Ergò ſentit D. Th. motum exiſtere poſſe ab æterno.

2. inſt. quià D. Th. in eadem quæſt. art. 14. ad 9. reſp. *Quod Ævum, & tempus ab æternitate differunt non ſolum ratione principij durationis, ſed etiam ratione ſucceſsionis. Tempus enim in ſe ſucceſsivum eſt.* Quibus verbis ſatisfacit argumento intendenti probare creaturam non poſſe eſſe æternam. Quià creatura menſuratur tempore, vel ævo. Et ævum, & tempus ab æternitate differunt. Ergò ſentit etiam D. Th. quod quamvis motus, & tempus eſſent ab æterno, adhuc eſſent ſucceſsiva. Conſequentèrque non eſt contra rationem entis ſucceſsivi, quod exiſtat ab æterno.

Verùm tamen ad inſtantiam 1. facilis eſt ſolutio. Quià D. Th. non reſpondet ſolutione approbante, vel aſſerente, ſed tantum ſolutione ommittente. Nec D. Th. aliquando id affirmavit; ſed ſemper, vel ommittendo, vel ex aliorum ſolutione reſpondet, vt conſtabit legenti contextum: & maximè in 1. p. quæſt. 46. art. 2. vbi ſatis clarè ſe explicat D. Th. Si tamen quandoque aſſerit D. Th. motum circularem potuiſſe eſſe ab æterno, ſolùm loquitur ex ſuppoſitione, quod motus potuerit eſſe ab æterno, qua ſuppoſitione facta, nullus aptior eſt, quam motus circularis, vt exiſtat ab æterno.

Dices. D. Th. [illegible] obijcere rationes contra Ariſt. procedentes ad probandum mundum non eſſe

eſſe ab æterno,& affirmat. Rationes prædictas efficientèr intentum non ſuadere. Quià non repugnat mundum forè ab æterno. Conſequentèrque D. Th. in eodem ſenſu concedit mundum poſſibilem ab æterno, quo ipſum Ariſt. conceſsit. Sed Ariſt. conceſſit mundum ab æterno quantum ad res ſucceſsivas. Ergò etiam illas poſſe ab æterno exiſtere concedit D. Th.

Reſp. tamen facile. D. Th. tantùm ſentire mundum potuiſſe eſſe ab æterno quantum ad res permanentes,& pro ea parte ſolvere rationes contra Ariſt. procedentes; non tamen ſentit D. Th. mundum potuiſſe eſſe ab æterno quantum ad res ſucceſsivas,ſed potiùs in hoc ab Ariſt. recedit,& ſic D.Th. ſentire conſtat ex loco citat. 1.p. & opuſc. 27. ad finem ipſius.

Ad 2. inſt. reſp. Tempus, & Ævum, etiam ſi forent ab æterno, habitura eſſe ſucceſsionem formalem, vel virtualem, in quo ab æternitate differrent; non tamen tempus, & ævum haberent propriam, & ſibi debitam ſucceſſionem pro illo ſigno, quo carerent principio durationis, ſicut contingeret, ſi exiſterent ab æterno. Quià illa pars, in qua motus produceretur à Deo,& acquireret ſuum eſſe, non poſſet ſucceſsionem habere, vt probavimus, & ſtatim infrà dicemus. Et ideò ex hac parte repugnat, motum, & aliàs res ſucceſsivas exiſtere formalitèr ab æterno.

His ergò præmonitis circa doctrinam SS. Præcept. quæ pro vtraque parte ſufficientem probabilitatem oſtendit. Ratione efficaci prob. noſtra concl. Quià nulla pars motus ab æterno potuit exiſtere. Ergò motus non potuit eſſe ab æterno. Prob. ant. Non potuit eſſe ab æterno illa pars motus, quam Deus antè omnes aliàs produxit. Ergò nulla. Quià illa præcedit omnes aliàs. Et conſequentèr, ſi illa ab æterno non foret, nulla eſſet ab æterno. Prob. ant. Si prædicta pars eſſet ab æterno, tempore infinito duraret. Sed implicat talem partem tempore infinito durare. Aliàs totò illo tempore non daretur ſucceſsio partium, quarum vna eſſet poſt alteram. Quod eſt contra naturam, & eſſentiam entis ſucceſsivi. Ergò prædicta pars, quam Deus antè aliàs produxit, non potuit eſſe ab æterno. Min. cum conſ. tenet,& prob. mai. Si pars prædicta tempore finito duraret altera pars, quæ immediatè ad iſtam conſequitur, eſſet etiam ab æterno. Sed implicat partem immediatè ſequutam eſſe ab æterno: Siquidèm talis pars tempore diſtat à Deo. Quando quidem ſupponit aliam partem tempore præcedenti durantem. Et quod Deus tempore ſupponit non poteſt eſſe ab æterno. Ergò ſi illa pars, quam Deus antè aliàs

pro-

Digitized by Google

produxit eſſet ab æterno,non quidem tempore finito, ſed potius tempore infinito duraret.

Ad rationem iſtam ſub hac forma conſtitutam duplici via poſſunt reſpondere contrarij. 1.quidem neg.dari partem,quam Deus ante alias produxerit. Eo quod in motu exiſtente ab æterno non poteſt dari aliqua prima pars, ſed potius ante quamcumque partem determinatam,debet alia, & alia vſque in infinitum præcedere.

Secundo reſpondere poſſunt partem illam, quam Deus ante omnes alias produxit, ſolo tempore finito durare. Ex quo non ſequitur partem immediatè ſequentem æternam fore. Eo quod ſupponit alteram partem prius tempore exiſtentem.

Vtraque tamen ſolutio inefficax eſt. Prima quidem. Quià quamvis in motu exiſtente ab æterno non ſit deſignabilis aliqua pars, quæ ſit prima determinatè, reverà tamen dari debet aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit. Ergò ſolutio nulla eſt. Prob. ant. Deus producens ab æterno motum, non omnes illius partes ſimul producit. Aliàs deſtrueret naturam, & eſſentiam motus exigentem ſucceſsionem partium. Ergò reverà dari debet aliqua pars,licet vagè,quam Deus ante alias produxerit.

Explicatur eadem impugnatio. Quià partes motus eo modo, quo exiſtunt, fiunt, & producuntur à Deo. Sed in rerum natura aliqua pars debet præcedere omnes alias. Alias ſimul omnes exiſterent. Ergò debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit.

Reſpondebis. Aliquam partem exiſtere ante alias diviſivè, non tamen ante alias collectivè.

Sed contra. Quià tota collectio non ſimul exiſtit. Aliàs non eſſet ens ſucceſsivum. Ergò collectio partium prius exiſtit in aliqua parte. Conſequenterque debet dari aliqua pars,quam Deus reverà ante omnes alias produxerit.

Secunda verò ſolutio principalis impugnatur. Quià quod æternum non eſt, diſtat infinitè in duratione ab eo, quod eſt æternum. Nam duratio temporalis, & æterna diſtant adinvicem infinitè. Sed ſi pars, quam Deus ante omnes alias produxit, durat tempore finito,altera pars, quæ immediatè ad ipſam conſequitur, non diſtabit à præcedenti infinitè, ſed ſolum duratione finita, illa videlicèt, in qua pars præcedens durat, quæ finita eſt, vt conceditur. Ergò pars iſta, quæ immediatè conſequitur,erit ab æterno, ſi altera ab æterno eſt. Aliàs infinitè diſtarent.Conſequenterque pars præcedens non poſſet ſolo tempore finito durare.

Sed Inſt.contra rationem

iſtam. Non repugnat motus infinitus, à parte poſt, in quo reverà non ſit dabilis aliqua pars, quæ ſupponat omnes alias, & poſt illam altera non ſit vſque in infinitum. Ergò non repugnabit dari motum infinitum à parte ante, in quo non ſit dabilis aliqua pars, quæ præcedat omnes alias.

Reſp. tamen neg. conſeq. Quià motus infinitus à parte poſt nunquam amittit eſſe, & deſtrueretur, ſed ſemper perſeverabit. Et ita non habebit aliquam partem, quæ debeat omnes alias ſupponere, ſed poſt vnam erit altera vſque in infinitum: quin vnquam perveniatur ad aliquam ſupponentem omnes alias. Cæterum à parte ante licèt motus nunquam verè, & in rigore incipiat, verè tamen accipit eſſe, verèque producitur. Cumque non poſſit accipere eſſe in omnibus partibus ſimul, debet ſuum eſſe accipere in aliqua parte, quæ omnes alias præcedit.

Secundò prob. concl. Quià quidquid ſupponit aliud prioritate inſtantis in quo, non poteſt æternum eſſe. Vndè ſi ante Deum eſſet aliquid aliud prioritate in quo, Deus non eſſet æternus. Sed quicumque motus ſupponit mobile prioritate inſtantis in quo. Ergò nullus motus ab æterno exiſtere poteſt. Prob. min. Pro inſtanti in quo mobile producitur à Deo, nondùm eſt motus. Ergò quicumque motus prioritate inſtantis in quo, debet ſupponere mobile. Prob. antec. Motus non poteſt à Deo produci, & fieri in aliquo inſtanti, ſed ſuum eſſe acquirit in tempore. Ergò pro illo inſtanti, in quo mobile poducitur à Deo nondum eſt motus.

Reſpondebis. Non eſſe dabile Inſtans determinatum, in quo mobile producatur à Deo, ſed ante quodcumque inſtans eſſe motum, & ante motum inſtans vſque in infinitum ſyncathegorematice ſine aliquo principio. Quià quod æternum eſt, nunquam incepit.

Sed contra. Licèt non ſit dabile inſtans determinatum, & deſignabile, ante quod non ſit alterum inſtans, revera tamen debet dari inſtans, in quo mobile producatur à Deo. Aliàs mobile non erit à Deo creatum. Sed pro tali inſtanti nondùm eſt motus, qui non poteſt acquirere eſſe in inſtanti, ſed in tempore. Ergò reverà datur inſtans, in quo motus non eſt, ſed ſuum mobile pro tali inſtanti ſupponat.

Explicatur impugnatio. Cœlum ſi reverà eſſet ab æterno productum, eſſet productum in aliquo nunc, & inſtanti in quo, & in tali inſtanti non eſſet motus circularis illius. Ergò motus ille ſupponeret proprium mobile pro aliquo inſtanti in quo.

Et

Et conſequentèr motus non eſſet æternus. Ant. conſtare videtur. Quià res permanens, vel non fit, vel in aliquo inſtanti fit. Et motus ipſius rei permanentis vel nunquam eſt, vel in illo inſtanti, in quo producitur mobile, nondùm eſt ipſe motus, ſed erit tempore immediatè ſequenti. Ergò Cœlum, ſi reverà eſſet ab æterno factum, eſſet in aliquo inſtanti productum, in quo nondùm eſſet motus circularis illius.

Iterum explicatur. Motus non poteſt fieri in illo inſtanti, in quo producitur Cœlum. Aliàs motus habebit eſſe in inſtanti. Rurſus. Non poteſt motus produci ante tale inſtans. Aliàs eſſet motus ante mobile. Ergò ſolùm poteſt motus produci tempore immediatè ſequenti ad inſtans, in quo producitur Cœlum. Conſequentèrque debet ſupponere Cœlum pro aliquo inſtanti in quo.

Reſpondebis. Illud inſtans, in quo producitur Cœlum eſſe nunc æternitatis, quod æquivalet inſtanti noſtri temporis, & etiam ipſi tempori, & in ipſo vt æquivalenti inſtanti producitur Cœlum, in illo verò vt æquivalenti tempori producitur motus.

Sed contra eſt. Quià ſecundùm iſtam ſolutionem motus ſupponit Cœlum productum in illo inſtanti vt æquivalenti inſtanti temporis noſtri. Ergò ſupponit Cœlum prius prioritate inſtantis in quo. Et conſequentèr motus non erit æternus.

Secundò impugnatur. Si illud nunc æternitatis æquivalet tempori noſtro, non æquivalet tempori exiſtenti, vel poſsibili pro illo nunc, ſed ſolum poſsibili pro duratione ſequenti. Ergò ſi motus incipit in illo inſtanti vt æquivalenti tempori, incipit ſolum in duratione ſequenti. Prob. ant. Illud nunc æternitatis ſolum poteſt æquivalere tempori non repugnanti. Sed tempus exiſtens, vel poſsibile pro illo inſtanti in quo creatur Cœlum, chymericum eſt, & eſſentialitèr repugnat. Eo quod tempus nullam poteſt habere partem in illo inſtanti in quo. Aliàs haberet partem exiſtentem pro aliquo ſolum inſtanti, & pro illo præſentem. Ergò ſi nunc prædictum æternitatis æquivalet tempori noſtro, non æquivalet tempori exiſtenti, vel poſsibili pro illo nunc, ſed ſolum pro duratione ſequenti.

Sed contra rationem iſtam inſt. 1. Quià motus circularis, eo quod circularis eſt, caret principio. Ergò non repugnat illi, quod exiſtat ab æterno.

Reſp. tamen facile. Motum circularem carere principio ex parte magnitudinis in qua fit. Eo quod incipit in tota magnitudine ſimul, & non in aliqua par-

parte; habere tamen motum circularem principium durationis, & ſine illo eſſe non poſſe. Quià neceſſario debet accquirere eſſe, & produci in aliqua parte, quæ præcedat omnes alias. Eo quod non poteſt omnes partes ſimul habere, & cum omnibus ſimul produci.

Secundò inſt. Quià potuit Deus ab æterno producere ignem ſtupæ applicatum, qui ſtatim combureret illam, & ignem novum generaret. Sed generatio non eſt ſine alteratione, quæ eſt motus ſucceſsivus. Ergò potuit motus verè, & propriè ſucceſsivus eſſe ab æterno.

Reſp. etiam facile. Ignem illum, quam primum poſſet comburere ſtupam, & alium ignem generare; non tamen poſſet ignis ille niſi poſt infinitam durationem alterare ſtupam, & alterum generare ignem. Eo quod alteratio propter dicta non poteſt eſſe ab æterno.

Tertio inſt. Quia homo de potentia abſoluta potuit ab æterno exiſtere. Sed hoc ipſo etiam motus cordis exiſteret ab æternó. Siquidem homo non poteſt ſine motu cordis vivere. Ergò motus aliquis ſucceſsivus potuit eſſe ab æterno.

Reſp. Hominem modo connaturali viventem, & mediante motu cordis non potuiſſe habere exiſtentiam ab æterno, ſed ſolùm miraculosè conſervatum à Deo ſine aliquo motu cordis. Et etiam poterat dici: mundum quoad alia res permanentes potuiſſe eſſe ab æterno; non verò quantum ad hominem, qua ſolutione D. Thom. opuſ. 17. ad finem, ad argumentum ſimile reſpondet.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli diſcurſu colligitur 1. res corruptibiles connaturalitèr loquendo non poſſe eſſe ab æterno. Quià attenta propria natura non exigunt durationem infinitam, & ſi eſſent ab æterno in infinitum durarent. Eo quod in quocumque inſtanti determinato deſinerent, iam fuiſſet infinita duratio præterita. Poſſunt tamen prædictæ res ab æterno exiſtere modo non connaturali, & de potentia abſoluta.

Secundo infertur. Etiam ratione ſpeciali non potuiſſe hominem ab æterno connaturalitèr exiſtere. Quià ſpecies humana connaturalitèr exigit per generationem propagari. Quod quidem eſſe non poterat, ſi ab æterno extitiſſet. Nam quacumque duratione aſsignata infinitæ generationes præceſsiſſent, & daretur infinita multitudo animarum. Eo quod anima rationalis incorruptibilis eſt. Implicat autem dari infinitū in actu ſecundum multitudinem,

Digitized by Google

dinem. Potuit tamen Deus viginti, vel mille homines ab æterno creare, & poſteà producere omnes alios, non tamen permitteret homines ab æterno propagari, ne allatum inconveniens ſequeretur.

Tandem infertur. Quod ſi augmentatio foret ab æterno (quod poſsibile eſſe negavimus, eò quod motus ſucceſsivus eſt) quacumque parte quãtitatis augmentata etiam alia deſtrueretur, nè quantitas evaderet magnitudinis infinitæ. Et hoc idem de qualitate affirmamus, quod non poteſt etiam in infinitum intendi. Et hæc de art. iſto in præſenti c. 1. & 2. 7. & 8. ad Phyloſophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Inceptione, & deſitione rerum.

ARTICVLVS I.

Qualitèr incipiant res?

§. I.

Senſus difficultatis explicatur.

DVplici modo poſſunt res creatæ incipere, vel deſinere eſſe: intrinſecè videlicèt, & extrinſecè. Incipere quidem *intrinſecè* eſt incipere *per primum ſui eſſe*: quando videlicèt ſignato aliquo inſtanti eſt verum dicere nunc res eſt, & immediatè anteà non erat. Qui modus incipiendi dicitur intrinſecus: eo quod res in illo inſtanti verè incipit eſſe. Modus verò *intrinſecus deſinendi eſt per vltimum ſui eſſe*: quando ſcilicèt ſignato aliquo inſtanti eſt verum dicere, *nunc eſt*, & *immediatè poſteà non erit*. Et hic modus dicitur intrinſecus deſinendi. Quià verè in illo inſtanti res amittit proprium eſſe.

Modus autem *extrinſecus incipiendi* eſt per *vltimum non eſſe rei*: quando videlicèt ſignato aliquo inſtanti eſt verum dicere, *nunc res non eſt*, & *immediatè poſt hoc erit*. Qui modus dicitur extrinſecus incipiendi. Quià reverа in tali inſtanti res non habet eſſe, ſed illud habebit tempore ſequenti.

Modus *extrinſecus deſinendi* eſt *per primum non eſſe rei*: quando vtique ſignato aliquo inſtanti eſt verum dicere nunc res non eſt, ſed immediatè anteà fuit. Et modus iſte extrinſecus appellatur. Eò quod res in illo inſtanti non amittit eſſe, ſed immediatè anteà illud amiſsit. Et prædicta inceptio, & deſitio explicatur per ordinem ad inſtans, & per ipſum regulatur. Eo quod licèt inceptio, & deſitio prædicta fiat in tempore. Quià tamen quacumque parte temporis aſsignata, eſt verum dicere, quod res in alia priori incepit. Nàm quælibet pars eſt diviſibilis in alias. Propterea incep-

inceptio, & deſitio illa regulatur per inſtans, quod immediatè precesſit, vel ſequitur immediatè. Modo autem pro reſolutione articuli ſit.

§. II.

Prima concluſio.

Res ſucceſſiva in tempore incipit, & in tempore deſinit.

Concl. iſta quantum ad 1. partem prob. Quià ſi res ſucceſſiva inciperet in inſtanti haberet ſuas partes ſimul. Nàm res ſucceſſiva eſt, quando ſunt illius partes. Eo quod totum nequit eſſe ſine partibus: & ſi inciperet in inſtanti, in eodem verè eſſet. Et conſequentèr in illo haberet ſuas partes. Ac proinde omnes partes ſimul habere. Sed res ſucceſſiva non poteſt ſimul habere omnes partes. Siquidèm res ſucceſſiva ſecundùm propriam naturam exigit habere vnam partem poſt aliam. Ergò non incipit in inſtanti, ſed in tempore incipere debet.

Secundam partem probamus. Quià ſi res ſucceſſiva in inſtanti deſineret, in illo inſtanti etiam eſſet. Et conſequentèr ſimul, & in illo inſtanti omnes partes haberet.

Contra concl. iſtam inſt. 1. Quià tempus eſt res ſucceſſiva. Et tamen non incipit in tempore. Quià antè tempus non erat tempus. Ergò aliqua res ſucceſſiva non incipit in tempore.

Reſp. diſting min. In tempore formalitèr: conc. min. In tempore æquivalentèr: nego min. & conſeq. Quia licèt tempus non incipiat in tempore formalitèr. Eo quod ante tempus non datur tempus incipit tamen in quodam nunc æternitatis, quod propter ſui eminentiam æquivalet pluribus partibus temporis. Et ideò incipit in tempore æquivalentèr.

Dices 1. Tempus non poteſt incipere in quodam nunc æternitatis. Quià ſolum poteſt incipere in aliquo diviſibili. Et nunc æternitatis indiviſibile eſt. Ergò nulla eſt data ſolutio.

Dices 2. Quælibet res incipit in propria menſura. Sed nunc æternitatis non eſt propria menſura temporis. Nam æternitas ſolum eſt menſura Dei. Ergò nequit tempus in prędictò nunc incipere.

Reſp. ad 1. Quod illud nunc æternitatis formalitèr indiviſibile eſt; æquivalentèr tamē eſt diviſibile. Quià æquivalet tempori noſtro, & hoc ſufficit, vt in illo tempus incipiat.

Ad 2. reſp. Æternitatem non eſſe propriam menſuram temporis, ſed ipſum tempus eſt ratio formalis menſurandi ſe, & alia, ſicut lux eſt ratio formalis

ad

Digitized by Google

ad ſe ipſam, & alia videnda: neceſſarium tamen non eſt, quod res incipiat in menſura propria, ſed ſatis eſt, quod incipiat in menſura ſuperiori vt æquivalenti propriæ menſuræ. Nam ævum Angeli non incipit in altero ævo, ſed in aliquo nunc æternitatis, quod æquivalet ipſi.

Secundo inſt. contra concl. Quia ſi Deus crearet lapidem in aere, in eodem inſtanti creationis lapidis moveretur in centrum. Eo quod motus lapidis eſt paſsio illius, quæ ponitur in eodem inſtanti, in quo ponitur eſſentia. Ergò motus ille inciperet in inſtanti.

Reſp. Paſsionem ſucceſsivam non incipere in inſtanti, in quo incipit eſſentia. Quia non poteſt habere omnes partes ſuas ſimul, & propterea ſufficit talem paſsionem poni in tempore immediatè ſequenti. Vndè ſi canis deſcendens de turri in medio itineris moreretur, forma cadaveris poneretur in inſtanti, ſed motus inciperet tempore immediatè ſequenti.

Tertio inſtabis. Si motus inciperet in tempore, eſſet infinitus à parte ante. Quia data quacumque parte temporis in alia, & alia priori incepiſſet. Hoc non eſt dicendum. Ergò motus non in tempore incipit.

Reſp. tamen. Quod licèt non ſit aſsignabilis pars, in qua primo incipit motus; eſt tamen aſsignabile inſtans, in quo motus non dùm erat, quod ſufficit, vt motus non ſit à parte ante infinitus.

Quarto inſtabis. In illo inſtanti, in quo mobile primo ponitur in termino ad quem, adhuc eſt motus. Siquidem in illo inſtanti eſt vltimum mutatum eſſe mobilis, & motus exiſtit per ſuum indiviſibile, quod eſt mutatum eſſe. Et tamen motus immediatè poſtea non eſt. Ergò deſinit in inſtanti.

Reſp. tamen. In illo vltimo inſtanti eſſe motum terminativè, & in ſuo indiviſibili, & complemento; non tamen eſſe in ſe ipſo, ſed fuiſſe tempore immediatè antecedenti. Conſequenterque motus ille tempore antecedenti deſivit.

§. III.

Secunda concluſio.

Forma ſubſtantialis corruptibilis incipit in inſtanti, & in tempore deſinit.

PRimam partem probamus. Quia forma ſubſtantialis introducitur in materia, devicta omni reſiſtentia contrarij. Ergò introducitur in inſtanti. Quia formam non fieri in inſtanti provenit ex reſiſtentia contrarij. Et propterea lux, quæ non habet contrarium in vno inſtanti per totum

totum ſpatium diffunditur. Ant. prob. Per alterationem diſponitur materia ad receptionem novæ formæ, & expelluntur diſpoſitiones contrariæ. Ergò forma, quæ per generationem introducitur, invenit iam devictam omnem reſiſtentiam contrarij.

Secunda pars concluſionis prob. In illo inſtanti, in quo introducitur nova forma, altera forma, quæ erat, iam non eſt, ſed potius iam deſinit. Sed non deſinit in inſtanti immediatè antecedenti. Eo quod non dantur in tempore duo inſtantia immediata. Nec deſivit in alio inſtanti mediato. Quià inter duo illa inſtantia mediat neceſſario tempus. Et conſequenter toto illo tempore mediante eſſet materia ſine aliqua forma. Quod eſſentialitèr implicat. Ergò forma, quæ præceſsit, ſolùm deſivit tempore immediatè antecedenti ad inſtans, in quo nova forma introducitur.

Addimus. Quod ſi forma producibilis deſinit per anihilationem, deſinit in inſtanti. Quià licet anihilatio poſsit fieri in tempore, Deo ſuſpendente concurſum paulatim quantum ad ſingulas partes ſubſtantiæ, connaturalitèr tamen in vnico inſtanti fit, & in hoc eventu forma adveniens per accidens introducitur in tempore.

Inſuper addimus. Formam ſubſtantialem poſſe in tempore incipere quantum ad informandam partialem ſubſtantiam: ſicut in nutritione contingit, vbi ſubſtantia partialis ratione quantitatis ſucceſsivè producitur, & forma, quæ deſinit, in inſtanti ſeparatur propter rationem oppoſitam ad rationem concluſionis.

Etſi dicas. Quod vltima diſpoſitio ad formam ſemper ponitur in inſtanti. Quià eſt vltimus terminus ad quem alterationis. Et terminus ad quem motus ponitur in vnico inſtanti, in quo verificatur vltimum mutatum eſſe mobilis. Ergò etiam ipſa forma introducitur in inſtanti. Quià forma, & diſpoſitio in eodem inſtanti ponuntur.

Reſp. vltimam diſpoſitionem, ſicut, & ipſam formam poni in tempore, quãdo per nutritionem ſuperadditur ſubſtantia partialis, in qua forma ſucceſsivè introducitur: & eodem modo ponitur diſpoſitio ante vltimum mutatum eſſe, quod ſemper ponitur in inſtanti, ad differentiam termini producti per motum, qui quandoque ponitur ſucceſsivè.

Sed inſtabis contra ſecundam partem concluſionis. Quià quidquid in tempore deſinit, proportionatur cum tempore diviſibili. Quod contingere non poteſt, ſi illud, quod deſinit, indiviſibile eſt. Sed forma ſubſtantialis eſt indiviſibilis. Ergò non poteſt in tempore deſinere.

Reſp. Formam ſubſtantialem,

de qua argumentum procedit, habere partes diſtinctas pro priori ad quantitatem, & ratione illarum eſſe diviſibilem, & poſſe diviſibiliter informare.

Dices. Ergò faltim argumentum eſt efficax, ſi procedat de anima rationali, quæ totaliter indiviſibilis eſt.

Reſp. neg. conſeq. Quià licèt anima rationalis formalitèr, & in ſe indiviſibilis ſit, virtualitèr tamen, & in ordine ad informandam materiam diviſibilis eſt, & plures habet gradus, quos ſucceſſivè communicare poteſt, & ratione illorum poteſt in tempore vniri, vel ſeparari.

Ex dictis infertur Angelum in inſtanti incipere, non autem in tempore. Quià non habet partes correſpondentes partibus temporis, nec diverſitatem graduum, quos communicet ſucceſsivè. Et ità totus ſimul incipere debet.

Infertur 2. Formas cœlorum abſolutè loquendo potuiſſe incipere in tempore. Quià corporeæ ſunt, & habent partes diſtinctas; connaturalitèr tamen exigere in inſtanti produci. Eo quod introducuntur in materia abſque vlla reſiſtentia formæ contrariæ, & ſimilitèr exigunt per anihilationem deſinere.

3. Infertur inſuper quamcumque qualitatem in gradu determinato produci in inſtanti, & etiam in inſtanti deſinere. Quià forma in gradu determinato producitur quando mobile pervenit ad terminum ad quem, & habet mutatum eſſe. Et mutatum eſſe mobilis in vnico inſtanti ponitur. Et hæc de art. iſto cum præcedentibus ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

De termino magnitudinis, & parvitatis.

§. I.

Aliqua ſupponuntur.

AD intelligentiam articuli aliqua ſupponenda ſunt, quorum, 1. eſt. Quod intrà latitudinem entis naturalis datur *maximum*, & *minimum corpus*. Maximum quidem, ſicut Cœlum ſupremum, quod ſuo ambitu cætera comprehendit. *Minimum* verò corpus non percipitur à nobis, revera tamen in rerum natura datur, vt in ſpecie equi datur equus minimus poſitivè, ille videlicèt, qui ab omnibus exceditur, & minimus negativè, qui nullum alium excedit. Et etiam datur maximus poſitivè, qui ſuperat omnes, & maximus negativè, qui à nullo ſuperatur.

2. Supponendum eſt viventia, & non viventia per ordinem ad potentiam Dei abſolutam non habere terminum intrinſecum magnitudinis, vel parvitatis. Nàm Deus poteſt facere hominem

in

in magnitudine montis, & etiam in parvitate athomi: in qua licet non poſsit exercere omnes operationes connaturales, poteſt tamen operationes eſſentiales habere, ſicut intelligere, & velle.

Hoc ſuppoſito difficultas eſt. An viventia, & non viventia habeant terminum intrinſecum magnitudinis, & parvitatis, extrà quem naturalitèr conſervari non poſsint? pro quo ſciendum eſt duplicem eſſe terminum magnitudinis, & parvitatis, intrinſecum videlicèt, & extrinſecum. Terminus *intrinſecus magnitudinis* dicitur *maximum quod ſic*: & eſt illa quantitas, ad quam res pervenire poteſt, & ſub illa naturalitèr conſervari, non tamen ſub alia maiori. Terminus autem *intrinſecus parvitatis* dicitur *minimum quod ſic*: & eſt illa quantitas, in qua res naturalitèr conſervari poteſt, non tamen ſub alia minori. *Terminus verò extrinſecus magnitudinis dicitur maximum quod non*: & eſt quantitas illa, ſub qua res conſervari non poteſt, benè tamen ſub quacumque alia minori. *Et terminus extrinſecus parvitatis dicitur minimum quod non*: & eſt quantitas ſub qua res conſervari non poteſt, benè tamen ſub alia quacumque maiori. Quibus ſuppoſitis ſit.

*** *** ***

§. II.

Prima concluſio.

Viventia habent terminum intrinſecum magnitudinis, & parvitatis.

PRo concluſione iſta expreſſa eſt mens Divi Thomæ, & ita pro ea indaganda laborare non oportet. Ratione tamen concluſionem probamus quantum ad primam partem. Quià omne vivens habet partes organicas. Sed iſtæ exigunt determinatam quantitatem ſecundum magnitudinem ſuam. Ergò vivens debet habere quantitatem determinatam. Maior. cum conſeq. tenet. Et prob. minor. Partes organicæ non poſſunt connaturalitèr exercere operationes proprias in quacumque quantitate. Quià ſi homo haberet aures ità longas, vt per vnam leucam extenderentur, non poſſet connaturalitèr audire. Quià proptèr diſtantiam non poſſet ſpecies ad auditum pervenire. Ergò partes organicæ determinatam exigunt quantitatem.

Confirm. Augmentatio viventium non poteſt ſemper durare. Eo quod deficiente virtute augmentativa, non perſeverat augmentatio. Et virtus aug-

augmentativa non poteſt durare ſemper. Quià quotidie debilitatur proptèr continuam reactionem caloris, & humidi radicalis. Ergò viventia habent terminum intrinſecum magnitudinis.

Addimus. Quod ex quo omnia viventia pereunt, inferimus benè habere terminum durationis. Sed etiam experimur viventia non ſemper augeri, ſed augmentum ceſſare tempore determinato, ſicut in ſenibus contingit, quos paſsim minui videmus. Ergò viventia terminum intrinſecum magnitudinis habent.

Sec. prob. concl. Quià ad formam determinatam ſequitur determinata quantitas. Nàm ad formam determinatam ſequuntur accidentia determinata: & vnum illorum eſt quantitas. Sed viventia habent formam determinatam. Ergò etiam habent determinatam quantitatem, vltrà quam conſervari non poſſunt.

Reſpondebis: Quantitatem non ſequi ad formam, ſed ad materiam: & ità rationem fundari in principio falſo.

Sed contra eſt. Quià licèt quantitas ſequatur ad materiam tanquàm ad principium partiale, & inadæquatum; adæquatè tamen ſequitur ad formam totalem. Eo quod omnia accidentia ſequuntur ad naturam completam, vel ad formam totalem. Sed forma totalis determinata, & finita eſt. Ergò etiam quantitas conſequuta.

Secundò reijcitur. Quià quantitas ſequitur ad materiam vt determinatam per formam. Sed materia ſic determinata determinata etiam, & finita eſt. Ergò etiam quantitas, quamvis ad materiam ſequatur, determinata, & finita erit.

Tertiò. Quantitas ſequitur ad materiam tanquàm diſpoſitio requiſita, vt forma poſsit operari. Sed diſpoſitio requiſita, vt forma debitè operetur, non poteſt non eſſe quantitas determinata. Ergò idem.

Addimus. Quantitatem eſſe terminum per ordinem ad quem conſtituitur materia principium individuationis. Sed materia non eſt individuationis principium niſi per ordinem ad determinatam quantitatem. Ergò idem.

Sec. reſp. Durationem Angeli ſequi ad formam limitatam. Et tamen eſſe infinitam a parte poſt. Conſequenterque ad formam finitam poſſe conſequi accidens non limitatum.

Contra tamen eſt. Quià duratio Angeli ſequitur ad formam, vt petentem ab intrinſeco durationem perpetuam. Ergò ſequitur ad illam, vt infinitam

Digitized by Google

tam formalitèr in durando à parte poſt. Prob, ant. Duratio Angeli ſequitur ad formam, vt excludentem qualitates contrarias, & omnem corruptionem. Sed forma, quæ qualitates contrarias, & corruptibilitatem excludit, exigit ab intrinſeco durationem infinitam à parte poſt. Ergò duratio ſequitur ad formam Angeli, vt exigentem ab intrinſeco durationem perpetuam.

Secundam verò partem traditæ concluſionis probamus. Quià vt forma viventis introducatur in materia, exigit diſpoſitiones determinatas. Sed vna illarum eſt quantitas. Ergò exigit determinatam quantitatem, vt ipſa forma in materia introducatur. Et conſequentèr viventia habent terminum intrinſecum parvitatis.

Confirmatur. Vt forma viventis poſsit exercere operationes ſuas, petit determinatam quantitatem. Quià homo non poteſt ſuas operationes in quantitate formicæ connaturalitèr exercere. Ergò forma viventis, vt in materia ſit, quantitatem etiam determinatam requirit. Eo quod vnumquodque eſt proptèr ſuam operationem. Ac proindè ſi vt operetur exigit determinatam quantitatem, illam etiam requirit, vt ſit. Et conſequentèr viventia habent terminum parvitatis.

***

§. III.

Argumentis occurritur.

ARguitur primo. Non viventia habent formam determinata. Et tamén eorum quantitas determinatam non eſt. Ergò ex quo in viventibus forma ſit determinata, non benè infertur etiam quantitatem determinatam eſſe.

Reſpondent aliqui: Non viventia habere formam determinatam cathegorematicè, & quantum ad eſſentiam; non tamen ſyncathegorematicè, & in ratione principij radicantis quantitatem.

Sed contra. Ideò Div. Thomàs probat formam eſſe limitatam in radicando quantitatem: quia ipſa forma quantum ad eſſentiam determinata, & finita eſt. Ergò ſi poteſt forma limitari quantum ad eſſentiam, & non in ratione principij radicantis quantitatem, falſum, erit principium Angelici Præceptoris. Quapropter alitèr

Reſpondetur diſtinguendo minorem. Determinata non eſt in potentia: concedo minorem. In actu: nego minorem. Et diſtinguo conſequens. Determinatam in potentia: concedo conſequen. Determinatam in actu: neg. conſequentiam. Quià Div. Thom. ex determinatione for-

formæ quantum ad eſſentiam ſolum probat quantitatem determinatam in actu, vt ità convincat non poſſe dari à parte rei infinitam magnitudinem in actu. Quod verò in viventibus forma ſit determinata in radicando quantitatem, non tamen in non viventibus, aliundè probat D.Thom. ex eo videlicet, quod virtus augmentativa in viventibus reſidet in determinata parte, ſicut in animalibus in ſtomacho, & in arboribus in radice. Et ideò quando augetur vivens, non advenit nova virtus augmentativa. In non viventibus verò virtus augmentativa non reſidet in parte determinata. Quià ſunt homogenea; & habent partes eiuſdem rationis. Et ideò cum nova parte materiæ, & formæ, nova etiam advenit virtus augmentativa vſque in infinitum ſyncathegorimaticè.

Secundò, & benè reſpondetur rationem noſtram procedere de quantitate, quæ conſequitur ad formam; non verò de quantitate ad formam non conſecuta, qualis eſt quantitas non viventium in quibus augmentum quantitatis non ſequitur ad eorum formam, ſed ab extrinſeco provenit ex coniunctione cum alio non vivente eiuſdem ſpeciei. Sicut aqua augetur ex coniunctione cum nova parte aquæ. Viventia autem augentur per intus ſumptionem. Et ideò augmentum, & virtus augmentativa ad eorum ſequitur formam.

Dices. Ignis augetur comburendo alia per virtutem combuſtivam. Sed virtus combuſtiva ſequitur ad formam. Ergò etiam augmentum.

Reſp. diſt. mai. Combuſtione præſuppoſitivè ſe habente: conced. mai. Formalitèr ſe habente: nego mai. Quià licèt requiratur combuſtio, vt ignis augeatur, non tamen augmentum formalitèr in combuſtione conſiſtit, ſed in coniunctione alterius ignis cum igne præcedente.

2. arg. Poteſt homo terminum ſuæ magnitudinis naturalitèr excedere. Ergò viventia terminum magnitudinis non habent. Prob. ant. primo: Homo exiſtens in termino magnitudinis poteſt ſummere alimentum facilis decoctionis, & illud in propriam ſubſtantiam convertere, per quam converſionem augeretur. Sed hoc naturalitèr fieri poteſt. Ergò poteſt homo terminum ſuæ magnitudinis naturalitèr excedere.

2. prob. ant. Si homo percuteretur manu, vel enſe, tumeſceret, & fieret maior. Siquidem pro illa parte occuparet maiorem locum. Ergò terminum ſuæ magnitudinis poteſt naturalitèr excedere.

Reſpond. neg. ant. ad primam probation. dicimus: hominem

nem exiſtentem in termino tantum deperderet de quantitate priori, quantum acquireret de nova quantitate, vt patet in ſenibus, qui tantùm, & plùs deperdunt de quantitate priori, quantùm acquirunt de nova. Et ideò licet nutritio duret per totam vitam, non tamen augmentatio, ſicut in 3. de gener. dicitur.

Ad 2. prob. reſp. hominem via generationis, & devitæ conſervationis non poſſe terminum intrinſecum excedere, benè tamen via corruptionis, qualitèr creſceret ille homo percuſſus manu, vel enſe, quo mediantè ad corruptionem diſponeretur ab extrinſeco agente.

His ergò circa viventia ſtatutis, ad non viventia pervenimus, quæ attento ordine vniverſi, terminum præfixum habent. Quià nullum elementum poteſt Cœlum pertranſire. An verò attenta eorum natura terminum intrinſecum magnitudinis habeant, & parvitatis, non ſte vna Phyloſophorum ſententia. Nos tamen affirmamus.

***

§. IIII.

Secunda concluſio.

Non viventia habent terminum intrinſecum parvitatis, non tamen magnitudinis.

PRima pars concluſionis noſtræ probatur. Quià vt forma viventis in materia introducatur, exigit diſpoſitiones determinatas. Nàm ad formam determinatam, diſpoſitiones etiam determinatæ requiruntur. Sed vna illorum eſt quantitas. Ergò quantitas determinata requiritur. Et conſequentèr viventia habent terminum parvitatis.

Confir. Quià quæcumque res eſt proptèr ſuam operationem ſaltim vt finem effectum. Sed ignis vt operetur, quantitatem exigit determinatam. Ergò etiam vt ſit.

Vrgetur. Quià, ſi non vivens poſſet incipere in qualibet parte quantumvis minima quantitatis, data quacumque parte, in alia priori, & alia, & alia incepiſſet. Et conſequentèr inciperet per vltimum ſui non eſſe, ſicut entia ſucceſsiva. Sed hoc dicendum non eſt. Ergò non viventia vt incipiant, & ſint, quantitatem determinatam in parvitate requirunt.

Sed

Sed inſtabis. Si minimum lignum eſſet quantitatis digitalis, poſſet vltrà in minori quantitate, videlicèt in media digitalitate introduci forma ignis. Ergò non viventia terminum intrinſecum parvitatis non habent. Probatur anteç. Si ignis applicaretur digitalitati ligni, priùs introduceret formam ignis in media digitalitate, quæ proximior eſt. Quià agens producens formam, priùs illam producit in ſubiecto proximiori. Ergò poteſt forma ignis in media digitalitate introduci.

Reſp. Non poſſe introduci formam ignis in media digitalitate proptèr incapacitatem ſubiecti non habentis ſufficientem diſpoſitionem debitam videlicèt quantitatem.

Sed contra eſt. Quià poteſt in illa medietate introduci calor vt octo. Ergò etiam forma ignis. Prob. ant. Poteſt in illa parte introduci calor vt ſeptem. Ergò etiam calor vt octo. Quià calor vt ſeptem eſt vlterius intenſibilis vſque ad octo. Et intenſio fit circa eadem partem ſubiecti.

Reſp. Quod licèt intenſio fiat in eadem parte ſubiecti, non tamen poteſt calor vt ſeptē intendi vſque ad calorem vt octo, niſi priùs extendatur ad aliàs partes. Eo quod illa pars non eſt capax caloris vt octo, niſi ſimul iuncta cum alijs. Nàm quod eſt incapax formæ, etiam vltimæ diſpoſitionis incapax eſt.

Secundam verò partem concluſionis noſtræ probamus. Quià non viventia augentur per iuxta poſitionem, & coniunctionem vnius cum alio ad differentiam viventium, quæ augentur ab intrinſeco, & per intus ſumptionem, convertendo videlicèt alimentum, vel corpus coniunctum in ſubſtantiam propriam viventis. Sed poſſunt iuxta poni, & coniungi corpora infinita ſyncathegorematicè. Ergò non viventia poſſunt in infinitum augeri, attenta propriâ natura. Conſequenterque ab intrinſeco terminum magnitudinis non habent.

Conf. & explicatur. Dato igne quantumvis magno, ſi illi applicetur ſtupa, comburetur ipſa, & cum igne continuabitur, & hoc vſque in infinitum fieri poteſt attenta natura ignis. Sed hoc ipſo ignis ille fiet maior. Ergò non eſt dabilis ignis, qui non poſſit ampliùs, & amplius augeri.

Sed inſtabis. Ignis per ſe vnus, non poteſt augeri. Ergò habet terminum intrinſecum magnitudinis. Prob. ant. Quando ignis augetur per coniunctionem alterius, non fit vnus ignis per ſe, ſed tantùm vnus per aggregationem. Quià in tali coniunctione manent duo ignes individualitèr diſtincti. Ergò ignis per ſe vnus augeri non poteſt.

Reſp. Quod in illa coniunctione deſtruitur vterque ignis quan-

quantum ad individuationem, & ſit vnicum individuum ex vtroque, quod quidem eſt vnum per ſe. Et ità totum argumentum nititur falſa doctrina.

Sed contra eſt. Ergò ignis, qui præexiſtebat non augetur. Quià quod augetur, perſeverat ſub termino augmentationis. Et ignis, qui præexiſtebat, poſteà non manet iuxta ſolutionem datam.

Reſp. Ignem præexiſtentem augeri. Quià licèt non perſeveret formalitèr, materialitèr tamen perſeverat, quatenùs manet entitas ignis præcedentis, quæ ſufficit ad augmentum ſalvandum. Inſtantia eſt in quantitate minori, quæ verè augetur, & tamen non perſeverat formalitèr, & vt minor, ſed tantum materialitèr perſeverat.

Ex dictis infertur quod ſi minima quantitas, in qua ſubſtantia lapidis conſervari poteſt, divideretur ab Angelo, non maneret vltrà lapidis ſubſtantia ibi; & ſi altera forma non poſſet in illa parva materia remanente introduci, non poſſet illa quantitas etiam ab Angelo dividi. Nàm materiam exiſtere ſine vlla forma eſſentialitèr repugnat.

Infertur 2. quod ſi minima ſubſtantia, in qua panis conſervari poteſt, conſecraretur ab aliquo Sacerdote ſecundum ſuam medietatem, adhuc permaneret in altera parte ſubſtantia panis. Quià quantitas talis ſubſtantiæ eſſet coniuncta cum quantitate ſubſtantiæ conſecratæ, quę quidem quantitas gerit vices ſubſtantiæ. Et ità ſub alia parte quantitatis coniuncta cum illa poſſet panis conſervari eodem modo, ac ſi propria ſubſtantia huius partis perſeveraret ibi. Et hæc de art. iſto, & de tota Philoſophia cum præcedentibus ſimul ad Philoſophum applicanda. Quæ omnia cedant in laudem Dei omnipotentis, qui Trinus, & Vnus vivit per ſecula Deus, in gloriam Patris, Natique, & Flaminis Almi. In laudem Virginis, quæ partu eſt digna tonantis. Eccleſiæ ſubdicta, ſine qua nolo ſcribere, nolo mori. In obſequium etiam Dominici Patris, Auguſtini, & Thomæ, & omnium Sanctorum, quos Zaphirus alit, &
Divinis vtique continet
ala choris.

LAVS DEO.

[stamp]

INDEX

INDEX

QVÆSTIONVM, ET ARTI-culorum, quæ in opere con-tinentur.

QVÆSTIO I.

Proœmialis.

ARtic. 1. Vtrùm primum cognitum à noſtro intellectu, pro ſtatu vitæ præſentis, ſit ſpecies ſpecialiſsima? Pag. 1.

Artic. 2. Vtrùm primum cognitum ſit ens materiale formalitèr? Pag. 12.

QVÆSTIO II.

Proœmialis.

Artic. 1. Vtrùm ens mobile ſubſtantiale ſit obiectum primarium quod adæquatum Phyloſophiæ? Pag. 39.

Art. 2. Vtrùm Phyloſophia ſit vna ſecundum ſpeciem athomam? Pag. 59.

LIBER I.

Phyſicorum.

QVÆSTIO UNICA.

De Principijs in communi.

Art. 1. Vtrùm principia entis naturalis ſint plura quam tria? Pag. 71.

Artic. 2. Vtrùm principia entis naturalis in fieri ſint tria? Pag. 76.

QVÆSTIO II.

De Materia prima.

Artic. 1. Vtrùm detur à

¶ parte

Digitized by Google

parte rei materia prima realitèr a forma diſtincta? Pag.89.

Artic.2. Vtrùm materia prima habeat actum metaphyſicum? Pag.94.

QVÆSTIO III.

De Exiſtentia materiæ primæ.

Artic.1. Vtrùm exiſtentia creata realitèr diſtinguatur ab exiſtentia? Pag.105.

Artic.2. Vtrùm materia prima habeat propriam exiſtentiam? Pag.122.

Artic.3. Vtrùm materia prima poſsit exiſtere ſine forma? Pag.141.

QVÆSTIO IV.

De Potentia materiæ.

Articulus vnicus. Vtrùm materia æqualitèr appetat omnes formas, & etiam formam amiſſam? Pag.152.

QVÆSTIO V.

De Eductione formarum.

Artic.1. Vtrùm anima rationalis ſit educibilis de potentia materiæ? Pag.161.

Artic.2. Vtrùm formæ Cœlorum potuerint educi? Pag.179.

QVÆSTIO VI.

De Compoſito.

Artic.1. Vtrùm detur modus vnionis inter materiam, & formam, realitèr ab vtraque diſtinctus? Pag.191.

Artic.2. Vtrùm totum diſtinguatur realitèr à partibus ſimul ſumptis? Pag.206.

LIBER II.

QVÆSTIO I.

De Natura.

Articulus vnicus. Quibus competat ratio naturæ? Pag.213.

QVÆSTIO II.

De Cauſis in communi.

Articulus vnicus. Vtrùm diviſio in quatuor genera cauſarum adæquata, & vnivoca ſit? Pag.233.

QVÆSTIO III.

De Cauſa efficiente.

Artic.1. Vtrùm forma ſubſtantialis ſit principium quo operandi? Pag.241.

Artic.2. Vtrùm forma ſubſtan-

Digitized by Google

tantialis poſsit eſſe immediatè operativa?Pag.248.

Artic.3. Vtrùm Deus concurrat ſimultaneo concurſu ad effectum cauſæ creatæ? Pag. 272.

Artic.4. Vtrùm detur concurſus prævius vt cauſa ſecunda operetur?Pag.280.

Artic.5. Vtrùm idem numero effectus poſsit procedere à duplici cauſa totali?Pag.293.

Artic.6. Vtrùm cauſa phyſica inſtrumentalis habeat actionem præviam, & ſimul indigeat motione principalis agentis?Pag. 310.

Digreſsio brevis de cauſa,& fortuna?Pag.316.

QVÆSTIO IV.
De Cauſa finali.

Artic. 1. Vtrùm apprehenſio ſit ratio formalis finalizandi? Pag.317.

Artic. 2. Quæ ſit cauſalitas finis?Pag.335.

LIBER III.

QVÆSTIO I.
De Motu, & actione.

Artic. 1. Quibus competat diffinitio motus?Pag.441.

Artic. 2. Vtrùm actio formalitèr tranſiens recipiatur in paſſo?Pag.346.

QVÆSTIO II.
De Infinito.

Artic.vnicus.Vtrùm à parte rei poſsit dari aliquod infinitum in actu?Pag.363.

LIBER IV.

QVÆSTIO I.
De Loco.

Artic. 1. Vtrùm diffinitio loci bona ſit?Pag.375.

Artic.2. Vtrùm duo corpora poſsint eſſe penetrativè in eodem loco?Pag.381.

Artic.3. Vtrùm idem corpus poſsit eſſe ſimul in duplici loco?Pag.386.

QVÆSTIO II.
De Vacuo.

Art.vnicus.Vtrùm corpus poſſit moveri per vacuum?Pag.401.

QVÆSTIO III.
De Tempore.

Artic.vnicus. Vtrùm partes temporis ſolum exiſtant ratione inſtantis?Pag.409.

LI-

Digitized by Google

LIBER V.

ET UNICA QVÆSTIO de Motu.

Artic.vnicus. A quo motus ſuam accipiat vnitatem ? Pag. 422.

LIBER VI.

QVÆSTIO UNICA. De Continuo.

Artic.vnicus. Vtrùm continuum componatur ex ſolis indiviſibilibus?Pag.431.

LIBER VII.

QVÆSTIO UNICA. *De Ordine moventium.*

Artic. vnicus. Vtrùm gravia,& levia moveantur à ſe,vel à generante?Pag.441.

LIBER VIII.

QVÆSTIO I.

De Inceptione mundi.

Artic.vnicus. Vtrùm mundus potuerit eſſe abæterno ? Pag. 457.

QVÆSTIO II.

De Inceptione, & deſitione rerum.

Artic.1. Qualitèr incipiant res?Pag.469.
Artic.2. De termino magnitudinis , & parvitatis. Pagin. 473.

FINIS.

ò vicios que tenemos arraygados en el coraçon: y otras vezes vienen de fuera, arrojados del eſpiritu bueno, ò malo. Aunque en eſta vida (como bien pondera S. Bernardo) no es poſsible conocer ſiempre con certeza quando eſtos mouimientos nacen de noſotros, ò vienen de fuera: ni ſiempre es neceſſario conocerlo. Porque ſi el mouimiento es malo, poco importa ſaber ſi procediò del demonio, ò de tu propio eſpiritu mal inclinado: porque ſiempre has de reſiſtirle con preſteza: y ſi el mouimiento interior es conocidamente bueno, no ay para que canſarte mucho en aueriguar ſi procede inmediatamente de Dios, ò del buen angel, ò de la conſciencia bien inclinada, pues ygualmente quiere ſer obedecido quando deſcubre ſu voluntad con claridad por ſi, ò por ſu Angel, ò por la conſciencia. Y ſi dudaſſes de que eſpiritu procede, has de hazer lo que dixo nueſtro Señor à vn Religioſo que andaua congoxado por no ſaber ſi eran de buen eſpiritu las hablas que ſentia: y para ſoſſegarle, hizole eſta pregunta: Quando tienes hambre, y te dan vna rama cargada de fructa, que hazes? reſpondiò el: Como la fructa, y luego echo de mi la rama. Pues eſto miſmo (dize) has de hazer en eſtas dudas de las hablas interiores que ſientes, comiendo la buena fructa que te ofrecen, y exercitando las obras conocidamente buenas que te inſpiran: y deſpues no hagas mas caſo dellas, para librarte de engaños. Mas ſin embargo deſto, en otras muchas coſas nos importa ſaber ſin engaño, quando eſſos mouimientos, y hablas ſon inſpiraciones del Eſpiritu Santo, para conſentir con ellas, y quando ſon del mal Eſpiritu disfraçado con aparencia de virtud para reſiſtirlas.

Ser. 37. in Cant.

Eſto que ſe ha dicho ſe ha de entender tambien en la deuocion, y lagrimas, en el feruor, alegria, jubilos, ſuſpenſion de ſentidos, extaſis, raptos, y otros afectos ſemejantes: los quales (como dize S. Buenauentura) pueden proceder de tres principios. El primero, es el buen natural del hombre por razon de ſu cõplexion apta para ellos: por ſer muy vehemente, y fogoſa, ò muy alegre, y blanda: ò muy cõpaſsiua, y tierna: ò muy aprehenſiua en lo que imagina, y pienſa. El ſegundo es el eſpiritu de Dios: el qual vnas vezes vſa de la bue-

Itiner. 4. dist. 3.